CATALOGUE

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE

LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART IV.

Samskṛit Literature:

A. SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE

VII. PHILOSOPHY AND VIII TANTRA.

BY

ERNST WINDISCH, PH.D.

PROFESSOR OF SANSKRIT IN THE UNIVERSITY OF LEIPZIG

AND

JULIUS EGGELING, PH D.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH

London

PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.

1891

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

PREFATORY NOTE BY THE EDITOR.

THE present part of the Catalogue appearing with two names on the title page, it may seem desirable that I should briefly state in what way the work has been divided between my collaborateur and myself

The bulk of the Philosophical MSS, as was already mentioned in the preface to Part I, have been described by Professor Windisch, my own share in this department being the works on *Bhakti* (from no 2488 onwards, except nos 2493 and 2499), and on *Kaśmir Saivism*, and some ninety MSS * scattered over the earlier subdivisions of Philosophy

As regards the *Tantric* literature, some of the works of this class had been catalogued by the late Dr Haas, but, for the reasons stated in the preface referred to, I have felt it necessary thoroughly to revise his part of the work and to add such extracts, and indications regarding the contents of the MSS, as I thought might prove helpful to scholars in identifying the works in question when comparing them with other MSS within their reach

In carrying this part through the press, we have received much valuable assistance from kind friends Professor Windisch desires to express his warmest thanks to Professor Aufrecht for having read the proofs of the first ten sheets and suggested numerous improvements, as also to Dr R Rost and Dr von Bohtlingk for occasional suggestions For my own part, I am under special obligations to Mr Ch H Tawney for the kind and generous help readily afforded me whenever I had occasion to consult him in connection with the MSS now under his charge, and I fear I have only too often availed myself of his kind offer of assistance in this respect I have also to offer my cordial thanks to Professors Aufrecht, Bendall, Bhandarkar, Cowell, and von Roth, for some collations of MSS or editions within their reach

J EGGELING

Edinburgh, *November* 1894

---

* I subjoin a list of these kindly sent me by Prof Windisch —1830 1850 1851 1868 2014 2015 2030 2033 2034 2039–42, 2052–55 2069 2076 2139, 2140 2166 2206 2231 2258 61, 2268, 2281 2298 2300 2302 2303 2305 2310–16 2337, 2359 62 2372 2375 2376 2378 2383–87, 2400 2402 2406 2415 2433 37, 2441 2442 2446–52 2455, 2456 2458 2459 2461, 2462 2467, 2468, 2473 76 2478 2482 2484 2486, 2487

CONTENTS OF PART IV.

SANSKRIT LITERATURE —

A *Scientific and Technical Literature (continued)* —

		PAGE
VII	Philosophy	
	A Samkhya	595
	B Yoga	598
	C Nyaya	603
	D Vaiseshika	661
	E Karmamimamsa	680
	F Vedanta	
	1–3 Sutra and commentaries	718
	4 Śankaracarya	731
	5 Advaita and general Vedanta	741
	6 Ramanuja's Viśishtadvaita	794
	7 Madhvacarya's Dvaitavidya	797
	8 Nimbaditya	802
	9 Doctrine of Faith (Bhakti)	807
	G Kaśmir Śaivism (Spanda and Pratyabhijna)	832
VIII	Mysticism (Tantra)	844

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

Page 603*a*, l. 17, for *a.* *read* 1.

" 604*a*, l. 16, *read* सावधाना ; l. 18, *read* संसारिचेतनरङ्गो (ऽ)विवर्धितः (Comm संसारिषु ये चेतनाः प्रेधानन्तो न तु कीटादयस्तेषां वर्गो (ऽ)विवर्धितः . . . . . संसारिचेतनवर्गो ऽविवर्धित इत्यकारप्रश्लेषः ।) The verses at bottom of p. 604*a* : l. 34, *read* °कलिका यत्र ; l. 35, *read* ज्वालापल्लवितः शिखी दृशिशिरोरङ्गे प्रविनृत्यति । ; l. 36, *read* निरन्तरायमनसः ; l. 38 *read* मीमांसापारदृश्वने ।

" 604*b*, l. 1, *read* विपक्षदर्शनोद्दामदुस्तर्कतिमिरावृताः । ; l. 3, *read* वागर्थप्रति°

" 605*b*, l. 30, *for b.* *read* 2.

" 607*a*, l. 12, *add* : Bhandarkar, Rep. 1882-83, p. 26 and p. 213

" 607*b*, l. 38, *read* नावज्ञेया.

" 609*a*, l. 12, *for c.* *read* 3.

" 610*b*, l. 20, *read* करकु°.

" 614*b*, l. 21, *for* 2B, *read* 3269.

" 617*a*, l. 33, *for* 4B, *read* 3271.

" 622*a*, at bottom, *add* : Bhandarkar, Rep 1883-84, p 82, calls the author "*Mahādeva Puntāmkara*, i.e. *Mahādeva*, native of Puntāmbem in the Ahmadnagar district."

" 624*b*, l. 27, *read* टीका° ; l. 34, *read* °कर°.

" 625*b*, l. 34, *read* °धेरपेक्षा°.

" 630*a*, l. 2, *read* °तयाप्यनुप°

" 631*b*, l. 23, *read* °राद्य[म].

" 632*a*, l. 4 : perhaps लक्ष्मी नयतु रतिसंगतिमन्यरायां (Prof Aufrecht)

" 634*a*, l. 12, *add* : The ed. of the *Tattvacintāmaṇi* in the Bibl Ind contains extracts from the *Māthurī* in vol i (the last piece is the *Sannikarshavāda*, ends p 639)

" 637*a*, l. 26, *read* °साधनीभूत°.

" 641*b*, l. 17, *read* कर्तुमामोदयतो.

" 654*b*, l. 16, *read* शङ्कते.

" 662*b*, l. 2, *read* °ज्ञेय(?): ॥

" 669*a*. The *Saptapadārthī* was published, with a Latin translation, by Augustus Winter, Lipsiae 1893, and, with *Mādhava Sarasvatī's Mitabhāshiṇī* (see no 2088), by *Rāmaśāstrī Tailanga*, Benares

t

1893, in the Vizianagram Sanskrit Series The printed text of the *Mitabhashini* gives Saurashtradeśa as the name of the country, but in an additional third *sloka* the author is spoken of as कृष्णा तीरनिवासिन्

Page 676*b*, l 10, *read* त्रिदशसदोहाः

" 677*a*, l 10, *read* स ग्रहायणीतनय (?), l 18, *read* सूत्र मया न कल्पितं(?), l 19, *read* प्रयत्नखकीय°

" 678*a*, l 23, *read* पृथिवी जले ।, l 27, *read* दु.ख°

" 681*a*, l 3 from bottom, *read* विधीयते, last line, *read* प्रा

" 681*b*, l 25, *read* 2145

" 682*b*, l 22, *read* 2162, 2163, no 2144, *add* [H T Colebrooke]

" 686*a*, l 33, *read* परिग्रह

" 687*a*, l 32, *read* स्वामिकर्मे परि°

" 692*b*, last line, *read* The scribe

" 726*b*, l 8, *read* यमेवैष, l 11, *read* स्वाद्ये न नमस्कार्यता

" 730*b*, note, see no 2379

" 734*b*, l 26, *read* संगिरो°

" 737*a*, l 32, see no 2439

" 743*b*, l 30, *read* भौमवासि

" 773*b*, l 33, °*prekshikasthitambarav*°, Bomb ed (Sake 1802), l 40, *niśacaral ula* °, Bomb ed

" 774*a*, l 21, 56 °*anantarapretaryavastha*, Bomb ed, l 30, 68 *Karl a-tyupalhyane raksh*°, Bomb ed, l 37, 76 *anyāyabadhiko nama*, Bomb ed

" 774*b*, l 5, 85 *Aindaropakhyanopalrame bra*°, Bomb ed, l 16, *read* 97 *cid dasama*°

" 775*a*, l 4, *janyajaminirak*°, Bomb ed, l 6, *jagadanantya*°, Bomb ed, l 8, *read Bhargavaskhalanam*, l 10, *Sukravividhajanma*°, Bomb ed, l 18, *read Sukrasya* l 20, °*svapnasushuptaturiya*°, Bomb ed, l 27, °*Jalasamgramavarnanam*, Bomb ed, l 30, °*katajan mantaravi*°, Bomb ed

" 775*b*, l 11, *Khotthavilhava*°, Bomb ed, l 13, *Vasishthadasura*°, Bomb ed

" 777*a*, l 15, read °*sivarupanirupanam*, l 24, *Sivapūjopakhyane cetyonmu-khacidvicaro nama* (30), Bomb ed, l 28, *Mahadevasya pujya simantatvalathanam* (35), Bomb ed, l 34, read *visranti*°, l 36, *Bilvopakhyane* (45) *sargah*, Bomb ed, last line, read °*samvedana*°

" 777*b*, l 2, read *Arjunopakhyane*, l 20, read °*khyanam*, l 24, °*prabodho nama*, Bomb ed, l 26, read °*vicaranam*

Page 778*a*, l 6, *Cudalopakhyane Kumbhasya strilalabho nama* (105), Bomb ed , l 10, the Bomb ed has *Sikhidhvajanirvanam* (110), *Kacopakhyane Kacaprabodho nama* (111), *Mithyapurushopakhyane akasarakshanam* (112), etc , the right number of *sargas* being 128 , l 31, read *jagadiriksha*°

,, 778*b*, l 28, read *sarvopa*°, l 29, read *jivasaptaka*°

,, 791*b*, ll 9–14 The colophon of the first *pariccheda* ends °श्रीकृष्णालंकाराख्यायां श्रीबालमुकुंदानंदतीर्थपादपूज्यशिष्यविश्वनाथतीर्थस्य पुस्तकोद्धरणं प्रथमपरिच्छेदस्समाप्तः ॥ The colophons of chapters 2 and 3, on the other hand, have only °श्रीकृष्णालंकाराख्यायां द्वितीय. (तृतीय) प° स° ॥ and this is also the wording of the colophons in the other MSS of our collection As to the additional words in the colophons of chapters 1 and 4, the meaning of पुस्तकोद्धरणं and ग्रन्थोद्धरणं is not clear to me If it occurred only at the end of the MS , one might perhaps take it in the sense of "a son's share (*uddhara*) of the books left by the father", but this seems inadmissible here, the more so as Aufrecht, Cat Cat , *sub* शास्त्रसिद्धान्तलेशसंग्रह, mentions a commentary by *Visvanathatirtha* Even the sense of "extract" or 'summary," however, seems hardly applicable here —J E

,, 797*b*, l 1, *read* °हृत

,, 798*b*, note †, *read* I have omitted the commentary of these verses

,, 801*b*, l 26, *read* अस्या पायु°

,, 802*a*, l 13, cp the same verse in no 2470

,, 802*b*, l 5 from bottom, *read* p 150

,, 804*a*, l 36, *read* पुद्दाम ।

VII. Philosophy.

A SĀMKHYA

1809.

3044 Foll 69, size 11½ in by 6 in, nine lines in a page, large clear writing

Kapilasamkhyapravacanasutravritti, a commentary on the *Samkhyasūtras*, by *Aniruddha*, with the text of the *sūtras*

See Hall's Index, p 1, no ii

It begins

विनायक नमस्कृत्य विष्णु सूर्यं सरस्वतीम् ।
लक्ष्मीं गङ्गां महेशानं वृत्ति कर्तुं समारभे ॥

पुरुष खलु वैराग्यान्मोक्षसाधनशास्त्रे प्रवर्तते । वैराग्य च द्विधा स्यात् । शोकादिना वा जन्मान्तरीयदुरितक्षयाद्वा ।

The first adhyaya ends fol 25*a*, the second, fol 30*b*, the third, fol 39*b*, the fourth, fol 43*b*, the fifth, fol 61*b*

This commentary has been published in the Bibliotheca Indica (*Samkhyasutravritti*), by Dr Richard Garbe, 1888 89 An English translation, by the same, in the Bibl Ind, 1888 sqq See also The Aphorisms of the *Samkhya* Philosophy (printed for the use of the Benares College), Part I (the 1st adhyaya), Allahabad 1852

[J R BALLANTYNE]

1810.

2668. Foll 125, size 11½ in by 5 in, ten lines in a page, well written

Kapilasamkhyapravacanasutrasya Bhashyam, by *Vijnana Acarya* (*Bhikshu*), with the text of the *sūtras*, with marginal notes in Colebrooke's handwriting

See Hall's Index, p 1, no iv

The *Samkhyapravacanabhashya* was published at Serampore in 1821 and by F E Hall, in the Bibliotheca Indica, 1854 56 A reprint by *Jivananda Vidyasagara*, Calcutta, 1872 A German translation by Professor Richard Garbe, Leipzig, 1889 (printed for the German Oriental Society, Abhandlungen fur die Kunde des Morgenlandes, vol ix no 3) See also The *Samkhya* Aphorisms of Kapila, with extracts from *Vijñana Bhikshu's* commentary, translated by J R Ballantyne, in the Bibliotheca Indica

The first adhyaya ends fol 59*b*, the second, fol 69*b*, the third, fol 84*b*, the fourth, fol 89*b*, the fifth, fol 112*a* *Sutra* 28 of the second adhyaya, with a part of the commentary (fol 65*a*), *sūtras* 49 and 50 of the third (fol 78*a*), and *sūtra* 10 of the fourth adhyaya, with a part of the commentary (fol 86*a*), are wanting

[H T COLEBROOKE]

1811.

1822e, 1822f Foll 59 and 45 resp (140 243), size 12¼ in by 5½ in, 13 16 lines in a page, large modern writing

Kapilasamkhyapravacanasutrasya Bhashyam a second copy of *Vijnana Acarya's* commentary, in two parts the first contains the five last adhyayas, the second, the first adhyaya

The writer has omitted *sutras* 4 10 of the third adhyaya on fol 12*a*, l 5, but he has repaired his mistake on fol 17*a*, l 1 Again, fol 44, l 3, he has dropped text and commentary of *sutras* 86 116 of the fifth adhyaya

[J TAYLOR]

1812.

1256a Foll 29, size 8¾ in by 4 in 11 13 lines in a page, writing indifferent

Samkhyabhashya, a commentary on *Isvarakrishna's Samkhyakarikas*, by *Gaurapada*

See Hall's Index, p 5, no xiv

The *Samkhyabhashya* was published by H H Wilson, Oxford 1837 (The *Sankhya Karika*, transl by H T Colebrooke, the *Bhashya* transl by H H Wilson)

The last three couplets of the edition (इत्यपवित्रे °) are wanting in this copy

[H T COLEBROOKE]

1813.

517. Foll 41, size 9½ in, 10 12 lines in a page, writing fair

Tattvakaumudi, a commentary on the *Samkhyakarikas*, by *Vacaspati Misra*

See Hall's Index, p 5, no xv, Oxford Catalogue, p 237, no 570, Berlin Catalogue, p 185, no 637

The *Tattvakaumudi* was published at Calcutta in the Samvat year 1905 I have seen the first fascicle of a second edition (Calcutta 1868, printed and published by *Babu Bhuvana Chandra Vasaka*) Professor Garbe mentions a Calcutta edition with a commentary by *Taranatha Tarkavacaspati*, 1871, and a Benares edition by *Dharmadhikari Dhundiraja Pantasarman*, 1873, in his German translation of the *Samkhyatattvakaumudi* (Munchen, 1892, in the "Abhandlungen der K Bayer Akademie der Wiss"), see also his paper "Samkhyatattvakaumudi, § 1 7 in deutscher Uebersetzung, nebst einer Einleitung," in "Berichte der K Sachsischen Gesellschaft der Wissenschaften," 21 Juli 1888

1814.

1521d Foll 30, size 10 in by 6½ in, 8 15 lines in a page, writing fair

Samkhyatattvakaumudi, a second copy of *Vacaspati's* commentary, dated संवत १८६० श्रीरो भाद्रौ वदौ ६ वार भानुइमानके लोपन (sic!) ॥

[H T COLEBROOKE]

1815.

1128a Foll 43, size 11 in by 4 in, 7-10 lines in a page, well written.

Tattvakaumudi, a third copy

[H T COLEBROOKE]

1816.

760a Foll 48, size 9¾ in by 4 in, ten lines in a page, fair modern writing

Tattvakaumudi, a fourth copy, dated लिखित श्रीसत्यधरशर्मोणा (!) सुधिया काश्यां ॥

[H T COLEBROOKE]

1817.

2005. Foll 70, size 8⅝ in by 4¾ in, 7-9 lines in a page, fair modern writing

Samkhyatattvakaumudi, a fifth copy

[J TAYLOR]

1818.

3032. Foll 28, size 13 in by 7 in, 10 16 lines in a page, writing indifferent

Tattvamritaprakasini, a commentary on *Vacaspati Misra's Samkhyatattvakaumudi*, by *Raghavananda Sarasvati*, disciple of *Advaya*, who was the disciple of *Visvesvara*

See Hall's Index, p 6, no xvii

It begins

नत्वा सुरेशस्य पदारविन्दं शिष्यस्य भानोर्गिरिनायकस्य ।
महामुनेर्वा कपिलस्य यत्नं करोमि तत्त्वस्य विकाशनाय ॥
सत्तामेको ०

[J R BALLANTYNE]

1819.

2640. Foll 27, size 10 in by 4½ in, eleven lines in a page, writing fair

Samkhyacandrika, a commentary on the *Karikas*, by *Narayana Tirtha*, disciple of *Ramagovinda Tirtha*

See Hall's Index, p 7, no xxi, Oxford Catalogue, p 237, no 569

Date of the copy मवत् १८३९ मापशुक्लपक्षे परतौ पदा (*sic* !) रविवासरे

1820

1371 Foll 45, size 9¾ in by 5½ in, 8 to 9 lines in a page, large modern writing

Samkhyacandrika, a second copy Colophon लिखितं नगन्नाथेन शर्मणा सवत् १८५३ आषाढे मासे कृष्णे पक्षे चमावास्यां तिथौ चद्रवासरान्वितायां वाराणस्यां द्वितीयप्रहराद्दादयानतरं समाप्तिमगात् ॥

The following curious lines, containing a *spell*, have been added by the same hand

मधुरात्र विलोमेन मध्यमेन यदक्षरम् ।
यो न स्मरति लोकेस्मिंस्तमश्चेन्मुँखोपरि ॥ १ ॥

समुद्रस्य परे पारे लङ्का नाम महापुरी ।
वायवः तत्र गच्छन्तु यत्र राजा विभीषणः ॥ २ ॥

पलादेर्वैरणदोषप्रतीकारार्थं सम्पस्त्वत्पत्रेष्विमं श्लोकं प्रत्येक लिखित्वा तदुपरि वाधीयात् पर्णेषु शुक्रेषु मणशोष इति फलम् ॥

[H T COLEBROOKE]

1821.

559b Foll 9, size 12½ in by 4¾ in, 16 24 lines in a page, Bengali character, small modern writing

Samkhyacandrika, a third copy

[H T COLEBROOKE]

1822.

1303a Foll 26, size 13½ in by 4¾ in, 8 to 9 lines in a page Bengali character writing fair

Samkhyakaumudi, a commentary on the *Samkhyakarikas*, by *Ramakrishna Bhatta*

See Hall's Index, p 8, Raj Mitra's Not I no 468

It begins

कृष्णं प्रणम्य पुरुषात्प्रकृतेश्च परं प्रभुम् ।
तन्यते रामकृष्णेन रम्येयं साङ्ख्यकौमुदी ॥

अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां
बह्वीः प्रजाः सृजमानां नमामः ।
अजामेकां जुषमाणां भजन्ते
जहात्येनां भुक्तभोगामनुमस्तान ॥

[H T COLEBROOKE]

1823.

1597c Foll 19, size 9¾ in by 5½ in, eleven lines in a page, well written

Samkhyasara, the essence of the *Samkhya* philosophy, by *Vijnana Bhikshu*

See Hall's Index, p 7, no xxii

The *Samkhyasara* was printed in the Bibliotheca Indica, by F E Hall, 1862

Date of the copy संवत् १६६० समये भाद्रौ सुदि १० ।

[H T COLEBROOKE]

1824

1250b Foll 21, size 9 in by 4 in eleven lines in a page, well written

Samkhyasara, a second copy, either both copies have been transcribed from the same original, or the second is a transcript of the first

[H T COLEBROOKE]

1825

1038a Foll 35, size 8½ in by 4 in nine lines in a page, large modern writing

Sadasatkhyativicara, by *Govinda Bhatta* son of *Visvanatha Bhatta* This work is not mentioned in Aufrecht's Cat Cat

It begins

स्मृत्वा गुरुपदाम्भोज कपिलादिविदां वच. ।
गोविन्दः सदसत्ख्याति व्याचष्टे विदुषां मुदे ॥

तत्रातस्मिंस्तदिति ज्ञान भ्रमः यथा शुक्ताविदं रजतमिति रज्ज्वावयं सर्प इति सर्पो ऽय दण्ड इति प्रकृतिश्चेतनेति पुरुषः कर्तेति °

It ends

व्याजेन सदसत्ख्यातेर्व्याख्यातं कापिल मतम् ।
तेन स्तुता जगद्धात्रि(read ° त्री)देवी तुष्यातु (sic !) [मे सदा ॥
यदत्र सुन्दर मत्र तद्गुर्वङ्घ्रिस्मृते. फलम् ।
स्खलनस्य न मे किंचित्तस्माच्चरणे ऽर्पितम् ॥

[H T COLEBROOKE]

B YOGA

1826.

2122a Foll 65, size 10 in by 5½ in, nine lines in a page, well written A few leaves are wormeaten on the right side

Patanjalam Yogasastram Samkhyapravacanam, the *bhāshya* on the *Yogasūtra*, ascribed to *Vyasa*

See Hall's Index, p 9, no ii, Berlin Catalogue, p 186, no 639

For an edition, together with *Vacaspati Misra's Vyakhya*, see the next number

It begins

यस्त्यक्त्वा रूपमाद्यं प्रभवति जगतो ऽनेकधानुग्रहाय
प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषमविषधरो ऽनेकवक्त्रः सुभोगी ।
सर्वज्ञानप्रसूतिर्भुजगपरिकर. प्रीतये यस्य नित्यं
देवो हीशः स पायात् सितविमलतनुर्योगदो योगयुक्त ॥१॥

अथ योगानुशासनम् ।

The first, or *samadhi pada*, ends fol 15b, the second, or *sadhananirdeso nama*, fol 35b, the third, or *vibhūti-pada*, fol 55b, the fourth, or *kaivalya-pāda*, fol 65a

[GAIKAWAR]

1827.

1448b Foll 113 (90-202), size 12 in by 6 in, 10-15 lines in a page, writing indifferent

Pātañjalabhāshyavyākhyā, a commentary on *Vyāsa's Pātañjalabhāshya*, by *Vācaspati Misra*, with the text of the *Bhashya* standing in the middle of every page

See Hall's Index, p 9, no iii Published, under the title *Patañjala-darśanam*, by *Jīvānanda Vidyāsāgara*, Calcutta 1874

It begins

नमामि जगदुत्पत्तिहेतवे वृषकेतवे ।
क्लेशकर्मविपाकादिरहिताय हिताय च ॥

नत्वा पतञ्जलिमृषिं वेदव्यासेन भाषिते ।
संक्षिप्तस्पष्टबह्वर्थे भाष्ये व्याख्या विधास्यते ॥

इह हि भगवान्पतञ्जलिरारिप्सितस्य शास्त्रस्य संक्षेपतस्तात्पर्यार्थं मेधावत्प्रकृतयज्ञ (sic !) श्रोतुश्च सुखावबोधार्थमाविप्सा मुखादाविदं सूत्र रचयांचकार अथ योगानुशासनम् ।

The first *pada* ends fol 122b, the second, fol 154a, the third, fol 185a

Date of the copy संवत् १८५५ ।

[H T COLEBROOKE]

1828.

2347 Foll 143, size 10 in by 5½ in, nine lines in a page The writing is the same as in the *Bhashya* in no 1826 (MS 2122a)

Patañjalabhāshyavyākhya, a second copy of *Vācaspati Miśra's* commentary, without the text of the *Bhashya*

The copy has many small omissions, foll 35 and 36 are misplaced, fol 21a is blank, but nothing is wanting there

Date of the copy संवत् १८६६ वर्षे श्रावणमासे कृष्णपक्षे दशम्यां तिथौ सोमदिने लिखितं ॥

[GAIKAWAR]

1829.

1213b Foll 59, size 11 in by 4½ in, 10 21 lines in a page, writing in different

Pâtañjalabhâshya, a third copy

[H T COLEBROOKE]

1830.

1455 Foll 171, of which 128 131 and 133 160 are wanting, size 9½ in by 4½ in, good, clear, modern Devanagari writing, ten lines in a page

Pâtañjalasûtravṛitti bhâshyavyâkhyâ, by *Nâgoji Bhaṭṭa*, son of *Śiva Bhaṭṭa* and *Sati*

See Hall's Index, p 10, no vi

It begins

नत्वा पतंजलिं देवं योगे वृत्तिं दिग्साम्यहं ।
वायसा व्यासभाष्यस्य मद्दृष्टार्थप्रकाशिकां ॥

[H T COLEBROOKE]

1831.

1213a Foll 65, size 11 in by 4½ in, 8 to 9 lines in a page, good large writing

Râjamârtaṇḍa, a commentary on *Patañjali's Yogasûtravṛitti*, ascribed to *Bhoja*, king of *Dhârâ*

See Hall's Index, p 10, no vii, Oxford Catalogue, p 229, no 561 Published, with an English translation, in the Bibl Indica, by Râjendralala Mitra, 1881 83

The first and the second *pada* were published by J R Ballantyne (for the use of the Ben Coll), with an English translation, the third and fourth *pada*, by *Govindadevaśâstrin*, in the *Pandit*, no 28 foll The third was also printed in the Oxford Catalogue

The first *pada* ends fol 18*b*, the second, fol 33*a*, the third, fol 47*b*

Colophon लिपितं दुर्गादासकायस्थेन श्रीरामस्य २

[H T COLEBROOKE]

1832.

1865 Foll 16, size 12 in by 5½ in 7 16 lines in a page, fair modern writing

Pâtañjalayogasûtravṛitti, called *Râjamârtaṇḍa*, a second copy

[J TAYLOR]

1833.

2127 Foll 84, size 9 in by 3¾ in seven lines in a page, writing fair

Yogasûtravṛitti, called *Râjamârtaṇḍa*, a third copy

[R JOHNSON]

1834.

3061. Foll 13, size 10¾ in by 4⅝ in, nine lines in a page, good modern writing

Sûtrârthacandrikâ, a very succinct commentary on the *Pâtañjalasûtra*, by *Ananta* The text of the *sûtras* is in the middle of each page

See Hall's Index, p 11, no xii, Râj Mitra's Not VI, no 2127 It begins

गुरुं प्रणम्य सूत्रार्थचन्द्रिका क्रियते मया ।
ज्ञानतेनेश्वरप्रीत्यै सच्चिदानन्दरूपिणम् ॥ १ ॥

अथ शब्दो ऽधिकारवाची योगो नाम समाधानं अनुशिष्यते व्याख्यायते येन तत् ॥ १ ॥ सत्त्वपरिणामरूपस्य चित्तस्य या वृत्तयस्तासां निरोधो बहिर्मुखतापरित्यागेनान्तर्मुखतया स्वकारणलय ॥ २ ॥

The first *pada* ends fol 4*b*, the second fol 7*b*, the third, fol 11*b*

[J R BALLANTYNE]

1835.

559d Foll 26 (foll 134 159 of the volume) size 12½ in by 4½ in written by two different hands, foll 1 9 eleven lines in a page, foll 10 26 fourteen to seventeen lines in a page, end of the 18th century

Yogamaniprabhâ, a *Sâṃkhyapravacana* vṛitti on *Patañjali's sutras*, following *Vyâsa's*

Bhashya, by *Ramananda Sarasvati*, pupil of *Govindananda*

See Hall's Index, p 12, no xiv (the name of the author is not given there)

It begins श्रीवागीश्वर्यै नम श्रीरामचन्द्राय नम श्री विश्वेश्वराय नम श्रीभानवे नम श्रीपतञ्जलये नम श्रीव्यासाय नम श्रीगुरुभ्यो नम श्रीसर्वयोगशास्त्रप्रवर्तकेभ्यो नम ॥

वंदे क्लेशायुमसृष्टं पुराणपुरुष हरिं ।
प्रकृत्या मोतया जुष्टं योगेश योगदायिन ॥ १ ॥
पतंजलि सूत्रकृतं प्रणम्य
व्यासं मुनिं भाष्यकृतं च भक्त्या ।
भाष्यानुगां योगमणिप्रभाख्यां
वृत्तिं विधास्यामि यथामतीमां* ॥ २ ॥

इह खलु भगवान्पतञ्जलि प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यंगं शास्त्रप्रतिपाद्य दर्शयति अथ योगानुशासन १

The *samādhipāda* ends fol 11a, the *sādhana pāda* ends fol 15b, the *vibhūtipada* ends fol 20b The end of the whole work is

फणीन्द्रमूत्रसंबद्धा व्यासवाद्मणिभूषिता ।
महार्घमौक्तिकमाला स्यान्मुदा श्रीरामपादयो ॥ ३ ॥
ग्राह्यं प्रमादनिरत इव वात्सल्यं गुरोरिदं ।
नूनं महात्मना होने स्वर्तश्च कृपान्वितं ॥ ४ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीगोविन्दानंदभगवत्व (? पूज्य)पादशिष्यश्रीरामानंदसरस्वतीकृतौ सांख्यप्रवचने योगमणिप्रभायां कैवल्यपादश्चतुर्थ समाप्त ॥

Dated संवत् १८४१ ॥

[H T COLEBROOKE]

1836

3101 Foll 40, size 9 in by 6 in, eight lines in a page, large good writing

(a) *Haṭhapradīpikā*, a metrical treatise on *haṭhayoga* (the subduing of worldly desires by violent means) in four *upadeśas*, by *Ātmārāma* or *Svātmārāma Yogīndra*

See Hall's Index, p 15, no xxxiii, Oxford Catalogue, p 233, no 566, Berlin Catalogue, p 195, no 647, Copenhague Catalogue, p 9, no xii This work has been published, with commentary, by *Brahmananda Jyotsa*, Burdwan 1890

The first *upadesa* (65 *slok*) ends fol 7b, the second (80 *ślok*), fol 14b, the third (127 *slok*), fol 25b, the fourth (129 *slok*), fol 37a The Oxford copy seems to represent another version of the text, its four chapters containing only 72, 76, 100 and 83 couplets

(b) Foll 37a 40a contain a small metrical treatise, in 31 couplets, on the same subject, by *Mīnanatha Munīsvara*, "son of *Uma* and *Samkara*" (see the sixth couplet)

It begins नम श्रीगुरुचरणसरोजाभ्यां ॥

गुरुश्च गुरुपुत्रश्च ये चान्ये गुरुबान्धवा ।
योगिनो ये क्रमाज्ज्येष्ठास्तेषां पादौ नमाम्यहम ॥ १ ॥

मोमाराममगादंहे(?) त्यागदलनंभय (?) ।
यो दोषभावनातीतस्तं गुरुं प्रणमाम्यहम् ॥ २ ॥

धान्तस्तु लोके भ्रमति विभ्रात सुरामेधते ।
ते हि सिद्ध्यन्ति पुरुषा आदिनाथे व्यवस्थिता ॥ ३ ॥

कुलजातिसमायुक्त सुधीरसगुणान्वित ।
गुरुभक्तियुतो धीमान् सच्छिष्य इति कथ्यते ॥ ४ ॥

गुरुत्वं चैव शिष्ये च शिष्यत्वं च गुरौ तथा ।
नानयोरपि भेदो ऽस्ति समसिद्धिर्हि जायते ॥ ५ ॥

उमाशङ्करपुत्रो ऽहं मीननाथो मुनीश्वर ।
कथयामि परं तस्त्वं कुलाकुलविबोधकम ॥ ६ ॥

Though apparently a work different from the *Haṭhapradīpikā* it has the signature इति आत्मारामविरचिता हठप्रदीपिका संपूर्णा ।

Date of the volume संवत् १९५४ वर्षे मार्गशीर्ष शुदि ६ रवौ अहमदावादनगरमध्ये (Ahmadabad ?) नागरज्ञाती व्यासजोषीद्व० भोलानाथसुत० जोशी लिखितमिदं ॥

[J R BALLANTYNE]

* The last akshara is doubtful

1837.

355b Foll 23, size 10½ in by 4½ in, 8 to 9 lines in a page, large writing The last two leaves are bound in the wrong way

Hathapradipika, a second copy, dated संवत् १९९८ मीति फतोक वदी चतुरदसी ॥

After the date there are added, by another hand, twenty couplets on the same subject beginning

चित्त न सुप्तं नो जाग्रत्स्मृतिमात्र न चान्यथा ।
नास्तमेति न चोदेति यस्यासौ मुक्त एव स ॥ १ ॥

Slokas 5 and 6 are to be found in the *Vasishthayoga*, adhy II *sl* 27, 28

[H T COLEBROOKE]

1838.

1725c Foll 34 (29 62), size 8½ in by 3½ in, seven lines in a page, large good writing

Hathapradipika, a third copy It differs very much from the two preceding copies, and agrees more with the Oxford copy There are five chapters in this copy, the fifth beginning fol 32b But the nineteen couplets of this additional chapter the first of which is अथ वज्रोली ।

स्वेच्छया वर्तमानो ऽपि योगोक्तैर्नियमैर्विना ।
वज्रोलीं यो ऽभिजानाति स योगी सिद्धिभाजनम् ॥

and the last of which is

तस्मादपमकामाय भोगमुक्तिविमुक्तिद ।
तस्मात्पुण्यवतामेवमेव योगस्तु सिद्ध्यति ॥

are the same as *slok* 79 98 in the third chapter of the first and (*slok* 79 97) of the second copy At the corresponding place in this copy there is the note (fol 49b, l 7, in the text) यत्रया वज्रोली ग्रन्थान्तरे लिखितासीत् क्रममाप्राप्यत्र त्यक्ता चासाधारणमाह्यनुष्ठेयत्वात्तस्या ॥ [H T COLEBROOKE]

1839

777a Foll 51, size 10½ in by 4½ in nine lines in a page clumsy, but clear writing of the 18th century

A continuous series of *Yoga* tracts all written by the same hand They have the character of the *Tantra* literature An author's name is only mentioned for the last of these texts Authorities quoted *Lalitasvachanda*, fol 37a, l 9, *Pratyabhijna*, fol 37b, l 2, *Vamakesvara tantra*, ibid l 5, *Bahulaka*, fol 38a, l 1 *Sivanandacarya*, fol 38a, l 5, *Tattvasamhita*, fol 39a, l 8, *Samkaracarya* fol 39b, l 3, चार्वाकाश्चतुरा स्वतर्कनिपुणा देहात्मवादे रता fol 48a, l 6

There is a note by Colebrooke on the first page "*Avadhuta yogi lacshana* by *Goracsha natha* Other forms observed by *Avadhuta Yogis*" But this only holds good for the last chapter of the last piece

A *first* piece, which treats of various *mantra's* of the *yoga* practice, begins

अस्य श्री आसनमन्त्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषि कूर्मो देवता सुतलं (sic!) छन्द आसने विनियोग प्रणवस्य परब्रह्म ऋषि परमात्मा देवता दैवी गायत्री छन्द प्राणायामे विनियोग अतिक्रूरमहाकायकल्पान्तदहनोपमभैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञा दातुमर्हसि यागभूमावस्थातप्स्यामि(?) भूमि प्रार्थयेत्

There is a mystical figure in the middle of the first page

This first piece ends fol 9b the last lines contain a list of the subjects which were treated

करिष्यामि त्वत्नाहेयमिति विज्ञापन मम ।
भूशुद्धि भूतशुद्धि च प्रविलापनमातृका ॥
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रपो ऽग्निमाकारवेष्टनं ।
महोयन्त्र शिरोयन्त्र षोढाख्यं हृदयाह्वय ॥

A *second* piece fol 10 16a, treats of *Sandhya* It begins

त्रिकोणमध्येंहोकारं कोणाग्रे प्रणवेन तु
दैडे तु व्याहृतिश्चैव संध्यायन्त्रं विलिख्यमेत(sic!)

It ends प्रातस्सन्ध्या समाप्ता ॥

Follows, in the same line, a short *third* piece called संध्यावंदनविधिः fol 16a-17a.

The beginning is अस्य श्रीसंध्यावंदनमंत्रस्य सांदीपनी भगवानृषिः अनुष्टुप् छंदः ग्रवा देवता शोभनपत्रं बीजं नीलग्रीवा इति शक्तिः नेत्रेति कीलकं वंदनार्थे विनियोगः

The next two pieces (the *fourth* and *fifth*) bear a pauranic character, they form part of an *Amanaskakalpakhanda*, foll 17a-26b. The first of these two pieces is called *Layayoga*.

It begins

प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ।
जीवन्मुक्तिपदोपाय कथयस्वेति पृच्छति ॥
ईश्वरः परज्ञानमहं वच्मि येन तत्त्वं प्रकाशते ।
येन विच्छिद्यते सर्वं आशापाशादिबंधनं ॥
आधारादिषु चक्रेषु सुषुम्नादिषु नाडिषु ।
प्राणादिषु समीरेषु परतत्त्वं न तिष्ठते ॥

The end is fol 21a इत्यमनस्ककल्पखंडे ईश्वरवामदेवसंवादे लययोग प्रथमः ॥

The second piece is called *Sattasiddhanta*. It begins

वामदेव. भगवन् देव देवेश परमानंद सुंदर ।
त्वत्प्रसादान्मया लब्धः पूर्वयोग सविस्तरः ॥
अपर किं तदाख्याहि भवता यदुदीरितं ।
ईश्वरः बहिर्मुद्रान्वितं पूर्वं बहिर्योगेन तन्मय ॥
अंतर्मुद्रास्यमपर अंतर्योगं तदेव हि ।
राजयोगस्य कथित. स एव मुनिपुंगव. ॥

It ends, fol 26b

दांतानां कुशलानां च सततं मोक्षमिच्छतां ।
श्रद्धावतां सुशिष्याणां शास्त्रमेतत् प्रकाशयेत् ॥
शास्त्रमेतत् प्रयत्नेन सदाभ्यासं मुमुक्षुभिः ।
यस्य धारणमात्रेण स्वयं तत्त्वं प्रकाशते ॥

इति श्रीशेषसिद्धांते ॥ (*sic!*)

The last piece, foll 26b-51a, is a larger work *Siddhasiddhantapaddhati*, by *Goraksha natha* (also *Samkaranatha*, see the last couplets), in six *upadesas*. It begins

आदिनाथं नमस्कृत्वा शक्तियुक्तं जगद्गुरु ।
वक्ष्ये गोरक्षनाथोम सिद्धसिद्धांतपद्धतिं ॥
नास्ति सत्यविचारेस्मिन् उत्पत्तिर्थोदपिंडयो. ।
तथापि लोकप्रीत्यर्थं वक्ष्ये सांप्रदायतः ॥

सा पिंडोत्पत्त्यादिसिद्धमते सम्यक् प्रसिद्धा पिंडोत्पत्तिः पिंडविचारः पिंडसंपत्तिः पिंडाधारः पिंडपदसमरसभावः नित्यपिंडावधूतः

यदा नास्ति स्वयंकर्ता कार्यं न कुलाकुलं ।
अव्यक्तं न परं ब्रह्म अनामा विद्यते तदा ॥

अनामेति ॥ स्वयमनादि सिद्धं एकमनादि निधनं सिद्धसिद्धांतप्रसिद्धं

तस्येच्छामात्रधर्मेण निजशक्तिः प्रसिद्धा तस्योन्मुखोमात्रेण परा शक्तिरुत्थिता तस्यास्पंदीभूतमात्रेण अपरा शक्तिरुत्थिता ततोहंताद्भिमात्रेण सूक्ष्मशक्तिरुत्पन्ना ततो वेदशिल्पमात्रेण कुंडलिनी शक्तिरुद्गता नित्यता निरंजनता निष्पंदता निराभासता निरुद्धानता इति पंचगुणा निजशक्तिः etc एवं शक्तितत्त्वे पंचपंच गुणा योगात् परपिंडोत्पत्तिः उक्तं च

निजा परापरा सूक्ष्मा कुंडलीतानु(*sic!*) पंचधा ।
शक्तिचक्रक्रमेणाय जातः पिंडः परः शिवः ॥

Fol 30b अथ गर्भोत्थि(?)पिंडोत्पत्तिः, on the gradual development of the embryo नरनारीसंयोगे ऋतुकाले रजोबिंदुसंयोगेन जीवः प्रथमदिने कललं भवति सप्तरात्रोषितेन बुद्बुदाकारं भवति अर्द्धमासे गोलाकारं भवति मासमात्रे कठिनं भवति मासद्वये शिरो भवति तृतीये मासि हस्तपादादिकं भवति चतुर्थे मासि चक्षुः । कर्णादिनासिकामुखमेढ्रगुदं भवति पंचमे मासि पृष्ठोदरौ भवति षष्ठे मासि नखकेशादिकं भवति सप्तमे सर्वचेतनसंयुक्तो भवति अष्टमे सर्वलक्षणसंयुक्तो जातो पि न जीवति नवमे सज्ञानगर्भसंयुक्तो भवति दशमे मासि योनिसंस्पर्शादज्ञानबालको भवति शुक्राधिके कन्यका समशुक्ररक्ताभ्यां नपुंसको भवति परस्परस्त्रीपुरुषचिंताव्याकुलत्वादंधः कुब्जो वामनः पंगुरंगहीनश्च भवति परस्पररतिकाले अंगनिपीडनकरणात् शुक्रं द्विविधं भवति तेन द्वितीयबालको भवति The first *upadesa* ends, fol 31a इति गोरक्षनाथकृता पिंडोत्पत्तिः प्रथमोपदेशः

The second *upadesa* ends, fol 34b इति गोरक्षनाथकृतौ सिद्धसिद्धांतपद्धतौ पिंडविचार नाम द्वितीयोपदेशः

The third *upadesa* ends, fol 36b इति श्रीगोरक्षनाथकृतौ सिद्धसिद्धांतपद्धतौ पिंडसंपत्तिर्नाम तृतीयोपदेशः

The fourth *upadesa* ends, fol 39a इति गोरक्षनाथकृतौ ° पिंडाधारश्चतुर्थोपदेशः

The fifth *upadeśa* ends, fol 44a इति श्रीगोरक्षनाथकृतौ ० पिण्डपदयोस्समरसकरणं नाम पंचमोपदेश

The sixth *upadesa* treats of the *avadhuta yogin*, it begins अथ निरवधिरवधूत । अवधूतयोगिलक्षण कथ्यते ऽवधूतयोगिनामक इत्यपेक्षायामाह । यस्सर्वान् प्रकृतिविकारान् अवधुनोतीति ऽवधूतयोगी। योगोऽस्यास्तीति योगी । It ends with a long series of *slokas*, of which these are the last

मया शंकरनाथेन सिद्धसिद्धांतपद्धतिं ।
लिखितां य पठेत् भक्त्या स याति परमां गतिं ॥
विद्यात्वर्पनिलयं भक्तानुग्रहमूर्तिमान् ।
स्मरानंदभरं चेतोगणपत्यभिधं महः ॥

॥ श्री ॥ इति गोरक्षनाथकृतौ सिद्धसिद्धांतपद्धतौ अवधूत योगिलक्षण नाम षष्ठं मष्ठोपदेशः ॥

[H T COLEBROOKE]

C NYĀYA

a The Sutras and Commentaries

1840

161c Foll 8, size 12 in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page

Gautamapranitani Nyayadarsanasūtrani, the text of the *Nyayasutras* [H T COLEBROOKE]

1841.

3040 Foll 121, size 12 in by 4½ in, ten lines in a page, fine writing

Nyayabhashya, Vatsyayana's commentary on the *Nyayasutra*, in four parts See Hall's Index, p 20 no ii

(a) The first and second adhyaya, foll 53, the last two leaves are in another hand writing

(b) The third adhyaya, foll 32 (54 85), the first two leaves are in a more modern handwriting

(c) The fourth adhyaya, foll 22 (86 107)

(d) The fifth adhyaya, foll 14 (108 121)

Date of this copy संवत् १७११ ॥

The *Nyayabhashya* was published in the Bibl Ind by *Pandita Jayanarayana Tarka pancanana*, Calcutta 1865 For the beginning of an English translation of the *Nyayabhashya*, by *Keśava Sastri*, see The Pandit, New Series, II See also E Windisch's dissertation "Ueber das *Nyayabhashya*," Leipzig, 1888

[J R BALLANTYNE]

1842.

1821 Foll 100, size 12 in by 5½ in, 11–13 lines in a page

Nyayabhashya a second, modern copy It has these introductory couplets

व्यापयसि सूत्रवर्ह्मा वाच धेनु मुदे ऽभिगाम् ।
यन्थो ऽसि धर्मैर्धूर्वेह वात्स्यायन यो ऽसि वत्सलो वत्स ॥१॥
नायेत्स्यविह केचिद्व्रजगृहे कीदृशो न्याय ।
यदि वत्सल वात्स्यायन नाभाभिमत भजानेवम् ॥ २ ॥

Subscription of the writer इदं पुस्तक गोसले सुपनाम पांडुरंगेण लिखितं ॥ [J TAYLOR]

1843-1845

488 Foll 97, size 13 in by 4½ in 16–18 lines in a page, Bengali character good old writing

(a) Foll 1 22

Nyayatrisutritatparyatika, the beginning of *Vacaspati's* commentary on *Uddyotakara's Nyayavarttika* This first portion treats only of the first three *sūtras*

See Hall's Index, p 21 no iv, Cowell's preface to his edition of the *Kusuma jal* p vi sq Burnell s Tanj MSS, II, p 113 The sequel of the *Nyaya* commentators is *Vatsyayana, Uddyotakara, Vacaspati Misra, Udayana, Vardhamana* Hall took *Uddyotakara* and *Udayana* for one and the same person

It begins विश्वव्यापी विश्वशक्तिः पिनाकी विश्वेशाना ० (see Cowell, l c)

For another fragment of the *Nyayavarttika tatparyatika* see no 1846 (107a b)

(b) Foll 26 (23-48)

Trisūtrinibandha, a commentary on the preceding *Nyayatrisūtritatparyaṭīka*, the name of its author is not mentioned, but it is the beginning of *Udayana's Nyayanibandha* (see Burnell's Tanj MSS, II, p 113, Cowell's preface to the *Kusumanjali*, p vi, see also *infra*, nos 1846 and 1847) Rajendralala Mitra, Notices of Skr MSS, vol v, p 207, no 1889, ascribes the *Nyayanibandha* to *Uddyotakara*, repeating here the error of Hall (Index, p 20, no iii)

It begins

मात सरस्वति पुन पुनरेष नत्वा
बद्धाञ्जलि किमपि विज्ञपयाम्यवेहि ।
वाक्चेतसोर्मम तथा भव सावधाना
वाचस्पतेर्वचसि न स्खलतो यथैते ॥

विज्ञराय इत्यत्र विघ्नशब्देन संसारिचेतनवद्गो(?)विरोधित तस्यैव तदाराधकत्वात् विशेषात इत्यत्र ०

(c) Foll 49 (49-97)

Trisutriprakaśa, a commentary on the preceding commentary, by *Vardhamana*, son of *Gangesvara*

The form of the subscription इति वर्द्धमानप्रकाशे त्रिसूत्री समाप्ता, indicates that this work forms part of the *Nyaya nibandha prakaśa* mentioned in Hall's Index, p 21, no v

Hall gives as the extent of his copy of the *Nyaya nibandha prakaśa* "leaves 53, *slokas* 3500" As this is precisely the extent of the *Trisutriprakasa*, it is probable that he also saw only this same first part of the whole

It begins

यस्याशा परिधानमिन्दुकलिकाधत्ते शिखण्डश्रियं

यं पश्यन्ति निरन्तराय मनस संसारमोहच्छिदं
त वन्दे सुरवृन्दवन्दितपदद्वन्द्वारविन्द शिवम् ॥
न्यायविद्याविदग्धाय मीमांसापार(गताय) ।
गङ्गेश्वराय(sic!) गुरवे पित्रे ऽत्रभवते नम ॥

विषयदर्शनोद्दामदुस्तर्कतिमिरावृता ।
वर्द्धमानप्रकाशेन सन्तः पश्यन्तु पद्धती ॥

पागम(?)प्रतिपत्तये यागविघ्नातुदेवतानमस्कारपूर्वकं ग्रन्थस्वाभिधेयमाह मातरिति ० [H T COLEBROOKE]

1846.

1075b Foll 64-92, size 13½ in by 5¾ in, twelve lines in a page, Bengali character, fair writing, on brown paper

Nyayavarttikatatparyaṭīka, by *Vacaspati Miśra*, another fragment of his commentary on the *Nyayavarttika* (see no 1843), giving the end of the fourth adhyaya and the whole of the fifth adhyaya

The first ahnika of the fifth adhyaya begins (fol 66*a*) अथ प्रमाणादय पदार्था लक्षिता परीक्षिताश्च तत्क्रमपरमपदिश्यते यदर्थं पञ्चमो ऽध्याय आरभ्यत इत्यत आह साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां प्रत्यवस्थानस्य विकल्पाज्जातिबहुत्वमिति भाष्य तस्यार्थमाह वार्त्तिककार. ०

The second ahnika begins fol 78*a*

1847.

1075a Foll 1-63, size 13½ in by 5¾ in, twelve lines in a page, Bengali character, fair writing, on brown paper

Tatparyapariśuddhi (also called *Nyayanibandha*), a commentary on *Vacaspati's Nyayavarttikatatparyatika*, by *Udayana*, incomplete

There is a confusion about this work in Hall's Index, p 20 no iii The correct dates are given in Cowell's preface to his edition of the *Kusumanjali*, p vi, also in Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol viii, p 128, no 2358

This copy begins with the first ahnika of the third adhyaya

विद्यासम्प्रदायाद्रेकादविद्यारजनीक्षये ।
यदुदेति नमस्तस्मै

द्वितीये प्रमाणानि परीक्षितानि इहेदानीं कारणरूपप्रमेयमद्य परीक्ष्यते तदेवाध्यायार्थः ।

The 2nd ahnika begins fol 16a, the 1st of the fourth adhyaya, fol 29a, the 2nd, fol 45b, the 1st of the fifth adhyaya, fol 50b the 2nd, fol 60b

Fol 63b, this commentary breaks off, the second portion of the volume being a fragment of *Vacaspati s* commentary

[H T COLEBROOKE]

1848

1436a Foll 82, size 12¾ in by 4½ in, eleven lines in a page

Nyayasutravritti, a commentary on the *Nyayasutra*, by *Visvanatha Bhattacarya*, son of *Vidyanivasa Bhattacarya* With marginal notes in Colebrooke's handwriting

The complete text of the *Ny yasutravritti* was printed Calcutta 1828, an English translation of the *Nyayasutras* according to this commentary, together with the text of the *sutras* and extracts from the commentary, was published by J R Ballantyne in three parts, Allahabad 1850 1854

See Aufrecht's Catalogue, p 239 Hall s Index, p 22, no ix [H T COLEBROOKE]

1849

232a Foll 91, size 12¼ in by 3¼ in, nine lines in a page

Nyayasutravritti, a second copy, with the date संवत् १८५० [H T COLEBROOKE]

1850.

2786b Foll 88, size 12 in by 5 in, Devanagari writing of 1735 A D, 9 or 10 lines in a page

Nyayasutravritti, by *Visvanatha Pañcanana Bhattacarya*, son of *Vidyanivasa Bhattacarya* including the text of *Gotama's Nyayasutra*, a third copy [H T COLEBROOKE]

1851.

999 Foll 159, size 12⅝ in by 4⅝ in, modern Bengali handwriting, seven lines in a page

Nyayabhashya tika(?), or *Gautamabhashya vyakhyana*, apparently a commentary on *Vatsyayana's Bhashya*, or on a commentary thereon

The exact relation between the two works has not been made out from a perusal of a portion of the MS, but only a very general connection with the *Nyayasutras*, and no colophon of any kind appears in the volume

It begins अथ गौतमभाष्यव्याख्यानमाह । तावद्ग्रन्थारम्भसमये प्रारिप्सितप्रतिबन्धध्वंसमुद्दिश्य मङ्गले प्रवर्तन्ते प्रेक्षावन्तः । तत्र मङ्गलस्य प्रारिप्सितप्रतिबन्धकध्वंसजनकत्वे किं मानं । विशिष्टशिष्टाचारानुमितश्रुतिरेव मानं । तथा हि तत्र प्रामाण्याभ्युपगमातिकार्यैकदेशविकल्पः । तत्तात्पर्यविषये कार्यस्यैव विवक्षितत्वात् विशिष्य तत्तात्पर्यमविदुषामपि तदन्वन्नविषयता(?) तात्पर्यविषये वेदा प्रमाणमिति सामान्यतस्तदभ्युपगमस्य सत्त्वात्°

It ends युगपदधिकरणवचनो द्वन्द्व इति अधिक्रियते इत्यधिकरणपदार्थः । द्वन्द्वो द्वन्द्वसमासरूपं तद्युगपदर्थं वक्ति यथा धवखदिरावित्यत्र धवशब्देन धवखदिरौ युगपदुपस्थाप्येते खदिरशब्देनापि धवखदिरौ युगपदुपस्थाप्येते इति ॥

[H T COLEBROOKE]

---

b The Tarkabhasha and Commentaries

1852

2122c Foll 33, size 9⅜ in by 4¼ in, 9–15 lines in a page

Tarkabhasha, an elementary treatise on the *Nyaya* philosophy, based on the *Nyayasûtra* and the *Nyayabhashya*, by *Keśava Miśra* With marginal notes in Colebrooke's handwriting

See Hall's Index, p 22, no x, Weber's Catalogue, p 208, no 708, Raj Mitra's Notices of Skr MSS, vol III, p 72, no 1110, Burnell's Tanj MSS, II, p 118

It begins

बालो ऽपि यो न्यायनये प्रवेशम्
अल्पेन वाञ्छत्यलस श्रुतेन ।
संक्षिप्तयुक्त्यन्वितर्कभाषा
प्रकाश्यते तस्य कृते मयैषा ॥

प्रमाणप्रमेय ० । इति न्यायस्यादिमं सूत्रं । अस्यार्थ । प्रमाणादिषोडशपदार्थानां तत्त्वज्ञानान्मोक्षप्राप्तिर्भवतीति । न च प्रमाणादीनां तत्त्वज्ञानं सम्यक् ज्ञानं तावद्भवति यावदेषामुद्देशलक्षणपरीक्षा न क्रियन्ते यदाह भाष्यकारः ॥ त्रिविधा चास्य शास्त्रस्य प्रवृत्ति ०

Fol 19*a* is the end of a first section

चत्वार्येव प्रमाणानि युक्तिलेशोक्तिपूर्वकं ।
केशवो बालबोधार्थं यथाशास्त्रमवर्णयत् ॥

इति इदानीं प्रमेयाण्युच्यन्ते ॥ आत्मशरीर ० (*Ny Sū* I 1, 9)

Fol 29*a* ends a second section on the *prameyani* The other topics, mentioned in the first *sutra*, are summarily dealt with in the last four leaves

Date अपाणवदि(*sic*!) चतुर्थी चंद्रवारे लिषित कृष्णदास वैष्णव ॥ सवत् १६६१ ॥

[GAIKAWAR]

1853.

2036 Foll 19, size 13¾ in by 5⅜ in, thirteen lines in a page

Tarkabhasha, a second copy

[GAIKAWAR]

1854.

3030 Foll 20, size 13½ in by 5 in, nine lines in a page

Tarkabhasha, a third copy

[J R BALLANTYNE]

1855.

1731b Foll 50 (21-70), size 8½ in by 3½ in, 7 or 8 lines in a page, Bengali character

Tarkabhasha, a fourth copy

[H T COLEBROOKE]

1856.

47k. Foll 30 (165-194), size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Tarkabhashā, a fifth copy.

After the subscription it has

समसंग उपोद्घातहेतुतावसरस्तथा ।
निर्वाहकैककार्यत्वे षोढा संगतिरुच्यते ॥

संवत् १८०९ मिति वैशाषशुदी १ वारशनौ तद्दिने लेखेनाराभयो (*sic*!) ॥ [H T COLEBROOKE]

1857.

1517a Foll 18½, size 10¼ in by 4½ in, 13 or 14 lines in a page, Jaina handwriting

Tarkabhasha, a sixth copy, written, together with a copy of *Bhasarvajña's Nyayasara*, in संवत् १६९० With marginal notes in the same handwriting [H T COLEBROOKE]

1858.

2346e Foll 34, size 10 in by 6½ in, 12 or 13 lines in a page

Tarkabhasha, a seventh copy

[GAIKAWAR]

1859.

592a Foll 84, size 11 in by 3½ in, foll 1-5 and 74-84 six lines, foll 6-73 five lines in a page

Tarkabhashaprakasa, a commentary on the *Tarkabhasha*, by *Govardhana*, who was the son of *Balabhadra* and *Vijayaśri*, and the younger brother of *Viśvanatha* and *Padmanabha* the latter taught him the *Nyaya* With brief marginal notes in Colebrooke's handwriting

It begins

यत्तर्कभाषामनुभाषते स्म
गोवर्द्धनस्तर्ककथासु धीरः ।
तेनानपद्येन सुधांशुगौरी
कीर्त्तिर्गुरूणाममृताधिकासु ॥ १ ॥
विजयश्रीतनूजन्मा गोवर्द्धन इति श्रुत ।
तर्कानुभाषां तनुते विविच्य गुरुनिर्मितिम् ॥ २ ॥
श्रीविश्वनाथानुजपद्मनाभा
नुजो गरीयान्वलभद्रजन्मा * ॥
तनोति तर्कानधिगत्य सर्वान
श्रीपद्मनाभाद्विदुषो विनोदम् ॥ ३ ॥

Cp Burnell's Tanj MSS, II, p 119

Nearly the whole verse of fol 8, from इदानीं श्याम° to the end, is in the wrong place there, धर्म(इत्या)दिनाख्यातिप्याप्ति etc, belonging together

The text of the inserted page would be in the right place fol 11*b*, l 5–12*a*, l 5

Fol 78*a*, the *Ratnakoshakara* is quoted तस्यनिर्णीतेषु(*sic*!)विजिगीषुकथा काचित् चतुर्थी वादवि तदाप्तिरत्नकोशेति रत्नकोषकारस्तस्

See Weber's Catalogue, p 203, no 680, Hall's Index, p 23, no xii, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol viii, p 204, no 2757. [H T COLEBROOKE]

1860

1369a. Foll 37, size 9¼ in by 4¼ in, 13–16 lines in a page

Tarkabhashaprakasa, a second copy After fol 29 one leaf is wanting (fol 69, l 2–fol 72, l 4 of the first copy) [H T COLEBROOKE]

1861.

1538 Foll 150, size 10¼ in by 3¼ in, ten lines in a page

(*Tarkabhasha*)*Bhavartha dipika*, a commentary on the *Tarkabhasha*, by *Gaurikanta Sarvabhauma Bhattacarya*, who wrote also the *Sadyuktimuktavali*, quoted fol 69*b* This (the *Bhavarthadipika*) is anterior to *Madhava Deva's* commentary and subsequent to *Govardhana's* " (Colebrooke on the title page) The *Tarkabhashaprakasa* is quoted e g on the first page The brief marginal notes marking the topics, as they are treated in the text, are in Colebrooke's handwriting Fol 12*b*, he points out a quotation of *Balabhadra* (fol 11*b* *Balibhadra*) Cp Burnell's Tanj MSS, II, p 118

It begins श्रीगणेशाय नम ॥ श्रीसरस्वत्यै नम ॥ श्रीमहालक्ष्म्यै नम ॥ श्रीगुरुचरणाभ्यां नम ॥ श्रीः ।

श्री तत्सदेभि प्रतिपादिताय
नित्याखिलेष्याकृतिधीयुताय ।
लीलाघनश्यामकलेवराय
नमो ऽस्तु तस्मै जगदीश्वराय ॥ १ ॥
उज्ज्वला तर्कभाषाया इयं भावार्थदीपिका ।
भट्टाचार्येण धीरेण गौरीकान्तेन तन्यते ॥ २ ॥
मातर्भारति हे शिरोमणिरघोप्यास्यानतर्कीशले
मार्हकारतयैव केशवकृतिष्यास्यासु किं लज्जसे ।
कर्पूरमधुरीनमत्सादिरमुक्ताफलो याधरे [॥ ३ ॥ ?
रागो यारकजो ऽस्पृशा यदि तदा का नाम शाभायति

इह खलु प्रथारब्धो ग्रन्थाभिधेयप्रयोजनसंबन्धान्यतोऽपि तदध्ययनादौ प्रवर्तन्ते ॥ तदुक्तम् ।

सिद्धार्थं सिद्धसंबन्धं श्रोतुं श्रोता प्रवर्तते ।
ग्रन्थादौ तेन कर्तव्य संबन्ध( )सप्रयोजन इति ।

यत प्रारिप्सितस्यग्रन्थे मेयावबोधमेय प्रयत्नसाभिधेयसंबन्धान्दर्शयन् शिष्यावधानाय तर्कभाषाप्रकाश(कार)प्रतिमानीते ॥ बालो ऽपीति ॥ °

Fol 65*b* ends the *pramana*, fol 122*a* the *prameya* section

The final couplets are nearly the same as in the *Tarkabhashapramanjari*

हे धीराः तर्कभाषायां न कर्तव्यात्पोरस्त्य ।
प्रयासार्थं मये व्याप्तो मुधर्मे इद्धनं यत ॥ १ ॥
तावन्मेया(°तावे°) तर्कभाषा कन्टकेश्च इति ।
वानरेन्द्रिपको वैशा(*et*) तगाय कि न मर्त्य ॥ २ ॥

* This is the reading of the second copy the present copy being corrupt in the second *pada*

The manuscript begins मूत्रक्रमानुसारेण प्रमेया ण्युच्यन्ते ॥ अपवर्गार्थं ज्ञेयं यत् तत्प्रमेयम् ॥ तच्च द्वादशधा ॥ आत्म°

It ends·

श्रीमद्राघवसाधुवाक्यरचितं चातुर्यभावस्फुटं
भावाभावपदार्थबोधकपदैः सत्तर्कवृन्दैर्युतम् ।
बालाज्ञानतमोभिदं स्वविषये निर्मत्सराणां सताम्
आनन्दैकरसं च संग्रहमिमं पश्यन्तु सतार्किकाः ॥ १ ॥

रुक्माङ्गदात्मजेनैव रामलिङ्गेन धीमता ।
भवानीशङ्करप्रीत्यै कृतो ऽयं न्यायसंग्रहः ॥ २ ॥

[H T Colebrooke]

---

c Nyayasāra and Nyayatattvaloka

1864.

1517b Foll 9½ (19-28), size 10½ in by 4½ in, fifteen lines in a page, Jaina character

Nyayasara, a short logical treatise by *Bhāsarvajña*, in three *pariccchedas*

Compare Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol ii, p 139, no 727

The first *paricchеda*, treating on the *Pratyaksha-pramana*, begins

प्रणम्य शम्भुं जगतः पतिं परं
समस्ततत्त्वार्थविदं स्वभावतः ।
शिशुप्रबोधाय मयाभिधास्यते
प्रमाणतद्भेदतदन्यलक्षणम् ॥ १ ॥

सम्यगनुभवसाधनं प्रमाणं ॥ सम्यग्ग्रहणं संशयविपर्ययापोहार्थम् ॥ तत्रानवधारणज्ञानं संशयः । स च समानधर्मानेकधर्मविप्रतिपत्त्युपलब्ध्यनुपलब्ध्यविशेषात्पञ्चधा भिद्यते तद्यथा । समानधर्मात् किमयं स्थाणुः स्यात्पुरुषो वेति १ । अनेकधर्मादाकाशविशेषगुणत्वात्किमयं शब्दो नित्यः स्यादनित्यो वेति २ ।

The second, or *Anumana pariccheda*, begins, fol 20a

सम्यगविनाभावेन परोक्षानुभवसाधनमनुमानम् । स्वभावप्रतिबन्धेन साधनस्य व्याप्तिरविनाभावः । स द्वि(वि)धः । अन्वयव्यतिरेकभेदात् । साध्यसामान्येन साधनसामान्यस्य व्याप्तिरन्वयः ॥ साधनसामान्याभावेन साध्यसामान्याभावस्य व्याप्तिर्व्यतिरेकः ॥

The third, or *Agama pariccheda*, begins fol 25b

अथावसितमनुमानमागमस्येदानीं लक्षणमुच्यते । समयबलेन सम्यक्परोक्षानुभ(व)साधनमागमः स द्विविधः दृष्टादृष्टार्थभेदात् । तत्र दृष्टार्थो वाक्यार्थो प्रायेण प्रवृत्तिसामर्थ्यात्प्रामाण्यं गम्यते । अदृष्टार्थानां पुनराप्तोक्तत्वेनेति ।

Colophon इति परमाचार्यतार्किकभट्टश्रीभासर्वज्ञप्रणीते न्यायसारप्रकरणे तृतीय आगमपरिच्छेदः समाप्तः । समाप्तं चेदं न्यायसाराख्यं तर्कप्रकरणम् ॥

Date and subscription of the writer संवत १६७० वर्षे मगसिर वदि १ दिने । पंडितोत्त्र(sic!) पुण्यतिलकमुनीना(sic!) शिष्याणी विद्याकीर्त्तिरलेखि । श्रीशिवपुर्यां ॥

[H T Colebrooke]

1865.

2398 Foll 65, size 7½-8 in by 3½-3¾ in, foll 1-27 eleven to twelve lines, foll 28-65 thirteen to fifteen lines in a page

Nyayasaravicara, a commentary on *Bhāsarvajña's Nyayasara*

According to Hall's Index, p 26, no xxvi the author is "*Bhatta Raghava*, son of *Saranga* and pupil of *Mahādeva Sarvajna Vadindra* who composed it "in the Śaka year 1174, or A D 1252, entitled *Vicāra*" These dates do not appear in this copy as the third, or *Agamapariccheda*, with the colophon, is wanting here

The commentary begins

महादेवपदं वन्दे गुरुं सर्वज्ञमादरात् ।
ग्रन्थग्रन्थिषु शैथिल्यं प्राप्तिर्यस्मादभूत्मम ॥

अथ ग्रन्थारम्भे ऽभिमतग्रन्थपरिसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारपरम्पराप्राप्तमिष्टदेवतानमस्कारपूर्वकं ग्रन्थप्रतिपाद्यं दर्शयति ।

The second *pariccheda* begins

नमामि शम्भुमीशानं शङ्करं करुणाकरम् ।
ऐश्वर्यात्समुदायार्थं स्वपरार्थं विरोधकम् ॥

अथाऽवसरप्राप्तमनुमानलक्षणं परोक्षम् । सम्यग्विनाभावेन ।

It ends

इति व्याख्यातमसमाभिर्येन्यपिस्तरभोहभि ।

अनुमानमकृत्येव यासङ्गनयिसयःनम् ॥

After fol 61 two leaves are wanting, the right part of fol 61 is torn off

[GAIKAWAR]

1866.

213a Foll 49, size 10¾ in by 4 in, 18 22 lines in a page, written in the Jaina character

Nyayatatparyadipika, a commentary on *Bhasarvajna's Nyayasara*, by *Jayasimha Suri*, a Jaina, pupil of *Mahendra Sūri*, who belonged to the family of *Krishnarshi*

The commentary begins

अर्हं ॥ मल्ल(?) यस्य यदलनचविषयं चिसारतम्यानुमा(?)

प्रत्यात्म प्रतिभासमागुरतनुर्निर्दोषितोत्कर्षिणो (sic!) ।

माध्यायमगिनो यथा विपर्ययिणो गन्यादिसंवेदनं

न नि श्रेयससम्पदेकसदन देवं जिनं तौमि ॥ १ ॥

न्यायग्रन्थिसहस्र (sic!) दुर्ग्रहमिमं श्रीन्यायसार स्फुटा

शेषोल्लेखविशेषतो यदपि न व्यक्तु क्षम कश्चन ।

मद्वाचांस्तनुधी (sic!) प्रथुद्विविषये किंचिन्नपापुचकेर्

वाग्देवीगुगुरुप्रसादविशदो व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ २ ॥

यद्यप्यत्र पवित्रसूत्रघटिताष्टीका पटूर्णच्छिदो

दीव्यन्त्यज्ञपदीनिभा प्रकरणे श्रीन्यायसाराह्वये ।

तत्तन्न्यायपदार्थसार्थयदयत्पाठ्यरांशस्फुटा

सेयं जाड्यहरी तथापि भविता मद्वाक्यकन्या नृणाम् ॥ ३ ॥

शास्त्रारम्भे दुरपोहप्रत्यूहव्यपोहेन प्रचिकीर्षितन्यायसारस्यतद्धेप्रकरणपारीणतार्थे शिष्टाचारसमाचरणाय च समुचितेष्टदेवतानमस्कारसारं प्रेक्षावत् प्रवृत्तिनिमित्तसम्बन्धप्रयोजनानवद्यशास्त्रप्रतिपाद्य शास्त्रकारचक्रचक्रवर्ती (sic!) श्रीभासर्वज्ञाचार्य प्रथमपद्येन प्रतिजानीते ॥ प्रणम्य शम्भुं ०

The second *pariccheda* begins, fol 11a

प्रथमपरिच्छेदे सभेदं प्रत्यक्ष लक्षयित्वा तत्पृष्ठभावित्वादिदानीमनुमान लक्षयति ॥

The third *pariccheda* begins, fol 34b

द्वितीयोकपरिच्छेदे सभेदमनुमानं प्रपञ्च्य समस्तागमलक्षणं भूषयति ॥

Colophon

श्रीकृष्णर्षिमहेच्छगच्छमुकुटश्रीमन्महेन्द्रप्रभो

शिष्य श्रीजयसिंहसूरिरसिलप्रामाणिकग्रामणी ।

एतां निर्मितवान्स्वरोपकृतये श्रीन्यायसाराश्रितां

जिज्ञासोः विवृतिं कृपापरवशं तेषां च शोध्या बुधै * ॥१॥

टीकेयं न्यायसारस्य न्यायतात्पर्यदीपिका ।

मनीषिणां मन संधे सर्वदापि प्रकाशताम् * ॥ २ ॥

This commentary is not mentioned in Hall's Index [H T COLEBROOKE]

1867.

2412 Foll 127 (3-129), size 7½-8¼ in by 3¼-3⅜ in, ten lines in a page, written in the Jaina character

Nyayatatparyadipika, a second copy

In the beginning one or two leaves (about 16-20 lines) are wanting, foll 1 and 68 are heavily injured

The copy begins ज्ञानकत्वे शास्त्रारम्भ एव तज्ज्ञानकत्वे ० (see the first copy, fol 2a, l 2)

Date and subscription of the writer करयतमपराध संतुमर्हंति संत ॥ ग्रंथाग्र ३०३४ ॥ सवत् १५५८ वर्षे प्रथमचैत्रमासपदि ३ शुक्रे श्रीपतिनालेख्यय यथास्थिर नंदतु ॥ लेखकपाठकयो शुभं भूयात् ॥

[GAIKAWAR]

1868.

205 Foll 181, size 10½ in by 3½ in, somewhat old Bengali handwriting, ten lines in a page

Nyayatattvaloka, a treatise in two chapters, by *Vacaspati Miśra*

It begins

शतपत्रैस्तनेत्र रमाकलत्रं त्रिशूलिनो मित्र ।

अभिनवनीरदगात्र शतश प्रणमामि देवकीपुत्र ॥

---

* The second copy has स्पष्टार्थी कृपापरवशी धीमा विशोध्या बुधै, and in the second couplet प्रकाशयताम्

स्फुरद्विद्युद्वेगारुधिरतरसद्वेदवपुषा
समाश्लेषो लक्ष्म्या नवजलधरश्यामलतनु ।
मम प्रारब्धे ऽस्मिन्नखिलभरदृप्यादिपुरुष
शृणोतु प्रत्यूहं सकलमहकृत्वा मधुरिपु ॥
यथापि ऽयदीयसो समति सा चतुर्थान्विका
तथा यदपि भास्करो यदपि तत्त्वबोधो ऽधिक ।
तथाप्यतितनीयसि स्फुटपदार्थसाक्षोदये
ममाभिनवभाषिते बुधजना प्रदद्ध्वं मन ॥

Ch II begins, fol 92*b* अथ प्रथमाध्याये यावद्द्दिश्लक्षणपर्यन्तप्रतिपादनान्तरं शिष्याकाङ्क्षाक्रमेण परीक्षापरीक्षारभ्यते ।

It ends

उपदेशातिदेशाभ्यां पदार्थानां चतुर्दश ।
परीक्षिता द्वयाध्याये प्रमेयच्छलभेदिन ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितन्यायतत्त्वालोके द्वितीयोऽध्याय ॥

On fol 1*a* the treatise is wrongly called न्यायतत्त्वावलोक । [H T COLEBROOKE]

---

4 TATTVACINTAMANI AND COMMENTARIES

a The mūla

1869.

2774 Foll 407, size 11¾ in by 4 in, 10–12 lines in a page

Tattvacintamani, a renowned logical treatise, by *Gangeśa* or *Gangeśvara*, a complete copy See Hall's Index, p 28, no xxxii

The last colophon is इति महामहोपाध्यायश्रीमद्गङ्गेश्वरविरचिते चिन्तामणौ शब्दविवेकस्तुर्य परिच्छेद समाप्त ॥

The copy is written in three parts, the *Anumana-* and *Upamana khanda* forming one together

a) The *Pratyakshakhanda* Foll 93

गुणातीतो ऽप्यीशस्त्रिगुणसचिवस्त्र्यक्षरमयस्
त्रिमूर्त्तिर्य सर्गस्थितिविलयकर्माणि तनुते ।
कृपापारावार परमगतिरेकस्त्रिजगतां
नमस्तस्मै कस्मैचिदमितमहिम्ने पुरभिदे ॥ १ ॥

अन्वीक्षानयमाकलय्य गुरुभिर्ज्ञात्वा गुरूणां मतं
चिन्तादिव्यविलोचनेन च तयो सारं विलोक्याखिलम् ।
तन्त्रे दोषगणेन दुर्गमतमे सिद्धान्तदीक्षागुरुर्
गङ्गेशस्तनुते मितेन वचसा श्रीतत्त्वचिन्तामणिम् ॥ २ ॥
यतो मणे पण्डितमण्डनक्रिया
प्रचण्डपाषण्डतमस्तिरस्क्रिया ।
विपक्षपक्षे न विचारचातुरी
न च स्वसिद्धान्तवचोदरिद्रता ॥ ३ ॥

इह खलु सकलशिष्टैकवाक्यतयाभिमतकर्मारम्भसमये तत्समाप्तिकामा मङ्गलमाचरन्ति ।

See Aufrecht's Catalogue, p 240*b*, no 584, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol III, p 166, no 1193, Burnell's Tanjore MSS, II, p 113

b) The *Anumanakhanda* Foll 132 (94–225*b*) See Aufrecht's Catalogue, p 240*b*, nos 585 and 586

It begins प्रत्यक्षोपजीवकत्वात्प्रत्यक्षानन्तरं बहुवादिसम्मतत्वादुपमा(नात् प्रागनुमा)नं निरूप्यते । तत्र व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानजन्यं ज्ञानमनुमिति ।

The *Anumanakhanda* is divided into two parts, the first of which, treating of *anumana* in general, was printed at Calcutta, सवत् 1905 * The second part is a metaphysical treatise on God and Soul, it begins (fol 168*b*) एवमनुमाने निरूपिते तस्मा ज्जगन्निर्माणपुरुषधौरेया(sic!) सिद्धि । It ends तदस्यापवर्गस्य परमपुरुषार्थस्य श्रुतिसिद्धे कारणमनुमाने विचिन्त्यमिति । For this second part, see also Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol VI, p 195, no 2129

c) The *Upamanakhanda* Foll 225–237

It begins अथोपमानं निरूप्यते । तत्र सादृश्यप्रमाकरणमुपमानमिति केचित्सादृश्यं च पदार्थान्तरम Edited by *Jib Vidyasagara*, Calcutta, 1872

Colophon of the copyist

अदृष्टदोषान्मतिविभ्रमाच्च
यदत्र हीनं लिखितं मयात्र ।
तत्मार्जयित्वा परिशोधनीयं
कोपं न कुर्यात्खलु लेखकस्य ॥

* The edition of 1872 A D could not be used

d) The *Sabdakhanda* Foll 170 (238-407)

It begins अथ शब्दो निरूप्यते प्रयोगहेतुभूतार्थ तत्त्वज्ञानजन्य शब्द प्रमाणं ननु शब्दो न प्रमाणम्

Date of the copy संवत् १६०४ वर्षे शाके १४६९ श्रावणवदि १३ शनौ

The *Tattvacintamani* is now being printed in the Bibliotheca Indica

[COLL. OF FORT WILLIAM]

1870.

424 Foll 274, size 11⅝ in by 4⅝ in, 9-12 lines in a page

Tattvacintamani, a second copy, written in four parts

a) The *Pratyakshakhanda* Foll 79

b) The *Anumanakhanda* Foll 87 (80-166)

There are some leaves wanting between foll 84 and 85 (4 and 9 of the original numbering) The first portion ends fol 127b

Date of the copy संवत् १८५६

c) *Upamanakhanda* Foll 9 (9a is blank)

Date संवत १८५६ मिति फाल्गुणवदी तृतीया पुनो तिथौ वारबुधवारके लिखा ॥

d) *Sabdakhanda* Foll 99 (176-274)

There are omissions between foll 253 and 254 (78 and 81 in the original numbering), and between 265 and 266 (92 and 99 in the original numbering)

Date संवत १८५६ समये माघसुदी १२ वारवौहस्पै ॥

[H T COLEBROOKE]

1871

794 Foll 94, size 10½ in by 3¼ in, foll 1-69 seven to twelve lines, foll 70 94 thirteen to sixteen lines in a page

Tattvacintamani, the *Anumana paricchedu*

Colophon, giving date of copy

शाके १५००१४(sic!) आनंद नाम संवत श्रावण शुक्लपक्षे पौर्णिम्यां इंदुवारे न्यायप्रकरणचिन्तामणिग्रंथ समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

1872.

2916 Foll 51 (originally १-५५), size 17¼ in by 3 in, five, sometimes six lines in a page, fair writing, in the Bengali character, of the 18th century

(*Tattvacintamani*), a large piece of the *Anumanakhanda* Some leaves are lost (४, ३७-३९). The last words are रानमूयकर्तृतागमेन योपकेनेति ॥

[DR J R BALLANTYNE]

1873.

1826 Foll 14, size 11⅞ in by 3⅜ in, seven lines in a page

(*Tattvacintamani*), the beginning of the *Anumanakhanda* The last words are उपाधिरिति चेन्न। अस्तु तथा। तथापि पक्षतादि (see p 14, l 20 of the edition) [J TAYLOR]

1874.

1894b Foll 2, size 12 in by 3⅜ in, seven lines in a page

(*Tattvacintamani*), two single leaves, belonging to the *Anumanakhanda*, in the same handwriting as the preceding fragment

The first begins व्याप्त्यनन्तरं पक्षधर्मता निरूप्यते (see the edition, p 24)

The second leaf begins तत्रानुमानं परार्थं न्याय साध्यमिति° (see the edition, p 54)

[J TAYLOR]

1875.

2203a Foll 24, size about 11¼ in by 3½ in, eight lines in a page, good old writing, of the 16th century

(*Tattvacintamani ?*)*, a portion treating of *jati*, and beginning with *Nyayasutra* I, 2, 59, incomplete at the end

* It is certainly not *Tattvacintamani*.

It begins अथ जातिः । तत्र सामान्यलक्षणसूत्र साध र्म्यवैधर्म्याभ्यां प्रत्यवस्थानं जातिरिति । तदुक्तं । सदुत्तरप्रकरण समातीतकालोद्भावनाभ्यामित्यतिव्याप्तेरुत्कर्षसमाद्य (? °र्षसमाद्य) व्याप्तेश्चालक्षणं उपलक्षणमात्रपरमिति मन्वानाः भाष्यवार्त्तिकटीका (? °टीका) तात्पर्यपरिशुद्धिकाराः सर्व एव सर्वास्वपि जातिषु समशब्दं प्रयुंजानस्य सूत्रकारस्य तदर्थे व्यानुगुणत्वाद्यसमत्वेन विवक्षित इति व्याचक्षते ।

It ends तथा चानित्यः शब्दः शब्द इत्युक्ते नित्यत्वं कार्यमकार्यं वा । कार्यमपि शब्देन महोत्या . , end of fol 24b [GAIKAWAR]

1876.

2203b Foll 8 (25–32), size 11¼ in by 3½ in , eight lines in a page , the same handwriting as in no 1875 (2203a)

(*Tattvacintamani*), the beginning of the *Sabdakhanda*, in mere fragments It is foll 1–3, 8–11 and 17 of the original paging

The pencil-note on the first leaf "*Siromani*, a logical treatise" is a mistake

[GAIKAWAR]

---

b The Tattvacintamanididhiti, by Siromani, and Commentaries

1877.

963b Foll 30 (86–115, original numbering २–३१), size 9¼ in by 3⅜ in , twelve lines in a page

Pratyakshamanididhiti, the first section of the *Tattvacintamanididhiti*, a commentary on *Gangesa's Cintamani*, by (*Raghunatha*) *Siromani Bhattacarya* See Hall's Index, p 31, no xl , Burnell's Tanjore MSS , II , p 115

The first leaf is wanting, the second begins याव(?) संशयस्य तु न प्रतिबन्धकत्वमिति भावः । तन्निश्चय इति °

Date of the copy संवत् १८५५ ।

[H T COLEBROOKE]

1878.

1083. Foll 140, size 13¾ in by 3¼ in., seven lines in a page, good writing of 1681 A D

Anumanamanididhiti, the second section of the *Didhiti* It was published at Calcutta संवत् 1905

It begins

ओं नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखंडानंदबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥ १ ॥

न्यायमन्तभाद्गम्भीरं सारं
निर्णीय निखिलतंत्राणां ।
दीधितिमधिचिंतामणि तनुते
तार्किकशिरोमणिः श्रीमान् ॥ २ ॥

परनुषलयासियवर्त्तमाना
मननास्वादरसा विशुद्धबोधैः ।
रघुनाथकवेरपेतदोषा
कृतिरेषा विदुषां तनोतु मोदं ॥ ३ ॥ ०५ ॥

पूर्वापरग्रंथैकवाक्यताप्रतिपत्तये शिष्याणामवधानाय च सगतिं प्रदर्शयन्ननुमाननिरूपणं प्रतिजानीते । प्रत्यक्षेत्यादि (from the first word प्रत्यक्षोपजीवकत्वात् of the *Anumana khanda* of the *Cintamani*)

The last words are चमत्यतं नोपाधिरित्यर्थे (see the printed text, p 162, l 4 of the last section beginning with ईश्वरवादे, the rest is wanting)

Then follows a *sloka* giving the date of the MS

शके रामाश्च रुत्तिंदौ पक्षे चाप्यसितेतरे ।
चतुर्थ्यां पुस्तकमिदं लिखितं चक्रपाणिना ॥

[H T COLEBROOKE]

1879.

273 Foll 99, size 11¼ in by 4¾ in , 11 to 12 lines in a page

Anumanadidhiti, a second copy, ending with the same words as the first one

[H T COLEBROOKE]

1880.

963a Foll 84 (numbered १–९३, nine leaves, ६६–७३, are lost), size $9\frac{1}{4}$ in by $3\frac{3}{8}$ in, thirteen, sometimes twelve, lines in a page

Anumanamanididhiti, a third copy It gives the whole last part of the commentary, as it is printed in the Calcutta edition, ending with इत्यत्र तात्पर्यमिति, but without the final couplets (विदुषां °)

The final colophon is given at the end of the whole इति श्रीमन्महामहोपाध्यायश्रीरघुनाथभट्टाचार्यशिरोमणिकृतानुमानमणिदीधितिः संपूर्णतामयासीत् ॥ but the date is given before the last section (ईश्वरवादे °) संवत् सप्तमनागफाल्गुणकृष्णपक्षपंचमी वृहस्पति ॥ [H T COLEBROOKE]

1881.

2919 Foll 110 (original numbering १–१०, २२–१२०), size 16 in by $3\frac{1}{4}$ in, generally six lines in a page, good old writing, in Bengali character

(*Anumanamanididhiti*), a fourth copy, incomplete at the end, there are also some leaves missing after fol 10

[DR J R BALLANTYNE]

1882.

1902 Foll 71, size 12 in by $3\frac{3}{4}$ in, seven lines in a page

(*Anumanamanididhiti*), two fragments

The first fragment contains pp 1–64 of the printed text, the last words are यथाग्यवृत्तौ व्यापकत्वमुपपादयि (see p 65, l 1, of the printed text)

The second fragment begins (fol 61a) अनुमितित्वमेककार्यानुकूलत्वसंगत्या ° and ends मित्यत्र मत्पातारयिपया न्यूनमित्याहु ॥ इति पक्षता ° ॥ See the same section on pp 87–94 of the printed text [J TAYLOR]

1883.

2922 Foll 20, size $5\frac{1}{8}$ in by 3 in, 6–8 lines in a page, an old manuscript, in the Bengali character

Anumanamanididhiti, incomplete, without the beginning and the end

The original numbering of the leaves is ६, ७, १०–१९, २२, २०, २४–२९ The first leaf begins (scarcely legible) चानुगताकारासंस्पर्शिनि स्वसम्वेदनसम्पादितप्रामाण्ये, see p 8, l 5, of the edition

[DR J R BALLANTYNE]

1884.

1892 Foll 3, size 12 in by $3\frac{3}{4}$ in, eight lines in a page

(*Anumanamanididhiti*), a small fragment beginning with उचितानुपूर्विकप्रतिज्ञादिपञ्चकसमुदायत्वं न्यायत्वम् (see the printed text, p 118), and ending with तापद्बोधनियत्वं यावत्संशयनिवर्तक (see the edition, p 122, l 1) [J TAYLOR]

1885.

28 Foll 303, size 14 in by $5\frac{1}{4}$ in, nine lines in a page

(*Pratyakshakhanda*)*gadadhari*, a commentary on the *Pratyakshakhanda* of the *Didhiti* by *Gadadhara* See Hall's Index, p 31, no xli, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol iii, p 29, no 1053, vol vii, p 241, no 2486 The full name of this commentary seems to be *Tattvacintamani didhiti tippani* or *-prakasika*

It begins

नत्वा नन्दतनूजसुन्दरपदं स्मृत्वा गुरोरादराद्
यदीमिदन्त्यमवन्नायित(?)यशोराशेरशेषा गिरः* ।
संचिप्तोक्षमितिदथदीधितिकृत प्रत्यक्षचिन्तामणि
व्याख्यां व्याकुरुते गदाधरसुधीर्मोदाय विद्यावताम् ॥१॥

* R M's first copy has ° मदन्वायित °, the second copy ° मदन्वायितदाशरथी सौधिदिता गिरः ।

गुरुकीर्तनरूप मङ्गलं कुर्वाण एव स्वकीयग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं तदुक्त्यं दर्शयति गिरमिति० [A. C BURNELL]

1886

294 Foll 289, size 10 in by 3½ in, foll 1–21 and 48–289 nine lines, foll 22–47 ten to twelve lines in a page

(*Pratyakshakhandagadadhari*), a second copy

Date संवत् १८२९ मीति वैसाषवदी चतुर्दसीवार सणपरके [H T COLEBROOKE]

1887, 1888

445 and 456 Foll 307 and 239 resp, size 9½ in. by 4 in, eleven lines in a page

(*Anumanakhandadidhitippani*), *Gadadhara's* commentary on the *Anumanakhanda* of the *Didhiti*, an incomplete copy, commenting on pp 1–87 of the printed *Anumanadidhiti* See Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 199, no 660, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol ii, nos 1006–1012, Burnell's Tanjore MSS, II, p 116

Vol I, originally paged १–३४८, foll ९०–१३१ are lost

The commentary begins

अभिवन्द्य मुहु समादरात्पदपाथोजयुग पुरद्विष ।
विवृणाति गदाधर सुधीरतिदुर्वोधगिर शिरोमणे ॥१॥

प्रारिप्सितसमाप्तिप्रतिपन्थिप्रत्यूहव्यूहविध्वंसपटीयसो परमेश्वरप्रणतिमादौ निबध्नाति ओमिति०

Fol 126*a* ends the *Vyaptipurvapaksha* (Calc. ed of the *Anumanadidhiti* p 22)

Vol II, originally paged ३४९–५८७, begins विरहो देशान्तर०

Fol 42*a* ends the *Tarkatippani* (*Anu Di*, p 52), foll 62*b* ends the *Vyaptyanugama* (*Anu Di*, p 56), fol 126*a* ends the *Samanyalaksha nagrantha* (*Anu Di*, p 64) on the last page ends the *Upadhivadarahasya*

[H T COLEBROOKE]

1889

1885 Foll 472, size 11½ in by 5¼ in

Anumanakhandadidhitippani, in eleven parts, incomplete

The single fragments are bound in a very confused order

1) Foll 108–150 (१–४३), 13–19 lines in a page

This part has the subscription *ity Anumiti samadah* It comments on pp 2–8 of the printed *Anumanadidhiti*

It begins तत्रेत्याहेत्यतमेको ग्रन्थ ॥ तत्र । मति ज्ञायाम् ।

2) Foll 252–281 (१–३०), 8 21 lines in a page

The commentary on pp 8–12 of the printed *Anumanadidhiti*, without any colophon, the whole being a fragment Compare Raj Mitra's Notices, vol ii, no 1007

It begins सर्वमिदम् ॥ अनुमानप्रामाण्यव्यवस्थापकयुक्तिप्रदर्शनम् ।

It ends साध्याभावनिरूपितत्वस्य क्वचिदपि साजात्ये

Fol 262*a* ends the *Simhavyaghralakshana* see fol. 26*a* in no 1890 (597*a*)

3) Foll 282–341 (१–६०) 17 to 18 lines in a page

The *Upadhivadarahasya* (see pp 64 87 of the printed *Anumanadidhiti*)

It begins उपाधितानाव्यभिचारज्ञाने

4) Foll 42 107 (१–६६), foll 42–97 ten to twelve lines, foll 98–107 sixteen to seventeen lines in a page

The *Pakshatatippani* (see pp 87–94 of the printed *Anumanadidhiti*) It begins मूले व्याप्तिपक्षधर्मतयो, compare Raj M's Notices, vol ii, no 1006

5) Foll 151–189 (१–३९), 15 to 16 lines in a page

The commentary on pp 94-106 of the printed *Anumanadidhiti*

It begins पश्चात् निरूप्य विशिष्टपरामर्शेन०

6) Foll 190-202 (१-१३), 15 to 16 lines in a page

The commentary on pp 106-112 of the printed *Anumanadidhiti*

It begins उपलक्षणस्य परिचायकत्वेन These two last parts (nos 5 and 6) are the same as the *Paramarsatika* in no 1890 (597c, see p ११६a for the beginning of this part)

7) Foll 385-415 (१-३१), 15 to 16 lines in a page

The commentary on pp 112-118 of the printed *Anumanadidhiti*, with the colophon *iti Vyatirekigranthah*

It begins अनुमानविभागपरमूलग्रन्थे

8) Foll 1-41, 16 to 17 lines in a page

The *Avayavatippani* (see the printed *Anumanadidhiti*, pp 119-127)

It begins अनुमानं निरूप्य न्यायतदवयवनिरूपणं

9) Foll 342-384 (१-४३), 16-18 lines in a page

The commentary on pp 127-136 of the printed *Anumanadidhiti*, without colophon It begins हेत्वाभासनिरूपणे

10) Foll 416-472 (१-५७), 16 to 17 lines in a page

The last part of the commentary on the *Anumanadidhiti*, comprising pp 140-163 of the edition The commentary on pp 136-140 of the edition is wanting The beginning of this large fragment is मान्यपदितव्याप्तिज्ञाने The *Avitharanagrantha* ends fol 121b, the *Anupasamharigrantha* begins सर्वमभिधेयत्वं, ends fol 131a, the *Virodhatippani* begins साध्याभाववद्वृत्ति साध्यविरोधित्व ०, ends fol 131b, the *Satpratipaksha grantha* begins समानबलेत्यादि ०, ends fol 152a, the last part begins मूले अधिकबलत्वाज्ञान इति, ends with the subscription इति श्रीगदाधरभट्टाचार्यचक्रवर्त्तिविरचितानुमानखण्डदीधितिटिप्पणी समाप्ता ॥

11) Foll 203-251 (१-४९), 16 to 17 lines in a page

The same part as no 10, beginning with the same words [J TAYLOR]

1890.

597 Foll 301, size 9½ in by 4 in (*Anumanakhandadidhitippani*), three sections of *Gadadhara's* commentary on the *Didhiti*

a) Foll 123, ten lines in a page

The *Vyadhikaranadharmavachhinnabhavavada* It is the commentary on pp 8-15 of the printed *Anumanadidhiti*

It begins सर्वमिदमनुमानप्रामाण्यव्यवस्थापकयुक्तिप्रदर्शनं व्याप्तिनिश्चये सतीत्यन्वय

b) Foll 64 (१-६४), foll 1-59 eleven lines, foll 60-64 nine lines in a page

The *Pakshatatippani* This is the section next to the *Upadhivadarahasya* in no 1888 (see the printed text of the *Didhiti*, pp 87-94)

It begins मूले व्याप्ति(प)क्षधर्मतयो संगत्यप्रदर्शनेन न्यूनतां परिजिहीर्षुस्तयोरेककारोत्व (? the second copy कार्यानुकूलत्व)रूपसंगतिं प्रदर्शयन् ०

c) Foll 114 (६५-१७८), 11 to 12 lines in a page

The *Paramarsatika* and the *Vyatirekitippani* They treat on pp 94-118 of the printed *Anumanadidhiti*

The *Paramarśatika* begins पश्चात् निरूप्य विशिष्टपरामर्शेनानुमितिहेतुता ज्ञानद्वयकारणता वादिमीमांसकविप्रतिपत्तिं निरस्य मणिकारेण व्यवस्थापिता तत्र संगतिं दर्शयति ।

The *Vyatirekitippani* begins (fol १३३a) अनुमानविभाज्यकमूलग्रन्थे केवलान्वयिपदस्य प्रसिद्धार्थपरत्वे ज्ञानकारणतापक्षे ज्ञानस्य केवलान्वयित्वाभावादसंगतेः लिङ्गकारणतापक्षे ऽपि केवलान्वयिसाध्यकहेतोरसंग्रह ।

[H T COLEBROOKE]

1891.

1198 Foll 122, size 12⅝ in by 4½ in, 12–16 lines in a page

(*Gadadhari*), three parts of *Gadadhara's* commentary on the *Anumanadidhiti*

The *Vyadhikaranadharmavachinnābhavakhandana*, ends fol 79*a*

The *Vyaptipurvapaksha*, ends fol 103*a*

The *Siddhantavyaptivada*, incomplete It begins प्रतियोगितावच्छेदकावच्छिन्न, see fol 126*b*, l 7, in no. 1887 (the first nine lines of this chapter in no 1887 are wanting here) It ends न तद्वृत्तित्वसंभव, see fol 160*a*, l 2, in no 1887

[H T COLEBROOKE]

1892.

1806 Foll 95, size 12¾ in by 4¾ in, foll 1–10 twelve to seventeen lines, foll 11–54 ten lines, foll 55–95 twelve lines in a page

(*Gadadhari*), a fragment, being the commentary on p 10, l 19 – p 23, l 17 of the printed *Anumanadidhiti* Between foll 54 and 55 some leaves are lost (with the commentary on pp 14–16 of the *Didhiti*)

The volume begins नन्वित्यादिना। पारिभाषिक सिद्धि, and ends संयोगमात्र The last one is निर्गुणत्वादेरिति Colophons, on fol 15*b* इति द्वितीयलक्षणं समाप्तं। अथ चक्रवर्त्तिलक्षणमारंभ, on fol 39 इति मिश्रलक्षणद्वयं समाप्तं, on fol 47*b* कूटघटितलक्षणं समाप्त Fol 11, and again fol 55, a new handwriting is setting in

[J TAYLOR]

1893

48 Foll 77, size 9⅞ in by 4¼ in, ten lines in a page

Didhitiprakasika, another fragment of *Gadadhari's* commentary, treating on pp 10–15 of the *Anumanadidhiti* (Calc ed) Foll. ३६–५१ of the original paging are lost (with the commentary on p 11, l 22 – p 13, l 2 of the *Anumanadidhiti*)

It begins ननु वाच्यत्वं पदशक्ति ॥

Subscriptions व्यधिकरणधर्मावच्छिन्नाभावस्वीकारेण शिरोमणिना कृतस्य लक्षणद्वयस्य भट्टाचार्यकृता टिप्पणी समाप्ता (fol 3o*b*), प्रगल्भलक्षणं समाप्तं (fol 36*a*, after the lacuna), द्वितीयमिश्रलक्षणं समाप्तं (fol 41*a*, the end of the *tritiyamisralakshana* is not marked), कूटघटितलक्षणं समाप्तं (fol 52*a*), श्रीदीधितिप्रकाशिकायां गदाधरभट्टाचार्यविरचितायां चतुर्दशलक्षणा समाप्ता (fol 76*b*)

[A C BURNELL]

1894.

1675b Foll 101, size 9¼ in by 4 in, 9 to 10 lines in a page

(*Gadadhari*), the *Avayavatippani*, treating on pp 119–127 of the edition In the beginning, and at the end, there are explained passages from the *Cintamani*, which were passed over by *Siromani*, see pp 54 and 57 of the printed *Cintamani*

The commentary begins अनुमानं निरूप्य न्याय तदवयवनिरूपणं प्रतिजानीते मूले तदेति ॰

[H T COLEBROOKE]

1895

1707 Foll 217, size 9¼ in by 4½ in, foll 1–19 six to nine lines, foll 20–41 eleven to nine lines, foll 42–217 ten lines in a page

Anumanadidhitippani, *Gadadhara's* commentary on the last part of the *Anumanadidhiti* (pp 127–163 of the edition) See the ninth and tenth fragment in no 1889 (1890)

The volume begins हेत्वाभासनिरूपणं प्रमृत्यापि सद्वृत्तिनं संभवति व्याप्तिपर्यन्तं

The subscription is इति श्रीमन्महामहोपाध्याय गौडीयगदाधरचक्रवर्त्तिविरचिता अनुमानदीधितिटिप्पणी संपूर्णा ॥

[H. T COLEBROOKE]

1896–1898.

1010. Foll 312, size $10\frac{5}{8}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, 10 or 11 lines in a page

1126 Foll 337, size $11\frac{7}{8}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, 10–12 lines in a page

331. Foll 444, size 12 in by $4\frac{1}{2}$ in, ten to twelve lines, foll 42–71 twelve to fourteen lines in a page

Anumanakhandagadadharivivriti, or *Kasika* (see the introductory couplets), a commentary on the *Anumanakhanda* of the *Gadadhari*, by *Krishna Bhatta*, a nearly complete copy in eleven fragments, bound together without any order

Hall, in the Index, p 31, no xlii, gives the surname *Arde* to the author, the colophons call him आरडोपाह्वकृष्णभट्ट He was the son of *Ranganatha* (not *Raghunatha*, as Aufrecht has it in the Cat Cat, p 118), younger brother of *Narayana*, and pupil of *Śri Krishna*

1) Vol I, foll 73–142 (१–७२)

The first part of the whole commentary, having the subscription *Anumiti Aradopahva Krishna-bhattiyam* See this first part in the *Gadadhari* of no 1889 (1885)

Krishna Bhatta begins

श्रीकृष्ण गुरुरामस्य कृष्णो नारायणानुज ।
गदाधरमतार्थानां काशिकां तनुते भृताम् ॥ १ ॥

रङ्गनाथ कृष्णाशर्मा (sic!) पंडितेभ्य कृताञ्जलि ।
याचते भूय यानस्य दर्पवृष्या (sic!) यथा मम ॥ २ ॥

धनियन्त्मेति मङ्गले °

2) Vol II, foll 1–131 (१–१३२)

Vyadhikaranadharmavachinnabhavagranthasya vivritih, complete See this chapter of the *Gadadhari* in no 1890 (597a), fol 26a, l 5 – fol 123, where it is complete, and in no 1889 (fragm 2), foll 262a–291, where it is incomplete

It begins मूलमित्यादि । इत्थेवमाचष्टे ° After the colophon there are three additional *slokas*, the first of which begins असमानाधिकरणेऽत्यपि च °

Between this part and the preceding one the *Simhavyaghralakshana* is wanting

3) Vol II, foll 132–157 (१–२७)

The *Purvapakshagranthavivriti*, the commentary on foll 55–81 of the *Gadadhari* in no 1892 (pp 15–22 of the printed *Anumanadidhiti*), complete It begins अनुमितिहेतुकेति वह्निमान् °

4) Vol I, foll 143–212 (१–७०)

The *Siddhantalakshanavivriti*, the annotations on the *Gadadhari*, to pp 22–28 of the printed *Anumanadidhiti* See the beginning of this part of the *Gadadhari* in no 1892, fol 81 sqq, and the whole of it in no 1887, fol १६१a–२३१a

The *Kasika* begins महानसीयवह्नित्वावच्छिन्नाभावादायेति.

5) Vol III, foll 306–444 (१–१३९)

The annotations on the *Gadadhari* to pp 28–64 of the *Anumanadidhiti*, in five divisions

The *Avacchedakalakshanavivriti*, the commentary on foll २३१a–२६५a of the *Gadadhari* in no 1887 (*Di* pp 28–31) It begins द्वीयितौ नन्यवच्छेदकत्वामिति (sic!), ends fol 322a

The *Samanyabhavagranthārtha*, the commentary on foll २६५a–२८५a of the *Gadadhari* in no 1887 (*Di* pp 31–34) It begins संगमयतीति यत्पर्यावसानं स्यात् । ends fol 333a

A third part having the colophon *iti Saha(caragrantha?)*, the commentary on foll २८५a–३४९a of the *Gad* in nos 1887 and 1888 (*Di* pp 34–40) It begins दीधितौ नानाव्यक्तिकेति, ends fol 370b

The *Vyaptyanugamavivriti*, the commentary on foll ३४९–४१० of the *Gad* in no 1889 (*Di* pp 40–50) It begins अनुगमायत्याह मूलं का चेत्, ends fol 132a

A fifth part with the subscription iti Sri manyalaksha ṇyam Krishṇabhaṭṭiya ṃ, the commentary on foll ४१०–४९४ of the G l in no 1°6 (Di pp 5t–61) It begins निरूपर्ण मा चेद्विय संघट्टयित्रेयतेहेवेहर्च, ends fol 111b

6) Vol III, foll 1–103

The Pakshat ṛ mtl rtl ṛ, the commentary on the Gadadl ari to pp 87–91 of the Anu mana li Il iti See no 1890 (597l) and the fourth fragment in no 1889 The Krishṇabhaṭṭiya begins मूले पाप्त्यनन्तरं पक्षधर्मता निरूपत इति ।

Between this part and the preceding one, the Upadhigranth a is wanting

7) Vol III, foll 104–181

The Par mars igranthavṛitti, the commentary on the G d ll ari on pp 91–112 of the Anumana l dl iti, incomplete See the Gada dl ari in no 1890 (597c) and in no 1889, fragments 5 and 6

This part begins

श्रीकृष्णमाधवस्मभावे श्रीवृषभाये श्रीवृषभानुकुमार्य्यै नमो नमो ऽस्तु ॥

राधारामोऽरी देवावन्योऽन्यार्थगतस्करी ।

दम्पत्यद्वयीकारम्भावलगतो नुम ॥ १ ॥

ऽपरामर्शनिरूपण °

8) Vol I, foll 1–72

The Kevalanva j grantha, foll 1–36 and 58–70a The Vyatirel igran tl i foll 70a–72 Both parts together contain the annotations on the Gadadl ari on pp 112–118 of the Anumana didl iti See this part of the Gadadl ari in no 1889, fragment 7 The Kevalanvayigranth a begins हेत्वोरिति मूलस्यासाधारण्यादि°, the Vyatireki grantl a begins सर्वं परामर्शपन्ये

Foll 37–57 contain a large piece of a Savyabl icaragrantl a (fol 39a ends the Savya bhicaraj urvapal sl a, the next part begins संयन्धोति एकसंबन्धिप्रकार°), I have not made out whether this fragment forms part of this commentary of Krishṇa Bhaṭṭa, or not For Savyal hicaragrantl a as title of a special chapter in the G dadl ari, see Burnell's Tanj MSS, p 116 The second page of fol 36 is left blank, the last word on fol 36a is प्रसाधारस्य the first on fol 37a, संघटाय

9) Vol III, foll 182–305 (१–१२४)

The Avayavagranthavṛitti, the annotations on the Gadadl ari on pp 119–127 of the Anu m nad l iti See this part of the G l in no 1891 (1675b) and in no 1889, fragment 8

The annotations begin प्रनुमाने निरूपयति लिङ्ग परामर्श °

10) Vol II, foll 158–337 (१–१८०)

The S m ṛ yaniruktiṭippaṇi, the commentary on the Gadl ari on p 127 sqq of the Anu mana li lhiti See the G dl in no 1889, fragment 9

It begins तत्वनिर्णयविजयप्रयोजकत्वादिति मूले °

11) Vol I, foll 213–312

The As ll ranagranth a, incomplete at the beginning (ताकसानपेक्षित्व °), ends fol 227b the Lanj isamh rigranth a begins न निग्रहत्वमिति, ends fol 235a, the Lirudl agrantl a begins मूले नापोति, ends fol 236b, the Satpratipaksl a granthar ky rtl a, begins समानेति मूले, ends fol 250b, the Asiddl igranthavṛitti begins मूले प्रत्येकमिति, ends fol 280a, the last chapter begins किं त्विति गगनसाध्यके, ends fol 312a See the same chapters in the G d dhari in no 1889, fragments 10 and 11

Date of this part संवत् १८४७ मिति चइतवदी १२ वारसनोचर All parts were written at about the same time [H T Colebrooke]

1899

1227 Foll 246, size 11¼ in by 4½ in., generally twelve lines in a page, carelessly written by a hasty hand, of the 17th century

Siromani-ṭīka Mathuranāthī, a commentary on the *Anumāna* section of *Siromani's Dīdhiti*, by *Mathuranātha Tarkavāgīśa* See Hall's Index, p 37, no lxxi (*Dīdhiti Māthurī*) The Subdivisions are called *rahasya*, but there appear only a few The MS is bad and incomplete Foll 1, 10-14, 87-96 bear the marginal note शि० टी० म०, or मथु० (i e शिरोमणि टीका मथुरानाथी), foll 64, 69-80, 111-155 मथुरानाथी, corrupt notes foll 98, 228, 246?

It begins ननु धूमवान् वह्नेरित्यत्राद्रेंधनप्रभवयवह्नेरपि संयोगेन etc, apparently not the beginning of *Mathuranātha's* work Fol 19 begins a new numbering of the leaves, foll 19-30 are ६-१७, foll 31-86 are २-५५ Fol 31*b* ends the *Vyāpti-grahopāyatattvapakṣarahasya*, fol 86*b* the *Anumānapramāṇarahasya*

Foll 87-96 are ५३-२४ of an original numbering, fol 97*a* breaks off in the middle of the page

---

1900.

2397. Foll 396, size 13½ in by 5 in, generally twelve lines in a page The volume is bound in the Arabian fashion, the beginning of the text being at the end of the book

Anumānaśiromaniṭīka, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Dīdhiti*, by *Jayarama Pañcanana*, a good copy, but not quite complete "A fragment of a very scarce book" (Colebrooke on the title page) See Hall's Index, p 34, no lix, Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 198, nos 656, 657

It begins

श्रीविश्वेशमशेषमङ्गलभुवं भूयो ऽभिवाद्यादरात्
मद्भ्रातारं च रामभद्रपरादन्द्धारविन्दद्वयम् ।
गूढाज्ञानघनावृता न विषयीद्बोधिनो दीधितिस्
तस्माच्छ्रीजयराम एव तनुते गूढार्थविद्योतनम् ॥ १ ॥
याच्या ह्यपि गिरो गुरोरिह परं दृष्टं परेषां यथो

Fol 258a ends the *Upadhivāda*, and begins the *Pakshatadīdhitivyakhya* (*Anum Di*, p 87)

उपाधिवादं व्याख्याय जयराम समासत ।
पचतादीधितिव्याख्यामातनोति मनोरमाम् ॥

Fol 277b ends the *Pakshata* (*Anum Di*, p 94), fol 309b, the *Paramarsatippani* (*Anum Di*, p 112), fol 316a, the *Vyatirekitippanī* (*Anum Di*, p 118), fol 349b, the *Avayavadidhiti* (*Anum Di*, p 127)

श्रीमता जयरामेण रामेणेव महोदधि ।
कथंचिदिह निस्तीर्णो गूढो ऽवयवदीधितिः ॥

The copy ceases in the commentary on p 158 of the *Anumanadidhiti* (Calc ed), thus omitting only the last four or five pages

Fol 31, which has verbally the same text as fol 30, probably belonged to the original of this copy [H T COLEBROOKE]

1901.

953 Foll 436, size 10¾ in by 4¼ in, 11–15 lines in a page

Anumanadidhitivyakhya, a commentary on the *Anumanakhanda* of the *Didhiti*, by *Bhavananda Siddhantavagisa* See Hall's Index, p 33, no 50, Weber's Catalogue (Berlin 1853), p 199, no 662, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 242a, no 597, Burnell's Tanj MSS, II, p 116

It begins श्रीगणाधिपतये नम श्रीसरस्वत्यै नम ।
नमस्कृत्य गुरूंस्तत्त्वचिन्तामणिदीधितौ ।
श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन प्रकाश्यते ॥ १ ॥

नम इति परमात्मने सर्वोत्कृष्टात्मने नम उत्कर्षश्च जगत सृष्टिस्थितिप्रलयकर्तृत्वम् एकरूपस्य कथं सृष्ट्यादिविचित्रकारित्व तत्र हेतुमाह स्वेमिति ०

The *Anumitiprakasa* ends fol 35a (see the printed text of the *Didhiti*, p 7, l 10), the *Upadhivadarahasya* begins fol 229b, and ends fol 297a, the *Avayavadidhitivyakhya* begins fol 350a, and ends fol 380b The next and last part of the commentary, which is wanting in the next copy, begins करो व्याप्तिपक्षधर्मेते तत्प्रसङ्गात् हेतुनिरूपणप्रसङ्गात्

The original pagination runs on from १ to ४४ and then begins again from ३१, but there is nothing wrong in the text Foll ५५, ९६, fol ४७ (after fol 60), foll ५०, ५१, ५२ (after fol 62), are lost Foll 160 and 161 are misplaced

Date of the copy मनद्रोपुसमेंदुमिते (१७५७) गौरीपते पुरे ॥ [H T COLEBROOKE]

1902, 1903

336, 337. Foll 439, size 11⅝ in by 5¼ in, foll 1–62 thirteen to fifteen lines, foll 63–439 nine lines in a page Foll 1–62 are in another handwriting than the main bulk of this copy

"*Siromanivyakhya Bhavanandi Anumanakhanda*," a second copy, incomplete, ending with the *Avayavanirupana*

Vol I, foll 1–218 Fol 137 ends the *Siddhantarahasya* Foll १३६, १३७, १७७, १७८, १७९, १८० are lost

Vol II, foll 219–439 Fol 253b ends the *Samanyalakshana* (*sic !*), fol 313a, the *Upadhivadarahasya* Foll ३११, ३१२ are lost

[H T COLEBROOKE]

1904.

2597. Foll 244, size 11½ in by 5 in, 12–18 lines in a page

(*Bhavanandi*), a third copy of *Bhavananda Siddhantavagisa's* commentary on the *Anumanadidhiti*, with the text of the *Cintamani* and of the *Didhiti* in the middle of the page, incomplete at the end, and with many omissions

The volume is bound with an utter neglect of the proper order of the leaves

Foll 1 and 132–135 = *Di* pp 1–2, l 9 (of the edition), foll 240–242 = *Di*. p 2, l 20 – p 3, l 12, foll 136–239 = *Di* p 8, l 9 – p 34,

l 14, foll 2-67 = *Di* p 34, l 15 – p 61, l 23, foll 120-129 = Di p 61, l 23 – p 64, l 17, foll 68-84 = *Di* p 64, l 18 – p 69, l 22, foll 85-91 = *Di* p 71, l 9 – p 74, l 14, foll 92-108 = *Di* p 79, l 2 – p 85, l 11, fol 109*a* = *Di* p 87, ll 17, 18, foll 109*b*–119 = *Di* p 87, l 19 – p 91, l 10, fol 244*a* = *Di* p 91, ll 10, 11, 12, fol 243*b* = *Di* p 131, l 17 – p 131, l 24, fol 243*a* = *Di* p 131, l 26 – p 132, l 5, foll 130, 131 = *Di* p 136, l 1 – p 136, l 20

[MACK COLL]

1905

2080d Foll 6 (paged 9–14), size 9 in by 3½ in, nine lines in a page

(*Bhavanandi*), a small fragment from the beginning of the *Anumanakhanda* with the special title *Sri Bhavananda Bhattacarya-viracitam Samgatilakshanam* The first leaf, originally the ninth, begins जनक सधर्म मगति ॥ The manuscript ends अत उपमानखण्डे अनुमानभिघत्वेन उपमान निरूपितमिति तदर्थं अनुमानं प्राक् निरूपितमिति भाव (= fol 10*b*, l 10 in no 1901)

[GAIKAWAR]

1906-1910

1655-1659 Size 9¼ in by 4 in (1658 is a little smaller)

Bh ... a ... ra ... a, a commentary on the ... *dharti* of the *Bhavananda*, by *Mah ... ...* *Pandita*, a Benares Pandit, surnamed *... ...* (see the last colophon), or *... ...* (see the colophon in vol 5, f 1 757), son of *Mukunda Pandit*, and pupil of *S ... ...* (see the introductory couplets), or *S... ... D ... ta* (see the same author's *... ...* and *Nyayalaustubha*) See Hall's Index p 31, and Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 110, nos 661-666

The copy is incomplete, ending with the *Upadhivadarahasya*

Vol I, foll 244, 10–12 lines in a page

It begins

भक्तानां त्राणकर्त्ता विविधभवमहादुःखदैन्यप्रहर्त्ता
संहर्त्ता किल्बिषाणां प्रबलदितिसुतप्राणहन्तागधर्त्ता ।
भर्त्ता यो –⏑ नाया नतजनहृदयाकाङ्क्षितानां सुकर्त्ता
धर्त्ता सर्वसहायास्स भवतु भगवान् भव्यकर्त्ता सदा नः ॥१॥

यो ऽसौ कर्कशपक्षतर्करचनाचु –⏑–––⏑–
–––⏑⏑ वहैयैकरसिक ख्यातो (धरा)मण्डले ।
मीमांसानिपुणो ऽक्षपादकणभुक्शास्त्राब्धिपारंगतस्
तस्य श्रीशितिकण्ठदीक्षितगुरो पादाम्बुज सश्रये ॥ २ ॥

सिद्धान्तवागीशवचो ऽतिगूढं श्रीमन्महादेवबुधेन युक्त्या ।
तदर्थजातं च विभाव्य युक्त्या व्याख्यायते ऽमत्सरसूरितुष्ट्यै ॥३॥

अन्वीक्षासक्तचित्तानां विद्वत्तर्कविलासिनाम् ।
भवानन्दीप्रकाशो ऽयं तनोतु मुदमद्भुतां ॥ ४ ॥

क्व भवानन्दवाग्गुम्फो मन्दस्य मम धी क्व च ।
तथापि यत्नवृत्तो ऽहं तत्र मे शरणं शिव ॥ ५ ॥

यत्र कैरपि टीकायां विवृता नैव दीधिति ।
आशयो यत्र न स्पष्टस्तस्याप्युदंकनं त्विह ॥ ६ ॥

अनालोच्य सिद्धान्तवागीशवाण्यां
वृथासूपित्ते पण्डितैर्गौडजाते ।
यदुद्भावितं दूषणाभासवृन्दं
तदुद्धारणार्थो ममोद्योग एष ॥ ७ ॥

स्वीयं यो यन्यमन्यस्य तदीयं चान्यकर्तृकम् ।
वक्ति शरी(प्रं तपोन)* शास्त्राबुधी कारजातकौ ॥ ८ ॥

गुरुदेवप्रसादेन सम्यक्भावनयागते ।
योऽन्वर्थार्थ ऽन्यथाशंको देवानां प्रिय एव स ॥ ९ ॥

यद्यप्यत्रप्रभुतास्तोपमेय्यन्ति न कृतौ मम ।
तथापि न क्षतिस्तुष्टा भविष्यन्त्येव पण्डिता ॥ १० ॥

Fol 72*a* ends the *Samgatiprakasa*, the next part begins

नत्वा शङ्करपादाब्जं भवतामति(हे)शई ।
भवानन्दव्याख्यायां कुर्वे ऽनुमितिलक्षणे ॥ १ ॥

* I take these *aksharas* which I could not read in the MS from Weber's Catalogue

Fol 238*b* ends the *Anumanasvarūpanirupanaprakāśa*, fol 241*a* the *Anumanapramanyavadaprakāśa*

Vol II Foll 215 (1–215), foll 1–114 eleven lines, foll 115–215 ten lines in a page

It begins

नत्वा पदाम्भोजयुगं शिवस्य
स्मृत्वा गुरून्नाखिलयुक्तिजातम् ।
कृत्वा निगूढार्थविभावनां च
व्याख्यायते व्याप्तिरहस्यमत्र ॥ १ ॥

Fol 30*a* ends the *Pancalakshanīprakāśa*, fol 52*b* the *Simhavyaghralakshanaprakasa*, fol 134*b* the *Cakravartilakshana*

Vol III Foll 229 (216–430), ten lines in a page

Fol 305*b* ends the *Vyadhikaranadharmavacchinnabhavaprakāśa*, fol 356*b* the *Vyaptipurvapakshaprakaśa* The next part begins

त्रिपुरारातिपादाब्जनखचन्द्रसमुद्भवा ।
कान्तय शुभदा सतु ममाज्ञानतमोभिद ॥ १ ॥
नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं सूक्ष्मदृष्ट्या विभाव्य च ।
भवानन्दवचोव्याख्यां व्याप्तिसिद्धान्त आरभे ॥ २ ॥

Vol IV Foll 210 (445–654), 10–12 lines in a page

Fol 459*b* ends the *Siddhantalakshanaprakasa* fol 532 the *Avachedakalakshanaprakaśa* with the following couplet

व्याख्यावच्छेदके ग्रन्थे या मया रचिता भ्रमात् ।
तया भवतु सतुष्टः शिवया सहित शिव ॥ १ ॥
नमामि तत्परं धाम धामसर्वस्य वस्तुन ।
दुर्लभं यत्प्रसादेन सुलभं भवति क्षणात् ॥ २ ॥

The next part begins

चक्रतग चक्रगिर(?) व्याख्यानमपि कुर्वन्ति ।
प्रतिबन्धकसामान्याभावसंपादको ऽस्त्वदम् ॥ १ ॥

Fol 547 ends the *Samanyabhavaprakaśa*, fol 612*b* the *Vyaptivadaprakasa* with the couplet

व्याप्तिवादभवानन्दीगूढार्था विशदीकृत ।
महादेवेन सुधिया सम्प्रदायानुसारत ॥ १ ॥

The next part begins

सहचारे ऽतिदुर्बोधे भवानन्दीप्रकाशने ।
करोतु मम सामर्थ्यं शिवासहचर शिव ॥ १ ॥

Fol 633*b* ends the *Sahacaragranthaprakāśa* with the couplet

सहचारे ऽतिदुर्बोधे या व्याख्या यत्नत कृता ।
तया तुष्यन्तु नितरां मात्सर्यरहिता बुधा ॥ १ ॥

The next part begins

तर्क निर्गलनक्रोक्तितर्क(read तर्के)सपर्ककर्कशे ।
व्याख्यां करोमि सर्वार्थं शरणं तत्र मे गुरु ॥ १ ॥

Vol V Foll 209 (655 863), twelve lines in a page

Fol 672*b* ends the *Tarkagranthaprakaśa* with the couplet

तर्कग्रन्थे ऽतिदुर्बोधे तार्किकाणां सुखावहा ।
या व्याख्या रचिता रम्या तया तुष्यन्तु सज्जना ॥ १ ॥

Fol 691*a* ends the *Vyaptyanugamaprakaśa*, fol 757*b* the *Samanyalakshanaprakasa* with the couplet

सामान्यलक्षणा व्याख्या कृतासामान्यलक्षणा ।
विद्वांस सन्तु सुप्रीतास्तयासामान्यलक्षणा ॥ १ ॥

The next part begins

नत्वा शिवं शिवायुक्तं महादेवेन धीमता ।
उपाधौ क्रियते व्याख्या भवानन्द्गिरो* स्फुटा ॥ १ ॥

Fol 799*b* ends the *Upadhyuvapakshaprakaśa*, on the last page the *Upadhivadarahasya* with the couplets

दुरूहोपाधिवादस्य या व्याख्या रचिता मया ।
तुष्टास्सन्तु तया सन्तो विद्वांसो निरुपाधय ॥ १ ॥
भवानन्दीप्रकाशे ऽस्मिन्महादेवेन निर्मिते ।
विषमोपाधिवादस्य प्रकाश पूरितामित ॥ २ ॥

इति श्रीमत्पुण्यस्तम्भकरोपनामकमुकुन्दपण्डितात्मजमहादेवपण्डितविरचिते भवानन्दीप्रकाशे उपाधिवादस्समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

1911, 1912

524, 446 Foll 206 and 386 resp, size 9¾ in by 4¼ in

* Prof Aufrecht suggests भवानन्दगिरा

Anumānamaṇidīdhitibhavānandīvyākhyāsarvopakāriṇī, commonly called *Sarvopakāriṇī*, a shorter commentary on the *Anumānakhanda* of the *Bhavanandī*, by *Mahādeva Pandit* It is an abridgment of the same author's larger commentary "*Bhavānandīprakāśa*," as is stated in the introductory and the final couplets See Hall's Index, p 34, no lii , Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 200, no 667. In the final *ślokas Mahādeva* calls the *Prakasa* and the *Kaustubha* his two sons, and the *Upakarini* his daughter, whom he has begotten by his spiritual wife *Buddhi*.

Vol I Foll 1–20 eleven lines, foll 21–206 (by another hand) ten lines in a page

It begins

त्रिपुरारातिपादाब्जनखचन्द्रसमुद्गताः ।
कान्तयः शुभदाः सन्तु ममाज्ञानतमोभिदः ॥ १ ॥
यदालसन्ततो मूर्खस्तार्किकाणां धुरन्धरः ।
बुधो भवति तं वन्दे गुरु श्रीकण्ठदीक्षितम् ॥ २ ॥
भवानन्दकृता व्याख्यानुमानमणिदीधितेः ।
व्याख्यायते निगूढार्था महादेवेन तत्त्वतः ॥ ३ ॥
भवानन्दीप्रकाशस्तु विस्तृतो रचितो मया ।
अतः संक्षेपतः कुर्वे व्याख्यां सर्वोपकारिणीम् ॥ ४ ॥

प्रारिप्सितनिर्विघ्नसमाप्तिकामनया कृतगुरुनमस्काररूप मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नश्चिकीर्षितं प्रतिजानीते । नमस्कृत्येति ।

Fol 9*b* ends the *Samgatigrantha*, fol 39*a* the *Anumanalakshana*, ibid the *Anumanasvarūpanirupana*, fol 40*a* the *Anumanapramānyanirūpana*, fol 45*a* the *Pañcalakshani*, fol 50*b* the *Simhavyaghralakshana*, fol 95*a* the *Vyadhikaranadharmavachinnabhavavyakhya*, fol 106*a* the *Pūrvapakshagrantha*, fol 125*b* the *Siddhantalakshanavyakhya*, fol 140*b* the *Vyaptivada*, fol 206*a* the *Samanyalakshanagrantha* (*sic*!)

Vol II Foll 356, by the same hand as foll 1–20 in Vol I , eleven lines in a page

Fol 62*a* ends the *Upadhigranthavyakhyā*, fol 90*b* the *Pakshatāgrantha*, fol 108*a* the *Vyatirekigranthavyākhyā*, fol. 285*a* the *Savyabhicāragranthavyākhyā*, fol. 293*a* the *Sādhāranagrantha*, fol 298*b* the *Asādhāranagrantha*, fol 306*a* the *Anupasamhārigranthavyākhya*, fol. 326*b* the *Satpratipakshagrantha*, fol 352*b* the *Asiddhigrantha*

The final couplets are

भवानन्दवचोव्याख्या महादेवेन निर्मिता ।
सर्वोपकारिणी नाम्ना संपूर्णा सदनुग्रहात् ॥ १ ॥
भवानन्दवचोव्याख्या समुद्भूतैः फलैर्मम ।
सिद्धश्वरी(? सिद्धेश्वरी)जगन्माता प्रीणातु सशिवा [भृशम् ॥ २ ॥
विद्वद्वरं मुकुन्दाख्यं पितरं प्रणमाम्यहम् ।
यदोय(यदीय?) सुकृतेनैव संपूर्णा कृतिर्मम ॥ ३ ॥
श्रीकण्ठदीक्षितं नौमि गुरु गौतमकपिलम् ।
येन चूर्णीकृतास्सद्यो विदुषां गर्वपर्वताः ॥ ४ ॥
भावानन्दीयपाठार्थज्ञानेच्छा यस्य विद्यते ।
तेनोपायसहस्रेण समास्येयं कृतिर्मम ॥ ५ ॥
मदीयकृतिमुत्तमामभिनवार्थविद्योतिनीं
विलोक्य मुदमाप्याद्यदि(? perhaps मुदमाप्नुयाद्यदि) [सतां बुधानां गणः ।
तदा भवति निन्दया किमिह बालिशानां शतैर्
विधुः कुवलयेप्सितो न दित(read न हि न)निन्द्यते [तामसैः ॥ ६ ॥
कृतिर्मदीया यदि चेत्सदीहिता
तदा किलास्याश्चरितार्थतैव ।
कस्तूरिकाविज्ञजनैर्विमुक्ता
गुणज्ञलोकादरतः कृतार्था ॥ ७ ॥
विज्ञापयामि सुहृदो बुधान्सत्सप्रदायिनः ।
कृपासभृत दस्यैषा(?) वीक्षणीया कृतिर्मम ॥ ८ ॥
प्रकाशकौस्तुभौ पुत्रावात्मजामुपकारिणीम् ।
बुद्धिपत्न्यामलौकिक्यां महादेवो ह्यभावयत् ॥ ९ ॥
लौकिक्यां लौकिकं पत्न्यामलौकिक्यामलौकिकम् ।
उत्पाद्यापत्यमभजन्महादेवः कृतार्थताम् ॥ १० ॥

इति श्रीकाशीवासिमहाराष्ट्रान्वयसंभूतपुण्यस्तम्भकरोपनामकश्रीमन्मुकुन्दपण्डितात्मजमहादेवपण्डितविरचितानुमानमणिदीधितिभवानन्दीव्याख्या सर्वोपकारिणी संपूर्णा ॥

Date संवत् १८२६

[H T. COLEBROOKE]

1913.

1369b Foll 38, size 9½ in by 4½ in, ten lines in a page

Sarvopakarini, a small portion of a second copy, ending with the *Anumanapramanyanirupana* [H T COLEBROOKE]

1914.

681. Foll 204, size 9⅝ in by 4⅛ in, eleven lines in a page

Bhavanandivyakhya, a commentary on *Bhavananda's* commentary on the *Anumanakhanda* of the *Didhiti*, by *Dinakara*, incomplete, explaining the commentary on scarcely the first tenth of the *Didhiti*

This commentary is not mentioned in Hall's Index, but see Burnell's Tanj MSS, II, p 116

It begins

मद्योतनस्तिमिरधारणवारणाय
संचारयन्निजकरामलसवसानि ।
अम्भोलयन्नखिलल्लोकविलोचनानि
भूपा(sic!) तमोनिरसनाय च न शिवाय ॥ १ ॥
विद्वद्वर्येपुरोगस्य पितुः पादावनुस्मरन् ।
भवानन्दवचोव्याख्यां ब्रूते दिनकरः सुधीः ॥ २ ॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय कृते गुरुप्रणतिरूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै स्वकीर्तनुवृत्तये स्वनाम च निबध्निन्निकीर्षितं प्रतिजानीते नमस्कृत्येति ।

Subscriptions fol 27a इति दिनकरविरचितोपाध्यायमतव्याख्यानं समाप्तम्, fol 110b इति दिनकरकृतभवानन्दीव्याख्यायां प्रगल्भलक्षणम्, fol 157b इति श्रीरघुनाथभट्टाचार्यशिरोमणिपरिष्कृतव्यधिकरणधर्मावच्छिन्नाभावनिरूपणदीधितिव्याख्यानं संपूर्णम्, fol 183b कूटघटितं समाप्तम् ॥

The last words are सतपक्ष्याभिधा प्रामाण्यग्रहस्यानुमेयत्वादिति (without colophon)

[H T COLEBROOKE]

1915, 1916

328 & 857 Foll 208 and 278 resp, size 12 in by 4½ in, written by different hands

Anumanamanididhititippani, a commentary on the *Anumanakhanda* of the *Didhiti*, by *Jagadisa Tarkalamkara Bhattacarya*, and hence called *Jagadisi* (in the marginal notes) See Hall's Index, p 35, no lvii, Aufrecht's Catalogue, p 242, nos 593-596, Weber's Catalogue, p 198, no 654, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol ii, p 335, no 945, vol iv, p 124, no 1542

328 Vol I Foll 208 (paged 1-209), 9-13 lines in a page

The *Purvakhanda* This MS begins to explain the *Didhiti* from the *Vyapti* chapter (see p 8 of the printed text), the *Anumanapramanya* chapter is wanting The first words are समारब्धेति ॥ समारब्धे यदनुमानप्रामाण्यपरीक्षया तत्कारणीभूत यद्व्याप्तिग्रहोपायप्रतिपादनं तन्निदानं व्याप्तिस्वरूपनिरूपणमित्यर्थः । See the same beginning in the second copy

Colophons of single chapters are इत्यवच्छेदकत्वपक्षटिप्पणी संपूर्णतमगतः fol 114l, इति सामान्याभावशिरोमणिटिप्पणी जगदीशः (sic!) fol 124a व्याप्तिवाद समाप्तिमगमत् fol 148b, fol 170 the colophon is wanting (इति तर्केणाप समाप्त, fol 160 of the second copy), इति व्याप्त्यनुगम fol 176b समाप्तो ग्र्यं पूर्वखण्ड ॥

इति श्रीमन्महामहोपाध्यायश्रीजगदीशतर्कालंकारभट्टाचार्यविरचितानुमानमणिदीधितिसामान्यलक्षणाटिप्पणी (sic!) समाप्ता ॥

857 Vol II Foll 278 (paged 210-485) 10-12 lines in a page

The *Uttarakhanda* The first words are प्रसक्तानिति व्याप्तिग्रहप्रतिबन्धकग्रहजनकग्रहविषयत्वेन प्रसक्तस्योपाधेरुपेयानहेत्वादित्यर्थः ।

Subscriptions of single chapters इति श्रीमज्जगदीशतर्कालंकारभट्टाचार्यविरचितानुमानदीधितिसुपाधिवादटिप्पणी समाप्ता fol 254b of the original paging इति श्रीजगदीश० पक्षताटिप्पणी समाप्त (sic!) fol 291l इति परामर्शटिप्पणी समाप्ता fol 73 a, इति श्रीमज्जगदीश० केवलान्वयिटिप्पणी समाप्त (sic!) fol 35

इति महामहोपाध्याय° केवलव्यतिरेकिटिप्पनी समाप्ता fol 361*b*, इति जगदीश° अवयवटिप्पणी समाप्त fol 398*b*, इत्यसिद्धिटिप्पणी fol 463*a*, इति श्रीमहामहोपाध्यायश्री-मज्जगदीशतर्कालङ्कारभट्टाचार्य[विर]चितानुमानमणिदीधिति-प्रकाशिका टिप्पणी सपूर्ण (*sic*!) The first of the two final couplets begins कुर्वन्ति नित्यमनुमानमणेरनेके°

There are many small omissions in the last quarter of this volume

Date संवत् १८५९ ॥

[H T COLEBROOKE]

1917

1797 Foll 271, size 12¾ in by 4¾ in, 10–12 lines in a page

Didhitiṭippanī, a second copy, incomplete, but well written

a) Foll 203 The *Pūrvakhanda*, the same as in no 1915 (328)

b) The *Avayavaṭippanī*, the sixth section of the *Uttarakhanda*, incomplete Foll 33 (204–237, orig 1–33) It begins मूले न्यायलक्षणस्यापे दुष्टतया सर्वं न्यायलक्षणमाह । The last words are अत्रापनतत्वं स्वघटकपद-प्रापकत्ववृत्तित्वं । तथा च नि . (see vol ii of the first copy, fol 395*b*, l 10)

c) The *Pakshatāṭippanī*, the second section of the *Uttarakhanda* Foll 35 (238–271, orig 2–35) The first leaf (with one page text) is lost, the second leaf begins सामान्यं प्रमेय यार्पनिश्चयविरोधित्वाद° (see fol 255*b*, l 2 of the first copy

[J TAYLOR]

1918–1921

1704, 1035, 1624, 1031a Size 18¼ in by 3¾ in, written in the Bengali character

(*Jagadīśī*), a large portion of a third copy of *Jagadīśa's* commentary on the *Anumānadīdhiti*

1) Vol I Foll 33, paged 1–33 Eight lines in a page. The *Upādhivadagrantharahasya*, ends fol 33*a*

2) Vol II Foll 23, originally paged 34–56 (on the left side) Nine lines in a page The *Pakshatāṭippanī*, ends fol 56*b*

3) Vol III Foll 27, originally paged 57–83 Nine lines in a page The *Paramarśaṭippanī*

4) Vol IV Foll 19, originally paged 84–102 Seven or eight lines in a page The *Kevalānvayiṭippanī* (ends fol 16, l 3, but without colophon), the *Kevalavyatirekiṭippanī* (ends fol 19*b*) and the beginning of the *Avayavaṭippanī* The writing on the first leaves is nearly obliterated [H T COLEBROOKE]

1922, 1923

1951 & 2013. Foll 64 and 155 resp, size 9¼ in by 4¼ in, nine lines in a page

Anumānamañjūshā, a copious commentary on the *Jagadīśī* (जा° टी° स° on the margin), by *Ārdopakāra Krishna Bhatta* See Hall's Index, p 35, no lviii Both volumes together contain only the commentary on a small part of the *Anumāna*-section, the *Vyadhikaranadharmāvacchinnabhāva*, see foll 1–51 of the *Jagadīśī* in no 1917

Vol I begins मूले नन्विति (*Dīdhiti*, Calc ed, p 8, l 13) । अनुमितिहेतुलक्षणसंघिता, see the first one from the *Jagadīśī* समारम्भमिति on l 5 The last one पाष्यत्वादीति occurs on fol 11*b*, l 8, of no 1917 After the colophon इत्यनुमानमंजूषायां पक्षटिप्पणी समाप्ता there are the following couplets

यस्यपादप्रतापौनां काशिका शुभिकाशिका ।
यथास्मज्जरीरात्नी काशिका शुभिकाशिका ॥ १ ॥

हरि पिता हरिर्माता हरिर्भ्राता हरि सुहृत् ।
हरिरेव जगत्सर्वं हरेरन्यन्न भाति मे ॥ २ ॥

Vol II begins विपयतया विपयिरूपत्वे ऽतिप्रसक्ति रेवेति दोष. The last one वाच्यत्वादिनेति occurs on fol 51*b*, l 2, of no 1917 The colophon is इत्यारडोपाद्धकृष्णभट्टविरचिता चतुर्दशलघ्वपोमञ्जूषा ॥ There are some verses on the last page the beginning of which is तापो नापगतस्तृपा ०

[J TAYLOR]

1924.

1303c Foll 38, size $12\frac{3}{4}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, 10 or 11 lines in a page

"*Nyayakrodapatrakhanda* 2" (sic on the first leaf), two different sets of notes on difficult passages in the *Jagadisi* They may be identical with two of the *Krodas* in Hall's Index, p 35, nos lix–lxx, but as they are without any special title, identification is impossible That they belong to the *Jagadisi*, is evident from the numerous passages of the *Jagadisi* which they quote and explain

1) Foll 1–10 This *Kroda* begins परिकर सहकारि स च व्याप्तिपक्षधर्मत्वादिरिति तथा च व्याप्ति पक्षधर्मताविशिष्टहेतुं निरूपेत्यर्थः। न च तादृशहेतुरपि न निरूपित इति वाच्य विशेषणविरूपणेनैव विशि ष्टनिरूपणस्यानायासेन प्राप्तत्वात् तेन हेतुना व्याप्ति पक्षधर्मताविशिष्टहेतुना इत्यर्थ ।

2) Foll 11–19 A second copy of the same *Kroda*, in the same handwriting

3) Foll 20–38 A second *Krodapatrakhanda* different from the first It begins अथ सोपा (sic!) उपाध्याय (sic!)। तमवलम्ब्याभावप्रसिद्धि- करणे साध्यप्रतियोगिकाभावप्रसिद्धिकरणे प्रमेयसाध्य- कस्थाने समपादित्वेन वाच्यत्वम् ।

[H T COLEBROOKE.]

1925

2368a Foll 10, size $10\frac{1}{4}$ in by $2\frac{1}{4}$ in, ten lines in a page.

Slokavyakhya Anumanadidhitipariksayah, by *Nyayavacaspati*, son of *Vidyanivasa* it is a commentary on a certain explanation of the introductory couplets of the *Didhiti*, this explanation forming part of a commentary on the whole *Didhiti* called *Anumanadidhitipariksa* Perhaps it is the same work as no lvi in Hall's Index, p 34 For *Nyayavacaspati*, see Aufrecht's Cat Cat, p 528 (*Rudra Nyayavacaspati Bhattacarya*, son of *Vidyānivāsa Bhattacarya* of Bengal, grandson of *Bhavananda*)

It begins ओं नम इत्यादिश्लोकव्याख्यास्मदीयानुमान दीधितिपरीक्षाया द्रष्टव्या। तत्र तेषु मध्ये। दिक्कालौ दिक्काल पदवाच्यौ ।

It ends

विद्यानिवासपुत्रस्य न्यायवाचस्पतेरियम् ।
निर्मितिर्निर्मलधियामानन्दयतु मानसम् ॥

Date of the copy संवत् १६५४ वर्षे ज्येष्ठवदि द्वितीया गुरौ अ० मधुसूदनात्मजगणाधरानुजविद्याधरेण लिखितमिदं स्वार्थे परार्थे च ॥ [GAIKAWAR]

1926

1072 Foll 173 (paged 1 and 41-212) size $13\frac{3}{4}$ in by $2\frac{3}{4}$ in, six lines in a page written in the Bengali character

Anumanamanidhiti Prasarini, a commentary on the *Anumanakhanda* of the *Didhiti* by *Mahamahopadhyaya Krishnadasa Sarvabhauma Bhattacarya*, defective

Probably it is the same commentary as the *Tattvacintamanivyakhya* in Hall's Index, p 30, no xxxix

It begins विरुध्येति न च विरुध्य संयोगवियोग स चाकाशेन सर्वं नास्तीति कथमेतदिति वाच्यम् Foll 2–40 (orig pag) are lost

Date of this excellent copy शकाब्दा ५०९

[H T COLEBROOKE]

c *The Āloka, by Jayadeva*

1927.

687 Foll 227, size 10¾ in by 3½ in, eight, sometimes nine lines in a page, written by two different hands, a new hand setting in on fol 203

Anumanaloka, a commentary on the *Anumana* section of the *Tattvacintamani,* by the *Mahamahopadhyaya Jayadeva Misra,* who was instructed by his uncle *Hari Misra* Another name of the author is *Pakshadhara,* in the first copy of the *Sabdaloka* (no 1930) See Hall's Index, p 38 no lxxvii

In Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol iii, p 164, no 1190, the *Āloka* is erroneously ascribed to *Gadadhara*

The commentary begins

अनुमित्वेतायानपरिचिततत्त्वार्थगहने
प्रसङ्गो मे यद्यप्यहहपरिहासैकफलकः ।*
तथापि श्रीगौरीपरिवृढपदाम्भोजयुगले
न भग्ना भक्तिश्चेत कथय किमशक्यं विमगति ॥ १ ॥
अनुमानपरिच्छेदे तत्त्वचिन्तामणेरयम् ।
पितृव्यहरिमिश्रोपदिष्टो भारः प्रकाश्यते ॥ २ ॥

प्रत्यक्षानन्तरमनुमानस्योद्दिष्टत्वात् (० उद्देशात् the second copy) तमत्यानन्तरमनुमानलक्षणं क्रियते इत्याह । अथेति ।

This copy leaves a good deal of the *Anumanaloka* unexplained, ceasing with the sentence साध्याभावेन हि व्याप्यत्व० (see the *Anumanakhanda* of the *Cintamani* in no 1870, fol 156*b*, l 3) The commentary ends स च गौरवापत्तावि भिन्नविशेष्यत्वेन विशेषाविरोधादिति संक्षेपः ॥

Colophon इति श्रीमहामहोपाध्यायमिश्रजयदेवकृतौ तत्त्वचिन्तामण्यनुमानालोकः समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

1928.

1213a Foll 118, size 11¾ in by 4¾ in, twelve lines in a page

Anumanaloka, a second copy It explains a few lines more of the *Cintamani* than the first copy The last words are तस्मादौतल्लक्षाद्यभावेन व्यसामभवादित्यवधेयम् ॥

Date and name of the scribe संवत् १६८९ समये आषाढ सुदि ९ गुरौ लिखितमिदं लाडमङ्गेन प्रभाकरस्येदं पुस्तकं शुभं ॥ [H T COLEBROOKE]

1929.

956b Foll 74 (paged 1–78), size 9½–10 in by 3¾ in, foll 1–11 fourteen to sixteen lines, foll 12–74 ten to twelve lines in a page

(*Anumanaloka*), a fragment It has the curious colophon इति श्रीमहोपाध्यायहरिरामविरचितमनुमानमिश्र पक्षाख (*sic*!) But the text agrees verbally with the *Anumanaloka* in no 1927 The last words are व्याप्तिरिति ॥ व्याप्त्या सम संयुक्तसमवायादिधूमादिना संयोगादिवह्न्याद्यधिकरणपर्वतादिसंयोगरूपत्वात् । See the preceding copy, fol 76*a*, l 3 Fol 9 and foll 37, 38 (of the original paging) are lost, for the fol 9, which is in this copy, does not belong to this treatise, or is at least in the wrong place

[H T COLEBROOKE]

1930.

592b Foll 115 (paged 85–199), size 11 in by 3½ in, foll 85–96 six lines, foll 97–151 seven lines, foll 152–199 eight lines in a page

(*Sabdaloka*), *Jayadeva Misra's* commentary on the *Sabdakhanda* of the *Cintamani*, an incomplete copy The title, which was apparently not written by one of the three scribes of this copy, is इति श्रीपक्षधरमिश्रविरचिता शब्दमणिदिध्यती समाप्ता ॥ See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol iii, p 170, no 1196, vol v, p 223, no 1907, p 291, no 1975

It begins

न मातो योगात् विषयितुमिह प्रत्यगहने
समर्थो नैवार्थान्विनमयितुं निर्मितिरपि ।
तथाप्येतावत्तामपि किमु विनाशामहमिह
प्रभो यन्नाभिज्ञस्य चरणेनैव शरणम् ॥ १ ॥

* The fragment in no 1911 (252) has सानुमित्वेता करपरि० &c 3 प्रकाशा मे

सपेति ॥ इहाप शब्दस्यानन्तर्यवचनत्वेन तत्र चावधित्वे नोपस्थितस्योपमाननिरूपणस्यैव प्रामत्वात्तस्य सिद्धत्वेन पास्थितौ (*sic!* सिद्धत्वोपस्थितौ in the second copy) वर्त्तमानार्थे लट्प्रत्ययानन्तत्वेन साध्यतयोपस्थिते शाब्दनिरूपणे सिद्धसाध्य समभिव्याहारवल्लभ्यस्य हेतुहेतुमद्भावस्योपमाननिरूपणानन्तरं प्रतिबन्धकनिरासापगमे स्वरसस्य वा सगतित्व सूच्यते ॥

The last words are स्वर्गकामस्वनियोज्यककार्यपागक्रो न तु स्वर्गकामनियोज्यको ऽय यागकार्य इति प्रथमांतस्यैवास्या तान्वये विशेष्यत्वादन्यथास्यातोपस्थापकका (*sic!*) भावादिति ॥ They belong to the commentary on a passage of the *Cintamani* beginning with फलमपीति (see this word fol 198*b*, l 6), which occurs fol 320*a*, l 4, of the first copy of the *Cintamani* (no 1869)

This fragment of the *Sabdaloka* is about the first half of the whole

[H T COLEBROOKE]

1931.

1675a Foll 95, size 9½ in by 4 in, foll 1-37 twelve or thirteen lines, foll 38-95 nine or ten lines in a page

Sabdaloka, a second, not complete copy The colophon is इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीजयदेवमिश्रविरचित शब्दालोक समाप्तिमगमत् ॥

After fol 50 about forty leaves are wanting, the last cue before the omission, एककालीना इति, occurs on fol 151*b* of the first copy (no 1930), and the first cue after the omission, देवदत्तेति (see the *Cintamani* in no 1869, fol 316*b*), occurs on fol 192*b* of the same copy

A second omission was caused by the carelessness of the scribe, who on fol 50*a* l 3, left out as much as the three last leaves of the first copy, and probably a few pages more The last words before this omission occur on fol 197*b*, l 3, of no 1930, the first cue after the omission, मातापित्रादीति, is the मातापितृगत (*sic!*) on fol 320*a*, l 7, of the *Cintamani* in no 1869

The last words of this copy are इत्यपि निरस्तमिति प्रमाणभेदेन गमकगपेपत्तादिति, but it may be that this is not the real end of the *Aloka* The last ones refer to fol 405*a* of no 1869

Date of foll 40-95 संवत् १६९८ समए श्रावण सुदी ५ ।

[H T COLEBROOKE]

1932.

956c Foll 33 size 10⅜ in by 4¼ in, twelve lines in a page

Sabdalokakantakoddhara, a commentary on *Jayadeva Misra's Sabdaloka*, by *Madhusudana*, *a small fragment, being the end of the whole* See Hall's Index, p 39, no lxxix

It begins यद्यपि फलममपेक्षा यादानां विशेषतया नाचोपोद्घातस्तथापि प्रसङ्गादाह नन्विति मूलं। उपमानत्वस्येति।

It ends

मधुसूदनेन पलाशमीमांसान्यायपारगे(ण) कृत ।
सुचिरं सुखयतु सुजना[ना]नालोके कण्टकोद्धार ॥

The author is called *Thakkura Madhusudana* in the colophons of other MSS, see Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol v, p 83, no 1764 (*Pratyaksha*), p 225, no 1909 (*Anumana*)

[H T COLEBROOKE]

1933

1330 Foll 206, size 11⅜ in by 4½ in, nine lines in a page

Sabdakhandamisragudakhara, *Gadadhara's* commentary on *Jayadeva Misra's Sabdaloka*, incomplete

See Hall's Index, p 40, no lxxxiv, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol v, p 177, no 1864

The commentary begins

प्रणम्य गौरीपतिपादपद्मं पाणाविन्दे पुरुषोत्तमस्य ।
निगूढमावस्तुकृते प्रयत्नादानोपदः चपुषस्य भारम ॥

मौन्यमाने सुलभ्य सुनता स्यादिस्य शब्दो निरूप्यत इति प्रतिज्ञायाव्यादेन संगतिरपि लभ्यत इत्याशयेनेति ।

Fol 83b ends the *Pramanyavadarahasya*, fol 85b the *Ākānkshapūrvapakshalokarahasya*, fol 101b the *Ākānkshāgranthorahasya*, fol 103b the *Yogyatapūrvapakshārahasya*, fol 111b the *Yogyatagrantharahasya*, fol 120a the *Adhyāhārapūrvapaksharahasya*, fol 123a the *Āsattigrantharahasya*, fol 140a the *Tatparyagrantharahasya*, fol 157a the *Śabdanityatarahasya*, fol 167b the *Utsannaprachannavadarahasya*, fol 218a the *Vidhivadarahasya*, fol 238a the *Apūrvavadapūrvapaksharahasya* (almost illegible)

Date of the copy संवत् १८०१२ (sic!)

[H T COLEBROOKE]

1938

292 Foll 227, size $10\frac{3}{8}$ in by $3\frac{1}{4}$ in, 10-12 lines in a page

Anumanalokadarpana, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Thakkura Maheśa**, a son of *Candrapati* and *Dhīra*, and younger brother of *Mahīdhara*, *Bhagīratha* and *Dāmodara*, complete

This commentary, which is not mentioned in Hall's Index, covers also the second metaphysical part of the *Cintāmaṇi* and of the *Anumānāloka*

The *Anumānālokadarpana* begins उद्देशादिति (see *ullekhat* in the second copy of the *Anumānāloka*) स्वर्गसंगतिकथनम् तत्पयागानन्तरमित्यर्थ °

Fol 8a ends the *Anumitilakshana*, fol 61a the *Vyāptinirūpana*, fol 66b the *Pakshatānirūpana*, fol 108a the *Lingaparāmarśa*, fol 122a the *Parāmarśanirūpana*, fol 167a the *Hetvābhāsa*, fol 172b the *Asiddhinirūpana*, and the *Satpratipaksha*, fol 191a the *Anumāna*, fol 217b the *Kevalānvayinirūpana* Fol 218b is the colophon प्रकृतो मोक्षरूप ॥ अनुमानालोकव्याख्या समाप्ता॥ A last part, which has the colophon "*Mokshavada*," comments on the text of the *Cintāmaṇi* itself It begins

निर्मले हृदये मन्तो निधाय ।
धीमद्दूं मम दुर्बोधग्रन्थव्याख्यानसाहसं ॥

इत' परं मूलव्याख्या ॥ पुरुषार्थं पुरुषप्रयत्न' साध्यत्वे सति पुरुषोद्देश्य हेतावप्यतीतादिरिकल्पदोषस्फुटत्वादुपेक्ष्यान्यदाह । तत्किमिति ।

Towards the end the author gives the opinion of the *Vedantists* on *Moksha*, concluding with the remark तदेतत्संक्षेपेण वेदान्तिमतं लिखितं न दूषितं श्रुतिपुराणस्मृतिशिष्टानुशिष्टत्वादिति ॥

The final couplets are

जनकविषयजन्मा राजसम्मानपात्रं
महि ◡◡◡◡ प्रीतो चन्द्रसास्तनूज'† ।
घरचयदनुमानालोकमाश्रित्य नित्य
प्रमथितसदर्पं दर्पणं श्रीमहेश ॥

ज्येष्ठ महादेवभगीरथश्रीदामोदरा यस्य पयोगुणाभ्याम ।
(स)दर्पणं निर्मितवानमोघं सहोदरो विष्णुपरो महेश ॥
विधाय सुधियामर्थे ऽनुमानालोकदर्पणम् ।
श्रीगोपाले महेशेन तस्याकारि समर्पणम् ॥

Date of the copy संवत् १६६३ रायनाम संवत्सरे माघमासे कृष्णपक्षे १ शनौ पुष्यनक्षत्र शुभयोगे शुभकरणे तद्दिने पुस्तकं लिखितं ॥

* In the colophon of a copy of the *Pratyaksha Khanda* in Raj Mitra's Notices vol iv, p. 128, no 1518 the author is called *Śrī Maheśa Thakkura*.

† Read प्रीतश्चन्द्रपत्यात्मज (*Hall Aufrecht's correction*)

---

d Vāsudeva Miśra

1939

786a Foll 121, size 10 in by $2\frac{1}{4}$ in eight lines in a page

Cintāmaṇiṭīkā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, by *Vāsudeva Miśra*, surnamed *Nyāyasiddhāntasāra*, pupil of (*Jayadeva*) *Pakshadhara Miśra*, who was his father's brother

In the beginning and at the end of this copy some words are nearly illegible

The last words are इत्यभिमाने पाभिचारपसक्तिः परमप्रतिपिपक्षबाधासत्त्वविषयतापाल्यभ्यासान्तराप्रत्यप्त्या - भिप्रायेण समाधानमिति सनर्म स्यात् ।

Fol 22 does not belong to this copy

[H T COLEBROOKE.]

1934.

737 Foll 123, size 12¾ in by 4½ in, twelve lines, sometimes thirteen lines in a page, written in the Bengali character

Pratyakshalakarahasya, a commentary on the *Pratyakshakhanda* of the *Aloka*, two separate fragments The name of the author does not occur in the manuscript itself, but according to an inscription on the first page (प्रत्यक्षालोकमाथुरी॰ ना॰), its author is *Mathuranatha*

The manuscript begins निर्विघ्न प्रारिप्सितग्रन्थ समाप्तिकामनया (॰कामनया see no 1937) कृतं मूर्तिपूर्वक शिव (प्रार्थना or नति) रूप मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति यद्यपीति॰ The same beginning of Mathuranatha's *Pratyakshalokarahasya* in Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol iii, p 111, nos. 1159 and 1191

Fol. 20b ends the *Mangalavadarahasya*, this is the only subscription in the first portion of this volume, which ends fol. 36a (यद्गौरवस्य इति) The second portion has its own original pagination from १ to ६३ On the first leaf ends *Pratyaksha-pramanyavadarahasya*, fol 44b, Dvitiya ... , fol 92b, *Pramanyavada* ... fol. 97a, *Pramanyavadarahasya* ... fol. 113a, *Pratya* ... fol 123a, *Pratyakshalokarahasya* ...

[H. T COLEBROOKE.]

1935, 1936

3051, 3052 Foll. 73 and 153 resp, size 11¼ in by 4 in, ten lines in a page

Anumana Pakshadhara-Mathuranathi, a commentary on the *Anumanaloka*, by *Mathuranatha*, incomplete The title is only given on the second page of the first leaf (*Pakshadharamathuranathi*) and in the marginal notes प॰ प॰ म॰ or प॰ प॰ ट॰ See Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 201, no 671

Vol I The *Upadhivada*, begins उद्देशानिति सर्वेतराविपर्यं ह्रस्वप्रत्यक्षनिबन्ध॰

Vol. II The *Pakshata* (ends fol 7a), the *Paramarsa* (fol 29b), the *Vyaptinirupana* (fol 52a), the *Viruddhanirupana* (fol 96b), the *Satpratipaksha* (fol 107a), the *Hetvabhasa* (fol 122a), the *Badhakatanirupana* (fol 128a), fol. 147b the *Isvaravada* The last words are कार्यत्वनेऽ कार्यत्वहेतौ ह्लोपधानव्यावृत्तकाट इति शेषः

[J R. BALLANTYNE]

1937.

451. Foll 238, size 9¾ in by 4¾ in., 12 or 13 lines in a page

Sabdalokarahasya, a commentary on Jayadeva Misra's *Sabdaloka*, by *Mathuranatha Tarkavagisa* See Hall's Index, p 40, no lxxxv, Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 202, no 679, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol. ii, p 379, no 1013

The copy is incomplete at the end

The introductory couplets and the subdivisions in the commentary are nearly the same as in Mathuranatha's *Sabdamanirahasya*

The commentary begins

कृष्णतापरवृढेन युवत्यार्तका प्रचलदङ्गुलिपङ्क्ति* ।
मन्दहसितसुधामध्यपिना पातु का शंख नवनीतदुर्गमं ॥
धीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
शब्दालोकविवेकोद्गारको व्याख्यायते स्फुटम् ॥
निर्विघ्नप्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं भगवन्नतिरूप मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति । न जान इति ।

* Rajendralala Mitra has ॰ङ्गुलिके, which spoils the metre

Fol. 83*b* ends the *Prāmāṇyavādarahasya*, fol. 85*b* the *Ākāṅkshāpūrvapakshālokarahasya*, fol. 101*b* the *Ākāṅkshāgrantharahasya*, fol. 103*b* the *Yogyatāpūrvapaksharahasya*, fol. 111*b* the *Yogyatāgrantharahasya*, fol. 120*a* the *Adhyāhārapūrvapaksharahasya*, fol. 123*a* the *Āsattigrantharahasya*, fol. 140*a* the *Tātparyagrantharahasya*, fol. 157*a* the *Śabdānityatārahasya*, fol. 167*b* the *Utsannapracchannavādarahasya*, fol. 218*a* the *Vidhivādarahasya*, fol. 238*a* the *Apūrvavādapūrvapaksharahasya* (almost illegible).

Date of the copy: संवत् १८१२ (*sic!*).

[H. T. Colebrooke.]

1938.

292. Foll. 227; size 10⅝ in. by 3½ in.; 10–12 lines in a page.

Anumānālokadarpaṇa, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Ṭhakkura Maheśa**, a son of *Candrapati* and *Dhīrā*, and younger brother of *Mahādeva*, *Bhagīratha* and *Dāmodara*, complete.

This commentary, which is not mentioned in Hall's Index, covers also the second metaphysical part of the *Cintāmaṇi* and of the *Anumānāloka*.

The *Anumānālokadarpaṇa* begins: उद्देशादिति (see *uddeśāt* in the second copy of the *Anumānāloka*) सर्वसंगतिकथनम् तत्रयानन्तरमित्यत्र °

Fol. 8*a* ends the *Anumitilakshaṇa*, fol. 61*a* the *Upādhinirūpaṇa*, fol. 66*b* the *Pakshatānirūpaṇa*, fol. 108*a* the *Vyatirekivāda*, fol. 122*a* the *Avayavanirūpaṇa*, fol. 167*a* the *Hetvābhāsāḥ*, fol. 172*b* the *Asiddhakatānirūpaṇa*, and the *Satpratipaksha*, fol. 191*a* the *Īśvaravāda*, fol. 217*b* the *Kāraṇatānirūpaṇa*. Fol. 218*b* is the colophon: प्रकृतो मोक्षरूपः॥ अनुमानालोकव्याख्या समाप्ता॥

A last part, which has the colophon "*Mokshavāda*," comments on the text of the *Cintāmaṇi* itself. It begins:

निर्मले हृदये मत्तो निधाय . . . . ।
यंमहं मम दुर्बोधग्रन्थव्याख्यानसाहसे ॥

इतः परं मूलव्याख्या ॥ पुरुषार्थः पुरुषप्रयत्नः साध्यत्वे सति पुरुषोद्देश्यः हेतावप्रतीतादिरिकत्वदोषस्फुरत्वादुपेक्षान्यदाह । तत्किमिति ।

Towards the end the author gives the opinion of the *Vedāntists* on *Moksha*, concluding with the remark: तदेतत्संक्षेपेण वेदान्तिमतं लिखितं न दूषितं श्रुतिपुराणस्मृतिशिष्टानुगीतत्वादिति ॥

The final couplets are:

जनकविषयजन्मा राजसम्मानपात्रं
महि ‿‿‿‿ धीरो चन्द्रपत्यात्मजन्मा† ।
व्यरचयदनुमानालोकमाथित्य नित्य-
प्रमथितखलदर्पो दर्पणं श्रीमहेशः ॥
ज्येष्ठा महादेवभगीरथश्चोदामोदरा यस्य यशोगुणाम्यान् ।
(स)दर्पणं निर्मितवानमोघो महोदरो विप्रपुरो महेशः॥
विधाय सुधियामर्थे ऽनुमानालोकदर्पणम् ।
श्रीगोपाले महेशेन तस्याकारि समर्पणम् ॥

Date of the copy: संवत् १६६३ रायनाम संवत्सरे माघमासे कृष्णपक्षे १ शनौ पुष्यनक्षत्र शुभयोगे शुभकरणे तद्दिने पुस्तकं लिखितं ॥

---

d. Vāsudeva Miśra.

1939.

786a. Foll. 121; size 10 in. by 2½ in., eight lines in a page.

Cintāmaṇiṭīkā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, by *Vāsudeva Miśra*, surnamed *Nyāyasiddhāntavira*, pupil of (*Jayadeva*) *Pakshadhara Miśra*, who was his father's brother.

In the beginning and at the end of this copy some words are nearly illegible.

---

* In the colophon of a copy of the *Pratyakshakhaṇḍa*, in Rāj. Mitra's Notices, vol. iv., p. 12?, no 151?, the author is called *Śrī Maheśa Ṭhakkura*.

† Read धीरात्मजश्चन्द्रपतेस्तनूजः (Prof. Aufrecht's correction).

The commentary begins

दत्कीलुभे निजतनुप्रतिबिम्बितेन
सद्यो विरोधिचलिताभ्रमिवाप्सितत्य (?) ।
लक्ष्म्यां सरतु(?) रतिसवलितपरायां(?)
सोत्प्रासिका मधुरिपो. परिहासवाच. ॥ १ ॥*
जयदेवगुरोर्वाचि ये केचिद्दोषदर्शिनः ।
प्रबोधाय मया तेषां दोषाभेदो ऽभिदीप्यते ॥ २ ॥
तर्कमधीते सर्व. कति न भवन्तीह पण्डितंमन्या. ।
वाचाविचारदक्षा विरला. पुनरत्र विद्वांस. ॥ ३ ॥
प्यामीति ॥ अत्र द्वन्द्वसमास' । ' पदार्थतावच्छेदकभेदे ऽपि तस्य साधुत्वेन मध्यपदार्थे ऽपि व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मयोर्भेदे ऽपि तदुपपत्ते ॥

The final colophon is इति श्रीन्यायसिद्धान्तसाराभिज्ञमिश्रवर्यपक्षधरमिश्रभ्रातृपुत्रन्यायसिद्धान्तसाराभिज्ञवासुदेवमिश्रविरचितायां चिन्तामणिटीकायां . . वहितोत्तरपक्षटिप्पणी समाप्तिमगमत् ॥ काश्यां माधवदेव(sic!)सुतेन मुकुंददेवेन लिखितमिदं पुस्तकं संपूर्ण ॥

[H T COLEBROOKE]

---

e Rucidatta

1940.

605 Foll 275 (originally numbered 1–44 and 52–282), size 9¾ in by 2¾ in, foll 1–6 ten lines, foll 7–11 eight to six lines, foll 12–14 five lines, foll 15–275 six lines in a page

Tattvacintamaniprakasa, a commentary on the *Tattvacintamani*, by *Rucidatta*, son of *Devadatta* and *Renuka*, brother of *Saktidatta* and *Matidatta* (see the final couplets of the *Sabdapariccheda* in no 1947), pupil of *Jayadeva*, of Sodarapura —Hall's Index, p 30, no xxxviii

The *Pratyakshapariccheda* The subscription is इति सोमोदरपुरसंभूतमहामहोपाध्यायरुचिदत्तविरचिते तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशे प्रत्यक्षपरिच्छेद समाप्त ॥

See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol iv, p 126, no 1545

The first fifty-one leaves of the beautiful original copy are lost, they have been replaced by forty-four leaves in a more recent handwriting

The commentary begins †

कृष्णोत्तरच्छदपदाङ्कितकान्तरालम्
उत्तालनि.श्वसितनुन्नपयोधराग्रम् ।
ईशे स्फुटागसि विभिन्नतनोस्तनोतु
भुग्न रुषा शयनसीम्नि शिवं शिवाया ॥ १ ॥
अधीत्य रुचिदत्तेन जयदेवाज्जगद्गुरो ।
चिन्तामणौ ग्रन्थमणौ प्रकाशो ऽयं प्रकाश्यते ॥ २ ॥
मारिप्सितप्रतिबन्धकविघ्नविघाताय कृतं नमस्कारं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति गुणातीत इति ।

Date of the ancient part संवत् १६७२ कार्त्तिकवदि १० शनिवासरे ॥ [H T COLEBROOKE]

1941.

889 Foll 158, size 10⅝ in by 3½ in, foll 1–10 and 21–33 eight lines, foll 11–20 and 34–158 ten or eleven lines in a page, written on yellow coloured paper

Tattvacintamaniprakasa, the *Pratyakshapariccheda*, a second copy

Evidently foll 1–11a, 1 6, and foll 21–33 were not written by the same writer who wrote the main bulk of this volume

[H T COLEBROOKE]

1942.

2535 Foll 156, size 10¾ in by 4⅝ in, foll 1–109 ten lines, foll 110–156 eleven lines in a page

Tattvacintamaniprakasa, the *Pratyakshapariccheda*, a third copy

Foll 16–83 are much injured by insects

Date of the copy संवत् १६४८ वर्षे मार्गशीर्षमासे शुक्लपक्षे पंचम्यां तिथौ गुरुदिने लिखितं ॥

[GAIKAWAR]

---

* The reading of this couplet, especially in the third and fourth padas, is very doubtful

† The faults in this copy have been corrected by the help of the other copies.

1943.

1244 Foll 205, size 10 in by 3 in, foll 1–137 and 193–205 eight lines, foll 138–192 nine lines in a page

Tattvacintamaniprakāśa, the *Pratyaksha-paricchela*, a fourth copy

[H T COLEBROOKE]

1944

282 Foll 95, size 10¼ in by 3 in, eight lines in a page

(*Tattvacintamaniprakāśa*), about the first half of the Anumana section The beginning is wanting,* for the first four leaves contain the beginning of the Anumanaloka The *Prakāśa* begins fol 5, in quite the same writing and on quite the same yellow coloured paper The first words are ले परमाषगोपरागाने तममूहाले पनस्य प्रतिपन्यकत्ताम्पुपगमापत्ति । That it is the *Prakāśa* and not any other commentary, follows only from the inscription on the title page चिंतामणिटीकाऽत्विदम् अनुमानसंडस्य व्याप्तिवादरहस्य(sic!) The first four leaves bear the marginal note च० प०, all the other leaves चिं० च० भ० The last quotation from the *Cintamani* is इत्यस्येति। and the last words of the commentary are ननु यथा भावव्यवहारहेतुर्घटो घटाभावव्यवहारहेतुरपि न चे

[H T COLEBROOKE]

1945

108 Foll 232 (paged 115 346), size 9¾ in by 3 in, six lines in a page

Tattvacintamaniprakaśa, the *Anumana pariccheda*, incomplete To all appearance a first volume, paged 1–114 and containing the first half of the *Anumana pariccheda*, is lost The writing is the same as in the ancient part of the preceding manuscript

It begins नविति चेत् । न मनस एव तत्कारणत्संभवात् । तथापि किं विनिगमकमिति चेत् ।

[H T COLEBROOKE]

1946, 1947

534 & 535 Foll 318, size 9¾ in by 2¾ in, 7 or 8 lines in a page

Tattvacintamaniprakaśa, the *Śabda pariccheda*

This section begins उपमानस्य शक्तिग्राहकत्वेन शब्दोपजीव्यत्वात्प्रनिरूपणानन्तरं शब्दो निरूप्यत इत्याह । यथेति ।

It ends

मन्तः स्वभावसुभगा सुमनोपहार-
संभावनाचतुरया कहलारसाद्रा ।
सम्पर्पये कृतिमिमां कृतिनो भवन्त
प्रेमस्पृशा ननु दृशा परिशोलयन्तु ॥ १ ॥
योऽन्यदत्ततनयो विनयोपगूढ
श्चोरेणुकाविमलगर्भपुटोपजात ।
योशक्रिदत्तमतिदत्तसहोदरो य
स्तर्कं चकार रुचिदत्तकृती प्रकाशम् ॥ २ ॥

Date of the copy संवत १६००७९ (sic!) समये आषाढवदि एकादशी कृष्णपक्षे मनोधामरे इदं पुस्तकं लिखितं केसवपांडे माधव लिखापितं ।

The *Tattvaprakaśa* in Rajendralala Mitra's Notices, vol VIII, p 27, no 2575, which is ascribed to *Rucidatta* in Aufrecht's Cat Cat, p 217, is a different work (perhaps the *Manyaloka* or *Cintamaniprakaśa* of *Jayadeva*, mentioned by Rājendralala Mitra, Notices, vol IV, p 126, no 1545)

[H T COLEBROOKE]

---

f Mathuranatha Tarkavagisa

1948

1340a Foll 248, size 12 in by 4¼ in, 10–12 lines in a page

* See the introductory couplets in Rajendralala Mitra's Notices vol IV, p 127, no 1546

Anumanatattvacintamanitippani, a commentary on the *Anumanakhanda* of *Gangeśa's Cintamani*, by *Mathuranatha Tarkavagiśa*, and hence called *Mathuri* (see the second copy) Some of the colophons give as the special title *Anumanapariccheda* (or *Khanda*)*rahasya*

See Hall's Index, p 29, no xxxiii, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 241, nos 590-592, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol i, p 285, no 495, vol iii, p 108 no 1153 The introduction is not quite the same in the different copies

The *Upadhi* section is wanting in this copy The commentary begins

न्यायाम्बुधिकृतसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पदे ।
तात विभुवनगीत तर्कालङ्कारमादराद्वन्दे ॥ १ ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते द्वितीयमणिमञ्जिका ॥ २ ॥

आन्वीक्षिकीपण्डितमण्डलीषु सताण्डवैरध्ययनं विनापि।
मदुक्तमेतत्परिचिन्त्य धीरा निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वम्॥३॥

यद्यपीदं बहुषु बहुभिर्बहुधा चर्चितं तत्त ज्ञायते च केश्चि त्सामान्यतो हेत्वाभासाना तथापि तन्नानास्थानविततमशेषार्थप्रकाशक बहुतरकुतर्कसवलितमसंप्रत्यायकं(०प्रदायिकं?) यातो व्यामोहयेन केवल मवमी भरतीति सर्वोपयोगिपृष्टया ससर्कमामूलव्याख्यानाय च ममात्र यत्नं निबन्ध । प्रत्यक्षं निरूपित मिदानीमनुमानं निरूपणीयमत शिष्यावधानाय प्रतिजानीते प्रत्यक्षानन्तरमित्यादिना ०

The following subdivisions are marked in this copy *Pramanyavada rahasya* (ends fol 11b), *Anumanakhandarahasya* *Vyaptivadarahasyam* (begins अनुमानप्रामाण्यं निरूप्य, ends fol 63a), *Vyaptigrahopayarahasya* (begins व्याप्तिस्वरूपं निरूप्य परमतनिराकरण०, ends fol 85b), *Samanyalakshanarahasya* (begins प्रसङ्गसंगत्या सामान्य०, ends fol 102a)*, *Pakshatapurvapaksharahasya* (begins व्याप्ति† निरूप्य पक्षता, ends fol 107b), *Pakshatarahasya* (begins सिषाधयिषा विरहेति, ends fol 110b), *Anumanaparicchedarahasye Paramarsagrantharahasyam* (begins अनुमितिरूपैककार्ये०, ends fol 139a), *Kevalanvayigranthe Purvapaksharahasya* (begins सामान्यत सपरिकरमनुमानं, ends fol 144b), *Kevalanvayigrantharahasya* (begins वृत्तिमदिति, ends fol 147b), *Vyatirekisiddhantarahasya* (begins असत्पक्ष इति, ends fol 151b), *Savyabhicarapurvapaksha* (begins केवलान्वय्यादिहेतुक०, ends fol 194b), *Savyabhicarasiddhanta* (begins दूषणी०, ends fol 195a), *Siddhanapurvapaksharahasya* (begins ननु अनुपसंहार्यसाधारण०, ends fol 196a), *Sadharanagranthatippani* (begins विपक्षेति, ends fol 195b), *Asadharanyapurvapaksharahasya* (begins प्राचीनमते, ends fol 197a), *Asadharanyatippani* (begins अपोनाद्यवृत्तित्व०, ends fol 198a), *Viruddhapurvapaksharahasya* (begins असदिति, ends fol 205a), *Viruddhagrantharahasya* (begins साध्यव्यापकेति, ends fol 208a), *Satpratipakshapurvapaksharahasya* (begins समानबल०, ends fol 210a), *Satpratipakshagrantharahasya* (begins यद्यपि साध्य०, ends fol 218b), *Hetvabhasarahasye Asiddhigrantharahasyam* (begins तथा च व्याप्ति०, ends fol 232a), *Vadhapurvapaksha* (begins साध्य इति बाधितत्वमित्यर्थ, ends fol 240a), *Hetvabhasa*, the last part (begins यथोक्तत्रय, ends fol 248b)

Fol 118 of the original paging is lost Date of the copy श्रीसंवत १८५९ मिति चइत्र (*sic*) सु ५३ वार सोवार पुस्तमिती ॥

[H T COLEBROOKE]

1949

1615 Foll 126 (1-129), size 9¾ × 2 in by 1-4¾ in (the leaves are folded together), eight lines in a page, written in the Bengali character, on yellow coloured paper

* Here is the omission of the *Upadhirahasya* it begins प्रसङ्गसंगत्या व्याप्ति, only a few words more are written

† The other copies have उपाधि instead of व्याप्ति, but in this copy the *Upadhi* section is wanting

Anumanapariccheda rahasya a second, incomplete copy of *Mathuranatha's* commentary, being only the first half of the whole. But it has the *Upadhivadarahasya* (foll 80b–109b, the *Upadhilakshanapurvapakshirahasya* ends fol 91b, the *Upadhisamanyalakshanarahasya* fol 103b). The last words of this volume are हेतौ व्याप्तिप्रकारकज्ञानानन्तरं पिपिज्ञ, they belong to the *Paramarsagranthararahasya*, which begins fol 110a. After fol 47 three leaves are lost (48–50 of the paging). Marginal notes, as उपूमापुरी (i e *Upadhi pūrvapaksha-Mathuri*) etc, point out the single subdivisions.

[H T COLEBROOKE]

1050–1052.

1034b, 1040, 969a Foll 61, 47, and 117 resp, size 17–17¼ in by 3 3½ in (the leaves are folded), written in the Bengali character, eight lines in a page.

(*Anumanakhandarahasya*), a third copy, nearly complete. The right order of the single parts is entirely confused, we give them as they ought to be placed.

Foll 9–27 of the first volume belong to a copy of Jagadisa's commentary on the Didhiti.

Fol 76a, l 6–87b of the third volume belong to a copy of *Jagadisa's* commentary on the *Cintamani*.

1) Vol I, foll 1–8 (orig 1–9, fol 7 is lost). The *Pramanyavadarahasya*, the first section of the *Anumanarahasya*.

2) Vol II, foll 1–47 (orig 10–56). The *Vyaptipurvapaksharahasya* and nearly the whole second part of the *Vyaptivada*.

3) Vol I, foll 41–46 (orig 57–63). The last five lines of the *Vyaptivadarahasya*, the whole *Vyaptigrahopayapurvapaksha* and three lines of the *Vyaptigrahopayasiddhanta*.

4) Vol III, foll 1–9 (orig 64 72). The last part of the *Vyaptigrahopayavada*, without the beginning (see the preceding fragment) and the end (see the following fragment).

5) Vol I, foll 47–57 (orig 73–82). The last line of the *Vyaptigrahopayavada* and the two *Samanya* parts. The *Sa° laksh° pūrva paksha* ends fol 55a (orig 81a).

6) Vol III, foll 10–38 (orig 84–112). The *Upadhi* sections. The *pūrvapaksha* ends fol 20a, the *Upadhisamanyalakshanarahasya*, fol 32a.

7) Vol III, foll 39–68b (orig 113–142). The two *Pakshata* sections (end fol 45a, the *pū pa* ends fol 42b) and the two *Paramarsa* sections (the *pū pa* ends fol 54a).

Foll 45 and 46 (orig 119 and 120) are misplaced.

8) Vol III, foll 68b–76a (orig 142–150). The *Kevalanvayirahasya* (the *pu pa* ends fol 73b).

9) Vol I, foll 58–61 (orig 150–153). The *Kevalavyatirekirahasya*.

10) Vol III, foll 88–103b (orig 156–181). The two *Satyabhicara* sections. The *pūrva paksha* (ends fol 99a) is the same as in the first copy, but the *Savyabhicaragrantha* comprises also the two *Sadharana*, the two *Asadharanya* sections and the *Anupasamharirahasya* of the first copy.

11) Vol III, foll 103b–109a (orig 181–187). The *Viruddhagrantha*, the *pu° pa°* ends fol 106b.

12) Vol III foll 109a–117 (orig 187–189, the last six leaves are complemental). The *Satpratipakshagrantharahasya* incomplete. The *purvapaksha* ends fol 110b.

Fol 111b, there is a note to the last but one line अत्र कियन्ति पत्राणि पतितानि. The last

word before the omission is हरिणशावकस्येति (see fol 211b, l 2 in no 1948), the first words after the omission are व्याप्नोति व्याप्तिपक्षधर्मत्व°, it is the beginning of the *Asiddhagrantharahasya* (see fol 218b, l 9 in no 1948)

Foll 112 and 113 are mere fragments, but foll 114–117a bring in nearly the whole omission, fol 114 begins सत्प्रतिपक्षविचार°, fol 117a ends प्रतिबन्धकतायामवच्छेदकत्वादित्यर्थे (see fol 216b, l 8 in no 1948)

13) Vol I, foll 28–39 (orig 200–211) The *Hetvabhasagrantharahasya*, incomplete in the beginning Fol 28b ends the *Asiddhigrantharahasya*, to which only the first page of this fragment belongs (begins धार्मिकत्वात् यथे°, see fol 231a, l 5 in no 1948), one line of the beginning of this section is at the end of the preceding fragment The *Badhapūrvapaksha rahasya* ends fol 33b Colophon इति महामहोपाध्यायश्रीमथुरानाथतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितानुमानमूलटिप्पणी समाप्ता ॥

Date of the copy शकाब्द १६२३ ॥

[H T COLEBROOKE]

1953.

1813 Foll 32, size 12¾ in by 4½ in, 10–12 lines in a page

Cintamanitippani Mathuri (चिं° टी° मा° ध° on the margin), the *Vyaptirahasya*, incomplete The *Vyaptipurvapaksharahasya* ends fol 25a The last words are चतुमित्यनुदयात् । तादात्म्यादिपृत्यनि [J TAYLOR]

1954.

417 Foll 396, size 12 in by 3½ in, 7–10 lines in a page

Śabdamanirahasya, a commentary on the *Sabdakhanda* of the *Tattvacintamani*, by *Mathuranatha Tarkavagisa* See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol 1, p 207, no 367.

The commentary begins ·

कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन्
वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः (cp no 1937) ।
मोहयन्नखिलवामलोचना
पातु को ऽपि नवनीरदच्छविः ॥ १ ॥
न्यायासुधिकृतसेतु हेतुं श्रीराममखिलसंपत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालंकारमादराग्नत्वा ॥ २ ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते तुरीयमणिफक्किकाः ॥ ३ ॥
ष्यान्वीक्षिकीपरिचितमंडलीषु सतारवैरध्ययनं विनापि।
मदीयमेतत्परिचिन्त्य धीरा नि शङ्कमध्यापनमातनुध्वम् ॥

प्रत्यक्षादिप्रमाणत्रयं निरूपितम् इदानीं चरमप्रमाणं शब्दो निरूपणीयो ऽत शिष्यावधानाय प्रतिजानीते । अथेत्यादिना ।

Fol 81a ends *Sabdaparicchedarahasye Pramanyavadarahasyam*, fol 89b the *Akanksha-purvapaksharahasya* (the same title occurs fol 116b), fol 141b the *Yogyatapurvapaksha rahasya*, fol 160a the *Asattigrantharahasya*, fol 186a the *Tatparyagrantharahasya*, fol 203b the *Sabdanityatapurvapaksharahasya*, fol 211a the *Sabdanityatagrantharahasya* (the same title occurs fol 218a), fol 233b the *Ucchanna-pracchannarahasya*, fol 321b the *Vidhivada*, fol 338b the *Apurvavadapurvapaksharahasya*, fol 355a the *Purvavadarahasya*, fol 361a the *Karyanvitasaktipurvapaksharahasya*, fol 377b the *Karyanvitasaktivadarahasya*, fol 393a the *Karmadharaya*, fol 395b the *Najasamasa* (or नञ्°)

Date of the copy संवत् १८५५

[H T COLEBROOKE]

1955.

1036 Foll 55 (and one *Krodapatra* after fol 15), size 18 in by 3 in, eight lines in a page, written in the Bengali character The leaves are folded together

(*Sabdamanirahasya*), a second copy, incomplete It contains the *Akankshagrantharahasya* (ends fol 17b, the *purvapaksha* fol 7a), the

Yogyat granthara rahasya (ends fol 30a, the *pūrvapaksha* fol 22a), the *Asattigrantharahasya* (ends fol 39a), the *Tatparyagrantha* (ends fol 55b) See foll 81a–186a in the first copy

The volume begins प्रमङ्गादाकाङ्क्षा निरूपयितुं पृच्छति यथ केति ।

The title given to this volume on the first leaf, न्यायशास्त्रतात्पर्यविवृति (in Dev char), refers only to the last section

[H T COLEBROOKE]

1956.

1310b Foll 105 (249–353), size 12 in by 4½ in, foll 1–26 eleven lines, foll 27–47 (by another hand) ten to thirteen lines, foll 48–105 (by a third hand) ten lines in a page

Pramanyavadarahasya, according to the marginal notes चि॰ टि॰ (टी॰) मा॰ प्र॰ (मा॰ प्राम॰) and the inscription on the verso of the last leaf चिंतामणिमूलटीकाप्रामाण्यपाठाट, perhaps a part of *Mathuranatha's* commentary on the *Cintamani*, from the first chapter

It begins

मङ्गलस्य समल्तं यथयाप्य मोक्षमाधनीभव(sic! भूत the second copy)तत्वज्ञानीयकोवीयतो स्वीयग्रन्थोपादा पक(sic! °दानक)प्रवृत्ते मोक्षसाधनीभूततत्वज्ञानफलपरा न्वीक्षिकोमतिपादितप्रतिपादकत्वेन हेतुना मोक्षमाधनीभूत तत्वज्ञानजनकतां स्वीयग्रन्थस्य (प्र)तिपादयितुं तादृशहेतुमत्त्व स्वीयग्रन्थस्य दर्शयति ॥

Fol 279b ends *Pramanyavadarahasye Jnaptivadapurvapaksharahasyam*, fol 308b *Jnaptivadarahasyam*, fol 334a *Utpattivadarahasyam*

[H T COLEBROOKE]

1957.

1517e Foll 26, size 10½ in by 4⅝ in, 14–17 lines in a page, written in the Bengali character

Pramanyavadarahasya, a second copy, but only the two *Jnaptivada* parts

[H T COLEBROOKE]

---

g Some fragments

1958.

765c Foll 24 (numbered 27–50), size 10⅞ in by 3½ in, ten lines in a page

(*Cintamanitika*), a fragment of a commentary on the *Anumanakhanda* of the *Cintamani*, containing the *Avayavarahasya* (see the Calc ed of the *Cintam*, p 54 sqq)

The abbreviation of the title on the margin is मन or मना, once यता and twice य or प

It begins केवलान्वय्यादिहेतुकानुमाननिरूपणानन्तरं न्यायादिनिरूपणे प्रसंगतत्वशङ्कानिरासार्थं संगतिं प्रदर्शयन् शिष्यावधानाय प्रतिजानीते तचेत्यादि॰

It ends with the couplet

किंचिदत्र विरुद्धं चेदुक्तं दैववशान्मया ।
भ्रान्ते पुरुषधर्मत्वात्तत्र क्षन्तव्यं मनीषिभिः ॥

Note of the possessor लिखापित भारद्वाज नगवापेन [H T COLEBROOKE]

1959.

868e Foll 3, size 11¼ in by 4⅝ in, 15–17 lines in a page

Pancalakshanitroda, notes on the *Pancalakshani*, a chapter in the beginning of the *Anumanakhanda* of the *Cintamani*, perhaps identical with no xlv in Hall's Index, p 32

It begins यद्यपमार्थे पञ्चलक्षण्यां योध्यम । साध्यता वच्छेदकसंबन्धेन साध्यवत्ता वुद्धिं प्रति येन संबन्धेन स्वप्रकारक ज्ञानं प्रति बन्धक तेन संबन्धेन साध्याभावाधिकरणत्वं निव क्षितम् । [H T COLEBROOKE]

1960

969b Foll 76a–87b (originally 150–161,

but corrected into 154–165), size 17¼ in by 3¼ in, eight lines in a page, written in the Bengali character

(*Anumana-Mayukha*), the *Avayavamulatippani*, a commentary on the *Avayava* section of the *Cintamani* (pp 51–59 in the printed text), by *Jagadisa Tarkalamkara* The commentary begins प्रसङ्गादाह तथेति तच्चिविषमप्यनुमानं

See Hall's Index, p 38, no lxxiv

[H T COLEBROOKE]

5 *Nyayasiddhantamanjari*

1961.

1038b Foll 46, size 9 in by 4 in, foll 1–3 and 10–16 ten lines, foll 4–9 eight lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, an elementary treatise on the *pramanas*, in four *paricchedas*, by *Janakinatha Sarman*, in the colophons always called *Bhattacarya Cudamani* It begins

प्रणम्य परमात्मानं जानकीनाथशर्मणा ।
क्रियते युक्तिमुक्ताभिर्न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥ १ ॥

इह निखिललोकविमोद्यमुख्योपाय मननोपायमात्मनस्तत्त्वज्ञानमामनन्ति । तच्च प्रमाणाधीनमिति प्रमाण निरूप्यते । तत्र प्रमाया करणं प्रमाणम् । प्रमा च यदार्थो ऽनुभव (read यथार्थानुभव) ।

The second, or *anumanapariccheda*, begins fol 12b

अथानुमान निरूप्यते । तत्रानुमितिकरणमनुमानम् । अनुमितित्व चानुमिनोमीत्यनुभवसिद्धो जातिविशेष ।

The third, or *upamanapariccheda*, begins fol 20a

अथोपमान निरूप्यते । तत्रोपमितिकरणमुपमानम् । उपमितित्व चोपमिनोमीत्यनुभवसिद्धो जातिविशेष ।

The fourth, or *sabdapariccheda*, begins fol 21b

अथ शब्दो निरूप्यते । तत्र शाब्दमितिकरणं शब्द । शाब्दत्वं च शब्दात्प्रत्येमीत्यनुभवसिद्धो जातिविशेष ।

This chapter has an appendix, which treats of the principle of knowledge in general, beginning with the question (fol 13a) ननु सर्वमिदं प्रमात्वसिद्धौ स्यात्तदेव कुत सिद्धम् ।

Authorities, quoted in the *Nyayasiddhantamanjari*, are the *Acaryah*, *Siromanyamisrah*, *Nastikah*, *Bhattah*, *Mimamsakah*, *Vaiseshikah*, *Prabhakarah*, *Guravah*, *Murarimisrah*, and the *Cintamani*

Foll 4, 5, 6–9 and 33 are in another handwriting, they fill up defects of the original

See Hall's Index, p 24, no xviii, Aufrecht's Catalogue, p 240a, no 581, Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 207, no 699, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol v, p 175, no 1862, Burnell's Tanj MSS, p 119 [H T COLEBROOKE]

1962.

1724a Foll 41, size 8½ in by 3¾ in, foll 1–12 thirteen or fourteen lines, foll 13 41 ten or eleven lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, a second copy

Date and name of the scribe संवत् १९३० शके १५९५ वैशाखसुद्द ६ शनौ दुंदिराजेन लिखितं ॥

[H T COLEBROOKE]

1963

787 Foll 36, size 10 in by 4⅛ in, 10–12 lines in a page

Nyayasiddhantamañjari, a third copy

Date and name of the scribe सं १९८९ वैशाषसुद्द ५४ लि० काशी लोलार्के तुलसीदासमठे जयकृष्णदास शुभ ॥

[H T COLEBROOKE]

1964

232e Foll 32, size 12½ in by 3½ in, nine lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, a fourth copy

Date संवत् १८३७ [H T COLEBROOKE]

1965.

2108a. Foll 62, size 9¾ in by 4½ in, eight lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, a fifth copy Foll 12–26 are in a beautiful old handwriting, foll 1–6 are in another old handwriting, the rest is by a more modern hand

[GAIKAWAR]

1966

1549b Foll 15, size 9¾ in by 3¾ in, 9–14 lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, a sixth, incomplete copy, breaking off in the beginning of the *Sabdaparicchedi*

[H T COLEBROOKE]

1967.

1894a Foll 9, size 12 in by 3¾ in, seven lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, the *Anumanaparicheda* and the beginning of the *Upamanaparicchedi*

[J TAYLOR]

1968

2798a Foll 15, size 10½ in by 6¾ in, twenty three lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, the *Pratyaksha* and *Anumana khanda* This copy is in the European book form

[COLL OF FORT WILLIAM]

1969.

2014 Foll 26 (paged २ २७, the first leaf being lost), size 8¾ in by 3½ in 8–11 lines in a page

Nyayasiddhantamanjari, the *Sabdakhanda*

It begins धीजन्यत्वात् ॥ प्रतीपत्ति च लोका ॥

[J TAYLOR]

1970.

370 Foll 201, size 10½ in by 3¾ in

Nyayasiddhantamanjariprakasa, also called *Tarkaprakasa*, a commentary on the *Nyayasiddhantamanjari*, by *Dikshita Srikantha Sarman*, son of *Dikshita Nilakantha*, of Benares See Hall's Index, p 24, no xix, Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 207, nos 700–704, Burnell's Tanj MSS, p 119

The *Upamana khanda* is wanting in this copy The *Anumanakhanda* precedes the *Pratyaksha khanda* in this volume

b) The *Pratyaksha khanda* Foll 57 (54–110), nine lines in a page

The commentary begins

संध्यायां प्रणतिप्रयते गिरिजया सेर्ष्ये समालोकितो
रोषं मानिनि मा कृथास्त्वदपरा नान्यास्ति चेद्या मम।
किं तु त्वामहमात्ममपि मनसि ध्यात्वा तवैवाकृतीर
इत्थं हर्षितशैलराजतनयादृष्ट शिवः पातु नः ॥ १ ॥
सिद्धान्तगूढयत्किंभावनापरिशीलिता ।
श्रीकण्ठनिर्मिता सेयं कृतिरातनुतां मुदम् ॥ २ ॥

सत्येकमिन्नपि यापके मापकसहस्रमप्यापकिंचित्करत्वेन प्रतिबन्धकाभावस्यापेक्षितया प्रकृतग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकदुरितरूपविघ्नविघाताय कृतं भगवत्तत्मकं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति ॥ संध्येति ।

Between foll 95 and 96 (४२ and ४४ in the original paging) and 96 and 97 (४४ and ४८ of the original paging) some leaves are wanting

Colophon इति श्रीविद्वन्मुकुटमाणिक्यराजिनीराजननीराजितपदद्वन्द्वरायवागीशश्रीदीक्षितश्रीकण्ठशर्मविरचितायां न्यायसिद्धान्तमंजरीदीपिकायां प्रत्यक्षखण्ड समाप्त श्रीमज्जारिमार्त्तण्डभैरवाय नम ॥

Date संवत् १८७१ ॥

a) The *Anumana khanda* Foll 53 (1–53) ten lines in a page

It begins प्रत्यक्षनिरूपणानन्तरमुपजीव्योपजीवकभावसंगत्यानुमानं निरूपयन्प्रतिजानीते ॥ अथेति ।

Date संवत् १८७१। मिति पुस सुदी २ वार सनवरके ।

c) The *Sabda khanda* Foll 151 (111–261), foll 111–213 ten lines, foll 214–261 nine lines in a page

See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol v p 176, no 1863

It begins

जटाजूटलसत्गङ्गाजलभूषितमस्तक ।
पुनातु गिरिजाप्रेमपात्रमेकमनेकधा ॥

उपजीव्योपजीवकभावसंगत्योपमाननिरूपणानन्तरं शब्द निरूपयन् शिष्यावबोधाय प्रतिजानीते । यथेति ।

It ends

श्रीतर्ककेशतर्के यद्दृदन्न स्फुरितं मम ।
सिद्धेश्वरीपदद्वन्द्वकराणां तद्विजृम्भणम् ॥ १ ॥
यो ऽसौ काश्यां समुत्पन्नो विश्वनाथाख्यधीमत ।
तस्य श्रीकण्ठकृतिन कृतिरातनुतां मुदम् ॥ २ ॥

इति काशीगर्भसंभवदीक्षितविश्वनाथात्मजदीक्षितश्रीकण्ठ विरचिता तर्कप्रकाशाभिधा सिद्धान्तमञ्जरीदीपिका समाप्ता शुभं भूयात ॥ संवत् १८५५ श्रावन शुदि ६ वार भृतवारके ॥

[H T COLEBROOKE]

1971.

279 Foll 98 (paged १–९९, fol ४५ is lost), size 10¾ in by 4½ in, ten lines in a page

Nyayasiddhantamañjaridipika, the *Pratyaksha* and the *Anumana paricchedas*, the former ending fol 49b Foll 68 71 are in another handwriting and fill up a defect of the original

Date मिती असारहबदीतेरके बाये समत संव १८०२ ॥

[H T COLEBROOKE]

1972.

1825 Foll 13, size 12¾ in by 4⅞ in, eleven lines in a page

Nyayasiddhantamañjaridipika Tarkaprakasabhidha, the *Anumanapariccheda*, a third copy

[J TAYLOR]

1973.

38 Foll 236 (paged ११२–३४७), size 9¾ in by 4½ in, nine lines in a page

Tarkaprakasabhidha Siddhantamañjaridipika, the *Sabdapariccheda*, a second copy

Date संवत् १८०२३ मिती कुवार वदि २ सनीवार ॥

[A C BURNELL]

1974.

1929 Foll 171, size 10¼ in by 4⅝ in

Nyayasiddhantamañjaritika, surnamed *Bhavadipika* (see the introduction) or *Bhavartha dipika* (in the last subscription), a commentary on the *Nyayasiddhantamañjari*, by *Krishna Nyayavagisa Bhattacarya*, son of *Govinda Nyayalamkara Bhattacarya*

See Hall's Index, p 25, no xx, Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p 207, no 699, Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol vi, p 284, no 2220, also vol iv, p 81, no 1408

This MS was copied by one *Balakrishna*, in four parts

a) The *Pratyakshakhanda* Foll 50, 8–10 lines in a page

It begins

शैवालयत्या रुचिरे तटिन्यास्तीरे भवान्यादरलेशशून्या ।
इन्द्रादिमान्या भुवनेष्वनन्या मां पातु धन्या गिरिराज [कन्या ॥ १ ॥
प्रणम्य शिवयो पादौ धीमता कृष्णशर्मणा ।
सिद्धान्तमञ्जर्याख्या क्रियते भावदीपिका ॥ २ ॥

चिकीर्षितप्रतिबन्धकोपशमाय कृतं परमात्मनमस्काररूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो ऽध्यापकाध्येतॄणां मङ्गलाचरणाय चादौ निबध्नाति ॥ प्रणम्येत्यादि ।

b) The *Anumanakhanda* Foll 15 (51–65), 9–11 lines in a page

It begins

विघ्नपुञ्जविनाशाय वत्सलाय प्रभाविणे ।
व्यालयज्ञोपवीताय गणेशाय नमो नम ॥ १ ॥
गिरीशनन्दनं नत्वा नत्वा सोमं हरिं हरम् ।
व्याख्यानुमानमञ्जर्यां क्रियते कृष्णशर्मणा ॥ २ ॥

पूर्वग्रन्थे प्रवृत्तानामुत्तरग्रन्थे प्रवृत्तये शिष्याणामिन्द्रियान्तर मनोयोगव्यवच्छेदाय चाथशब्देनावसरसंगतिं सूचयन्ननुमाननिरू पणं प्रतिजानीते ॥ अथानुमानं निरूप्यत इति ।

c) The *Upamanakhanda* Foll 5 (66 70), 11 13 lines in a page

It begins

विश्वेश्वरं गुरुं नत्वा ध्यात्वा देवीं सरस्वतीम् ।
व्याख्योपमानमञ्जर्याः क्रियते कृष्णशर्मणा ॥ १ ॥

पूर्वग्रन्थश्रवणे प्रवृत्तानामुत्तरग्रन्थश्रवणे प्रवृत्तये शिष्याणां श्रोत्रमनोयोगसंपादनाय चाथशब्देनावसरसंगतिं सूचयन्नुपमान‐निरूपणं प्रतिजानीते ॥ अथोपमानं निरूप्यत इति ।

d) The *Sabdakhanda*. Foll 101 (71–171), nine lines in a page

This part of the commentary is called *Gudharthadipika* in the introduction

It begins

प्रणम्य जगतो नाथं श्रीमता कृष्णशर्मणा ।
क्रियते शब्दमञ्जर्या व्याख्या गूढार्थदीपिका ॥ १ ॥

पूर्वग्रन्थश्रवणे प्रवृत्तानामुत्तरग्रन्थे प्रवृत्तये शिष्याणां श्रोत्र मनोयोगसंपादनाय चाथशब्देनावसरसंगतिं सूचयन् (शब्दनिरू पणं)* प्रतिजानीते ॥ अथ शब्दो निरूप्यत इति ।

[J TAYLOR]

1975

1242 Foll 138, size 11 in by 3⅞ in nine lines in a page

Nyayasiddhantamanjaritika, a second copy

The *Pratyakshakhanda* ends fol 40b, the *Anumanakhanda* fol 53a the *Upamanakhanda* fol 56b

The scribe adds

आश्विने कृष्णपक्षे तु नवम्यां मंगल दिने
लिखितं नाथरामेण सिद्धांतमंजरीपुस्तकं ॥

[H T COLEBROOKE]

1976

1724b Foll 90, size 8¼ in by 3¾ in, 9–14 lines in a page

Nyayasiddhantamanjarittippani, with the surnames *Siddhantamanjaribhusha* (see the introduction) and *Balabodhini* (according to the final colophon), a commentary on the *Nyayasiddhantamanjari*, by *Nrisimha Panchanana*, son of *Govinda*, a Bengali (see the introduction)

This commentary is not mentioned in Hall s Index It begins

नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं चिन्तयित्वा सितं महः ।
सिद्धान्तमञ्जरीभूषां करोमि शिशुकर्णयोः ॥ १ ॥
श्रीमच्छ्रीयुतगौडमण्डलमहीविख्यातसत्कीर्तितात्
तस्मात् कृतिनः परं सुकृतिनो गोविन्दनामाभिधात् ।
तत्सूनुर्नृमिह(r °नर°) एष सुकृती भाव तु पञ्चाननो
बालानां हितकाङ्क्षया स्फुरयति द्राग्न्यायसिद्धान्तितं [॥ २ ॥
सिद्धान्तमञ्जरीतर्कमधुरक्रमधुव्रतान ।
मार्गगान्कर्तुमामोदग्रन्थभावो(?) विरच्यते ॥

ईप्सितग्रन्थप्रतिबन्धकदुरितनिवृत्तये कृतं परमात्मनमस्काररूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थादौ निबध्नाति ॥ प्रणम्येति । परमा त्मानं प्रणम्य जानकीनाथशर्मणा न्यायसिद्धान्तमञ्जरी क्रियत इत्यन्वयः ।

The *Anumanaparichcheda* begins (fol 20a)

प्रत्यक्षनिरूपणानन्तरमेकप्रयोजनानाकाङ्क्षायां(?) संगतिं प्र दर्शयन् । शिष्यावबोधायानुमाननिरूपणं प्रतिजानीते । अथ त्यादिना ।

The *Upamanaparichcheda* begins (fol 35a)

अवसरसंगत्योपमानं निरूपयितुमाह अथेति ।

The *Sabdaparichcheda* begins (fol 38a)

उपमानशब्दनिरूपणयोरेकप्रयोजनकत्वप्याप्यां संगतिं प्रदर्श यन् शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेत्यादिना ।

Date संवत् १९३० ज्येष्ठ वदि ४ शुक्रे समाप्तो ऽयं पुस्तकः ॥ शुभमस्तु लेखकपाठकयो ॥

[H T COLEBROOKE]

1977

1038c Foll 22 size 8⅞ in by 3¼ in 10 or 11 lines in a page

Siddhantamanjariprakasa a commentary on the *Siddhantamanjari*, by *Bhaskara*, son of

* This word has been added from the second copy

Mudgala, of the *Laugākshi-gotra*, hence called in the colophon *Laugākshibhāskara*. This copy contains only the *Pratyakshapariccheda* and three lines from the beginning of the *Anumānapariccheda*.

The commentary begins:

श्रीवासुदेवाङ्घ्रिसरोजयुग्मं ध्वजोर्ध्वरेखाङ्कुशलक्षणाढ्यम् ।
रमाधरानेत्रषडङ्घ्रिजुष्टं नमाम्यहं कायवचोमनोभिः ॥ १ ॥
लौगाक्षिगोत्रसंभूतमुद्गलात्मजभास्करः ।
व्याख्याति बालबोधार्थं न्यायसिद्धान्तमञ्जरीम् ॥ २ ॥

प्रारिप्सितग्रन्थनिर्विघ्नसमाप्तिकामनया कृतमीश्वरनमस्कारं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नन्ग्रन्थकृत्परंपरया स्वकीर्त्यनुवृत्तये स्वनाम ग्रन्थनाम च निबध्नाति ॥ प्रणम्येत्यादि ।

The *Anumānapariccheda* begins:

अथानुमानं निरूप्यते । प्रत्यक्षनिरूपणानन्तरमवसरसंगत्यानुमाननिरूपणं प्रतिजानीते ॥

See Hall's Index, p. 25, no. xxii.

[H. T. COLEBROOKE]

---

6. *Nyāyamālā*.

1978.

3074. Foll 187; size 10 in. by 4 in.; 8-13 lines in a page.

Nyāyamālā, a treatise on the four kinds of proof according to the 4th, 5th, 6th and 7th aphorism of the *Nyāyasūtra*, by *Jayarāma*.

See Hall's Index, p 49, no. cxxxv.

The whole *Pratyaksha*-section and the end of the *Sabda*-section are wanting.

The volume begins

निराकारं शुद्धं विगलितविकारं किमपरा
नराकारं राधाविलुलितविहारं व्रजभुवि ।
दशाकारं किं वा भवतु भुवनाकारमपि वा
मनोहारं वारं मुरभिदमुदारं भज मनः ॥ १ ॥
जलधरस्फारस्ष्टं शङ्खपाणिगदाधरम् ।
शाश्वतमनोहारस्फारितं हरिमाश्रये ॥ २ ॥
श्रीमता जयरामेण विबुधप्रणयैषिणा ।
अनुमानउपमानशब्दाख्या विधीयते ॥ ३ ॥

प्रत्यक्षोपजीवकत्वात्प्रत्यक्षनिरूपणोत्तरमनुमानं निरूपयति ॥ अथ तत्पूर्वकं त्रिविधमनुमानं पूर्ववच्छेषवत्सामान्यतो दृष्टं च (*Sū.* I. 1, 5).

The *Anumāna*-section ends fol. 13*b*:

अनुमानविचारो ऽयं विस्तीर्णो जलधेरपि ।
श्रीमता जयरामेण तत्र सेतुरिवाहितः ॥

The following part, the *Upamānapariccheda*, begins:

ओं नमः कमलालोलदृगंचलविलासिने ।
भवादिविभवावाप्तिकारिणे मुरवैरिणे ॥

क्रमप्राप्तमुपमानं लक्षयति । प्रसिद्धसाधर्म्यात्साध्यसाधनमुपमानम् (*Sū.* I. 1, 6).

It ends fol. 13*b*:

श्रीमता जयरामेण विबुधप्रणयैषिणा ।
उपमानपरिच्छेदः समासेनेह वर्णितः ॥

The *Śabdapariccheda* begins:

ओं नमः कमलालोलदृगंचलविलासिने ।
विचित्रविश्वनिर्माणकारिणे मुरवैरिणे ॥ १ ॥

क्रमप्राप्तं शब्दं लक्षयति । आप्तोपदेशः शब्दः (*Sū.* I. 1, 7).

See Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 240*a*, no. 582.

It quotes the *Dīdhiti*.

The copy of this work registered in Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. viii, no. 2861, seems to be complete.

[J. R. BALLANTYNE.]

---

7. *Nyāyakaustubha*.

1979.

677a. Foll. 90; size 10 in. by 4¼ in.; foll. 1-8 eleven lines, foll. 9-90 ten lines in a page.

Nyāyakaustubha, a voluminous logical work, by *Paṇḍita Mahādeva Puṇatāmakara*, son of *Paṇḍita Mukunda*, and pupil of *Śiti-kaṇṭha* (according to verse 3 of the introduction) or *Śrī-kaṇṭha* (see the final couplets and the colophon of the *Śabdapariccheda*).

See Hall's Index, p 26, no xxv, Rajendralala Mitra's Notices, vol v, p 84, no 1765 It is not a mere gloss on the *Cintamani*, as Rajendralala Mitra asserts

The *Pratyakshaparicchheda*, incomplete

It begins

दाक्षायणीरमणसच्चरणारविन्द
ब्रह्मादिभि सुरवरैरपि सेव्यमानम् ।
श्रीगौतमं मुनिवरं मणिकारमुख्यान्
आन्वीक्षिकीरतबुधांश्च नमामि भक्त्या ॥ १ ॥

मुकुन्दं पितरं नौमि षट्शास्त्रीतत्त्वदर्शिनम् ।
यत्पुण्यपरिपाकेण शास्त्रे गतिरभून्मम ॥ २ ॥

पुरुहूतपुरोहितं सभायां
कवितायां किल कालिदासमन्यम् ।
निखिलाखिलशास्त्रविद्गुरीण
शितिकण्ठाभिधसद्गुरुं नमामि ॥ ३ ॥

मोक्षहेतुप्रमाणादितत्त्वज्ञानाय सद्धियाम् ।
महादेवेन सुधिया क्रियते न्यायकौस्तुभ ॥ ४ ॥

न्यायसिद्धान्तनिष्कर्षं जिज्ञासा यस्य विद्यते ।
सेव्यतामेतेन सुधिया न्यायकौस्तुभ आदरात् ॥ ५ ॥

न्यायाम्भोधिं समुन्मथ्य भावनामन्दराद्रिणा ।
विष्णुनेव महादेवेनायं कौस्तुभ उद्धृत ॥ ६ ॥

इह सकलशिष्टानां ग्रन्थारम्भे मङ्गलाचरणान्मङ्गलमस्मादौ विचार्यते ।

The last words are षाच्यौ मानसत्वावच्छिन्नं प्रति मनस्त्वेन कारणत्वात्तस्य चात्मनिष्ट(?) संयोगात्

[H T COLEBROOKE]

1980

677b Foll 167 (91–259), size 10 in by 4¼ in, ten lines in a page

(*Nyayakaustubha*)? A large portion of an *Anumanakhanda*, incomplete at the end. On the last leaf it is called अनुमानखण्डपदार्थ, on the first leaf "A fragment, *Anumana vad rtha*" (in Colebrooke's handwriting) As the style of this treatise is very much the same as that of the *Pratyakshaparicchheda* of the *Nyayakaustubha* in the first part of this volume, and as both parts of this volume were evidently written by the same hand, it is highly probable that this is the *Anumana* section of the *Nyaya kaustubha*

It begins

ध्यात्वा शिवाङ्घ्रियुगलं विबुधैरुपास्यं
नत्वा गुरोश्चरणपङ्कजमादरेण ।
भूयो विभाव्य सुधिया तदुदीरितार्थं
विद्वन्मुदे किमपि कौतुकमातनोमि ॥ १ ॥

अथानुमानं निरूप्यते प्रत्यक्षागतं न प्रयुञ्जीतेत्यभियुक्तवचनात् प्रत्यक्षागतमनुमानं कथं प्रत्यक्षानन्तरं निरूप्यत इति न शङ्क्यम् ।

[H T COLEBROOKE]

1981.

1866 Foll 198, size 12¾ in by 4 in, nine lines (foll 167–173 ten lines) in a page

Nyayakaustubha, the *Sabdaparicchheda* See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol v, p 174, no 1861

It begins

नत्वा साम्बशिवं मुकुन्दपितरं श्रीकण्ठसंज्ञं गुरु
भूय सूक्ष्मधिया विभाव्य च तदुक्तार्थं समस्तं हृदि ।
शब्दे मानतरे विशिष्टविविधयुक्त्याश्रितपादके
गूढार्थप्रतिपत्तये वरधियां कुर्वे प्रबन्धं परम ॥ १ ॥

अथ शब्दो निरूप्यते ॥ अत्रोपजीव्यापजीवकभावसंगत्योपमाननिरूपणानन्तरं शब्दनिरूपणमिति बहवो वदन्ति (cf the beginning of the *Sabdakhanda* in the *Nyaya siddhantamanjariprakasa*) ।

It ends

शब्दार्थानाम(न)न्तत्वात्स्वल्पत्वात्संविदो मम ।
मया नोक्तं प्रमेयं यद् बोद्धव्यं तत्सुधीवरै ॥ १ ॥

नानानिबन्धानालोक्य विभाव्य च पुन पुन ।
मयात्र लिखितं यत्नेन तुष्यन्तु तार्किका ॥ २ ॥

महाक्लेशतो भावनातश्च सम्यङ्
मया संगृहीतं प्रमेयं हि यस्मात् ।
अयत्नं सुधीभिस्तदालोचनीयं
प्रमादाद्धरुक्तं हि संशोधनीयम् ॥ ३ ॥

यथा श्रुतानां मणिगोचराणां
निष्कर्षणोधाय यहूक्तियुक्तः ।
अयं महादेवबुधेन यत्नात्
चम्भोदेयातो रचितो निबन्धः ॥ ३ ॥

Authorities mentioned in the *Nyayakaustubha* are the *Cintamani, Bhashya, Didhitikaranuyayino navyah* (no 1979, fol 79b), *Khandanakara, Saundalopadhyayah (Saundalop°?), Maithilah, Prabhakarah, Pakshadharamisrah, Alamkarikadhurandharah, Hari, Pracah, Pracinah, Navyah, Navinah, Bhattah, Mimamsakah* (*apracinabhattanuyayino Mimamsakah*, no 1981 fol 54a, *pracinanuyayino Naiyayikah* fol 126a)

Fol 166 is blank, but there is no omission in the text

Colophon

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारीण(°पारीण° Raj M) श्रीमन्मुकुन्दपण्डितात्मजपुणताम्बकरोपनामकमहादेवपण्डितविरचिते न्यायकौस्तुभे शब्दपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Date of the copy शके १७६२ प्रमाथीनाम संवत्सरे कार्तिकशुद्धपौर्णिमायां इदं पुस्तकं समाप्तं ॥

[J TAYLOR]

1982

693 Foll 183, size 9⅛ in by 4 in, 10–12 lines in a page

Nyayakaustubha, the *Sabdapariccheda*, a second complete copy [H T COLEBROOKE]

---

8 *Nyayasamkshepa*

1983

2608a Foll 72, size 10 in by 3¼ in, nine lines in a page

Nyayasamkshepa by *Govinda Sarman*, son of *Nyayavacaspati Bhattacarya*, a commentary on the *Karikas*, apparently a short compendium of the *Nyaya* philosophy, by the same author The contents are the same as in the first adhyaya of the *Nyayasutra* The single topics are pointed out by marginal notes in Colebrooke's handwriting It quotes the *Cintamani* and the *Kadambari*

It begins

भूयो भूयो भूधरतनया विनयेन याचमानस्य ।
कृतानि केलिकाले भवस्य भव्याय भूयासुः ॥
ईयद्दार्यानां विवरणमल्पाक्षरैरेव ।
कुतुकेन कारिकाणां स्वयकृतानां वयं तनुमः ॥
न्यायवाचस्पते सूनोरिय गोविन्दशर्मणः ।
कृतिः कृतधियां भूयादमन्दानन्ददायिनी ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितवेदबोधितकर्तव्याशाक(°व्यांशकं)मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति नीलोत्पलेत्यादि ।

The blanks on foll 50 sqq are probably due to the illegibility of the original manuscript [H T COLEBROOKE]

---

9 *Siddhantarahasya*

1984.

660 Foll 345 (orig paged १–३४५), size 13⅜ in by 4¼ in, six lines in a page, well written in the Bengali character

Siddhantarahasya, a large *Nyaya* treatise, incomplete at the beginning and at the end The name of the author does not occur In Aufrecht's Catalogus Catalogorum, p 720, there are registered several *Nyaya* works which have this title This work is divided into many small sections, more than sixty of which are contained in this copy The first is called *Sadyaccaya(?) vyaptilasamsayatva lakshana* (ends fol 7a), the second *Niscayasamagryah samsayaj ratibaddhakatvakhandana* (ends fol 8b), the last *Vyapyavisesh jakaj aramarsh asya karanatvakaranatvavicara*

The title "*Siddhantarahasya*" is inscribed on every leaf

The volume begins ननु किन्नाम सशपत्व तद्धि न तावत्सन्देहीयत्व(?) व्यवसायसिद्धो जातिविशेषः चाक्षुषत्वा दिना संस्कारात् [H T COLEBROOKE]

1985.

1633 Foll 88, size 19 in by 3¼ in, the leaves are folded together, seven lines in a page, well written in the Bengali character

Siddhantarahasya, a second, incomplete copy, containing only as much as foll 1–131*a* of the first copy, but with one section more at the beginning (*Smritisamskararahasya* fol 15*b*)

The volume begins ज्ञानादीनां सविषयकत्वं प्रत्यक्षसिद्धमेव ° [H T COLEBROOKE]

---

10 *Pratyakshadushanoddhara*

1986.

786b Foll 71 (122–192), size 10 in by 2½ in, eight lines in a page

Pratyakshadūshanoddhara, by *Mahamahopadhyaya Narahari*, son of *Mahamahopadhyaya Yajnapati*, incomplete It seems to be a refutation of the opinions advanced by some objector to the *Pratyakshatattvacintamani* According to the inscription on the first page, "*Pratyakshadūshanoddhara uttarakhanda samkhya 3000*," this copy would contain only the second half of the whole On the margin it has the mark प्र° दू°, but once (fol. 129*b*) भा° च°

It begins

प्रतिनृपतिशिरोभिः माईमंड छ(?)मौले *
नैमपति पराया रायपे टापयेन ।
विदितमन्ततनो सूत्मभ्यो बलानां
जयति जनकमाया माटमो दूषिलासः ॥

इत्येति मान्यय(मान्यय°)व्यतिरेकसहचारज्ञानसहकृताध्यय गम्येसपि । Cp no 1987

* Read सार्वभौमस्तुमौ°, as suggested by Prof Aufrecht

Fol 154*a* the author of the *Cintamani* is mentioned, fol 184*b* the *Lilavatiprakasa* (लीलावतीप्रकाशो वर्द्धमानचरणैर्लिखितः) Foll 122–191 are १–७० in the original paging, the last leaf is १११

The date of the last leaf is संवत् १५८९, but this early date is not probable for the main bulk of the copy, which is not in the same handwriting

See an *Anumanakhandadūshaṇoddhara* by the same author in Aufrecht's Cat Cat, p 17, quoted from Burnell's Classified Index to the Skr. MSS. in the Palace at Tanjore, p 121

[H T COLEBROOKE]

---

11 *Siddhantasamgraha*

1987.

362. Foll 111, size 10¾ in by 5¼ in, generally eight or nine lines in a page

Siddhantasamgraha, a treatise on the *Pramanas*, according to the systems of *Gautama* and *Kanada*, by *Yadava Ji Vyasa*, son of *Nrisimha* and pupil of *Ramakrishna*

See Hall's Index, p 27, no xxviii

It begins

रमोमारामरमणी(रामोमारमणी) नत्वा गङ्गां देवीं
[सरस्वतीम् ।
गणेशं रामकृष्णं च साधयामि चिकीर्षितम् ॥ १ ॥
न्यायमधीत्य यत्नेन रामकृष्णाख्यगद्गुरोः ।
कणादगौतमनयात्कुर्वे सिद्धान्तसंग्रहम् ॥ २ ॥
कुशाग्रबुद्धिर्निपुणो ऽनुयोग्यो(r °योग्यो)
न भक्तरो नापि च मन्दबुद्धिः ।
कृशोदरीकेलिकलाप्रवीणः
कामी गुणी मन्दनर्मका(r °की) न ॥ ३ ॥
अपारपाथोधिसमानशास्त्रे
तत्र प्रवेशः क्रियतां दुरूह ।
तथापि मद्ग्रन्थपथेन चेशः
सरित्प्रभेदेन समुद्रवेशः ॥ ४ ॥

कृताञ्जलि सन् विनयं विधाय
विद्वद्गणेभ्यो विदुषां करोमि ।
विभाव्य सम्यक् प्रपदन्तु दोषं
विभावनादस्य न को ऽपि दोषः ॥ ५ ॥
दोषमुद्धिनं कर्त्तव्या न(य)सिद्धान्तसंग्रहे ।
न दुष्टो नूतनश्चन्द्रो निखिलैर्वन्द्यते हि स ॥ ६ ॥

मङ्गलस्य कारणता नान्वयव्यतिरेकसहकृतप्रत्यक्षगम्या । सति मङ्गले ऽपि कुत्रचित्समाप्त्यभावदर्शनात् । Cp no. 1986 and 1989

The *Pratyaksha* section ends fol 50*a*, the *Anumana* section fol 78*a*, the *Upamana*-section fol 79*a* [H T COLEBROOKE]

---

12 *Nyayasiddhantadipa*

1988.

614a Foll 55, size 9¾ in by 4 in, fifteen lines in a page, written in the Jaina character

Nyayasiddhantadipa, a series of philosophical dissertations (*vada*), by *Mahopadhyaya Sasadhara* In the colophon this work is called *Nyayaratnaprakarana* See Hall's Index, p 44, no cvi

It begins

ॐ । वाचकशिरःकोटीरहीरवाचकश्री ५ श्रीकल्याण विजयगणिचरणेन्दीवरेभ्यो नमः । श्रीशारदायै नमः । श्रीवीतरागाय नमः ।

ध्वस्तिपरसिद्धान्तध्वान्तं गौतममतैकसिद्धान्तम् ।
नत्वा नित्यमधीशं शशधरशर्म्मा प्रकाशयति ॥ १ ॥
न्यायसिद्धान्तदीपो ऽयं कथासु विजिगीषुभिः ।
धारणीयः प्रकाशाय सद्गर्केस्नेहपूरभृत् ॥ २ ॥

इह तावदभीष्टकर्मणो निर्विघ्नसमाप्तिमुद्दिश्य बहुशः प्रवर्त्तमाना विघ्नाध्वंसार्थनदविघ्नैदो मङ्गले प्रवृत्यन्ते प्रेक्षावन्तः ।

The first *vada* is the *Mangalavada* (ends fol 3*a*), the second treats on the question अन्धकारत्वं भावत्वं न वा, the third is the *Karana vada* the sixth treats on *Sakti*, the seventh on the question मनस्त्वं परमाणुत्वं न वा, the thirteenth begins वायुः प्रत्यक्ष इत्येके तेषामयमाशयः, the seventeenth is called *Lingaparamarsavada*, the eighteenth answers the question ननु केयं व्याप्ति (fol 28*b*), etc The last *vada*, which is marked, is the twenty-second (fol 44), and then begins a discussion on *Abhava*

For a more complete list of the *vadas*, see Burnell's Tanj MSS, p 119

[H T COLEBROOKE]

---

13 *Dissertations on special topics*

a With names of authors

1989.

47a Foll 5, size 9½ in by 4 in, 12 or 13 lines in a page

Mangalavada, a treatise on the question whether it is necessary to begin a literary work with an invocation of some deity, by *Harirama Tarkavagisa*, a Bengal Brahman

See Hall's Index, p 41, no lxxxvii

It begins ननु मङ्गलं न समाप्तिसाधनम् । मङ्गले सत्यपि कादंबर्यादौ(*r* कादंबर्यादि)* प्रत्यासमाप्ते मङ्गलं विनापि प्रत्यक्षानुष्ठितसमाप्तेरन्वयतो व्यतिरेकतश्च व्यभिचारात् ।

[H T COLEBROOKE]

1990.

1549a Foll 14, size 9¼ in by 3¾ in, eight lines in a page

Vishayatavicara, a treatise on perceptible objects and their objectiveness, by *Harirama*

See Hall's Index, p 42, no xcii

It begins विषयता च विषयाकारप्रतीतिसाक्षिको स्वरूपसम्बन्धविशेषो ज्ञानादीनां विषयेण त्वतिरिक्ता नाना भावादिति प्राञ्चः । [H T COLEBROOKE]

1991.

2532c Foll 12, size 9¾ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page

---

* See Aufrecht's Florent ne Skr MSS, no 486

Vishayatavivekа, a second copy of *Harirama's* (here called *Nyayalamkara Tarkavagisa*) treatise It is in the same handwriting as the *Anumiti paramarśa* in the same volume, which was copied संवत् १६९०

[GAIKAWAR]

1992.

1549c Foll 16, size 10¾ in by 4½ in, ten lines in a page

Samagrivicara, by *Harirama*

It begins with the same words as *Raghudeva's Samagrivada*, no 2002

समाने विषये लौकिकप्रत्यक्षसामग्रीसत्त्वे ऽनुमितिसामग्रीसत्त्वे च लौकिकप्रत्यक्षमेवोत्पद्यते । न त्वनुमितिस्तदनन्तरं साक्षात्करोमीत्यनुव्यवसायस्यैवोदयात् । एवं समानविषयकशाब्दबोधानुमितिसामग्रीसमवधानदशायामपि शाब्दबोध एव जायते ।

[H T COLEBROOKE]

1993.

47d Foll 24 (33-56), size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Dharmitavachedakatapratyasattivicara, a logical treatise, by *Harirama Tarkalamkara*

See Hall's Index p 52, no cxlix, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 244, no 610

It begins

अनुमितिपरामर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्यं तेन चैकपुरुषीयपरामर्शदशायां न तद्भिन्नपुरुषीयानुमित्यापत्तिः तस्य समवायरूपकारणतावच्छेदकसंबन्धेन परामर्शविरहात् ।

[H T COLEBROOKE]

1994.

1517g Foll 29, size 10½ in by 4 in, ten lines in a page

Dharmitavadartha, a second copy This title, as well as a second title, "*Anumitiparamarsakaryakaranabhavavicara*," has been added by a more recent hand

[H T COLEBROOKE]

1995.

2610c Foll 29, size 9¾ in by 4½ in, eleven lines in a page

Dharmitavachedakatapratyasatti, a third copy Date of the copy संवत् १८५९

[GAIKAWAR]

1996.

47h Foll 46 (103-148), size 9½ in by 4⅛ in, eight lines in a page

Badhabuddhivicara, a dialectic treatise on Contradiction, by *Harirama Tarkalamkara Vagisa* The name of the author is not mentioned in this copy, but see the next one Hall's Index, p 54, no clix

It begins तद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यताकतदभाववत्ता निर्णयकाले तद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यताकतद्विशिष्टबुद्धेरनुदयात ०

[H T COLEBROOKE]

1997.

956a. Foll. 27, size 10½ in by 4½ in, generally thirteen lines in a page

Badharahasya or *Badhabuddhivicara*, a second copy

[H T COLEBROOKE]

1998.

47e Foll 22 (57-78), size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Karyamatavicara, a critical discussion on some points about *anumana*, by *Tarkalamkara Harirama*

See Hall's Index, p 53, no clii, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 245, no 611, Raj Mitra's Notices, vol vii, p 140, no 2372

It begins

अनुमितिं प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपरामर्श एव हेतुः ।

[H T COLEBROOKE]

1999.

1517d Foll 29, size 11½ in by 4 in, eight lines in a page

Navyamatavicara, a second copy

[H T COLEBROOKE]

2000.

47i Foll 17 (149-164), size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Vishayatavicara, a treatise on the same subject as no 1990, by *Gadadhara*

See Hall's Index, p 41, no xci

It begins

बुद्धिनामे(? बुद्धिर्नाम)कश्चिदात्मविशेषगुणस्तद्यवस्थितिर्घटमह जानामीत्याकारक(च)या मन(मन ?)साधारणानुभवबलादेव ०

Date of the copy संवत् १८१६ भाद्रपदशुदि ८ शनिवारे लिखितं काश्यां मध्ये रामप्रसादकायस्थेन ॥

[H T COLEBROOKE]

2001.

1548A Foll 23, size 11 in by 3¾ in, nine lines in a page

Navadharmitvachedakatarahasya, by *Gadadhara*

See Hall's Index, p 52, no cxlviii

It begins एकधर्मावच्छिन्नविशेष्यताकपरामर्शाद्धर्मान्तरावच्छिन्नविशेष्यताकानुमितेरनुदयाद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यताकानुमि - तित्वपरामर्शत्वाभ्यां कार्यकारणभाव ।

Date of the copy सवत् १९२४ भाद्रवावदी ३ शुक्रवार लिखित भटपुरुशोत्तमेन ॥

After this there has been added by another hand भारद्वाजकाशीनाथेन सपादितमिदम् गदाधरीय धर्मितावच्छेदकतारहस्यम् ।

[H T COLEBROOKE]

2002.

47b Foll 15 (6-20), size 9½ in by 4 in, 12 or 13 lines in a page

Samagrivada, a treatise on the same subject as no 1992, by *Tarkalamkara Raghudeva Bhattacarya* See Hall's Index, p 43, no c

It begins समाने विषये एकदा लौकिकप्रत्यक्षसामग्रीसत्त्वे ऽनुमितिसामग्रीसत्त्वे च लौकिकप्रत्यक्षमेवोत्पद्यते तदनन्तरं साक्षात्करोमीत्यनुव्यवसायस्य सर्वानुभवसिद्धत्वादिति तदप्यनुमितिर्नोत्पद्यते पर्वतो वह्निव्याप्यधूमवान्पर्वत इति परामर्शकाले वह्निचक्षुःसंनिकर्षदशायामुत्तरक्षणे पर्वतो वह्निमानिति लौकिकप्रत्यक्षस्यैवोदयात् वह्निं साक्षात्करोमीति तदनन्तरमनुव्यवसायस्य सार्वजनीनानुभवसाक्षिकत्वादिति तदानुमित्स च मुख्य पाठ

Date of the copy सं १८१६ लिखितमिदं पुस्तकं स्वार्थ परार्थञ्च (sic) ॥

भट्टाचार्यपुरोगेन हरिरामेण धीमता ।
सामग्रीवादरचना कृता कृतिमुदावहा ॥

[H T COLEBROOKE]

2003.

3077 Foll 17, size 9½ in by 4⅜ in, 10 or 11 lines in a page

Samagrivicara, a second copy of *Raghudeva's* treatise

[J R BALLANTYNE]

2004.

1369g Foll 16, size 10 in by 4 in, eleven lines in a page

Anumitiparamarśavada, a short dissertation by *Nyayalamkara Raghudeva Bhattacarya* See Hall's Index, p 51, no cxli

It begins परामर्शं विनानुमित्यनुदयादनुमितिं प्रति परामर्शो हेतुरिति सिद्धान्त । तत्र धूमपरामर्शसत्त्वे पटानुमित्युदयात्पर्वतोद्देश्यकवह्निविधेयकानुमितिं प्रति पर्वतादिविशेष्यकवह्न्यादिव्याप्यधूमादिप्रकारकनिश्चयो हेतुरिति कार्यकारणभावो विशिष्य कल्पनीय ।

He quotes the *Didhiti*

Date of the copy सवत् १८०२

[H T COLEBROOKE]

2005

2532b Foll 15, size 9½ in by 4⅝ in, twelve lines in a page

Anumitiparamarśa, a second copy of *Raghudeva's treatise*

Date संवत् १९१० [Gaikawar]

2006.

47c Foll 12 (21-32), size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Anumitiparamarsavicara, a third copy of *Raghudeva's* treatise

[H T Colebrooke]

2007.

1517c Foll 13, size 11¼ in by 4½ in, twelve lines in a page

Anumitiparamarśa, a fourth copy of *Raghudeva Nyayalamkara's* treatise

[H T Colebrooke]

2008

161f Foll 11 (205-215), size 11⅞ in by 4⅜ in, eleven lines in a page

Samanyalakshanavicara, by *Tarkalamkara*

It begins

सामान्यधर्मज्ञानानन्तरं यावत्स्वाश्रयप्रत्यक्षोदयात सामान्यलक्ष णाप्रत्यासत्ते प्रत्यक्षहेतुत्वमभ्युपेयते सा च ज्ञायमान सामान्यं सामान्यज्ञान वा ज्ञान च तदिन्द्रियजन्य ग्राह्ये स्मरणभिवेन्द्रिय जन्यज्ञानानन्तरं यावत्स्वाश्रयप्रत्यक्षानुदयात् ।

[H T Colebrooke]

2009.

695 Foll 55, size 9½ in by 4 in, twelve lines in a page

Sannikarshavada, a treatise on the different kinds of proximity or relation, by *Jayarama Nyayapancanana*

It begins

श्रीमता जयरामेण न्यायसिन्धो समाहृते ।
युक्तिमौक्तिकसंतानैर्वादमाला विधीयते ॥

तत्र श्रीजयरामो ऽसौ न्यायपञ्चानन कृती ।
सन्निकर्षेषु निष्कर्षं निरूपयति निश्चलम् ॥

लौकिकसन्निकर्षं षड्विध तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तसम वायो द्रव्यसमवेतस्य संयुक्तसमवेतसमवायो द्रव्यसमवेतसमवेतस्य समवाय शब्दस्य समवेतसमवाय शब्दसमवेतस्य विशेषणता समवायाभावयोर्लौकिकप्रत्यक्षे हेतु ।

On fol 41a a new section begins

श्रीमता जयरामेण चित्ररूपं विचारितम् ।
विभावयन्तु सुधियस्तत्त्वमस्य विचारका ॥

नत्वा शम्भो पदाम्भोजं [श्री]जयराम( ) समासत ।
निबध्नाति निबन्धेन नियोज्यान्वयदीपनम् ॥

Colophon इति जयरामपञ्चाननविरचितायां सन्निकर्षे वाद सप्रकाश समाप्तश्चायं ग्रन्थ ॥

Foll 24-31 of the original pagination are lost [H T Colebrooke]

2010.

1369i Foll 9, size 9½ in by 3⅞ in, ten lines in a page

Laghusannikarshavada, a compendium of the preceding treatise, by the same *Jayarama*

It begins

अथ श्रीजयरामो ऽसौ न्यायपञ्चानन कृती ।
सन्निकर्षेषु निष्कर्षं निरूपयति नावविविन्(r न्यायवित)।

लौकिकसन्निकर्ष षड्विध । तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तसम वेतस्य ०

[H T Colebrooke]

2011

47m Foll 43 (276 318) size 9½ in by 4 in, eleven lines in a page

Pakshatavicara a treatise on the nature of deliberative discussion, by *Mahadeva Suri*

See Hall's Index, p 53, no cliv

It begins:

साधं शिवं नमस्कृत्य महादेवः सतां मुदे ।
विचारयत्यनुमितौ पक्षताहेतुतां स्फुटम् ॥ १ ॥
तार्किकैः पक्षता सम्यक् लक्षिता यद्यपि स्फुटम् ।
तथाप्यत्र चमत्कारः सतां प्रतरि(sic!)* भविष्यति ॥ २ ॥

यद्यपि परामर्शादिसकलानुमितिकारणसमवधाने पर्वतो वह्निमानित्यादिनिर्णयदशायामनुमितेरनुत्पत्त्यानुमितिं प्रति पक्षता हेतुरिति सकलनैयायिकसिद्धान्तः ।

[H. T. Colebrooke.]

2012.

2100e. Foll. 35; size 10 in. by 4 in.; eight lines in a page.

Pakshatāvāda, a shorter treatise on the same subject, agreeing sometimes verbally with the preceding one.

See Hall's Index, p. 53, no. clv.

It begins: यद्यपि परामर्शादौ पक्षे साध्यनिर्णयदशायां विनानुमित्सामनुमितेरनुदयादनुमितिं प्रति पक्षताप्यहेतुत्वं कल्प्यते।

[Gaikawar.]

2013.

1517f. Foll. 25; size 10½ in. by 4 in.; 9 or 10 lines in a page.

Īśvaravāda, a treatise on the existence of God and the means of proving it, by *Mahādeva Puṇyastambha*, son of *Mukunda Vidula* (*Vibudha?*). It begins.

साधं शिवं नमस्कृत्य महादेवः सतां मुदे ।
तार्किकाभिमतं मानमीश्वरे वक्ति तत्त्वतः ॥ १ ॥

यत्रेश्वरे आत्मत्वं जीवभिन्नवृत्ति न वा जीवभिन्नं ज्ञानादिमत्त्वा जन्यं सकर्तृकं न वेत्यादिविप्रतिपत्तौ ईश्वरे प्रमाणमनुमानमेवेति नैयायिकाः ।

It ends:

ईश्वरो ऽस्ति न संदेहः कस्यापि जगतीतले ।
तथाप्येतत्प्रसङ्गेनेश्वरनामानुसंहितम् ॥ १ ॥
ईश्वरानुग्रहादेवेश्वरवादो ऽयमद्भुतः ।
महादेवेन रचितस्तनोतु सुधियां सुखम् ॥ २ ॥

Colophon: इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपुण्यस्तम्भनिकेतनश्रीमुकुन्दविदुलात्मजमहादेवपण्डितविरचितं ईश्वरवादः समाप्तः ॥

[H. T. Colebrooke.]

2014.

1436b. Foll. 141; size 12 in. by 4½ in.; fair writing; twelve lines in a page.

(*Nyāya-*)*Siddhāntatattvaviveka*, a dissertation on the eternity of matter, by *Gokulanātha*, son of *Vidyānidhi*.

It begins:

प्रगहपवनवेगघट्टितो ऽपि
स्खलति न यज्जगदेकपिंडभावः ।
लघुगुरुतुलनातुलाप्रकोट-
दृढिमगुणः स भवत्पुराणयस्य ॥ १ ॥
हिरण्यगर्भस्य गुरुः शरीर-
संस्थानपूर्वः पुरुषः पुराणः ।
अणोरणीयान्महतो महीया-
न्परमपयः स गृणोत्पकर्णः ॥ २ ॥

सकलांकुरकारियोगानुगतं तदकारि व्यावृत्तं कुर्वद्रूपत्वं नाम सामान्यं न कल्पयितुमुचितं गौरवात् । ननु गौरवेण गुरुवस्तुसिद्धिर्वा प्रतिबध्यते तदभावसिद्धिर्वा क्रियते । ०

It concludes with six partly defective and corrupt *ślokas*:

तर्काणामप्रतिष्ठानाद्दुर्लभस्तत्त्वनिर्णयः ।
लिप्यंते केवलं लोकाः सिद्धांतत्यागपाप्मना ॥ १ ॥ ०
यसूत यमुया(? r. ०मा) विद्वद्विद्याद्विद्यानिधेस्सुतं ।
तस्य गोकुलनाथस्य गिरा(r. गिरः) प्रीयेत धूर्जटिः ॥६॥

इति सिद्धांततत्त्वविवेको नाम न्यायनिबंधविशेषस्समाप्तः ॥ संवत् १८५७ भाद्रमासे कृष्णपक्षे तिथौ सोमवासरे ॥

For another copy of this treatise see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 201, no. 1885. *Gokulanātha* refutes the view of *Śiromaṇi*.

[H. T. Colebrooke.]

2015.

1101b. Foll. 18; size 12¾ in. by 4½ in.; small modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

* Read हरि, as suggested by Prof. Aufrecht.

Muktiniroarah, essays on final emancipation, the nature of the deity, etc

It begins ध्वंस एव मोक्षः दुःखसाधनं च दुरितमेव स्वसामानाधिकरण्यकालिकविशेषणतो भयसंबन्धेन दुरितवदन्यो दुरितध्वंसो मोक्ष इति निष्कर्षः । °

इति मुक्तिविवेचनं fol 10 (cf *Muktivada*, Hall's Index, p 49), इति देववादः fol 13, इति स्वर्गवादः । अथ प्रामाण्यवादः fol 14

It ends इति प्रामाण्यविचाररहस्यं ॥ This, though perhaps only the title of the last chapter, is given several times, on the last page, in Bengali and Devanagari, as the title of the whole treatise

A *Brahmanatvavicara*, by *Gokulanatha*, is mentioned in Aufrecht's Cat Cat, from Oudh xv, 100 [H T COLEBROOKE]

---

b Anonymous

2016.

394b Foll 23 (33-55), size $12\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, 12 or 13 lines in a page

Pramanyavada, a treatise on the nature of proof (a topic from the first chapter of the *Cintamani*) There is no colophon at the end, the title being only given on the first page

Perhaps this treatise is identical with no cxxxvii in Hall's Index, p 50

It begins

बुद्धिश्च यथार्थानुभवरूपा प्रमेत्युच्यते । यथार्थत्वं च तद्वद्विशेष्यकत्वावच्छिन्नतत्प्रकारकत्वम् ।

[H T COLEBROOKE]

2017.

765a Foll 15, size $10\frac{1}{2}$ in by $3\frac{1}{2}$ in, 8-10 lines in a page

Jnanadivyavada, a logical treatise the object of which is set forth in the beginning

अनुमितिं प्रति साध्यव्याप्यत्वावच्छिन्नहेतुप्रकारता निरूपित पक्षविशेष्यता शालिज्ञानत्वरूपविशिष्टपरामर्शत्वेन न हेतुता किं तु व्याप्यतावच्छेदकप्रकारकव्याप्तिज्ञानत्वेन व्याप्यतावच्छेदकप्रकारकपक्षधर्मताज्ञानत्वेन च हेतुताद्वयम् । एवं च धूमो वह्नि व्याप्यो धूमवान्पर्वत इत्याद्याकारकज्ञानद्वयात्पर्वतविषयसमूहालम्बनादप्यनुमितिरुत्पद्यते न केवलं विशिष्टपरामर्शादेव ।

The colophon is wanting, the title having been inferred from the marginal note ज्ञा° द्व°

[H T COLEBROOKE]

2018.

1675c Foll 16 (197-212), size 9 in by 4 in, 12-15 lines in a page

(*Anumitikhandana?*), probably a fragment of some larger logical work The title has been added by a later hand The following colophons give an idea of the contents इतितर(?इतरेतर)साधरणलैंगानुमितिविचारः (fol 199b), परामर्शानुमित्योः कार्यकारणभावे पक्षसाध्ययोः प्रवेशाप्रवेशविचारः (fol 202a), अप्रामाण्यग्रहाभावस्य परामर्शनिष्ठानुमितिकारणतावच्छेदकतावच्छेदकत्वविचारः (fol 20ob), अनुमितिप्रयोजक व्याप्तिस्वरूपनिरूपणं (fol 211b), केवलान्वयित्वग्रहदशायामनुमितिखण्डननिरासः (fol 212b)

The manuscript begins

ननु पर्वतोपयहोतरगृहभावात्(sic!) पर्वत इत्यादौ गृहीताप्रामाण्यकबाधनिश्चयसत्त्वदशायां वह्निव्याप्यधूमवान् पर्वत इत्यादि°

[H T COLEBROOKE]

2019

1044 Foll 28 (folded together), size $16\frac{1}{2}$ in by 3 in, seven lines in a page, well written, on brown paper, in the Bengali character

Paramarsanumityoh karyakaranabhavavicaravahasya (see the colophon, fol 27b), a chapter from some larger work. Fol 2bb has the colophon *Anumitiparamarsayoh karyakaranabhavarahasyam sampurnam* The topic is very much the same as in the preceding fragment

The manuscript begins अनुमितिपरामर्शयो सामान्यतो ऽनुमितित्वपरामर्शत्वाभ्यां कार्यकारणभाव परामर्शत्व

च जातिविशेषः न तु व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मतानिश्चयत्वं अतो व्याप्त्यादेः साध्यादिभेदेनाननुगमे ऽपि न क्षतिः ॥

At the end there are a few lines from a second chapter; it begins: अथ व्याप्तिविषयता निरूपितहेतुतावच्छेदक०

[H. T. COLEBROOKE.]

2020.

2608b. Foll. 41; size 10 in. by 3½ in.; 12 or 13 lines in a page; written in the Bengalī character.

Saṃśayānumitivādārtha, a logical treatise on Doubt. The colophon is wanting at the end; the title given to the treatise having been taken from the reverse of the last leaf. It is the same work as the *Ratnakoshakārikāvicāra* in the Oxford Catalogue, p. 245, no. 613.

It begins: परोक्षज्ञाने निश्चयात्मकमेवेति सिद्धान्तः रत्नकोषकारस्तु समानविषयसंवलनदशायां संशयात्मिकामनुमितिमङ्गीकरोति ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2021.

47f. Foll. 14 (79–92); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Saṃśayānumitirahasya, a logical treatise on Doubt; the name of the author is not mentioned. See Hall's Index, p. 51, no. cxliv.

It begins:

अनुमितिः प्रत्यक्षान्यज्ञानं वा संशयो न वेति विप्रतिपत्तिः । तत्र रत्नकोशकृतः पर्वतादावेकस्मिन्धर्मिणि वह्नितदभावव्याप्यवत्ता परामर्शादिसमवधानानन्तरं तयोर्द्वयोरेवानुमितिरुत्पद्यते ०

Date of the copy: संवत् १७२८ माघे मासि शिते पक्षे चतुर्दश्यां गुरुवासरे रघुनाथपुस्तकमिदं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2022.

1300l. Foll. 6; size 9½ in. by 4½ in.; fifteen lines in a page.

Vyāptyanugamavicāra, probably a fragment of one of the commentaries on the *Cintāmaṇi*.

It begins: प्रतियोग्यसमानाधिकरणेति । अथ समूहालम्बनात्मकव्यभिचारज्ञानप्रतिबन्धकतामादायातिप्रसङ्गवारणाय०

[H. T. COLEBROOKE.]

2023.

47g. Foll. 10; size 9½ in. by 4 in.; 12 or 13 lines in a page.

Smṛitisaṃskārasambandhivicāra, an anonymous treatise.

It begins: घटगोचरस्मृतिं प्रति घटगोचरज्ञानत्वेन न हेतुता घटनिर्विकल्पकादपि स्मरणापत्तेः ०

The same work in Rāj. Mitra's Notices on Skr. MSS., i., p. 77, no. 142.

[H. T. COLEBROOKE.]

2024.

161d. Foll. 23 (145–167); size 11¾ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Viśishṭavaiśishṭyabodhavicāra, "a *Nyāya* dissertation on the relation of the attribute to the subject." The author's name is not mentioned. It has the same beginning as the *Viśishṭavaiśishṭyavicāra* registered in Rāj. Mitra's Notices of Skr. MSS., iii., p. 121, no. 1166.

The beginning is: तद्धर्मनिर्विकल्पकानन्तरं तद्विशिष्टवैशिष्ट्यबोधानुदयात् तत्र तद्धर्मप्रकारकं ज्ञानं कारणं विशिष्टवैशिष्ट्यबोधत्व विशिष्टप्रतियोगिकवैशिष्ट्यबोधे विशिष्टानुयोगिकवैशिष्ट्यबोधत्व ।

Date of the copy: संवत् १७७३.

[H. T. COLEBROOKE.]

2025.

3000. Foll. 7; size 9¾ in. by 4½ in.; 10 or 11 lines in a page; fair writing.

Kāraṇatāvāda, a logical treatise. The au-

thor's name is not mentioned See Aufrecht's Cat Cat, p 95

It begins

अथ किं कारणत्वं यदवच्छेदकावच्छिन्नसमुदाय: सामग्री ॥ अत्र प्राञ्च ॥ अनन्यथासिद्धनियतपूर्ववर्त्तिजातीयत्वं कारणत्वं ।

[J R BALLANTYNE]

2026.

1555a Foll 30, size 11 in by 4 in, eight lines in a page

Lingopahitalaingikabhanavicara, the author's name is not mentioned

It begins

वह्निव्याप्यधूमवान् पर्वत इत्यादि परामर्शात् वह्निव्याप्यधूमवान्पर्वतो वह्निमानित्यनुमितिमामनन्ति ।

[H T COLEBROOKE]

2027.

1369h Foll 8, size 10 in by 4 in, eleven lines in a page

Laukikatvishayatvicara, an anonymous treatise on the same topic as no 1990

See Aufrecht's Oxford Cat, p 245, no 614, Raj Mitra's Notices, i, p 77, no cxliii

It begins

घटं साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयताया अतिरिक्ताया सिद्धिरिति नवीना ।

Date संवत १६२ (१८०२)

[H T COLEBROOKE]

2028

765b Foll 11 (numbered 16–26), size 10½ in by 3½ in, ten lines in a page

Vayupratyakshavada, a tract on the perceptibility of Air

It begins

वायुर्यैवतानामन्यत्वैवमयो न येति विप्रतिपत्ति । विधिकोटिमीमांसकानां निषेधकोटिनैयायिकानाम् ।

It ends आवश्यकं च सविकर्षैर्विचारावसरे दर्शितम

The same anonymous author wrote also a *Sannikarshavicara*

[H T COLEBROOKE]

2029

13691 Foll 5, size 9¾ in by 3¼ in, eight lines in a page

Veganasyakaryakaranabhavarahasya, a controversial treatise on the origin and decrease of Velocity, confronting the tenets of the *Nyaya* and the *Vaiseshika* on this subject

It begins

ननु किं तावत् वाध्यनाश्यवेगस्य नाशकमिति चेत् ॥ अत्र वैशेषिका ॥ स्वमयोन्यसंयोग एव तादृशवेगस्य नाशक ॥

In the last line the *Vegakhandana* of the *Didhitikrit* is quoted

See Hall's Index, p 62, no ccii

[H T COLEBROOKE]

2030

2100a Foll 47, size 10 in by 4 in written by several modern hands, 8–14 lines in a page

Fragments of different philosophical treatises and commentaries

The MS begins अथ साध्याभाववन्वृत्तित्वरूपव्याप्तेरव्यानुमितुपयोगिनी ।

Foll 2 seqq are numbered 6 seqq

Foll 7–15 (numbered 11–19) are marked घा° व्य°, fol 30 को°

Foll 32, 33 (numbered 1, 2) are marked चिं° म°, beginning सत्वापते । व्यभिचारज्ञानविरहम(ह)कृतसहचारज्ञानं व्याप्तिग्राहक । foll 33*b* and the greater part of 34 and 35 are blank

Fol 36 is marked घा° म°, but 36*b* and 37 are left almost wholly blank, and so is fol 46*b*

Fol 1a has the pencil mark :—'*Vishaya-viveka* A metaphysical treatise according to the *Nyayasūtra*'

[GAIKAWAR]

---

14 *Grammatical treatises*

2031.

161e Foll 37, size 11⅞ in by 4½ in, ten lines in a page

Saktivicara, a treatise on the names of things and meanings of words, by *Gadadhara Bhattacarya* See Hall's Index, p 56, no clxvi

It begins

संकेतो लक्षणा चार्थे पदवृत्ति । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य एव पदार्थ इत्यभिधीयते इदं पदमिममर्थं बोधयत्विति यस्माच्छब्दादय मर्थो बोद्धव्य इति चेच्छासकेतरूपा वृत्ति ।

This treatise is different from the "*Saktivada* alias *Saktivicara*," which Raj Mitra, Notices of Sansk MSS, iv, p 122, no 1537, attributes to *Gadadhara*

[H T COLEBROOKE]

2032.

1038e Foll 4, size 9 in by 4 in, thirteen lines in a page

Saktivada, a short treatise on the same subject

It begins

मीमांसकैर्वैयाकरणैर्दाहाद्यनुकूला शक्त्यो ऽतिरिक्तपदार्थो स्वीक्रियन्ते । तेषामयमाशय ।

[H T COLEBROOKE]

2033.

972 Foll 102, size 15½ in by 5½ in, fairly good, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Sabdasaktiprakasika, a treatise on the same subject, by *Jagadisa Tarkalankara*

It begins

तर्कैन्तराय विदुषा विदुषान्तोपकारिका ।
कृता श्रीजगदीशेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

The work was published at Calcutta, in 1817 See Hall's Index, p 55

[H T COLEBROOKE]

2034.

804 Foll 178, size 15⅞ in by 5½ in, fair, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Sabdasaktiprakasikatippani, a commentary on the above work, composed by *Krishnakanta Vidyavagisa Bhattacarya*, in Saka 1723 (A D 1802)

It begins

योगे शङ्कुगतं चिरं हिमगिरेः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
योगार्थं किमुतासि का (sic!) च रमणी तवेति सम्भाषणं।
श्रुत्वा हाससमन्विते(r °त) गिरिसुतागौरीशयोर्मेनका
नवास्तीति वदन् मलज्जहृदयो माम्पातु लम्बोदरः ॥

It ends इति श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पनी समाप्ता ॥

शाके रामाग्निशैलक्षितिपरिगणिते कर्कटे याति सूर्ये
विंशाहे विश्वनाथार्चितपदयुगले श्यामले मोक्षबीजे ।
ध्यापकध्यापकानां निखिलपदपदार्थादिचिन्तापहन्त्रीं
तेने श्रीकृष्णकान्ताह्वय इह सुकृती टिप्पनी गूढभावां॥

धीरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशशर्म्मणा ।
कृता सुबुद्धितोषाय शक्तिसन्दीपनी मुदे ॥

[H T COLEBROOKE]

2035.

161g Foll 113 (numbered 216–328), size 11⅞ in by 4½ in eleven lines in a page

Padavakyaratnakara, a philosophico grammatical treatise, by *Gokulanatha Sarman*, a very incorrect copy

See Hall's Index, p 56, no clxx, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 246, no 619

It begins

नामसाधारणो विश्वविषयो यो विभागुण ।
तस्यैषा शक्तिरखिलप्रपञ्चस्य प्रकाशने ॥

विभो संयोगेन मूर्ते(?) द्रव्यसामान्यमनादिनिधनेन चैतन्येन सकलमपि वस्तु व्याप्नुवतो भगवतो भवस्य यो गुणो नित्यसर्वविषयकत्वानन्यात्वादिना(?) जीवादिगुणव्यावृत्तेन धर्मेण रूपेणोत्तरो विषयतया विश्वमभिव्याप्य वर्त्तते तस्य द्वैतप्रतिष्ठितस्य यत्नस्य जन्यमात्रजननानुकूलं सामर्थ्यम् ।

The subdivisions are not sufficiently marked fol 234 ends the *padarrittigrahanavivarana*, fol 243*a* the *abhedanvayavivaranaprakarana*, fol 249*a* the *paribhashyaprakarana*, fol. 257*b* the *sphotavivara-a*, fol 293*a* the *upapadavibhaktiya-vivarana*, fol 295*b* the *karakavibhaktiyavivarana*

[H T COLEBROOKE]

2036.

1305 Foll 205, size $12\frac{5}{8}$ in by $4\frac{1}{4}$ in, six lines in a page, written in the Bengali character, on brown paper

Vyutpattivada, a logical treatise discussing the meaning of words and their relations in a sentence, by *Gadadhara Bhattacarya*, in two parts The name of the author is given in the second copy See Hall's Index, p 55, no clxv

The *Prathamavyutpattivada* begins

शाब्दबोधे चैकपदार्थे ऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते स च क्वचिदभेदः क्वचित्तद्व्यतिरिक्त एव आधाराधेयभावप्रति योग्यनुयोगिविषयविषयिभावादि । अभेदः प्रातिपदिकार्थे स्वसमानविभक्तिकेन स्वाव्यवहितपूर्ववर्तिना स्वाव्यवहितपूर्ववर्तिना च पदेनोपस्थापितस्यैव संसर्गमर्यादयाभासते यथा घटो नीलो नीलं घटमानयेत्यादौ घटादौ नीलादेः (r ° श) ।

The *Dvitiyavyutpattivada* begins (fol 86)

अनुमित्यपेक्षधातुयोगे विधेयत्व विधेयित्व वा द्वितीयार्थः । तेन वह्न्यादिपक्षकानुमितिपरस्य वह्निमनुमिनोमीत्यादिवाक्यस्यापि प्रामाण्यमनुमन्यते °

[H T COLEBROOKE]

2037.

963c Foll 165 (116–280), size $9\frac{1}{4}$ in by $3\frac{3}{4}$ in, foll 116–170 eleven lines, foll 171 280 twelve lines in a page

Vyutpattivada, a second copy The *Prathamakhanda* ends fol 181*a*

[H T COLEBROOKE]

2038.

3268 Foll 141, size $10\frac{1}{2}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, 11 or 12 lines in a page

Vyutpattivada, a third copy, incomplete at the end. The *Prathamakhanda* ends fol 56*a* The second leaf is wanting, fol 6 was originally the eighth leaf of another copy, and is here superfluous [A C BURNELL]

2039.

1172A. Foll 34, size $13\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, fairly good, modern Bengali writing, eight lines in a page

Arthamuktavali, a treatise on the syntax of cases, apparently the first chapter of a work of that name

It begins

रामं प्रणम्य सद्बोधायाल्लाशाकरणोदधेः ।
गृह्यते कारकादीनामर्थमुक्तावलिर्मया ॥

तत्र प्रथमतः क्रियानिमित्तं कारकमिति । तथा च विभक्त्यर्थे भिन्नाव्यवहितं सद्यत्क्रियां साधयति तदेव कारकं भवतीत्यर्थः । नैतेनातिव्याप्तिः । तद्वा क्रियाश्रयत्वं कारकत्वमिति कारकलक्षणं न च क्रियाश्रयत्वं कारकत्वमिति चेत् तर्हि कर्तुरेव कारकत्वं नान्येषां क्रियाश्रयः कर्तेति सूत्रात् कर्तुरेव क्रियाश्रयत्वाभिहितत्वादिति वाच्यं । आश्रयत्वस्य परंपरया वाच्यत्वात् परंपरा तु स्वान्वयिविभक्त्यर्थस्वरूप । अथवा स्वानिष्ठविशेष्यतानिरूपितप्रकारतावत्त्व । अथवा स्वानिष्ठविभक्त्यर्थसंसर्गतावच्छेदकविषयतानिरूपितविषयतावत्त्वरूप । अत एव नाप्याभिर्नीतिव्याप्तिरिति । उक्तं च हरिणा वाक्यपदीये । कारकं हि क्रियाहेतुर्यच्चान्यत् क्रियपाश्रितमिति । तार्किकास्तु विभक्त्यर्थद्वारा क्रियान्वयित्वं कारकत्वं क्रियाविशेषणतादावतिव्याप्तिवारणाय विभक्त्यर्थद्वारेति विशेषणीयमित्याहुरित्यलम् ॥ अथ कर्ता । °

Fol. 1a has the pencil mark:—'*Vishaya-viveka.* A metaphysical treatise according to the *Nyāyasūtra.*'

[GAIKAWAR]

---

14 *Grammatical treatises.*

2031.

161e Foll. 37; size 11⅞ in by 4½ in.; ten lines in a page.

Śaktivicāra, a treatise on the names of things and meanings of words, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya* See Hall's Index, p. 56, no clxvi.

It begins

संकेतो लक्षणा चार्थे पदवृत्तिः । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य स्व पदार्थे इत्यभिधीयते इदं पदमिममर्थं बोधयत्विति अस्माच्छब्दादय-मर्थो बोद्धव्य इति चेश्वरासंकेतरूपा वृत्तिः ।

This treatise is different from the "*Śakti-vada* alias *Śaktivicāra*," which Rāj. Mitra, Notices of Sansk MSS., iv, p 122, no 1537, attributes to *Gadādhara*.

[H T COLEBROOKE]

2032.

1038e Foll 4, size 9 in by 4 in; thirteen lines in a page

Saktivada, a short treatise on the same subject

It begins

मीमांसकैकदेशिवादी दाहाद्यनुकूलाः शक्तयो ऽतिरिक्तपदार्थाः स्वीक्रियन्ते । तेषामयमाशयः ।

[H T. COLEBROOKE]

2033.

972. Foll 102, size 15½ in by 5½ in, fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page

Śabdaśaktiprakāśikā, a treatise on the same subject, by *Jagadīśa Tarkālankāra*.

It begins:

तर्कलंकारेण विदुषा विदुषामोपकारिका ।
कृता श्रीजगदीशेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

The work was published at Calcutta, in 1847. See Hall's Index, p. 55.

[H. T. COLEBROOKE]

2034.

804. Foll. 178; size 15¾ in. by 5½ in, fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śabdaśaktiprakāśikāṭippaṇī, a commentary on the above work, composed by *Krishnakānta Vidyāvāgīśa Bhaṭṭācārya*, in Śaka 1723 (A D. 1802).

It begins·

योगे शङ्करगत चिरं हिमगिरेः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
योगार्थं किमुतास्ति कौ (sic!) चरमणी तत्रेति सम्भाषणं ।
श्रुत्वा हाससमन्विते(r. °तं) गिरिसुतागौरीशयोर्मेनका
तत्रास्तीति वदन् प्रलज्जहृदयो मामपातु लम्बोदरः ॥

It ends· इति श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशभट्टाचार्यविर-चिता शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पनी समाप्ता ॥

शाके रामाब्धिशैलक्षितिपरिगणिते कर्कटे याति सूर्ये
विंशाहे विश्वनाथार्चितपदयुगले श्यामले मोक्षबीजे ।
ध्यायन्नध्यापकानां निखिलपदपदार्थादिचिन्तापहन्त्रीं
तेने श्रीकृष्णकान्ताह्वय इह सुकृती टिप्पनीं गूढभावां ॥

धीरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशसञ्ज्ञिना ।
कृता सुबुद्धिधीराणां शक्तिसन्दीपनी मुदे ॥

[H T. COLEBROOKE]

2035.

161g Foll 113 (numbered 216–328), size 11⅞ in by 4½ in., eleven lines in a page

Padavākyaratnākara, a philosophico-grammatical treatise, by *Gokulanātha Sarman*; a very incorrect copy

See Hall's Index, p 56, no. clxx., Aufrecht's Oxford Catalogue, p 246, no 619.

It begins

नामसाधारणो विश्वविषयो यो विभोर्गुण ।
तस्यैषा शक्तिरखिलप्रपञ्चस्य प्रकाशने ॥

विभो संयोगेन मृते(?) द्रव्यसामान्यमनादिनिधनेन चैतन्येन सकलमपि वस्तु व्याप्नुवतो भगवतो भवस्य यो गुणो नित्यमर्थं विषयकत्वानन्यात्वादिना(?) जीवादिगुणव्यावृत्तेन धर्मेण लोकोत्तरो विषयतया विश्वमभिव्याप्य वर्तते तस्य हेतामतिहतस्य फलस्य जन्यजातजननानुकूल सामर्थ्यम् ।

The subdivisions are not sufficiently marked fol 234 ends the *padavrittigrahaṇavivaraṇa*, fol 243*a* the *ākhyātaanvayavivaraṇaprakaraṇa*, fol 249*a* the *paribhāshyaprakaraṇa*, fol 257*b* the *sphoṭanirāsa*, fol 293*a* the *upapadadvitīyāvivaraṇa*, fol 295*b* the *kārakadvitīyāvivaraṇa*

[H T COLEBROOKE]

2036.

1305 Foll 205, size 12⅝ in by 4¼ in, six lines in a page, written in the Bengali character, on brown paper

Vyutpattivāda, a logical treatise discussing the meaning of words and their relations in a sentence, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya*, in two parts The name of the author is given in the second copy See Hall's Index, p 55, no clxv

The *Prathamavyutpattivāda* begins

शाब्दबोधे चैकपदार्थे ऽपरपदार्थस्य संसर्ग संसर्गमर्यादया भासते स च क्वचित्पदभेदे कचिदभेदे एव चाधाराधेयभाव योग्यतानुयोगिविषयतापर्यवसायादि । यथा प्रातिपदिकार्थ समानविभक्तिकेन नामार्थसहितान्वयिता नामार्थसहितपूर्व यतिना च धात्वर्थवितस्यैव संसर्गमर्यादयाभासते यथा घटो नीलो नीलं घटमानयेत्यादौ घटादौ नीलादेय(? ॰)।

The *Dvitīyāvyutpattivāda* begins (fol 80)

अनुमितिसंबन्धानुयोगे विधेयत्वं विषयत्वं वा द्वितीयार्थ । तेन धात्वर्थव्यापकानुमितिविषयस्य वह्निमनुमिनोमीत्यादिवाक्य स्यापि प्रामाण्यमनुभवे ॰

[H T COLEBROOKE]

2037.

963c Foll 165 (116–280), size 9¼ in by 3⅜ in, foll 116–170 eleven lines, foll 171–280 twelve lines in a page

Vyutpattivāda, a second copy The *Prathamakhaṇḍa* ends fol 161*a*

[H T COLEBROOKE.]

2038.

3268 Foll 141, size 10¼ in by 4⅜ in, 11 or 12 lines in a page

Vyutpattivāda, a third copy, incomplete at the end The *Prathamakhaṇḍa* ends fol 56*a* The second leaf is wanting, fol. 6 was originally the eighth leaf of another copy, and is here superfluous [A C BURNELL]

2039.

1172A. Foll 34, size 13¼ in by 4¼ in, fairly good, modern Bengali writing, eight lines in a page

Arthanirukti, a treatise on the syntax of cases, apparently the first chapter of a work of that name

It begins

रामं प्रणम्य संक्षेपाच्छाब्दाकरलोचने ।
गृह्यते कारकादीनामर्थमुक्तापरिसैषा ॥

तत्र प्रथमतः क्रियानिमित्तं कारकमिति । तथा च विभक्त्यर्थं क्रियान्वयि मतक्रियां साधयति तस्य कारकं भवतीत्यर्थे । नैतेनातिव्याप्तिः । तथा क्रियाजनकत्वं कारकत्वमिति कारकलक्षणं न च क्रियाजनकत्वं कारकत्वमिति चेत तर्हि कर्तुरेव कारकत्वं नान्येषां क्रियायाः कर्तृत्व सुयात् कर्तुरेव क्रियाजनकत्वान्निति त्वादिति वाच्यं । साक्षात्त्वस्य परंपरया साध्यत्वात परंपरा तु स्वान्वयिविभक्त्यर्थसम्बन्धः । अथवा स्वनिष्ठविशेष्यतानिरूपित प्रकारतासम्बन्धः । अथवा स्वनिष्ठविभक्त्यर्थान्वयनिरूपितविषयतानिरूपितविषयतासम्बन्धः । अत्र च नाथर्जितीतिव्याप्तिरिति । उक्तं च हरिणा वाक्यपदीये । कारकं हि क्रियाहेतुर्बोध्यं क्रियमाणमिति । ताविकाभ्यां विभक्त्यर्थेन क्रियान्वयित्वे कारकत्वं क्रियानिरूपितकारकत्वमपि विभक्त्यर्थद्वारा क्रियाजनकत्वमित्यर्थः । तत्र कर्ता । ॰

Fol 1a has the pencil mark —'*Vishaya-tneka* A metaphysical treatise according to the *Nyayasūtra*'

[GAIKAWAR]

---

14 *Grammatical treatises*

2031.

161e Foll 37, size 11⅝ in by 4¼ in, ten lines in a page

Saktivicara, a treatise on the names of things and meanings of words by *Gadadhara Bhattacarya* See Hall's Index, p 56, no clxvi

It begins

संकेतो लक्षणा चार्थे पदवृत्ति. । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य एव पदार्थे इत्यभिधीयते इदं पदमिममर्थं बोधयत्विति श्रस्माच्छब्दादय मर्थो बोद्धव्य इति चेच्छासंकेतरूपा वृत्ति ।

This treatise is different from the "*Saktivada* alias *Saktivicara*," which Raj Mitra, Notices of Sansk MSS, iv, p 122, no 1537, attributes to *Gadadhara*

[H T COLEBROOKE]

2032.

1038e Foll 4, size 9 in by 4 in, thirteen lines in a page

Saktivada, a short treatise on the same subject

It begins

मीमांसकैर्वह्न्यादी दाहाद्यनुकूला शक्तयो ऽतिरिक्तपदार्था स्वीक्रियन्ते । तेषामयमाशय ।

[H T COLEBROOKE]

2033.

972 Foll 102, size 15¼ in by 5½ in, fairly good, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Sabdaśaktiprakāśikā, a treatise on the same subject, by *Jagadisa Tarkalankara*

It begins

तर्कतन्त्रस्य धिग्या विदुषान्तोपकारिका ।
कृता श्रीजगदीशेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

The work was published at Calcutta, in 1847 See Hall's Index, p 55

[H T COLEBROOKE]

2034.

804 Foll 178, size 15⅜ in by 5¼ in, fair, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Sabdasaktiprakasikāṭippanı, a commentary on the above work, composed by *Krishnakanta Vidyavagisa Bhattacarya*, in Śaka 1723 (A D 1802)

It begins

योगे शङ्कुगत चिरं हिमगिरेः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
योगार्थे किमुतास्ति का (*sic!*) परमणी तत्रेति सम्भाषण।
श्रुत्वा हासमन्वित(*r* °त) गिरिसुतागौरीशयोर्मेनका
तत्रास्तीति वदन् सलज्जहृदयो मान्यातु लम्बोदर ॥

It ends इति श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पनी समाप्ता ॥

शाके रामाब्धिशैलक्षितिपरिगणिते कर्कटे याति सूर्ये
विशाहे विष्णुनारायर्चितपदयुगले श्यामले मोक्षबीजे।
ध्यायन्नध्यापकानां निखिलपदपदार्थादिचिन्तापहन्त्रीं
तेने श्रीकृष्णकान्ताह्वय इह सुकृती टिप्पनी गूढभावां॥

धीरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशसञ्ज्ञिना ।
कृता सुबुद्धिधीराणां शक्तिसन्दीपनी मुदे ॥

[H T COLEBROOKE]

2035

161g Foll 113 (numbered 216–328), size 11⅞ in by 4¼ in, eleven lines in a page

Padarthakyaratnakara, a philosophico grammatical treatise, by *Gokulanatha Sarman*, very incorrect copy

See Hall's Index, p 56, no clxx, Aufrecht's Oxford Catalogue, p 246, no 619

It begins

नाममाधारणो विश्वविषयो यो विभोर्गुण ।
तस्यैषा शक्तिरखिलप्रपञ्चस्य प्रकाशने ॥

विभोः सयोगेन सृते(?) द्रव्यसामान्यमनादिनिधनेन चैतन्येन सकलमपि वस्तु व्याप्नुवतो भगवतो भवस्य यो गुणो नित्यसर्वे विषयकत्वावच्छिन्नत्वादिना(?) जीवादिगुणव्यावृत्तेन धर्मेण लोकोत्तरो विषयतया निखिलमभिव्याप्य वर्तते तस्य द्वैताप्रतिहतस्य यत्नस्य जन्यज्ञातजननानुकूल सामर्थ्यम् ।

The subdivisions are not sufficiently marked fol 234 ends the *padavrttigrahavivarana*, fol 243*a* the *abhedanvayavivaranaprakarana*, fol 249*a* the *paribhashyaprakarana*, fol 257*b* the *sphotanirasa*, fol 293*a* the *upapadadvitiyavivarana*, fol 295*b* the *karakatritiyavivarana*

[H T COLEBROOKE]

2036.

1305. Foll 205, size 12⅝ in by 4½ in, six lines in a page, written in the Bengali character, on brown paper

Vyutpattivada, a logical treatise discussing the meaning of words and their relations in a sentence, by *Gadadhara Bhattacarya*, in two parts The name of the author is given in the second copy See Hall's Index, p 55, no clxv

The *Prathamavyutpattivada* begins

शाब्दबोधे चैकपदार्थे ऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते स च क्वचिद्भेदः क्वचित्तातिरिक्त एव स्वाधाराधेयभति-योग्यनुयोगिविषयविषयिभावादि । अभेद प्रातिपदिकार्थे स्वसमानविभक्तिकेन स्वाव्यवहितोत्तरवर्तिना स्वाव्यवहितपूर्ववर्तिना च पदेनोपस्थापितस्यैव संसर्गमर्यादयाभासते यथा घटो नीलो नीलः घटमानयेत्यादौ घटादौ नीलादेः(r °श्च) ।

The *Dvitiyavyutpattivada* begins (fol 86)

अनुमित्यर्थकधातुयोगे विधेयत्वं विधेयित्वं वा द्वितीयार्थः । तेन वह्न्यादिपदकानुमितिपरस्य वह्निमनुमिनोमीत्यादिवाक्यस्यापि प्रामाण्यमनुमन्यते ०

[H T COLEBROOKE]

2037.

963c Foll 165 (116–280), size 9½ in by 3⅝ in., foll 116–170 eleven lines, foll 171–280 twelve lines in a page

Vyutpattivada, a second copy The *Prathamakhanda* ends fol 181*a*

[H. T COLEBROOKE]

2038.

3268 Foll 141, size 10½ in by 4¾ in, 11 or 12 lines in a page

Vyutpattivada, a third copy, incomplete at the end The *Prathamakhanda* ends fol 56*a* The second leaf is wanting, fol 6 was originally the eighth leaf of another copy, and is here superfluous [A C BURNELL]

2039.

1172A Foll 34, size 13¼ in by 4½ in, fairly good, modern Bengali writing, eight lines in a page

Arthamuktavali, a treatise on the syntax of cases, apparently the first chapter of a work of that name

It begins

रामं प्रणम्य संक्षेपाद्व्युत्पत्त्याकरणोदये ।
गुम्फ्यते कारकादीनामर्थमुक्तावलिर्मया ॥

तत्र प्रथमतः क्रियानिमित्तं कारकमिति । तथा च विभक्त्यर्थे भिन्नान्वयित्वे सत्यक्रियां साधयति तदेव कारकं भवतीत्यर्थः । नैतेनातिव्याप्तिः । तद्वा क्रियाश्रयत्वं कारकत्वमिति कारकलक्षणं न च क्रियाश्रयत्वं कारकत्वमिति चेत् तर्हि कर्तुरेव कारकत्वं नान्येषां क्रियाश्रयः कर्तेति सूत्रात् कर्तुरेव क्रियाश्रयत्वाभिहितत्वादिति वाच्यं । साक्षाच्चस्य परंपरया वाच्यत्वात् परंपरा तु स्वान्वयिविभक्त्यर्थस्वरूपं । यथा स्वनिरूपितविषयतानिरूपितप्रकारतास्वं । यथा स्वनिरूपितविभक्त्यर्थान्वयसंसर्गावच्छिन्नविषयतानिरूपितविषयतास्वरूपं । अत एव नान्यासिर्नातिव्याप्तिरिति । उक्तं च हरिणा वाक्यपदीये । कारकं हि क्रियाहेतुरेवोक्तं क्रियायाश्रितमिति । तार्किकास्तु विभक्त्यर्थद्वारा क्रियान्वयित्वं कारकत्वं क्रियाविशेषणतादायकित्याभिव्यात्वाय विभक्त्यर्थद्वारेति विशेषणोपमित्याहुरित्यन्यं ॥ तत्र कर्ता । ०

Athadhikaranam, fol 4, *karanam*, fol 6, *hetusadhane tritiya*, fol 6b, *sampradanam*, fol 7, *apadanam*, fol 8b, *atha nirukta sabdasakti asrayataya sabdas tavad vicaryate*, fol 13b, *sambodhanam*, fol 18, *nirdharanam*, fol 20b, *vipsaiicarah*, fol 29, *karmakarta*, fol 30b, *atha phalavatkarta*, fol 33

Apparently incomplete at the end The MS had ended अथ विचारान्तरं, but this has been obliterated, and a different hand has supplied the colophon

इति श्रीमद्हरिकृतार्थमुक्तावल्यां प्रथम परिच्छेद ॥

After this a different hand again has added श्रीमद्हरिकृत अर्थमुक्तावलीप्रथमपरिच्छेद ° while fol 1a has the title शब्दशास्त्रज्ञानोज्ज्वलकृतार्थमुक्तावली प्रथम परिच्छेद ॥ [H T COLEBROOKE]

2040.

11720 Foll 10, size 13¼ in by 4½ in, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Subdasamgraha, a treatise on the syntax of cases

It begins अथ सुप्वादस्य संग्रह ॥ गङ्गां गच्छति चैत्र इत्यत्र एकत्वविशिष्टगङ्गावृत्तिसंयोगजनकगमनानुकूलवर्तमान त्वविशिष्टचैत्र इति शाब्दबोध । तत्र शक्त्या गङ्गापदार्थां विनातीयप्रवाह द्वितीयापदार्थ संयोग गमिपदार्थो गमनं तिङ्पदार्थ कृत्याश्रय ॥ °

It ends यत्तु प्रवक्रमेकरणाय त्वामहं वृणे इत्यभिलाप । एककर्तृकत्व एव तुमो विधानादिति स्मार्त तदनुशासनविरुद्धं ॥ इति सुब्वाद समाप्त ॥ [H T COLEBROOKE]

2041

2128 Foll 10, size 8½ in by 4 in, fairly good Devanagari writing of 1782 A D, eight lines in a page

Subarthavicara, or *karakacakra*, a logical treatise on the function of the cases, by *Visvanatha Panc anana*, son of *Vidyanivasa*

It begins

सार्य गोपवधूटीचक्रदृगन्तेन दत्तसंकेत ।
शास्त्र चक्रधरो मे कारकचक्रं मे रूपयत ॥

अथ सुबर्थो निरूप्यते । तत्र प्रथमाद्यशेषविभ प्राय सर्वा (viz विभक्तय) कारकाभिधायिन्य । शत्रोर्हि नस्ति मातु स्मरतीत्यादौ क्वचित्षष्ठ्यपि । तथा द्वितीयादयो ऽपि क्वचिदुपपदविभक्तयो न कारकार्था । °

It ends अन्ये तु कर्मदाने कर्मदानसामर्थ्यं सम्प्रधाने तद्वृत्तित्वमर्थ । इत्य दानवृत्ति यत्कर्मदानसामर्थ्यं तदाश्रयत्व परंपरया बोध्यमित्याहु ॥

इति श्रीविश्वनाथपञ्चाननविरचित सुबर्थतत्त्वालोक समाप्त ॥

For another MS see Raj Mitra, Notices, vii, p 150, no 2380, the MS there described ends with a *sloka* giving the name of the author's father [R JOHNSON]

2042.

1698b Foll 19 (foll 106–124 of vol) size 9¾ in by 4 in, indifferent modern Devanagari writing, thirteen lines in a page

Alamkaraparishkara, a logical dissertation on the nature of the verb, and the meaning of its tenses and modes, by *Visvanatha Siddhantapancanana Bhattacarya*, son of *Vidyanivasa*

It begins

स्फुरत्कृतिफले शक्तं नामयोनितया ऽति ।
आख्यातसदृशं धाम श्यामं गमाभिधं नुम ॥

आख्यातार्थमाचक्ष्महे ॥ तत्र व्यापारमाख्यातार्थं केचिदाहु रथगत संयोगम्यगादादिमाधारव्यापारव्यस्य दुर्वचनत्वात् तदपेक्षया लाघवात् धात्वर्थफलोपहितत्वात् रथो गच्छतीत्यादौ तु व्यापारे °

It ends अपि तत्त्वदिग्ध्वरको (*api* with the force of *tatparya*) य यतुमात्मलघरेण स्फोरयेदपि यदेता नित्यादाषमेवं यपुमानिलय प्रशस्ते मतुपिति ॥ इति महामहो पाध्यायविद्यानिवासपुत्रश्रीविश्वनाथसिद्धान्तपञ्चाननभट्टाचार्य विरचितो ऽलंकारपरिष्कार समाप्त ॥

The same author wrote the *Padarthatattvaloka* [H T COLEBROOKE]

2043.

3064. Foll 4, size 10 in by 4 in, twelve lines in a page

Ākhyātavāda, a short logical treatise on the meaning of the Verb, by (*Raghunātha*) *Tārkika Śiromaṇi Bhaṭṭācārya* See Hall's Index, p 58, no clxxx

It begins

आख्यातस्य यत्नो वाच्य । पचति पाक करोतीति यत्ना थैककरोतिना सर्वाख्यातविवरणात । व्यवहारादिवबाधक (°यद्वाधक the second copy) विना विवरणादपि व्युत्पत्ते ।

Date of the copy सवत् १९३६ समये आश्विनसमुद्द कृष्णसप्तम्यां सनकभट्टप्रतिष्ठानकरेण लिखितो ऽयमाख्यातवाद ॥

[J R BALLANTYNE]

2044.

2100f Foll 6, size 9¾ in by 3 in, 8–10 lines in a page

Ākhyātavāda, a second copy

[GAIKAWAR]

2045

2368d Foll 9, (paged 4–12), size 11 in by 3 in, seven lines in a page

Ākhyātavāda, a third copy The author's name is not mentioned It is preceded by a copy of the *Nañarthavāda*, written by the same hand (foll 1–3)

Date सवत् १६६८ वर्षे फाल्गुणमासे शुक्लपक्षे त्रयोदशी तिथे लषीते ॥ [GAIKAWAR]

2046.

2157b Foll 35, size 10¾ in by 4¼ in, ten lines in a page

Ākhyātavādaṭippaṇī, a commentary on *Śiromaṇi's Ākhyātavāda*, by *Raghudeva Bhaṭṭācārya* See Hall's Index, p 59, no clxxxiv

It begins

प्रणम्य नोरत्नश्यामसुहामगुणमन्दिरम् ।
आख्यातवादसद्व्याख्या रघुदेवेन तन्यते ॥ १ ॥

नैयायिक परमतं निराकर्तुं स्वमतं व्यवस्थापयति आख्या तस्येति यत्नो वाच्य

It ends

कठिनाख्यातवादेषु मम ग्रन्थविलोकने ।
लीलयाध्ययनं (r °ध्ययनं) धीरा कुर्वन्तु निहिता [(विहता ?) यदि ॥

आख्यातवादसद्व्याख्या समुद्भूतश्रमेण ।
प्रीयतां जगतीनाथ श्यामसुन्दरविग्रह ॥

Date of the copy

आश्विने शुक्लपक्षे तु सप्तम्यां भृगुवासरे ।
लिखितं नाथरामेणाख्यातवादस्य टिप्पणी ॥

सवत् १९२६ शाक १६६१ ॥ [GAIKAWAR]

2047.

1369f Foll 15, size 9¾ in by 3¼ in, 10 or 11 lines in a page, written in the Bengali character

Ākhyātavādaṭippaṇī, a commentary on *Śiromaṇi's Ākhyātavāda*, by *Rāmakṛishṇa* See Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol vii, p 151, no 2386

It begins

मुकुन्दचरणद्वन्द्वमाधाय हृदयाम्बुजे ।
आख्यातवादसद्व्याख्या रामकृष्णेन तन्यते ॥

आख्यातस्येति यत्नत्वमाख्यातशक्ततावच्छेदकमित्यर्थ ॥

[H T COLEBROOKE]

2048

2368b Foll 20, size 11 in by 2½ in 8 or 9 lines in a page

Ākhyātavādagranthamukti, a commentary on *Śiromaṇi's Ākhyātavāda*, by *Nyāyālamkāra Rāghava Bhaṭṭa*

It begins

यस्याक्रोडनिविष्टं तन्मूर्द्धस्थितचन्द्रकलायां हि ।
मु(मे)धमाहुन्वन्तं मुद्रार्द(r गुणार्द्रं)वन्दे हेरम्ब ।
शिरोमणिकृताख्यातवादमन्थिविमुक्तये ।
श्रीमद्राघवभट्टेन कौशलं किंचिदुच्यते ॥

इह खलु विप्रतिपन्ने विचार्यमाणे परलोकोपयोगि । विप्रतिपत्त्या तार्थविशेष ।

The colophon is इति श्रीन्यायालंकारविरचितास्या तत्त्वप्रन्थिविमुक्ति समाप्ता ॥ [GAIKAWAR]

2049.

2368c Foll 3½, size 11 in by 3 in, seven lines in a page

Nañarthavāda, a dissertation on Negation, in the second copy ascribed to *Siromani* See Raj Mitra's Notices of Skr MSS, iii, p 179, no 1211

It begins

संसर्गाभावो ऽन्योन्याभावश्च नञो ऽर्थः । तत्र घान्यथिता पटेऽकावच्छिन्नप्रतियोगिताकत्वं व्युत्पत्तिपटलभ्यम् । नीलपट पटो(sic!)न पट नीलो पटो न पट इत्याद्यव्यवहारात् इह पीतपटपति न नीलो पट इत्यादिव्यवहाराच । प्रतियोग्यभावयोरन्वयौ च तुल्ययोगक्षेमौ ॥

Date of the copy संवत् १६६८ [GAIKAWAR]

2050.

2100c Foll 6, size 9½ in by 4¾ in, six lines in a page

Nañvāda, a second copy, with the colophon इति श्रीमहामहोपाध्यायतार्किकशिरोमणिविरचितो नञ्वाद समाप्त ॥ [GAIKAWAR]

2051.

30a Foll 40 size 9⅝ in by 4 in, ten lines in a page

Nañvādaṭippaṇi, a commentary on *Siromani's Nañvāda*, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya* See Hall's Index, p 61, no cxcv

The first *pada* of the introductory couplet is very corrupt, I give it in Prof Aufrecht's reading

राधामुखाब्जमधुमत्तमधुव्रतश्री
कृष्ण(स्य) पादयुगल शिरसा प्रणम्य ।
नञ्वादसंगतशिरोमणिगूढभावं
श्रीमान् गदाधरसुधीर्विशदीकरोति ॥ १ ॥

[H T COLEBROOKE]

2052.

2045b Foll 9, size 10¹ in by 4½ in, fairly written by several hands, about the middle of last century, 10–13 lines in a page

Fragments of some work (with a commentary) on the philosophy of grammar, or on language in its relation to proof

It begins

प्रत्यक्षपक्ष प्रामाण्य स्वत एवागमस्य हीति ।

विवृतं चैतत्सुधायां नयतत्त्वेन* ॥ शब्दस्यार्थेन स संबंध स्वाभाविक संकेत एव चेति संशये सिद्धांतयति ॥ स्वत एवेति ॥ स्वाभाविकेनैव संबंधेनेत्यर्थ ॥ तदुक्त जैमिनिना । औत्पत्तिकस्तु शब्दस्यार्थेन संबंध इति ॥ ननु सात स्वाभाविके संबंधे व्युत्पन्न पदव्युत्पन्नस्यापि बोध स्यात ॥ न अविदितविदितशक्तिर्न दह नोत्पत्त प्रत्यक्षादे स्वाभाविके ऽर्थप्रत्यायकत्वे सत्यपि यथेंद्रिय संनिकर्षापेक्षा तथात्रापि संकेतग्रहसचिवस्यैव बोधकत्वमित्याह॥ प्रत्यक्षपक्षेति । यद्यपि स्वाभाविक संबंध सर्वेषां शब्दानां सर्वैरर्थैः समानाम्नायते कस्यचित् केनचिदेव सम वा ॥ नाद्य ॥ शब्दार्थव्यवस्थानुपपत्ते॥ नान्त्यः॥ आर्यम्लेच्छानामनियमाभावप्रसंग ॥ तथा हि ॥ आर्या हि यवश दीर्घशूके प्रयुंजते दीर्घशूकमेव च बुध्यते ॥ म्लेच्छास्तु प्रियंगौ प्रयुंजते प्रियगु च बुध्यंत इत्येवं नियम स्वाभाविको शक्तौ न स्यात् ॥ ०

Fol 4 वाक्यपदीयकारिकामुदाजहार मूलकार तथा स्वरवाभिमानप्रमोपलडने(r ०न)विवरणे ऽप्युक्तं । ०

Fol 6b (where the *Vakyapadiya* is again quoted) ends तथा च शक्तिमत्वाविशेषात्साध्वादिशब्दानां साधुत्व(?)पतिरिति चेत् । अत्र नैयायिकादीनां समाधिम(?)ह प्रथमाह्न ॥ ऽसाधुरनुमानेन वाचक ॥

Fol 7a begins शक्तिप्रसंगात्पदमात्रे व्यतिरिक्तां शक्तिं समर्थयते ॥

इंद्रियाणां स्वविषयेष्वनादियोग्यता यथा ।
अनादिरर्थै शब्दानां संबंधो योग्यता तथा ॥

इंद्रियाणां चक्षुरादीनां स्वविषयेषु चाक्षुषप्रत्यक्षादिषु०

Fol 7b ends शब्दार्थयो स्वाभाविक एव संबंध । तथा च प्रथमाध्यायप्रथमचरणे ऽनुव्याख्याने ॥

---

* For this author's *Nyayasudha* see Hall's Index p 113

Fol 8a begins आगमसमुच्चयकाण्डोपे
ते साधुत्वमनुमानेन प्रत्ययोत्पत्तिहेतवः ।
तदात्म्यमुपगम्येव शब्दार्थस्य प्रकाशकाः ॥ ०

(*Vakyap* I 151–154, in the last of which this MS has अपभ्रंशः instead of अपशब्दः) इति । अव्युत्पन्नस्य शक्तिभ्रमादेव बोधः । ०

Fol 8b ends (in the middle of the page) यच्चोच्यते । अपभ्रंशानामनोधकत्वे ततो बाध एव न स्यात् । न च साधुस्मरणाद्बोधः । तमविदुषां(!) जायमानत्वात् । तस्माद् जायमानत्वाच्च ॥

Fol 9a (smaller writing) contains a passage from the *Mahabhashya*, beginning (सा)रस्वतो दशम्यां पुत्रस्य सुदेवो असि वरुणेति ते ऽसुरा हेलयो हेलय इति कुर्वन्तः पराबभूवुः । ०
ending ०एवं तर्हि ।
सो ऽनन्तमाप्नोति जयं परत्र वाग्योगविद् दुष्यति चापशब्दैः । (ed Kielhorn, i, p 2, l 2 to last line but one)

[H T COLEBROOKE]

---

15 *Laukikanyaya*

2053

582 Foll 199, size 10⅜ in by 6½ in, in European fashion, good Devanagari writing of 1808 A D, twenty five lines in a page From fol 93, the leaves were wrongly numbered 89 seqq, but the numbers have been altered by another hand

Laukikanyayaratnakara, a collection and explanation of proverbial phrases used as illustrations in philosophical discussion, by *Raghunathavarman*, son of *Gulab raja* of the *Bundaraja* family, pupil of *Ramadayalu*, of the *Udasina* sect of the *Nanak Shahis*

It begins

यस्मात्प्रादुर्भवति निखिलं भुवनं जीव्यते येन जातं
यस्मिन्नन्ते प्रयाति विलयं भावदानंदरूपे ।
यस्य च्छाया निगमनिचया यच्च तत्त्वार्थमेयं
तं प्रत्यञ्चं शिशुमिति सदा सौम्यमूर्तिं नतो ऽस्मि ॥ १ ॥
य भांत मनुभाति लोकनिकरो य चांतरेणांधता
भासा यस्य च भाति सर्वमपि नो भायाच्च यद्भासने ।
भाने यस्य च भातमेव निखिलं य सज्जनानां गतिं
स्वानंदं तमहं प्रकाशममलं सौम्यं शिरं सश्रये ॥ २ ॥
यो वाचा न निगद्यते न च सदा मानांतरैरीक्ष्यते
सर्वेषां वचसां य एव विषयः सर्वत्र मानैर्मितः ।
आत्मा यो निखिलस्य सर्वविदुषां प्राप्यो ऽप्यप्राप्यश्च यो
गोविंदं तमहं नमामि सततं भक्तप्रियं माधवं ॥ ३ ॥ ० ११ ॥
गुरुवत्तो मुनत्वज्ञान् दयालुनामतस्तदा ।
लौकिकन्यायरत्नानामाकरस्तन्यते मया ॥ १२ ॥
न्यायार्थं विषयं चैवोदाहृतिं च यथामति ।
वदिष्यामो ऽत्र संक्षेपाद्विस्तरादपि कुत्रचित् ॥ १३ ॥
प्रसंगादागतानां तु न्यायानां तत्र विस्तरे ।
अर्थमात्रं वदिष्यामः क्वचिदप्युदाहृतिं ॥ १४ ॥
प्रसंगादागता अपि निगदेनिर्व्यातविषया
न ते व्याख्यास्यंते पुनरसकृदुक्ताश्च विरला ।
पुनर्व्याख्यास्यंते विषयकथनादिप्रविततां( )
पुरा प्रोक्तान्क्वाचित्पुनरपि वदिष्यामो विषये ॥ १५ ॥ ० १६ ॥
उदाहृतिं वदिष्यामः प्रायो वेदांतशास्त्रगां ।
मीमांसान्यायगां क्वापि तु क्वाचिच्चापरशास्त्रगां ॥ १७ ॥
[० ६० ॥

अत्र निर्बंधपदं सर्वत्र प्रकरणपरं ननु किमिदं सूत्रादेर्यन्नि यदनुप्राहित्वं सूत्रादिनिष्ठविचारस्य तदर्थावबोधहेतुत्वमिति चेत् ॥

इति लौकिकन्यायरत्नाकरे शास्त्रविषयाद्विकथनपुरःसरं शास्त्रप्रकरणसामान्यैतत्प्रकरणानामारंभसमर्थनं अथात्र व्याख्येयानां न्यायानां व्याख्यानमारभ्यते fol 15a, first the *Sthula-arundhatinyaya* (ध्रुवमरुन्धतीं च दर्शयति ।) ends fol 31b then different examples, e g कंठचामीकर न्याय । चामीकरो भूषणविशेषः स हि कण्ठगतो ऽपि विस्मृत सन्नप्राप्त इव भवति । आप्तोपदेशादिना ज्ञातः सन् प्राप्त इत्युपचर्यते न तु वस्तुतो ज्ञानातिरिक्ता तस्य प्राप्तिरस्ति प्राप्त त्वादिति ॥ २ ॥ षष्ठे(? i e षष्ठे) चेन्मधु विन्देत किमर्थं पर्वतं व्रजेदिति । अर्के गृहकोणे । अर्के इति पाठे ऽप्ययमेवार्थः । निगदव्याख्यानमयम् ॥ ३ ॥ नायकागनिरवकाशयोर्निरवकाश बलीय इति न्या० ४ ॥ न भयमेकदाशङ्के पाकमेतो हि नचत इति न्या० ५ ॥ अत्र हि शब्दः । यस्य मृगो धावतीत्यत्रैवान्वयं प्रामहे मत्तमज्जनात्मन्या० नदादौ पतितमरणानभिज्ञ कश्चि निमज्जति कदाचिदुन्मज्जतीति प्रसिद्धं लोके ॥ ६ ॥ यदि

तत्र पतित' सो ऽन्यदवलम्बनमलभमानो व्याकुलितचित्त कुश काशादीनवलम्बते तत्कुशकाशावलम्बन नाम तस्य न्याय कुश काशावलम्बनन्याय । अनेन हि प्रपलायु मुक्तिपु निराकृता स्वतिनिर्बला मुक्तीरवलम्बमान' प्रतिवाद्यलमनेन कुशकाशा वलम्बनेनेति निराक्रियते ॥ ७ ॥ यथा पक्षलिप्ता तुम्बिका नदीसमुद्रादौ मज्जती पक्के क्षीणे ऽन्वकाश आगत्य तिष्ठति तथा जीवो देहादिपक्के क्षीणे ऽलोकाकाशे गत्वा तिष्ठति । ऽयमेव तस्य मोक्ष इति दिगवसा इति मलतुम्बिकान्याय ॥ ८ ॥ तदेकदेशिनस्तु पञ्जरमुक्तन्यायेन सततमूर्ध्वगमनमेव तस्य मोक्षं मन्यते ॥ ९ ॥ विशेषबहुल भावनमेव परमपुरुषार्थ मन्यमाना बालैरपुत्रसनोपा द्रवत्नुम्मतवचसि काप्यदूषणोद्भावनेनेति न्यायेन नेह(!) ते निराक्रियते ॥ १० ॥ ०

Fol 187*a* इति ० प्रमेयरूपपर्व पूर्वार्धम ॥ अथ प्रमाणतत्स्वप्रतिपादनप्रचुरो भाग प्रारभ्यते ॥ तत्रैव च प्रसङ्गेन पूर्वाकाथा ऽपि दृढीक्रियते । यदा हि तर्हि शोकसात्मवि दियादौ प्राचीनतार्किकमतमाश्रित्य सकलपदार्थसरणाद्युगपदेव विशेष्ये विशेषण तत्र विशेषणान्तरमिति न्यायेन सर्वपदार्थाना मन्यान्य क्रियाकर्मभावेनान्वयरूप शब्दबोध स्वीक्रियते। तदा खले कपोतन्यायो वर्तते(? भवति)। यथाहु । वृद्धा युवान शिशव कपोता खले यथामी युगपत्पतति । तथैव सर्व युगपत्पदार्था परस्परेणान्वयिनो भवंतीति । अत्र वृद्धयुवशिशुभि कपोतै श्चिरतरचिरमचिरहितकालोत्पन्ना पदार्थाना साम्य बाध्य । ०

It ends with nine *ślokas*, the last of which runs thus

> श्रीमद्यातकमतुणागवनमे वंशे लसन्मौक्तिक
> श्रीमद्रामदयालुशिष्यरघुणा नाथाभनाम्ना कृते ।
> ग्रोसे शोयशिवस्य लोकविदितन्यायाख्यरत्नाकरे
> पूर्णा मानतिरूपणप्रचुरको भाग सुशोभुतर ॥

इति श्रीसाधुवृंदवंदितपादारविंदश्रीमद्रामदयालुशिष्येण सो मवंशोयविन्दरायकुलाङ्गसधीसेरौत्यवाश्रितपारविंदश्रीगुलाव रायसूनुनोत्तमोनायस्त्वेन रघुनाथवर्मणा विरचित लौकिकन्या यरत्नाकराख्य प्रकरणं समाप्तं॥ संवत १८६५ मीतौ आसाढसुदी १० बुधवासरे तद्दिने समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2054

1031 Foll 89, size large 8vo, 10¼ in by 6¾ in, fairly written in Devanagari twenty six lines in a page

Laukikanyayasamgraha, an abridgment of *Raghunatha's Laukikanyayaratnakara*, by the same author

It begins

> यत्कीर्तिप्रभया मुगुञ्जभुवने मायाप्रभावे प्रभोर
> नीलादेशैनिता प्रतीतिरचला द्यौ सवृता शोभते ।
> यच्छिष्योऽगणे स मे गुरुरहो हार्दाधकारापह
> श्रीमद्रामदयालुरिद्दुरमलो मोदाय भूयात्सदा ॥ १ ॥

> नत्वा शभु हरि गौरीं विधि दुर्हि च भारतीं ।
> क्रियते रघुनाथेन लौकिकन्यायसग्रह ॥ २ ॥

> लौकिकन्यायरत्नाख्याकरे यत्प्रदर्शित ।
> तस्य सक्षेप एवेह शीघ्रबोधाय दर्श्यते ॥ ३ ॥

It ends

> वेदाभ्यासाग्रमस्याब्दलौकिकन्यायसंग्रह ।
> शिवयो प्रीतये ऽयं स्यात् पितोशिलस्य गौरिव॥ ०॥०३॥

> यो ब्रह्म यश्च विष्णुर्विभुतनुरपि यो यश्च गौर्यादिमूर्तिर्
> यश्चात्मा सर्वगंता श्रुतिशिखरगिरां यश्च तात्पर्यभूमि ।
> यस्यावबोधात्समुत्थो व्रजति च विलयं यस्य बोधात्प्रपञ्चस्
> तं शुद्धं संप्रपद्ये शिवमनलमज शभुमोशानमोड्यं ॥ ४ ॥

इति श्रीसाधुवृंदवंदितपादारविंदवैराग्यादिरत्नाकरविन्दुद रश्रीमद्रामदयालुशिष्येण सोमवशोयविंदरायकुलोत्तंसश्रीसे वोदेव्याश्रितपादारविन्दश्रीगुलाबरायवर्मात्मजेनोदासीनावस्थेत रघुनाथेन विरचितो लौकिकन्यायसंग्रह समाप्त' शुभमस्तु सवत् १८६५ आषाढवदि २ भृगुवासरे ०

For other MSS of this work see Buhler's Report, p cxlvi, Raj Mitra, Notices, ix, nos 3139 3140 Both give the author's family name as *Binduraya*, whilst our MSS give it as *Vindaraja* wherever it occurs

[H T COLEBROOKE]

2055

700 Foll 180, size 9¼ in by 3¾ in, fair, modern Devanagari writing, eight lines in a page

The same work. [H T COLEBROOKE]

D VAIŚESHIKA

1 *The Sūtras and Commentaries*

2056.

3023 Foll 7, size 14 in by 5½ in, nine lines in a page

Kanadasūtra, the *sūtras* of the *Vaiseshika* Philosophy, ascribed to *Kanada* It is divided into ten *adhyayas*, and each *adhyaya* into two *ahnikas* See Hall's Index, p 64, no 1

Editions in the Bibliotheca Indica together with *Śankara Misra's Vaiśeshikasutropaskara*, the first *ahnika* in "The Aphorisms of the *Vaiśeshika*, Sanskrit and English," by J R B, Mirzapore, 1851, The *Vaiseshika Darsanam* with the commentaries of *Mahamahopādhyaya Chandrakant Tarkalankar*, Calcutta, 1887, The Aphorisms of the *Vaiseshika* Philosophy by *Kanada*, in the Benares Sanskrit Series (Fasc I contains the text of the *sutras*, see no 2059)

A German translation by Dr E Roer, in Zeitschrift der Deutschen morgenlandischen Gesellschaft, xxi p 309–420, xxii p 383–442, an English translation by A E Gough, Benares and London, 1873 (from The Pandit, nos 32–69, published 1869–1872)

[J R BALLANTYNE]

2057.

1698a Foll 79 (176–254), size 9¾ in by 4 in, 13 or 14 lines in a page, neat writing of about A D 1750

Vaiseshikasūtropaskara, a commentary on the *Vaiseshikasutra*, by *Śankara Misra*, son of *Bhavanatha Misra*

See Hall's Index, p 68, no xviii

[H T COLEBROOKE]

2058.

232b Foll 81 (92–172), size 12¼ in by 3¼ in, ten lines in a page

Vaiseshikasutropaskara, a second copy, with many marginal notes in Colebrooke's hand writing

Date संवत् १८५० ॥ भौमे पुसवदी ८ ॥

[H T COLEBROOKE]

2059.

1303d Foll 7, size 13⅝ in by 4¾ in, eight lines in a page, large writing on yellow paper, in the Bengali character

Dravyapadārthasamgraha, the first part of *Praśastapada's Padarthadharmasamgraha*, or *Shatpadārthasamgraha* The name of the author does not occur in this copy, but it is evidently *Praśastapada's* work, since it is the text commented on by *Udayana* in the first part of the *Kiranavali*

See Hall's Index, p 64, no ii, Aufrecht's Oxford Cat, p 240, no 583, Rajendralala Mitra's Notices, i, p 283, no 492, v, p 283, no 1961, Buhler's Detailed Report, p 76 and p cxlv

The *Padarthadharmasamgraha* is not a commentary on each single *sutra*, but a short exposition of the six *Vaiseshika* categories, based on the *sutras* of this system It is also called *Prasastapadabhashya*, see the next number, also nos 2083, 2085

It begins

प्रणम्य हेतुमीश्वरं मुनिं कणादमन्वतः ।
पदार्थधर्मसंग्रहः प्रवक्ष्यते महोदयः ॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायानां पदार्थानां साधर्म्यवै
धर्म्याभ्यां तत्त्वज्ञानं निःश्रेयसहेतुः । तच्चेश्वरचोदनाभिव्यक्ताद्धर्मा
देव । अथ के ते द्रव्यादयः पदार्थाः । किं च तेषां साधर्म्य
वैधर्म्यं चेति । तत्र द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्म
मनांसि सामान्यविशेषसंज्ञोक्तानि नवैव तद्व्यतिरेकेण संज्ञान

रानभिधानात् । गुणा रूपरसगन्धस्पर्शसंख्यापरिमाणपृथक्त्व संयोगविभागपरत्वापरत्वबुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नाश्च ० Cp *Vais sū* I 1, 4–6

Sridhara wrote the *Nyayakandali*, a commentary on *Prasastapada's* work, in the Śaka year 913 (= 991 A D), as was first pointed out by Buhler, Report, p 76 and p cxliv, see also Bhandarkar, Rep Bomb MSS 1883-84, p 313

The *Prasastapadabhashya* is now being published in the Benares Sanskrit Series "The Aphorisms of the *Vaiseshika* Philosophy by *Kanada*, with the commentary of *Prasastapada* and the gloss of *Udayanacharya*," ed by Pandit *Vindhyesvari Prasada Dube*, Fasc I, Benares, 1885 [H T COLEBROOKE]

2060.

760c Foll 32, size 9⅜ in by 1⅞ in, nine lines in a page, large and clear writing

Shatpadarthasamgraha, the five other sections of *Praśastapada's* exposition of the *Vaiseshika* philosophy, on the margin styled गुणभाष्य, कर्मभाष्य, सामान्यभाष्य, विशेषभाष्य, समवायभाष्य On the last leaf the whole work is called प्रशस्तपादभाष्य, but all these notes are in a more modern handwriting

The *Gunapadartha* begins

रूपादीनां सर्वेषां गुणानां गुणत्वाभिसम्बन्धो द्रव्याश्रितत्वं निष्क्रियत्वम् गुणवत्त्वं च । रूपरसगन्धस्पर्शपरत्वापरत्वगुरुत्व द्रवत्वस्नेहवेगा मूर्तगुणाः । बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नधर्माधर्म भावनाशब्दा अमूर्तगुणाः । संख्यापरिमाणपृथक्त्वसंयोगविभागा उभयगुणाः ।

The *Karmapadartha* begins (fol 23a)

उत्क्षेपणादीनां पञ्चानामपि कर्मत्वसम्बन्धः एकद्रव्यवत्त्वं क्षणिकत्वं मूर्तद्रव्यवृत्तित्वं अगुणवत्त्वं गुरुत्वद्रवत्वप्रयत्नसंयोग जत्वं स्वकार्यविरोधित्वं संयोगविभागनिरपेक्षकारणत्वं ०

The *Samanyapadartha* begins (fol 29a)

सामान्यं द्विविधं परमपरं च स्वविषयसर्वगत[म]भेदात्मक मनेकवृत्ति ०

The *Viseshapadartha* begins (fol 30a)

अन्त्ये(? अन्ते) भवा अन्त्या स्व स्व(?)विशेषवत्त्वाद्विशेषः ॥ विनाशारम्भरहितेषु नित्येष्वण्वाकाशकालदिगात्ममनस्सु प्रति द्रव्यमेकशो वर्तमाना अत्यन्तव्यावृत्तिबुद्धिहेतवो विशेषाः

The *Samavayapadartha* begins (fol 31a)

अयुतसिद्धानामाधार्याधारभूतानां यः सम्बन्ध इह प्रत्ययहेतुः स समवायः

It ends

स्वात्मगतसंवेदनाभावाच्च तस्मादिह बुद्ध्यनुमेयः । समवाय इति ॥ समवायपदार्थः( ) समाप्तः ॥ इति श्रीप्रशस्तपादविरचितद्रव्यादिषट्पदार्थसंग्रहः समाप्तः ॥ [H T COLEBROOKE]

2061.

1714a Foll 79, size 9 in by 2⅝ in, 6–10 lines in a page, indifferent handwriting

Kiranavali, a commentary on *Praśastapada's Padarthasamgraha*, by *Udayana Acarya* The first part, or *Dravyapadarthapraksa*

See Hall's Index, p 65, no v, Burnell's Tanjore MSS, ii, p 121, Rajendralala Mitra's Notices, v, p 289, no 1968

It begins

नित्यानन्दोदयोद्रेकादविद्यारजनीक्षये ।
यदुदेति नमस्तस्मै कस्मैचिद्विश्वतस्त्विषे ॥ १ ॥

यतो द्रव्यं गुणाः कर्म तथा जातिः परापरा ।
विशेषाः समवायो वा तमीश्वरमुपास्महे ॥ २ ॥

अधीतां प्रविवेचनाय जगतामन्तस्तमःशान्तये
सन्मार्गस्य विलोकनाय गतये लोकस्य यात्रार्थिनः ।
तस्तत्रासमभूतभीतय इमां विद्यावतां प्रीतये
व्यातेने किरणावलीमुदयनः सत्कैतवोमयीम् ॥ ३ ॥

न्यतिविस्तरमसारं मात्यर्थशौचविहीनं
प्रचिततबहुवेलप्रक्रियाजालदुःस्थम् ।
उदधिसममतल्पं तन्त्रमेतद्ददाति
प्रसरजडधियो मे ते ऽनुकम्प्या एते ॥ ४ ॥

शास्त्रारम्भे समाचारपरिप्राप्ततया कायवाङ्मनोभिः कृतं परापरगुरुनमस्कारं शिष्यान् शिक्षयितुमादौ निबध्नाति प्रणम्येति

It ends

प्रयत्नाददृष्टपरिग्रहादिति क्वचित्प्रयत्नपरिग्रहात्क्वचिददृष्टपरि

ग्रहादिविषये । इतिशब्दा द्रव्यपरिसमाप्ती ॥ इति श्रीमत्सकलशास्त्रपारगतश्रीमदुदयनाचार्यविरचितायां किरणावल्यां द्रव्यपदार्थप्रकाशः ॥

Foll ६–१० are lost

Date of the copy संवत १६९० चित्रभानुसंवत्सरे आषाढशुक्लपक्षे अष्टम्यां समाप्तिमगमत ॥

The *Kiranavali* is now being published in the Benares Sanskrit Series, together with the *Praśastapadabhashya*, see no 2090

[H T COLEBROOKE]

2062.

3103 Foll 103, size 8⅞ in by 3½–3¾ in, 8–11 lines in a page

Kiranavali, a second copy of the *Dravyapadartha*

It has the colophon इदं पुस्तकं गंगाधर शर्मणि तात्मजगदाधरेण लिखित ॥ Foll 3–10 are in a good old handwriting, the rest is in a very irregular handwriting

2063

161a Foll 74, size 11⅞ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, writing clear but ugly

Kiranavali, a third copy of the *Dravyapadartha*, dated Samvat 1857

[H T COLEBROOKE]

2064

1646 Foll 99, size 9½ in by 3¾ in, foll 1–41 ten to twelve lines, foll 42–99 (in another handwriting) ten lines in a page, writing indifferent

Gunakiranavali, Udayana's commentary on the second part (*Gunapadartha*) of *Praśastapada's Bhashyavartika*, incomplete, ending with the *Buddhinirupana* Foll ९ and ४५ are lost

It begins

तुष्टैर्मोचयतो यदात्र न तुष्टैर्मात पुनः ।
कारागारमिदं विश्वं यस्य नौमि तमीश्वरम् ॥ १ ॥

साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां निरूपितानि द्रव्याणि । संप्रति तान्यनु गुणान्निरूपयति रूपादीनानिति ।

It ends

सत्कार्यमित्यहेतुचतुष्टयं निरस्तमिति ॥ इति श्रीमहामहोपाध्यायोदयनाचार्यविरचितायां गुणकिरणावल्यां बुद्धिनिरूपणं समाप्तम् ॥

[H T COLEBROOKE]

2065

1190 Foll 116, size 12¼ in by 4½ in, eight lines in a page, written on brown paper, in the Bengali character

Dravyakiranavaliprakaśa, a commentary on the first section of Udayana's *Kiranavali*, by *Mahamahopadhyaya Vardhamana*, son of *Gangeśvara*

See Hall's Index, p 65, no 11, Rajendra Lala Mitra's Notices, v p 284 no 1963 Pandit Vindhyeśvariprasada Dube's upodghata to the Benares edition of the Vaiśeshikadarśanam, p ३

The commentary begins

मिलन्मन्दाकिनीमन्दोदात्तो मूर्ध्नि पुरद्विषः ।
विघ्नौघमाद्रुतप्रायां पैपते तां बलां नुमः ॥

कर्मण्यविद्यपरिपातके रचितमस्मारं निवयति । विधति ।

It ends

यान्तु संघातं चेतेरिति तन्त्रस्यादिपाह इतिमन्द इति ए ... पक्षेन इति शय ॥

यत्तर्कतन्त्रप्रसरत्तिमिर
सहेत्या मुक्तिकरवाननेन्दुः ।
प्रकाशाः किरणस्तां किरणावली तो
प्रकाशयत् मन्दमना गुणगुम्फनाय ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीमद्वर्धमानमहोपाध्यायविरचितायां द्रव्यकिरणावलीप्रकाशः समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

2066

1697b Foll 80 (१-८२), size 9¾ in by 3¾ in, 9-14 lines in a page

(Dravya)kiranavalıprakasa, a second copy of the first part of *Vardhamana's* commentary on the *Kiranavali*

Foll ९६ and ९७ are lost

[H T COLEBROOKE]

2067.

1041. Foll 31 (folded together), size 16¼ in by 3¾ in, eight lines in a page, written on brown paper in the Bengali character

Guna(prakasa)vivriti, a polemical commentary on the second section of *Vardhamana's Kiranavaliprakasa*, by *(Raghunatha) Siromani*

See Hall's Index, p 66, no ix, *Pandit Vindhy Prasada Dube's* upodghatam to the Benares edition of the *Vaiseshikadarsanam*, p ३

Another name of this work is *Gunadidhiti* (see *Jayarama's* commentary, no 2070)

It begins विनापि धर्म्मिनिरूपणं धर्म्मनिरूपणं भवत्येव तद्धर्म्मत्वेन निरूपणं तन्निरूपणाधीननिरूपणमिति ।

The end is शक्यते कारणाकारणविभागस्थलता पायेक्षणीयो दिग्देशो बहुमत(?) चाह अपवेति । इति महा महोपाध्याय तार्किकशिरोमणिकृता गुणविवृति समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2068

297. Foll 98, size 10¼ in by 4 in, eleven lines in a page

Gunasiromaniprakasa, a commentary on *Siromani's Gunavivriti* by *Ramakrishna Bhattacarya Cakravartin*

See Hall's Index, p 66, no x, *Pandit Vindhy Prasada Dube's* upodghatam to the Benares edition of the *Vaiseshikadarsanam* p ५

It begins

पाणि प्रसीद करुणामयि ते नतो ऽस्मि
त्वं येन देवि शुभपत्यसि युक्तिमीषु ।
येनोदधारि कुधियन्धतमोऽन्धकूपे
मग्नाद्यपादकरणभक्षमतं निरीक्ष्य ॥ १ ॥

यत्कृत्स्नमेव सुकृतानि तपो कृतानि
व्यासादय सदसि नित्यमुदाहरन्ति ।
तस्याशयं गुणविवेचनमाकलय्य
ब्रूते शिरोमणिगुरोरिह रामकृष्ण ॥ २ ॥

निरूपणं शाब्दबोधानुकूलो व्यापार । एवं च धर्म्मिनिरू पणयोर्हेतुहेतुमद्भावो नास्त्येवेत्याशयेनाह विनापीत्यादि ।

It ends शक्यते(चे?)त्यादि (see no 2069)

यन्यानधीत्य सुचिरं सुचिरं विभाव्य
यत्न कृतो ऽयमतिसूक्ष्मधिया विचार्य ।
श्रीरामकृष्णकृतिना कृतिनां कृते ऽस्मिन्
मोदन्तु सूक्ष्मतया गुणदोषविज्ञा ॥

इति विवधि नायं दोष इति प्रकाशकारमतनुद्य त्य । तन्नित्यादि आरम्भकसंयोगविरोधिभिन्नविभागजनकं यत्कर्म तदारम्भकसंयोगे विरोधि विभागजनकं इत्येव व्यासिभट्टाचार्य्यच क्रवर्त्ती श्रीरामकृष्णशर्म्मविरचितो गुणशिरोमणिप्रकाश समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2069.

3062 Foll 138, size 10½ in by 5 in, fairly written in Devanagari, eight lines in a page, modern

The same commentary, here called *Gunacintamanitika*

It ends कर्मत्वापत्तिरत चाह शक्यते चेत्यादि । इति पूर्णं ॥ इति रामकृष्णभट्टाचार्यचक्रवर्तिविरचिता गुणचिंतामणिटीका समाप्ता ॥ संवत १६६० । This was doubtless the date of the original MS, from which the present was copied [J R BALLANTYNE]

2070

1698a Foll 105, size 9¾ in by 4¾ in, 11-13 lines in a page, fair recent writing, by three different hands

* *Didhitivivriti*, a commentary on *Siromani's Gunavivriti*, by *Jayarama*

See Hall's Index, p 67, no XII, *Pandit Vindhy Prasada Dube's vijñapanam* to the Benares edition of the *Vaiseshikadarsanam*, p ६

It begins

निराकारं नराकारं जगदाकारमद्वयम् ।
गोपीदृगञ्जनं वन्दे निरञ्जनमहो महः ॥

धीरः श्रीजयरामो ऽसौ युक्तिमुक्ताभिरन्विताम् ।
गुणदीधितिगूढार्थो विवृणोति सरस्वतीम् ॥

It ends

श्रीमता जयरामेण न्यायार्णवविलासिना ।
अकारि विवृतिः सम्यक संस्मायन्यायदीधिते ॥

[H T COLEBROOKE]

2071.

1077. Foll 58, size 13⅜ in by 2¼ in, six lines in a page, brownish paper, small old writing (of the 17th century?) in the Bengali character

Another commentary on *Siromani's Gunavivriti*, incomplete at the end, without any title

It begins निमापीति यथा ऽनिरूप्यैव प्रमेय(समानतन्त्र inserted on the upper margin) निरूपितानि प्रमाणानि। तद्वस्मैवेनेति द्रव्याश्रितत्वादिना* गुणानां निरूपणमिति भावः तद्विरूपणाधीन etc.

[H T COLEBROOKE]

2072

109 Foll 103, size 9⅞ in by 3 in, eight lines (foll 2 6 seven lines) in a page

Vardhamanatika Pakshadhari, the *Dravyapadartha*, a commentary on the first section of *Vardhamana's Kiranavalipraksasa*, by (*Jayadeva*) *Pakshadhara*

---

* व दिना is doubtful, as there is a hole in the MS

It begins

निलदिति यद्यपि मन्दाकिनी वियन्नदीति कोषदर्शनान्महादेवमस्तकस्थानमन्दाकिनी तथापि पदमिह गङ्गासामान्यपरं यथा मन्दाकिनीसैकतवेदिकाभिरित्यत्र (*Kumarasambhava* I, 29) ।

It ends

तन्वेवमिति । शब्दस्य द्रव्यसमाप्तिरर्थे स्यादित्यत नाहाव यतेत इति शेष इति ॥ इति श्रीवर्द्धमानटीकायां पक्षधरी द्रव्यपदार्थं सम्पूर्णं ॥

There are many blanks in this copy, apparently owing to the illegibility of the original

[H T COLEBROOKE]

2073.

3058 Foll 65, size 11 in by 3¼ in, 13-17 lines in a page, good writing

Vardhamanendu, a commentary on *Vardhamana's Dravyakiranavaliprakasa*, by *Padmanabha*, son of *Balabhadra* and *Vijayasri*, younger brother of *Visvanatha*

Hall mentions a work of the same title and by the same author as a commentary on *Vardhamana's Nyayanibandhaprakasa* (in the Index, p 21, no VI) This seems to be a mistake The *Vardhamanendu* begins

बलभद्रकृताभोधेरुप(read द्)यातिप्रयत्नतः ।
वर्द्धमानेन्दुरधुना पद्मनाभेन तन्यते ॥ १ ॥

बलभद्रकृतग्रन्थयुक्तिकल्पद्रुमादसौ ।
युक्तिसूच्यग्रमवन्याविशेषास्तु मयाहृताः ॥ २ ॥

बलभद्रकृता टीका युक्तिकामगवीसमा ।
सयत्नायुक्तिरत्नाय तद्वत्सो ऽयं विभाव्यताम् ॥ ३ ॥

मिल्दिति तां विधुमवन्विनौ कल्ां मुम() त्नुम । किं भूतां। विश्वयोनस्य महादेवस्य चडुरसमाम् । चडुरसाम्यमाह। पुरद्विषो मूर्द्धि स्थिताम ।

The writing on the last page is partly obliterated, the legible part of the final verses is

इह लिखितं पितुरविलं नात्मन इति मनं दुर्जने स्मृताति।
न त्वज्ञनविदुर

विदितो भाव पितुरिति मर्मस्पृशि भावयत्खले ।
कृतकृत्या वयमधुना दुर्जनवचसा न हीयते किमपि ॥

The last verse is nearly illegible

इति श्रीजगद्गुरुमिश्रश्रीदलभद्रात्मज(विश्व)नाथानुजविजय श्रीगर्भसंभवश्रीमत्सकलशास्त्रारविन्दप्रद्योतभट्टाचार्यश्रीपद्मना भकृतो वर्द्धमानेन्दुः सम्पूर्णः ॥

The last line, containing the date of the copy, has been cut off by the book binder

[J R BALLANTYNE]

2074.

1697a Foll 103, size 9⅞ in by 3¼ in, ten lines in a page, small writing, in the Bengali character

Gunavivritiviveka or *Tatparyasamdarbha*, a commentary on *Vardhamana's Gunakiranavali prakasa* and *Siromani's Gunaprakasavivriti*, by *Gunananda Vidyavagisa Bhattacharya*

It begins

नमो नीलकण्ठाय फलयीकृतभोगिने ।
भोगीन्द्रायद्भुताय भागिहार(य)र्तमिने ॥
गुणप्रकाशविवृतौ प्रकाशे च यथायथम् ।
तात्पर्यसंदर्भो गुणानन्देन तन्यते ॥

प्रकाशे नतिपदिति॰ (*natvat* is the first word of *Vardhamana's Gunaprakasa*, see Raj Mitra's Notices iii, p 50, no 1080) See fol 2a, l 7, the beginning of *Siromani's* commentary (विवृतौ विनापीति॰)

Colophon इति महामहोपाध्यायश्रीविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचितो गुणविवृतिविवेकः समाप्तः ॥

The MS was written in the Saka year 1534 (वेदाग्निबाणक्षमित शकाब्दे)

[H T COLEBROOKE]

---

2 *Pramanamanjari*

2075

1053 Foll 31, size 10 in by 4¼ in thirteen lines in a page

Pramanamanjaritika, a commentary on *Sarvadeva Suri's* exposition of the *Vaiseshika* philosophy called *Pramanamanjari*, by *Bala bhadra Misra*, son of *Vishnudasa* and *Madhavi*

Buhler registers a MS of the *Pramanamanjari* dated "Saptarshi, 32," Report, p xxvi

See the beginning of the *Pramanamanjari* in Peterson's Report, Bomb MSS, 1884 86, p 265 The *Pramanamanjari* acknowledges seven *padarthas*

The *tika* begins

नत्वा हरिपदं मत्वा गुरोरर्थं च यत्नतः ।
प्रमाणमञ्जरीटीका बलभद्रेण तन्यते ॥ १ ॥

निर्विघ्नग्रन्थपरिसमाप्तिकामनया कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति । नत्वेति ।

Fol 10b ends the *Dravyapadartha*, fol 26a the *Gunapadartha*, fol 27a the *Karmapadartha*, fol 29a the *Samanyapadartha*, fol 29b the *Viseshapadartha*, fol 30a the *Samavayapadartha*, lastly the *Abhavapadartha*

It ends

यन्मिश्रबलभद्रेण निरटङ्कीह किंचन ।
तच्चोपयंतु सुधियः सारासारविवेचकाः ॥

इति श्रीविष्णुदासपाठितनय(r ॰पाठितनुज)माधवीपुत्रमिश्र श्रीबलभद्रकृता प्रमाणमंजरीटीका समाप्ता ॥ ग्रं १२०१ संख्या ॥

[J TAYLOR]

---

3 *Lakshanavali*

2076

1714b Foll 39 size 9 in by 2¼ in fairly good Devanagari writing of about 1850 A D 7–9 lines in a page

Nyayamuktavali, a commentary on *Udayana's Lakshanavali*, by *Sesha Sarngadhara* The *Lakshanavali* acknowledges seven *padarthas*

It begins

यावन्त्यद्भुतमोक्षयोग्यनीरजलोचन ।
संगच्छे भगवत्यर्थमित्र शास्त्रलोपति ॥
इदमादिर(°दिस)सदृदावैभवमादृतोषा याली ।
सत्स्वादजनकमानुपमश्री कल्प(?)मनी धर्मे ॥
विनयाद्येवमभवपरद्वैवपुरन्दरा ।
नमस्यामो गुरुं न्यायं सहर्षकारान्नदं ॥
शिष्यायाद्युमितकौमयार्थ पिवौधितप्रकरणपरिसमाप्ति
प्रभवपरिदर्शितविप्रतिपत्तकं नमस्कारमदी मंगलाचरितं दर्शि
यति मूलमेति ॥

It ends

मारंगवंदरम( ) शेष शाङ्गधरः सुधी ।
चकार दशपाठान्ता विवृतिं कृतिनां मुदे ॥

इति श्रीशेषशाङ्गधरविरचितायामुदयनस्यन्यायपरिशिष्टटीकायां
न्यायमुक्तावल्यामभावपदार्थः समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

4 Nyāyalīlāvatī

2077.

161b Foll 62 (75–136), size 11¾ in by 4¾ in, ten lines in a page

Nyāyalīlāvatī, an exposition of the *Vaiśeshika* philosophy, by *Nyāyācārya Vallabha* See Hall's Index, p 71, no xxxi, Weber's Berlin Catalogue, p 205, no 686, Raj Mitra's Notices, iii, p 47, no 1075, Burnell's Tanj MSS, ii, p 122

It begins

नाथ सृजत्यपि यो जगदेकपुत्र
प्रीत्या ततः परमनिर्वृतिमादधाति ।
तस्मै नमः सहजदीपिकृपानुबन्ध
स्वाधिताच्युतनये पुरुषोत्तमाय ॥ १ ॥
द्रव्यं नाकुलमुन्नतो गुणगणः कर्माधिकं साम्यते
जातिविस्फुरितमागता न च पुनः साम्या विशेषस्थितिः ।
संबन्धः सहजो गुणादिभिरयं यत्रास्तु सत्यीतये
मान्वीक्षानयवेदमकर्मकुशला श्रीमत्पलीलावती ॥ २ ॥

षडेव पदार्था इति नियमव्यवच्छेद्यं प्रतीतं न वा । अप्रतीत
चेत्कथं निषेधः । प्रतीतं चेत्तर्हि पदार्था ।

Fol 93a ends the *Dravyapadārtha*, fol 119a the *Guṇapadārtha* commences, fol 119b *karmapadārtha*, fol 121a *sāmānyapadārtha*, fol 121b *viśeshapadārtha*, fol 125a *samavāyapadārtha*, and with it the first, or *padārthaparicheda*, fol 125a the second, or *vaidharmyaparicheda*, fol 131a the third, or *sādharmyaparicheda*, fol 160a the fourth, or *prakriyāparicheda*

Dated copy संवत् १७४७ शिशिरमासे शुक्रे ५ बुधवासरे ॥

The *Nyāyalīlāvatī* is quoted in the *Tattvacintāmaṇi* (see Aufrecht's Cat Cat, p 334)

[H T COLEBROOKE]

2078.

1101a. Foll 87, size 12¾ in by 4¾ in, seven lines in a page, written on brown paper, in the Bengali character

Nyāyalīlāvatī, a second copy

[H T COLEBROOKE]

2079, 2080.

391a & 1213c Foll 32 and 38 (159–196) resp, size of vol i 12¾ in by 4¾ in, of vol ii 11¾ in by 4¾ in, 11 or 12 lines in a page

Līlāvatīprakāśa, a commentary on *Vallabha's Līlāvatī*, by *Mahāmahopādhyāya Vardhamāna*, son of *Gaṅgeśvara* See Hall's Index, p 72 no xxxii, Weber's Berlin Catalogue, p 205, nos 687, 688, Raj Mitra's Notices, iii, p 173 no 1200, Burnell's Tanj MSS, p 123

The first fragment of this incomplete copy contains the first part of the first chapter, the second fragment the three other chapters and the end of the first (see fol 160a, l 12, the beginning of the second, fol 171b, l 13, the beginning of the third chapter)

The *Prakāśa* begins

एकत्र शूलमपरत्र विशूलम्(r विसमसूनम)
अन्यत्र कृत्तिरपरत्र च पीतवासः ।
तस्यातु धर्म शशलक्ष्मकलाकिरीट-
निर्विघ्नकेदमहृदादीव वाञ्छितानि ॥

न्यायाम्भोजपतङ्गाय मीमांसापारदृश्वने ।
गङ्गेश्वराय गुरवे पित्रे ऽत्रभवते नमः ॥ २ ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितकर्तव्यताकं विघ्नविघातकं मङ्गलं निबध्नाति ॥ नाथ इति । यद्यपि पुरुषार्थानुगम इत्यत्र ०

Both fragments were written by the same hand as the *Kiranavali* in no 2063 (Samvat 1857) [H T COLEBROOKE]

2081.

579 Foll 129, size 11 in by 3 in, eight lines in a page

Lilavativiveka, a commentary on the *Lilavatiprakasa*, by *Pakshadhara*, an old complete copy There is no subdivision throughout the whole commentary

It begins

वन्दे तं देवकीपुत्रं पवित्रं पद्मलोचनम् ।
उन्मीलति यतः सर्वं यत्र सर्वं निमीलति ॥ १ ॥

यद्यपीति । अयं प्रतीकः पुरुषोत्तमाय नम इत्यनन्तरं कश्चिदुचित (!) दृश्यते ऽपि तथैवास्तीति । यद्यपि तथापि श्लोकान्तर्गततया श्लोकमेव भूत्वोक्तमिदम् (r कृत्वो°)। पुरुषार्थानिति।

Colophon इति श्रीपक्षधरकृतो लीलावतीविवेकः परिपूर्णः ॥

[H T COLEBROOKE]

2082

62b Foll 145 (45 189), size 10½ in by 4 in ten lines in a page

Lilavativiveka, a second copy

Date संवत् १८५१ [H T COLEBROOKE]

2083

62a Foll 11, size 10½ in by 4 in, eleven lines in a page

Lilavatitippani, notes on the *Lilavati* and the *Lilavatiprakasa* by (*Raghunatha*) *Siromani* The complete title is *Nyayalilavatiprakasadidhiti* See Hall's Index p 72, no xxxii Raj Mitra's Notices, III, p 47, no 1076, and VI, p 16, no 1997

It begins

ओं नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥ १ ॥

पड़ेव पदार्था इत्यवधारणस्य भाष्यादावभावादाद्येपासगतेराह॥ इहेति ॥ अवधारणपरो ऽवधारणप्रयोजनकः । विभागो विभजनम्। तदपेक्ष । क्वचित्को विभागात्मकमिति पाठस्तु सुगम एव।

Colophon इति शिरोमणे कृता लीलावतीटिप्पणी समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2084.

1213b Foll 40 (119-158), size 11⅞ in by 4⅜ in, ten lines in a page

Lilavativritti, a second copy of *Siromani's* notes

Colophon इति महामहोपाध्यायश्रीभट्टाचार्यशिरोमणिविरचिता लीलावतीवृत्तिः समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2085.

1670a Foll 58, size 9½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, from the end of the 18th century

(*Lilavatisiromanitika*), a bad copy of a commentary on *Siromani's* notes

The name of the author does not appear, as the copy is without any colophon The margin is signed टी० शि० टी० भ०

It begins

नयनेन्दीवरहरिचरं चरत्चरण किंकिणीमालं ।
हैयगवीन(read °गवीन)चौरं नंदकिशोरं नमस्याम ॥

भाष्यग्रन्थस्य द्रव्यगुणेत्याद्यभिधानस्य तात्पर्योपवर्णनेनाप्रभ (r °भा?)तत्वशंकायया(r °शंकया) करोति षड़ेवेति। भाष्यादाविस्यादिपदेन सूचपरिग्रह । अवधारणपरत्वं etc

[H T COLEBROOKE]

5 *Saptapadarthi*

2086

2662a Foll 7, size 9½ in by 3¾ in, ten lines in a page

Saptapadarthi, an exposition of the seven *Vaiseshika* categories, by *Sivaditya* (*Sivadi* in this copy)

See Hall's Index, p 74, no xlii, Oxford Catalogue, p 353, no 839, Raj Mitra's Notices, ii, p 281, no 875 (a copy dated Samvat 1485)

It begins

हेतवे जगतामेव ससारार्णवसेतवे ।
प्रभवे सर्वभूतानां शम्भवे गुरवे नम ॥

प्रमितिविषया पदार्था ते च । द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेष समवायाभावाख्या सप्तैव ।

Date of the copy संवत् १६५४ वर्षे फाल्गुनस्यापरपक्षे प्रतिपत्तिथौ द्वैभोमात्मजगोविदेन लिलेखि लिखित् ॥

The writing on the first page does not belong to the *Saptapadarthi*, though it forms part of a discussion on the *dravyapadartha*

[GAIKAWAR]

2087.

1038d. Foll 7, size 8⅞ in by 3¼ in, 9–12 lines in a page

Saptapadarthi, a second copy

[H T COLEBROOKE]

2088.

2100d Foll 39 (2–40), size 9½ in by 4 in, thirteen lines in a page

Mitabhashini, a commentary on the *Saptapadarthi*, by *Madhava Sarasvatimastaka Yati*, a native of Gorashtra

See Hall's Index, p 75, no xliii, Raj Mitra's Notices, viii, p 156, no 2702, Bhandarkar's Report, Bomb MSS, 1883 84, p 6 and p 312

The first leaf is lost The commentary ends with the following verses

गोराष्ट्रदेशो* ऽखिलराष्ट्रवर्ये
सदाकरो दक्षिणभूमिनिष्ठ ।
विराजते सह्यगिरीन्द्रसानौ†
यत्रास्ति को(r गो)कर्णमहाबलेश ॥ १ ॥
तद्देशजन्मा यतिरेकदण्डी
सरस्वतीमस्तकमाधवाख्य ।
सो ऽयं शिवादित्यकृतरकार्षीद्
टीकामिमां बालसुखप्रवृत्त्यै ॥ २ ॥

Date of the copy संवत् १५१५ वर्षे वैशाख सुदि १३ इस्ताके श्रीनदुलाईनगरे (Nadol) ॥

[GAIKAWAR]

2089.

2662b Foll 39, size 9⅝ in by 3⅝ in 11–13 lines in a page

Padarthacandrika, a commentary on the *Saptapadarthi*, by *Seshananta*, a pupil of *Sarngadhara* See Hall's Index, p 75, no xlv

There occurs several times the marginal note सम० शेषे

The *Padarthacandrika* begins

कर्णोत्तंसितशेषशेषफणभृत्युत्तंसदापोदनो
न्मीलच्चन्द्रकलामृतोर्मिकणिकास्वादेन भेदस्विना ।
मन्दस्मन्दविभिन्नवन्यसुरगाकल्पेन भीतिस्पृशा
स्पृष्टया सुदृशो विलोक्य वदनं द्रुप्य हर पातु न ॥१॥
अध्यादध्यात्मसौभाग्यपन्संकेतमन्दिरम् ।
महामहोदयद्वारं नरायुदविद्विन ॥ २ ॥
अध्यादध्यात्मसौभाग्यसंकेतसदनं जगत ।
महोमहोदयद्वार महामरकतद्युति(०ते ?) ॥ ३ ॥

---

* Bhandarkar's copy has गोराष्ट्र०, Raj Mitra's copy has सौराष्ट्र Bhandarkar, l c p 6 calls the author a native of the country of Gorashtra in the south in which is situated Gokarna Mahabalesa The country referred to is thus a portion of North Kanara. Hall and Raj Mitra call the author a native of Surashtra

† Bhandarkar gives सह्यगिरीन्द्र०, which seems to be wrong

पित्रोर्पिहसत्त्वमात्रप्रतिपत्त्यनुपपत्तिनिरूपणे मूलविरहेण-मानतिस्तुतिरूपमहत्त्वं गुणप्रधानभावेन शिष्यशिक्षार्थं निबध्नाति हेतव इत्यादिना ।

The commentary ends:

अन्यस्य समपदार्थीभावत्वे ऽपि प्रतिपाद्यप्रतिपादकभेदेऽपि यथया तन्त्रपदेश इति सकलमकलङ्कम् ।

गुरुपादाङ्कपरेण योगयोगे
यत्नतो लिखिते सुधामयीयम् ।
इयमंकुरमादरः फले येन
न पिबत भोज(? पिबतोऽत?)पदार्थचन्द्रिकामनम् ॥

इति श्रीमच्छेषविद्यावागीशगुरुपदेशोपाध्यायविरचिता पदार्थचन्द्रिका समाप्ता ॥

Date of the copy संवत् १८५८ भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां पुण्यतिथौ गुरुवासरे पत्तनगते मध्ये स्वभावोपे-मध्यात् शंकरपुरवासिना द्विवेदिनो च नारदसुतद्विवेदि यो च भोलानाथविद्यार्थेन लिखितमिदं परोपकारार्थमिदं धातुपदार्थं ॥

[GAIKAWAR.]

2090.

2080a. Foll 37 (1-38), size 8¾ in by 4 in ; 12-14 lines in a page

Padarthacandrikā, a second copy

In this and the following copies the second and third of the introductory verses are contracted into one verse Fol ३४ is lost

Colophon इति श्रीमच्छेषविद्यापारंगतजगद्गुरुशेषानन्तविरचिता सकलबालबोधिका सप्तपदार्थीटीका पदार्थचन्द्रिकाख्या समाप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

2091.

1731a Foll 20, size 9 in by 3½ in, seventeen lines in a page

Padarthacandrika, a third copy

[H T COLEBROOKE]

2092.

1635c Foll 42, size 9¼ in by 3¾ in, indifferent Devanāgarī writing of the 17th century, 11-13 lines in a page

Padarthacandrikā, a fourth copy.

[H T COLEBROOKE]

---

6 *Padarthakhandana*

2093.

2002c Foll 9, size 9¼ in by 3¾ in, 7 or 8 lines in a page

Padarthakhandana, or *Padarthatattva*, a critique of the *Vaiśeṣika* categories, by *Śiromaṇi Bhaṭṭācārya*

See Hall's Index, p 80, no lxiii ; Raj Mitra's Notices, iii, p 10, no 1023, p. 16, no 1073

It begins

अथ पदार्थतत्त्वं निरूप्यते तत्र दिक्कालौ नेश्वरादतिरिच्येते मानाभावात् ।

It ends

तस्मात्कार्यत्वे कारणत्वे चाभावातिरिक्तं भिन्नमेवेति कृतं पल्लवितेनेति ॥ इति श्रीमद्भट्टाचार्यशिरोमणिविरचितं पदार्थखण्डनं समाप्तम् ॥

[GAIKAWAR.]

2094.

3105. Foll 12, size 8 in by 4½ in ; six lines in a page

Padarthakhandana, a second, modern copy

[J. R. BALLANTYNE.]

2095.

2108b Foll 40, size 9¾ in by 4¼ in, twelve lines in a page

Padarthakhandanavyakhya, a commentary on the *Padarthakhandana*, by *Raghudeva Nyayalamkara Bhaṭṭacārya*

See Hall's Index, p 80, no lxiv, Raj Mitra's Notices, v, p 264, no 1941

It begins

नदनद(नन्दमूनु the second copy)पदद्वन्द्व निधाय [हृदि चिन्तया ।
तनोति कुतुकं किंचिद्रघुदेवः समासतः ॥ १ ॥
कामहस्तधृतसारसकार्मुकं पौष्पमद्भुतमुदीक्ष्य कुपतः ।
धूर्जटेर्नयनकोणशोणता हेतु सर्वजगतामुपद्रवम् ॥ २ ॥
पदार्थतत्त्वं यदिदं शिरोमणि-
निर्णीतवान् मौर्यमतस्य दूषणैः ।
तदेव तर्केण विचारयाम
सद्यक्तेनेतरखण्डनेन ॥ ३ ॥

प्रसङ्गात्पदार्थतत्त्वं निर्वक्तुं शिष्यावधानाय प्रतिजानीते सर्वे त्यादि ०

Date of the copy संवत् १८५५ ॥

[GAIKAWAR]

2096

2080b Foll 26, size $8\frac{1}{2}$ in by 4 in, 10–12 lines in a page

(*Padarthakhandanavyakhya*), a second copy, incomplete at the end [GAIKAWAR]

2097

1698c Foll 51 (125–175), size $9\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, generally fifteen lines in a page, indifferent writing of about A D 1650

Padarthatattvaloka, a commentary on the *Padarthakhandana*, by *Visvanatha Siddhantapanchanana Bhattacharya*, son of *Vidyanivasa*

See Raj Mitra's Notices, iii, p 272, no 1205

It begins

इन्द्रादिवृन्दारकवृन्दवन्द्यं प्रणम्य पत्नासुतमं मुरारेः ।
शिरोमणिग्रन्थकृतपर्णिनेव महान्यहं तस्य विवेचयामि ॥ १ ॥

तत्र द्रव्यादयस्तावत्पदार्थाः परिगृहीताः, तत्पदार्था मत्र । तत्र विचारयुतानं क्षेत्रविद्याधिकं निराकरिष्यताधिकमपि क्षेत्रं शिष्यबस्यावधिपन्यासमन्यायकं सिद्धान्तमसदाहमावमनधिकृत प्रतिजानीते सर्वेति । इत्यादिरिति ।

It ends

निर्मिते कलिते अभिनन्दीति त्वमेनापि मूलाक्षरदुष्टा ।
दृष्टो दोषो यदि मुदे सन्तु इव विविक्तो ददाषा ॥ १ ॥
विद्यानिवाससूनोः कृतिरेषा विश्वनाथस्य ।
विद्वन्मानसिमूलक्षिपिमनसतारा मुदे भविता ॥ २ ॥
त्वच्चिन्तारहितेन तावकमहामायाविमूढात्मना
संसाराम्बुधिदुर्निवारलहरीजालेषु संमज्जता ।
विद्योर्जितसद्विवेकरहितेनेदं मया यद्रितं
तेनानेन पदार्थितेन भगवान्प्रीयातु नारायण ॥ ३ ॥

इति श्रीसिद्धान्तपञ्चाननभट्टाचार्यकृतः पदार्थतत्त्वालोकः समाप्तः ॥

Name of the scribe पण्डितमहादेवेन लिखितं ॥

[H T COLEBROOKE]

---

7 *Tarkasamgraha*

2098

1928 Foll 9, size $10\frac{1}{2}$ in by 4 in, nine lines in a page

Tarkasamgraha, an elementary exposition of the *Vaiseshika* philosophy, by *Annam Bhatta*

For editions, see Hall's Index, p 68, no xx, Burnell's Tanj MSS, p 121, Haas' Cat Brit Mus, p 7

Date of the copy शके १५२३ दुर्मुखी नाम संवत्सरे भाद्रपदकृष्णद्वितीयायां रविवासरे तद्दिने पुस्तकं समाप्तं ।

[J TAYLOR]

2099

2122b Foll 11, size $9\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in 7 or 8 lines in a page

Tarkasamgraha, a second copy, with marginal notes in Colebrooke's handwriting

[GAIKAWAR]

2100, 2101.

3035 & 3038 Foll 35 and 15 resp, size $12\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, the number of the lines varies between five and thirteen

Tarkasamgraha, *Tarkasamgrahadipika*, *Annam Bhatta's* own commentary on the *Tarkasamgraha*, *Tarkasamgrahadipikaprakasa*, a

commentary on the *Dipika*, by *Nilakantha*, son of *Rama Bhatta*, of the *Kaundinya gotra* See Hall's Index, p 69, no xxi and no xxii

The text of the *Tarkasamgraha* is in the middle of the page, the commentaries are above and beneath it The whole is an incomplete copy the first volume ends with the *pratyakshakhanda*, and the second begins with the *śabdakhanda*, leaving out the *anumana*- and the *upamana*-section

For the *Dipika* see Aufrecht's Oxford Catalogue, p 243, no 605, Raj Mitra's Notices, iv, p 259, no 1683 Editions Allahabad, 1849, Bombay, 1863, 1876, 1883, by *Kasinath Pandurang*, third ed, Bombay, 1889 (all with an English translation)

The *Prakaśa* begins

वन्दे गुरुं शिवं साम्बं दक्षिणामूर्तिमव्ययम् ।
यद्वन्दनेन मन्दोऽपि विन्देद्गुरुसमानताम् ॥ १ ॥

प्रारिप्सितग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये समाचरितं मङ्गलमौ ग्रन्थतस्त्वात्मकं शिष्यशिक्षायै निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते विश्वेश्वरमिति ।

The explanation of the *Tarkasamgraha* ends on fol 30 of the second volume Foll 30*b*–45 treats on subjects which were omitted in the *Tarkasamgraha*

This last part of *Annam Bhatta's Dipika* begins आत्मशरीरेन्द्रियार्थबुद्धिमनःप्रवृत्तिदोषप्रेत्यभावफलदुःखापवर्गास्तु प्रमेयमिति द्वादशविधं प्रमेयं प्रवृत्तिर्धर्माधर्मौ रागद्वेषमोहा दोषाः ० This is the *prameya sutra* of the *Nyayasastra* Also other *Nyaya* topics (*drishtanta*, *siddhanta*, etc) are discussed here The *Dipika* ends तस्मात्पदार्थज्ञानान्मोक्षः परमप्रयोजनमिति सर्वं रमणीयम् ॥

The same part of the *Dipikaprakaśa* begins प्रत्यक्षप्रमाणस्य द्रव्ये अनुमानादीनां च गुणे अन्तर्भावस्य स्फुटत्वात्प्रमेयादीनां द्रव्यादिष्वन्तर्भावमाह आत्मेत्यादिना ०

The *Prakasa* ends

कौण्डिन्यगोत्रसंभूतो नीलकण्ठाख्यपण्डितः ।
कृतिमार्पितवांस्तस्मै चन्द्रचूडाय मङ्गलम् ॥ १ ॥

इति श्रीमत्साख्योपनामककौण्डिन्यवंशजपयःपारावा(र)राका-चन्द्रायमाणपदवाक्यप्रमाणपारावारीणश्रीरामभट्टतनूजश्रीनील-कण्ठभट्टविदुषा विरचितः तर्कसंग्रहदीपिकाप्रकाशः समाप्तः

Date of the copy श्रीसंवत् १८९३ श्रावणकृष्ण ७ भौमवासरे ॥

A Madras edition (1870) of *Nilakantha's Prakaśa* is mentioned in Haas' Cat Brit Mus, p 7 A previous edition 1867, and one of 1879 [J R BALLANTYNE]

2102.

1065 Foll 21, size 6 in by 4⅛ in, 15–18 lines in a page

Tarkasamgrahadipika, a complete copy of *Annam Bhatta's* commentary The last part begins fol 19*b*

Date of the copy शाके १६९३ वृषसंवत्सरे मार्गशीर्षे कृष्णप्रतिपदायां सौम्यवासरे माध्याह्नकाले लिखयौवास्यकृष्णा स्वात्मजेन गणेशेनेदं पुस्तकं लिखितं स्वार्थं परार्थं च ॥

[H T COLEBROOKE]

2103.

2799a Foll 37, size 9½ in by 3½–3¾ in, eight lines in a page, irregular writing

Tarkasamgrahadipika, another complete copy The second part begins fol 32*a*

[COLL OF FORT WILLIAM]

2104

3026 Foll 10, size 13⅝ in by 5⅛ in, the number of the lines varies from 12–21

Nyayabodhini, a commentary on the *Tarkasamgraha*, by *Govardhana*, with the text of the *Tarkasamgraha* in the middle of the page, and with marginal notes in Ballantyne's hand writing Printed at Madras, 1867, and subsequently

See Hall's Index, p 71, no xxix

The *Nyayabodhini* begins

निखिलागमसंचारि श्रीकृष्णाख्यं परं महः ।
ध्यात्वा गोवर्धनसुधीस्तनुते न्यायबोधिनीम् ॥ १ ॥

तातं घोरामधीशं भीरं श्रीमधुसूदनम् ।
नत्वा(r नत्वा)हद्देश सिद्धान्तमुक्तावल्ली विपच्यते(r वि-
समाप्ति प्रतीति ॰ [जायते] ॥

[COLL OF FORT WILLIAM]

2112.

30b Foll 170 (41–210), size 9½ in by 4 in, 8 12 lines in a page

Nyayasiddhantamuktavaliprakasa, a commentary on the *Siddhantamuktavali*, by *Mahadeva* (*Bhatta Dinakara*), son of *Balakrishna Bhatta*, of the *gotra* of *Bharadvaja*, in four *paricchedas*

It begins

लक्ष्मीपादयुगं प्रणम्य पितरं श्रीबालकृष्णाभिधं
भारद्वाजकुलाम्बुधी विधुमिव श्रीगौरदासाख्युगात्* ।
शास्त्राशेषमतं निरेन वचसा सिद्धान्तमुक्तावली-
गूढार्थोस्तनुते यथामति महादेवः परेषां कृते ॥ १ ॥

तत्र तावद्ग्रन्थारम्भे परिच्छेदयोस्थानं विकीर्षु श्रीविश्वनाथ पञ्चाननो निर्विघ्नपरिसमाप्तिसिद्धये कृतस्येश्वरनिर्देशस्य ग्रन्थस्य शिष्या अप्येवं कुर्युरिति शिष्यशिक्षायै निबन्धनं कुर्वन् ईश्वरं प्रार्थयते । चूडामणीकृतेति ।

The first *pariccheda* comments on *sl* 1–33 (ends fol. 43a) The second *pariccheda* (see the next number) is not marked Fol 86a ends *sl* 60 इति प्रत्यक्षखण्डे मुक्तावलीप्रकाशः समाप्तः, the third *pariccheda* ends with *sl* 84 (fol 131a)

Last verse of the commentary

व्याख्यातं न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्या मया कृतम् ।
दोषदृष्टिं विहायार्या विलोकयत सादरम् ॥

See Hall's Index, p 74, no xli, Aufrecht's Oxford Cat, p 239, no 580, Raj Mitra's Notices, ii, p 273, no 868, iii, p 31, no 1057, v p 130, no 1821

The further particulars which Hall gives regarding the joint authorship of this commentary by father and son, seem to be taken from two verses which occur at the end of the three MSS catalogued by Aufrecht and Rajendralala Mitra, and which appear also in the fifth copy of this collection, see no 2116 (1739)

[H T COLEBROOKE]

* The seventh copy (no 2118) has श्रीगौरवत्साखुगात as also no 1057 in Raj Mitra's Notices

2113

3102 Foll 194, size 9⅞ in by 4 in, eight lines in a page

Muktavaliprakasa, a second copy, well written, but not quite complete It ceases in the beginning of the commentary on *sl* 140 The second *pariccheda* ends (fol 83a) with the first *pada* of *sl* 50 (विभुर्बुद्ध्यादिगुणवान्), the other *paricchedas* are not marked

[J R BALLANTYNE]

2114.

1817. Foll 155, size 11⅞ in by 5¼ in, 9–10 lines in a page

Muktavaliprakasa, a third, incomplete copy, having the full text of *Visvanatha's Karika* and commentary in the middle of the page, and *Mahadeva's* commentary above and below it It begins with *sl* 23, and ends with *sl* 159 The first *pariccheda* ends with *sl* 33 (fol 7), the second *pariccheda* ends with the first *pada* of *sl* 50 (fol 42a), the third *pariccheda* is not marked

[J TAYLOR]

2115

1947 Foll 109, size 9⅝ in by 6 in, foll 1–30 twenty to twenty-two lines, foll 31–86 sixteen to eighteen lines, foll 87–109 eighteen to twenty three lines in a page

Muktavaliprakasa, a fourth copy, not quite complete, in four parts, but all in the same handwriting

b) *Sl* 1–65, Foll 56 (31–86) Colophon इति मुक्तावलीप्रकाशे प्रत्यक्षं समाप्तिमगमत् The second

pariccheda ends (fol 78*a*) with the first *pada* of *śl* 50 The other *paricchedas* are not marked.

c) *Śl* 66-77, foll 12 (87-98) Colophon इति मुक्तावलीप्रकाशे उपमानं समाप्तम् ॥

d) *Śl* 78-84, foll 11 (99-109) Colophon इति द्रव्यपदार्थव्याख्या ॥

a) *Śl* 78-157, foll 30 (1-30) It ceases in the middle of the commentary on *śl* 157.

[J TAYLOR]

2116

1739 Foll 58, size 9 in by 3¼ in, foll 1-30 ten to twelve lines, foll 31-58 thirteen lines in a page

Muktavaliprakasa, two fragments

a) *Śl* 1-17, foll 30 The commentary on *śl* 17 is not quite complete

b) *Śl* 85-166, foll 28 (31-58) After fol 34 three leaves are wanting, with the commentary on *śl* 99-104 After fol 35 one leaf is wanting, with parts of the commentary on *śl* 106 and 107 This copy contains at the end the two verses mentioned above, in no 2112

भानुं प्रणम्य परिभाव्य च शास्त्रसारं
मुक्तावलीकिरण एष पितृव्यदिष्ट * ।
सद्युक्तिभिर्दिनकरेण करेण सोऽय
नीतः प्रकाशपदवीं सुधियां मुदेऽस्तु ॥ १ ॥
मुक्तावलीप्रकाशो य प्रकाननितिरापह † ।
तेन सतोपमायातु नीलकण्ठ सतो ‡ प्रिय ॥ २ ॥

[H T COLEBROOKE]

* The correct reading is पितृप्रादिष्ट, as in no 580 of the Oxford Catalogue, and in no 868 and no 1821 of Raj Mitra s Notices

† The correct reading seems to be य स्वाज्ञान°, as in no 868 of Raj Mitra s Notices No 1821 of R M gives यो स्वाज्ञान°, no 580 of the Oxf Cat यमज्ञान°

‡ In no. 1821 of Raj Mitra s Notices सतीप्रिय Hence the 'Nilakantha, whose wife was named Sati' (Hall) *Nilakantha* was also the teacher of *Gangarama* see no 2123

2117

1735 Foll 71, size 9 in by 3⅝ in, nine lines in a page

Muktavaliprakasa, a fragment beginning in the middle of the commentary on *śl* 83, and ending in the middle of the commentary on *śl* 119

[H T COLEBROOKE]

2118

3057 Foll 86, size 11 in by 4¾ in, ten lines in a page

Nyayasiddhantamuktavaliprakasa, another, incomplete copy Foll 67 breaks off in the middle of the commentary on *śl* 68, the following leaf (fol 103 in the original numbering) begins in the middle of the commentary on *śl* 135 This copy represents another version of the *Siddhantamuktavaliprakasa*, the second *pariccheda* ends with *śl* 51 (fol 56*b*), and the text is in many places different from that of the other copies

[J R BALLANTYNE]

---

9 *Nyayasara*

2119

1687b Foll 56, size 9¾ in by 3⅝ in ten lines in a page

Nyayasara, a treatise on the *Vaiseshika* Philosophy, by *Madhava Deva*, son of *Lakshmana Deva*, grandson of *Madhava Deva* (see also the *Tarkabhashasaramanjari* his commentary on the *Tarkabhasha*) *Lakshmana Deva* lived at Dharasurapura, on the banks of the Goda, *Madhavadeva* at Benares See Hall's Index, p 77, no liv This copy contains only the last portion of the whole, the section treating on *sabda*

It begins

अथ शब्दो निरूप्यते। शाब्दप्रमितिकरणं शब्दः शाब्दत्वं च शाब्दप्रमोति प्रतीतिसाधिको जातिविशेषः ।

It ends

प्रमाणप्रमेयादीनामत्रैवान्तर्भावाच्छक्तिसादृश्यादीनामतिरिक्तत्वनिरासाच्च सप्तैव पदार्थाः ॥ इति धारासुरनिवासिलक्ष्मणदेवात्मजमाधवदेवविरचितो न्यायसारः समाप्तः ॥

गोदातीरविभूषणं पृथुयशा श्रीलक्ष्मणाख्यो बुधो
धारासूरपुरे स्थितो खिल जगद्वन्द्यो जनानुग्रही ।
तत्सूनुस्त्रिपुरारिराजनगरे श्रीन्यायसाराभिधं
ग्रन्थं माधवदेवपण्डित इमं ज्ञात्वाकरोदादरम् ॥ १ ॥

श्रीमन्माधवदेव इत्यभिहिता ब्रह्माण्डभाण्डोदरे
भूरिः सूर्यनिभः शरत्कुमुदिनीबन्धुप्रभाधोरभूत ।
तस्मात् विबुधीकृताखिलजगच्छ्रीमाधव सूरिराट्
तन्वार्थं निखिल विचार्य विदधौ श्रीन्यायसारं सुधी ॥२॥

Date of this copy संवत १७६७ मीती भादो सुदी १२

[H T COLEBROOKE]

2120

1369k Foll 19, size 10 in by $3\frac{3}{4}$ in, ten lines in a page

(*Nyayasara*), the *Anumana* section The inscription on the first page सामान्यवादन्यायशा॰ is "a misnomer" (Colebrooke) The likeness of paper and writing in this manuscript and the preceding one, the like marginal note न्या॰ सा॰ and the likeness of the style (compare the definitions in the beginning), make it evident that this is the copy of the *Anumana* section which belongs to the copy of the *Sabda* section of the *Nyayasara* described in the preceding number

It begins अथानुमानं निरूप्यते ॥ अनुमितिकरणमनुमानम्। अनुमितित्वं चानुमितामोत्यनुभवसिद्धो जातिविशेषः।

[H T COLEBROOKE]

---

10 *Tarkamrita*

2121.

3091 Foll 20, size $9\frac{3}{8}$–$9\frac{7}{8}$ in by $3\frac{1}{4}$ in, 8–10 lines in a page

Tarkamrita, a short exposition of the *Vaiseshika* doctrine, by *Jagadisa Bhattacarya*

See Hall's Index, p 76, no xlvi, Raj Mitra's Notices, iv, p 103, no 1510

It begins

ब्रह्माद्या निखिलार्चितास्त्रिदश सदोहाः सदाभीष्टदा-
स्त्वाज्ञानप्रशमाय यत्र मनसो वृत्तीः समस्ता दधुः ।
श्रीविष्णोश्चरणाम्बुजं भवभयध्वंसैकबीजं परं
हृत्पद्मे विनिधाय तन्निरुपम तर्कामृतं तन्यते ॥ १ ॥

अथ श्रुतिः श्रूयते आत्मा वारे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्य इति ॥ अस्यार्थः ॥ मुमुक्षुणा आत्मा द्रष्टव्यः ॥ मुमुक्षो आत्मदर्शनं इष्टसाधनमिति यावत् ॥ आत्मदर्शनोपायः क इत्याह ॥ श्रोतव्य इत्यादि ॥ तेनार्थक्रमेण शाब्दक्रमस्त्यक्तो भवति ॥ अग्निहोत्रं जुहोति यवागूं पचतीत्यादिवत् ॥ तथा च ॥ श्रवणमनननिदिध्यासनानि तत्त्वज्ञानजनकानीत्युक्तं भवति ॥ अत्र श्रुतितः कृतात्मश्रवणस्य मनने अधिकारः ॥ मननं चात्मन इतरभिन्नत्वेनानुमानम् ॥ तच्च भेदप्रतियोगीतरज्ञानसाध्यम् ॥ तथा चेतर एव के यत्तदर्थं पदार्थनिरूपणं संक्षेपतः ॥ सामान्यतः पदार्थो द्विविधः ॥ भावो ऽभावश्च ॥ भावः षड्विधः ॥ द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायभेदात् ॥

[J R BALLANTYNE]

2122.

3092 Foll 15 (orig ४-१८) size $8\frac{3}{8}$ in by 4 in, eight lines in a page

Tarkamrita, a second, quite modern copy, incomplete, the first three leaves being lost

[J R BALLANTYNE]

2123

3059 Foll 111, size $10\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{4}$ in, 9–17 lines in a page

Tarkamritatarangini a copious commentary on the *Tarkamrita*, by *Gangarama Jadin*, son

of *Narayana*, and pupil of *Nilakantha* See Hall's Index, p 76, no xlviii, Raj Mitra's Notices, iv, p 55, no 1451. *Gangarama* used the *Muktavaliprakasa*, the author of which (*Mahadeva Bhatta Dinakara*) was also a pupil of *Nilakantha*, see no 2116

The *Cashaka* begins

आत्मरूपगुणनृत्यकारिणे लोचनाकलिततत्त्वमाधिणे ।
नूतनोद्भवसमाधिहेतवे नीलकण्ठगुरवे नमो नम ॥ १ ॥
गुरुगणनायत्पूर्वं यस्याग्रे सग्रहाग्रणीतनय (r संग्रहा°?)।
कविमिव तं कथयत तातं नारायण वन्दे ॥ २ ॥
मुक्तावलीप्रकाशात्स्फुरिते चषके समर्पितं सुधिया ।
गङ्गारामेण मया पिबन्तु तर्कामृतं सुधिय ॥ ३ ॥

यद्यप्यविगीतशिष्टाचारविषयत्वेन मङ्गलस्य °

It ends

चषकसुवर्णस्पर्शी दिनकरकरकृतपरामर्शम् ।
जगदीशमथनकल्पं पिबन्तु तर्कामृतं तदाकल्पम् ॥ १ ॥
सूत्र स्वपनयलित मणिजै घटितस्तपापि चाम्माकम् ।
मालाकाराणामिव ममता ग्रथ(read ग्रन्थ°)स्वकीय
[कौशल्यात् ॥

इति श्रीजाड्यपनामकगङ्गारामविरचितं तर्कामृतचषकः सम्पूर्णम् ॥

The text of the *Tarkamrita* occupies the middle of each page

[J R BALLANTYNE]

2124.

1549d Foll 17, size 10½ in by 4⅞ in, generally fifteen lines in a page

Tarkamritatarangini, a very brief commentary on the *Tarkamrita*, by *Mukunda Bhatta Suri Gadagila*, son of the *Mimamsaka Ananta Bhatta* See Hall's Index, p 76, no xlix, Raj Mitra's Notices, i, p 68, no 164

It begins

लम्बोदरपदद्वन्द्वचिन्तनाप्तमनोरथम् ।
अनन्तभट्ट मीमांसापारगं तातमाश्रये ॥ १ ॥
शरणीकृत्य विघ्नेशचरणौ तन्यतेतराम् ।
बालानामपगाहाय तर्कामृततरङ्गिणी ॥ २ ॥

मद्यादा इति ॥

Colophon इति श्रीगाडगिलोपनामकमुकुन्दभट्टसूरिविरचिता तर्कामृततरङ्गिणीनामा तर्कामृतव्याख्या समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2125.

3031 Foll 4, size 13¼ in by 5⅝ in, 14–16 lines in a page

Tarkamritatarangini, the beginning of a second copy The text of the *Tarkamrita* is written in the middle of the page

[J R BALLANTYNE]

---

11 *Padarthadipika*

2126.

1470. Foll 78, size 8 in by 3½ in, seven lines in a page

Padarthadipika, a treatise on the *Vaiseshika* Categories, by *Konda Bhatta*, son of *Rangoji Bhatta* See Hall's Index, p 78, no lv

Marginal notes in Colebrooke's handwriting point out the single topics

The *Padarthadipika* begins

श्रीमत्सिद्धिकरं कान्तं रमोमारमणात्मकम् ।
दयासिन्धु चिदानन्दमितामितमुपास्महे ॥ १ ॥

इह खलु चतुर्वर्गपुरुषार्थहेतुभूतमात्मतत्त्वज्ञानमामनन्ति । तच्च पदार्थतत्त्वनिर्णयाधीनमिति पदार्थतत्त्वमत्र विविच्यते ॥ तत्र प्रमितिविषय पदार्थ स द्विधा । भावा ऽभावश्च ।

It ends

बालबुद्धिप्रकाशाय पदार्थानां प्रदीपिका ।
रङ्गोजिभट्टपुत्रेण कोण्डभट्टेन निर्मिता ॥ १ ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपाथ(!) पारावारपारीणरङ्गोजिभट्टात्मजकोण्डभट्टकृता पदार्थदीपिका सं(पूर्णा) ॥

[H T COLEBROOKE.]

2127.

1687a Foll 34 (१–३४), size 9¼ in by 3⅞ in, generally nine lines in a page

Padartha laghu .., a second copy, dated संवत् १९२३, with occasional notes in Colebrooke's handwriting In this copy the author's name is spelt *Kunda Bhatta*

Foll १५–२० are lost (त्रुटितानि पत्राणि षट्)

[H T COLEBROOKE]

---

12 *Tarkakarika*

2128.

3045 Foll 15, size 11¼ in by 5¾ in, 12–15 lines in a page, regular writing, of the 18th century

Tarkakarika, an exposition of the *Vaiseshika* doctrine in 52 couplets, and its *vyakhya*, called *Tarkamanjari*, both by *Jivaraja Dikshita*, son of *Vrajaraja* See Hall, p 77, nos lii and liii The text of the *karikas* in the middle of every page, the commentary above and beneath it

The *karikas* begin

कामान्कुर्यात्कलाकेलिकुशल कमनीयक्र ।
कलिकाश्यी(?)नरकाणकृतन कृष्णकंधर ॥ १ ॥

पदार्थौ द्वौ मतौ भावाभावाख्यौ तत्र चादिम ।
षोढा द्रव्यं गुणा कर्मसामान्य च विशेषका ॥ २ ॥

समवायश्च नवधा द्रव्याणि पृथिवीजल ।
तेजो वायुर्नभ कालो दिगात्मानो मनस्तथा ॥ ३ ॥

The commentary begins

देवो दयाद्विभो दंड दौष्यद्दोर्दंडदौभ्रिमान् ।
दु खदाघ्निदलनो दक्षिणो दिव्यदर्शिनां ॥ १ ॥

मगल तावद्विघ्नविनिवारणे कारण न तु ग्रंथपरिसमाप्तौ etc

The end of the *karikas* is

षोडशानां पदार्थानां प्रतिपादनमत्र यत ।
तस्मात्सप्त पदार्था स्युर्मतमेतत्सुशोभन ॥ ५२ ॥

व्रजराजस्यात्मजेन न्यायतत्त्वार्थवेदिना ।
निर्मिता जीवराजेन तर्कशास्त्रार्थकारिका ॥ १ ॥

इति तर्ककारिका

The commentary ends

षोडशानामिति प्रमाणप्रमेयसंशयविपर्ययवितंडाहेत्वाभासछलजातिनिग्रहस्थानानि षोडशपदार्था इति नैयायिकानां मतं ते च प्रोक्ता इदं च नव्यानामवैशेषिकाणां सप्त पदार्थेष्वादिनामनुकूलं षोडशानां समग्रेण प्रतिपादनलाभात् इति स्वस्ति श्रीमहोक्षितजीवराजनिर्मिता तर्कमंजरी संपूर्णा ॥

[DR J R BALLANTYNE]

---

13 *Kusumanjali*

2129.

232c Foll 54 (173–226), size 12¼ in by 3½ in, eight lines in a page

Kusumanjalikarikavyakhya, the text of *Udayana's Kusumanjalikarikas* and *Narayana Tirtha Yati's* commentary on them See Hall's Index, p 84, no lxxxii The text of the *Karikas* with *Haridasa's* commentary was first printed at Calcutta, Saka 1709 The second Calcutta edition of the same commentary, with a translation and notes, was published (1864) by E B Cowell, assisted by *Pandita Mahesa Chandra Nyayaratna* * The prose parts of *Udayana's* work are fully seen in the *Nyaya Kusumanjali Prakaranam* published in the Bibliotheca Indica, vol i, 1890

Narayana's commentary begins

नारायणेन यतिना कुसुमाञ्जलिकारिका ।
व्याख्यायन्ते सतां प्रीत्यै गुरुभक्तिप्रसादत ॥

प्रारिप्सितग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये कृतं मङ्गल शिष्यशिक्षायै ग्रन्थादौ निबध्नन् प्रेक्षा[व]त्प्रवृत्तये प्रयोजनाभिधेयसंबन्धग्रन्थनामान्याह । सत्पक्षप्रसर इति ।

The first *stavaka* ends fol 188a, the second fol 191b, the third fol 209a, the fourth fol 215a

---

* Cowell mentions also a Bengal reprint of the first Calcutta edition which he says appeared in the Samvat year 1916

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्यश्रीनारायणतीर्थकृता कुसुमाञ्जलिकारिकाव्याख्या समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2130.

1673. Foll. 111; size 9½ in by 3⅝ in; 13–15 lines in a page; written in the Bengali character.

Nyāyakusumāñjalivivekā, a commentary on the *Kusumāñjalikārikās*, by *Guṇānanda Vidyāvāgīśa Bhaṭṭācārya*.

See Hall's Index, p. 84, no. lxxxiii.

It begins:

नमः कर्म्मण्यधिष्ठात्रे वेदप्रामाण्यहेतवे ।
निरस्ताखिलबाधाय प्रमात्रे नि(श्च?)कर्म्मणे ॥

गुणानन्देन विदुषा विचार्य्य प्रतिपङ्क्तिकम् ।
विविच्यन्ते प्रयत्नेन कुसुमाञ्जलिकारिकाः ॥

सत्पक्षविनाय . . . ज्ञुष्टितं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै चास्यात्रृयोतुणात्रुपन्नतो मङ्गलसंपत्तये च निबध्नन् प्रयोजनाभिधेयसंबन्धानाह सदिति०

The first *stavaka* ends fol. 34*b*, the second fol 55*b*, the third fol. 75*b*, the fourth fol. 82*b*.

The last colophon is: *iti Śrī-Guṇānanda-Vidyāvāgīśa-Bhaṭṭācāryaviracitaḥ Nyāyakusumāñjaliviveka samāptaḥ*

[H. T. COLEBROOKE.]

2131.

213b. Foll. 78 (50–127); size 10⅞ in. by 4 in; twelve lines in a page.

Kusumāñjaliprakāśamakaranda, a commentary on *Vardhamāna's* commentary on the *Kusumāñjali*, by *Rucidatta*, of Sodarapura, son of *Devadatta*. See Hall's Index, p 83, no. lxxvii

Vardhamāna's work with extracts from *Rucidatta's* commentary is printed in the *Nyāya-Kusumāñjali-Prakaraṇam* of the Bibliotheca Indica, vol. i, 1890

The *Makaranda* begins:

भूतप्रभूतविकटध्वनिभीतिमग्ना
मानग्रहं मनसि यद्विनयाररन्त्या ।
आलिङ्गितो गिरिजया चिरमम्मदादेर्
यंगेषु मङ्गलमनङ्गरिपुर्दधातु ॥ १ ॥

कुसुमाञ्जलिमकरन्दः श्रीरुचिदत्तेन तन्यते कृतिना ।
सवक्षोपमर्दभाजानुधमधुपानां विनोदाय ॥ २ ॥

The first *stavaka* ends fol. 87*a*, the second fol. 99*b*, the third fol. 114*b*, the fourth fol. 117*b*. The colophon of the fourth *stavaka* is: इति श्रीसोदरपुरसंभूतश्रीमहामहोपाध्यायदेवदत्ततनयश्रीमहामहोपाध्यायरुचिदत्तविरचिते कुसुमाञ्जलिमकरन्दे तुरीयः स्तवकः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

14. *Ākāśakhaṇḍana.*

2132.

1369e. Foll. 4; size 9⅝ in by 3⅞ in; ten lines in a page.

Ākāśakhaṇḍana, a critical treatise on the nature of *ākāśa*.

It begins:

आकाशं नाम नातिरिक्तं द्रव्यं मानाभावात् । नच शब्दो द्रव्याश्रितो गुणत्वात् भावकार्यत्वाद्वेत्यनुमानादेव पृथिव्यादिबाधे नातिरिक्ताकाशसिद्धिरिति चेदत्र भट्टाचार्यानुयायिनः । Cp. the *Vaiśes. Darś*, Bibl Ind., p 162

Date of the copy: संवत् १८७२

[H T COLEBROOKE]

2133.

2126c. Foll. 3; size 9½ in by 4⅛ in, eleven lines in a page; written early this century.

Ākāśakhaṇḍana, a second copy. The second page of the last leaf contains a fragment of some other similar treatise.

Date: लिखितं मिति = भाद्रे शु ६ ऊ संवत् १७१० (१८८०) शेदेव्या शलोप ॥

[GAIKAWAR.]

E KARMAMIMAMSA

1 *Sūtra and Bhashya*

2134.

1523 Foll 33, size 10¼ in by 4½ in, 12–15 lines in a page

Karmamimamsasutra, the text of *Jaimini's Mimamsasutras,* also called *Jaiminiyasūtra patha,* in twelve *adhyayas*

The third, sixth and tenth *adhyayas* have eight *padas* each, all the other *adhyayas* have four *padas* each After fol 25 two leaves are wanting, fol 25 ends with the fifth *sutra* of the fourth *pada* of the tenth *adhyaya,* and fol 26 begins in the middle of the sixth *pada* of the same *adhyaya*

See Hall's Index, p 169, no 1, Weber's Catalogue (1853), p 175, no 600

The *Mimamsasutras* have been printed together with *Sabara Svamin's* commentary in the Bibliotheca Indica [H T COLEBROOKE]

2135.

1 Foll 41, size 14½ in by 7½ in, ten lines in a page

Mimamsajaiminisūtra, a second copy

Date संवत् १८०३

2136–2138

2, 3, 4 *Mimamsabhashya,* the text of the *sutras* with *Sabara Svamin's* commentary See Hall's Index, p 169, no 2, Aufrecht's Cat Cat, p 456 Edited in the Bibl Indica, by *Maheschandra Nyayaratna* 1863 87 (not yet finished) The single parts of this copy are of different age

2 Foll 2[illegible] *Adhyaya* I–III

a) Foll 22, size 14½ in by 6½ in, nine lines in a page, modern handwriting

Adhy I, *pad* 1

b) Foll 10, size 9½ in by 3¾ in, twelve lines in a page, very old handwriting

Adhy I, *pad* 2

c) Foll 11, size 14½ in by 6½ in, nine lines in a page, modern handwriting

Adhy I, *pad* 3

d) Foll 11, size 10¾ in by 4½ in, eleven lines in a page, old handwriting, different from *b*)

Adhy I, *pad* 4

e) Foll 53, size 14½ in by 6½ in, nine lines in a page, modern handwriting

Adhy II, complete

f) Foll 24, size 10½ in by 4 in, eight lines in a page, foll 1–3 in a more recent, foll 4–21 in a third old handwriting

Adhy III, *pad* 1

g) Foll 55, size 9¾ in by 4 in, nine lines in a page, a second very old handwriting

Adhy III, *pad* 2, 3, and nearly the whole fourth *pada*

h) Foll 73, size 9¾ in by 4½ in, seven lines in a page, modern handwriting

Adhy III, the rest of the fourth *pada* and *pad* 5–8

3 Foll 253 *Adhyaya* IV–IX

a) Foll 89, size 14½ in by 6½ in, nine lines in a page, modern handwriting

Adhy IV and V, complete, *adhy* VI, *pad* 1, 2, and nearly the whole third *pada*

b) Foll 24, size 11½ in by 5 in, 11–22 lines in a page, old handwriting

Adhy VI, the rest of the third *pada* and *pad* 4–8

c) Foll 31, size 10½ in by 4½ in, nine lines in a page, old handwriting

Adhy VII, complete

d) Foll 109, size 14¼ in by 6½ in, nine lines in a page

Adhy VIII and IX, complete Date सवत १६६९

4 Foll 233, size 13¾ in by 5¼ in, 9 or 10 lines in a page, modern handwriting

Adhy ya X–XII

a) Foll 136

Adhy X Date संवत् १९०४ मीति चद्रतशुक्ल ५ रविवासरे ॥

b) Foll 58

Adhy XI

c) Foll 39

Adhy XII Colophon लिखित नानागुजराती

2139, 2140.

1808, 1809 Foll 408 and 429 resp, size 12 in by 4 in European paper, excellent Devanagari writing of 1829 A D, nine lines in a page

Mimamsa bhashya, by *Bhatta Sabarasvamin*

The leaves of different sections are numbered separately [J TAYLOR]

2141

1019 Foll 164, of different size, and written by different hands

Parts of a third copy of the *Mimamsa bhashya*

a) Fol 1, size 11 in by 4 in, nine lines in a page

This leaf does not belong to *Sabara Svamin's* commentary

It begins

प्रयोजकत्वेतदभाव (?) पुराप्रयोगविध्यर्थनिरूपतो सूतं ॥ तदेव चेहापि विपरीतं प्रश्नं महायधानं यत्ता तु परिपूर्ण युक्ति लघयतानुपूर्व्यं तत्माराल्यात (*Adhy* X, *p* I, *su* 1) ॥ पद्रोर्थपनाध्यायपो हेतुहेतुमद्रावसंग तेशनायाकरश्माते प्र मारिकावृत्तेनाह प्रयुक्तीति । It seems to belong to a commentary on *Parthasarathi's Sastradipika*, the first word of the fifth *adhyaya* being there प्रयुक्तिरूपयते, see no 2169 (3047)

b) Foll 8, size 10¾ in by 4½ in, 10–12 lines in a page

The fourth *pada* of the first *adhyaya* of *Sabara's Mimamsa bhashya* The first two leaves are wanting The first words स्तोपग्र पशान फलं॰ belong to the commentary on *su* 3

Colophon इत्याचार्यशबरस्वामिन कृतौ मीमांसाभाष्ये नामपेयचरश समाप्त समाप्त प्रथमो ध्याय ॥

c) Foll 12, size 10 in by 4½ in, eleven lines in a page

The first *pada* of the second *adhyaya*

d) Foll 23, size 11½ in by 4½ in, nine lines in a page

The third *pada* (foll 15) and the fourth *pada* (foll 8) of the second *adhyaya*

Colophon of the third *pada* मीमांसकनरहरिणा संपादितं शाधितं च स्वपठनकाले ॥ संवत १६८७ आषाढशुद्ध पचम्यां शाधितं ॥ श्रीमत् शंकरभट्टेभ्यो नम

Colophon of the fourth *pada* नरहरिणा संपादितं शाधितं च ॥ संवत् १६८७ भाद्रपदवदि पचम्यां ॥ श्रीशंकर भट्टेभ्यो नम ॥ See no 2144 (870)

e) Foll 68, size 11½ in by 4 in 12 or 13 lines in a page

The eight *padas* or *caranas* of the third *adhyaya* The first eight leaves are lost fol 9 begins एकत्वयुक्तमेकस्य श्रुतिसंयोगात (III 1, 13) Also foll 23 and 33 are lost, fol 22 ends यथ पात्रकरण मनुष्यधर्मा (III 4 11), fol 34 begins न्यायानापेक्षासन्यत्र इति (III 4 1)

Colophon श्रीमद्दिङ्गमुकुटहरे श्रीमद्रामेश्वरभट्टसुत नरायणभट्टेन लिखितं पुस्तकं ॥

f) Foll 52 size 11 in by 4½ in, generally twelve lines in a page, negligently written

The seventh *adhyaya* and the ninth *adhyaya*, both incomplete There is a gap between fol २५ and fol ३२, the former ends विहारदर्शन विशिष्टस्यानारभ्यवादा (vii 4, 20), the latter begins पिबा यह हिन्वयद्भिरिति (ix 2, 25)

[H T COLEBROOKE]

2142

3072 Parts of a fourth copy of Sabara Svamin's *Mimamsabhashya*

a) Foll 18, size $9\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, 12 or 13 lines in a page

The first *pada* of the first *adhyaya*

Date चोर्नंनमसवत्सरे कार्त्तिके कृष्णपक्षे प्रतिपदि शनैश्चरवासरे विनायकपाठकेन लिखितमिद ॥

b) Foll 13, size 10^1 in by 3 in, eight lines in a page

The second *pada* of the first *adhyaya*

c) Foll 19, size 10 in by $4\frac{1}{2}$ in, twelve lines in a page

The fourth *pada* of the first *adhyaya* and nearly the whole first *pada* of the second *adhyaya* The last words are कद्यासाराननर्यं संवन्धियपन्यनाथा या ह्यर्वति हि प्रह्रो

d) Foll 37 size 10 in by 4 in, 10 or 11 lines in a page of the third *adhyaya*, fol 38*b* ceasing in the middle of the commentary on the last *sutra* The last words are ननु सोमे अपि ग्रहो। सत्यमस्ति ग्रहो ननु

e) Foll 26, size 10 in by 4 in, 10 or 11 lines in a page

The four *padas* of the eighth *adhyaya*

f) Foll 5, size $10\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, 14-16 lines in a page

A fragment of some other commentary on the *Mimamsa sutras*, treating of *su* 1-5 of the fourth *pada* of the first *adhyaya*

It begins प्रतीते। पश्चेतृसारव्याभावाच। न चैकपदत्वासाकोशत्वं कारणत्वप्रतीता या स्मारकत्वं(?)।

It ends श्येनादित्यास्येषु हि यथा पै श्येनो निपतयादत्ते एवमयमपोतुपमा Before the last leaf one leaf is wanting

[J R BALLANTYNE]

2143

868a Foll 11 (२-१२), size $10\frac{1}{2}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, ten lines in a page large old writing, the same as in nos 2161, 2162 (1030, 2105)

(*Sabarabhashya*), a fragment from the first *adhyaya*, containing *su* 2-34 of the third *pada*

[H T COLEBROOKE]

2144

Colophon of the first *pada* मीमांसकनरहरिणा समापादितं शोधितं च स्वपठनकाले ॥ संवत् १६८७ पौषवदि एकादश्यां ॥ श्रीमत् शंकरभट्टचरणकमलेभ्यो नमः ॥

Colophon of the second *pada* मीमांसक॰ काले ॥ संवत् १६८८ वैशाखवदि पंचम्यां ॥ श्री॰

Colophon of the third *pada* संवत् १६८८ विक्रम संवत्सरे मीमांसकनरहरिणा॰ काले कार्त्तिक कृष्णाष्टम्यां ।

Colophon of the eighth *pada* संवत् १६८७ समये फाल्गुनवदि पंचम्यां ॥ श्रीनरहरिभट्टानां पुस्तकमिदं । लिखितं श्रीविश्वनाथशर्मणा ॥ संवत् १६८८ मीमांसकनरहरिणा स्वपाठार्थं संपादितमेतत्पुस्तकं । शोधितं च स्वपठनकाले कार्त्तिक शुक्लद्वादश्यां । श्रीशंकरभट्टगुरुचरणेभ्यो नमः ॥

This copy was at one time the continuation of no 2141d (1019 l)

[H T COLEBROOKE]

2146

869 Foll 83, size 11¾ in by 4 in, nine lines in a page

The eight *padas* of the sixth *adhyaya* of *Acarya Sabara Svamin's Mimamsabhashya*

Date संवत् १७१५ पौषादि सु १५

[H T COLEBROOKE]

2147.

1157a Foll 91, size 9¾ in by 4½ in, 9 or 10 lines in a page

The eight *padas* of the sixth *adhyaya* of *Bhatta Sabara Svamin's Mimamsabhashya*

[H T COLEBROOKE]

2148.

1156 Foll 114, size 10½ in by 4 in, generally twelve lines in a page

The eight *padas* of the tenth *adhyaya* of *Sabara Svamin's Mimamsabhashya*

The scribe has added

नृपचास्यप्रीतै मुरारिपुपुरे विश्वतुलसी
कुलालंकारश्रीपतिमतिमनावामननतुः ।
लिपीचंचुद्वारानपरमपरस्वामिरचितं
महाभाष्ये ध्याये दशममलिखत्तकरपुरे ॥ १ ॥

[H T COLEBROOKE]

---

2 *Varttika, by Kumarila Bhatta*

2149–2160

1449, 1450, 1451, 1452, 1453, & 1349 contain an incomplete copy of *Bhatta Kumarila Svamin's* commentaries on the *Sabarabhashya* and the *Mimamsa sutra* It ends with the fourth *pada* of the tenth *adhyaya*

2149.

1449b Foll 139, size 10 in by 4 in foll 1-102 ten lines, foll 103-140 eight to ten lines in a page, written by different hands

Mimamsaslokavarttika, Bhatta Kumarila Svamin's versified commentary on the first *pada* of the first *adhyaya* of the *Sabarabhashya* See Hall's Index p 171, no vii Aufrecht's Oxf Cat, p 249, no 520 R J Mitra's Notices vol vii, p 73, no 2296

It begins

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ।
श्रेयःप्राप्तिनिमित्ताय नमः सोमार्धधारिणे ॥ १ ॥

धर्माख्यं विषयं वक्तुं मीमांसायाः प्रयोजनम् ।
... ॥ २ ॥

... ।
... ॥ ३ ॥

न चापरीक्ष्य ... ।
... ॥ ४ ॥

... ।
... ॥ ५ ॥

निर्दोषत्वैकवाक्यत्वं ह्य या लोकस्य दृश्यते ।
सापवादा यत क्वचिन्मोहसर्गावपि प्रति ॥ ६ ॥

आगमप्रवणश्चायं नापवाद्यः स्खलन्नपि ।
न हि सद्वर्त्मना गच्छन् स्खलितेष्वप्यपोद्यते ॥ ७ ॥

यथाकथंचिदारब्धा त्रयीमार्गानुसारिणी ।
वाग्वृत्तिरल्पसारापि श्रद्दधानस्य शोभते ॥ ८ ॥

मीमांसाशास्त्रतेजोभिर्विशेषेणोज्ज्वलीकृते ।
वेदार्थज्ञानरत्ने मे तृष्णातीव विजृम्भते ॥ ९ ॥

प्रायेणैव हि मीमांसा लोके लोकायतीकृता ।
तामास्तिकपथे कर्तुमयं यत्नः कृतो मया ॥ १० ॥

अथातो धर्मजिज्ञासा सूत्रमाद्यमिदं कृतम् ।
धर्माख्यं विषयं वक्तुं मीमांसायाः प्रयोजनम् ॥ ११ ॥

2150.

1449c Foll 87, size 10 in by 4 in, 12–15 lines in a page

Mimamsatantravarttika, by *Bhatta Kumarila Svamin*, the prose continuation of the *Mimamsaslokavarttika* This part contains the commentary on the second *pada* of the first *adhyaya* of the *Sabarabhashya*

It begins

आम्नायस्य क्रियार्थत्वाद्°(*Su* I 2, 1) ।

(सिद्धप्रमाण)भावस्य धर्मे वेदस्य सर्वशः ।
विध्यर्थवादमन्त्राणामुपयोगो ऽधुनोच्यते ॥

Name of the scribe and date of the copy

सर्वोत्कृष्टा तु या काशी राजधानी महेशितु ।
तत्रानन्तसुतो रामलेनेदं लिखितं शुभं ॥

श्रीसंवत १६६४ समए माघवदि १४ सौम्ये ॥ गंगायै नम ॥ ग्रंथसंख्या ॥ २९०० ॥

This *pada* has the special name *Smriticarana varttika** and is divided in the commentaries into two parts, *purvardha* and *uttarardha*, the latter of which comprises *sutras* 24–35. For a second copy of this *uttarardha*, called *Smriticaranavarttika*, see no 2161 (2355), cp also nos 2162, 2163

2152.

1450b Foll 30, size 10 in by 4 in, 12 or 13 lines in a page

Mimamsavarttika The fourth *pada* of the first *adhyaya*

It begins

उक्तं समाम्नायैदमर्थ्यं॰ ॥ एवं स्मृतिसहितस्य वेदस्य प्रामाण्ये सिद्धे ऽधुना वाक्यार्थव्याख्यानावसरे सत्यपरिसमाप्यैव प्रमाणलक्षणं केन प्रसङ्गेन नामधेयचिन्तायाः प्रस्तावः क्रियते ।

It ends

इति कृतबहुमार्गे मन्त्रविध्यर्थवादैः
स्मृतिपरिसमुदारं वेदशास्त्रोपगूढम् ।
ऽनभिभवसमर्थं धर्मदुर्गं प्रविश्य
प्रविभजति समस्तामर्थचिन्तामिदानीम् ॥

The third leaf belonging to this chapter is bound up with the second chapter in no 2150 (1449c)

2153.

1451a Foll 62, size 10 in by 4 in, nine lines in a page

Mimamsavarttika The first *pada* of the second *adhyaya*

It begins

भावार्थाः कर्मशब्दास्ते॰ । संबन्धं तावत्प्रकरणस्य करोति। तत्र तु प्रथमे ऽध्याये प्रमाणलक्षणं वृत्तमित्युक्तम् (sc शाबरभाष्ये)। तदयुक्तम् । कुतः ।

नैव हि प्रथमे ऽध्याये सूत्रकारेण किंचन ।
लक्षणेन प्रमाणादेः स्वरूपमुपवर्णितम् ॥

तत्रामलक्षणमुच्यते । येन तत् व्यतिरिक्तेभ्यस्तस्य(?) स्वरूपं व्यावृत्ताकारं निरूप्यते । न चैवं प्रमाणादिलक्षणमुक्तम् अनुमानादीनि तावन्नैव सूचितानि। प्रत्यक्षमपि धर्मे प्रत्यनिमित्तत्वेनोपन्यस्तं न लक्ष्यत्वेनेति व्याख्यातम् । न च शब्दो ऽपि कश्चिद्धर्मप्रमाणभूतो लक्षितः । अस्मिन्नेवाधिकरणे तस्य लक्ष्यमाणत्वात् । यदपि वृत्तिकारेण सर्वेषां लक्षणं प्रदर्शितं न तदध्यायार्थत्वेनोपसंहर्तुं युक्तम् । सूत्राध्यायार्थेनोपसंहारात् । कथं च समस्तलक्षणार्थव्यतिरिक्तं एवार्थे सूत्राणि ग्रथ्येरन् । अपि च ।

वृत्तिकारेण यो ऽप्युक्तः पक्षः प्रत्यक्षपूर्वकः ।
अपरीक्ष्यतया सो ऽपि नैव लक्षणगोचरः ॥

लोकप्रसिद्धानि हि तानि अपरीक्ष्यत्वेनोक्तानि न प्रथमाध्यायविषयत्वेनोपसंहारमर्हन्ति । तस्मात्प्रथमे ऽध्याये वृत्तं तदा लाच्यैतद्वाच्यं नेपन् । तत्र ।

प्रमाणलक्षणं तावच्चोदनालक्षणाश्रयम् ।
विध्यादितत्त्वनिर्णीतिः प्रामाण्येनैव च स्थिता ॥

प्रमाणं हि प्रथमः पादश्चोदनालक्षणसूत्रपरिकरः । तत्र धर्मस्य चोदनालक्षणत्वमुक्तम् । अतो ऽथातो धर्मजिज्ञासेत्यस्मात् इत्येतत् । प्रमाणशब्दः प्रमीयत इत्येवं व्युत्पत्त्या धर्मविषय एव व्याख्येयः ।

2154.

1451b Foll 82, size 10 in by 4 in, nine lines in a page

Tantravarttika The second *pada* of the second *adhyaya*

It begins

शब्दान्तरे कर्मभेदः कृतानुबन्धत्वात् ।

उपोद्घातप्रसङ्गानुप्रसङ्गादौ गते ऽधुना ।
शब्दान्तरादिभिर्भेदो लक्षणार्थो ऽभिधीयते ॥

तत्र शब्दान्तरं तावद्विस्पष्टत्वात् प्रथममुदाह्रियते ॥

The handwriting is the same as in no 2153 (1451a)

* The titles *Tarkapadabhashya*, *Arthavadavararana bhashya*, *Ramacaranabhashya* in Aufrecht's Cat. Cat have a similar meaning: they are names of the *Bhashya* on the first, second and fourth *pada* of the first *adhyaya* of the *Mimamsasutra* resp

2155.

1451c Foll 46, size 10 in by 4 in, eight lines in a page

Mimamsavarttika The third *pada* of the second *adhyaya*

It begins

गुणस्तु क्रतुसंयोगात् कर्मान्तरं० । ज्योतिष्टोमे प्रथम पृहद्रथन्तरे वैकल्पिके पृथक पृष्ठसाधनत्वेन चोदिते तत. श्रूयते ।

The 25th and the 26th leaf are in the same handwriting as no 2151 (1450*a*), they fill up an omission in this copy, which, therefore, must have been written some time before Samvat 1661 [H T COLEBROOKE]

2156.

1453b Foll 19, size 10 in by 4 in, eight lines in a page

Tuptika The fourth *pada* of the second *adhyaya*, in the same handwriting as no 2155 (1451*c*)

It begins

यावज्ज्योतिष्टो स्थाप्य कर्मोपमा प्रकरणात्॥ यद्भूयमानयो सम्पूर्णमानयो याजयत(? या सूयत) इति नानोपाभिनिवेष्यम् ।

[H T COLEBROOKE]

घर्षयित्वा कान्यस्य साधनान्यङ्गानि कानि साधनाभासान्यनङ्गानीति फलार्थत्वातदर्थत्वाभ्यां छ पुरुषप्रधानत्वं धर्मस्य छ या पुरुषो गुणभूत इत्यादि यावत्किंचित् मीमांसितव्य तत्सर्वं शेष लक्षणेन व्याख्यातं शेषे समस्तैरेव लक्षणैरित्यर्दः ।

2158.

1452 Foll 181, size 10 in by 4 in, nine lines in a page

The third *adhyaya* of *Bhatta Kumarila Svamin's Varttika*, in four separate parts, but throughout in the same handwriting

a) Foll 25 *Mimamsavarttika* The latter half of the first *pada* of the third *adhyaya*, the continuation to no 2157 (1449*a*), in the same handwriting but with a new pagination

It begins

एकत्वयुक्तमेकस्य श्रुतिसंयोगात् । एवं यथासंयोगं शेषपिनियोग स्थित इदानीं तद्विशेषविधिना किमेकस्य ग्रहस्य संमार्ग उत प्राकरणिकग्रहमात्रस्येति ।

The fifth leaf is wanting

b) Foll 27. *Mimamsabhashyavarttika* The second *pada* of the third *adhyaya*

It begins

It begins

निरीतमिति मनुष्यधर्म॰ शब्दस्य तत्प्रधानत्वात्॥ स एव श्रुत्यादित्रितयस्य प्रकरणेन सह विरोधाविरोधविचार । तत्र निनीत मनुष्याणामित्यत्रते यथा भवन्ति ।

The writing on the first page of the first leaf seems to contain a quotation from the *Siromani*. Also the last page is covered with writing, where the *Siromani* again and the *Phalika* are quoted [H T COLEBROOKE]

2159

1453a Foll 91, size 10 in by 4 in, nine lines in a page

Mimamsavarttika The fifth, sixth, seventh and eighth *pada* of the third *adhyaya*, in the same handwriting as no 2158 (1452)

At the end of the sixth *pada* the work of *Bhatta Kumarila Svamin* is called *Varttikatika*

The fifth *pada* begins

सात्याच सर्वसंयमात् । सर्वेभ्यो वा कारणाविशेषादित्यपवाद् क्रियते । तमेव तावत्पूर्वपक्ष स्मारयति । तथा च सर्वेभ्यो ह्यवश्यं इत्यनुवाद उपपद्यते निःशेषहरिविषयत्वात्॥ कारणाच्च॥

The sixth *pada* begins (fol 20a)

तत्सर्वार्थमप्रकरणात्॥ इदानीमनारभ्याधीतानां प्रकृतिलिङ्गसंयुक्तानां प्रकरणसंबन्धे सति किं प्रकृतिप्रकरणसंबन्ध उत सर्वार्थत्वमिति विचारस्तत्र श्रुत्यादिषट्काभावे ऽपि यथाप्रति ग्रहेष्टिवत् क्रतुसंबन्धो योजयितव्य ।

The seventh *pada* begins (fol 51a)

प्रकरणविशेषादसंयुक्तं प्रधानस्य॥ समानासमानविधाना धिकारेणैवैतदपि प्रस्तूयते वाक्यप्रकरणविरोधाविरोधद्वारेण ।

The eighth *pada* begins (fol 60a)

स्वामिकर्मपरिक्रय कर्मणस्तदर्थत्वात्॥ समाख्यापवादत्वेनैतदपि विचार्यते॥ किं परिक्रय याज्यपरादिसम्यग्ज्ञानानामममास्याधिपुरुषे कर्तव्य उत स्वामिनेति । [H T COLEBROOKE]

2160

1349 Foll 104, size 11½ in by 5 in foll 1-69 twelve lines foll 70-104 eleven lines in a page

Mimamsavarttika An incomplete copy of the last part of *Bhatta Kumarila Svamin's* commentary, comprising the six *adhyayas* from the fourth to the ninth, and the first half of the tenth This last part of the *Mimamsavarttika* has a special name, Hall, in the Index, p 170, no III, calls it "*Tub-dushi, Tup tika*" Hence, the टुप्टुर्या in the colophons of the last part of this copy seems to be a corruption of टुप्टुर्या, though the colophons in the first seventy leaves have टुपटुर्या (fol 51a), टुपटुर्या (fol 24b) and टुपटुर्या (foll 28a, 36a, 39a, 43a, 48b)

See Raj Mitra's Notices, vol IV, p 151, no 1577

The fourth *adhyaya* ends fol 16a (the first *pada* fol 7b, the second fol 10b, the third fol 14a)

It begins

अथात क्रत्वर्थपुरुषार्थयोर्जिज्ञासा॥ तृतीयेनावधृते शेषत्वे क क्रत्वर्थ क पुरुषार्थ इति विशेषोऽधुनोच्यते पूर्वमवधृते सामान्ये ।

The fifth *adhyaya* ends fol 28a (the first *pada* fol 22b, the second fol 24b, the third fol 27a)

It begins

श्रुतिलक्षणानुपूर्व्यं तत्प्रमाणत्वात्। प्रयोजकाप्रयोजकत्वपर्यं वृत्तमिति तदुक्तम् । क्रत्वर्थपुरुषार्थजिज्ञासा प्रतिज्ञाता सैवाप संहर्तव्या उच्यते प्रयोजकाप्रयोजकत्वमपि प्रतिज्ञातम् ।

The sixth *adhyaya* ends fol 53a (the first *pada* fol 36a, the second fol 39a, the third fol 43b, the fourth fol 48b, the fifth fol 51a, the sixth fol 51b, the seventh fol 52a)

It begins

द्रव्याणां कर्मसंयोगे गुणत्वेनाभिसंबन्ध । उपोद्घातिकमेत त्कर्तव्ये गते क स्वर्गादिधिक्रियत इति युक्तो विचार तत्कर्तृत्वे तु विचारानुपपत्ति यदि चैव कामशब्दै फलमभिधीयते तत्ो भावार्थाधिकरणे चिन्ता किं भावशब्दा फलसंबन्धिन उत द्रव्यगुणशब्दा इति ततो पूर्वचिन्ता तत अतिरेक । फलद्वारे च यादनात्यस्य इति विचार ।

The seventh *adhyāya* ends fol. 57*b* (the first *pāda* fol. 54*b*; the second *pāda* is wanting, for उक्तं क्रियाभिधानम् fol. 55*a* is the first *sūtra* of the third *pāda*; the third *pāda* ends fol. 56*b*).

It begins:

श्रीमत्परमानन्दविष्णुस्वामिनृसिंहाय नमः ॥ श्रीधरस्वामिने नमः ॥ श्रुतिप्रमाणत्वाच्छेषाणां मुख्यभेदे यथाधिकारं भावः स्यात् ॥ प्रत्यक्षविहितधर्माणां दर्शपूर्णमासादीनां कर्तव्यता चिन्तितेत्येतद्युक्तं सर्वपृशयां किं सकृदुत्तराद्वैभ्रिष्टकृतेव(*r.*° कृतैव?) देयं उत भेदेनेति चिन्तितं तथादृष्टि(*sic*) नवनीतमाज्यं भवतीति एवमादिषु सप्रत्यक्षधर्मकेष्वपि चिन्ता दृष्टा। अत एवं वाच्यं प्रकृतौ विकृतौ चोपदेशश्चिन्तितः।

The eighth *adhyāya* ends fol. 60*b* (the first and second *pāda* fol. 60*a*, the third fol. 60*b*, चतुर्थः पादस्त्यक्तः).

It begins:

अथ विशेषलक्षणम्। विस्मेकस्मिन् कर्मणि सर्वकर्मसु धर्मातिदेश इति एकस्मिन् कर्मणि ये धर्मास्समाम्नायन्ते ते सर्वकर्मस्वतिदिश्यन्ते उताहो नैकस्मात् सर्वकर्मस्वतिदेशः।

The ninth *adhyāya* ends fol. 86*a* (the first *pāda* fol. 72*b*, the second fol. 79*a*, the third fol. 81*a*).

It begins:

यज्ञकर्मप्रधानं तद्धि चोदनाभूतं तस्य द्रव्येषु संस्कारः ॥ ननु च दशमानन्तरमूहश्चिन्तयितुं युक्तः(*r.* युक्तः?)। उपकारातिदेशे सत्यूहः शास्त्रातिदेशे उहाभावः यथा प्रकृतावग्न्यन्वाधानादिमात्रपत्न्येवपर्यन्तानि गृहीत्वा कथमेतान्युपकरिष्यन्तीति °

The tenth *adhyāya* begins:

विधेः प्रकरणान्तरे ऽतिदेशात् सर्वकर्म स्यात् ॥ सप्तमेनातिदेशस्तथा व्याख्याता दशमेनेदानीं किमतिदिश्यत इति व्याख्यायते °

The first *pāda* ends fol. 89*b*, the second fol. 94*a*, the third fol. 98*b*, the fourth fol. 104*a*, the fragment of the fifth *pāda* terminates in the comment on the 29th *sūtra* षोडशिनो वैकृतत्वं तत्र कृत्स्नविधानात् (fol. 104*b*, l. 9).

[H. T. Colebrooke.]

2161.

2355. Foll. 73 (numbered 90–158, nos. 98, 107, 120, 121 occurring twice); size 10½ in. by 4¾ in.; fair Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Smṛticaraṇavārttika, the third *pāda* of the first *adhyāya* of *Kumārila's Mīmāṃsāvārttika*, but only the *uttarārdha*, which comprises *sūtras* 24–35; see before, no. 2151 (1450*a*). The leaves are marked वा° स्मृ° उ°. The first leaf is partly broken away at the corners.

It begins:

(प्रयो)गोत्पत्त्यशास्त्रत्वाच्छब्देषु न व्यवस्था स्यात् ॥ एकस्मात्पदात्प्रयोगनानात्वदर्शनादनेकार्थप्रतिभाने सति विकल्पदोषभयादनेकादृष्टशक्तिकल्पनाप्रसंगाच्च गौणमुख्यभागमाश्रित्य व्यवस्थितशास्त्रस्यप्रयोगबलेनाव्यवस्थितलौकिकप्रयोगबाधाद्यव(?*r.*° त्तय°) यवाहादिशब्दानामर्थनिर्णयः प्रतिपादितो यत्र °

It ends:

तस्मादाकृतिपक्षे ऽप्यालंबनादिसंभवादाकृतिरेव शब्दार्थ इति सिद्धं ॥ प्रथमाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ स्मृतिचरणवार्त्तिकमिति ॥ ग्रंथसंख्या उत्तरार्धं १२२० ॥ संवत् १५५१ वर्षे फाल्गुनमासे कृष्णपक्षे एकादश्यां पुष्यतिथौ रविवासरे भंजाणशास्त्यजोसीनाना लिखितं ॥ The same scribe copied also the *Nyāyasudhā* in nos 2162, 2163.

At the end two odd leaves are appended, the first of which contains the beginning of the *Śabarabhāshya* on *Mīmāṃsāsūtra* I., *pāda* 3, धर्मस्य शब्दमूलत्वाद° to एवमियमपि प्रमाणं (p. 64 of the edition, l. 6 from bottom), whilst the second contains a fragment of *Kumārila's Vārttika* to I., 3, *sūtra* 10, corresponding to foll. 55*b* and 56*a* of no. 2151 (1450*a*). [Gaikawar.]

---

3. *Commentaries on the Vārttika.*

2162, 2163.

1030, 2195. Foll. 196 and 158 resp.; size 10¾ in. by 5 in.; 9 or 10 lines in a page. The first volume is much worm-eaten.

Nyāyasudhā, also called *Sarvopakāriṇī* and

Ranaka, a commentary on *Kumarila's Tantra vartika*, by *Bhatta Someśvara*, son of *Bhatta Madhava*

See Hall's Index, p 170, no xv (*Ranaka*)

These volumes contain only the third *pada* of the first *adhyaya*, called *Smriticarana* and divided into two halves

Vol I The *Purvardha* (रा॰ स्मृ॰ पू॰ on the margin), *sū* 1–23

It begins

धर्मस्य शब्दमूलत्वादश(ब्दमन)पेक्षं स्यात् (I 3, 1) । अत्र भाष्यकारेण संगतिमदर्शनार्थमेवं तावदिति वृत्तमनुकीर्त्तितं तच्च नामधेयमामास्यस्यानुक्तत्वादयुक्तमाशङ्क्य व्याचष्टे एवं तावदिति

Colophon (श्रीम)त्तिकाण्डमीमांसामण्डनप्रतिवसन्तसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वरविरचितायां तन्त्रवार्त्तिकटीकायां सर्वोपकारिण्यां न्यायसुधाख्यायां प्रथमाध्यायतृतीयस्मृतिचरणपूर्वार्द्धं समाप्तम् ॥

Foll ५ and ६ are lost Fol 139 (१३९) is superfluous, being a repetition of foll 137 and 138 Foll 136, 137, 138 (१३७, ३ २ १) ought to be in the inverted succession Foll १३० is misplaced after fol १३३

Vol II The *Uttarardha* (रा॰ स्मृ॰ उ॰), *su* 24–35 It begins

पुरंदरपुरीशानचरणाम्बुजरेणव ।
जयन्ति जगदशान मभावन(?) ॥ १ ॥

प्रयोगोत्पत्त्यशास्त्रत्वाच्छब्देषु न व्यवस्था स्यात् । अत्र भाष्यकृता गोगाव्यादिशब्दानुदाहृत्य विमेते सर्वे स्व॰

The colophon is nearly the same as before Date संवत् १५५२ वर्षे श्रावणशुदि १५ पूर्णिमास्यां तिथौ गुरुवासरे श्रीवाराणस्यां श्रीकाशीमुनिप्रतिष्ठितकाशिष्टमतो यानोमीनाम्ना लिखितं ॥ The same scribe copied also no 3161 The last leaf is very much damaged [GAIKAWAR]

2164

277 Foll 138, size 11¼ in. by 4 in, 12-14 lines in a page, good old writing

Nyayasudha, the second *pada* of the second *adhyaya*

It begins

नमः श्रीरामचन्द्राय ॥ श्री एकवीरायै नमः ॥ शब्दान्तरे कर्मभेदः कृतानुबन्धत्वात् ॥ उपाद्योतप्रसक्तानुप्रसक्तादौ गते ऽधुना । शब्दान्तरादिभिर्भेदो लक्षणाद्य ऽभिधीयते तत्र शब्दान्तरं तावद्विस्पष्टत्वात् प्रथममुदाह्रियते ।

Colophon इति श्रीमत्तिकाण्डमीमांसामण्डनप्रतिवसन्तसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वरकृतौ तन्त्रवार्त्तिकटीक(या म)दीनवद्यकारिण्यां न्यायसुधाख्यायां द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयश्चरण ॥ The epithet *Sarvanavadyakarini* appears also in the Oxford copy, see Aufrecht's Oxf Cat, p 219, no 523

This copy was written in Samvat 1568, as appears from the following verses, which the scribe has added at the end

गम्भीराशयभट्टपादभणितिश्राम्यद्विपश्चिद्वर
मौढाज्ञानविपर्ययान्यतमसप्रागभारकुर्ध्वंभिदः ।
श्री(चिन्ता)मणिरत्नि राघवपदद्वन्द्वैकतानः सुधीर्
मीमांसां समलीलिखत्तनुजनी रामस्तदीयः स्वयम् ॥१।
यत्कीर्त्तिरेतद्(sic!)मौलिमिलन्नकला सौरभ्यपाटच्चरा
भ्रान्त्वा भूवलयं सुराधिपगुरोर्मूर्द्धानमास्कन्दति ।
सो ऽयं सर्वसुपर्वपर्वतसदृग्गवाङ्कुरास्तवविद
श्रीवास्तमभियत् भवत्वनुदिनं चिन्तामणिः क्षेमवान् ॥२।
वसुहृद्वाणद्विजनायकैर्मिते
संवत्सरे भाद्रसितान्तिमे तिथौ ।
वारे रवौ सूर्यपुरे ऽलिखद्धितो
गङ्गाधरः पूर्वेनयस्य पुस्तकम् ॥ ३ ॥ श्री

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा
संभूयं (सत्पत्रपत) पत्रकाद्रक्ष्यं च सुयत्नवत
सशोध्य प्रथितो ऽस्त्वयं सततं यौत्स्यं च सम्मितवत ।
यस्यं च(द्भवदर्थं)प्रतिदिनं स्मार्यं हरेर्नामवत
नैवं सीदति पुस्तकं किल कण्ठवेदं गुरुणां यथा ॥

The words put in parenthesis are wanting the left side of the last leaf being somewhat damaged, they have been added from the manuscript no 2169 (3017, Śāstradipika), where the last verse occurs again

[H T COLEBROOKE]

2165.

1223 Foll 60, size 11 in by 5 in, ten lines in a page, fair writing

Two fragments of a commentary on the *Nyayasudha*(?)

a Foll 1-52 A commentary referring to the first four *sūtras* of the fourth *pada* of the first *adhyaya*, incomplete The *Tantravarttika* is quoted on every page, the *Sudhakara* fol 2*a*, l 7, fol 10*b*, l 8, etc

It begins

उक्त समाम्नायैदमर्थ्यं तस्मात्सर्व तदर्थं स्यात् (I 4, 1) ननु गुणविधिनामधेयचिन्तायां धर्मप्रमोपयोगसिद्धपेत्वात ।

The commentary on the fourth *sūtra* begins fol 48*a*, l 1

b Foll 53-60 *Ranakaprayascittaprakarana* (thus the title in the colophon), incomplete in the beginning The first words are काम्येष्टिषु नैमित्तिकेकुष्टिषु (r नैमित्तिकेष्टिषु) च यथोक्तदक्षिणां दद्यात् [H T COLEBROOKE]

2166.

1569 Foll 47 (and a leaf inserted after fol 38), size 10¼ in by 3¾ in, fairly written, in Devanagari, about 1600 A D, eight lines in a page

Tautatitamatatilaka, a gloss on *Kumarila's Tantravarttika*, by *Bhatta Bhavadeva*, surnamed *Balavalabhibhujanga* See Hall's Index, p 170

Adhyaya ii *pada* 1

It begins

भावार्था कर्मशब्दास्तेभ्य क्रिया प्रतीयेतैष ह्यर्थो ऽभिधीयते(!) ॥ प्रथमे ऽध्याये प्रमाणलक्षणं वृत्तं । ० (*Sabara Bhashya*, Bibl Ind, p 108 to l 3 *infra*)० तत्संगत इति । अत्र भाष्यकारेण प्रथमे ऽध्याये प्रमाणलक्षणं वृत्तमिति सम्प्रयेयमभिधायानंतरं प्रधानाप्रधानानि परीक्ष्यंते । भिन्नानि चेति इत्येतेन प्रथमद्वितीययोरध्याययोर्हेतुहेतुमद्भावरूप सबंधो दर्शित । ०

It ends तदुक्त ।

आग्नायमानं यनुपज्यमानमंतर्गतं तत्रनिरूपणायां ।
इत्यादिसाम्येन(?) तु लौकिकानां न मंत्ररूपप्रतिपत्ति- [सिद्धि. ॥

इति । सूत्रं तु व्यक्तमेवेति ॥ इति श्रीवालवलभीभुजंगापर नाम्नो भट्टश्रीभवदेवस्य कृतौ तौतातित(त)मततिलके द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथम पाद. ॥

यो नाम कश्चिदिह सविदित प्रमेयं
ग्रंथांतरे लिखति वा वदति स्वयं वा ।
मत्कृतिमननुकीर्त्य स कीर्तिलोपात्
निःसंततिर्जगति जन्मशतानि भूयात् ॥

The leaf inserted between foll 38 and 39, being itself marked 39, contains the end of *adhy* i *pada* 4, its colophon being इति श्रीवालवलभी० तौतातितमततिलके प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थपाद समाप्त ॥ यो नाम० as above

The leaves are marked भव० भा०

Fol 1 has the title तौतातितमततिलक०

Tautatita is a name for the followers of *Kumarila*, see Aufrecht's Oxford Catalogue, p 247 [H T COLEBROOKE]

2167.

1547A Foll 20, size 10 in by 4½ in, nine lines in a page

Tantravarttikatika, a commentary on the fourth *pada* of the second *adhyaya* of *Bhatta Kumarila Svamin's Tantravarttika*, by *Kamalakara Bhatta*, son of *Ramakrishna Bhatta*, who was the son of *Narayana Bhatta Suri*

The *pada* begins

यावज्जीविको ऽभ्यास ०(II 4,1)॥ भाष्ये वक्ष्यचोक्तिश्चिता नैमित्तिकत्वादतत्त्वमित्याह चक्रेति । लक्षणानां गतिं शङ्कते न त्विति । स्वमतेनाह केचिदिति । तदीयस्वार्थीय । निराचष्टे न त्विति । स । स्वमते गुणात् प्रयोगभेदाभेदं फलमाहात इति ।

Colophon इति श्रीमज्जगद्गुरुमीमांसकनारायणभट्टसूरिसूनुरामकृष्णभट्टात्मजमहामहोपाध्यायकमलाकरभट्टकृतायां तन्त्रवार्त्तिकटीकायां तृतीयस्य(sic!) चतुर्थ पादो ऽध्यायस्य समाप्त ॥

रामकृष्णतनूजेन कमलाकरशर्मणा ।
यो ऽत्र श्रमः कृतम् तेन प्रीयतां मे भवः शिवः ॥

[H T COLEBROOKE]

4 *Sthlanatl a's co mentary on tl e Mimamsa Bl ashya*

2168

422 Foll 192, size 11¼ in by 4¼ in, foll 1-79 and 154-192 twelve to fourteen lines foll 80-153 eleven or twelve lines in a page, written, perhaps by two different hands, but both of the 16th century

Rijuvimalı Pancıl, a commentary on *Sabara Swamin's Mimamsabhashya* by *Salikanatha Misra* The first *adhyaya*, incomplete

In binding this MS the first *pada* has been cut up into two halves the first ending fol 79b (७३ of the original numbering), and the second beginning fol 154a (७४ of the original numbering), the last *sutra* of the first half is the sixth, कर्मैके तत्र दर्शनात् (fol 7oa, 1 3), the first *sutra* of the second half is the fourteenth, प्रयोगस्य परम् (fol 163b, 1 8) There have been placed between these two parts the last half of the second *pada* the whole third and nearly the whole fourth *pada* This middle part bears the numbers ९ to ७३, the first *sutra* in the second *pada* is the nineteenth विधिर्वा स्याद पूर्वत्वाद्वादमात्र ह्यनर्थकम (fol 80a, 1 14), the second *pada* ends fol 86a, the third *pada* ends fol 127a the last *sūtra* in the fourth *pada* is the twenty fourth जाति (fol 1o3a) The first leaf of this copy is wanting the second *sutra* of the first *pada* appears fol 4a 1 6 चान्नाल्पयो स्या धर्मे । काम स्यै इति । न कार्यागम विना प्रवृत्तस्य पद्यते । तेन कार्याभिधायकतयैव वचनस्य प्रवर्तकता । The commentary on the third *pada* begins किमि दमप्रस्तुत चिन्त्यते । The commentary on the fourth *pada* begins ननु चेदं प्रमाणलक्षणमस्मिन्नध्याये यथा प्रमाणं शब्दस्तथाप्यत ।

Colophon of the first *pada* इति शालिकनाथ विरचितायां शाबरभाष्यटीकायां प्रथमस्याध्यायस्य प्रथम पादः ॥ Colophon of the second and third *pada* इति महोपाध्यायशालिकनाथमिश्रविरचितायां ऋजुविमलायां पंचिकायां प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीयः (तृतीयः) पाद ॥

Sahlanatha's guru Prabhakara is quoted by *Mankha* who lived between 1135 and 1145, and by *Sayana*, see Aufrecht's Cat Cat, p 353

[H T COLEBROOKE]

5 *Sastradıpika by Parthasarathi Misra*

2169

3047 Eleven different manuscripts (*a–l*), all well written and of considerable age

Sastradıpıka, a commentary on the *Mimamsasutras*, by *Parthasarathi Misra*, son of *Yajnatman* (see the second copy)

See Hall's Index, p 173, no xiii, Weber Cat (Berl 1853), p 175, no 601, Burnell's Tanj MSS, p 82

The *Sastradipika* has been published in Voll VII–XIV, New Series, of The Pandit (1885–1892)

a) Foll 93, size 11¼ in by 3¾ in, nine lines in a page

The first *pada* of the first *adhyaya* In the introductory couplets the author says that he will be guided by *Kumarila's* authority

लक्ष्मीकौस्तुभरत्नम मुररिपुं शङ्खामकौमोदकी
हस्त पद्मपलाशतायतनयनं पीताम्बरं शार्ङ्गिणम् ।
मेघश्याममनुत्तरपीवरचतुर्बाहु प्रधानात्परं
श्रीवत्साङ्कमनादिमीशममृतं वन्दे विभुं चक्रिणम ॥ १ ॥
न्यायाभासतमस्तवशास्त्रतत्त्वार्थदर्शिनीम् ।
कुमारिलमतेनाहं कारष्ये शास्त्रदीपिकाम् ॥ २ ॥

The copy described by Burnell gives the second verse as it is in no 2172 (1089)

The commentary begins अनेन सूत्रेण प्रारिप्सितस्य शास्त्रस्य श्रोतृप्रवृत्तिसिद्धये धर्मज्ञानं कथ्यते ।

It ends

इति प्रमाणत्वमिदं प्रसिद्धमुक्तेह धर्मं प्रति चोदनायाः ।
अतः परं तु प्रविभज्य वेदं चेयः ततो वक्ष्यति तस्य यो ऽर्थः ॥

b) Foll 55 size 10¾ in by 4½ in, 8–12 lines in a page

The second third and fourth *padas* of the first *adhyaya*

The commentary begins अथातो धर्मजिज्ञासेत्यत्र प्रमाणस्वरूपसाधनफलेष्वाभासैर्धर्म्मं जिज्ञासत्वेन प्रतिज्ञात तत्रास्मिन्नध्याये प्रमाणं निरूप्यते । The second *pada* ends fol 6*a*, the third fol 32*b* The fourth *pada* ends धर्मप्रमाणमिह सिद्धमतः परं तद्भेदप्रकारविनियोगफलादिचिन्ता ॥

On foll 25–44 the handwriting is very large and thick

c) Foll 53, size 10¾ in by 3¾ in, eight lines in a page

The second *adhyaya*

The commentary begins प्रथमे ऽध्याये धर्मस्य प्रमाणं निरूपितं । प्रथमे पादे चोदनाया । अनन्तरं त्वर्थवाद मन्त्रनामधेयस्मृत्याचाराणाम् । वाक्यशेषसामर्थ्ययोश्च सन्दिग्धार्थनिर्णये प्रामाण्यमुक्तम् । एवं समस्तेनाध्यायेन धर्मप्रमाणनिरूपणा कथंलक्षण(क)ो धर्म इत्ययमंशो विचारितः । The first *pada* ends fol 17*b*, the second fol 41*b* the third fol 59*b* The fourth *pada* ends भेदः क्रियाणामिति साधितो ऽयमतः परं तद्विनियोगचिन्ता ।

d) Foll 67 size 10¾ in by 4 in ten lines in a page

The third *adhyaya*

The commentary begins एवं सिद्धे भेदे शेषशेषित्वमिदानीं चिन्त्यते । The first *pada* ends fol 15*b*, the second fol 25*a* the third fol 38*b*, the fourth fol 49*b*, the fifth fol 55*b*, the sixth fol 64*b* the seventh fol 71*b* The eighth *pada* ends उक्तः शेषो हेतुरस्मिन्विनियोगे मानं श्रुत्याद्यन्वविरोधे परमानम् । पूर्वस्मात्स्याद्दुर्बलमन्यास्ति विरोधो नाश्चेत्येव शेषकाण्डा परिपूर्णा ॥

e) Foll 26, size 10¼ in by 3¾ in, 10 or 11 lines in a page

The fourth *adhyaya*

The commentary begins

प्रसिद्धे शेषशेषित्वे प्रयुक्तिरधुनोच्यते ।
शेषित्वेन च शेषस्य प्रयुक्तिरिति हेतुता ॥

यद्यपि न सर्वे शेषी शेषस्य प्रयोजकः तुषाषवापादे कपालादिप्रयोजकत्वाभावात्तथापि शेषिण एव तावत् शेषाणां प्रयोक्तार इति शेषलक्षणस्य प्रयुक्तिलक्षणं प्रति हेतुतेति ततः परमारम्भ । The first *pada* ends fol 8*b*, the second fol 13*a*, the third fol 21*b* The fourth *pada* ends प्रसिद्धरूपे सति सोमयागेन दीक्षणीयादिषु वर्तते ततः । तत स एवेह फलान्वयेन प्रधानमन्ये तु तदङ्गभूताः ॥ The manuscript ends with this verse

निगमाय विलासकर्मणे मुनये जैमिनये च सूत्रिणे ।
शबराय च भाष्यकारिणे नमः ईशाय कुमारिलात्मने ॥

f) Foll 26, size 10¼ in by 3¾ in, 6 or 7 lines in a page, yellow coloured paper

The fifth *adhyaya*

The commentary begins

प्रयुक्तिलक्षणे स्थितः प्रयोज्यवर्गनिर्णयः ।
प्रयोज्यगोचरः समस्ततः परं निरूप्यते ।

The first *pada* ends fol 11*a*, the second fol 17*b*, the third fol 23*b* The fourth *pada* ends एवं निरूपिता सम्यक् पदप्रमाणानां क्रमस्थितिः ॥

g) Foll 39, size 10½ in by 3½ in, 10 or 11 lines in a page

The sixth *adhyaya*

The commentary begins

भेदादिलक्षणैरेवमनुष्ठेये निरूपिते ।
को ऽनेनाधिक्रियेतेति साम्प्रतं समधार्यते ॥

The first *pada* ends fol 7*b*, the second fol 13*a* the third fol 18*b*, the fourth fol 24*b*, the fifth fol 31*a*, the sixth fol 33*b*, the seventh fol 36*b* The eighth *pada* ends अधिकृतिरिति सिद्धा भेदशेषप्रयुक्तिक्रमनियमविचारैरेतया चाधिकृत्या। सुविदित उपदेशो ऽनन्तरं चातिदेशो विकृतिषु तत ऊहो बाधतन्त्रप्रसङ्गः ॥ The writer begs कटकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

h) Foll 34, size 10¾ in by 4¼ in, ten lines in a page

The ninth *adhyaya*

The commentary begins सिद्धे ऽतिदेशे ऽप्युनाति दिष्टानां पदार्थानां मन्त्रसाममंस्कारादीनां द्वारान्तरसंबन्धानिमित्ता न्यथाभारात्मक ऊहश्चिन्त्यते । The first *pada* ends fol 16a, the second fol 25b Foll 30-33 (of the original numbering, four leaves) comprising the end of the third and the beginning of the fourth *pada* are wanting The last *sutra* before the gap is मेधपतित्व स्वामिदेवत . . (fol 29, last line), the first *sutra* after it is प्रशासा स्वभिधानम ॥ The fourth *pada* ends

> प्राकृतार्थपतितान्यकार्यतो मन्त्रसामविषये च संस्कृती
> (०त्ते ed) ।
>
> एवमूहविधिरत्र चिन्तितो बाधचिन्तनमतः करिष्यते ॥

i) Foll 68, size 11 in by 4¼ in, ten lines in a page

The tenth *adhyaya*

The commentary begins ऊहे सिद्धे ऽतिदिष्टानां बाधाभ्युच्चयचिन्तया । इयत्ता दशमे ऽङ्गानां विकृतिष्वभिधीयते । The first *pada* ends fol 8a, the second fol 17a, the third fol 24a, the fourth fol 34a, the fifth fol 45a, the sixth fol 51a, the seventh fol 58b

The eighth *pada* ends

> तदेवं लुप्तार्थं यदपि च निषिद्ध विकृतिषु
> तथा प्रत्याम्नातं विविधमिह बाध्य व्यवसितम् ।
> चतस्त्वन्यत्राभ्युच्चयविधिरियत्तैपमुदिता
> प्रयोगेयत्तायास्तत उपरि चिन्ता प्रकुरुते ॥

j) Foll 22, size 11 in by 5 in, 11-16 lines in a page

The eleventh *adhyaya*

The commentary begins दशमे ऽध्याये बाधाभ्युच्चयचिन्तया विकृतिष्वङ्गपरिमाणं चिन्तितम् । अतिदेशविचारस्य समाप्तिर्निर्देशमपेक्षते समाप्त । समयपदेशातिदेशसाधारण्येन प्रयोगपरिमाणं परिमाणप्रसङ्गादेकादशे तन्त्रावापचिन्तया चिन्त्यते । The first *pada* ends fol 5b, the second fol 12a, the third fol 16b The fourth *pada* ends तन्त्रावापनिमित्तप्रयोगपरिमाणनिर्णयो वृत्त ॥ प्रास ङ्गिके प्रयोगे परिमाणमतः प्रवक्ष्याम ॥

Date संवत् १९३६ समये चैत्रसुदिदशम्यां समाप्तं श्री० भारद्वाजदिवाकरेण लिखितं स्वार्थं परार्थं च श्रीसूर्यार्पणमस्तु ॥

l) Foll 17, size 11 in by 5 in, 12-15 lines in a page

The twelfth *adhyaya*

The commentary begins सकृदनुष्ठितमपवर्गं यदूनां प्रधानानामेकदेशकालकर्तृणां शक्नोत्युपकर्तुमित्येतमन्त्रलक्षणोक्त मुपजीव्य किं० The first *pada* ends fol 7b, the second fol 11b, the third fol 14b The fourth *pada* ends मध्ये तन्त्रं यस्य येषां विधानं तेषु प्रोक्तो मुख्यतन्त्रप्रसङ्ग (no 1226 मुख्य०) । जिज्ञास्यो याचमे (*sic*! no 1226 यो धर्मे) उक्तचतुर्धा स प्रज्ञातो लक्षणैर्द्वादशाङ्के ॥ The scribe has added the following verse

> संभूयं सदयमवन परकराद्रक्ष्यं च सुयत्नवत्
> मशोध्यं प्रथितगृहवत् प्रतिदिनं पोष्य (च) सन्मित्रवत् ।
> पथ्यं यद्वदयन्त्र च न च विस्मार्यं करेणैतदेवन्
> [(हरेणैनमवन्?)
> नैव मीदति पुस्तकं किल कदाप्येतद्गुरूणां वचः ॥

The same verse occurs at the end of a copy of the *Nyayasudha*, see no 2164 (277)

Date संवत् १९३६ समये अधिकज्येष्ठकृष्णत्रयोदश्यां समाप्तं ॥ भारद्वाजदिवाकरेण संपादितं ॥

[J R BALLANTYNE]

2170, 2171.

2315 & 1226. A second copy of *Parthasarathi's Sastradipika*

2315 Foll 226, size 11 in by 4¼ in, foll 1-64 (*a*) generally twelve lines, foll 65-104 (*b*) eleven lines, foll 105-146 (*c*) ten lines, foll 147-226 (*d*) ten lines in a page Only the last part is dated, but the other parts belong to the same time, though not written by the same hand

a) The first *pada* of the first *adhyaya* Foll 64

b) The second, third and fourth *padas* of the first *adhyaya* Foll 40 The second *pada* ends fol 6a, l 6 (the colophon and a few words

from the end of this *pada* and the beginning of the third have been omitted), the third *pada* ends fol 24*b*

c) The second *adhyaya* Foll 42 The first *pada* ends fol 13*b*, the second fol 32*b*, the third fol 41*b*

d) The third *adhyaya* Foll 80 The first *pada* ends fol 15*b*, the second fol 25*b*, the third fol 39*b*, the fourth fol 51*a*, the fifth fol 57*b*, the sixth fol 67*a*, the seventh fol 74*b* In the last colophon *Parthasarathi* is called *Yajnatmasunu* इति श्रीमद्यज्ञात्मसूनुपार्थसारथिमिश्रविरचितायां श्रीमत्पूर्वमीमांसायामभियुक्तानुभूतायां शास्त्रदीपिकायां तृतीयाध्यायस्याष्टम पाद ।

Date संवत् १८१३ मीतिज्ञसवदी(ज्येष्ठ°) ११ लीतं पुस्तं जयनापका ऐच्छसुत सदासीव कासीवामों ।

1226 Foll 224, size 11 in by 4¾ in

The remaining nine *adhyayas* of *Parthasarathi's Sastradipika*

The fourth *adhyaya* ends fol 24*a* (the first *pada* fol 8*a*, the second fol 12*b*, the third fol 18*b*), the fifth *adhyaya* ends fol 37*b* (the first *pada* fol 29*a*, the second fol 32*b* the third fol 35*b*), the sixth *adhyaya* ends fol 71*a* (the first *pada* fol 43*a*, the second fol 48*b*, the third fol 53*a*, the fourth fol 58*b*, the fifth fol 61*a*, the sixth fol 66*a*, the seventh fol 69*a*), the seventh *adhyaya* ends fol 81*a* (the first and second *pada* fol 74*a*, the third fol 78*a*), the eighth *adhyaya* ends fol 88*b* (the first *pada* fol 86*a*, the second fol 86*b*, the third fol 88*a*), the ninth *adhyaya* ends fol 119*b* (the first *pada* fol 101*b*, the second fol 109*a*, the third fol 113*b*), the tenth *adhyaya* ends fol 185*a* (the first *pada* fol 125*a*, the second fol 134*a*, the third fol 140*b*, the fourth fol 149*b*, the fifth fol 159*b*, the sixth fol 165*b*, the seventh fol 174*a*), the eleventh *adhyaya* ends fol 207*b* (the first *pada* fol 189*b*, the second fol 196*a*, the third fol 201*a*), the twelfth *adhyaya* ends fol 225*b* (the first *pada* fol 214*b*, the second fol 219*b*, the third fol 222*b*)

Fol 84 is wanting Fol 156*b*, half the page is blank, but without there being an omission At the end of the fourth *pada* of the tenth *adhyaya*, *Parthasarathi* is again called *Yajñatmasūnu*

Date

इंद्रियेंदु(*sic!* इन्द्रियेन्दु *i e* Samvat 1812) भद्रे
पक्षे चतुर्दश्यां शनौ सिते ।
लिखितेयं काशिकायां शुभा शास्त्रप्रदीपिका ॥१॥ श्री ॥
यत्रास्ते भगवानीशो विश्वेश्वर उमापति ।
तस्यैवा(नु)ग्रहादेव सर्वे सिध्यन्ति देहिनाम् ॥

[H T COLEBROOKE]

2172.

1089. Foll 246, size 13½ in by 9½ in, generally twenty-eight lines in a page, written in the Bengali character

Sastradipika, a third, complete copy of *Parthasarathi Misra's* commentary on the *Mimamsasūtra*

The first *adhyaya* ends p 137 (the first *pada* p 95, the second p 101, the third p 121), the second *adhyaya* ends p 178 (the first *pada* p 150, the second p 168, the third p 177), the third *adhyaya* ends p 255 (the first *pada* p 192, the second p 202, the third p 216, the fourth p 227, the fifth p 233, the sixth p 242, the seventh p 250), the fourth *adhyaya* ends p 279 (the first *pada* p 262, the second p 267, the third p 274), the fifth *adhyaya* ends p 296 (the first *pada* p 286, the second p 290, the third p 294), the sixth *adhyaya* ends p 333 (the first *pada* p 303, the second p 308, the third p 314, the fourth p 319, the fifth p 325, the sixth p 328, the seventh p 331), the seventh *adhyaya* ends p 344 (the first *pada* p 337, the second p 337, the third

p 342), the eighth *adhyaya* ends p 351 (the first *pada* p 348, the second p 349, the third p 350), the ninth *adhyaya* ends p 384 (the first *pada* p 364, the second p 372, the third p 377), the tenth *adhyaya* ends p 419 (the first *pada* p 391, the second p 400, the third p 406, the fourth p 416, the fifth p 427, the sixth p 434, the seventh p 440), the eleventh *adhyaya* ends p 471 (the first *pada* p 454, the second p 460 the third p 465), the twelfth *adhyaya* ends p 489 (the first *pada* p 478, the second p 483, the third p 486)

The introductory couplets are not quite the same as in no 2169 (3047), the second being

शबरस्वामिनं नत्वा भट्टाचार्यंश्च जैमिनिं ।
कुमारिलमतेनाहं ०

[H T COLEBROOKE]

2173–2175

1272 & 1273 Two large volumes of equal size, in European book form, size 9½ in by 13½ in , written in the Bengali character, on yellow paper, in the beginning of the 19th century

1272a Foll. 69 (paged १–१३९), 27–30 lines in a page

Kutuhalavrtti purani Siddhantacandrika, the oldest commentary on the *Sastradipika*, by *Ramakrishna Bhatta*, son of *Madhava* and *Prabhavati* They descended from *Malava* brahmans who belonged to the *gotra* of *Parasara* *Madhava* left his native country for Benares *Ramakrishna* became a famous *pandit* of Benares, he received the title of *Bhatta* from *Rajaraja Gopinatha*, and the surname *Panditasiromani* from *Balabhadra*, who was the *guru* of *Prataparudra Gajapati*, in consequence of his composing the *Pratapamartanda* All this and other genealogical dates appear in the introductory verses According to a statement in Hall's Index, p 173, no xiv, this work was composed " in the year 1600 of *Vikramarka* "

This MS contains only the first *pada* of the first *adhyaya* It begins

श्रीहयग्रीवाय नम ॥

आनन्दाङ्कितवदनं सदन रघुनन्दनं दयामुक्तो ।
सीतालक्ष्मणसहितं वन्दे गिरिजादिभिर्वन्द्यं ॥ १ ॥

विधिश्रुतिस्मृतिद्वारमद्वारं योगिनामपि ।
वाञ्छितार्थप्रदं धर्मप्रमाणं राममाश्रये ॥ २ ॥

पार्वं वन्दे गिरिजातनयं गोत्रदेवीञ्च भक्त्या
वेदव्यासं मुनिवरमथो(r ०था) जैमिनिं सूत्रकारं ।
व्याख्यातारं गहनवचन भाष्यकारञ्च पूज्यं
भट्टाचार्यं शिशिरगतितनुं तन्मनाजान् गुरूञ्च(r गुरूंश्च)
[॥ ३ ॥

अस्यत्र रेवोत्तरतीरवर्त्ति
देश प्रसिद्धो भुवि मालवास्य ।
सोंकारमाहिम्मतिका(r माहिष्म०)विशाल
तीर्थाद्यधिष्ठानकृतात्मभोग्य(r ०भोग्य) ॥ ४ ॥

वशिष्ठ(r वासिष्ठ)पाराशरवत्सकौत्स
शाण्डिल्य(r शा०) मत् गार्गेय(r मद्गार्गेय?)गौतमद्या ।
वंशा प्रसिद्धा भुवि मालवानां
पूर्वस्थितौशेन्द्रसमर्चितानां ॥ ५ ॥

वंशो विद्यानितपविम(ल)त्वेषु कश्चित् प्रसिद्ध
कर्मोद्यमपरायणतर सन्ति स्व द्विजेन्द्रा ।
गोत्रं वंशप्रवरसहितं यत्र पाराशराख्यं
त्रिविष्णी(?) भुवनजननी देवता सा पुरेति ॥ ६ ॥

शिवदासाभिधस्तत्र वंशे पाराशराह्वये ।
वेदशास्त्रार्थसम्पन्न सदाचारपरा भवेत्(r ऽभवत्)॥ ७ ॥

तत्र पुत्रोऽमित्रशर्म्मा(r तस्मात्पुत्रो मित्र०)द्विजेन्द्रो
मित्र साक्षाद्भवतेजोविशेषै ।
विद्वद्वृन्दै पूजित सर्वशास्त्र
व्याख्याशिल्प(r ०शिल्प) कीर्त्तितो ऽसौ पृथिव्यां ॥ ८ ॥

जनार्द्दनस्तस्य सुतो मनिषी(r मनीषी)
जनार्द्दनार्च्चानिरतो(r ०रतो) बभूव ।
वेदेषु शास्त्रेषु च गीतकीर्त्ति
महीपतीन्द्रार्च्चितरम्यमूर्त्ति ॥ ९ ॥

विबुधाः प्रणम्य मूर्ध्ना बहुधा च प्रार्थये कृतावस्थान् ।
अर्थेषत दृशा सूक्ष्मां निन्दत परतोऽभिनन्दत वा ॥ ३ ॥
परिलिखत किञ्चिदपि प्रकृतिर्भवति प्रमाद इति ।
अन्विष्य गुणकणानप्यभिनन्दत वीतमत्सरा विबुधाः ॥ ४ ॥

आम्नायस्य क्रियार्थ° (I 2, su 1)। ननु अर्थवादादेः प्रामाण्यविचारस्य धर्मविचारात्मकत्वाभावात् कथं शास्त्रसङ्गतिरित्याशङ्क्य शास्त्रार्थप्रदर्शनपरप्रथमसूत्रार्थकथनेन शास्त्रसङ्गतिं तावद्दर्शयति अथात इति अत्राथशब्द आनन्तर्यार्थकः अतःशब्दस्त्वनधीतवेदो वेदार्थभूतं धर्मं विचारयितुं न शक्नोतीति पूर्वप्रवृत्ताध्ययनहेतुत्वस्थिरीकरणार्थमनुस्तेनाथशब्दस्यार्थान्तरपरत्वशङ्कानिराकरणार्थञ्च सूत्रे च कर्तव्येति पदमध्याहर्तव्यमत एव ग्रन्थकारेण जिज्ञासितव्येनेति°

The first *adhyaya* ends fol 128a (the second *pada* fol 82a, the third fol 101b), the second *adhyaya* ends fol 175b (the first *pada* fol 143b, the second fol 164a, the third fol 174b), the third *adhyaya* ends fol 262b (the first *pada* fol 191a, the second fol 203a, the third fol 219a, the fourth fol 232b, the fifth fol 239b, the sixth fol 250b, the seventh fol 257b), the fourth *adhyaya* ends fol 300b (the first *pada* fol 278a, the second fol 285a, the third fol 295a), the fifth *adhyaya* ends fol 321a (the first *pada* fol 309a, the second fol 313b, the third fol 318b)

Colophon of the fourth *pada* of the first *adhyaya*

इति श्रीनिट्ठलकुलतिलकसूरभट्टमहोपाध्यायतनूभवस्य वेङ्कटाद्रियज्वगुरुचरणानुजस्य सोमनाथसर्वतोमुखयाजिनः कृतौ शास्त्रदीपिकाव्याख्यायां मयूखमालिकाख्यायां प्रथमाध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

1273 Foll 220 (322–541), foll 322–457 and 480–541 twenty eight lines, foll 458–479 thirty to thirty six lines in a page

The vi–xii *adhyayas*

The sixth *adhyaya* ends fol 358a (the first *pada* fol 330a, the second fol 336a, the third fol 341b, the fourth fol 345b, the fifth fol 352a, the sixth fol 353b, the seventh fol 355b), the seventh *adhyaya* ends fol 375b (the first *pada* fol. 363b, the second fol 372b, the third fol ?), the eighth *adhyaya* ends fol 385b (the first *pada* fol 381b, the second fol 383a, the third fol 384a), the ninth *adhyaya* ends fol 425a (the first *pada* fol 402a, the second fol 412b, the third fol 418a), the tenth *adhyaya* ends fol 490a (the first *pada* fol 433a, the second fol 443b, the third fol 451a, the fourth fol 461a, the fifth fol 471a, the sixth fol 477a the seventh fol 484b), the eleventh *adhyaya* ends fol 521a (the first *pada* fol 501a, the second fol 508b, the third fol 515a), the twelfth *adhyaya* ends fol 541b (the first *pada* fol 529a, the second fol 534a, the third fol 538a) [H T COLEBROOKE]

2176–2179

1011, 1374, 1375, 1376 *Mayukhamalika* a second copy, not quite complete In the colophons the father of *Somanatha* is very often called *Suru* instead of *Sura*

1011 Foll 203, size 11¾ in by 6 in, eight, sometimes nine lines in a page

The three *padas* of the first *adhyaya*, in a modern hand

The second pada ends fol 30a, the third fol 106a

1374 Foll 183, size 10½ in by 4½ in, twelve lines in a page

The second and third *adhyayas* (incomplete), in two parts, but both in the same handwriting

a) The second *adhyaya* Foll 69 The first *pada* ends fol 22a, the second fol 53b, the third fol 67b

Date संवत् १८१८ मिती फागुन वदि १२ सोमवे लिखा पोथी

b) The third *adhyaya* Foll 114 The first *pada* ends fol 20a, the second fol 35a,

the third fol 57b, the fourth fol 72b, the fifth fol 82b, the sixth fol. 97b, the seventh fol 107b The eighth p da is not complete, breaking off in the explanation of the thirty third sūtra (व्यपनयस्त्वेकदेशस्य विद्यमानसयोगात) Towards the end there are many omissions in this copy, caused, as it seems, by the illegibility of the original manuscript

1375 Foll 259, size 10½ in by 4½ in
The fourth, fifth, sixth (incomplete), seventh and ninth a lhy yas, in four parts, but all in nearly the same handwriting

a) The fourth and fifth adhyayas Foll 95, foll 1–36 fourteen lines, foll 37–95 nine to twelve lines in a page

The fourth adhyaya ends fol 53b (the first pada fol 19a, the second fol 28a, the third fol 41b), the fifth adl y ya ends fol 95b (the first pada fol 61a, the second fol 70b, the third fol 90a)

b) The sixth a ll y ya, incomplete Foll 49 generally eleven lines in a page

The first p da ends fol 7a, the second fol 17b the third fol 24a, the fourth fol 33a, the fifth fol 45a, the sixth fol 48b The seventh p d breaks off in the explanation of the first sutra

c) The seventh and eighth adl y yas Foll 45 eleven lines in a page

The seventh a ll y ya ends fol 29a (the first pada fol 9b, the second fol 10b, the third fol 24b), the eighth adl y ya ends fol 45b (the first p da fol 38b the second fol 41a, the third fol 43b)

In the last colophon Somanatl a's father is called Siri

d) The ninth adl y ya Foll 70, foll 1–14 and 29–70 eleven lines, foll 15–28 ten lines in a page

The first pada ends fol 32a, the second fol 49a, the third fol 59a

Date सवत् १८२० जेटवदी ४

1376 Foll 199, size 10½ in by 4½ in
The tenth, eleventh and twelfth a ll y yas, in three parts The handwriting is the same as in no 2178 (1375)

a) The tenth adl yaya Foll 124, foll 1–83 eleven lines, foll 84–124 ten lines in a page

The first pada ends fol 12b, the second fol 28b, the third fol 39b, the fourth fol 56a, the fifth fol 74b the sixth fol 85b, the seventh fol 102b

Date संवत १८१८

b) The eleventh adhyaya Foll 42, eleven lines in a page

The first pada ends fol 9b, the second fol 21b, the third fol 32b

Date संवत् १८१८

c) The twelfth adhy ya Foll 33, 11 or 12 lines in a page

The first pa la ends fol 14a, the second fol 22a, the third fol 27b

Fol 22a the colophon begins पृतिसोमनाथे यज्वन

[H T COLEBROOKE]

2180, 2181

1218 & 1219 *Sastrad pik pral sa, Cam a lanatha's* commentary on the *S stradipil* , beginning with the second p da of the first adhy ya See Hall's Index, p 178, no xx

1218 Foll 186, size 11 in by 4½ in, twelve lines in a page

The three last p las of the first a ll ya, and the second and third a ll y yas

It begins

नत्वा गुरून् गणाधीशं वाणीं चाभीष्टसिद्धये ।
प्राचीनदर्शितदिशा व्याचक्षे शास्त्रदीपिकाम् ॥
प्राचीनविस्तृतव्याख्यादर्शनालसचेतसाम् ।
उपकाराय यत्नो ऽयं वाक्यार्थकप्रकाशने ॥

आम्नायस्य ॥ अस्मिन्नध्याये करिष्यमाणस्यार्थवादमन्त्रस्मृतिनामधेयादिविचारस्य शास्त्रसंगतिं तावद्दर्शयितुं शास्त्रार्थप्रदर्शनपरप्रथमसूत्रार्थं दर्शयति ।

The first *adhyaya* ends fol 71*a* (the second *pada* fol 12*a*, the third fol 44*a*), the second *adhyaya* ends fol 121*b* (the first *pada* fol 87*a*, the second fol 110*b*, the third fol 120*a*), the third *adhyaya* ends fol 186*a* (the first *pada* fol 134*a*, the second fol 142*b*, the third fol 152*b*, the fourth fol 161*a*, the fifth fol 165*b*, the sixth fol 174*b*, the seventh fol 181*a*)

The last colophon is इति श्रीचम्पकनाथकृतौ शास्त्रदीपिकाव्याख्याने प्रकाशाख्याने तृतीयाध्यायस्य अष्टमः पादः ॥

1219 Foll 172, size $10\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{4}$ in

The last nine *adhyayas*, from the fourth to the twelfth, in three different parts

a) The fourth, fifth and sixth *adhyaya* Foll 74, foll 1–17 twelve or thirteen lines, foll 18–74 ten lines in a page

The fourth *adhyaya* ends fol 18*b* (the first *pada* fol 8*b*, the second fol 12*b*, the third fol 16*a*), the fifth *adhyāya* ends fol 38*b* (the first *pada* fol 26*b*, the second fol 31*a*, the third fol 36*a*), the sixth *adhyaya* ends fol 74*a* (the first *pada* fol 45*a*, the second fol 49*b*, the third fol 54*a*, the fourth fol 60*a*, the fifth fol 67*b*, the sixth fol 69*a*, the seventh fol 72*a*)

On fol 18 another handwriting is setting in The date of this latter part is संवत १७६६ In the first part the text of the *sutras* has been written with red ink

b) The seventh, eighth, ninth and tenth *adhyaya* Foll. 82, 12–15 lines in a page

The seventh *adhyaya* ends fol 83*b* (the first and second *pada* fol 78*a*, the third fol 82*b*), the eighth *adhyaya* ends fol 89*a* (the first *pada* fol 85*b*, the second fol 86*b*, the third fol 88*a*), the ninth *adhyaya* ends fol 112*b* (the first *pada* fol 99*a*, the second fol 105*b*, the third fol 107*b*), the tenth *adhyaya* ends fol 156*a* (the first *pada* fol 117*a*, the second fol 122*b*, the third fol 126*b*, the fourth fol 132*b*, the fifth fol 140*b*, the sixth fol 144*b*, the seventh fol 150*a*)

c) The last two *adhyayas* Foll 16 (157–172), 15–17 lines in a page

The eleventh *adhyaya* ends fol 165*a* (the first *pada* fol 158*b*, the second fol 161*a*, the third fol 163*a*), the twelfth *adhyaya* ends fol 172*a* (the first *pada* fol 167*a*, the second fol 169*b*, the third fol 171*a*)

[H T COLEBROOKE]

---

6 *Nyayaratnamala by Parthasarathi*

2182.

2128 Foll 182, size 10 in by $4\frac{1}{8}$ in, nine lines in a page, good old writing Part of fol 95 and nearly the whole of fol 100 are left blank, which seems to indicate small lacuna

Nyayaratnamala, an exposition of the *Mimamsa* doctrine, in verse and prose, following *Kumarila Svamin's Varttika*, by *Parthasarathi Misra*, son of *Yajnatman* See Hall's Index p 172, no xi

It begins

आनंदममृतं ज्ञानमजं साक्षिणमीश्वरं ।
प्रणम्य सर्वमसर्वं सदसद्वंद्वे हरिं विभुं ॥ १ ॥
मीमांसार्णवसंभूतैः कुमारस्वामिनोक्तिभिः ।
न्यायरत्नैरहं मालां संग्रथ्नामि मनोरमां ॥ २ ॥
तत्र स्वाध्यायविध्यर्थं प्रथमं तावदुच्यते ।
आचार्यदृष्टिमाश्रित्य परपक्षनिरासतः ॥ ३ ॥
तत्र तावदिमं केचित् पूर्वपक्षं प्रपद्यते ।
आचार्यकनियोगार्थं स्वाध्यायमन्त्रप्रयुक्तितः ॥ ४ ॥

प्रथमावगतत्वेन तद्धि युक्तं प्रयोजनं ।
न तु वाक्यार्थविज्ञानं तद्धि पश्चात्प्रतीयते ॥ ५ ॥
तेनाविवर्धयिताधीत्वाद्वेदस्यार्थविचारणं ।
न कर्तव्यमतः शास्त्रं मीमांसाख्यमनर्थकं ॥ ६ ॥

आचार्यकरणप्रयुक्तस्य हि स्वाध्यायाध्ययनस्य प्रयोजनापेक्षायां पुरुषांतरगामित्वेन यद्दिग्गमपि प्रथमावगतत्वेन तत्सिद्धिरेवास्य प्रयोजनं युक्तं न त्वर्थज्ञानं पश्चाद्भावित्वात् । तेनान्यार्थत्वात् । वेदाध्ययनस्याविवर्धयितो ऽर्थः स्वविवक्षितश्च न निर्णेतव्यः । प्रयोजनाभावात् । अकर्तव्ये च निर्णये विचारो न कर्तव्य इति तदात्मकं मीमांसाशास्त्रं अनर्थकत्वादनारंभणीयमिति कथं पुनराचार्यकरणविधिप्रयुक्तं अध्ययनं न स्वविधिप्रयुक्तं । उच्यते । etc Apparently these words are an explanation of *ślokas* 4–6

In the first half of the work the single sections are not numbered A first section ends (fol 25*b*)

आचार्यमतमाश्रित्य श्रीमद्यज्ञात्मसूनुना ।
पार्थसारथिमिश्रेण प्रयुक्तितिलकः कृतः ॥

The new section begins

विज्ञानस्य प्रमाणत्वं स्वतो निर्णीयते यथा ।
परतश्चाप्रमाणत्वं तथा न्यायो ऽभिधीयते ॥

तत्र स्वतः सर्वप्रमाणानामिहाप्य स्वतः प्रामाण्यं परतश्चाप्रमाणत्वं आचार्यैर्निबद्धं etc

It ends (fol 34*b*)

पार्थसारथिमिश्रेण स्वतः प्रामाण्यनिर्णयः ।
व्याख्याविवादसंजातमोहव्यावृत्तये कृतः ॥

The new section begins

विधितत्त्वं विमर्श्यते बहुधा वादिनो यतः ।
अतो वार्त्तिककारीये क्रियते तत्त्वनिर्णयः ॥

कः पुनरयं विधिः । केचिदाहुः प्रमाणांतरागोचरो लिङादिशब्दमात्रालंबनः कार्यात्मा यागादिभावार्थगोचरः स्वर्गकामादिकं नियोज्यमात्मनि प्रेरयन्नियोगो विधिरिति etc

It ends (fol 49*a*)

न्यायागमानुसारेण श्रीमद्यज्ञात्मसूनुना ।
पार्थसारथिमिश्रेण कृतो ऽयं विधिनिर्णयः ॥

The new section begins

यत्र निर्मितपद्यते संबंधे लिंगलिंगिनो ।
स्वरूपतः प्रमाणाच्च तत्र निर्णय उच्यते ॥

It ends (fol 64*b*)

पार्थसारथिमिश्रेण वार्त्तिकोक्त्यनुसारतः ।
यथाप्रतीति निर्णीतो नियमः सप्रमाणक इति ॥

The new section begins:

वाक्यार्थमर्थविदो मूलं बहुधा वादिनो विदुः ।
तत्र वार्त्तिककारीयैर्न्यायैर्मार्गः प्रदर्श्यते ॥

It ends (fol 90*b*)

पार्थसारथिमिश्रेण निर्णयो ऽभिहितान्वये ।
यथागमं यथाप्रज्ञं वार्त्तिकोक्तः प्रदर्शितः ॥

The last section of the first half begins

दृष्ट्वा वार्त्तिककारस्य विशेषः काम्यनित्ययोः ।
अंगमात्रक्यवैकल्यलक्षणः प्रतिपाद्यते ॥ १ ॥

केचित् किल नास्ति एव नित्यकाम्ययोर्वैषम्यमुभयत्रापि सकलांगोपसंहारादिति मन्यते । etc

It ends (fol 96*b*)

पार्थसारथिना सम्यग्विशेषे काम्यनित्ययोः ।
आचार्यमतमाश्रित्य न्यायलेशः प्रदर्शितः ॥ १३ ॥

The copy described by Rājendralala Mitra, Notices, v, p 203, no 1887, comprises only this first half of the whole work

The second half begins

अंगस्वरूपसंबंधप्रमाणं सप्रकारकं ।
यदुक्तं वार्त्तिके सम्यक् संक्षेपेणात्र कथ्यते ॥

It is divided into five *paricchedas* The first *pariccheda* ends (fol 103*b*) इति श्रीन्यायरत्नमालायामंगनिर्णये प्रथमः परिच्छेदः ॥

The second *pariccheda* begins

सर्वभावगता शक्तिर्लिंगमित्यभिधीयते ।
वाक्यं तु पदसंघातमात्रमित्युदितं पुरा ॥

The third *pariccheda* begins (fol 117*a*) एवं श्रुत्यादिभिरुपनीते ऽग्वाद्ये ऽनुष्ठानयोग्या भावना संगता विधीयते ।

The fourth *pariccheda* begins (fol 141*a*) एवं तावदौपदेशिकांगसंबंधप्रकारः सप्रमाणकः पूर्वाध्यायषट्के प्रदर्शितः इदानीमातिदेशिकांगसंबंधविधाः सहप्रमाणा उत्तरषट्कप्रतिपाद्या अभिधीयंते ।

The fifth *pariccheda* begins (fol 161*a*) एकदेशे तु प्रयोगपरिमाणं तेनापद्वारेण etc

It ends श्रीमद्यज्ञात्मार्यसूनो श्रीपार्थसारथिमिश्रस्य कृतौ न्यायरत्नमालायामगनिर्णय समाप्त ।

भुवनत्रयविख्यात श्रीमत यज्ञात्मनन्दन ।
तत एव श्रुतं प्राप्य विश्रुत पार्थसारथि ॥ १ ॥
मीमांस(!) व्याकुल(!) चीयनक्रै
मैदप्रज्ञै(हैं)विंगाह्य(!) विगाह्य ।
सत्याचार्यैराह(r °चार्याह°)तैन्यायरत्नै
र्मालामेतां कल्पयामास धीर ॥

Date सवत् १५९१ वर्षे पौषमासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां तिथौ श्येह श्रीमकाराकस्थाननिरासोनो न्याभीरज्ञातीयपाठक गोवर्धनेन लिखितं । [H T COLEBROOKE]

2183

195 Foll 116 (१–११५, ९४ being put twice), size $10\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{4}$ in, 9–12 lines in a page, large old writing of the 17th century

Nayalaratna, a commentary on *Parthasarathi s Nyayaratnamala* (called *Najaratnamala*, *°mali i* in the introductory couplets), by *Ramanuja Acarya* It begins

सम्यङ्नपोजनसमेधितमस्तदोष
मास्रायमज्ञमनुशास्ति विशुद्धचक्षु ।
मानांतरानधिगतं क्रतु* रत्नतत्त्वं
तत्त्वांतरं च पुरुषोत्तमसहितं तत ॥ १ ॥
चाम्रायांतिमसीमनि स्फुरति य सद्भावनागोचर,
स्वे स्वे कर्मणि य प्रशास्ति पुरुषं योग्याधिकारक्रमात् ।
चाधत्ते विविधोपकारमखिलैर्य(या?)सौरङ्गैसंगिनां
साधाहिष्णुरिवैधते विधिरयं नानावतारास्रय ॥ २ ॥
चभिनक्रविभक्तमार्गयोर्
मतयोर्भेट्टगुरूपदिष्टयो ।
उभयोरपि पार्थसारथि
प्रथितो न्यायमते ऽभियोगवान् ॥ ३ ॥
चाम्यष्टभारमपरीक्षकतु प्रवेशम्
चाचार्यतैवमधिकृत्य दृढप्रकाश ।
व्यकृत पार्थरपसारथिरन्यतंत्रे
सद्योतये प्रथितमावरत्नमालां ॥ ४ ॥
गुरुतंत्रनिर्योषितो स्फुटं बहुमानादिह पार्थसारथे ।
विपुलोमि मतांतराश्रितो स्थिरभावो नयरत्नमालिकां॥५॥

* In the line सतु, but supra scriptum क्रतु

प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्य प्रत्यूहप्रशांतये सत्यक्रूरी(°ष्टां?)श्रुतिशिरसमधिष्ठितां स्वष्टदेवतां नमस्यति ॥ ञानदमिति ॥ Note the form *Partharathasarathi* in the fourth couplet

Fol 41*b* ends a first section इति श्रीमद्रामानुजाचार्यविरचिते न्यायरत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने प्रयुक्तितिलकव्याख्यान समाप्त ॥

Fol 51*a* a second section इति न्यायरत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने स्वत प्रामाण्यनिरूपण ॥

Fol 76*a* a third section इति पार्थसारथिविरचितन्यायरत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने ऽभिहितान्वयनिर्णयव्याख्यान समाप्त ॥

Fol 98*a* a fourth section इति रामानुजाचार्यविरचिते न्यायरत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने विधिनिर्णयव्याख्यान ॥

Fol 116*a* the last section इति रामानुजाचार्यविरचित न्यायरत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने नित्यकाम्यविवेकव्याख्याने समाप्त ॥

This is exactly the first half of the whole work as will appear from a comparison with the preceding complete copy of the *Nyayaratnamala*

The Oxford *Nayalaratna*, in Aufrecht's Cat Bodl, no 527, contains the second half the first word of the second half of the *Nyayaratnamala* being चगस्तरूप see also Rajendralala s Notices, iv, no 1557 Perhaps the Oxford volume and the present MS are different parts of one old complete copy

The erroneous title '*Nyayakaranda*' given to *Ramanuja Acarya s* commentary by Hall Index, p 172, no xii, was corrected by Aufrecht, Cat Cat, p 307

[H T COLEBROOKE]

7 *Other commentaries on the Mimamsasutras*

2184

1320 Foll 322, size $12\frac{3}{4}$ in by $3\frac{1}{4}$ in

Mimamsanayavivela, *Bhavanatha Misra's* commentary on the *Jaiminisutra*, an incomplete copy, comprising only eight books out of twelve All the single parts are well written and of considerable age See Hall's Index, p 179, no xxvi, Burnell's Tanj MSS, p 84

According to the introductory verse *Bhavanatha Misra's* work is an abridgment of the more ample work of his *guru*

a) The second to fourth *pada* of the first *adhyaya* Foll 46 (3–48), foll 3–13 nine lines, foll 14 48 eight lines in a page Foll 3–36 are in a very old handwriting the last twelve leaves are of a little later date The right half of the last leaf is torn off Some leaves are left blank on one side

The second *pada* ends fol 12*a*, the third fol 36*b*

It begins

त्रिपाद्यामनवद्यं यन्मत प्यक्त गुरो स्वत ।
विस्तरं सुमह कर्त्तु भव' संक्षिप्य वक्ष्यति ॥

आम्नायस्य क्रियार्थत्वादानर्थक्यमतदर्थानां तस्मादनित्यमुच्यते । यत्कं कार्यमय प्रतिपादयतो वेदस्य ।

b) The second *adhyaya* Foll 46 (49–94), generally eight lines in a page

The first *pada* ends fol 70*a*, the second fol 86*a*, the third fol 93*a*

It begins

द्वितीयेन द्वितीयेन निबन्धेन निबध्यते ।
यत्सदेव भवेनाद्य निरवद्य निगद्यते ॥

Note of the scribe लिखितं श्यामादास' काशीराम ॥

c) The third *adhyaya* Foll 80 (95–174) foll 95 157*a* eight lines, foll 157*b*–158*b* nine lines foll 159*a*–174*b* ten lines in a page

After fol 106 and fol 116 two leaves are wanting Thus the end of the first *pada* has been lost (see *su* 1, 23 on fol 116*a*, and *su* 2, 1 on fol 117*b*), the second *pada* ends fol 125*a*, the third *pada* fol 136*a*, the fourth *pada* fol 145*b*, the fifth *pada* fol 154*a*, the sixth *pada* fol 163*b*, the seventh *pada* fol 169*b*

It begins

पवित्रकाद्ययतस्त्वार्थसमोहविनिवृत्तये ।
उद्धाहिणो भवेनैषा वक्ष्यते शेषलक्षणे ॥

अथात शेषलक्षणम् ।

d) Foll 66 (175–240), eight lines in a page

The fourth and the fifth *adhyaya* The first *pada* of the fourth *adhyaya* ends fol 196*a*, the second fol 203*a*, the third fol 213*a*, the fourth fol 216*b* The first *pada* of the fifth *adhyaya* ends fol 226*b*, the second fol 230*b*, the third fol 236*a*

The fourth *adhyaya* begins

अथात क्रत्वर्थपुरुषार्थयोर्जिज्ञासा । अध्यायार्थ उपादानग म्यतारूपेणोत्पत्तिशेषत्वानुष्ठानाधिकाररूप ॥

The fifth *adhyaya* begins

श्रुतिलक्षणम् । क्रमनियमलक्षणं चिकीर्षितो वृत्तकीर्तनं तदुपायतया ।

The next three parts are in the same hand writing

e) Foll 51 (241–291), ten lines in a page

The sixth *adhyaya* The first *pada* ends fol 256*b*, the second fol 263*a*, the third fol 271*b*, the fourth fol 275*b*, the fifth fol 282*b*, the sixth fol 285*b*, the seventh fol 289*b*

It begins

द्रव्याणां कर्मसंयोगे गुणत्वेनाभिसंबन्ध ॥ अत्र भाष्ये यद्वृत्तं न कीर्तितं तत्र गुरुरभिप्रायमाह वृत्तस्य हेतुत्वाभावादिति ।

f) Foll 18 (292–310*a*), ten lines in a page

The seventh *adhyaya* The first *pada* ends fol 301*b*, the second fol 302*b*, the third fol 303*b*

It begins

श्रुतिप्रमाणत्वात् ॥ अत्र भाष्ये पूर्वेणेनुपक्रम्य चिन्तयितुमिष्यत इत्यनं यद्वयोरर्थभेदे संबन्धं चाह ।

g) Foll 13 (310*b*–322*a*), ten lines in a page

The eighth *adhyaya* The first *pada* ends fol 317*b*, the second fol 319*a*, the third fol 321*a*

It begins

श्रीजानकीपतये नमः। अथ विशेषलक्षणम्। अत्र सूत्रमेव संबन्धमाह भाष्ये तदर्थकथनमिति गुरुराह।

Name of the scribe रघुनाथेन लिखितं स्वार्थे परार्थे च॥

[H T COLEBROOKE]

2185

1447. Foll 54, size 11 in by 3¾ in, nine lines in a page

Mimamsanayaviveka, a second old copy of the third and fourth *pada* of the first *adhyaya* It begins with fol 13, the first twelve leaves not belonging to *Miśra Bhavanatha's* commentary The beginning of the third *pada* (about one page) is wanting, the first words on fol 13*a* are विनियोग इति वाच्यम्। कार्याभिधायिता मन्त्रस्य साधिता (see in no 2184 fol 12*b*, l 4) The third *pada* ends fol 39*a*

The first twelve leaves contain a small fragment of a commentary on the *Sabarabhashya* It begins उपमानमपि सादृश्यमसन्निकृष्टेऽर्थे बुद्धिमुत्पादयति यथा गवयदर्शनं गोस्मरणस्येति भाष्यम्॥ This quotation belongs to *Sabara's* explanation of *Mi sū* I 1, 5 (see p 10, l 16 of the edition in the Bibl Ind) It then proceeds, अस्यार्थं तात्पर्यं। उपमानमपि न परोक्षत्वेनैव ह्यव्यभिचारादिति। अरण्यगतस्तु एकत्र दृश्यमानं सादृश्य प्रतियोगिसादृश्यविशिष्टतया सन्निकृष्टेऽर्थे ऽत्र बुद्धिमुत्पादयति एतत्सादृश्यविशिष्ट (read °शिष्ट) स इति° The fragment breaks off with प्रयोजनान्तरमाह। प्रतिनिधिरिति। यो तेन दर्शपू

[H T COLEBROOKE]

2186, 2187

1458b & 1458c *Mimamsasutradidhiti* or *Nyayavalididhiti*, a commentary on the *Jaiminisutra*, by *Raghavananda Sarasvati*, disciple of *Advaya*, who was the disciple of *Visvesvara Bhagavatpada* See Hall's Index, p 182, no xxxvi, Rajendralala Mitra's Notices, vi, p 11, no 1991

1458b Foll 29, size 9½ in by 4 in, ten lines in a page

Mimamsasutradidhiti The first *adhyaya*

It begins

नत्वा मुरारेः पदकञ्जरेणून्
महेशितुर्भानुगजाननस्य।
देव्या गुरूणां च यतिस्तनोमि(यतित्त° R M)
न्यायावलीदीधितिमर्थकल्पाम्॥

तत्र।

धर्मो द्वादशलक्षण्या व्युत्पाद्यस्तत्र लक्षणैः।
प्रमाणभेदशेषत्वप्रयुक्तिक्रमसंज्ञकाः॥

अधिकारो ऽतिदेशश्च सामान्येन विशेषतः।
ऊहो बाधश्च तन्त्रं च प्रसङ्गश्चोदिता क्रमात्॥

विध्यर्थवादस्मृतिनामधेयै
चतुर्विधं मानमुदीर्यते ऽत्र।
पादैश्चतुर्भिस्त्विह लक्षणस्यै-
कत्वान्वितैः सिध्यति कर्मवृन्दम्॥

अल्पाक्षरमसंदिग्धं सारवद्विश्वतोमुखम्।
अस्तोभमनवद्यं च सूत्रं सूत्रविदो विदुरिति॥

तत्र मीमांसासूत्रसंदर्भो ऽथातो धर्मजिज्ञासेत्याद्यन्वाहार्ये च दर्शनादित्यन्तः। शास्त्रं शास्यते धर्मोऽस्यं हितमनेनेति। मीमांसा च पूजितविचाररचनात्मिका वेद एव। तदुक्तं। मीमांसासंज्ञकस्तर्कः सर्ववेदसमुद्भवः। सोऽतोवेदोऽहमीमांसा(?)काशांडलवणात्मवदिति॥ तस्याः फलं संदेहविपर्ययनिरासः धर्मे प्रमेयमात्रे हि वेदेन करणात्मना। इति कर्तव्यताभागं मीमांसा पूरयिष्यतीत्युक्तेः॥ तत्राङ्गपञ्चकोपेतं सूत्रमधिकरणं न्याय इति च कथ्यते॥ तदुक्तम्। विषयो विषयश्चैव(cp no 2200) पूर्वपक्षस्तथोत्तरम्। संगतिश्चेति पञ्चाङ्गं शास्त्रे ऽधिकरणं मतमिति (॥) तत्र विषयो विचारणीय वाक्यं। विष्णुरुपांशु यष्टव्य इति। संशयः संदेहः विष्णुरुपांशु यष्टव्य इति यागविधायकमर्थवादो वाद्यो(वायाद्?) विधिदित्र्यतयो ऽथवादिति पूर्वः पक्षः। उत्तरं सर्ववादो ऽन्यत्र यजतीति यागस्तुते सिद्धान्त॥ संगतिः। शास्त्रे ऽध्याये तथा पादे न्यायसंगतयस्त्रिधेयुक्ताः तत्राथातो धर्मजिज्ञासेति सूत्रारम्भे शास्त्रे। तस्य परस्य च संगतिः शास्त्रसंगतिः (।) तथाध्यायसंगतिः प्रमाणभेदशेषत्वप्रयुक्तिक्रमसंज्ञकाः। अधिकारो ऽतिदेशश्च साम

न्येन विशेषतः। ऊहो बाधश्च तन्त्रं च प्रसंगश्चेति। पादसंगतिः॥ पादे पादे वक्ष्यते। तद्यथा। विध्यर्थवादस्मृतिनामधेयानां परस्परसंगतयः प्रथमाध्याये। एवं द्वितीयाध्यायादिषु स्वयमूहनीयाः। न्यायाः सूत्राणि। तेषां षट् संगतयः आक्षेपदृष्टान्तप्रत्युदाहरणोपोद्घातप्रासङ्गिकापवादभेदेन तत्र तत्र सूत्रे प्रायशो वाच्या इति॥ अनारभ्यश्रुतं स्वाध्यायो ऽध्येतव्य इत्यादि तत्राध्ययने ऽष्टवर्षं ब्राह्मणमुपनयीत तमध्यापयीतेत्यधिकारनिर्देशः अध्येतव्यो वेदराशिः स्वाध्यायो ऽध्येतव्य इति स्पष्टतव्यप्रत्ययरूपविधिश्रवणादध्ययनेन स्वाध्यायं वेदराशिं भावयेत् स्वाधीतोच्चारणं नयेत् तस्याधीतस्यापाततो व्याकरणादिपरिशीलनेन विदितार्थस्य निर्णयाय द्वादशाध्यायी मीमांसारभ्यते असंदिग्धा विपर्यस्तानधिगतार्थफलवद्बोधस्यैव निष्कम्पवृत्तिहेतुत्वात्तस्याध्ययनविधिरेवास्तस्याप्रवृत्तप्रवर्त्तकतया इदमादिसूत्रं प्रवर्त्तते स्वाध्यायो ऽध्येतव्य इतिवत् स्वयंप्रवर्त्तकं . .

. पूर्वमाक्षिप्यते यत्र साक्षेपिकी मता ॥ १ ॥
पूर्वन्यायात्ययो यत्र प्रत्युदाहरणात् तु सा ॥ २ ॥
प्रसङ्गाच्चिन्त्यते यत्र तत्र प्रासङ्गिकी मता ॥ ३ ॥
बुद्धिस्थं चिन्त्यते यत्र बुद्धिस्थानात्मिका तु सा ॥ ४ ॥
कृत्वा यत्राधिका शङ्का पूर्वमेवातिदिश्यते ॥
तत्रातिदेशिकी प्रोक्ता संगतिर्न्यायवेदिभिः ॥ ५ ॥
चिन्ता प्रकृतिसिद्ध्यर्थामुपोद्घातं प्रवर्त्तते ॥ ६ ॥

अथातो धर्मजिज्ञासेति।

The first *pāda* (*ashṭādhikaraṇātmaka*) ends fol 8*b*, the second (*caturadhikaraṇa*) fol. 17*b*, the third (*daśādhikaraṇa*) fol. 25*a*.

Colophon इति श्रीविश्वेश्वरभगवत्पादशिष्याड्यभगवत्पादशिष्यश्रीरामानन्दसरस्वतीविरचिते मीमांसासूत्रदीधितौ प्रथमाध्यायविंशत्यधिकरणश्चतुर्थः पादः समाप्तः समाप्तश्च प्रथमो ऽध्यायः॥

1458c Foll. 101, size 9½ in. by 4 in., ten lines in a page.

Mīmāṃsasūtradīdhiti The second and third *adhyāyas*, both in the same handwriting as the first

The second *adhyāya* begins:

प्रथमाध्यायस्याधिकरणानि संपूर्णानि ह२
प्रमाणलक्षणे सिद्धा विध्यादीनां प्रमाणता।
तद्धर्माणि कर्माणि तेषु भेदो विचार्यते॥

फलं हि साध्यधर्मत्वात् भूतनिष्पाद्यमित्युक्तं(sic!) प्राप्ते सिद्धान्तसूत्रे॥ भावार्थाः कर्मशब्दास्तेभ्यः क्रिया॰

The first *pāda* (*ashṭādaśādhikaraṇātmaka*) ends fol. 10*a*, the second (*trayodaśādhikaraṇaka*) fol. 17*b*, the third (*caturdaśādhikaraṇa*) fol. 24*a*, the fourth fol. 29*a*.

The third *adhyāya* begins:

शब्दान्तरादिभिर्भेदो यागादीनां निरूपितः।
तेषामङ्गाङ्गिविषयो भेदश्चात्र निरूप्यते॥
षड्भिः श्रुत्यादिभिर्मानैः स एवात्र निरूप्यते।
आद्ये पादे श्रुतिकृतो द्वितीये लैङ्गिकः स्मृतः॥
तृतीये वाक्यजनितश्चतुर्थे प्रक्रियाकृतः।
स्थानैः समाख्यया चापि पञ्चमादौ तथा कृतः॥

तत्रादौ वक्ष्यमाणमर्थं प्रतिजानीते॥ अथातः शेषलक्षणमिति॥

The first *pāda* (*pañcadaśādhikaraṇaka*) ends fol. 35*b*, the second (*ekonaviṃśādhikaraṇaka*) fol 46*b*, the third fol 57*b*, the fourth (*ekaviṃśādhikāraka*) fol. 67*a*, the fifth (*viṃśatyadhikaraṇaka*) fol. 76*a*, the sixth (*pañcadaśādhikaraṇaka*) fol 83*b*, the seventh (*trayoviṃśatyadhikaraṇaka*) fol. 92*b*, the eighth (*trayoviṃśatyadhikaraṇātmaka*) fol 101*a*

[H. T. COLEBROOKE]

2188, 2189.

766 & 767. *Bhāṭṭadīpikā*, *Khaṇḍadeva's* commentary on the *Mīmāṃsāsūtra*. See Hall's Index, no. xxiv., p. 179; Aufrecht's Oxford Cat., p. 853, nos. 836, 837; Burnell's Tanj. MSS, p. 83 *Khaṇḍadeva* died at Benares in 1665 (Aufrecht, Cat. Cat, p. 130).

766. Foll 225; size 11 in. by 4¾ in; foll. 1–106, 135–167 eleven lines, foll. 107–134, 168–225 twelve lines in a page.

a) The second, third and fourth *pāda* of the first *adhyāya*. Foll. 17.

The second *pada* begins:

विश्वेशं नमस्कृत्य खण्डदेवः सतां मुदे।
तनुते तत्प्रसादेन संक्षिप्तां भाट्टदीपिकाम्॥

यागप्रायम्य॰। या॒ुपं चोपिशा देनता यामुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयतीत्यादार्थवादानां विधिप्रतिषेधयदेव कर्तृस्मरणाभावादपौरुषेयत्वे पूर्वाधिकरणेन सिद्धे संप्रति तद्वदेव धर्माधर्मयोः प्रामाण्यमस्ति न वेति विचार्यते।

See Raj Mitra's Notices, vii, p 271, no 2521 (*Adhy* I 2–III 8)

The third *pāda* begins (fol. 4*b*)

धर्मस्य॰॥ शिष्टैर्वैदिकपरिगृहीतानां मन्वादिप्रणीतस्मृतीनां धर्माधर्मयोः प्रामाण्यं न वेति संदेहे सम्मूलकत्वनिश्चायकाभावादप्रामाण्यम्। न मत्र प्रत्यक्षादिमूलं तेषां धर्माधर्मयोरप्रवृत्तेः वेदस्य च प्रत्यक्षपठितस्यानुपलम्भात् उपलम्भे वा स्मृतिप्रणयनवैयर्थ्यात् प्रत्यक्षपठितस्येदानीमुच्छेदस्य च वैदिकैर्येषा परिग्रहणं शाखानां मात्रामात्रापरित्यागेन पाल्यमानतया कल्पयितुमशक्तेः।

The fourth *pāda* begins (fol 9*b*)

उक्तम्॰॥ इह गुणविधित्वेन नामधेयत्वेन वा संमतानां सर्वेषामेव कल्पयदादिरिकमुपक्तानां उद्भिल्लोमादिपदानां प्रामाण्यमप्रामाण्यं वेति संशये प्रकारांतरभावादप्रामाण्यम्।

b) The second *adhyāya* Foll 23 (18–40), in the same handwriting.

The first *pāda* begins

भावार्थाः॰॥ एवं धर्माधर्मप्रमाणेषु निरूपितेषु अधुना तत्स्वरूपं निरूप्यते।

The second *pāda* begins (fol 7*a*)

भावनाभेदयत्नौ भूतापूर्वभेदोपयोगिभावार्थाधिकरणाक्षेपो-द्यातप्रमकानुप्रसक्तौ समाप्ते अधुना शब्दान्तरादिभ्यो अभिधीयते।

The third *pāda* begins (fol 16*a*)

गुणस्तु॰॥ ज्योतिष्टोमे यदि रथन्तरसामा सोमः स्यादैन्द्रवायवाग्रान् ग्रहान् गृह्णीयाद्यदि बृहत्सामा शुक्राग्रानिति श्रुतम्॥

The fourth *pāda* begins (fol 22*a*)

यावज्जीविक॰॥ यावज्जीवं दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेतेत्यत्र कामस्य स्वयमेवादर्शे दर्शपूर्णमासयजेति सोऽयमयमीप्रकारान्तरमिति।

and fol 69 begins in the middle of the commentary on the thirteenth *sūtra* of the fourth *pāda* (see *sū* 14 यद्दीनवत्॰ on fol 71*a*) The last leaf ceases in the middle of the commentary on the twenty-first *sūtra* of the eighth *pāda* (विप्रतिषेधे॰)

The first *pāda* begins·

अथात.॰॥ तदेवं षट्प्रमाणके कर्मभेदे निरूपिते संप्रति शेषविनिरूपितं शेषत्वापरपर्यायमङ्गत्वं निरूप्यते।

The second *pāda* begins (fol 50*a*)·

अर्थाभिधान॰॥ एवं श्रुतुपयोगविचारे वृत्ते अधुना लिङ्गोपयोगविचारः प्रस्तूयते।

The third *pāda* begins (fol. 57*b*)

श्रुते.॰॥ एवं लिङ्गविनियोगे निरूपिते इह वाक्यादिविनियोगो निरूप्यते।

The fifth *pāda* begins (fol 78*b*)

आन्वाय॰॥ उपांशुयाजप्रयाजानुयाजादिद्रव्याणां संस्कारादीनां स्विष्टकृदिडादीनि शेषकार्याणि कर्तव्यानुत नेति चिन्तायां उत्तरार्द्धात्मकासकृत्प्रयताति सर्वेभ्यो हविर्भ्यः समवद्यतीत्यादिवचनेभ्यो येषां हविर्भ्यामादयतीतिपदप्रधानमाधारत्वाहविरर्थत्वप्रतीतेः।

The sixth *pāda* begins (fol 86*a*)

सर्वार्थ॰॥ अनारभ्याधीतेन यस्य पर्णमयी जुहूर्भवतीत्यादिना वाक्यनि(च)रितप्रकृत्यनुवृत्तिप्रदेशेन विधीयमाना पर्णता कृतेन जुहू(माध्व)मत्वङ्गमिति स्थिते स प्रकृ किं प्रकृतिविकृतिसाधारणा उत प्रकृतावेवेति चिन्तायां। अविशेषात्साधारणी इति।

The seventh *pāda* begins (fol 94*a*)

प्रकरणविशेषात्॰॥ दर्शपूर्णमासयोरेवोद्दिश्यो प्रकरणे पठितान्यवदानादयः किमङ्गप्रधानसाधारणधर्मत्वमाहोस्वित् उत प्रधानाङ्गभूतदर्शपूर्णमासधर्मत्वमाहो इति विचारे॰

The eighth *pāda* begins (fol 10?)

The second *pada* begins (fol 118*a*)

सह° ॥ दैवे पशौ यूपस्य सह करोति सरत्वा पशुम नक्तोति श्रुतम् ।

The third *pada* begins (fol 123*b*)

यनारभ्य यस्य पर्णमयो जुहूर्भवति न स पापं श्लोकं शृणोतीति श्रुतम् ।

The fourth *pada* begins (fol 130*b*)

प्रकरण° ॥ राजसूयप्रकरणे इष्टिपशुसोमा याग यायागात्र होमविशेषनारप (read °दय) सर्वं फलाकाङ्क्षा अपि श्रुता न सारात्येन फलेन संबध्यन्ते ।

e) The fifth *adhyaya* Foll 33 (135–167)

The first *pada* begins

श्रुति° ॥ तदेवमङ्गप्रधानमधारत्वेन प्रयोज्यवर्गे ऽवगते ऽधुना प्रयोगविषत क्रमो निरूप्यते । एकादशे हि अङ्गानां प्रधानानां चैकेनैव प्रयोगविधिना विधानमिति वक्ष्यते ।

The second *pada* begins (fol 148*b*)

सन्निपाते° ॥ यत्रानेकेषां प्रधानानामङ्गानां वा एकेन प्रयोगविधिनोपसंग्रहात्साङ्गानां साहित्यावगमस्तत्र दर्शपूर्णमासप्राजापत्यादौ किं एकैकस्य प्रधानस्य सन्निपत्योपकारकाङ्गकाराई कृत्वेतरस्य कर्तव्यमित्येवं काण्डानुसमयो ऽथवा°

The third *pada* begins (fol 20*b*)

विवृद्धि° ॥ विकृतावेकादशप्रयाजान्यजति षडुपसद इत्यादि वैकृतौ अनेकवृत्त्यधिकसंख्या श्रुता सा प्रतिप्रधान गुणावृत्ति न्यायेन भूपदाज्यादिवदेकैकस्मिन्प्रयाजादौ प्रत्येकमभिसंबध्यत इति°

The fourth *pada* begins (fol 161*b*)

क्रमको य° ॥ तदेव निरूपितेषु क्रमप्रमाणेषु उत्तरोत्तरस्य दौर्बल्यं प्रागेवास्माभिर्निरूपितम् । सुबोधत्वात्तु न सूत्रकारेणोच्यते । शिष्यानुग्रहार्थं तु क्वचिदुच्यते । श्रुतिविरोधे पाठस्य दौर्बल्यम् ।

Date of this part यत्र २००० ॥ शुभमस्तु सर्वजगत ॥ संवत् १९२० ॥

पौषे मास्यसिते पक्षे द्वादश्यां बुधवासरे ।
लालाभिधेन लिखितं मुदे भवतु धीमतां ॥ १ ॥

f) The sixth *adhyaya* Foll 44 (168–211), in the same handwriting as *a–d*

The first *pada* begins

द्रव्याणां° ॥ एवं सक्रमके प्रयोज्यवर्गे निरूपिते ऽधुना तत्राधिकारो निरूप्यते तत्राधिकारो नाम फलभोक्तृत्वसमानाधिकरणं कर्तृत्वम् ।

The second *pada* begins (fol 176*a*)

पुरुषार्थैक° ॥ ऋत्विजामा सत्रमासीरन्नित्यादावनेककर्तृकसत्रप्रयोगादेकं फलं सर्वै. कर्तृभिरपवर्गो भुज्यते°

The third *pada* begins (fol 179*b*)

सर्वशक्तौ° ॥ नित्यनैमित्तिककाम्ये कर्मणां काम्यवत् सर्वाङ्गोपसंहारेणैव प्रयोग ।

The fourth *pada* begins (fol 187*a*)

शेषात्° ॥ दर्शादौ यदा सकलस्य पुरोडाशस्य दधिपयसोरन्यस्य वा हविष. संपूर्णस्य नाशस्तदा प्रधानानुरोधेन हविरन्तरोत्पत्तौ प्रसक्तायां यस्य सर्वाणि हवींषि नश्येयुर्दुष्येयुरपहरेयुर्वा आज्येनैता देवता परिसंख्याय यजेतेति श्रुतेनाज्येनैव याग इत्यविवादम् ।

The fifth *pada* begins (fol 192*b*)

अभ्युदये° ॥ दर्शपूर्णमासयोर्यस्य हविर्निरुप्तं पुरस्ताच्चन्द्रमा अभ्युदियात्°

The sixth *pāda* begins (fol 202*b*)

सन्निपाते° ॥ दर्शपूर्णमासयो कल्पभेद. श्रुत । वासिष्ठादीनां नाराशंसो द्वितीय प्रयाजस्तनूनपादन्येषामित्यादिना ।

The seventh *pada* begins (fol 205*a*)

स्वदाने° ॥ विश्वजिति सर्वस्वं ददातीति श्रुतम् । तत्र पित्रादीनामपि ज्ञातित्वेन स्वशब्दवाच्यत्वाद्दानप्रसक्तेर्दानम् ।

The eighth *pada* begins (fol 208)

इष्टिपूर्वकत्वात्° ॥ अग्नि चतुर्होतृसंज्ञका मन्त्रा पृथिवी होता द्यौरध्वर्युरित्यादयस् तैत्तिरीया होमाश्च विहिता ।

g) The seventh *adhyaya* Foll 14, in the same handwriting

The first *pada* begins

श्रुतिप्रमाणत्वात्° ॥ एवं साधिकारे उपदेशे ऽवगते ऽधुना तदधीनातिदेशो निरूप्यते ॥ अतिदेशो नाम य पदार्थो यादृशोपकारद्वारा यदङ्गत्वेनावधारितस्तस्य पदार्थस्य तस्य धर्मान्यत्वेन रूपेण तादृशोपकारद्वारैवान्याङ्गताबोधकं प्रमाणम् ॥

The second *pada* begins (fol 216*b*)

साम° ॥ प्रकृतौ ज्योतिष्टोमे अभिवर्तामृगत्वं रथन्तरं विकृतिविशेषे अभिरात्रादौ कवतीषु कर्तव्यत्वेन श्रूयते°

The third *pada* begins (fol 217*a*)

उक्तं° ॥ इदानीं नामातिदेश प्रस्तूयते । मासमग्निहोत्रं जुहोतीत्यादौ नैमित्तिकाग्निहोत्रवाचिनो नाम्नो न तावत् कर्मान्तरवाचकत्वम् ।

The fourth *pada* begins (fol 223a)

इति कर्तव्यता°॥ तदेव म प्रसङ्गो नामातिदेशो निरूपित । इदानीं कल्पितवचनातिदेशो निरूप्यते ।

767 Foll 258, size 11½ in by 5 in, foll 1-69 twelve or thirteen lines, foll 70-147 eleven lines foll 148-227 twelve lines, foll 228 258 ten lines in a page

Bhattadipika, Khandadeva's commentary on the eighth, ninth, tenth, eleventh and twelfth *adhyayas*

a) The eighth *adhyaya* Foll 12

The first *pada* begins

अथ विशेष°॥ तदेवं विविधो ऽतिदेशो निरूपित । तत्रापि प्रत्यक्षवचननामातिदेशयो कात्स्न्र्येन चिन्ता वृत्ता । चोदना लिङ्गातिदेशस्य तु सामान्यतो निरूपितस्य प्रकृतिविशेषनिरू पणार्थमष्टम आरभ्यते ।

The second *pada* begins (fol 7a)

वाजिने°॥ वाजिनयागस्यामिक्षानुनिष्पन्नवाजिनप्रतिपत्तिकर्मणो ऽप्यङ्गापेक्षायां किं सौमिकातिदेश उत दार्शिक इति चिन्त्यते ॥

The third *pada* begins (fol 9a)

हविर्गणे°॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं सारस्वतं चरुं बार्हस्पत्यं चरुमित्यादिहविर्गणे क्रमसामान्यात्प्रथमतृतीययो आग्नावैष्णवबार्हस्पत्ययोराग्नेयाग्नीषोमीयविकारत्वमिति प्राप्ते क्रमसामान्यस्याशास्त्रस्यान्यसापेक्षत्वेन विलम्बोपस्थितिकत्वात्प्र क्रियाक्रमगतदेवतासादृश्यस्यानन्यापेक्षत्वेन यागस्वरूपपरिचायकत्वेन च शीघ्रोपस्थितिकस्य पर्यवसानेनाग्नावैष्णवस्याग्नीषोमीयविकारत्वं बार्हस्पत्यस्य चाग्नेयविकारत्वम् ॥

The fourth *pada* begins (fol 11a)

दर्विहोमो°॥ तदेवं सिद्धे ऽतिदेशे दर्विहोमेषु तदपवादं वक्तुं दर्विहोमशब्दार्थो निरूप्यते ॥

b) The ninth *adhyaya*, incomplete Foll 57 (13-69), in the same handwriting The last leaf ceases abruptly, but only four or five lines are wanting

The first *pada* begins

यज्ञकर्म°॥ तन्त्रे सिद्धे ऽतिदेशे ऽतिदिष्टपदार्थविषय ऊहश्चिन्त्यते । त्रिविधोहो निरूप्यते । मन्त्रोह सामोह संस्कारोहश्च ॥

The second *pada* begins (fol 37b)

सामानि°। रथन्तरादिशब्दानां सामादिशब्दानां च गीतिमात्रवाचित्वं गीतिविशेषणत्वादिधर्ममात्रवाचित्वं वा सिद्धमेवोह रविषयया स्थाप्यते ॥

The third *pada* begins (fol 54a)

प्रकृतौ°॥ अग्नेरहं देवयज्यया अन्नादो भूयासमित्यादिमन्त्रेषु°।

The fourth *pada* begins (fol 62a)

षड्विंशति°॥ तत्रैव प्रैषे षड्विंशतिरस्य वङ्क्रय इत्य(त्र)नुषङ्गो ऽवयवतादिति श्रुतम् ।

c) The first four *padas* of the tenth *adhyaya* Foll 78 (70-147)

The first *pada* begins

विधे°॥ तदेवमूहे सिद्धे ऽप्युक्तातिदिष्टानां पदार्थानामुत्सर्गा पवादाभ्यां विकृतौ बाधा निरूप्यते ।

The second *pada* begins (fol 85a)

कृष्णलेषु°॥ कृष्णलचरौ पाकः कर्तव्यो नेति चिन्तायाम् । कृष्णलानामेव हविष्ट्वेनैवं च प्रयत्नमन्तरेणापि तस्यादर्थलोपाद करणम् ।

The third *pada* begins (fol 107b)

विकृतौ°॥ यस्यां विकृतौ प्राकृताङ्गसंबन्धेनापूर्वाङ्गश्रवणं यथा एकादश प्रयाजान् यजतीत्यादौ तत्र°

The fourth *pada* begins (fol 120a)

प्रकृति°॥ अग्नये कृत्तिकाभ्य पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपे दिति नक्षत्रेष्टि विधायोपहोमा समाम्नाता ।

d) The last four *padas* of the tenth *adhyaya* Foll 61 (148-198) in the same handwriting as parts *a* and *b* of this volume the last three leaves, with the end of the eighth *pada*, are in a rude modern handwriting

The fifth *pada* begins

आनुपूर्व्यवतां°॥ यत्र प्रकृतौ चत्वारिमन्त्राणामुक्तानि कथा त्वादीनि युतानि । तत्र विकृतौ तत्समसङ्ख्याकस्थले तावदेव कदाचिद्यागा ॥

The sixth *pada* begins (fol 165a)

स्वधर्मत्वानि°॥ सोमयागेष्वाम्नायबहुत्वमपि सामानि । इत्यादेव कर्मकाले गेयानि ।

The seventh *pāda* begins (fol. 172*b*):

पशोः°॥ अग्नीषोमीये पशुमालभेतत्र यद्यपि उत्पत्तियाक्ये पशोरेव पुरोडाशपदेवतासंबन्धित्वेन हविष्ट्वप्रतीतिः।

The eighth *pāda* begins (fol. 182*a*):

प्रतिषेधः°॥ तदेवमर्थलोपात्प्रत्याम्नानाय मार्गो निरूपितः। प्रतिषेधादिदानीं निरूप्यते।

On the first page (70*a*) there are these verses:

उपचरितव्याः सन्तो यद्यपि कथयन्ति नैकमुपदेशम्।
यास्तेषां स्वैरकथास्ता एव भवन्ति शास्त्राणि॥१॥

पथमिह पदविद्यातत्समान्वीक्षिकी वा
यदि पथि विपथे वा वर्तयामः स पन्थाः।
उदयति दिशि यस्यां भानुमान् सैव पूर्वा
न हि तरणिरुदीते दिक्पराधीनवृत्तिः॥२॥

e) The eleventh *adhyāya*. Foll. 29 (199–227). The 207th leaf brings in a piece omitted on fol. 206*a*, l. 10 (सर्वेकपत्रत्रुटिः).

The first *pāda* begins:

प्रयोजनाभिसंबन्धात्°॥ तदेवं दशभिरध्यायैः प्रकृतौ विकृतौ चानुष्ठेयपदार्थेष्ववगतेष्वधुना तेषां प्रयोगविधिप्रवगतानुष्ठानतन्त्रत्वं निरूप्यते।

The second *pāda* begins (fol. 205*a*):

एकदेशः°॥ इह सिद्धप्रयोगविधिमङ्गीकृत्य पूर्वं तस्योत्पत्तिविधिभेदेन न भेदो ऽपि तु स्वातन्त्र्येण श्रवणाभावे विनियोगैकत्वेनैकमित्युक्तम्।

The third *pāda* begins (fol. 213*b*):

अङ्गानां°॥ अङ्गानां प्रधानानां चैकप्रयोगविधिपरिगृहीतानामेकदेशकालकर्तृकत्वमित्युक्तम्।

The fourth *pāda* begins (fol. 220*b*):

चोदनैकत्वात्°॥ सर्वेचैकफलसाधनानामनेकेषां कर्मणां फले साहित्यावगमे ऽपि देशकालकर्तृभेदे प्रयोगभेदादङ्गावृत्तिरित्युक्तम्।

f) The twelfth *adhyāya*. Foll. 31 (228–258).

The first *pāda* begins:

तन्त्रि°॥ तदेवमनेकेषां प्रधानानामगृह्यमाणविशेषत्वे ऽङ्गतन्त्रता। गृह्यमाणविशेषत्वे त्वावृत्तिरित्युक्तम्।

The second *pāda* begins (fol. 241*a*):

विहारो°॥ आहवनीयादीनामाधानेनोत्पन्नानां प्रयोजनापेक्षायां सामर्थ्यादेवाग्निसाध्यार्थतस्माल्लौकिकसाधारण्येन कार्यमात्रापेक्षम्।

The third *pāda* begins (fol. 248*b*):

विश्वजिति°॥ अहरात्ररूपे अहीने विश्वजित्प्रथममहः। ततो ऽभिप्लवः षडहः ततो ऽभिजित्॥

The fourth *pāda* begins (fol. 255*a*):

जपाश्च°॥ सन्ति जपसंज्ञकाः केचिन्मन्त्राः। येष्वपयोर्भूर्थं जपतीत्येवं जपति चोदनाचोदितत्वेन ये विनियुक्ताः।

It ends:

तदेवं निरूपितो द्वादशभिरध्यायैर्धर्माधर्मौ॥

जैमिनेर्विमलसूक्तिषु मग्नं शुद्धिमाप विपुलां समवेतः।
प्रीतिमेतु नृहरेः पदपद्मे येन जन्मनिवहो न पुनः स्यात्॥

Date of this copy of the twelfth *adhyāya*:

पठिता श्रीमद्दीक्षिताखोप(?)नामककेशवभट्टानां भविष्ये मिश्रगौरीदत्तेन श्रीमदानन्दारामे सं १९१४ भाद्रशुद्धदशम्याम्।

[H. T. COLEBROOKE.]

2190, 2191.

1017 & 1018. *Bhāṭṭadīpikā*, a second copy, incomplete.

1017. Foll. 275, in eight parts; size 11–11½ in. by 4–4½ in.

a) The second, third and fourth *pādas* of the first *adhyāya*. Foll. 21; 11–13 lines in a page.

b) The first *pāda* and a part of the second *pāda* of the second *adhyāya*. Foll. 14 (22–35); 13–15 lines in a page. The last leaf terminates in the middle of the commentary on the twenty-seventh *sūtra* of the second *pāda* (सामेषु°). See no. 2194 (1562*b*).

c) The first two *pādas* of the third *adhyāya*. Foll. 20 (36–55); twelve lines in a page. The last leaf ceases in the beginning of the third *pāda*.

d) The last six *pādas* of the third *adhyāya*. Foll. 89 (56–154); foll. 56–66 nine to twelve lines, foll. 67–154 nine lines in a page. On fol. 67*a* another large handwriting sets in.

e) The fourth *adhyaya* Foll 31 (155–185), ten lines in a page

f) The fifth *adhyaya* Foll 26 (186–211), 13–15 lines in a page

g) The sixth *adhyaya* Foll 47 (212–258), in the same handwriting as part *f*, 11–13 lines in a page

h) The seventh *adhyaya* Foll. 16 (260–275), twelve lines in a page

1018 Foll 239 (276–514), in five parts, size 11 in by 4¼–4¾ in

a) The eighth *adhyaya* Foll 15 (276–290), twelve lines in a page For the date, see part *e*

b) The ninth *adhyaya* Foll 83 (291–373), 10 or 11 lines in a page

c) The first four *padas* of the tenth *adhyaya* Foll 76 (374–449), foll 374–387 twelve to fourteen lines, foll 388–449 (in a new handwriting) ten to twelve lines in a page

d) The eleventh *adhyaya* Foll 37 (450–486), in the same handwriting as part *a*, 11 or 12 lines in a page For the date, see part *e*

e) The twelfth *adhyaya* Foll 28 (487–514), in the same handwriting as parts *a* and *d*, 11 or 12 lines in a page

Date संवत् १९८३ शमै (?) पौषमासे कृष्णपक्षे मत एकादशौ गुरुवासरे सौप पुनर्वसु नल नाम संवतसर प्रहमान (*sic*!)

[H T Colebrooke]

2192, 2193.

1612 & 1370 *Bhaṭṭadīpikā*, the first three *adhyayas*, incomplete

1612 Foll 156, in two parts, size 9¾ in. by 3¾ in

a) The first and the second *adhyayas* Foll. 116, 6 or 7 lines in a page

b) The first two *padas*, and the beginning of the third *pada* of the third *adhyaya* Foll 40, 6–8 lines in a page

1370 Foll 169 (41–209), size 9¾ in by 3¾ in, 6–8 lines in a page

The remaining part of the third adhyaya, incomplete at the end, ceasing in the middle of the eighth *pada* The last leaf contains only this colophon इति श्रीखण्डदेवकृतौ भाट्टदीपिकायां चतुर्थाध्यायचतुर्थपादः समाप्तश्चाध्याय ॥

Nearly all leaves of these two volumes are coloured yellow [H T Colebrooke]

2194.

1562b Foll 16, size 11¼ in by 4¾ in, 13–15 lines in a page

Bhaṭṭadīpikā, the second, third and fourth *pada* of the first *adhyaya* The handwriting is the same as in no *2190b (1017b)*

[H T Colebrooke]

2195.

1562c Foll 17, size 11¼ in by 4¼ in, foll 1–6 eleven or twelve lines, foll 7–17 ten lines in a page

Bhaṭṭadīpikā, the seventh *adhyaya* The *handwriting of the first six leaves is the same* as in nos 2196 (1562*d*) and 2191*b* (1018*b*)

[H T Colebrooke]

2196

1562d. Foll. 14, size 11¼ in by 4¼ in, twelve lines in a page

Bhaṭṭadīpikā, the eighth *adhyaya*, in the same handwriting as no 2191*b* (1018*b*) and the first six leaves of no 2195 (1562*c*)

[H T Colebrooke]

8 *Other Mīmāṃsā works*

2197.

3039. Foll 107, size 12¼ in by 4½ in, eleven lines in a page

Mīmāṃsasārasaṃgraha, a commentary on *Bhaṭṭa Śaṅkara's Kārikās*, by *Āhitāgnikeśava*, son of *Bhaṭṭa Viśvanātha* An incomplete copy, comprising only the first four *adhyāyas*, but without the first *pāda* of the first

The commentary explains not only the *Kārikās*, but also the *Jaiminisūtras*

The text of the *Kārikās* is given at the end of each *adhyāya* Those of the first *adhyāya* are (fol 18*b*) अथाध्यायसिद्धान्तकारिकाः ॥

नत्वा गणेशवाग्यामगु(र्वग्रेन्) भट्टशङ्करः ।
सहस्र वक्ति सिद्धान्तान् सार्द्धश्लोकशतद्वयान् ॥
अधीतिरत्र दृष्टार्था धर्मे मानं च चोदना ।
धर्मो ऽर्थेश्चोदनाराम्यो(r °म्यो) न तन्म(!)नपरीक्षता ॥ १ ॥
प्रत्यक्षलक्षणोक्तिश्च स्वत.प्रामाण्यवर्णनम् ।
शब्दार्थान्वयनित्यत्वमुपवर्षमतं ततः ॥ २ ॥
निरालम्बनवादो ऽथ शून्यवादस्य दूषणम् ।
अनुमानपरिच्छेदः शब्दप्रामाण्यवर्णनम् ॥ ३ ॥
प्रामाण्यमुपमानस्याप्यर्थापत्तेश्च वर्णनम् ।
प्रामाण्योक्तिरभावस्य स्फोटवादनिराक्रिया ॥ ४ ॥
आकृतिस्थापन चाथापोहवादनिराक्रिया ।
वनवादस्ततश्चाथ सवन्धाक्षेपदूषणम् ॥ ५ ॥
चित्राक्षेपनिरासश्चाप्यात्मवादस्ततः परम् ।
शब्दाधिकरणं चाथ [तद्भूताधिकरणं चाथ]तद्भूताधिकृति-
वाक्याधिकरणं चाथार्थवादादिमानता । [स्तथा ॥ ६ ॥
अर्थवादोपयोगश्च नौदुम्बरफलान्वयः ॥ ७ ॥
मूर्पे हेतुविधिर्नास्ति मन्त्राणां च प्रमाणता ।
स्मृतीनां च प्रमाणत्व न तच्छ्रुतिविरोधतः ॥ ८ ॥
हेतुदर्शनतो ऽप्येवं शाक्यादेश्चाथ वर्णकम् ।
शिष्टाकोपे प्रमाणत्वं शिष्टाचारप्रमाणता ॥ ९ ॥
यवाद्या दीर्घशूकाद्या. पौर्वापर्यस्तथार्थतः ।
स्मृत्याचारस्य वाधः स्यात् त्रिवृद्वर्गादिचिन्तनम् ॥ १० ॥
पिकनेमादिचिन्ताथ कल्प(r °ल्प)सूत्रास्वतन्त्रता ।
स्मृतीनामस्वतन्त्रत्वम् अङ्गानामस्वतन्त्रता ॥ ११ ॥
शाक्यादेश्चास्वतन्त्रत्वं होलाकाद्यप्यथ स्थितम् ।
प्रामाण्यं व्याकृतिस्मृत्या यवैकत्वं लोकवेदयो. ॥ १२ ॥
आकृतेरेव वाच्यत्वं नामधेयप्रमाणता ।
उद्भिदादेश्च नामत्वं चित्रादेश्चापि नामता ॥ १३ ॥
तत्प्रख्यन्यायतो नामाग्नेयं तद्व्यपदेशतः ।
वाजपेये ऽप नामत्वम् आग्नेयादौ त्वनामता ॥ १४ ॥
बर्हिराज्यादिजात्यर्थं प्रोक्षण्यादि तु यौगिकम् ।
निर्मन्थ्यमपि तद्वत् स्याद्वैश्वदेवे च नामता ॥ १५ ॥
यष्टात्वाद्यर्थवादत्वं तत्सिद्धे गौणता क्वचित् ।
जात्या च क्वापि गौणोक्ता सारूप्याच्च क्वचिन्मता ॥ १६ ॥
प्रशंसातः(?) क्वचिच्चेयं भूम्ना सृष्ट्यादिगौणता ।
सालिङ्ग(r. °ङ्ग्य)समवायाच्च स्तुत्या संदिग्धनिर्णयः ॥ १७ ॥
सामर्थ्याच्च सुवादौ सः ।

The second *adhyāya* begins with the second quarter of the eighteenth *śloka*, and ends with the thirtieth (fol 40*b*), the third *adhyāya* ends with the first quarter of the seventy-second *śloka* (fol 88*a*), and the fourth *adhyqya* with the third quarter of the eighty-ninth *śloka* (fol 107*a*).

The commentary begins

आम्नायस्य क्रियार्थत्वादानर्थक्यमतदर्थानां तस्मादनित्यमुच्यते॥ अस्यार्थ. । आम्नायस्य फलभावनाख्यक्रियार्थत्वात् प्रामाण्य धर्मे इत्युक्तं पूर्वं चोदनासूत्रे । तेनातदर्थानामानर्थक्यमतदर्थत्वादेव तस्मादनित्य धर्मे प्रामाण्यं प्रमाजनकत्वमुच्यत इति । अथातो धर्मजिज्ञासेत्यत्रप्रमाणस्वरूपसाधनफलैः साभासैर्धर्मो जिज्ञास्यत्वेन प्रतिज्ञातः । तत्राग्मिन्नध्याये प्रमाणं निरूप्यते किं प्रमाणधर्म इति । तेन यदेव किंचिद्धर्मप्रमाणनिरूपणमर्थवादमन्त्रस्मृति-नामधेयादिगोचरं तत्सर्वमत्रैव सगतम् । न त्वत्र चोदनाप्रामाण्य-साधनं लक्षणार्थं येन स्मृत्यादेरसंगतिः स्यात् किं तर्हि धर्मप्र माणनिरूपणं । तेन लक्षणसंगतिस्तावत्सिद्धा । प्रकृतसंगतिरपि चोदनानां प्रामाण्ये पदपदार्थसंबन्धनित्यत्विकत्वेन वाक्यार्थप्रतो-तेर्मूलयत्नया चोपपादिते ऽनन्तराधिकरणे वेदद्वारेण तासां पौरुषेयत्वमाशङ्कितम् । सन्निकृष्टकाला वेदा इदानींतनास्ते च चोदनासंघातत्र पौरुषेयाश्चेद्वेदा अवश्यं पौरुषेय्यश्चोदना इत्येवमाशङ्क्य वेदापौरुषेयतया तदवयवानां चोदनानामप्यपौ-रुषेयतया प्रामाण्ये साधिते तदवयवत्वेनोपस्थितानामर्थवादादि-भागानामप्यपौरुषेयत्वसामान्याच्चोदनावत् प्रसक्तं प्रामाण्यमस्ति

न वेत्ति चिन्त्यत इति । तत्रास्मिन्नेव सूत्रे विध्यतिरिक्तानामपि-
च दमन्तनामधेयानां क्रियार्थत्वानां वादानर्थक्ये प्राप्ते कारिकाकृत
आह । यथेशदादिमानतेति (*śl* 7) ।

The commentary of the second *adhyaya* begins (fol 20*b*)

नमस्कृत्य गणपतें पादाह्वये सिद्धिसाधने ।
विचार्येर्वं प्रमाणानि कर्मभेदो निरूप्यते ॥

The commentary of the third *adhyaya* begins (fol 41*b*)

नमस्कृत्य गणपतें पादाह्वये सिद्धिसाधने ।
विचर्येवं कर्मभेदं शेषशेषित्वमुच्यते ॥

The commentary of the fourth *adhyaya* begins (fol 89*b*)

नमस्कृत्य गणपतें पादाह्वये सिद्धिसाधने ।
विचार्यं शेषशेषित्व प्रयोजकमथोच्यते ॥

Date of the first *adhyaya*, सवत १८६५, date of the other three *adhyayas*, सवत् १८६६

Colophon इति श्रीभट्टविश्वनाथात्मजाहिताग्निकेशव विरचिते मीमांसासारसंग्रहे भट्टशाकरीयकारिकाविवेचने ऽधिकरणमालादिग्रन्थफक्किकासंग्रहे द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थ पाद ॥

[J R BALLANTYNE]

2198.

3099 Foll 54, size 9¼ in by 4 in, 10–12 lines in a page

Mimamsanyayaprakasasamj a'am Mimamsa prakaranam, according to Burnell, Tanj MSS, p 85, "the most popular introduction to the *Mimamsa*," by *Apadeva*, son of *Anantadeva*

See Hall's Index, p 185, no xlix The beginning has been printed in Aufrecht's Oxford Catalogue, p 219*b*, no 524, and in Raj Mitra s Notices, I, p 167, no 299

The end is

इति सो ऽयं धर्मो यदुद्देशेन विहितस्तदुद्देशेन क्रियमाणस्तद्धेतु ।
श्रीगोविन्दार्पणबुद्धा क्रियमाणस्तु निःश्रेयसहेतु । न च तदर्पण
बुद्धानुष्ठाने प्रमाणाभाव । यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहासि ददासि
यत् । यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणमिति स्मृते ॥
अस्माच्चाष्टकादिस्मृतिवत् प्रामाण्यादिग्रन्थत्र विस्तर ॥

इह मन्दमति क्षेयं प्रक्रिया भट्टसमता ।
तस्माद्गुर्विलासो ऽयं गोविन्दगुरुपादयो ॥ १ ॥

ग्रन्थरूपो मदीयो ऽयं वाग्व्यापार सुशोभन ।
अनेन प्रीयतां देवो गोविन्दो भक्तवत्सल ॥ २ ॥

The handwriting is not everywhere the same, foll 19*b*–31*a* and fol 46 being apparently not as old as the main body of this manuscript

[J R BALLANTYNE]

2199.

3098 Foll 60, size 9¼ in by 4¼ in, generally 11 or 12 lines in a page

Nyayaprakaśa, a second copy of *Apadeva's* work Foll 21–25 and fol 38 are in a modern handwriting, but the main body of this manuscript may belong to the end of the 17th century There are some lines in a small handwriting on the outer side of the first leaf which seem to belong to some other *Mimamsa* work

[J R BALLANTYNE]

2200

3033 Foll 32, size 12¾ in by 6½ in 15–21 lines in a page

Mimamsanyayaprak sa a third copy with marginal notes in a small handwriting The following lines are on the first page

पञ्च पञ्चनखा भक्ष्या( ) पञ्च पञ्चनखेतरा ।
शशक शल्लकी गोधा खड्गी कूर्मो ऽथ( ) पञ्चम ॥

पञ्च पञ्चनखा भक्ष्या ब्रह्मक्षत्रेण राघव ।
शशक शल्लकी गोधा खड्गी कूर्मो ऽथ( ) पञ्चम ॥

[J R BALLANTYNE]

2201.

1458a Foll 59, size 9¼ in by 4 in ten lines in a page

Mimamsanyayaprakasa, a fourth copy

[H T COLEBROOKE]

2202.

3272 Foll 44, size 14¾ in by 7¼ in, 12-14 lines in a page

Mimamsanyayaprakasa, a fifth copy

The scribe has added लिखितं ग्राम संधिकापुरमध्ये ब्रायणशास्त्रवाल्या(?) [A C BURNELL]

2203.

1321 Foll 203, size 12¼ in by 4¼ in, foll 1-136 thirteen lines, foll 137-203 twelve or eleven lines in a page

Jaiminiyanyayamalavistara, "the maxims of *Jaimini's* philosophy, or religious institution, in easy verses, with a commentary in prose" (Colebrooke, on fol 1a), by *Madhava Acarya* (in the second half of the fourteenth century) See Hall's Index, p 168, no li

Copied, in ten parts, by one and the same scribe, Samvat 1847 and 1848

a) The first *adhyaya* foll 20,
b) the second *adhyaya*, foll 16,
c) the third *adhyaya*, foll 32,
d) the fourth *adhyaya*, foll 12,
e) the fifth *adhyaya*, foll 11,
f) the sixth and seventh *adhyayas*, foll 23,
g) the eighth and ninth *adhyayas*, foll 22,
h) the tenth *adhyaya*, foll 46,
i) the eleventh *adhyaya*, foll 12,
k) the twelfth *adhyaya*, foll 9

The numbers of the verses, and other marginal notes, are in Colebrooke's handwriting

An edition of the *Jaiminiyanyayamalavistara* was begun by Th Goldstucker (Sanskrit Text Society, London, 1865-1869), and finished by E B Cowell (1878) Another edition in the *Anandasrama* Skr Series [H T COLEBROOKE]

2204.

1841 Foll 345 (and four additional leaves, after foll 34, 93, 204 and before fol 217, which supply omissions), size 11¾ in by 5½ in, eleven lines in a page, modern handwriting

Jaiminiyanyayamalavistara, a second complete copy

The first *adhyaya* ends fol 37a, the second fol 64b, the third fol 120a, the fourth fol 144a, the fifth fol 164a, the sixth fol 195a, the seventh fol 203b, the eighth fol 213a, the ninth fol 244a, the tenth fol 311b, the eleventh fol 330b, the twelfth fol 345b [J TAYLOR]

2205.

204 Foll 332, size 9¾ in by 4½ in, eight lines in a page

Jaiminiyanyayamalavistara, a third, but incomplete copy, in five parts, all in the same handwriting, except the last twenty two leaves

a) The first *adhyaya*, foll 47,
b) the second *adhyaya*, foll 39,
c) the third *adhyaya*, foll 75,
d) the fourth (ends fol 33b), fifth (ends fol 61a) and sixth *adhyaya*, foll 101,
e) the seventh (ends fol 12b), eighth (ends fol 25a) and ninth *adhyaya*, foll 70

[H T COLEBROOKE]

2206

285b Foll 65, size 10¼ in by 3¾ in, legibly written, in Devanagari, in the early part of the last century, ten lines in a page, except the last eight leaves (originally paged separately), which have been supplied by a more recent hand, nine lines in a page The original pagination of the two portions (6-62, 1-8) has been obliterated, and changed to 89-153, so as to make them appear as the continuation of MS 285a (the *Narayaniya vritti* on the *Asvalayana Grihyasutra*)

A fragment of a *Mimamsa* treatise, in the *sragdhara* metre, with a commentary

The first leaf (the sixth of the original MS) begins in the middle of the comment on the first *śloka* प्राप्तिकयो पुन प्रयण कूप्तोपकाराद्यभाग सवधेन ०

The second *śloka* runs as follows (fol 92*b*, orig 9*b*)

> प्रमाप्ति प्राप्तिभाजामपि यदि परमावान्तरा पूर्वकत्व
> व्यावृत्ताद्देश्यधर्मे सृजसि विपटयन्नेनमव्याप्तिदोष ।
> तस्मादादाय लक्ष्यप्रकृतिनिहितं स्यादतिव्याप्तिचक्रे
> व्रीह्युद्देशो ऽपि हतो(!) नियमविधिपदे खल्वपूर्वो
> [वलोद ॥ [२] ॥

यद्यव्याप्ति परिहर्तुं मामानामप्यप्रता नाम ०

The third *śloka* (fol 93*b*, orig 10*b*)

> यूप· सर्वो ऽप्यपूर्वे स्वयमपि विधिधादृष्टसंस्कारयोगाद्
> अस्मिन्देशेऽपि दृष्टे रदिरनियमन(?)तत्र का प्राप्तिवार्ता।
> तस्मात्तत्स्वरूपे परमनरगतं रूपभेदं विहाय
> प्राप्यप्राप्तो विचार्य कथमपि तदिहाव्याप्तिदोषात
> [मुक्ति ॥ ३ ॥

यूप प्राकृतो वैकृत सर्वा ऽपि तावदाहवनीयादिवदली किक ०

The last *śloka* (fol 145*a*, orig 62*a*)

> तद्भिन्नत्वं निवेश्यं यदि खलु तदवच्छेदभेदे तता न
> व्यावृत्ते· कार्यमोऽश्वसृतुगमनपृहत्संश्रिताया नियत्ता ।
> स्थाने कल्पिता(?) कोक्ति क्रियत इति मतं यद्युपायांतरात्तो
> तद्वाच्यं धात्विकल्पव्यतिकररहित किं नु वैकल्पिकत्व
> [॥ १४ ॥

एवं विवक्षया उपायविषयनियमविधिव्यावृत्तिलाभे ऽपि ०

The *Sutrabhashya* is referred to in the comment on *śl* 4, the *Mimamsakamarjada* on *śl* 7, इत्यष्टमश्लोकविवरण fol 110*a*, प्रवृत्तिप्रतिबंध कालस्य भंग· क्रियत इति तु भट्टपादा· । fol 147*b* न्यर्थे पादार्थे पुन श्रुतिरिति यदतो भगवत· सूत्रकारस्य fol 152*b*

The original colophon ran thus इति मीमांसकभट्टनीलकंठात्मजशंकरकृती भट्टभास्करे प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीय पाद· ॥ This has been scored out, and the following supplied by a different hand इति श्रीमीमांसकभट्टनीलकण्ठात्मजनारायणभट्टकृते सूत्रवृत्ति समाप्ता संवत् १६६० ॥

The older leaves of the MS show the marginal mark (now painted over) वि र, the first and last leaves of the modern portion, भाट्टभास्कर [H T COLEBROOKE]

2207

1366 Foll 43, size 8¾ in by 3¾ in, 15–19 lines in a page

Bhattabhaskara, a controversial treatise on *Mimamsa* topics, by *Jivadeva*, son of *Apadeva*, the *Dharmapramaparicceheda*, incomplete The same chapter in Rajendralala Mitra's Notices, vii, p 126, no 2356 See Hall's Index, p 188, no lix

The first two leaves are lost, fol ३ begins घ दशाख्यातवाच्यत्वात्तदन्तर्गतं विधित्वयमाख्याततत्वेन रूपेण तामभिधत्ते । There are some more leaves lost after fol 27 The *Ranaka* is often quoted in opposition to the *Misrah*

Colophon इति श्रीमदापदेवात्मजजीवदेवकृतौ भाट्टभास्करे धर्मप्रमापरिच्छेद· ॥ संवत् १७३९ आश्विनवदि त्रयोदश्यां भौमे ज्योतिर्विज्जगन्नाथो व्यलीलिखत् ॥

[H T COLEBROOKE]

2208.

1303b Foll 58, size 13⅜ in by 4⅜ in six lines in a page, written in the Bengali character, on coloured paper

Tattvasiddhanta, a short treatise on the principles of the *Mimamsa*, by *Vidyanidhi?*

It begins

> शिवं सोमं समाराध्य श्रीमान् विद्यानिधि· सुधी· ।
> तनु(ते) तत्वसिद्धान्त मीमांसार्थेनतत्वत· ॥

तत्र मीमांसाया· प्रथमं सूत्रं अथातो धर्मजिज्ञासेति यदा हि धर्मजिज्ञासानन्तरं शास्त्रमारभ्यमानं दृश्यते तदा नूनमिदं शास्त्रं धर्मप्रतिपादनप्रयोजनमिति गम्यते ।

Date of the copy लिखितस्तत्वसिद्धान्त· श्रीकृष्णचन्द्रेण शर्मणेति ॥ शाकाब्दा· १७२८ ॥

[H T COLEBROOKE]

2209.

1322 Foll 74, size 12¾ in by 4½ in, yellow paper, large regular writing in the Bengali character, seven lines in a page, written about Colebrooke's time

Adhikaranakaumudi, by *Ramakrishna* See Raj Mitra's Notices, ii, p 67, no 634

It begins

नन्दमूनु नमस्कृत्य सर्वलोकेश्वरेश्वरं ।
निरूप्यते ऽधिकरणं रामकृष्णेन विश्रुतं ॥

अधिकृत्य क्रियते ऽर्थाद्विचारो यस्मै तदधिकरणं मीमांसा सिद्धान्तस्तस्याङ्गानि पञ्च यथाह भट्ट

विषयो विषयश्चैव पूर्वपक्षस्तथोत्तरं ।
निर्णयश्चेति पञ्चाङ्गं शास्त्रे ऽधिकरणं स्मृतं ॥

The single topics of the *Mimamsa* are introduced by special headings (the first is परिपदधिकरण, Raj M), अथ रात्रिसत्राधिकरण fol 2b, अथ विश्वजिदधिकरण fol 3b, अथ सर्वस्वदाक्षिण्याधिकरण fol 4a, अथ होलाकाधिकरण fol 4b, अथ फलचमसाधिकरण and अथ सर्वपिद्याधिकरण fol 5a, अथ हविरुभयत्वाधिकरणं fol 5b, अथ गृहैकत्वाधिकरण and अथ तदर्थशास्त्राधिकरणं fol 6a, अथ निषादस्थपत्यधिकरण and अथ रथकाराधिकरणं fol 7a, अथ तत्न्याय fol 7b, अथ प्रसङ्गन्याय fol 8b, अथाङ्गस्य प्रधानावृत्तप्रयोजकत्वन्याय and अथ योगसिद्ध्यधिकरण fol 9b, अथ कर्मणार म्भाधिकरणं fol 10b, अथ शश्वधिकरण fol 11a, अथ देवताधिकरणं fol 12a, अथ कौण्डपायिनामयनाधिकरणं fol 12b, अथ यागदानहोमाधिकरणं fol 13a, अथ पादाहवनीयन्याय fol 14a, अथ पद्न्याय fol 14b, अथ स्मार्त्याग्निरेज्याधिकरण fol 15a, अथ कृष्णलन्याय and अथ कपालाधिकरण fol 16a, अथार्थवादाधिकरणं fol 16b, अथ विरोधाधिकरणं fol 17a, अथ प्रतिनिध्यधिकरण fol 17b, अथ फ (leg फल) भूमा fol 19a, अथानुषङ्गाधिकरण fol 19b, अथ देवतासाहित्य fol 20a, अथ विकल्प fol 21a, अथ यावज्जीवाधिकरणं fol 23a, अथ जातेष्ट्याधिकरणं fol 23b, अथ काम्यस्य नित्यापेक्षया विलक्षिताधिकरणं fol 24a, अथ तद्न्तापकर्षन्याय and अथ तदाद्युत्कर्षन्याय fol 25a, अथ संयोगपृथक्त्वन्याय fol 26a, अथ याज्यावचनाधिकरणं fol 27a, अथ पणपुराणन्याय, अथ दण्डापूपन्याय and अथ द्यूतपणन्याय fol 27b, अथ कपिञ्जलाधिकरणं fol 28a, अथ तदसूत्राधिकरण and अथारम्भणीयान्याय fol 28b, अथाङ्गस्य प्रधानकालान्वयानन्वयौ fol 29a, अथ समं स्यादश्रुतत्वादिति न्याय and अथानेकार्थत्वाकल्पना fol 29b अथ प्रक्रमाधिकरणं and अथ पृथग्विधौ गुणविधानासम्भव fol 30a, अथ सर्वशङ्काधिकरणं fol 30b, अथ तिर्यगधिकरण fol 31a, अथ पश्वधिकरणं fol 32a, अथ सहसाहित्यविवेक fol 32b, अथ खलेवालीन्याय and अथ प्रतिपत्त्यधिकरणं fol 33a, अथाष्टमिकविकृत्यधिकरणं fol 33b, अथ धान्यमस्याधिकरणं and अथोहाधिकरण fol 34a, पाशाधिकरण fol 35a, अथ कालशौचाधिकरण fol 35b, अथ हेतुवन्निगदाधिकरणं and अथारुणान्याय fol 36a, अथ सोमयाजिन्याय fol 36b, अथाङ्काधिकरण fol 37a, अथाभिघाधिकरण fol 37b, अथानुदितेष्टिन्याय fol 38a, अथ हविरुपलक्षणाधिकरण fol 38b, अथ प्राशाधिकरण fol 39a, अथ विविदिष(leg ष्य)धिकरण fol 39b, अथ स्तुत्यधिकरण fol 40a, अथ ज्योतिरधिकरणं fol 40b, अथ वैश्वानराधिकरणं fol 41a, अथ गुणविकृत्यधिकरणं fol 41b, अथ क्रम fol 42a, अथ श्रुतिलिङ्गादिन्याय fol 43b, अथ विधिनियमादि fol 48a, अथ श्रुतशब्दत्याग fol 50b, अथ विध्यनुवादवैषम्य fol 51a, अथ नित्यानित्यवैषम्य fol 51b, अथ सापेक्षत्वनिरपेक्षत्ववैषम्य fol 52a, अथ द्वयो प्रणयतोर्त्यधिकरणं fol 52b, अथ परिभाषाधिकरण fol 54b, अथ सर्वनामा(धि)करणं fol 55b, अथ निषेधपर्युदासौ fol 56a, अथ षड्गुतन्याय (?) fol 61a, अथानुयाजाधिकरण fol 61b, अथ शश्वधिकरणं fol 62a, अथ कलञ्जाधिकरण fol 64a, अथ लिङ्गसमवायन्याय fol 64b, अथ प्रकृतिविकृतिभावव्यस्था (leg व्यवस्था?) fol 65a, अथ स्थालीपुलाकन्याय fol 70b

The last words are भिनत्तीति सर्वं समञ्जसं ॥ इत्यधिकरणकौमुदी समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2210.

1404a Foll 127, size 8¾ in by 3¾ in, 9–13 lines in a page

Vidhirasayana Sukhopajivini, a commentary on the *Vidhirasayana*, composed, as was the *Vidhirasayana* itself, by *Apyaya Dikshita*, son

of *Rangarōja Adhvarivara*, of the family of *Bharadvāja* The *Vidhirasāyana* is a metrical treatise on the three kinds of *vidhi* For the correct form of the author's name see no 2211

It begins:

उद्धृत्य योगकलया हृदयाब्जकोशं
धन्यैश्चिरादपि यथारुचि गृह्यमाणः ।
यः प्रस्फुरत्यविरतं परिपूर्णरूपः
श्रेयः स मे दिशतु शाश्वतिकं मुकुन्दः ॥ १ ॥
जन्मस्थानलयं समस्तजगतां यस्यैव लीलायितं
यस्मिन्नायतने भवस्थिरमहापाशाशयः प्राणिनाम् ।
तद्ब्रह्मादिभिरप्यगम्यविभवं विश्वाधिकं शाश्वतं
माद्यं ब्रह्म रसालमूलरसिकं पाथेयमन्तर्दृशा ॥ २ ॥
यत् कुमारिलमतानुसारिणा निर्मितं विधिरसायनं मया ।
पद्यरूपमनतिस्फुटाशयं तत् सुखावगतये विविच्यते ॥ ३ ॥

प्रारिप्सितप्रकरणाविघ्नपरिसमाप्तये सूत्रकारस्य महर्षेरनुस्मरणरूपं मङ्गलमाचरन्नेव प्रकरणारम्भं तावदाक्षिप्य समाधत्ते ॥ विख्याता मुनिवर्यसूक्तिषु विधास्तिस्रो विधीनामिमा याभिर्वेदविधिक्रियाविषयतान्याय्या व्यवस्थापिताः ॥ किं तत्रास्ति विचार्यमाद्यमपि ते मार्गे निसर्गोज्ज्वले (*r.* °ज्ज्व°) नानोदाहरणेषु ताः प्रविशदीकर्तुं प्रवर्तामहे ॥१॥ मुनिवर्यस्य भगवतो जैमिनेः सूत्रेषु विधिर्वा स्यादपूर्वत्वात् (I, 2, 19) नियमार्थो वा श्रुतिरुच्यते (IV, 2, 24) परिसंख्येत्येवमादिषु (I, 2, 42) त्रयो विधिप्रकाराः प्रसिद्धाः ॥ अपूर्वविधिर्नियमविधिः परिसंख्याविधिश्चेति ते च भट्टपादैः परस्परासंकीर्णविषयतया स्पष्टमेवोपपादिताः तत्र स्वत एव निरवद्ये ग्रन्थकारैश्च बहुभिर्निष्कर्षे प्रापिते ऽपूर्वविध्यादिविभागे नूतनं किंचिद् विचारणीयं नास्त्येव तथाप्यपूर्वविध्यादीनां ग्रन्थान्तरेषु विप्रकीर्णोदाहरणेषु विध्यादिलक्षणविचारव्याजेन तत्र तत्र प्रदर्शनेनोदाहरणविषयैश्चैषां स्पष्टीकर्तुं प्रकरणमिदमारभ्यत इत्यर्थः ॥

The *opūrraridhilakshan ikshepa* ends fol. 61*a*, the *niyamaridhilakshan ikshepa* fol 68*a*, the *parisankhyalakshanākshepa* fol 73*b* Then follows the *trividhavidhilakshan ikshepaparampara tidesa*, after that (fol 76*b*) the *udaharanākshepa*, ending fol 100*b* with the colophon इति . . . अपूर्वनियमविध्युदाहरणाक्षेपपूर्वपक्षः समाप्तः ॥ The next and last part of this copy begins (fol. 101*b*).

एवमपूर्वविध्यादिलक्षणोदाहरणान्याक्षिप्य प्रदर्शितेष्वपि केचिदाक्षेपाः ह्युत्सर्गादावाक्षमाणि प्रदर्शिताः न तु तत्स्थाने पक्ष न्यायान्वेषणे तु ते ऽपि प्रशिथिला इत्याक्षेपव्याजेन तत्तदाक्षेपोपजीव्यशास्त्रमर्यादाक्षेपं कृत्स्नस्यापि शास्त्रस्य परस्परविरुद्धार्थत्वशङ्कास्पदं स्थालीपुलाकन्यायेन प्रदर्शयिष्यामीति प्रतिजानीते ॥

Colophon on fol 76*b* इति श्रीमदद्वैतविद्याचार्यश्रीभरद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्रीविश्वजिद्याजिश्रीरङ्गराजाध्वरिवरसूनोरप्पयदीक्षितस्य कृतौ विधिरसायनसुखोपजीविन्यां त्रिविधविधिलक्षणाक्षेपपरम्परातिदेशः ॥

It breaks off with · सत्यमेव यदितव्यमित्यादीनामेव कारणतया नियमत्वमन्यत्र तु फलेनैव नियमपरिसंख्याव्यपदेश इति एवं दृष्टार्थः सर्वो ऽपि विधिर्नियमविधिरिति सर्वो ऽपि निषेधः परिसंख्येति चाङ्गीकृत्यापूर्वविध्यादीनां लक्षणानि विभज्य दर्शयिष्यन्त इत्यर्थः तान्येव लक्षणान्याह ॥

See Hall's Index, p 194, no lxxxi , Burnell's Tanj MSS , p 86. [H. T. COLEBROOKE.]

2211.

1642. Foll 18; size 9¾ in by 3 in , fairly good, small Devanāgarī writing , 9-11 lines in a page

Upakrama-parākrama, a treatise on "the relative importance attaching to right initiation and the proper completion of ceremonies" (Hall's Index, p 192, no lxxv), by *Appayya Dīkshita*, son of *Rangarāja*

It begins .

उपक्रमस्य प्रबलत्वमूचिरे
यथोपसंहारविरोधिनो बुधाः ।
प्रतिष्ठितां तामिह तर्कसंततिं
प्रयोजयामः प्रतिकूलतान्वितान् ॥

मीमांसकानामुपक्रमोपसंहारयोर्विरोधे सत्युपक्रमस्य प्राबल्ये सम्प्रतिपत्तिराहुः । सर्वस्यापि शब्दस्य सापेक्षत्वे विरोधः कार्यः । स च प्रतियोगिनि दृष्टे ज्ञायते । ०

It ends ·

विद्वद्वर्गैर्विहितविश्वजिदध्वरस्य
श्रीमद्वेङ्कटमहामखिनस्तनूजः ।
श्रीरङ्गराजमखिनः शिवपादभक्तिः
यदप्य (r. यदप्य) दीक्षित इति प्रथितस्तनूजः (r. तनूजः) ॥
वक्षोदयप्रसरमनुदितविभूतये ।
उपसंहृतमुत्पन्नमुपक्रमपराक्रमम् ॥

इति श्रीमझरद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्रीमदद्वैतविद्याचार्यश्री-रंगराजाध्वरिवरसूनोरप्पदीक्षितस्य कृतिरुपक्रमपराक्रमः संपूर्णः॥ संवत् १८२३ हेमलंबीनामसंवत्सरे °लिखितमिदं बालकृष्णेन परोपकारार्थं ॥

[H T. Colebrooke]

2212.

1222 Foll 63, size $11\frac{1}{8}$ in by $3\frac{1}{4}$ in; seven lines in a page

Pratyakshaparishṭisūtra, a commentary on the third *sūtra* of the *Mīmamsāśāstra*, by *Upādhyaya Sucarita Miśra*

It begins

तस्य निमित्तपरीष्टिरिति सूत्रम्॥ अस्यायमर्थः। तस्य धर्मस्य यन्निमित्तं प्रमाणं चोदनाभिधान तत्परीष्टिः कर्त्तव्येति।

Foll ३ and ४१–४४ are wanting

[H T Colebrooke]

2213.

2100b Foll 17, size $9\frac{5}{8}$ in by $4\frac{3}{8}$ in, foll 1–6 sixteen lines, foll 7–17 thirteen lines in a page

Vidhivāda, incomplete at the end The name of the author does not appear The subject of this treatise may be seen from the opening sentence

उदरकामः पचेत स्वर्गकामो यजेतेत्यादि विधिवाक्य पाकयागादौ प्रवर्त्तकम्। तस्य च तथात्वं न साक्षात्। अनुत्पन्नानां ततो ऽप्रवृत्तेः। किं त्वर्पेक्षानद्वारेति। तस्य प्रवर्त्तकत्वोपपत्तये प्रवर्त्तकज्ञानविषये लिङः शक्तिरिति सर्वेषामेवानुमतत्वात्।

[Gaikawar]

2214.

256a Foll 30, size $11\frac{1}{4}$ in by 3 in, eight lines in a page, written in the 16th century

Adhyayanavidhicarcā, a treatise on the utility and necessity of studying the *Mīmāmsā*, by *Lakshmīdhara Ācārya.*

It begins:

भवदेवादयः सर्वे निबन्धाः सन्ति यद्यपि।
तथापि तेषामस्येह सतो प्रत्यक्षमन्तरम्॥

अथेह चतुर्णां पुरुषार्थत्वेन सकललोकाभिमतानां धर्मार्थकाममोक्षाणां प्रथमनिर्द्दिष्टो धर्म एव प्रधानं यस्मादर्थकाममोक्षास्तत एव प्राप्यन्ते तद्विज्ञाने च चतुर्द्दशशास्त्राण्युपायत्वेन पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्राङ्गमिश्रिताः वेदाः स्थानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्द्दशेत्यादियाज्ञवल्क्यादिवचनप्रसिद्धानि। तत्राप्यन्यानि त्रयोदश शास्त्राणि न मीमांसां विना कस्मैचिदर्थाय पर्याप्तानीत्यादर्शः सर्वशास्त्राणामियं मीमांसेति लोकानुग्रहाय परमकारुणिको जैमिनिस्तां प्राणैषीत्॥ अथातो धर्मजिज्ञासेत्यत्र प्रसिद्धाथशब्दस्यानन्तार्योऽभिधायित्वेन सामर्थ्यादध्ययनानन्तर्यमवगम्यते। करिष्यमाणाया वेदार्थविचारात्मिकाया धर्मजिज्ञासाया अध्ययनानन्तरमेव भावात्। उक्तं च ननु वेदाध्ययनं तस्मिन्सति हि सावकल्पत इति।

It ends

तस्मात् सर्वेषु पक्षेषु दूषणानां परिहर्त्तुं शक्यत्वात् तत्तत्पक्षस्वीकारे ऽपि न कश्चिद दोषः। तेनाध्ययनविधेर्दृष्टार्थत्वेनार्थत्वात् अर्थगतसंदेहविपर्ययनिरासार्थं मीमांसाशास्त्रमारभ्यमिति॥

[H T Colebrooke]

2215.

1597g Foll 20 (originally १–२२), size $9\frac{3}{4}$ in by $3\frac{1}{4}$ in, 7–11 lines in a page, old fair writing, but written by two different hands, the first part perhaps in the beginning of the 16th century.

Bhāvanāviveka, a *Mīmamsā* tract on the nature of *bhāvana*, by *Mandana Miśra* Foll ३ and १८ are lost, some leaves are full of small holes

It begins·

संसर्गमोहितधियो विविक्तं धातुगोचरात्।
भावात्मानं न पश्यंति ये तेभ्य(:) स विविच्यते॥ १॥

तथा ह्याहुः॥

समानाधिकरण्यात्तदर्थभेदाभिधानतः।
न तादर्थ्यानुमाना . . वृक्षता शिंशिपाश्रुतिः* ॥ २॥

---

* Read वृक्षताशिंशपाश्रुतिः, cf वृक्षताशिंशपादिगोचरः fol 2a, l 1.

इह मलु(r सलु) गगन(°कुसुम?)शशविषाणयोरक्रियमाणा योऽभवतोऽभैवतश्च घटान्तेस्यान्याद्वयतर्थस्य(?) कर्तुं करोति कर्मता तथा भवतु(sic!) करोमर्थस्य कर्त्ता प्रयोजक इतिetc

The colophon is इत्युपाध्यायमंडनमिश्रविरचितो ऽयं भावनाविवेक समाप्त ॥ [H T COLEBROOKE]

2216

3046 Foll 90, size 11¼ in by 5 in, eight lines in a page, very large writing, of the 17th century

Mimamsaratna, a treatise on *pramana* and *prameya* (*Pramanaprameyavidhiratnamala*), by *Raghunatha Bhattacarya* The MS contains only the second *pariccheda* called *Mimamsaprameyaratna* Though the *padarthas* are similar to those of the *Vaiseshika*, yet the work seems to belong to the *Mimamsa* *Jaimini* receives the epithet *Bhagavan*, fol 83b (सूत्रयतो भगवतो जैमिने) *Parthasarathi* is quoted fol 1b, *Vallabhacarya* fol 29a, *Kasikakritah* fol 10a, *Vacaspatimisrah* fol 63a, etc

It begins

तदेतन्निरूपितमपि प्रमाणषट्कं स्वार्थितं प्रमेयमंतरेणाम इनिर्वचनीयमेव वा स्यादिति तदर्थं तदपि निरूप्यते। तच्च संक्षेपतो द्विविधं भावो ऽभावश्चेति। तत्राद्यो द्रव्यगुणकर्मसामान्यविषयताशक्तिविशिष्टभेदेन सप्तविध इति प्राभा। वैत्यघ्यमपि पदार्थांतरं मत संख्यासदृशानां नोत्तर उत्पादेश्व विलक्षण व्यवहार इति नव्या। द्रव्याणि तु वैशेषिकस्वीकृतानि नव दर्शनमधेयेकारत्नीति प्राभा। पार्थसारथिस्तु मन पृथिव्यादो नामन्यतरदन्येव वा तमस्तु पृथिव्येव विरला नीला नीहारवं (r °वत्) तादृशी भर्तं न तु द्रव्यांतरमित्याह।

Single sections end fol 16a इति द्रव्यपदार्थ, fol 43a इति गुणनिरूपणं, fol 49b इति क्रियानिरूपणं The other sections are not distinctly marked but the next *padartha* after क्रिया is सामान्य Fol 61b, ऽभाव seems to follow on विशेष (प्रत्याय ससंप्रयोगेंद्रिया विशेषा। यथाभाव)।

It ends

एवं प्रमेयरत्नेतावति भूधविद्युनिवाचमे(sic!)।
विद्यालंकारकृतिना कृतिरेषा कल्प्यतो तेन॥

किं च।

रघुनाथस्य कृतिन कृति कौशलशालिनी।
मीमांसातत्त्वजिज्ञासोर्भवितानंददायिनी॥

इति विद्यालङ्कारश्रीरघुनाथभट्टाचार्यकृते मीमांसारत्ने प्रमाणप्रमेयविधिरत्नात्मके प्रमेयरत्नाख्यो द्वितीय परिच्छेद ॥ श्रासर्वविद्यानिधानकवीन्द्राचार्यसरस्वतीनाम् ॥ ॥ मीमांसाप्रमेयरत्नं ॥ [DR J R BALLANTYNE]

2217

1950 Foll 144, size 9⅜ in by 3⅞ in, 9–12 lines in a page, fair old writing, of the 17th century

(*Tarkacintamani?*) This title does not appear in the MS itself, but is taken from the notes of John Taylor, on the first and on the last page There is no introduction at the beginning, no colophon at the end, the last leaf breaking off abruptly

The MS begins

श्रीवेदव्यासाय नम ॥ यच्चेदमुच्यते वेदस्यापौरुषेयत्वे वाद्य वाक्यत्वादिरूपस्य प्रमाणशब्दलक्षणस्याभावात् प्रामाण्यं न स्यादिति तच्च। पदार्थो निर्दोषशब्दत्वं निर्दोषवाक्यत्वं वा वागमलक्षणमियुक्तत्वात्।

It is a critical discussion of topics belonging to the *Purvamimamsa* It very often quotes from three works which are shortly called *Paddhati*, *Mani* and *Sudha* Other authorities are the *Nyayamrita*, fol 11a, the *Pramanalakshanatika*, ibid, the *Padamanjari*, fol 130b the *Karmanirnaya*, fol 134b, the *Bhatta* fol 47b, the *Phatta*, fol 77a the *Prabhakara* ibid, the *Naiyyayika*, fol 48b, the *Sankhya* fol 76b, *Udayana*, fol 90b The latter occurs in the sentence ॥ चास्यातस्यान्यनाक्रमपैतर्कम ॥ There are many such phrases in this work which look like *sutras* In the second half the work turns on grammatical subjects see f i fol. 80a स्वन्याह। स्थितप्रसिद्धसाधनत्वमपि। fol 124b ॥ कद्यादिवृत्तिविषय वलावलनिर्णय ॥ On *bahuvrihi*, p 133b, foll [J TAYLOR]

F VEDĀNTA

1 *Sutra*

2218

3070 Foll 13, size $10\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, nine lines in a page

Vedantasūtra, the aphorisms of the *Vedanta* philosophy, ascribed to *Badarayaṇa*, in four *adhyayas* with four *padas* each

See Hall's Index, p 86, no i, Aufrecht's Oxford Cat, p 220, etc

Printed together with the commentaries of *Sankara*, *Ramanuja* and *Madhva*

[J R BALLANTYNE]

2219

1725a Foll 9, size $8\frac{5}{8}$ in by $3\frac{1}{4}$ in, eleven lines in a page

Vedantasutra, a second copy, dated संवत् १९३१ माघकृष्ण १३ लि० लालाख्येन ॥

It has the inscription इदं पुस्तक नारायणभट्ट पौत्रस्येदं पुस्तकं ॥ [H T COLEBROOKE]

2220.

1052d Foll 11 (folded together), size $16\frac{1}{4}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in, six lines in a page, fairly written in the Bengali character, on coloured paper

Sariraka sutra, a third copy

[H T COLEBROOKE]

2221.

1922a Foll 9, size $10\frac{1}{4}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, twelve lines in a page

Vyasasūtra, a fourth copy of the *Vedanta* aphorisms [J TAYLOR]

2222

2833b Foll 7, size 7 in by $8\frac{3}{4}$ in, 14 or 15 lines in a page, large modern writing

Sarirakasutra, a fifth copy, incomplete, ending with the tenth *sūtra* of the second *pada* of the second *adhyaya*

[SIR CHARLES WILKINS]

---

2 *Sankara's Bhashya, and commentaries on it*

2223.

3086 Foll 424, size $10\frac{3}{4}$ in by $3\frac{1}{2}$ in good Devanagari writing of 1502–5 A D, eight lines in a page

Sarirakamimamsabhashya, by *Sankaracarya*, son of *Sivaguru*, pupil of *Govindacarya*, who was a pupil of *Gaudapada* (Aufrecht, Cat Cat, p 626) *Sankara* was a native of Kerala (Malabar), and wrote the *Sarirakabhashya* about A D 804 (see K B Pathak's article, "The date of *Samkaracarya*, Ind Antiqu XI, p 174) Other dates in *Sankara's* life were pointed out by Aufrecht, Oxford Catalogue, pp 247–252

See Hall's Index, p 86, no ii, Aufrecht's Oxford Cat, p 221, Weber's Berlin Cat (1853), p 176, etc The *Bhashya* is printed, with *Govindananda's Bhashyaratnaprabha*, in the Bibliotheca Indica (1863) For other editions, see Haas' Brit Mus Cat, p 10, a complete German translation by Dr Paul Deussen, Leipzig, 1887, Part I of Ballantyne's Aphorisms of the *Vedanta* Philosophy (Mirzapore 1851) contains the first *pada* only Banerjea's English translation in the Bibliotheca Indica (fasc I, 1870) has not been continued

Adhy I, foll 136 (dated संवत् १५६२ वर्षे श्रावणशुदि ८ अष्टमी बुधे ॥), *Adhy* II, foll 130 *Adhy* III, foll 113 (संवत् १५५९ वर्षे मार्गशिरशुदि १३ त्रयोदशी रवे लिखापितमस्ति ॥), *Adhy* IV, foll 45

[SIR CHARLES WILKINS]

2224–2227.

2447, 2448, 2449, 2450. Foll 110, 104, 98, 39 resp, size 12–12¼ in by 4¾–5½ in, ten lines in a page, writing fair Many leaves have a painted margin

Sariralamimamsabhashya, a second copy of *Sankara's* commentary on the *Vedantasutras*

Each volume contains one *adhyaya* Foll ६१–६४ in vol ii are misplaced after fol ६६

[R JOHNSON]

2228.

1922b Foll 500 (10–499), size 10–10½ in by 4¾ in, 10–18 lines in a page, very good writing

Sariralamimamsabhashya, a third copy of *Sankara's* commentary, in five parts

Foll 10–49 The first *pada* of the first *adhyaya*

Foll 50–144 The remaining three *padas* of the first *adhyaya*

Foll 145–261 The second *adhyaya*

Foll 262–351 The third *adhyaya*

Foll 352–500 Another complete copy of the third *adhyaya* (ends fol 457*a*) and the fourth *adhyaya* [J TAYLOR]

2229, 2230.

928, 853 Foll 149 and 90 resp, size 12½ in by 4¾ and 4½ in resp, generally twelve lines, but in vol ii, foll 63–90, ten lines in a page, fair, modern writing

Sariralamimamsabhashya, a fourth copy

Vol I Foll 1–32, the first *pada* of the first *adhyaya* (ends fol 32*a*), and the beginning of the second *pada*

Foll 33–84, the second, third and fourth *padas* of the first *adhyaya*

Foll 85–149, the second *adhyaya*

Vol II Foll 1–62, the third *adhyaya*

Foll 62–90, the fourth *adhyaya*

[H T COLEBROOKE]

2231.

2570 Foll 117, size, folio 15½ in by 9½ in, European paper (watermark 1804), Telugu character, 42–48 lines in a page bound in hairy deerskin

Sariralamimamsabhashya, by *Sankaracarya*

Adhy I ends fol 43*b*, II, fol 72*b*, III, fol 102*b*, IV, fol 117*b*

[MACK COLL]

2232.

2799b Foll 114 (38–151), size 9¾ in by 3¾ in, foll 38–60 eight to thirteen lines, foll 61–151 ten lines in a page, fair writing

Sariralamimamsabhashya, the first *pada* of the first *adhyaya* (ends fol 60*b*), and the three last *padas* of the second *adhyaya*

[COLL OF FORT WILLIAM]

2233, 2234.

1188, 1100 Foll 137 and 207 resp, size 13 in by 3 in, vol i 8 or 9 lines, vol ii 7 or 8 lines in a page, fair writing

Bhamati, or *Sankarabhagavatpadabhashyavibhaga*, a commentary on *Sankara's Bhashya*, by *Vacaspati Misra*, pupil of *Martandatilaka Svamin*

See Hall's Index, p 87, no iii, Weber's Berlin Catalogue, p 177, no 603, Burnell's Tanj MSS, p 86 *Vacaspati Misra* lived under a king *Nriga*, and composed this commentary after the *Nyayakanika*, the *Tattvasamiksha*, the *Tattvabindu*, and other philosophical works (see the verses at the end of the edition) The *Bhamati* was published in the Bibliotheca Indica, Benares 1880, by *Bala Sastri*

This is a defective old copy, the deficiencies of which were made up by a later scribe

Vol I The first *adhyāya*, throughout in the old handwriting

It begins

अनिर्वाच्याविद्याद्वितयसचिवस्य प्रभवतो
विवर्ता यस्यैते वियदनिलतेजोऽबवनय. ।
यतश्चाभूद्विश्वं चरमचरमुच्चावचमिदं
नमामस्तद्ब्रह्मापरिमितसुखज्ञानममृतम् ॥ १ ॥

नि(:)श्वसितमस्य वेदा वीक्षितमेतस्य पञ्च भूतानि ।
स्मितमेतस्य चराचरमस्य च सुप्तं महाप्रलयः ॥ २ ॥

षड्भिरङ्गैरुपेताय विविधैरव्ययैरपि ।
शाश्वताय नमस्कुर्मो वेदाय च भवाय च ॥ ३ ॥

मार्तण्डतिलकस्वामिमहागणपतीन्वयम् ।
विश्ववन्द्यान्नमस्याम सर्वसिद्धिविधायिन ॥ ४ ॥

ब्रह्मसूत्रकृते तस्मै वेदव्यासाय वेधसे ।
ज्ञानशक्त्यवताराय नमो भगवतो हरे. ॥ ५ ॥
नत्वा विशुद्धविज्ञानं शङ्करं करुणाकरम् ।
भाष्यं प्रसन्नगम्भीरं तत्प्रणीतं विभज्यते ॥ ६ ॥

आचार्यकृतिनिवेशनमप्यवधूतं वचो ऽस्मदादीनाम् ।
रथ्योदकमिव गङ्गाप्रवाहपातः (पातः the other
[copies) पवित्रयति ॥ ७ ॥

अथ यदसंदिग्धमप्रयोजनं च न तत्प्रेक्षावत्प्रतिपित्सागोचरं यथा समनस्केन्द्रियसंनिकृष्टः स्फीतालोकमध्यवर्ती घट. कर(f)टदन्ता वा तथा चेदं ब्रह्मेति व्यापकविरुद्धोपलब्धि ।

The second *pada* begins fol 72*b*, the third fol 82*b*, the fourth fol 119*a*

Vol II Foll 1–91, the second *adhyaya*, in a more recent handwriting

It begins

स्मृत्यनवकाशदोषप्रसङ्ग इति° (*sū* 1)। वृत्तवर्तिष्यमाणयो· समन्वयविरोधपरिहारलक्षणयो संगतिप्रदर्शनाय सुखग्रहणाय चैतयोः संक्षेपतस्तात्पर्यार्थमाह प्रथमे ऽध्याय इति ।

The second *pada* begins fol 23*b*, the third fol 66*a*, the fourth fol 83*a*

Foll 92–175, the third *adhyaya*, in the old handwriting, except the first three leaves

It begins

तदन्तरप्रतिपत्तौ° (*sū* 1)। द्वितीयतृतीयाध्याययोर्हेतुहेतुमद्भावलक्षणं संबन्धं दर्शयन् सुखग्रहणार्थमर्थसंक्षेपमाह द्वितीये ऽध्याय इति ।

The second *pāda* begins fol 101*b*, the third fol 118*b*, the fourth fol 165*a* Fol 176, which is nearly illegible, is the first leaf of this *adhyāya* in the old handwriting

Foll 177–207 the fourth *adhyāya*, in the old handwriting.

It begins·

नाध्यक्षो इह सन्तः स्वयंप्रवृत्ता न चेतरे शक्याः ।
मत्सरपित्तनिबन्धनमचिकित्स्यमरोचकं येषाम् ॥
शङ्के संप्रति निर्विशङ्कमधुना सारान्यसौख्यं वहन्
नेन्दुः सान्द्रतप.स्थितेषु कथमप्युद्वेगमभ्येष्यति ।
यद्वाचस्पतिमिश्रनिर्मितमितव्याख्यानमात्रस्फुटद्
वेदान्तार्थविवेकवञ्चितभयाः स्वर्गे ऽप्यमी नि(:)स्पृहा ॥

सनातनस्य। आवृत्तिरसकृदुपदेशात् (*sū* 1)। साधनानुष्ठानपूर्वकत्वात् फलसिद्धे विषयक्रमेण विषयिणोरपि तद्विचारयो. क्रममाह तृतीये ऽध्याय इति । [H T COLEBROOKE]

2235.

442. Foll 418, size 7 in by 10⅜ in, 22 or 23 lines in a page, beautiful writing, with painted margin

Bhamati, a second copy, in two parts foll 1–275 the first (ends fol 175*a*) and the second *adhyayas*, foll 277–418 the third (ends fol. 380) and the fourth *adhyaya*

[H T COLEBROOKE]

2236.

1338b Foll 267, size 11½ in by 4½–4¾ in, 10–15 lines in a page, fair writing, with many coloured leaves

Bhamati, a third copy

Foll 20–202 (१–१८२) the first and the second *adhyayas*, dated इदं पुस्तकं लिखितं गदाधरभट्टेन पद्मनाभभट्टात्मजेन ॥ संवत् १८०९ चित्रभानसंवत्सरे माघमासे शुक्लपक्षे षष्ठ्यां भृगुवासरे ॥

Fol 203a contains quotations from various *bhāṣyas* beginning श्रीं नो मित्र ॥ १ ॥ मह नावयतु २ मर्त्यस्यामुष्य । ३ । भर्द पुरुषस्य रेतसा । ४ । पूर्णमदः पूर्णमिदं॰

Foll 204-261 (without original numbers) The third *adhyāya*

Foll 262-286 (१-२४) *The fourth adhyaya* [H T COLEBROOKE]

2237.

289 Foll 198, size 10½ in by 4¾ in, ten lines in a page, writing large and beautiful

Bhamati, the first *adhyāya* (the first *pada* ends fol 103b, the second fol 121a, the third fol 171b) [H T COLEBROOKE]

2238.

2084 Foll 173, size 9¾ in by 4½ in, seven lines in a page, writing large and clear

Bhamati, the third *adhyaya* (the first *pada* ends fol 20a, the second fol 51a, the third fol 146a)

The colophon is

स्वस्तिश्रीप(f)तथो६हरिहरास्रीमत्रोपुस्तिका ॥ येनोतशास्त्र परोपकाराय लिखित्वाय आत्मार्थेपुण्यं कृत्वाप लिखितं ॥ संवत् १६४२ वर्षे वैशाष सुदि ११ तिथौ भौमे ऽद्येह काशै ईश्वासण्ये उदीच्यज्ञातीयमहं श्रीनरहरिसुतपुरुषोत्तमकेन(!) लिखितं ॥ [GAIKAWAR]

2239, 2240

1002, 1003 Foll 189 and 159 resp size 12¾ in by 4½ in Vol i and vol ii, foll 123-159, ten lines, vol ii, foll 1-122 nine lines in a page, fair writing

Vedantakalpataru, a commentary on the *Bhamati*, by *Amalananda Vyasaśrama*, pupil of *Anubhavananda* and *Anandatman Yati*, living under the reign of a king *Krishna*, son of *Jaitradeva*

See Hall's Index, p 87, no iv

It begins

यद्यातं श्रीवैहुविषमगाहिश्मपरं
विषयहहालेमलमलिनतायोगिकल्पितम् ।
तन्मुद्रानमवनमुनमहम परम्
नमस्याम प्रत्यक् श्रुतिशतशिरोभि प्रकटितम् ॥ १ ॥

योपाभोगु(r गु)शतैरयोषतिमिरं दग्धोमगं दारयन्
प्रज्ञाधारिधिमुधीं च गमयन् साम सदोदेति य ।
तं संसारमहस्थलरश्मिज्वलितक्लेशापहं दक्षिणा
मूर्ति निर्मलयोगिचिन्त्यचरणाम्भोजं भजे शङ्करम् ॥२॥

मायामोहमहेभकुम्भदलनप्रोद्भूतमौक्तिक
घोतालंकृतमानुसाहपवपु श्रीमानृकण्ठोरव ।
प्रह्लादोक्तगिरः प्रमाणनिधीं(?) दिव्याकृति सम्भतो
निर्यात प्रकटीभरे स हृदयाम्भोजे ममाराधित ॥ ३ ॥

ललिते पदविन्यासैर्या नृत्यति विबुधवदनरङ्गेषु ।
सकलाम्नायैदशधि सरस्वतीं तां नमस्याम ॥ ४ ॥

भमन्मानतिमिरभित्तिभिन्नकुद्दालमिव करेण रदम् ।
स्थतं महागणेशं प्रणौमि सकलेष्टं प्रदं ददतम् ॥ ५ ॥

यस्यायमत्रयाचिताम्बपोध
मौरम्भगर्भेयुतिपदमाला ।
प्रसाधयत्यद्यमात्मतत्त्वं
तं व्यासमाद्यं गुरुमानतो ऽस्मि ॥ ६ ॥

येनान्तार्थतदाभासयोरनोरविवेकिनम् ।
नमामि भगवत्पादं परहंसपुरंपरम् ॥ ७ ॥

सर्वप्रभुत्वं मदयारक्षितविग्रहम् ।
यथार्थानुभवानन्दपदगीतं गुरुं नुम ॥ ८ ॥

विद्याप्रथमपर्वमया शुभफला यत्सन्निधिस्थानत
पुंसां हस्तगता भवन्ति सहसा कारुण्यपीयूषवशात् ।
आनन्दात्मयतीश्वरं तमनिशं वन्दे गुरूणां गुरुं
लब्धं यत्पदपद्मयुग्ममनघं पुण्यैरनल्पैर्मया ॥ ९ ॥

यन्यग्रन्थभिधा स्फुटन्ति मुकुला यस्योदये कौमुदा
व्याकुर्वन्त्यपि यत्र मोहतिमिरं लोकस्य संशाम्यति ।
प्रोद्यत्तारकदिव्यदीप्तिपरमं व्योमापि नीराज्यते
गोभिर्यस्य सुखप्रकाशशशिनं तं नौमि विद्यागुरुम् ॥१०॥

वैदिकमार्गं वाचस्पतिरपि सम्यक् सुरक्षितं चक्रे ।
नयविजितवादिदीप्त स जयति विबुधेश्वराचार्य ॥ ११ ॥

इन्दौ सर्वं येद्वाक्यावगमपरिदपो भूरिशास्त्रानिचारः
सद्दर्शानन्दपर्दैः समुदितपरमब्रह्मबोधप्रसूनः ।
साक्षाद्धन्वाररचेयं ददद्मृतफलं सौमविद्वेशवीन्द्रः
संसाराकौन्तितापप्रशमननिपुणस्त्वते कल्पवृक्षः ॥ १२ ॥

कौस्तो यावदवंशमनुवसति श्रीजैत्रदेवात्मजे
कृष्णे क्ष्माभृति भूतलं सह महादेवेन संविभर्ति ।
भोगीन्द्रे परिमुञ्चति क्षितिभरमोद्भूतदोर्घंभनं
वेदान्तोपवनस्य मण्डनकरं प्रत्ययाति कल्पद्रुमम् ॥ १३ ॥

श्रीमत्सुरीरवन्यास्यायाः भारिश्चितायाः अविप्रमनाश्चादि-सिद्ध्ये शास्त्रप्रतिपाद्यौ परौ देवतौ प्रत्यंश्चास्त्वैर्विमपादि दर्शयति अनिर्वाच्येति ।

Vol I. Foll 1–75, the first *pāda* of the first *adhyāya*.

Foll. 76–130, the three other *pādas* of the first *adhyāya*, dated: श्रीसंवत् १८६२ शाके १७२७ ॥

Foll. 131–189, the second *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1–121, the third *adhyāya*, dated: श्रीसंवत् १८६३ पद्माषमासे कृष्णपक्षे द्वादश्यां भृगुवासरे पोथी समाप्त ॥

Foll. 122–159 the fourth *adhyāya*.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमदनुभवानन्दपूज्यपादशिष्यभगवदमलानन्दस्य व्यासाश्रमापरनामधेयस्य कृतौ वेदान्तकल्पतरौ चतुर्थः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

Foll. 291–306, the two first *pādas* of the fourth *adhyāya* and the beginning of the third *pāda*, this whole portion in the modern handwriting.

[J. TAYLOR.]

2242.

740. Foll. 249; size 13¼ in. by 5 in.; 6–16 lines in a page; middling writing.

Bhāmatī (in the middle of every page) and *Vedāntakalpataru*, the first *adhyāya*, a modern copy.

The first *pāda* ends fol. 137*b*, the second fol. 157*b*, the third fol. 214*b*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2243.

2665. Foll. 83; size 10½ in. by 4 in.; 10–12 lines in a page; indifferent writing.

Vedāntakalpataru, the second *adhyāya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2244.

210. Foll. 494; size 6¾ in. by 10¼ in.; twenty-five lines in a page; good writing.

Vedāntakalpataruparimala, a commentary on the *Vedāntakalpataru*, by *Appayya Dīkshita*, son of

यावन्तो निविशन्ते विदुषो व्याख्यानचातुरीभेदाः ।
सर्वेषामपि तेषामयमवकाशं ददाति पुष्कलत ॥ ३ ॥

इत्यमिहातिगभीरे किमुदाशयपर्शेन मया क्रियते ।
तुष्यन्ति ततो विबुधाः कतिपयरात्मग्रहादिवाधुनिधे ॥ ४ ॥

यदिति

The first *adhyaya* ends fol 255*a* (the first *pada* fol 148*a*, the second fol 169*b*, the third fol 226*b*)

The second *adhyaya* ends fol 330*b* (the first *pada* fol 275*b*, the second fol 307*b*, the third fol 322*b*)

The third *adhyaya* ends fol 461*b* (the first *pada* fol 345*a*, the second fol 356*b*, the third fol 423*b*)

The fourth *adhyaya* ends fol 495*b* (the first *pada* fol 477*a*, the second fol 486*b*, the third fol 491*b*)

Colophon इति श्रीमद्भारद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्री मदद्वैतविद्याचार्यश्रीविश्वजिद्याजिश्रीरङ्गराजाध्वरिवरसूनोरप्पय दीक्षितस्य कृतौ वेदान्तकल्पतरुपरिमले चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ [H T COLEBROOKE]

2245, 2246.

265, 266 Foll 239 and 212 resp, size 12½ in by 4¼ in, 10–12 lines in a page, middling writing

Kalpataruparimala, a second copy of *Appayya Dikshita's* commentary

Vol I Foll 1–135 the first *pada*

Foll 136–154 the second *pada*, dated संवत १८६२

Foll 155–214 the third *pada*

Foll 215–239 the fourth *pada* of the first *adhyaya*

Vol II Foll 1–61 the second *adhyaya*

Foll 62–181 the third *adhyaya*

Foll 182–212 the fourth *adhyaya*, dated (Samvat) १८६३ [H T COLEBROOKE]

2247, 2248.

1594, 863 Foll 202 and 208 resp, size 11 in by 4¾ in, ten lines in a page, large writing

Vedantakalpataruparimala, a third copy, incomplete

Vol I The first *pada* (ends fol 194*a*), the second *pada* (ends fol 221*a*) and part of the third *pada* of the first *adhyaya*

Vol II Foll 160 (253–411) the rest of the first *adhyaya* (ends fol. 326*a*) and the second *adhyaya*

Foll 98 (413–510, fol 427 is a "*trutipatra*") the first, second and third *padas* of the third *adhyaya*, the latter incomplete (the second *pada* ends fol 443*a*) [H T COLEBROOKE]

2249.

373 Foll 143, size 10 in by 4¾ in, fourteen lines in a page, fair writing

Vedantakalpatarumanjari, a commentary on the *Vedantakalpataru*, being an abridgment of *Appayya Dikshita's Vedantakalpataruparimala* by *Bhatta Vaidyanatha*, son of *Ramacandra Tatsat*

Vaidyanatha composed his *Sastradipika prabha* in Samvat 1767 (Hall's Index, p 174, no xv)

The *Kalpatarumanjari* begins

ईशविष्णुकमलासनमुख्यैर्देवतैरपि समीहितसिद्धै ।
वन्दितो गजमुखः सुखहेतु सम्मुखो भवतु कार्यमुखे नः ॥ १ ॥

स्मारं स्मारमुदारं संसृतियारं महो निराकारम् ।
परिमलसारसमृद्धां कल्पद्रुममञ्जरीं तनुम ॥ २ ॥

शास्त्रीयविषयादि दर्शयन्नेव परब्रह्मनतिरूप मङ्गलमाचरति यदिति ०

The first *adhyaya* ends fol 67*a* (the first *carana* fol 43*a*, the second fol 46*b*, the third fol 50*b*) the second *adhyaya* fol 84*a* (the first *pada* fol 71*b*, the second fol 79*b* the third

fol 82b), the third *adhyaya* fol. 122a (the first *pada* fol 87b, the second fol 90b, the third fol 110b), the fourth *adhyāya* fol 143b (the first *pada* fol 151b, the second fol 136b, the third fol 140a)

Colophon इति श्रीमत्पदवाक्यप्रा(r प्र°)माणाभिज्ञतत्सद्रामचन्द्रसूरिवरात्मजभट्टवैद्यनाथकृतायां वेदान्तकल्पतरुमञ्जरीयाख्यायां कल्पतरुटीकायां चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः संपूर्णः॥

Date of the copy संवत १७७८ समये नाम घसा-दसुदी [H T COLEBROOKE]

2250.

143. Foll 517; size 13⅝ in by 5 in, 7–14 lines in a page, fair writing.

Sārirakamīmāmsābhāshya, Sankara's commentary on the *Vedantasūtra* (standing in the middle of every page) and *Bhashyaratnaprabha*, a commentary on *Śankara's Bhāshya*, by *Govindananda*, disciple of *Gopala Sarasvatī*

See Hall's Index, p 89, no xiii, Oxford Cat, p 221, nos 534 and 535, Berlin Cat (1853), p 177, no 610

Govindānanda's pupil *Narayana Sarasvati* composed his *Sārirakabhashyavarttika* A D 1592 (Hall's Index, p 202)

Govindananda's commentary was printed in the Bibl Ind, together with the *Bhashya*

This copy was written Samvat 1853 and 1854 [H T COLEBROOKE]

2251.

1070 Foll 124, size 13¾ in. by 4¾ in, 12–14 lines in a page, very good writing

Bhashyaratnaprabha, a fragment of a second copy, in three parts

Foll 1–44 the first *pada*

Foll 45–92 the three other *padas* of the first *adhyaya*, dated Samvat १८५८.

Foll 93–124 the first two *pādas* of the second *adhyāya*.

The first part has the marginal note राम° नंदी (नंदा, न° etc), the third part राम°, the second part रामनंदी But these notes are not in the same handwriting as the MS itself The first leaf bears the inscription· भट्टरघुनाथस्य शारीरकभाष्यटिप्पणं रामानन्दीयं भट्टनीलकंठस्य पुस्तकं॥ The same marginal note, रामानन्दी, appears also in the Berlin copy.

[H. T. COLEBROOKE]

2252, 2253.

1117, 1119 Foll. 248 and 212 resp, 12 or 13 lines in a page, fair writing

Brahmavidyabharana, a commentary on *Śankara's Bhāshya*, by *Advaitananda*.

See Hall's Index, p 89, no xi

The MS described by Rājendralāla Mitra, Notices, iii, p 89, no 1135, agrees with the third copy, no 2256

In this commentary *Advaitānanda* made use of the oral instruction which he received from *Rāmananda Tirtha*, but his first *guru* seems to have been *Bhūmananda Sarasvati*, from whom he obtained the epithet *Sarasvati*, see the colophon and the introduction, also the additional verse in no 2256 (882)

Vol I The first *adhyaya*

Foll 1–136 the first *pāda*

It begins

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥ १ ॥

शङ्कराद्येपविलसदानन्दामृतनिर्भराम् ।
विष्णोर्वसितपादाभ्यां ब्रह्मविद्यां विभावये ॥ २ ॥

वेदान्तनिकुरुम्बेण* तामत्यर्थेण(r तात्पर्येण)प्रकाशितः ।
स्वात्मानन्दैकरसेन कल्याणाय शिवो ऽस्तु नः ॥ ३ ॥

* No 2250 has निकुरम्बेण, no 2251 निकुरम्बेणा

स्वानन्दाम्बुधिमग्नचित्तमनिशं निर्धूतमायामलं
कारुण्यामृतवारिनिर्झरमिमं देव्या गिरो सेवितम्
[(Sarasvati)

रामानन्दमुनिं मुनीन्द्रनिकरैरासेवितं सर्वदा
चित्ते संकलयामि वेदशिरसस्तत्त्वावबोधाप्तये ॥ ३ ॥

सूत्रं । अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ।

Foll 137–158 the second *pada*

Foll 159–216 the third *pada*

Foll 217–248 the fourth *pada*

Vol II Foll 1–13 the first and second *padas* of the second *adhyaya* The first *pada* ends fol 15*a*

Foll 14–57 the third *pada*

Foll 58–66 the fourth *pada* of the second *adhyaya*, dated संवत् १८०४

Foll 67–154 the three first *padas* of the third *adhyaya*, the first ends fol 81*b*, the second fol 99*a*

Foll 155–176 the fourth *pada* of the third *adhyaya*

Foll 177–212 the fourth *adhyaya*, the first *pada* ends fol 191*a*, the second fol 201*a*, the third fol 208*a*

The commentary ends

मध्ये पलाशविपिनमध्यासीनं समोहया(r सहोमया)।
सोंकारस्वरसंवेद्यं भावयामि सदा शिवम् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीभूमानन्दसरस्वतीच रणानुग्रहलब्धसारस्वतप्रस्य निरतिशयोदासीन्यादिगुणरत्नस चितपतिकुलोत्तंसश्रीरामानन्दतीर्थमुखारविन्दनिर्गतशारीरक - सूत्रभाष्यार्थसर्वस्वोपयाहनिमज्जनमुहितस्वाद्वैतानन्दस्य कृतौ शारीरकभाष्यव्याख्यायां ब्रह्मविद्याभरणाभिधायां चतुर्थस्याध्या यस्य चतुर्थः पादः ॥ [H T COLEBROOKE]

2254, 2255

1118, 1437 Foll 338 and 302 resp, size 12 in by 4½ in, thirteen lines in a page, large writing

Brahmavidyabharana, a second copy, with blanks here and there

Vol I The first *adhyaya* (the first *pada* ends fol 168*b*, the second fol 200*b*, the third fol 286*b*)

Vol II Foll 1–111 the second *adhyaya*

Foll 112–260 the third *adhyaya*

Foll 261–302 the fourth *adhyaya*

Date of the copy संवत् १८३३ फाल्गुनकृष्ण १४ शनिवासरे । [H T COLEBROOKE]

2256.

882 Foll 154, size 10½ in by 4¾ in, twelve lines in a page, fair writing

Brahmavidyabharana, the first *pada* of the first *adhyaya*

The first of the introductory couplets is wanting here, but another is added at the end

मुग्धं मामनुगृह्य यः करुणया तुर्योकृतिप्रस्फुरद्
भासो वेदवचो विकल्पगलितो विद्यो दर्दौ चिन्मयीम्।
भूमानन्दपदस्थितो गुरुरसौ पूज्याधिपूज्यः सदा
चेतो मे कुरुतादलकृतमतिस्वच्छं स्वपादाम्बुजे ॥ ३ ॥
[H T COLEBROOKE]

2257.

2780 Foll 97, size 12½ in by 5¾ in 9 or 10 lines in a page large old writing foll 19–22 in a later hand

Vaiyasika Nyayamala, or *Adhikaranamala* or *Vaiyasika Nyayaratnamala*, or *Vaiyasika Nyayamalavistara* or *Vedantadhikaranamala* by *Bharatitirtha Muni*

It begins

प्रणम्य परमात्मानं श्रीविद्यातीर्थरूपिणं ।
वैयासिकन्यायमाला श्लोकैः संगृह्यते स्फुटं ॥ १ ॥

प्रारिप्सितस्य ग्रंथस्याविघ्नेन etc

The name of the author occurs in some of the colophons

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीभारतीतीर्थमुनिप्रणी तायामधिकरणमालायां प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ fol 26*b*, इति श्रीमत्परमहंस॰ वैयासिकन्यायरत्नमालायां प्रथमो

ऽध्याय(:) समाप्तः ॥ fol 33a; इति वैयासिकन्यायमालाविस्तरे द्वितीयाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ fol 50b; इति श्रीवेदांताधिकरणमालायां तृतीयाध्याये चतुर्थ(:)पादः॥ fol 85b, इति भारतीतीर्थप्रणीतायां वैयासिकन्यायरत्नमालायां चतुर्थाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥ fol 90b

Dated (Saṃvat) १९३० मीती फाल्गुन शुक्ल पंचम्या गुरुवासरे ॥

This work was printed, under the title *Vyāsādhikaranamālā*, in the Bibl Indica, in vol. ii. of the *Vedāntadarśana*

[COLL OF FORT WILLIAM]

2258–2259.

1023, 1024. Foll 228 and 106 resp., size 11½ in. by 4½ in., legibly written, in Devanāgarī, c 1780 A D; 15–19 lines in a page.

Pañcapādikā-vivarana, a gloss on *Pādapadmācarya's Pañcapādikā* (or commentary on *Adhy.* I 1–4 and *Adhy* II. 1 of *Sankara's Sārīrakamīmāṃsābhāshya*), by *Prakāśātman*, pupil of *Ananyānubhava;* with a commentary thereon, entitled (*Vivarana-*) *Tattvadīpana*, by *Akhandananda Muni*, pupil of *Akhandānubhūti*

See Hall's Index, p 88, no vii

On the first sixteen leaves the text of the *Vivarana* is not given separately from the commentary, but from fol 17 it is given in the middle of each page The work consists of nine sections (*varnaka*), of which vol i contains 1–3, vol ii 4–9

According to a MS in Rāj Mitra's Notices, ii, p 211, no 809, the *Pañcapādikāvivarana* begins

पालने विमलसत्त्वभृत्तये जन्मकर्मणि रजोजुषे लये ।
तामसाय जगतः प्रकाशकृद्वैतनालवपुषे नमः सते ॥१॥

यस्याः प्रसादमवलम्ब्य ° Cp Burnell, Tanj MSS, p 87.

The *Tattvadīpana* begins ·

यदबोधसमुद्भूतं यद्बोधात्प्रविलीयते
नामरूपात्मकं विश्वं तस्मै पूर्णात्मने नमः ॥ १ ॥

जटाजूटं बिभ्रत्क्वचिदपरभागे धृतकचम्
तथैकस्मिन्भागे भसितमपरत्राप्युमया ।
फणीद्रं कस्मिंश्चित्क्वचिदुरगधरो ऽन्यत्र भगवान्
गिरीशः श्रेयो नः प्रदिशतु शिवामिश्रितवपुः॥२॥०६॥

नानाविधनिबंधाद्यप्रसूनरसमादरात् ।
निबंधमधु संगृह्य क्रियते तत्त्वदीपनं ॥ ३ ॥

पंचपादिका व्याचिख्यासुर्ग्रंथकरणयोग्यतायै परदेवतां प्रार्थयते वाग्यथोक्तेन । यमेवैष वृणुते तेन लभ्य इति । ईश्वराधीनत्वं विद्याया लक्ष्यते । विदुषश्च ग्रंथकरणाधिकारात् परदेवताप्रार्थनमुचितं । तत्रैवाक्षरयोजना । ननु किं नमस्कार्यं सदचेतन चेतनं वा । आद्येऽनमस्कार्यता घटादिवत् द्वितीये ऽपि किं जीवात्मा उत ब्रह्म । प्रथमे किं नमस्कर्तुरन्यद् उतान्यत् । नाद्यः । नमस्कर्तृनमस्कार्यभावस्यैकस्मिन्नयोगात् । द्वितीये ऽपि किं तात्त्विकमुतातात्त्विकं । आद्ये ऽद्वैतक्षतिः । अंत्ये न सच्छब्दः स्यात् सच्छब्दं ब्रह्मेति पक्षे तस्य पूर्णत्वान्न नमस्कर्तृनमस्कार्यता इत्याशंक्य कारणत्वाकारेण ब्रह्म नमस्कार्यमित्याह॥ पालन इति॥ जगत इत्येतत्पदं पालनजन्मलयैः संबध्यते पालन उद्देश्ये सतोऽर्थः । ०१॥ परानुग्रहलब्धविग्रहः सन् स्वविद्यां ग्रंथरूपेण प्रसारयितुं वाग्देवतां प्रार्थयते । यस्या इति ।

The *Vivarana* ends श्लोकत्रयस्य तात्पर्यमाह गौणमिथ्येति श्लोकं व्याचष्टे गौण इति तदेव द्रढयन्नाहेति द्वितीयश्लोकस्य तात्पर्यमाह कथमिदानीमित्यादिना तृतीयश्लोकं व्याचष्टे । स्वहितरेतरनिरतिशयानंदचैतन्यैकता न सर्वज्ञे सर्वेश्वरसर्वशक्तिनिरवयवस्वस्या ऽसंगप्रत्यग्भूतब्रह्मात्मन्यपरोक्षानुभवात् प्राग्देहात्मप्रत्ययवत्सर्वो व्यवहारो यथादर्शनमुपपद्यते तस्मिंश्चापरोक्षे ऽध्यासमात्रप्रमातृत्वादिबाधात् सर्वो व्यवहारो निवर्त(त) इति श्लोकार्थः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकानन्यानुभवपूज्यपादशिष्यस्य प्रकाशात्मभगवतः कृतौ पंचपादिकाविवरणे समन्वयसूत्रं समाप्तमिति ॥

The *Tattvadīpana* ends · प्रमातृत्वादिक दृष्टमित्याशंक्य तात्पर्येणाहाद्वितीयेति सकलशास्त्रव्यवस्थासिद्ध्यर्थं सोपाधिकं निरुपाधिकं च रूपमनुदितमिति द्रष्टव्यम् ॥ इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्याखंडानुभूतिपूज्यपादशिष्येणाखंडानंदमुनिना विचारिते विवरणतत्त्वदीपने चतुर्थसूत्रं समाप्तं ॥

For other MSS. of the *Tattvadīpana*, see Burnell, Tanjore MSS, p. 87b.

[H. T. COLEBROOKE]

2260.

2632 Foll 50, size 9¾ in by 5¼ in, clear modern Devanagari writing, twelve lines in a page

Tattvadipana

A fragment, extending to fol 27*a* of the preceding MS, and to about one fourth of the first *varnaka*

On the outside of fol 1, the work is called *Tattvadipika* [H T COLEBROOKE]

2261.

53 Foll 152, size 9½ in by 3½ in, Bengali handwriting of *c* 1600 A D, nine lines in a page

Pancapadika tika, another commentary on the *Pancapadika* by *Anandapūrna Munindra*, surnamed *Vidyasagara*, pupil of *Abhayananda* The writing, which is difficult to read throughout, is much worn in the first few pages

It begins

> स्राविरस्तु महस्तनो गौरोसन्ध्यायनोदितं ।
> स्नलरायतमो हन्तु नरस्तम्भेरमाकृति ॥ १ ॥
>
> जिह्वारङ्गतले मृगाङ्ककलया ० ॥ २ ॥
>
> सचिदानन्ददेहाय पूर्णिमाकृतिचक्षुषे (?) ।
> भवाय भवसंभूतभयविध्वंसिने नमः ॥ ३ ॥
>
> प्रपञ्चितं यदाचार्यपर्येण तदिहाच्यते ।
> सच्चिम्यानन्दपूर्णेन टीकायां सुखबुद्धये ॥ ४ ॥

दृष्टा हि शिष्टानां सर्वकार्येषु मङ्ग(ल)पूर्विका प्रवृत्तिरतो ग्रन्थारम्भे शिष्टाचारमनुविदधानो ग्रन्थहपरिपूरणफलं मङ्गलं करोत्यनाद्यानन्देति ० (cf Raj Mitra, Notices, v, p 131, no 1823)

The following sections are marked in the margin

इति विद्यासागरीये प्रथमवर्णकं समाप्तं ॥ fol 75*b*, इति द्वितीयं वर्णकं fol 88*b*, इति तृतीय वर्णक fol 108*b*, चतुर्थं वर्णकं fol 119*b*, सप्तमं वर्णकं fol 127*b*, प्रथम सूत्रस्य प्रथमं वर्णकं (!) fol 132*b*

It ends स्रलौकिकात्मरूपप्रतिपत्ते प्रागयमिदं प्रथमप्र मार्णं ज्ञानानुत्पत्ति संशयविपर्यासप्रामाण्यहेतूनामभावादित्यर्थः ॥ हेतुरत्र समाप्तौ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्याभयानन्द पूज्यपादशिष्यस्यानन्दपूर्णमुनीन्द्रस्य विद्यासागरापरनामधेयस्य कृतौ पञ्चपादिकाटीका समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

3 *Other commentaries on the Sūtras*

2262.

1679 Foll 170, size 9⅝ in by 4¼ in, eleven lines in a page, fair writing

Vedantasutramuktavali, a commentary on the *Vedantasutra*, by *Brahmananda Sarasvati*, pupil of *Paramahamsa Parivrajaka Paramananda Sarasvati*

See Hall's Index, p 93, no XXVIII

It begins

> चरणौ शरणीकुर्मः श्रीमन्नारायणप्रभोः ।
> स्रपि श्रीविश्वनाथस्य परमानन्दरूपिणः ॥ १ ॥
> भाष्यार्थो निरणायि य श्रुतिपथन्यायाम्बुधेः पारगैर्
> विद्वैर्निर्मलदर्पणप्रभृतिषु ब्रह्मापरोक्षान्वितैः ।
> तं मुद्रा तनुते गुरूप्रणतिभिस्तन्मात्रचेतोगतिर्
> ब्रह्मानन्दसरस्वती श्रुतिशिरःसूत्रेषु मुक्तावलीम ॥ २ ॥

The first *adhyaya* ends fol 54*b*, the second fol 97*a*, the third fol 150*b*

[H T COLEBROOKE]

2263

433a Foll 128, size 12¼ in by 4½ in twelve lines in a page fair writing

Vedantasutramuktavali, a second copy, dated प्रमादीनाम सवत्सर श्रावण सुदि द्वितीया भृगुवासरे समाप्ति भग(?) सम १८३९ ॥ मौ॰ जेठ सुदी १३ ॥ समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2264.

1336 Foll 167 size 11⅓ in by 4⅝ in (foll 1–19 4⅞ in), foll 1–19 sixteen to eighteen

lines, foll 20–167 eleven lines in a page The first portion is a fragment of a fine old manuscript

Brahmamritavarshini, a commentary on the *Vedantasūtra*, by *Ramananda Sarasvati*, or *Sriramalimkaravarya*, pupil of *Mukundagovinda Acarya*

See Hall's Index, p 93, no xxix, Rajendralala Mitra's Notices, ii, p 81, no 1484

It begins

श्रीरामचरणद्वन्द्वमद्वन्द्वानन्दसाधनम् ।
नमामि यद्रजोयोगात्पाषाणो ऽपि सुरं गतः ॥ १ ॥
संगतिः संशयः पूर्वपरपक्षौ तयोः फलम् ।
भाष्यस्थाः श्रुतयः सर्वाः सूत्राण्यनवशेषतः ॥ २ ॥
व्याख्यायन्ते स्फुटन्यायैर्मतभेदो ऽपि कुत्रचित ।
उच्यते सुखबोधार्थं श्रीरामो बोधतामिदम् ॥ ३ ॥

The first *adhyaya* ends fol 57*a*, the second fol 95*a*, the third fol 150*a*

In the colophon of the first *adhyaya* the author is called *Sriramakimkaravarya* (cp Raj Mitra's Notices, iv, p 48, no 1437) इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुन्दगोविन्दश्रीचरणशिक्षित - श्रीरामकिंकरवर्यकृतौ ब्रह्मसूत्रवृत्तौ ब्रह्मामृतवर्षिण्यां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थ पादः ॥

Date of the copy संवत १८४४ चइत सुदी १३ ।

[H T COLEBROOKE]

2265.

1352 Foll 71, size 11¼ in by 4⅝ in 10 or 11 lines in a page, fair writing

Brahmamritavarshini, the first *adhyaya* Foll ३८–५२ are lost (*su* 12 33 of the second *pada*)

[H T COLEBROOKE]

2266.

600 Foll 210 size 9¼ in by 4 in, nine lines in a page, fair writing

Sarirakasūtrasararthacandrika, or *Subodhini*, a commentary on the *Vedantasūtra*, by *Gangadhara Bhagavadbhaktakimkara*, son of *Sadasiva Bhatta*, son of *Viresvara Mahadakara*, from the *kula* of the *Rishi Vatsa*

See Hall's Index, p 94, no xxx

It begins

नमस्कृत्य शिवं रामं लक्ष्मीकान्तं जगद्गुरुम् ।
भवानीं दुण्ढिराजं च दण्डपाणिं च भैरवम् ॥ १ ॥
सूत्रकृद्भाष्यकृत्पादान् गुरुपादांश्च भक्तितः ।
पितरौ भारतीं गङ्गां काशीं शुक्रबृहस्पतीम् ॥ २ ॥
सदाशिवतनूजन्मा वात्सर्षिकुलसंभवः ।
गङ्गाधर इति ख्यातो भगवद्भक्तकिंकरः ॥ ३ ॥
रम्यां सुबोधिनीं पुण्यां तापत्रयविनाशिनीम् ।
टीकां बालहितां कुर्वे सूत्रसारार्थचन्द्रिकाम् ॥ ४ ॥
ह्य सूत्रसारभूतो ऽर्थः ह्यहं पामरमन्दधीः ।
गुरोः कृपाया माहात्म्यं सर्वमेतन्न संशयः ॥ ५ ॥
अनन्तसत्यमात्मानं सुखं ज्ञानं जगत्प्रभुम् ।
विश्वधारं विश्वरूपं भजे पुरुषमच्युतम् ॥ ६ ॥

The first *adhyaya* ends fol 76*a*, the second fol 139*b*, the third fol 211*a*

Colophon इति श्रीमन्महाडकरोपनामकवीरेश्वराग्निहोतृसूरि(सूनु)सदाशिवभट्टात्मजभगवद्भक्तकिंकरगङ्गाधरविरचितायां सुबोधिन्यां शारीरसूत्रसारार्थचन्द्रिकायां चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

See the same author's *Dhyanavallari*

Date of the copy सं० १८३३ प्रजंगसंवत्सरे वैसखमासे मौतिकु आरसुदी ३ वार मंगरके लीपा श्रीरामचद्र श्रीगनेशजीशहाइ गंगाजीशहाइ भवानीजीशहाइ भवरोजीसहाइ अनपुरनाजीशहाइ ।

[H T COLEBROOKE]

2267.

296 Foll 119, size 10⅝ in by 4¼ in, 11 or 12 lines in a page, fair writing

Vyasasutravritti, or *Vidvajjanamanohara*, a commentary on the *Vedantasutra*, by *Ranganatha*, pupil of *Ānandasrama* He quotes *Vidyatirtha* (?) and *Nrisimhasrama*

See Colebrooke's Misc Ess I, p 334

It begins

प्रसरज्योतिःस्वरूपं प्रमाणाद्यगोचरम् ।
श्रीवासुदेवं साष्टाङ्गं प्रणम्य सकलेष्टदम् ॥ १ ॥

विद्यारण्य(? r तीर्थ)कृतैः श्लोकैः नृसिंहाश्रमसूक्तिभिः ।
संदृष्ट्वा(०आ?) व्याससूत्राणां वृत्तिर्भाष्यानुसारिणी ॥ २ ॥
आनन्दाश्रमपादाब्जपरागाणां कृपाबलात् ।
लिख्यते रङ्गनाथेन विद्वज्जनमनोहरा ॥ ३ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 29*a*, the second fol. 64*a*, the third fol 103*b*, the fourth *adhyāya* ends:

गुरूणां चरणाम्भोजकृपया लिखिता मया ।
वृत्तिः श्रीव्याससूत्राणां प्रीत्यै सास्तु जगद्गुरोः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीआनन्दाश्रमचरणारविन्दसेवापरायणेन रङ्गनाथेन लिखितायां व्याससूत्रवृत्तौ चतुर्थो ऽध्यायः ॥ [H T COLEBROOKE]

2268.

3104. Foll 188; size 8¾ in by 4 in, fair, modern Devanagari writing; 8 or 9 lines in a page.

Brahmasūtrapadayojana, or *Brahmāmritatarshinī*, a concise commentary on the *Brahmasūtras*, by *Sadāśivananda Sarasvati*, pupil of *Svayamprakāśānanda Sarasvati*

It begins

प्रणम्य परमात्मानं गुरूनपि गरिय्यसः(r गरीयस) ।
ब्रह्मसूत्रपदव्याख्यां कुर्वे बुद्धिविशुद्धये ॥

नित्याध्ययनविधिना अधीतसांगस्वाध्यायमापातज्ञानवंतं पुरुषार्थकाममैहिकामुष्मिकफलेषु विरक्तमुपलभमानः परमकारुणिको मुनिः सूत्रयामास ॥ अथातो ब्रह्मजिज्ञासेति ॥ अथशब्देन साधनचतुष्टयसंपत्त्यानंतर्यमुच्यते । अतःशब्देन साधनचतुष्टयस्य संभावना । अस्य सूत्रस्य श्रोतव्य इति मूलभूतश्रुतिसमानार्थत्वाय कर्तव्येति पदमध्याहर्तव्यं । जिज्ञासेत्यत्र प्रकृत्या ज्ञानमात्रपरया साध्यज्ञानमभिहब्रह्मणया बोध्यते ०

I. इति श्रीब्रह्मसूत्रपदयोजनायां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ fol 43*a*.

II. इति ब्रह्मसूत्रपदव्याख्यायां द्वितिय्याध्यायस्य द्वितीयः पादः ॥ fol. 71*a*.

इति श्रीब्रह्मसूत्रपदयोजनायां ब्रह्मामृतवर्षिण्यां द्वितिय्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ fol. 90*b*.

III इति श्री० तृतिय्याध्यायस्य चतुर्थे पादः ॥ fol 157*b*

IV ends fol 184*b* अनावृत्तिः शब्दादनावृत्तिः शब्दात् । ये अर्चिरादिमार्गेण ब्रह्मलोकं प्राप्तास्तेषामनावृत्तिरेव । तेषां न पुनरावृत्तिरित्यादिक्रमनुक्त्यभिधायकशब्दादित्यर्थः । तस्माद्ब्रह्मविदां निरस्तानर्थव्रातस्वप्रभनिरतिशयानंदात्मतावस्थितिरिति सिद्धं । सूत्रावृत्तिः शास्त्रसमाप्तिद्योतनार्था ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्स्वयंप्रकाशानंदसरस्वतीपूज्यपादकमलभृंगायमाणश्रीमत्सदाशिवानंदसरस्वतीभगवत्कृतौ ब्रह्मसूत्रपदयोजनायां ब्रह्मामृतवर्षिण्यां चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तोऽयं चतुर्थाध्यायः ॥

Then follow several pages of *ślokas*, apparently intended as an appendix to the work, beginning तत्सत् ।

विदुषां कंठभूषेयं योजना तु कृता विभो ।
व्यासवाड्मुपिसंदृष्ट्वा प्रीतये तेऽस्तु सर्वदा ॥ ० ॥
अधिकरणसूत्राणि श्लोकैः संगृह्यते ॥
अथ जन्मादिशास्त्रेति तत्त्वीक्षतेस्तथैव च ।
आनंदांतस्तदाकाशो ऽत एव प्राण इत्यपि ॥ ०

[DR J R BALLANTYNE]

2269.

1147. Foll 277; size 9 in by 4¾ in, eleven lines in a page, large writing, on some leaves blotted.

Nirmalakrishnabhāshya, a commentary on the *Vedantasūtra*, by *Nirmalakrishna*.

It begins:

श्रीकृष्णं वेदवेत्तारं वेद्यं वेदान्तकोविदैः ।
नत्वा तद्रूपबोधाय सूत्रभाष्यं समारभे ॥ १ ॥

अज्ञानतमसो हन्ता कृष्णो विज्ञानभास्करः ।
आद्येयः सर्वविन्सर्वं विश्वमेको जनार्दनः ॥ २ ॥

ब्रह्मसूत्रकृदीशानो व्यासो नारायणः प्रभुः ।
ब्रह्मैक्यप्रदः शास्ता गुरुर्देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

निर्मलो मूहरिर्नाथो हरिः सत्कर्मचन्द्रमाः ।
विष्णुः सर्वान्तरः साक्षी प्रेरको बुद्धिबोधकः ॥ ४ ॥

ब्रह्मजिज्ञासया भक्त्या विचारः क्रियते ऽधुना ।
ब्रह्मसूत्रार्थबोधाय शुद्धयेव(r च० ?) समासतः ॥ ५ ॥

The first *adhyāya* ends fol 105*b*, the second

fol 175a, the third fol 248b, the fourth adhyaya ends

> मद्यत्र तद्रहस्यार्थं भ्रममूलो भ्यथा यदि ।
> गद्यपद्येन तेनासौ हरिस्तुष्यतु सर्ववित् ॥ ७ ॥
>
> बालभाषितमाकर्ण्य पितरावित्र श्रीहरि ।
> सतुष्टि लभतां कृष्ण कृपालुर्दीनवत्सल ॥ ८ ॥
>
> निर्मेल कृष्णभृत्यो हि भृत्यस्योद्धारको हरि ।
> नृहरि सर्वगो विष्णु सर्वेशता महाप्रभु ॥ ९ ॥

इति श्रीवेदान्ते ब्रह्मसूत्राणां श्रीनिर्मेलकृष्णभाष्ये चतुर्थाध्याये चतुर्थे पाद इति ॥ [H T COLEBROOKE]

2270.

1428 Foll 132 (१–१३२), size 12¼ in by 3½ in, seven lines in a page, writing of the 18th century

Vedāntasūtravyākhyācandrikā, a new *bhashya* on the *Vedantasutras*, by the *Mahamahopadhyaya San miśra Sri Bhavadeva*, son of *San miśra Sri Krishnadeva* of Mithila, and pupil of the *Mahamahopadhyaya Satthakkura Sri Bhavadeva* According to the final verses, the author lived under the reign of *Shah Jahan*, and *composed* his commentary at Patana, in the Śaka year 1571

It begins यथामंगलमुत्पनंतरं यन्मंगलनिरूपणं तत्प्रयोजिका या * किं मंगलं कि वा ऽस्य फलनिर्वापादिरूपा जिज्ञासा तत्सनत्वं यन्मंगल तत् स्वरूपफलं संदेहे नोपेक्षानर्ह मिति शास्त्रं

The first *adhyaya* ends fol ३८b the second fol ७८a the third fol ११६b

The colophons vary, the fullest is at the end of the first *pada* of the second *adhyaya* fol ५०b इति श्रीमहामहोपाध्यायसट्ठक्कुरश्रीभवदेवमिश्रशिष्यसन्मिश्रश्रीकृष्णदेवात्मजमैथिलमहामहोपाध्यायाभिनवावाचस्पतिसन्मिश्रश्रीभवदेवकृते ऽभिनववेदान्तसूत्रभाष्ये द्वितीयाध्यायप्रथमपादव्याख्या ॥

* This MS uses a dot in the middle of the line for some kind of punctuation

The end is इति महामहोपाध्यायसट्ठक्कुरश्रीभवदेवमिश्रशिष्यमैथिलसन्मिश्रश्रीकृष्णदेवतनयमहामहोपाध्यायसन्मिश्रश्रीभवदेवनिर्मितायां वेदान्तसूत्रव्याख्याचन्द्रिकायां चतुर्थाध्याय चतुर्थपादव्याख्या ॥ समाप्ता चेयं चतुर्थाध्यायव्याख्या ॥ वेदान्तसूत्रव्याख्या चेति शिवं ॥ श्रो(?) तस्मै नम ॥

> शाके ब्रह्ममुनीन्दु(न्दु?)बाणगुणिते(r गणिते?)† सम्वत्सरे [श्रीमति
> श्रीमज्जह्नुसुतातटे ऽत्र पटनानाम्नि स्फुरत्पत्तने ।
> वर्षर्तुद्युदिने नभस्यधवले पक्षे तृतीया कुजे
> धीर श्रीभवदेवपंडितकवियोग्यामिमां निर्ममे ॥
> श्रीमत्साहजहाननाम्नि वसुधापीशे महीं शासति
> न्यायाद्बंधिनि पटुन(r पट्टन)प्रभुतया श्रीसैदखाने स्थिते ।
> सद्वेत्र स्फुरदात्मदीपकलिकाप्यन्तं(°न्त?) समस्तं मह
> प्रत्यक्षं विदधातुमेतदखिलत(r °लिखत) श्रीकृष्ण
> भाष्यादि यद्यपि जयंति बहूनि सूत्र [देवात्मज ॥
> व्याख्यानपुस्तक(श)तानि च सस्कृतानि ।
> एतत्तथापि लिखनं मम सत्सुबोधन
> वात्मप्रकाशनकरं सुधियः श्रयंतु ॥

[H T COLEBROOKE]

2271

284 Foll 139, size 10¾ in by 4 in, 12–16 lines in a page excellent writing in the Bengali character, perhaps as old as the 16th century

Vedantavyākhyāsūtravṛtti a short commentary on the *Vedantasūtras*, the author of which is not mentioned It is a good copy The corrections show that it was used for study Towards the end there are marginal notes in Colebrooke's hand I am not quite sure about the reading of some passages in the introductory couplets, which follow here

> सत्त्व स्पानं वियोगं भवगतमखिलं याति यस्मादखण्डाद्
> ब्रह्माद्या अङ्घ्रिपाता नभस इव विभोर्यस्य भागा भुवत्प ।
> धर्माधर्मादिपाशैर्नियमयति सतो यश्च लोकानभिन्न
> सो ऽहं पूर्णः विशुद्धो गुरुनिगमशिराः शेयपि संविदात्मा ॥

† It ought to be °बाणेन्दु°, but this would not suit the metre For °गुणिते and °गणिते, see I O no 447 (*Tattvaviveka*)

गुरून् गणपतिं भानुं भवानीं केशवं शिवं ।
प्रणम्य व्याससूत्रार्थान् सिद्धे स्वे मे समाश्रये ॥
भाष्यवाक्यामृतख्यातिं स्वल्पां नात्यर्थदीपिकां ।
इमां वृत्तिं वदाम्येवां काशीमिव हितैषिणीं ॥

अमृतानन्दमयस्थितः कस्य नोन्नतिकारणं ।
यस्मात्तूरणमात्रेण ददात्येषा परं पदं ॥

सूत्रव्याख्यानावसाने ऽत्र यथाशास्त्रं यथाक्रमं ।
यथा विषयवाक्यानां विषयाणां प्रवक्ष्यते ॥

The first *adhyaya* ends fol 41b · इति श्रीवेद-व्यासोक्तसूत्रवृत्तौ प्रथमे ऽध्याये चतुर्थपादः ॥ समाप्तश्चायं समन्वयाभिध प्रथमो ऽध्याय ॥ The second *adhyaya* (अविरोधनामा) ends fol 81, the third (साधनाध्याय) fol 123b The end of the whole is

इय वृत्तिर्गीता दुरित ⏑⏑–* छेदनकरी
तरन्तिनाचेतुं भवजलधिपारं जिगमिषून् ।
हरोमीस्मीयातु सदमलसुवन्यात् स्मरणतः
परब्रह्मानन्दाद्दयम ⏑⏑–* हृदयपरतिः ॥

इति श्रीवेदव्यासोक्तसूत्रवृत्तौ चतुर्थे ऽस्मिन् मूलाध्याये चतुर्थपादः ॥ समाप्तश्चायं चतुर्थो ऽध्याय ॥

[H T COLEBROOKE]

---

4 *Works of Sankaracarya, and commentaries on them*

2272.

2222b Foll 87 (369–455), size 9 in by 4 in, seven lines in a page, large, good writing

Sakalavedopanishatsaropadesasahasri, in two parts, one in prose, the other in verse, by *Sankaracarya*

See Hall's Index, p 99, no li

The prose part begins

अथ मोक्षसाधनोपदेशविधिं व्याख्यास्यामः मुमुक्षूणां श्रद्दधा-नानामर्थिनामर्थाय तदिदं मोक्षसाधनं ज्ञानं ॰

It has three *prakaranas* *sishyapratibodhana*, *avagati* (ends fol 381b), *avagati* (ends fol 394b), *gadyasamkalana* (ends fol 397a) Cp Burnell's Tanj MSS, p 90, no xiv

The second *prakarana* has the form of a dialogue, it begins

मुखमासीनं ब्राह्मणं ब्रह्मनिष्ठं कश्चिद्ब्रह्मचारी जन्ममरणल-क्षणात्संसारान्निर्विण्णो मुमुक्षुर्विधिवदुपसन्नः पप्रच्छ भग(व)न् कथमहं संसारान्मोक्षिष्ये ।

The metrical part begins

चैतन्यं सर्वगं सर्वं सर्वभूतगुहाशयम् ।
यत्सर्वविषयातीतं तस्मै सर्वविदे नमः ॥ १ ॥

समाप्य क्रियाः सर्वा दाराग्न्याधानपूर्विका ।
ब्रह्मविद्यामथेदानीं वक्तुं वेदः प्रचक्रमे ॥ २ ॥

कर्माणि देहयोगार्थं देहयोगे प्रियाप्रिये ।
ध्रुवे स्यातां ततो रागो द्वेषश्चैव ततः क्रिया ॥ ३ ॥

The names of the nineteen chapters are *upodghataprakarana* (26 verses), *atmajnanopapattiprakarana* (4 v), *isvaratmaprak* (8 v), *akampratyayaprak* (5 v), *buddhyaparadhaprak* (5 v), *viseshapohaprak* (6 v), *buddhyarudhaprak* (6 v), *citiprak* (5 v), *sukshmataprak* (9 v), *drisisvarupaprak* (14 v), *ikshitriprak* (16 v), *prakasaprak* (19 v), *acakshushtvaprak* (27 v), *svapnasmritiprak* (30 v), *namadanyatprak* (54 v), *parthivaprak* (74 v), *samyanmatiprak* (89 v), *tattvaprak* (about 230 v), *paranasaprak* (28 v)

Cp Weber's Cat (1853), p 178, no 614

Colophon उदीच्यज्ञातीजोशी विश्वनाथ लिखित(*sic!*)॥ यादृशमिति न मे दोषः करक्रतम(*sic!*)पराधं क्षतुमर्हति सत ॥ संवत् १९३३ वर्षे कार्त्तिक सुदि ३ रवौ लिखितं ॥

[GAIKAWAR]

2273.

256b Foll 49, size 11–11¼ in by 3 in, 9–11 lines in a page, writing middling

Sakalopanishatsara Upadesasahasri, a second copy, beginning with the metrical part, and ending with the three prose chapters

* The right margin of the last leaves is injured

Colophon:

श्रीमद्वाराणसीक्षेत्रे विश्वेशचरणांतिके ।
उपदेशस्य साहस्रीं रंगनाथो ह्यलीलिखत् ॥

[H T COLEBROOKE]

2274.

101a Foll 39, size 9⅝ in by 4¼ in, 10 or 11 lines in a page, writing middling

Upadesasahasri, a third copy, but only the metrical part [H T COLEBROOKE]

2275, 2276.

2221, 2222a Foll 230 and 138 (231–368), size 9 in by 3¾ in, seven lines in a page, large good writing

Upadeśasahasri and *Padayojanikā*, a commentary on the *Upadeśasahasri* by *Rāmatirtha*, pupil of *Krishnatirtha* the metrical part See Hall's Index, p 99, no lii, Raj Mitra's Notices, iv, p 74, no 1475 (no 1474 contains *Rāmatirtha's* commentary on the prose part)

The commentary begins

यत्राध्यस्तमिदं सर्वं मेयमात्राद्यविद्यया ।
भाति नो भाति यज्ज्ञानात्तदस्मि ब्रह्म चित्सुखम् ॥

तदेव सर्वोपनिषदर्थसारसंग्रहं गद्यबन्धप्रबन्धेन संक्षेपतो युक्त्योपदिश्य पुनरप्युक्तमेवार्थजातं पद्यबन्धप्रबन्धेन मोचकरं विस्तरेणोपदेष्टुकामो भगव(ा)न्भाष्यकारः पद्यग्रन्थारम्भे ग्रन्थप्रतिपाद्यपरदेवतानमस्काररूपं मङ्गलं कृतं शिष्यशिक्षार्थं श्लोकेनोपनिबध्नाति ॥ चैतन्यमिति ॥ चैतन्य सर्वगं सर्व०

It ends

उपदेशसहस्रीयं विवृता हि महात्मभिः ।
श्रद्धाविशान्मयाप्यस्याः पदयोजनिका कृता ॥ १ ॥
समस्तवेदार्थरहस्यगद्यपद्यप्रबन्धार्थितयावबोध ।
क्वं तु मादृग्मतिविषितं स्याद्यापि मत्याहमिहास्मि [रूढ ॥ २ ॥

हृद्यन्तरायिस्फुरितात्मरूपेणाथ गुरुर्या विपुलप्रसादात् ।
यथाकथंचिद्रचितेन विष्णुरनेन तुष्यत्वखिलान्तरात्मा॥३॥

इति श्रीशंकराचार्यकृतोपदेशसहस्र्याः पदयोजनिका नाम टीका कृष्णतीर्थशिष्यरामतीर्थविरचिता समाप्ता ॥

मदुपदेशेन हार्दं तमो यः
स्वचिन्मात्रभासा निवार्याश्र(r °षु?)भद्रम् ।
ददावात्मरूपं समस्तार्थदीप
गुरुं काशिराजं नितं तं नमामि ॥

पदादेः स्फुरत्ता तदीया च सत्ता
तदानन्दता मत एवोपयाता ।
चयं तत्त्वहं ज्ञातमित्थं प्रसादात्
गुरोर्वेश्म तं काशिराजं नमामि ॥

रसरामसुनीन्दुवत्सरे
मितपक्षो सितमार्गशीर्षिके ।
लिखिता मदनात्मजेन चेयं
भगवच्छंकरकल्पितोपदेशी (metre!) ॥ ३ ॥

लषित जोशी गोपालजीसुतयोग्नितार्थं (sic!) ॥

The third couplet gives as date of the original of this copy, Samvat 1736 [GAIKAWAR]

2277.

666 Foll 136, size 11¼ in by 4¾ in, 9–16 lines in a page, middling writing

Upadeśasahasri, the metrical part (in the middle of every page) and *Prayojanikā*, another copy of the second part

[H T COLEBROOKE]

2278.

151 Foll 161, size 13¼ in by 5 in, 7–13 lines in a page, fair writing

Upadeśasahasri, the metrical part (in the middle of every page) and *Padayojanikā*, a third copy, dated संवत् १६४० माघसुदि ॥

This copy has only the first two of the final couplets of the first copy, omitting the couplet containing the date (रसराम०)

[H T COLEBROOKE]

2279.

2554 Foll 71, size 13¼ in by 5 in, 12 or 13 lines in a page, large fair writing

Upadesasahasrivivriti, a commentary on *Saṅkara's Upadesasahasri*, by *Anandagiri* This name is given to the author on the first page (उपदेशसहस्रीकाटीका आनंदगिरि in the same hand writing as the copy itself), in the colophon at the end of the second copy the author is called *Anandajñana*, pupil of *Suddhananda* See Raj Mitra's Notices, viii p 299, no 2918

This copy comprises the metrical and the prose part (begins fol 52*b*) of the *Upadesasahasri*

It begins

> प्रत्यस्य कृपां प्रणतार्तिहारिणा
> गुरूनपि स्वान्यनोपेक्षिणः ।
> मया सहस्रीविवृतिर्विधीयते
> कृतापि मन्दोपकृतिप्रसिद्धये ॥ १ ॥

सकलोपनिषदर्थसारसंग्राहिकामुपदेशसाहस्रीं गद्यपद्यात्मिकां प्रारभमाणो भगवान्भाष्यकारश्चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्य अविघ्नेन परिसमाप्तिप्रचय(°चर R M)गमनाभ्यां शिष्टाचारपरिपालनफलस्यादृष्टसिद्धये च विशिष्टेष्टदेवतातत्त्वानुस्मरणपूर्वकं तत्र नमस्काररूपं मङ्गलाचरणं कुर्वन् संपादयन्नस्य शारीरकप्रकरणस्य तदीयमेवानुबन्धजातं सूचयति चैतन्येति ।

It ends

> अध्यायो ग्रन्थस्य गद्यपद्यात्मन समाप्यर्थम ।
> उपदेशसाहस्रीयं गद्यपद्यमयी मया ।
> व्याकृता व्याकृताप्यन्यैर्मन्दानुग्रहसिद्धये ॥
> व्याक्रिया मत्क्रिया सेय कुर्वती शर्म निर्मलम् ।
> कृतिना कृतविद्यानामाश्रियतां(*r* °माश्रिता)पुरुषोत्तमम् ॥

Date of the copy संवत १७९४ (i e 1735)

2280.

101b Foll 106, size $9\frac{7}{8}$ in by $4\frac{1}{4}$ in, 9 11 lines in a page, writing middling

Upadesasahasritika a second copy, but without the three prose chapters, also the final couplets are wanting

The colophon is इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीशुद्धानन्दपूज्यपादशिष्यभगवदानन्दज्ञानविरचिता श्रीसहस्री पद्यभागटीका समाप्ता ॥ [H T COLEBROOKE]

2281.

1245b Foll 15 (the sixth of which is wanting), size $10\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, indifferent modern Devanagari writing, 11–15 lines in a page

Tattvacandrika, a commentary, by an unknown author (pupil of *Srikrishnatirtha* and *Jagannathasrama*), on *Anandagiri's* exposition (*vivarana*) of *Saṅkaracarya's Pañcikarana* See Hall's Index, p 139, no ccxxv

It begins

> यत्रामरूपजगदुद्भवसंप्रतिष्ठा
> नरोधकारणमनिर्वचनीयशक्ति ।
> संविन्सुखाद्वयवपुर्जगतो हिताय
> रामाभिधामुपगतं भुवि तन्नमामि ॥ १ ॥
> यत्पादधूलिरमलकमलपापम्
> सन्नानलध्यणमहाग्रहयद्यभूता (?) ।
> मुक्ताशु मां यपुरजसमतीव रम्यं
> श्रीकृष्णतीर्थगुरुपादयुगं नमामि ॥ २ ॥
> जगन्नाथाश्रमाद्या ये गुरवो मे कृपालय ।
> तानह विधिवन्नत्वा करवै तत्त्वचंद्रिकां ॥ ३ ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पूज्यपादविरचितं पंचीकरणाख्यं प्रकरणमतिसंक्षिप्तमनेकार्थसंग्रहगंभीरमतिविमलमर्थतः प्रकटीचिकीर्षुरानंदगिर्याचार्यः स्वचिकीर्षितस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये विशिष्टशिष्टाचारपरिप्राप्तमिष्टदेवतानमस्कारलक्षणं° दर्शयति यस्माभासितेति । °

It ends

> पंचीकृतेर्विवरणमर्थत प्रकटीकृतं ।
> यथाश्रुतं यथाबुद्धि तेन तुष्येदुमापति ॥ १ ॥
> सीतासुवर्णलतिकापरिवीतगात्र
> प्रेमारसार्द्रचरणं सुखपत्रयाढ्य ।
> कीर्तिप्रसूनपरिपालितसर्वलोकं
> रामाभिधं जगति कल्पतरुं नमामि ॥ २ ॥

इति श्रीपंचीकरणविवरणटीका तत्त्वचंद्रिका नाम परिसमाप्ता ॥

The MS was copied, for his private use, by *Rama Brahma Yati*, pupil of *Sadasivananda Tirtha* [H T COLEBROOKE]

2282.

788 Foll 10, size 10 in by 2¼ in, five lines in a page, beautifully written in the Bengali character

Siddhāntabindu, a commentary on *Saṅkara's Daśaślokī*, by *Madhusūdana Sarasvatī*, disciple of *Viśveśvara Sarasvatī* The fuller title of the ten couplets is *Cidānandadaśaślokī* or *Cidānandadaśakavarṇa* See Hall's Index, p 108, nos xc and xci, and p 133, no cxcvi

The text of each *śloka* is given before it is explained

The first *śloka* of the *Daśaślokī* is

न भूमिर्न तोयं न तेजो न वायुर
न खं नेन्द्रियं वा न तेषां समूहः ।
अनैकान्तिकत्वात्सुषुप्त्येकसिद्धस्
तदेकोऽवशिष्टः शिवः केवलोऽहम् ॥

See Raj Mitra's Notices, iv, p 120, no 1535

The commentary begins

श्रीशङ्कराचार्यनवावतारं
विश्वेश्वरं विश्वगुरुं प्रणम्य ।
वेदान्तशास्त्रश्रवणालसानां
बोधाय कुर्वे कमपि प्रयत्नम् ॥

इह खलु साक्षात्परम्परया वा सर्वानेव जीवान्मुमुक्षूनुपदिदिक्षुर्भगवान् श्रीशङ्करो ऽनात्मभ्यो विवेकेनात्मानं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावं संक्षेपेण बोधयितुं दशश्लोकीं प्रणिनाय ।

It ends

न स्तौमि त व्यासमशेषमर्थं
सम्यङ् मुनिरपि यो ववन्ध ।
विनापि तं सम्प्रथिताविलार्थं
त शङ्करं नौमि सुरेश्वरं च ॥ १ ॥

लघुरपि बह्वर्थयुतश्चिन्तामणिरिव निबन्धो ऽयम् ।
मधुसूदनेन मुनिना विहितो गुणिनां विनोदाय ॥

यदत्र सौष्ठवं किंचित्तद्गुरोरेव मे न हि ।
यदत्रासौष्ठवं किंचित्तन्ममैव गुरोर्न हि ॥

बहुयाचनया मयायमल्पो
बलभद्रस्य कृते कृतो निबन्धः ।
यददुष्टमिहास्ति यच्च दुष्टं
तदुभयं सुधियो विवेचयन्तु ॥

Cp Raj Mitra's Notices, iv, p 80, no 1483 Weber's Cat (1853), p 182, no 626

This copy was written in the Śaka year 1539, on the banks of the Surasindhu (Gaṅgā), as will appear from the following colophon

नगाग्निबाणेन्दुमिते शकाब्दे
नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे ।
अलिखि केनापि मनोहरो ऽयं
सिद्धान्तबिन्दुः सुरसिन्धुतीरे ॥

[H T COLEBROOKE]

2283.

2532a Foll 24, size 10 in by 4½ in, eleven lines in a page, well written

Siddhāntabindu, a second copy

[GAIKAWAR]

2284.

603a Foll 22, size 9½ in by 4¾ in, nine lines in a page, fair writing

Siddhāntabindu, a third copy, dated संवत् १९१८ चैत्रकृष्ण १३ शनौ ग्रन्थो ऽयं पूर्णं जात ॥

[H T COLEBROOKE]

2285

2782a Foll 20, size 10¾ in by 4¾ in, 11–13 lines in a page, indifferent writing

Siddhāntabindu, a fourth copy, dated शके १६१४ अगिरोनामनि संवत्सरे चैत्रे मासि चतुर्थ्यां ४ शुक्रे ऐलपुरनिवासिश्रीपत्सगोत्रोत्पन्नत्र्यम्बकदेशभट्टसूनुना पर्वतोपनामकेन रामभक्तेन गोविंदभट्टेनायं सिद्धान्तबिंदुर्लिखित रामाय समर्पित ॥

[COLL OF FORT WILLIAM]

2286

1521a Foll 29 size 10½ in by 4½ in, eight lines in a page large fair writing

Siddhāntabindu a fifth copy

It has the wrong title सिद्धांतबिंदुसटीक on the first page [H T COLEBROOKE]

2287.

1746a Foll 51, size 8½ in by 4½ in, nine lines in a page, large fair writing

Siddhantabindu, a sixth copy

[H T Colebrooke]

2288.

327a Foll 30, size 12 in by 4½ in, eleven lines in a page, well written

Vedantasiddhantabindu, a seventh copy, dated संवत् १८५५ शाके ज्ञावन शुदि ९ ॥

[H T Colebrooke]

2289.

3037. Foll 32, size 12½ in by 4½ in, 8–11 lines in a page, large writing

Siddhantabindu, an eighth copy Dated संवत् १८७१ मिति मार्गशीर्षसुदि ३ बुधवारे लिखितं गोपाल गिरिभिक्षुणा श्रीमच्चिमन्(?)गिरिस्वामिशिष्येण सिरसाग्राम वासिना पुष्करोपरि श्रीमत्काशीक्षेत्रे। श्रीमच्चन्द्रमौलिर्जयतु भगवानिष्टदेवो मदीय पठकानां श्रोतृणां च ॥

[J. R Ballantyne]

2290.

327b Foll 117, size 12 in by 4½ in, eleven lines in a page, writing fair

Nyayaratnavali, a commentary on the *Siddhantabindu*, by *Brahmananda Sarasvati*, pupil of *Narayana Tirtha* and of *Paramananda Sarasvati*, based on *Madhusūdana's Advaitasiddhi* and *Brahmananda's* own commentary on it

See Hall's Index, p 109, no xcv, Raj Mitra's Notices, vi, p 275, no 2209

The *Nyayaratnavali* begins

नमो नरपनश्यामकामकामितदेहिने ।
कमलाकामसौदामकणकामुकगेहिने ॥
सद्गुर्वमिष्टशोकायास्तदीयापाद्य संग्रहात् ।
सिद्धान्तरचना काचिद्ब्रह्मानन्देन रच्यते ॥ २ ॥
शङ्करोक्तिसुधाम्भोधेर्गुरूणामुपदेशत ।
उद्धृतां प्रकटीकुर्वे न्यायरत्नावलीमिह ॥ ३ ॥

तत्राद्वितीयस्वप्रकाशनिरतिशयानन्दरूपयोर्जीवब्रह्मस्वरूपयोरैक्यमुक्तानन्दरूपं बोधयदह ब्रह्मास्मीत्यादि वेदान्तमहावाक्य°

Fol ६ is missing

The copy is dated संवत् १८४९ तत्समये श्रावणशुद्ध १५ भृगुवासरे श्रीकाश्यां लिखितमिदं पुस्तकं सपूर्णमगमत् ॥

[H T Colebrooke]

2291.

1348a Foll 21, size 10⅜ in by 4⅜ in, eleven lines in a page, good writing, of about A D 1700

Dvadasamahavakyavivarana, a treatise on the single words of certain holy passages from different *Upanishads*, in twelve chapters (*siddhanta*), by *Sankaracarya* It is different from the *Vakyavivarana* in Weber's Cat (1853), p 181, Burnell's Tanj MSS, p 91, no xxiv, also from the *Mahavakyasiddhanta* in Raj Mitra's Notices, viii, p 299, no 2863

It begins

यज्ज्ञानप्रभावेन दृश्यते सकलं जगत ।
यज्ज्ञानात्त्वयमाप्नोति तस्मै ज्ञानात्मने नम ॥ १ ॥

समस्तविषयवासनाविनिर्मुक्त स केवलं निर्विशेषं(cp the second copy) ब्रह्म चैतन्यमात्रमेव तिष्ठति स परमहंस यत्र कुत्रचित्तिष्ठति किं करोति। केवलं द्वादशमहावाक्यविचारं करोति। तन्महावाक्यं कीदृक। तत्र श्रीउपनिषदानि वाक्यानि। आदौ तावदृग्वेदस्य प्रज्ञानमानन्दं ब्रह्म। अहं ब्रह्मास्मीति यजुर्वेदस्य। तत्त्वमसीति सामवेदस्य। अयमात्मा ब्रह्मेति अथर्वणवेदस्य। अहं ब्रह्मास्मि परमं ब्रह्मेति श्रुते। इत्यादिद्वादश महावाक्यैर्ब्रह्मविचारः। तत्रादौ ऋग्वेदस्य प्रज्ञानशब्दव्याख्यानं क्रियते। °

Fol 2a इति ऋग्वेदस्य प्रज्ञानशब्दनिर्णय प्रथमसिद्धान्त समाप्त ॥ १ ॥ अत परं आनंदशब्दनिर्णय कथ्यते।

It ends

ब्रह्मस्वरूपनिरूपणे वेदान्तप्रकरणे अथर्वणवेदवाक्यगतात्म-ब्रह्मशब्दनिर्णयो नाम द्वादशसिद्धान्त समाप्त ॥ इति श्रीशंकराचार्यविरचितं द्वादशमहावाक्यं समाप्तं ॥

[H T Colebrooke]

2292.

2113 Foll 57, size 9⅝ in by 4¼ in, seven lines in a page, large good writing

Dvādaśamahāvākyavivaraṇa, a second copy

It begins without the *śloka*

अथात(तो) महावाक्यार्थविवरणं कथयति । समस्तविषयवासनाविनिर्मुक्तः स परमहंसः केवलनिर्विशेषः ब्रह्मचिन्तनका(मा)त्र(? °मात्रमेव)तिष्ठति । स परमहंसः यत्र कुत्रचित्तिष्ठति । किं करोति । केवलं द्वादशमहावाक्यविवरणं करोति । विवरणं नाम विचारम् । तन्महावाक्यं कीदृक् । तत्रोपनिषदानि वाक्यानि । °

Date of the copy संवत १९३९ वर्षे ज्येष्ठ शुदि १३ भृगुदिने लिखितं ॥ [GAIKAWAR]

2293.

1368d Foll 26, size 9⅜ in by 4¼ in, twelve lines in a page, well written

Dvādaśamahāvākyavivaraṇa, a third copy

It begins समस्तविषयवासनाविनिर्मुक्तः स परमहंस °

[H T COLEBROOKE]

2294

1597b Foll 13, size 9½ in by 3⅞ in, generally 12 or 13 lines in a page, clear writing, of about A D 1700

Ātmabodhaprakaraṇa, a compendium of the *Vedānta* in 68 *ślokas*, by *Śaṅkarācārya*, with an anonymous *ṭīkā* The text occupies the middle of each page, the commentary being written above and beneath it

The *ṭīkā* begins

शतमखपूजितपादं शतपथमनसो ऽप्यगोचराकारं ।
विकसितजलरुहनेत्रं सीतासहायकमाश्रये रामं ॥

इह भगवान् शंकराचार्य उत्तमाधिकारिणो वेदान्तप्रस्थानत्रय निर्माय तत्पठनासमर्थानां मन्दबुद्धीनामनुग्रहार्थं सर्ववेदान्तसिद्धान्तसंग्रहमात्मबोधप्रकरणं निदर्शयिषु (? दिदर्श°) प्रतिजानीते तपोभिरिति ।

The end is इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यगोविन्दभगवत्पूज्यपादशिष्यश्रीशंकरभगवत्पूज्यपादाचार्यविरचितमात्मबोध - प्रकरणं टीका च समाप्तिमगमत ॥

See Hall's Index, p 105, no lxxviii and p 106, no lxxx, Weber's Berlin Cat (1853) p 179, Aufrecht's Oxford Cat, p 224 In Raj Mitra's Notices, iv, p 252, no 1677, the same *ṭīkā* is ascribed to *Madhusudana Sarasvati*, but see the next number

The *Ātmabodha*, with this *ṭīkā*, was published by F E Hall, Mirzapore 1852, and in Haeberlin's Sanskrit Anthology, the text also in the *Brihatstotraratnakara*, p 309

[H T COLEBROOKE]

2295.

603c Foll 20, size 9½ in by 4½ in, nine lines in a page, large writing

Ātmabodha, with the same commentary (*bhashya*), which is here ascribed to *Saṅkara* himself [H T COLEBROOKE]

2296

2011a Foll 16, size 8½ in by 4⅞ in 11–13 lines in a page, fair writing

Ātmabodhaprakaraṇam saṭīkam, a third copy of the text, with the same commentary

None of the manuscripts quite agrees with the printed texts [J TAYLOR]

2297.

100a Foll 12, size 9⅞ in by 4⅞ in, ten lines in a page, large good handwriting

Adhyātmavidyopadeśavidhi, or *Ātmabodha*, a short exposition of the *Vedānta*, in form of a dialogue between *śiṣya* and *guru*, by *Saṅkarācārya*

Hall calls it a commentary on the *Ātmabodha*, see his Index, p 105, no lxxix

It begins

यज्ज्ञानादिदं भाति यज्ज्ञानादिहं निवर्तते ।
नमस्तस्मै चिदानन्दवपुषे परमात्मने ॥ १ ॥
चिदानन्दस्वरूपाय सर्वधीवृत्तिसाक्षिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय ब्रह्मणे ज्ञानरूपिणे ॥ २ ॥

अथाध्यात्मविद्योपदेशविधिं व्याख्यास्याम । अनाद्यनन्तो नैसर्गिको ऽध्यासो मिथ्याप्रत्ययरूप सर्वलोकप्रत्यक्ष अस्यानर्थहेतो प्रहाणाय । आत्मैकत्वज्ञानं शिष्य श्रोगुरु पृच्छति । भो भगवन् । स आत्मा कीदृश । शृणु(r शृणु) चित्सदानन्दाद्वितीयमखण्डमचलममक्रियं कूटस्थमित्तस्वरूपं ब्रह्म स आत्मा ॥

Colophon इति श्रीसंक्षिप्तवेदान्तशास्त्रप्रक्रियायां श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्सङ्कर(!)कृतवहिर्मुखान्तःप्रणव मज्ञानबोधिनी(sic!) अध्यात्मविद्योपदेशविधि समाप्त ॥ Raj Mitra, Notices, ii, p 97, no 678, gives °श्रीमच्छङ्करकृतौ वहिर्मुखान्त प्रकरणमज्ञानबोधिनी, but see no 2300, fol 1a

All leaves have the marginal note प्र° ज्ञा°

Note of the scribe लौपित नरोतम ॥

[H T COLEBROOKE]

2298.

1348d Foll 30 size 11 in by $4\frac{3}{4}$ in, large, *modern* Devanagari writing, nine lines in a page

Ātmasl atl a bh ishya, by *Sankaracarya*

It begins या परिसमाप्ते कर्मसहायपरब्रह्मविषयविज्ञानेनैषा कर्मणो ज्ञानसहितपरा गतिरुक्थविज्ञानद्वारेणोपसंहृता॥ एतावत्तु ब्रह्म प्राणाख्यमेष एको देव । एतस्यैव प्राणस्य सर्वे देवा विभूतय । एतस्य प्राणस्यात्मभावं गच्छन्देवता ऽप्येतीत्युक्तं॥ सो ऽयं देवताप्ययलक्षण परपुरुषार्थ एव मोक्ष । °

It ends भवतु वक्तारमित्यभ्यासो ऽध्यायपरिसमाप्त्यर्था द्वितीयारण्यकसमाप्त्यर्थश्च ॥ इति श्रीशंकराचार्यविरचित आत्मषट्कभाष्य समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2299.

2401c Foll 8, size $7\frac{3}{4}$ in by $3\frac{3}{4}$ in generally nine lines in a page, nearly the same writing as in no 2401*b*, which is dated Samvat 1730

Aparokshanubhuti, a treatise on the *Vedanta* doctrine in verse (by *Sankara*) See Hall's Index, p 104, no lxxiv, Aufrecht's Oxford Cat, p 223, nos 514 and 515 It begins श्रीहरिं परमानन्दमुपदेष्टारमीश्वरं ।

The last leaf, with the six last *ślokas* (139-144), is wanting The last *śloka* is

कारणव्यतिरेकेण पुमानादौ विलोकयेत ।
अन्वयेन पुनस्तद्धिकार्ये नित्य प्रपश्यति ॥ ३८(i e 138)॥

The nine sections of this treatise are not marked in this copy

For editions of the *Aparokshanubhuti*, see Haas' Brit Mus Cat, p 128, Burnell's Tanj MSS, p 91

[GAIKAWAR]

2300.

2116c Foll 16 (of which 13-15 are wanting), size 9 in by 4 in, indifferent Devanagari writing, 8-13 lines in a page

Tracts, by *Sankaracarya*, on *Vedanta* subjects A similar collection in Weber's Berlin Cat (1853), p 180, no 618

I *Balabodhini*, begins

प्रणम्य परमानंद मोहांधतिमिरापह ।
तत्प्रसादवलेनैव क्रियते वाल्वोधिनी ॥ १ ॥
यस्य स्मरणमात्रेण क्षीयते भवभीतय । [॥ २ ॥
तं सर्वसाक्षिणं यामि शरण कृपणोऽग्रह(r °णो ग्रह°)

अथायमात्मा कीदृश । सद्रूप । सर्वथाभावरूप । चिद्रूप । शुद्धबोधरूप । आनंदरूपं । सुखमुखरूप । °

Fol 4*a* इति वहिर्मुखस्यात प्रवण(r °मुखान्त प्र°, see no 2297)वाल्वोधन्यां प्रथमकल्प ॥

Fol 6*b* इति शंकराचार्यविरचिता वाल्वोधिनी समाप्ता॥

See Weber, p 180, no 2, Raj Mitra's Notices, i, p 93 no 175

II *Tripuri*, in three sections (*pura*), begins fol 6*b* शब्दस्पर्शरूपरसगंधाख्यो विषया । °

It ends fol 9*b* इति त्रिपुरी समाप्ता ॥

See Weber, p 180, no 4

III *Dvadasapanjarika*, in 53 couplets, containing a dialogue between a *guru* and his pupil on *jiva*, *paramatman*, *tattvamasi* It begins

मनोमयविकल्पहेतुमर्थपाशक्ति
विश्वेश्वरं विदितविश्वमनंतमूर्ति ।
निर्मुक्तबंधनमपारसुखांबुराशिं
श्रीवल्लभं विमलबोधघन नमामि ॥ १ ॥

It ends fol 11*b* इति सुवाक्यवृत्तिः समाप्ता ॥

This small work is commonly called *Vākyavṛtti* (no 2302), see Hall's Index, p 106, no lxxxi, Weber, p 180, no 1 It has been printed in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 321.

IV *Svarūpanirūpaṇam*, begins fol 11*b*·

अनात्मभूते देहादावात्मबुद्धिस्तु देहिनां ।
साविद्या-तत्कृतो बंधस्तन्नाशो मोक्ष उच्यते ॥ १ ॥

It breaks off in the second half of *śloka* 17, at the bottom of fol 12*b*. See Weber, p 180, no 5

V *Ātmajñānopadeśavidhi*, only the concluding portion on fol 16. See Weber, p 180, no 3.

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्गोविंदभगवत्पूज्यपादशिष्यस्य शंकरस्य कृतौ आत्मज्ञानोपदेशविधिः संपूर्णः ॥ ० संवत् १९३९ वर्षे भाद्रपदपंचमी शनौ । लघीतं मो रेवादत्तसुतलक्ष्मिदत्तलघितं व्या॰ मगदिश्वरपठनार्थं ॥

On fol. 1*a* somebody wrote the title *Angakīrakaṛikā* under which the MS appeared in the old list. [GAIKAWAD]

2301.

1597e Foll 10, size 9 in by $4\frac{1}{8}$ in, 9 or 10 lines in a page, fair writing, of the 17th century

Vākyavṛtti, the same 53 couplets of *Śaṅkara*, with a commentary, also called *Vākyavṛtti*, by *Ānandagiri*, pupil of *Śuddhānanda* See Rajendralala Mitra's Notices, iii, p 331, no 1324

It begins

स्वेदपर्वेण वेदांता यद्वदंति पदं पदं ।
तदहं ब्रह्म निर्भेदं मत्यादिपदलक्षितं ॥ १ ॥

मुमुक्षुजनानुग्रहेच्छया वाक्यवृत्तिसंज्ञिप्रकरणं प्रारभमाणो विघ्नोपप्रयोपशमादिप्रयोजनसिद्धये देवतामुक्तास्मर्पं मंगलाचरणमूतः संपादयन् प्रकरणप्रारंभार्थेप्रतिमनुबंधचयं च विषयप्रयोजनसंबंधलक्षणं संक्षिप्य प्रतिपादयति श्लोकद्वयेन कथयति ॥

सर्गस्थिति॰

The end of the MS is:

वाक्यवृत्तेरियं वृत्तिरचिता संचिता मया ।
पुनातु रचिता माला मायातु पुरुषोत्तमे ॥(?)

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचिता वाक्यवृत्तिः समाप्ता ॥ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकशुद्धानंदपूज्यपादशिष्येणानंदगिरिणा विरचिता वाक्यवृत्तिः समाप्ता ॥

नित्यं कर्म परित्यज्य वेदांतश्रवणं विना ।
वर्तमानस्तु संन्यासी पतत्येव न संशयः ॥

A later scribe has added:

निर्गताशेषपापानां अद्वैते जायते मतिः ।
पापोपहतबुद्धीनां तद्वार्तापि न रोचते ॥ १ ॥
ईश्वरानुग्रहादेव पुंसामद्वैतवासना ।
महाभयपरित्राणाद्वि(? °द्वि)त्राणमिह जायते ॥ २ ॥
ब्रह्म सत्यं जगन्मिथ्या(? मिथ्या) जीवो ब्रह्मैव नापरः ।
इत्येव निश्चये राम(?)कथितो ग्रंथकोटिभिः ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2302.

1113a. Foll 38, size $12\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, fairly good, modern Devanāgarī writing, 5–11 lines in a page

Vākyavṛtti, 53 couplets by *Śaṅkarācārya*, the same as *Dṛgdṛśyavṛtti* in no 2300 (2116*c*), with a commentary entitled *Vākyavṛttiprakāśikā*, by *Viśveśvara*, pupil of *Mādhava Prājña*. See Hall's Index, p. 106, no lxxxii.

The commentary begins

अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ १ ॥
ब्रह्माहमेतन्मयि भाति विश्वं(? °श्व)
श्रीमाधवप्राज्ञगुरोः प्रसादात् ।
अन्यैर्विश्वेश्वरपंडिताख्यस्
तस्याश्रिपद्मं प्रणतोऽस्मि नित्यं ॥ २ ॥

परमकृपानिधयः श्रीमच्छंकरभगवत्पादाः तापत्रयार्कसंतप्तानामपरिमितजननादिसंसाराब्धश्रमपीडितानां॰ नमस्कुरुते ।

सर्गस्थितिप्रलयहेतुमचिंत्यशक्तिं
विश्वेश्वरं विदितविश्वमनंतमूर्तिं ।
निर्मुक्तबंधनमपारसुखांबुराशिं
श्रीवल्लभं विमलबोधघनं नमामि ॥ १ ॥

Colophon इति श्रीमन्महायोगीमाधवप्राज्ञगुरुप्रसादादिनापरिमितज्ञानानंदस्वरूपविश्वेश्वरपंडितविरचिता वाक्यवृत्तिप्रकाशिका समाप्ता ॥

For another MS, beginning with a different introductory *śloka* (श्रुतिस्मृतिपुराणानां °), see Raj Mitra, Notices, viii, p 287, no 2847

[H T COLEBROOKE.]

2303.

1256d. Foll 22, size 8¾ in by 4 in, fair Devanāgarī writing, of A D 1788, nine lines in a page

Vakyasudha (prakarana), a treatise, in 44 couplets, by *Sankaracarya*, on the *Vedanta* doctrine (तत्त्वम्), with a commentary

The commentary begins नमो रामाय देवाय सच्चिदानन्दमूर्तये । °

Edited by Windischmann, in 1833, see also Aufrecht's Oxford Cat, p 225, no 551, Rajendralala Mitra's Notices, iii, p 226, no 1247

[H T COLEBROOKE]

2304.

1250c Foll 13, size 8⅞ in by 3¾ in, nine lines in a page, fair writing

Harimidebhashya, an anonymous commentary on *Sankara's Harim ide stotra*

See Hall's Index, p 135, no ccvii

In this MS the hymn has not quite 50 couplets It is printed in the *Brihatstotraratnakara*, p 173

The commentary begins

नमो विष्णवे । हरिमीडा(r °डे)स्तोत्रस्य भाष्य(r °ष्य) मुद्रियते समूलकम् । मुमुक्षूणां विचारसमर्थानां दृग्वाचादपि(?) ब्रह्मविद्या भयादिति मन्यमानो भगवान्भाष्यकार सर्ववेदान्तसर्वस्वं स्तुतिव्याजेन दिदर्शयिषु प्रतिजानाति ॥

स्तोष्ये भक्त्या विष्णुमनादिं जगदादिं
यस्मिन्नेतत्संसृतिचक्रं भ्रमतीत्थम् ।
यस्मिन्दृष्टे नश्यति तत्संसृतिचक्रं
त संसारध्वान्तविनाशं हरिमीडे ॥ १ ॥

In the title this commentary is ascribed to *Sankara*

[H T COLEBROOKE]

2305.

968a Foll 21, size 8¼ in by 4¾ in fair Devanagari writing, ten lines in a page

Manasollasa, a paraphrase, in 354 verses—by *Suresvaracarya* (*Visvarupacarya*)—of the *Dakshinamurtistotra*, ascribed to *Sankaracarya* and intended to supply the essence of the *Vedanta* doctrine

It is divided into ten chapters (*ullasa*), according to the ten verses of the original text, which is printed in the *Brihatstotraratnakara*, p 64 (beg विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतं °) See Weber's Cat (1853), no 616

The present MS does not mention the author of the paraphrase

It begins

मङ्गलं दिशतु मे विनायको मङ्गलं दिशतु मे सरस्वती ।
मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरो मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरी ॥ १ ॥°

Cf Raj Mitra, Notices, v, p 82, no 1763

[H T COLEBROOKE]

2306.

1998 Foll 27, size 8½ in by 4 in, fair Devanagari writing, nine lines in a page

Manasollasa The author's name is mentioned in the colophon of the fourth chapter

[DR J TAYLOR]

2307

443. Foll 72 (and a *suciipatra* after 22), size 10½ in by 3½ in, Devanagari character 9 or 10 lines in a page

Manasollasavrittantavilasa (*Dakshinamurtistotravyakhyaprabandha*) a commentary on *Suresvara's* paraphrase, by *Ramatirtha*

Beg प्रोद्यद्ध्वान्तमहावटद्रुमतटे° cf Weber, Cat (1853) no 616, Raj Mitra, Notices, v, p 81, no 1763, and p 102, no 1783

[H T COLEBROOKE]

2308.

2532d Foll 7, size 9⅝ in by 4½ in, thirteen lines in a page well written

Hastamalakatika, a commentary on *Hastamalaka's* twelve couplets, ascribed to *Sankara* (**श्रीशङ्कराचार्यप्रणीता**, in the colophon)

See Hall's Index, p 107, no lxxxviii, Burnell's Tanj MSS, p 91, the Calcutta edition (published in the Saka year 1771, in one small volume with *Vedantasara* and its comm) differs very much from this copy

The commentary begins

कश्चिदुत्पन्नज्ञानी(r °नो?) आविर्भूतचरमदेह जनेन मूकत्वेन नहि कृत पित्रा प्रदर्शितो भाष्यकृद्भिः कस्त्वमिति पृष्ट । स्वानुभव प्रकटयन्नन्येषामप्यनुभवो भूयान्मद्वदिति मत्वा नो यथावदात्मानमाचचक्षे निमित्तमित्यादिभिर्द्वादशभि श्लोकैः ॥

This whole passage, with a few lines more, is wanting in the Calc edition, the beginning of the latter (**कस्त्व शिशो कस्य कुतश्च गन्ता°**) has been added on the margin, partly by an old, partly by a more modern hand

The first couplet of *Hastamalaka* is

निमित्त मनश्चक्षुरादिप्रवृत्तौ
निरस्ताखिलोपाधिराकाशकल्प ।
रविर्लोकचेष्टानिमित्तं यथा य
स नित्योपलब्धिस्वरूपोऽहमात्मा ॥ १ ॥

The copy is dated **स्वस्ति सवत १५६३ वर्षे भावनामसंवत्सरे आषाढमासे कृष्णपक्षे श्रीसोमदिने ८ तिथौ श्रीरेयोरिग्रामे लिखितं । रा° (sic) रघुनाथसुतहरिरस्य आत्मज्ञानार्थं ॥** [GAIKAWAI]

2309

476b Foll 6 size 12¼ in by 4½ in twelve lines in a page fair modern writing

Hastamalakastotrabhashya a second copy of *Sankara's* commentary, but differing very much from the Calcutta edition as well as from the preceding manuscript

It begins

यस्मिन्ज्ञाते भवेत्सर्वं विज्ञातं परमात्मनि ।
त वन्दे नित्यविज्ञानमानन्दमजमद्वयम् ॥ १ ॥

See p 2 of the Calc edition

[H T COLEBROOKE]

2310.

368 Foll 52, size 9½ in by 4½ in, in different, modern Devanagari writing, ten lines in a page

Trisatinamarthaprakasika, or simply *Namarthaprakasika*, an explanation of the three hundred names of *Devi* (*Devistotra*), by *Sankaracarya* It begins

वदे विघ्नेश्वर देव सर्वसिद्धिप्रदायिन ।
वामांकारूढवामाक्षीकरपल्लवपूजितं ॥ १ ॥
पाशांकुशेक्षुधनुपरजितपंचशाखां
पाटल्यशालिसुषु(r प)मांचितगात्रवल्लीं ।
प्राचीनवाक्स्तुतिपदां परदेवतां त्वां
पंचायुधार्चितपदां प्रणमामि देवीं ॥ २ ॥
लोपामुद्रापतिं नत्वा हयग्रीवमपीश्वरं ।
श्रीविद्याराजससिद्धिकारी पंकजनीयम् ॥ ३ ॥ °४॥

बहुकाल सुभक्तिमहिम्ना गुरुपादावलम्ब्य स्थिताय कुंभयोनिमुनये। शिवदं पतिकृतनामशतत्रयोक्तौ प्रेरित(r°तो)हयग्रीव उवाच। ककाररूपेति ॥ ककार कवर्ग रूप ज्ञापकविशेषणं यस्या सा कादिविद्याविग्रहेत्यर्थ । ° — the next few names are **कल्याणी । कल्याणगुणशालिनी । कल्याणशैलनिलया । कमनीया । कलावती । कमलाक्षी । कल्मषघ्नी । करुणामृतसागरा ।** the last **मीस्पदा ॥**

Colophon **इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्विन्भगवत्पूज्यपादशिष्यश्रीमच्छंकरभगवत्पादकृतायां त्रिशतीनामार्थप्रकाशिकायां तृतीयसप्तचतुर्थपर्वणामार्थप्रकाशनं पंचमशतं समाप्तं ॥ नामार्थप्रकाशिका समाप्ता ॥**

Fol 1a has the title **देवीत्रिशतीभाष्य ।**

[H T COLEBROOKE]

2311.

441 Foll 167, size 10½ in by 5½ in, clear, modern Devanagari writing, nine lines in a page

Saṃkshepa-Śaṅkarajaya (also called *Saṅkaradigvijaya*), a poetical life of *Saṅkarācārya*, by *Mādhavācārya*

Complete in sixteen *sargas* For an analysis of the work, see Aufrecht's Oxf Cat, p 252 [H T COLEBROOKE]

2312.

1960a Foll 150, size 9 in by 3¾ in, fair Devanāgarī character of the last century, nine lines in a page

The same work [DR J TAYLOR]

2313.

724. Foll 61, size 12¾ in by 4¾ in, indifferent Devanagari writing

Sargas I–VII of the same work

[H T COLEBROOKE]

2314.

734 Foll 262, size 13 in by 6 in, legibly written in Devanagari, 8–16 lines in a page

Saṃkshepa Śaṅkarajaya, with a commentary, entitled *Saṅkarācāryadindima*, by *Dhanapati*, son of *Rāmakumāra* Text and commentary were printed at *Bombay* in *1864*

Cf Aufrecht's Oxford Cat, p 260

[H T COLEBROOKE]

2315.

1398b Foll 36, size 12¼ in by 6 in, Devanagari character, eleven lines in a page

Sarga VIII of the same work, with *Dhanapati's* commentary [H T COLEBROOKE]

2316.

1960b Foll 102, size 9 in by 3¾ in, fairly good Devanagari writing, nine lines in a page

Saṅkaravijaya, a fanciful life of *Saṅkara*, in the form of a dialogue between his disciples *Cidvilāsa Yatīndra* and *Vijnānakanda Tapodhanendra*, in thirty-two *adhyāyas*

It begins

अस्तु स्वस्तिकृते वस्तु निस्तुलानन्दनिर्भर ।
वस्तु वा शांकर नः स्यादीप्सितार्थसमृद्धये ॥ १ ॥

कीरं वाचयितु किलेव दधती हस्ताम्बुजे पुस्तक
द्विजानाममृत प्रदातुमिव त नित्य करे बिभ्रती ।
अक्षस्रग्वलय करेण गणना कर्तुं च दातुं वरान्
सा स्यादस्मसमस्तदोषनिचया वागीश्वरी श्रेयसे ॥ २ ॥

शरदभ्रशरदभ्राभां शारदां दधतीं भजे ।
कायकीर्तिजितां यासौ कलाभिर विधो. शुभां ॥ ३ ॥०

विज्ञानकद. ॥ श्रीमद्गुरो देशिकेन्द्र परिज्ञाताखिलागम ।
अवसाधा(?)र्थविज्ञानविच्छिन्नद्वैतभावन ॥ ६ ॥ ०

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकरभगवत्पूज्यशंकरविजयचिद्विलासयतीन्द्रविज्ञानकन्दतपोधनेन्द्रसंवादे द्वात्रिंशोऽध्याय ॥ [DR J TAYLOR]

---

5 *Advaita school, general Vedanta*

2317.

1103c Foll 16 (foll 45–60 of the volume), size 13 in by 5 in., foll 1–6 nineteen to twenty two lines in a page, the writing like no 2397 (1103*b*), foll 7 16 fifteen to seventeen lines in a page, the writing like no 2459 (1103*a*)

Naishkarmyasiddhi, called *Saṃbandhokti*, by *Sureśvara Ācarya*, pupil of *Saṅkara*, in four *adhyayas*, prose and verse See Hall's Index, p 159

It was published in the Bombay Sanskrit Series, no XXXIII "The *Naishkarmyasiddhi* of *Sureśvaracharya* with the *Chandrikā* of *Jñānottama*" Edited by Colonel G A Jacob, Bombay 1891 Both MSS of the India Office were used by him

"As its title shows, it consists of an argument in opposition to ritual, and in favour of knowledge, as a means to *mukti*," l c p 2

It begins

पाद्यन्नत्वपर्यंते. सर्वप्राणिभि सर्वप्रकारस्यापि दुःखस्य स्वरसत एव जिहासितत्वात तन्निवृत्त्यर्थी प्रवृत्तिरस्ति स्वरसत एव । दुःखस्य च देहोपादानैकहेतुत्वात् देहस्य च पूर्वोपचितधर्माधर्म मूलत्वादनुचिति । तयोश्च विहितप्रतिषिद्धकर्ममूलत्वादनिवृत्ति । कर्मणश्च रागद्वेषास्पदत्वात रागद्वेषयाश्च शोभनाशोभनाध्यास निबधनत्वात् अध्यासस्य चाविचारितसिद्धद्वैतवस्तुनिमित्तत्वात् द्वैतस्य च शुक्तिकारजतादिवत्सर्वस्यापि स्वत. सिद्धाद्वितीयात्मा नवोध(*sic!* leg °त्मानवबोध) मात्रोपादानत्वादध्यावृत्ति. ।

The first *śloka* is

सानिलाग्न्यभिव्यक्त सवफलोरोवृत्तं यतः ।
स्वांतविदे नमस्तस्मै हरये बुद्धिसाक्षिणे ॥

End of the whole work

सैवर्धोक्तिरियं साध्वी प्रतिश्लोकमुदाहृता ।
नैष्कर्म्यसिद्धेर्ज्ञातेमो व्याख्यातास्या भवेद्ध्रुव ॥ ७६ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्री स्वकरपूज्यपादशिष्य श्रीसुरेश्वराचार्यविरचिते नैष्कर्म्यसिद्धौ सबधोक्ती चतुर्थोऽध्याय समाप्त चेयं नैष्कर्म्यसिद्धि ॥ [H T Colebrooke]

2318.

777b Foll 40, size $10\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, written by different hands, the oldest parts in the first half of the 17th century, 9–13 lines in a page, the margin worm eaten

Naishkarmyasiddhi, a second copy, with marginal notes

The last words are सत्त्व परं कारणम्, the three other verses (73–76) which follow in no 2317, are not found in this copy The last two lines are in a different handwriting

Colophon इति श्रीमत्शंकराचार्यविरचिते(*sic!*)नैष्कर्म्य सिद्धौ नामको यथ समाप्तं संपूर्णम्॥ apparently corrupt [H T Colebrooke]

2319, 2320

661 Foll 269 (१–२६९), size 13 in by $4\frac{3}{4}$ in, 6-11 lines in a page

646 Foll 225 (in three parts foll 87, 129, 19), size $13\frac{1}{4}$ in by $4\frac{3}{4}$ in; 6–11 lines in a page

The writing is the same in both volumes, large and clear, of the end of the 18th century, some pages were written by a different hand

Samkshepaśariraka, an exposition of the *Vedanta* in *ślokas* following the *Vedanta Sūtra* and *Sankara's Bhashya*, in four *adhyayas*, by *Sri Sarvajñatman Mahamuni*, pupil of *Sri Devesvara*, with a *tika*, called *Anvayarthaprakasika*, by *Ramatirtha*, pupil of *Paramahamsa parivrajakacarya Krishnatirtha* See Hall's Index, p 90, no xvi and p 91, no xix *Sarvajñatman* wrote his work under the reign of a king *Srimat*, see the final couplets and the *tika* (infra) Hall and Aufrecht (Cat Cat) give "*Manukuladitya*" as the king's name, but according to *Ramatirtha's tika* this would be only an epithet Rajendralala Mitra wrongly makes *Madhusudana* a contemporary of this king "*Manukuladitya*," see Notices of Skr MSS, vol iii, p 90, where he describes a copy of *Madhusūdana's* commentary on the *Samkshepasariraka*

Ramatirtha made use of the *Siddhantadipa*, another commentary on the *Samkshepasariraka*, by *Visvaveda*, pupil of *Anandaveda*

The first volume contains the first *adhyaya* (समन्वयाधिय) with 563 couplets

The *mūla* begins

सनुतनदपिरोपिकपमंतच
यमलपथमन्गतापिकहं ।
यतिनिकरमपियिषं मुरारे
परमपद् मतयादमिशयोमि ॥ १ ॥

The first ten *ślokas* were printed by Rajendralala Mitra, l c

The *tika* begins

यस्माद्विश्वमुदेति येन विविध सञ्जीव्यते लीयते
यत्रांते गगने घना इव महामायित्यसगे ऽद्वये ।
सत्यज्ञानसुखात्मके ऽखिलमनोऽवस्थानुभूत्यात्मनि
श्रीरामे रमतां मनो मम सदा हेमांबुज हसवत् ॥ १ ॥

After twelve introductory couplets the author of the *tika* says एते टीकाकारश्चाका इह हि सर्वज्ञात्मगिरा प्रसिद्धनामा महामुनिरखिलश्रुतिमौलितत्त्वार्थ निचारशास्त्रस्य श्रीमच्छारीरकाभिधस्य श्रीवेदव्यासमहामुनि कृतसूत्रसदर्भात्मकस्य भगवत्पादाभिधानश्रीमच्छकराचार्यकृतभा ष्यप्रकटीकृतार्थस्याप्यतिगभीरस्य सक्षेपतस्तात्पर्यार्थजिज्ञासूनुप लभ्य तदनुग्रहाय श्रीमच्छारीरकशास्त्रप्रकरणवार्त्तिकमारभमाण स्तत्राविघ्नपरिसमाप्तिप्रचयगमनशिष्टाचारपरिपालनफल विशि ष्टशिष्टाचारानुमितस्मृतिश्रुतिप्रमाणक स्वेष्टदेवतानुसधानात्मक मगलमाचरन्नर्थाच्छास्त्रीयाभिधेयप्रयोजने दर्शयति श्रोतृप्रवृत्ति सिद्धये सनूतनेत्यादिना °

Colophon of the first *adhyaya*, *mula* इति श्रीदेवेश्वरपूज्यपादशिष्यश्रीसर्वज्ञात्ममहामुने कृतौ शारीरप्र करणसक्षेपशारीरके प्रथमोऽध्याय ॥ *tika* इति श्रीकृष्ण तीर्थशिष्यरामतीर्थकृतायां संक्षेपशारीरकटीकायामन्वयार्थप्र काशिकायां समन्वयाभिध प्रथमोऽध्याय समाप्त

The second volume contains *adhyayas* 2–4

The *tika* of the second *adhyaya* begins तत्रैवं समन्वयलक्षणगतं विशेषं न्यायतो निरूपित उपश्रुत्य यद्यपि श्रुतिगतिपर्यालोचनायां सर्वं वेदांता अविरोधेनाद्वय ब्रह्मात्मनि प्रमाणमिति न्यायता निर्द्धारितं तथापि प्रत्यक्षादिप्र माणांतरविरोधे प्रतिभासमाने न तथैवेति प्रागुक्ते समन्वये मतिसाम्ये मम यत्नेत इति मन्वान शिष्यो मानांतरमाक्षिप्याद्वैत समन्वयमाक्षिपति एव समन्वय इति ।

The first verse of the *mula* is

एवं समन्वयनिरूपणयाद्वयार्थो
ज्ञातो ऽप्यसंशयविपर्यय ननु यावदस्य ।
मानांतरेण परिपीडित एव जाता
भेदप्रकाशनकृता ऽप्यनिबंधनेन ॥ १ ॥

The second *adhyaya* of the *mula* (अविरोधाभिध) contains 218 couplets

The *tika* of the third *adhyaya* begins तत्रैवं सर्ववेदांताना प्रत्यगेकरसे परे ब्रह्मणि समन्वयं विरोधपरिहारेण दृढीकृत्येदानीं यथोक्तब्रह्मज्ञानसाधनविचारपर तृतीयाध्यायम वतारयिष्यन्नादौ शिष्यप्रश्नमवतारयति ॥ श्रुत्वाऽविरोधमिति ॥

The first couplet of the *mula* is

श्रुत्वा ऽविरोधमुपपन्नसमन्वयोत्थ
ब्रह्मात्मतामतिरथ पुनरप्युवाच ।
ब्रह्मात्मताफलविशिष्टमतिं प्रसूते
यत्साधन तदखिल प्रतिपित्समान ॥ १ ॥

The third *adhyaya* of the *mula* (साधनाभिध) contains 364 couplets

The *tika* of the fourth *adhyaya* begins उक्ते सम्यक् साधने प्रसिद्धे ऽग्रजन्मनस्य महाराजस्योपकारकस्य कीदृशं फलनिष्पत्तिरिति शिष्य पृच्छति उक्तसाधनेति ॥

The first verse of the *mula* is

उक्तसाधनसमुद्भवा मतो किं प्रयच्छति फल मुमुक्षवे ।
प्रत्यगात्ममतिरत्र मे मनस्यर्थिता समुपजायतेऽधुना ॥ १ ॥

The fourth *adhyaya* of the *mula* (फललक्षण) contains 63 couplets

The last couplets are

श्रीदेवेश्वरपादपकजरज सपर्कपूताशय
सर्वज्ञात्मगिरांकितो मुनिवर सक्षेपशारीरकं ।
चक्रे सज्जनबुद्धिवर्धनमिदं राजन्यवश्ये नृपे
श्रीमत्यक्षतशासने मनुकुलादित्ये भुवं शासति ॥ ६२ ॥

भुजगभोगशायिने विहगभोगगामिने ।
तुरंगभोगभेदिने नमो रथांगधारिणे ॥ ६३ ॥

इति श्रीसर्वज्ञात्ममहामुनिविरचिते सक्षेपशारीरके फल लक्षणे ° (*sic!*) चतुर्थोऽध्याय समाप्तम् ॥

The second half of the 62nd couplet is thus explained in the *tika* कदा चक्र इत्यपेक्षायामाह । राजन्यवंश्य इति । क्षत्रिय इत्यर्थ । नृपे राजनीति यावत तस्य नाम निर्दिशति श्रीमतीति श्रीमत्यक्षि (*sic!* read श्रीमत्य क्षत) किंलक्षणे चाक्षतशासने अप्रतिहताज्ञे इत्यर्थ तस्य राज्ञो वंशतश्च श्रेष्ठमाह मनुकुलादित्य इति मनुवंशप्रकाशक इत्यर्थ एवंभूते श्रीमत्यक्षि नृपे भुव शासति सति सर्वज्ञात्मगिरां कितो मुनिवर संक्षेपशारीरकं चक्र इत्यन्वय ॥

The *tika* ends

सिद्धांतलेशं पुरतो निधाय वेदांतनतगूढमविदितं ।
संक्षेपशारीरकसत्पुस्तक व्याख्यानमात्र मया विरिक्त ॥

सर्वज्ञात्ममुनिप्रणीतममलं संक्षेपशारीरक
दृष्टांतविभव पुरस्कृतमहासिद्धांतदीपार्चिषा ।
उत्तीयाधिविभागत प्रतिपदं सवर्थविद्योतनी
व्याख्यातस्य सतो मन प्रियकरी व्याख्यानुचिर्तीकस ॥
नमोऽस्तु तस्मै रामाय हृद्यस्त्र्योतिषे मते ।
यायुनेव तृणा येन विचेष्टेनु(r विचेष्टन्ते)प्रजाधिय ॥
नमस्तेभ्यो गुरुभ्योऽस्तु येषां सविधिमावत ।
ममांतस्तिमिर ध्वस्त वाद्य ध्वांत रवेरिव ॥

इति श्रीमत्परमहसपरिव्राजकाचार्यकृष्णतीर्थशिष्यरामतीर्थविरचितायां सक्षेपशारीरकटीकायामन्वयार्थ(प्र)काशिकायां चतुर्थो ऽध्याय समाप्त ॥

The *Samkshepaśarīraka* with *Madhusudana's* commentary was printed in The *Pandit*, New Series, voll iv–x [H T COLEBROOKE]

2321

2594 Foll 119, size 11½ in by 4⅝ in, eleven lines in a page, fair writing, of the 18th century

Laghunyayasudha, a *tika* on a work called *Satasloki* and *Laghuvarttika*, by *Uttamasloka-tirtha*, "*kimkara*" of *Suddhananda* See Hall's Index, p 97, no xli The *mula* is an epitome of *Badarayana's Vedantasūtras*, treating separately on each single *adhikarana* Each *pada* is divided into a certain number of sections according to the number of *adhikaranas* which it contains in the *Vedantadarśana* Of the *sutras*, always the first of each *adhikarana* is quoted in this MS In the final couplets the author says that his work was founded on both *tantras*, on the *tantra* of *Jaimini* and on the *tantra* of *Badarayana* The present volume is pure *Vedanta* Hence we may conclude that it represents only the second part of a larger work, the first part of which will be an epitome of *Jaimini's Purvamimamsa* This explains also the designation "*uttaratantra*" in some of the colophons, see the end of the first *adhyaya* (it occurs also at the end of the third *pada* of the third *adhyaya*, and at the end of the third *pada* of the fourth *adhyaya*)

This volume begins

यच्छक्तिर्भ्यां समुत्पन्नं चेतनाचेतन जगत् ।
तं (व)दे विश्वकर्त्तारं सच्चिदानंदमद्वयं(? °य) ॥ १ ॥
गुरून्गणेशं देवीं च नत्वा वैयासिके नये ।
रचितां तां शतश्लोकीं व्याख्यास्ये शिवतुष्टये ॥ २ ॥

अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ॥ इद शारीरकब्रह्ममीमांसाशास्त्र नारंभणीय । विषयप्रयोजनरहितत्वात् । जीवब्रह्मात्मैक्यमज्ञात विषय । ज्ञात प्रयोजनमिति ह्यभिमतं ।

Colophon of the first *adhyaya*, fol 51*a* इति श्रीमत्परमहसपरिव्राजकाचार्यश्रीमदुत्तमश्लोकतीर्थविरचितायां लघुवार्त्तिकटीकायां लघुन्यायसुधाख्यायामुत्तरतंत्रे प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थ पाद ॥

The second *adhyaya* has 27 leaves, begins with the text of the first *sutra* स्मृत्यनवकाश°

°प्रसंगात । प्रथमेऽध्याये सर्वज्ञे सर्वशक्तिनि जगदभिन्ननिमित्तोपादाने ब्रह्मणि वेदांतानां समन्वय प्रतिपादित । स इदानीं स्थाप्यते ।

The third *adhyaya* has 30 leaves, begins तदंतर° प्रश्ननिरूपणाभ्यां (*Ved Su* iii 1, 1) । अत्राध्याये प्रायो ज्ञानसाधनानि निरूप्यते । प्रथमं तावत्पंचाग्निविद्यामाश्रित्य जीवस्य गत्यागतिनिरूपणं क्रियते वैराग्याय।

The fourth *adhyaya* has 11 leaves, begins आवृत्तिरसकृदुपदेशात् (*Ved Su* iv 1, 1) । अत्र साधनविचारानतरं फलविचार. क्रियते । The last *sūtra* quoted is जगद्व्यापारवर्जं etc, the first of the seventh *adhikarana* of the fourth *pada* (*Ved Su* iv 4, 17)

The whole work ends सक्ता लघुवार्त्तिकाख्या(r °त्री) शतश्लोकी(? °की)सुधाख्येन स्वयन सोयमदा शिवाय निवेदयति॥

इत्यमुद्धृत्य वेदांतमीमांसादुग्धसागरात ।
शतश्लोकीसुधामास्थद्रमौलौ समर्पित ॥ १ ॥

अथेत इति पदप्रयोगेर्पित इति पदन आरंभात्मनैव तद्वैतवृद्धा ब्रह्म इति द्योतयितुं ॥

इत्थं जैमिनिबादरायणकृते तंत्रद्वये ये नया
पूर्वापरयोरनु शास्त्रनिचये. स्याटीकृता विस्तरं ।
ते संक्षिप्य यथामतीह सुगमे अस्मिं प्रकाशीकृता
श्रीमद्विश्वपतेर्गिजात्मनयनानायस्य तुष्टे सदा ॥ १ ॥

लघुवार्त्तिकटीकेयं लघुन्यायसुधाह्वया ।
तत्त्वज्ञयार्थिता श्रीमद्विश्वनाथे समर्पिता ॥ २ ॥
अनया भागवन्(r भग०)प्रीतो मायिकीमाययोर्भिदां ।
अभेदबोधाद्भेदोत्थान्मृत्युतः परिमार्जय ॥ २(*sic!*) ॥
विश्वेश्वरप्रेरितेन श्रितविश्वेशमूर्त्तिना ।
उत्तमश्लोकतीर्थेन ह्यमोते ग्रथिता स्फुट ॥ ३ ॥

इति श्रीमच्छुद्धानन्दमुनिवरकिंकरेण श्रीमदुत्तमश्लोकतीर्थ यतिना विरचितायां लघुवार्त्तिकटीकायां चतुर्थाऽध्याय समाप्त ॥

[MACK COLL]

2322.

2516 Foll 275, size 11$\frac{1}{4}$ in by 5$\frac{1}{4}$ in, 8–12 lines in a page, large good handwriting

Pancadasi, an exposition of the *Vedanta* philosophy in fifteen *prakaranas*, divided into three *adhyayas*, by *Bharatitirtha Vidyaranya*, and *Padadipika*, a commentary on the *Panca dasi*, by *Ramakrishna*

See Hall's Index, p 98, nos xlv and xlvi, Oxford Catalogue, p 222, no 541, p 223, nos 541 and 542, Berlin Catalogue, p 182, no 625, pp 183 and 184, nos 629, 630, 631

The text and commentary were published at Bombay in the Śaka year 1785 There is also a Calcutta and a Poona edition An English translation with the text of the *Pancadasi* appeared in The *Pandit*, New Series, voll v–viii, not complete (on the authorship of this work, *ib* vol viii, p 603)

[GAIKAWAR]

2323.

2310 Foll 203, size 13$\frac{1}{2}$ in by 6$\frac{1}{2}$ in, 9–14 lines in a page, large good handwriting, ornamented margin On the last page there is a picture representing *Rama*, *Sita*, *Hanumat*, and five other figures

Pancadasi and *Padadipika*, a second copy

Foll १, ७१, ७२, ८४, ११६ are missing

[SIR JOSEPH BANKS]

2324.

1794 Foll 239, size 14$\frac{1}{2}$ in by 5$\frac{1}{2}$ in, 9–13 lines in a page, large good handwriting

Pancadasi and *Padadipika*, a third copy

[J TAYLOR]

2325

3034 Foll 230, size 12$\frac{1}{4}$ in by 4$\frac{3}{4}$ in, 9–13 lines in a page, indifferent writing

Pancadasi and *Padadipika*, a fourth copy

[J R BALLANTYNE]

2326.

242 Foll 209, size 12$\frac{1}{2}$ in by 4$\frac{1}{2}$ in, 7–12 lines in a page, fair writing

Pancadasi and *Padadipika*, a fifth copy

Colebrooke's remark on fol 80, that the sections were bound up in wrong order, does not refer to the present condition of the copy

Two leaves are missing, one after fol 22 (११ of the second *prak*), and one after fol 112 (३३ of the seventh *prak*) [H T COLEBROOKE]

2327

1113b Foll 192 (39 230), size 12$\frac{3}{4}$ in by 4$\frac{3}{4}$ in, 10–16 lines in a page, fair writing

Pañcadaśi and *Padadipika*, a sixth copy

It begins with the second chapter, the first having been placed at the end

[H T COLEBROOKE]

2328.

872 Foll 133, size 10$\frac{3}{4}$ in by 4$\frac{3}{4}$ in, 8 16 lines in a page, fair writing

Pancadasi and *Padadipika*, a seventh copy, dated सनत् १७१८ समयवैशाखवदि १३ तस्मो लिखित गोविंदकायस्थ । [H T COLEBROOKE]

2329.

3041 Foll 131, size 12$\frac{3}{8}$ in by 5$\frac{1}{2}$ in, 12–21 lines in a page, fair writing

Pancadasi and *Padadipika*, an eighth copy

[J R BALLANTYNE]

2330.

2082b Foll 42 size 9⅝ in by 4 in, 11 or 12 lines in a page, middling writing.

Pañcadaśi, a fragment The first two leaves contain the first twenty-six couplets of the first *prakarana*, foll 3–42 nearly the whole second *pañcaka* (the first thirty-seven couplets are missing) [GAIKAWAR]

2331.

2670b Foll 39, size 10¼ in by 3¾ in, 10–13 lines in a page, good writing

Siddhāntamuktāvalī, a commentary on a small metrical *Vedānta* treatise, by *Prakāśānanda*, pupil of *Jñānananda* See Hall's Index, p 99, no xlix The work was edited and translated into English by Arthur Venis, Benares 1890 (reprint from The Pandit) It is referred to by *Appayya Dikshita* in his *Siddhāntaleśa*, and has been assigned to the last quarter of the 16th century

It begins

सदृश्यमानन्दमात्मानं ज्योतिरव्ययं ।
विनिश्चित्य श्रुतेः साधाशुक्तिस्तत्राभिधीयते ॥

तथादौ मङ्गलं तस्यानुस्मरणरूपं गुणप्रमिधेयप्रयोजने सायावतिपाद्य कर्तव्यं प्रतिजानीते सदृश्येत्यादिना

[H T COLEBROOKE]

2332.

2220 Foll 38, size 9½ in by 4¾ in, 10–15 lines in a page, fair modern writing

Siddhāntamuktāvali, a second copy of *Prakāśānanda*'s work [R JOHNSON]

2333.

2773b Foll 101, size 12 in by 5 in, 12–16 lines in a page, fair writing

Siddhāntamuktāvalī, the text of *Prakāśānanda*'s work, here called *Siddhāntamuktāprakaśreṇī*, and a commentary on it, by *Nānādikshita*, pupil of *Prakāśānanda*

See Hall's Index, p 99, no 1; A Venis' edition of the *Siddhantamuktāvali*, p iii

It begins

विश्वेश ढुण्ढिराजं जगदुदयकृतं शारदां सूत्रकारं
व्यासं भाष्यार्थवर्यं त्रिभुवनविदित शङ्कर भाष्यकारम् ।
आनन्दात्मप्रकाशानुभवपदपदं सद्गुरुं श्रीनृसिंहं
वन्दे विद्यानिधानं शमदमनिरतं राघवेन्द्र यतीन्द्रम् ॥ १ ॥

यच्छिष्यशिष्यसंदोहव्याप्ता भारतभूमयः ।
वन्दे तं यतिभिर्वन्द्यं प्रकाशानन्दमीश्वरम् ॥ २ ॥

सिद्धान्तमौक्तिकश्रेणीप्रकाशाय प्रदीपिका ।
क्रियते परपक्षीयध्वान्तध्वंसप्रवर्तिनी ॥ ३ ॥

शिष्टाचारप्राप्तमङ्गलमाचरन्निरूपणीय प्रतिजानीते सदृश्यमिति °

It ends

नानादीक्षितसंज्ञेन विदुषेय विनिर्मिता ।
सिद्धान्तमौक्तिकश्रेणीदीपिकात्मप्रकाशिका ॥ १ ॥

विदितसकलवेदैर्ने प्रशंसन्ति लोके
यपितमपि महद्भिः किं पुनर्मादृशेन ।
इति विफलसमेऽस्मिन्नाद्वयेऽयं प्रयासः
स्वमतिविमलतायै धातुमर्हन्ति सन्तः ॥ २ ॥

यदज्ञानादिदं भाति यज्ज्ञानाद्य प्रलीयते ।
मम स्यां तदहं नित्यं नित्यसंवित्सुखाद्वयम् ॥ ३ ॥

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीप्रकाशानन्दपूज्यपादशिष्यश्रीनानादीक्षितविरचिता वेदान्तसिद्धान्तमुक्तावलीटीका समाप्ता ॥

Date of the copy · श्रीसंवत् १८३३ कार्तिक शुक्ल ५ भृगुवासरे ॥ [COLL OF FORT WILLIAM]

2334.

860 Foll 79, size 11 in by 5¾ in, 8–16 lines in a page, fair writing

Siddhāntamuktāvali, text and commentary, a second copy, incomplete, containing only as much as foll 1–64 in the first copy

[H T. COLEBROOKE]

2335.

1348c Foll 28 (१–२८), size 11½ in by 5¼ in 18–21 lines in a page, good writing, on brown paper

Siddhantamuktavalitika, text and commentary, incomplete, but beginning at the very point where the second copy breaks off

[H T COLEBROOKE]

2336

2317 Foll 67, size 13 in by 5¼ in, 14–18 lines in a page, large modern writing

Vedantasiddhantamuktavalitika, the commentary without the text, an incomplete copy From fol 40 to the end the original numbering is wrong and all leaves are misplaced The right order would be foll 40 (orig ४०), 42 (४१), 44 (४२) 46 (४३), 49 (४४), 64 (४५), 51 (४६), 54–56 (४७–४९), 41 (४०), 43 (४१), 45 (४२), 47, 48 (४३, ४४), 50 (४५), 52 (४६), 53 (४७), 66 (४८), 57–63 (४९–५५), 65 (५६), 67

The continuous text of this copy ends fol 65a, l 8 (विशेषणादिभ्यो स्यात् *sic*), see fol 74b, l 6 of the first copy) The next nine lines continue the text, but they are full of omissions, with the fourth line of the verso of the same leaf begins the end of the whole commentary (वाक्य शुभ० see fol 100b, l 5 of the first copy)

[R JOHNSON]

2337.

1763 Foll 64, size 7⅞ in by 4⅝ in, indifferent Devanagari writing of c 1750 A D, 12–14 lines in a page

Vivekasindhu, a treatise on the *Vedanta* tenets (by *Mukunda Muni*, or *Mukundaraja*?)

It begins

सर्वेषे सच्चिदानंदे सकार्या यत्र लीयते ।
माया तदस्तनार्थंतं भेदापायि परं महः ॥ १ ॥
परमज्योति नादात्मा चपलेव विभास्वरा ।
परा महेशितु शक्तिर्वीगात्मा शाविरस्तु मे ॥ २ ॥
वागर्थरूप सकल प्रपचमनोजनद्यद्विरहासहिष्णु ।
सभिन्नरूप परमार्थतो यचिदात्मना तम्मिपुन नतोऽस्मि
शिष्यदेशिकसवादमगीकृत्य ततो ब्रुवे । ॥ ३ ॥ ० ६ ॥
विवेकसिंधु यम्मन्ना जद्दुस्तापत्रय नराः ॥ ९ ॥ ० ११ ॥

इह यद्यपि निरवधिनिरतिशयसुखनाराशि(?)जननादिषड्भावविकारे०

इति विवेकसिंधौ गुरुशिष्यसवादोपक्रमो नाम प्रथम प्रकरण ॥

fol 11b, ०सृष्टिक्रमे सर्गप्रकरण fol 20b, सृष्टिक्रमे स्थूलदेहविवरणपूर्वकं प्रपञ्चविवरण fol 27a, सृष्टिक्रमे सकलवाङ्मयार्थनिरूपण fol 31b, संहारक्रमे लयप्रकरण fol 39a, सहारक्रमे उत्तरार्धे सहारत्रयनिरूपणं fol 48b, उत्तरार्धे सहारक्रमे गुरुशिष्यसवादे सप्तमप्रकरण fol 57a

It ends

सर्गसंहारनामानौ क्रमावत्र निरूपितौ ।
यौ ज्ञात्वा जन्मभूमिस्त्वं(?) जीवो ब्रह्मोपयात्यम ॥ ५ ॥

इति श्रीमद्विवेकसिंधौ गुरुशिष्यसंवादे सहारक्रमे स्वानुभवा विष्कारप्रकरण समाप्त॥ उत्तरार्धे सहारक्रमाख्य च । विवेकसिंधु समाप्त ॥

The author's name is not given in this MS, cf Weber's Cat, p 375, no 1365, and Raj Mitra's Notices, iii, p 343, no 1346 (apparently a larger work), Hall's Index, p 100, no liii

[H T COLEBROOKE]

2338.

3067 Foll 39, size 9¾ in by 3¾ in, ten lines in a page, fair writing

Vedantaparibhasha, an exposition of the *Vedanta* philosophy, in eight *paricchedas*, by *Dharmaraja Dikshita*

See Hall's Index, p 100, no liv

The *Vedantaparibhasha* was printed at Calcutta in the Śaka years 1769 and 1777 (see Haas' Cat, p 31) There are also *Kasi* editions

The *pratyakshapariccheda* ends fol 11b, the *anumanapariccheda* fol 13b, the *upamanaparic*

cheda fol 14*a*, the *agamapariccheda* fol 19*b*, the *arthapattiparicheda* fol 21*a*, the *anupalabdhiparicheda* fol 25*a*, the *vishayaparicheda* fol 34*b*, the *prayojanaparicheda*, fol 39*b*

Dharmaraja lived about the middle of the 17th century, in Tanjore, see Burnell's Tanj MSS, p 90 The same was also the author of the *Tarkacudamani*, see no 2343 (568)

[J R BALLANTYNE]

2339.

2726 Foll 94, size 7⅝ in by 4¾ in, seven lines in a page, well written

Vedantaparibhasha, a second copy See Wilson's Catalogue of the Mackenzie Collection [MACK COLL]

2340.

2225 Foll 44, size 9½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, fair modern writing

Vedantaparibhasha, a third copy

[R JOHNSON]

2341.

884b Foll 31, size 10¼ in by 4 in, ten lines in a page, fair writing

Vedantaparibhasha, a fourth copy, dated संवत् १८४८ भाद्रकृष्णपक्षे तेरसिसनौचा । With marginal notes in Colebrooke's handwriting

[H T COLEBROOKE]

2342.

1608b Foll 23 (folded together), size 18¾ in by 3¼ in, eight lines in a page, fair writing in the Bengali character

Vedantaparibhasha, a fifth copy

[H T COLEBROOKE]

2343.

568 Foll 88, size 12¾ in by 5 in, fourteen lines in a page, well written

Vedantasikhamani, a commentary on the *Vedantaparibhasha*, by *Ramakrishna Adhvarin*, son of *Dharmaraja Adhvarindra*, the author of the *Vedantaparibhasha* and the *Tarkacūdamani*

See Hall's Index, p 100, no lv, Raj Mitra's Notices, iii, p 98, no 1141, Burnell's Tanj MSS, p 90

The commentary begins

वागीशाद्या· सुमनस सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यन्नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तन्नमामि गजाननम् ॥ १ ॥
नैदाघभानुकिरणेष्विव वारिपूर
सर्वो विभाति यदबोधवशात्प्रपञ्च ।
माया क्षणेव च निमीलति यत्प्रबोधात्
तद्ब्रह्म नौमि सुखमद्वयमात्मरूपम् ॥ २ ॥
या सेतोरा सुमेरोरपि भुवि विदितान्धर्मराजाध्वरीन्द्रान्
वन्दे ऽह तर्कचूडामणिमणिजननक्षीरधीस्तातपादान् ।
यत्कारुण्यान्मयाभूदधिगतमधिक दुर्ग्रह सूक्ष्मधीकैर
प्यान्त(? अध्यात्म) शास्त्रजात जगति मयकृता(?
[मख°?) रामकृष्णाह्वयेन ॥ ३ ॥
वेदान्तपरिभाषाख्यां सो ऽह तातविनिर्मिताम् ।
व्याकरोमि कृतिं सर्वश्रुत्यन्तार्थप्रकाशिकाम् ॥ ४ ॥
मत्कृतिं च प्रबन्धं च न प्रशसन्तु पण्डिता ।
तथापि बुद्धिवैशद्यफलो ऽयं मत्परिश्रम ॥ ५ ॥

प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं विषयप्रयोजने निर्दिशन्विघ्नपरिसमाप्तये मङ्गलमाचरितं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति यदविद्येति ॥

Colophon इति श्रीधर्मराजाध्वरीन्द्रात्मजश्रीरामकृष्णाध्वरिविरचिते वेदान्तशिखामणौ अष्टम· परिच्छेद ॥

[H T COLEBROOKE]

2344.

444a Foll 13, size 10 in by 4¼ in, 10 or 11 lines in a page, well written

Vedantasara, a well known *Vedanta* tract, by *Sadananda Yogindra*, pupil of *Advayananda* See Hall's Index, p 101, no lvii

For editions and translations see Haas' Cat, p 124, Burnell's Tanj MSS, p 90, etc An English translation also in Major G A Jacob's Manual of Hindu Pantheism, London, 1881

[H T COLEBROOKE]

2345.

2018 Foll 18, size 9¼ in by 4¾ in, ten lines in a page, well written

Vedantasara, a second copy

[J TAYLOR]

2346.

2371. Foll 16, size 11¼ in by 4¾ in, 9 or 10 lines in a page, large good writing

Vedantasara, a third copy [GAIKAWAR]

2347.

2773a Foll 15, size 12 in by 4⅝ in, nine lines in a page, well written

Vedantasara, a fourth copy, dated सवत् १८५८ आषाढे मासि शुक्ले ५ ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM]

2348.

2833a Foll 23, size 7 in by 9 in, 13–15 lines in a page, large modern writing

Vedantasara, a fifth copy, with pencil notes on the margin [SIR CHARLES WILKINS]

2349.

1338a Foll 19, size 11⅜ in by 4⅝ in, eight lines in a page, large modern writing

Vedantasara, a sixth copy

[H T COLEBROOKE]

2350.

2459 Foll 86, size 11¼ in by 5¼ in, 8–10 lines in a page, large beautiful writing

Vedantasara, the text, and *Subodhini*, a commentary on it, by *Nrisimha Sarasvati*, pupil of *Krishnananda* In the final couplets the author is called *Narasimha* and *Narahari*

See Hall's Index, p 101, no lvii

The *Subodhini* was published at Calcutta in the Saka year 1771, by *Anandacandra vedantavagisa*, in Beng char, also in the Saka year 1782 (see Haas' Cat, p 125)

It begins

रामानन्द गुरु नत्वा परमानन्दमद्वयम् ।
वक्ष्ये वेदान्तसारस्य टीकां नाम्ना सुबोधिनीम् ॥ १ ॥

That the *Subodhini* was composed at Benares in the Śaka year 1510, appears from the following final couplets

गोवर्द्धनप्रेरणया विमुक्तिक्षेत्रे पवित्रे नरसिंहयोगी ।
वेदान्तसारस्य चकार टीकां सुबोधिनीं विश्वपते[पुरस्तात् ॥
जाते पञ्चशताधिके दशशते संवत्सराणां पुनः
सञ्जाते दशवत्सरे प्रभुवरश्रीशालिवाहशके ।
प्राप्ते दुर्मुखवत्सरे शुभशुचौ मासे ऽनुमत्यामितौ
प्राप्तभार्गववासरे नरहरिष्टीकां चकारोज्ज्वलाम् ॥

[GAIKAWAR]

2351.

2082a Foll 41, size 8¼ in by 3¾ in, 11–15 lines in a page, small fair writing, on some pages nearly obliterated

Vedantasaratika, a second copy of *Nrisimha's* commentary, dated सवत् १७१३ फाल्गुणवदि ७ गुरौ भट्टकृपा(?) रामजनार्दनेन स्वपठनार्थं परार्थं वा सवेषां लिखिता इयं सटीकवेदान्तसारः शुभं भवतु ॥ [GAIKAWAR]

2352.

1645 Foll 74, size 9⅜ in by 3¾ in eight lines in a page, large good handwriting

Vedantasaratika, a third copy

[H T COLEBROOKE]

2353.

884c Foll 56, size 10¾ in by 4 in, nine lines in a page, well written

Vedantasaratika, a fourth copy of *Nrisimha's* commentary, dated संवत् १८३८

[H T COLEBROOKE.]

2354.

1128b Foll 22, size $11\frac{1}{8}$ in by $3\frac{3}{4}$ in, 16–18 lines in a page, small fair writing

Vidvanmanorañjini, a commentary on the *Vedantasara*, by *Ramatirtha Yati*, pupil of *Krishnatirtha*

This commentary was published at Calcutta in 1829 (in one volume with the text of the *Vedantasara*), and again at Calcutta in the Saka year 1771 (together with the text of the *Vedantasara*, *Subodhini* and the *Hastamalaka bhashya*)

This copy is dated श्री संवत । १६८३ । वर्षे फाल्गुनवदि २ । वाराणस्यां लिखितमिदं पुस्तकं ॥

[H T COLEBROOKE]

2355.

991 Foll 239, size $13\frac{3}{8}$ in by $5\frac{1}{4}$ in, between nine and sixteen lines in a page, well written

Pratyaktattvacintamani (or *Pratyakcint*), a large metrical *Vedanta* treatise in twelve *prakaranas* with 1277 couplets, by *Sadananda*, and *Svaprabha*, a commentary on this work, by the same author

The commentary begins

नन्दास्ये विलसितं श्रुतिभिर्विमृग्यं
ब्रह्मादिवन्द्यचरणं नवमेघवर्णम् ।
संसारतापशमनं सुपुमर्थमाद्यं
कृष्णं श्रये दलितमोहमयान्धकारम् ॥ १ ॥

आनन्दकन्दममृतायनमीशितारं
श्रीलक्ष्मणाग्रजमखण्डकलाभिरामम् ।
अज्ञानरावणरिपुं सुकुमारदेहं
सीतापतिं हनुमताश्रितमाश्रये न्त ॥ २ ॥

नत्वा सार्धं शिवं श्रीगणपतिममरैर्वन्द्यपादारविन्दं
मार्तण्डं भ्रान्तिखण्डं गुरुमतिसुखदं शारदां संविदीशाम् ।
व्यास वेदाब्जभानुं यतिवरममरप्रार्थ्यवेदान्तभाष्यं
व्याख्यां चिन्तामणेः श्रीहरिपदरतये स्वप्रभाख्यां प्रकुर्वे
कृपामृतरसाधाराधारं भर्गमुदारम् । [॥ ३ ॥
श्रीमुकुन्दमहं वन्दे तत्पादाम्भोजभक्तये ॥ ४ ॥

The *mūla* begins

मेघश्यामं त्रिदशधिरसं पीतवासो दधानं
कान्त्याक्रान्तत्रिभुवनवपुर्ध्येयपादारविन्दम् ।
सत्यज्ञानामितसुखमवाग्गोचरं बुद्ध्यतीतं
भक्त्या सिद्धै समपि कलये श्रीमुकुन्द स्मितास्यम् ॥ १ ॥

यत्पादाब्जस्मृतिरभयदा शान्तिदान्त्यादिहेतुर्
यद्वाक्येदं स्फुरति सकलं कल्पितं यत्र सत्ये ।
यं विश्वं संप्रविशति लये सर्वशक्तिप्रतिष्ठं
तं श्रीकान्तं स्वपदरतिदं मश्रये कृष्णमीशम् ॥ २ ॥

The treatise itself begins with the eighth couplet

सारात्सारं निगमजलधेरुद्धृतं शास्त्रमेतद्
वेदान्ताख्यं सुभगमुनिना व्यायत सन्निपद्धम् ।
तत्सारांशं यतिवरगिरा लब्धमादाय कुर्वे
प्रत्यक्चिन्तामणिमतिमुदा श्रीपतिप्रीतिकाम ॥ ८ ॥

यद्बोध्यासौ जनिमृतिभयागाररससारभार
त्यक्त्वा ब्रह्माद्वयसुखनिधौ क्रीडतीशानभक्त्या ।
प्रत्यक्तत्त्वं श्रुतिभिरुदितं यद्विचारान्मुमुक्षुर्
ज्ञानात्येव स्वयमत इम ग्रन्थमीक्षेत भक्त्या ॥ ९ ॥

The first *prakarana* or *pratyaktattvavicaramayūkha* ends fol 47b, the second or *śravanavidhamayukha* fol 56b, the third or *pratyaksvaprakasatvasadhakamayukha* fol 65b, the fourth or *pratIcisamsrtinirakaranamayukha* fol 86b, the fifth or *pratikarmavyavasthamayūkha* fol 108b, the sixth or *tattvapadarthavicaramayukha* fol 127b, the seventh or *kartrtvadidharmanirakaranapūrvasvarupabodhamayukha* fol 139b, the eighth or *adhikaramayūkha* fol 149b, the ninth or *tatpadarthasyabhinnanimittopadanatvanirupanamayukha* fol 174b, the tenth or *advaitatattvamayukha* fol 187b, the eleventh or *vedasyapaurusheyatvadinirupanapurahsaram akhandarthaparatvamayukha* fol 213b

Colophon इति श्रीमन्मुकुन्दपादारविन्दमकरन्दाभिलाषिसदानन्दविद्वत्कृतायां प्रत्यक्चिन्तामणिव्याख्यायां स्वप्रभाभिधायामखण्डार्थपरपर्यायब्रह्मात्मैक्यमयूखाभिधं द्वादशं प्रकरणं समाप्तिमगमत ॥

[H T COLEBROOKE]

2356

476a Foll 220, size 12¼ in by 4¼ in, between eight and fifteen lines in a page, fair modern writing

Pratyaktattvacintamani and *Svaprabha*, a second copy of text and commentary

[H. T COLEBROOKE]

2357.

1395c Foll 35, size 13¼ in by 4¾ in, eight lines in a page, on yellow paper, written in the Bengali character, in the 18th century

Advaitamakaranda, 28 *ślokas* on *Brahma* which is *advaita*, by *Lakshmidhara Kavi*, with a *ṭika* by the same See Hall's Index, p 102, no lxiii, for the *mūla* compare Raj Mitra's Notices, ii, p 105, no 689

It begins

ग्रन्थारम्भे मङ्गलाय गुरुदेवतानमस्कारं करोति ।

कटाक्षकिरणाचान्तनमन्मोहाब्धये नमः ।

अनन्तानन्दकृष्णाय जगन्मङ्गलमूर्तये (first *śloka* of the *mula*) ॥

It ends उक्तमर्थं सप्रयोजनं निगमयति

उपशान्तजगज्जीवशिष्याचार्यश्रमः ।

स्वत सिद्धमनाद्यन्तं परिपूर्णमहं महः (27th *śloka* of the *mula*) ॥

इति ॥ ग्रन्थ परिसमाप्य तस्य सज्जनग्राह्यमाशास्ते ॥

लक्ष्मीधरकवेः सूक्तिशारदाम्भोजसम्भृतः ।

अद्वैतमकरन्दोऽयं विद्वद्भृङ्गैर्निपीयतामिति (28th *śloka* of the *mula*) ॥

इति श्रीलक्ष्मीधरविरचिता अद्वैतमकरन्दटीका परिपूर्णेति ॥ श्रीभैरवचन्द्रदेवशर्म्मणो लिपिरियं ॥

[H T COLEBROOKE]

2358.

1268b Foll 51, size 7 in by 3¼ in, 9–11 lines in a page, large good writing

Advaitamakaranda, the 28 *ślokas* of *Lakshmidhara Kavindra*, with a *ṭika* called *Rasabhivyanjika*, by *Svayamprakasa Yati*, who was a pupil of *Suddhananda*, and who says in the final couplets that he wrote his *ṭika* at the bidding of *Purushottama* See Hall's Index, p 102, no lxiv, Raj Mitra's Notices, ii p 105, no 689

It begins

अथ अद्वैतमकरंदः ॥ सच्चिदानंदगुरुचरणकमलेभ्यो नमः ॥

नित्यं निरंतरानंदचिद्घन ब्रह्म निर्भयं ।

श्रुत्या तर्कानुभूतिभ्यामहमस्म्यद्वयं सदा ॥ १ ॥

अवागृहीतवामाङ्गं वंदे चन्द्रकलाधरं ।

लावण्यमधुराकारं कारुण्यरसवारिधिं ॥ २ ॥

कैवल्यानंदयोगींद्रपादकंजरजोरवः ।

राजते मे हृदाकाशे मोहध्वांतनिवर्त्तकः ॥ ३ ॥

शुद्धानंदपदांभोजद्वंद्वं सेवे यदुद्भवः ।

निर्वाणरसमास्वाद्य हृष्टाः शिष्यालिपंक्तयः ॥ ४ ॥

सच्चिदानंदयोगींद्रा जयंते भुवि केचन ।

यत्कृपारूढवतस्तीर्णो मया संसारवारिधिः ॥ ५ ॥

इह खलु लक्ष्मीधरो नाम कश्चित्कवीन्द्रो निरंतरनिरवद्यानुष्ठानशुद्धांतःकरणतया संजातविवेकवैराग्यशमदमादिमुमुक्षाशतशास्त्रविचारदक्षतया सत्सद्गुरुलाभकवेदधर्मान् गुरुवरचरणोपसर्पणपुरःसरं विधिवत्सम्यक् श्रुतवेदांतस्वेनापि सम्भावनया प्रतिपद्यतानतया परितुष्यतः कांश्चित्सुरूपर्यटिनानुपलभ्य संजातकारुण्यतया करतलबिल्वफलवत्स्फुटं वेदांतप्रतिपाद्यं ब्रह्म सच्चिदानंदलक्षणमद्वैतं सर्वोपादानं नित्यं सर्वगमद्वयं देहेंद्रियप्राणमनोबुद्ध्यहंकाराद्यात्मत्वाभिन्नतया तर्के सम्भावयितुं किंचित्प्रकरणमद्वैतमकरंदाख्यमारभमाणश्चिकीर्षितस्य तस्याविघ्नपरिसमाप्तये स्वेष्टदेवताप्रणामरूपमंगलं स्वयमनुष्ठाय शिष्यशिक्षार्थं ग्रंथतो निबध्नाति ॥

In the remarks on the last *śloka* (see no 2357) the *Brahmagita* and *Bharatitirtha* are quoted

End of the *ṭika*

अद्वैतमकरंदस्य रसाभिव्यंजिका कृता ।

स्वयंप्रकाशयतिना पुरुषोत्तमशासनात् ॥

ब्रह्मानंदरस(r °सं) स्वानुभिवाद्विधि(सु)धोऽमले ।

रसाभिव्यंजिका सेयं परिक्रीडतु सन्मनः ॥

इति ब्रह्मविवेक(:) समाप्तं । लिखि(!) चैतन्यप्रकाशानंदसरस्वति । स्वार्थे वा परार्थे सं १७०२ फ गु प दि ११(?) रवौ परिपूर्णो गणपते नम ॥

In the colophon of the copy described by Raj Mitra the *guru* of the author is called *Paramahamsaparivrajakacarya Kaivalyananda Yogindra* *Kaivalyananda* will be the same as *Suddhananda* [H T COLEBROOKE]

2359

1975 Foll 16, size 8½ in by 4¾ in, fair, modern Devanagari writing, 13 or 14 lines in a page

Prabodhasudhakara, a metrical summary of *Vedanta* doctrines, by *Surya Pandita*

It begins

नित्यानंदैकरूपसच्चिन्मात्र परं ज्योतिः ।
पुरुषोत्तममजमीशं वंदे श्रीयादवाधीशं ॥ १ ॥
यं वर्णयितु साक्षाच्छ्रुतिरपि मूकेव मौनमावहति ।
सो ऽस्माक मनुजानां किं वाचा गोचरो(*r* किं वा वाग्गोचरो) भविता ॥ २ ॥
यद्यप्येवं विदितं तथापि परिभाषितो भवेदेव ।
अध्यात्मशास्त्रज्ञानं हरिचिंतनं(*r* °न)कीर्तनायास ॥३॥°

Iti dehanindaprakaranam fol 2*b*, *vishayanindapr* fol 3*b*, *manonindapr* fol 4*a*, *brahmendriyanigrahapr* fol 4*b*, *manonigrahapr* fol 5*a*, *vairagyapr* fol 6*a*, *atmasiddhipr* fol 6*b*, *mayasiddhipr* fol 7*b*, *lingadehadipr* ib, *advaitapr* fol 8*b*, *kartritvabhoktritvadinirupanam* ib *svaprakasanirupanam* fol 9*a*, *nadapr* fol 9*b*, *manolayapr* ib, *bodhapr* fol 10*a*, *prabodhe dridhabhaktipr* fol 11*b*, *dhyanavidhipr* fol 12*a*, *sagunanirgunayor aikyanirupanam* fol 13*b*, *anugrahapr* fol 14*a*

It ends

दृग्गाणपरिपूरके सुरमरिन्त्र्यंपागोदसरे(*r* °गोरसरे?)
मातोन मुदिष्येदिदिनकृपासा समाप्तमत ।
भक्तिज्ञानविरागयन्तितपरानंदानुभूति कृत
श्रीमान्बोधसुधाकर स भगतां निःश्रेयसे कल्पतां॥३०॥
परोपकारार्थमुदाहृतेन यद्वाग्विसर्गेण रसोज्ज्वलेन ।
प्राप्ताभिधं ग्रन्थ यतः प्रवृत्तं स प्रीयतां यादवराजसिंह ॥ ३१ ॥

इति श्रीमत्सूर्यपंडितविरचिते प्रबोधसुधाकरे विंश प्रकरणं ॥

In Hall's Index, p 103, no lxvi, and in a MS in Raj Mitra's Notices, viii, p 286, the treatise is ascribed to *Sankaracarya*, whilst in Buhler, Cat of MSS in Gujarat, etc, iv, 70, the author is called *Dinakara* (i e *Sūrya*) The final *sloka* of Raj Mitra's MS occurs at the end of the 19th, or last but one, chapter of the present MS [DR J TAYLOR]

2360.

1689 Foll 286, size 9⅝ in by 3⅞ in, indifferent, modern Devanagari writing, 9 or 10 lines in a page

Svarajya-siddhi, a versified summary of the *Vedanta* doctrine, by *Gangadhara Sarasvati*, pupil of *Ramacandra Sarasvati*, with a commentary, called *Kaivalyakalpadruma*, by the same author, composed in 1692 A D

The treatise begins

गंगापूरप्रचलितजटाचक्रभोगीन्द्रभीताम्
आलिंगंतीमचलतनयां सस्मितं वीक्षमाण ।
लीलापांगे प्रणतजनतां नंदयन्द्रमौलिर्
मोहध्वांतं हरतु परमानंदमूर्तिः शिवो न ॥ १ ॥
स्मारं स्मारं जनिमृतिभयं जातनिर्वेदवृत्तिर्
ध्यायं ध्यायं पशुपतिमुमाकांतमंतर्निषण्णं ।
मायं मायं सपदि परमानंदपीयूषधारां
भूयो भूयो निजगुरुपदांभोजयुग्मं नमामि ॥ २ ॥ °

The commentary begins

तरुणतपनवर्णं कर्णलीलायमान-
भ्रमरनिवहगुंजाकर्णनोद्भूतहर्षं ।
समरधरकिरीटोद्घृष्टपादाम्बुजांतः
स्फुरतु दलितविघ्नं दैवतन्न महो न ॥ १ ॥
कृपाललितवीक्षणं स्मितमनोज्ञवक्त्राम्बुजं
शशांककलयोज्ज्वलं शमितघोरतापत्रयं ।
करोतु किमपि स्फुरत्परमसौख्यसच्चिद्वपुर्
धराधरसुताभुजोद्वलयितं महो मंगलं ॥ २ ॥

जयति सजनाज्ञानमत्तवारणहारण (r ०वारण) ।
वेदांतदुर्गमारण्यकेसरी नरकेसरी ॥ ३ ॥ ० ५ ॥
भक्तानां गुरुदैवतैक्यधिषणादार्ढ्याय देवत्वनो
व्यक्तिं याति सदा समाधिसमये(r ०समये) येषां नृणां
श्रीमद्वेंकटपदं मदर्थकमभूद्यत्रैव तेषामहं [टीरव ।
मोहध्वांतविभाकरार्पितरजः पादाब्जयुग्मं भजे॥६॥०७॥
सहजकरुणयार्द्रै(r ०द्रैं) सादरं या कटाक्षैः
प्रणतजनसमूहं ध्वस्तमोहं विधत्ते ।
त्रिभुवनविनुतश्रीरामभद्राभिधां तां
प्रकटितगुरुमूर्तिं ब्रह्मविद्यां प्रपद्ये ॥ ८ ॥
व्याहारैर्मधुरैर्मनोज्ञसहमानदामृतस्यंदिभिः
शिष्येभ्यः करविल्वतत्प्रथयतस्तत्त्वं परं श्रीगुरून् ।
रामानंदमुनीश्वरानभिमुकुटालंकारचिंतामणीन्
सानंदं प्रणमामि यत्करुणया तीर्णो ऽस्मि मोहार्णवं ॥
[९ ॥ ० १२ ॥

प्रारिप्सितस्य ग्रंथस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तिप्रचयगमनादिसिद्धये० भक्तिश्रद्धाप्रणिपातपुरःसरं तमेवेश्वरं प्रार्थयमानो विशिष्टविषय प्रयोजनसंबंधाधिकारिलक्षणमनुबंधचतुष्टयमर्थादर्शयति गगेत्या दिना ॥

According to Hall, Index, p 103, no lxix, the treatise consists of 183 verses In the present MS Chap I (*adhyaropaprakaranam*, ending fol 129*a*) consists of 54 verses, II (*apavadaprakaranam*, fol 240*a*) 58 verses, III (*kaivalyaprakaranam*) 45 verses The last verses with their comment run thus

शांत्यादिदिव्यमणिभूषणमंडितानां
वेदांतवारिधिसुधारसलालसानां ।
कैवल्यकल्पतरुमूलमुपाश्रितानां
स्वाराज्यसिद्धिरियमस्तु मुदे बुधानां ॥

Comm ०सत एव कैवल्यकल्पतरामाश्रकल्पवृक्षस्य श्रीगुरोः पादमूलमुपाश्रितानां अनन्यार्थितया विधिवदुपगतानां बुधानां० —— ग्रंथपद्ये कैवल्यकल्पतरुसंज्ञकस्याख्यानग्रंथस्य मूलं व्याख्येयमित्यपरो बोध्यः । अस्य ग्रंथस्य भगवदीश्वरप्रसाद जन्यत्वाविरोधित्वमिति सूचयन्स्वकृतग्रंथस्य सार्थक्याय ग्रंथ समुद्दिष्टेरकस्य भगवतानादिपितृरूपस्य स्वेष्टदेवतस्य परशारविंदयोः समर्पयति याक्येति ॥

याक्यपुष्पांजलिः सेयं भक्त्या न्यस्ता मयाधुना ।
धियः प्रेरकयोरस्तु शिवयोः प्रीतिसिद्धये ॥

सेयं स्वाराज्यसिद्धि ॥
अपरोक्षीकृते तत्त्वे य अक्काडाप्ये(?) गतो(r ०तो) ऽपि वा ।
जीवन्मुक्तस्य धन्यस्य कैवल्यमिह कीर्तितं ॥
नित्यं दिशन्सुकृतिनामभिवांछितार्थान्
निर्वाणसिंधुसलिलैर्भरितालवाल (r ०भैरिता०) ।
आनंदनंदनवने नितरां निरूढ
कैवल्यकल्पतरुरस्तु मुदे बुधानां ॥
वस्वब्धिमुन्यवनिमानशके वृषास्य
चर्मेस्य मार्गसितवाक्पतियुक्तपक्ष्यां ।
गंगाधरेंद्रयतिना शिरसो पदाब्जे
भक्त्यार्पिता(r ०र्पिता) मुकुरिरस्तु सतां शिवाय ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामचंद्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्येण श्रीसर्वज्ञसरस्वतीपूज्यपादप्रशिष्येण गंगाधरसरस्वत्याख्यभिक्षुणा विरचितायां स्वाराज्यसिद्धिव्याख्यायां कैवल्यकल्पद्रुमाख्यायां कैवल्यप्रकरणं संपूर्णं ॥

The above Saka date is correct for Vikram 1748 (expired), the date, according to Prof Kielhorn, corresponding to Thursday, 14th January, 1692 A D [H T COLEBROOKE]

2361.

1099 Foll 77, size 13 in by 4⅞ in, legibly written, in Devanagari, in 1782 A D, by two or three different hands, 7–13 lines in a page, foll 50–77 are numbered separately

The same treatise, here called Atmasamrajyasiddhi, or simply *Samrajyasiddhi* (in margin) with the commentary

Section I (54 verses)

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्रामचंद्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्येण गंगाधरसरस्वत्याख्यभिक्षुणा निरचितायामात्मसाम्राज्यसिद्धिव्याख्यायां कैवल्यकल्पद्रुमाख्यायामध्यारोपप्रकरणाख्यं पूर्वार्धं संपूर्णं ॥ संवत् १८३९ । ०
[H T COLEBROOKE]

2362

924 Foll 302, size 12¼ in by 6 in fair modern Devanagari writing 13–15 lines in a page

Atmapurana or *Upanishadratna*, a versified summary of the contents of the *Upanishads*, in eighteen chapters, by *Sankarananda*, disciple of *Anandatman* See Hall's Index, p 116, no cxxii, Raj Mitra's Not, i, p 98, no 182

It begins

ईशानीशादिभेदेन व्याकुलं सकलं जगत् ।
निरीक्ष्य श्रोत्रियः कश्चिच्छ्रुतार्थावगतिक्षम ॥ १ ॥
एकदा करुणाक्रान्तचित्त एतद्यचिन्तयत ।
अहो समारशूलेन क्लेशिताः सर्वदेहिनः ।
कामादिकाकचासेन नारीवृकविनोदिना(?) ॥ २ ॥
कथमस्माद्भवेच्चैव भीतिः सर्वनृणामिह ।
इति सचिन्त्य मतिमान् स्वगुरुं परिपृच्छति ॥ ३ ॥
कथमज्ञानलोहाग्नं तीक्ष्णं समारशूलकं ।
गुणत्रयत्रिशाखाद्यमतिक्रम्य व्रजेत्पुमान् ॥ ४ ॥
एवमुक्तो गुरुः प्राह स्वशिष्यं करुणानिधिः ।
ज्ञानमज्ञाननाशाय नियतं साधनं क्षितौ ॥ ५ ॥ °

I *Aitareyasararthaprakaśa*, fol 21b, II *Kaushitakisararthaprakaśe indratardanakhyanam*, fol 34a, III *Kaushitakisararthaprakaśe gargya jitasatrusamvada*, fol 42a, IV *Brihadaranyaka madhukandasararthaprakaśakarishyasvisamvada*, fol 66a, V *Brihadaranyakeyajñavalkyakandasararthaprakaśa rishya jñavalkyasamvada*, fol 83b, VI *Brihadaranyake yajnavalkyakandasarartha prakaśa yajnavalkyajanakasamvada*, fol 132b, VII *Brihadaranyaka yajnavalkyamaitreyisamvada*, fol 147b, VIII *Svetasvataropanishat sararthaprakaśe svetasvatarasamasasamvada*, fol 173a, IX *Kathakopanishatsararthaprakaśe yamanaciketasamvada*, fol 194b, X *Taittiriya sararthaprakasa*, fol 216b, XI *Garbhadyupanishatsararthaprakaśa*, fol 247a, XII *Chandogyasararthaprakaśa*, fol 256b, XIII *Chandogyasararthaprakaśe sanatkumaranaradasamvada*, fol 162a, XIV *Chandogyasa prajapatindravirocana*, fol 271b, XV *Talavakaropanishatsararthaprakaśa*, fol 276b, XVI *Mundakasararthaprakaśe 'ngirahśaunakasamvada*, fol 282b, XVII *Prasnasararthaprakaśe pippalādisukeśasamvada*, fol 286b, XVIII (*? atharvaśirasi proktam brahmavabodhanam*) ends

सर्वत्र नापरं किंचिज्ज्ञात एतत्पठन् पुमान् ।
शृण्वन् पदन् विजानन्वै मुच्यते भवसंकटात् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यानन्दात्मपूज्यपादशिष्येण शंकरानन्दभगवता विरचित उपनिषद्रत्न आत्मपुराणे अष्टादशो ऽध्याय ॥ [H T COLEBROOKE]

2363

3069 Foll 14, size $10\frac{1}{4}$ in by 6 in, 11 or 12 lines in a page, large good hand writing

Avadhutanubhūti, a metrical exposition of the *Vedanta* doctrine, in twenty-one *prakaranas* (containing 801 *ślokas*, cp p 755, l 1) In the *Adhyatmapradipikā* (see no 2365) this treatise is ascribed to *Muni Ashtavakra*, and hence called *Ashtavakra prakarana* or *-samhita*

See Hall's Index, p 125, no clx, Oxford Catalogue, p 227, no 558, Burnell's Tanj MSS, p 96 For editions (Calcutta, 1855, Bombay, 1864, Firenze, 1868) see Haas' Cat, pp 8 and 9

This copy begins

मुक्तिमिच्छसि चेत्तात विषयान्विषवत्त्यज ।
क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज ॥

The last chapter is a metrical index of contents

दश षट् चोपदेशे स्युः श्लोकाश्च पञ्चविंशति ।
सत्यात्मानुभवोल्लास उपदेशे चतुर्दश ॥ १ ॥
षडुल्लासे लये चैवमुपदेशे चतुश्चतु ।
पञ्चकं स्यादनुभवे बन्धमोक्षे चतुष्ककम् (r °द्वयम्)॥ २ ॥
निर्वेदोपशमे ज्ञान एवमेवाष्टकं भवेत् ।
यथासुखे सप्तकं च शान्तौ स्याच्च चतुष्ककम् (r °द्वयम्)
तत्त्वोपदेशे विंशच्च दश ज्ञानोपदेशके । [॥ ३ ॥
तत्त्वस्वरूपे विंशच्च शमे च शतकं भवेत ॥ ४ ॥
अष्टकं चात्मविश्रान्तौ जीवन्मुक्तौ चतुर्दश ।
षट्संख्याक्रमविज्ञाने ग्रन्थैकात्म्यमतः परम् ॥ ५ ॥

विंशत्येकमिते सर्गे श्लोकैरात्माग्निमध्यगे ।
अवधूतानुभूतेश्च श्लोका मस्यात्क्रमा त्वमी ॥ ६ ॥

The different copies vary very much, especially in the beginning

Date of the copy संवत १६८८ ॥ वर्षे भाद्रपदि सुधितिथि षष्टी वार मंगलवार पोथी लीपीत केशवदास वैरागी ॥ [J R BALLANTYNE]

2364

1617b Foll 24, size 7¾ in by 5¾ in, 8-13 lines in a page

Avadhutanubhuti, a second copy

It begins

कुतो ऽहमयाद्य कुत प्रयात
किमस्मि कुर्वंत्र को ऽहमस्मि ।
जानन्न जानामि यदीयमायया(r °माया)
क्षिप्त स युष्टि दिशतो निजानान् ॥

मुक्तिमिच्छसि °

The copy is dated शके १६२२ विक्रमनाम संवत्सरे फाल्गुनवदि दशमी सह एकादश्यां तिथौ शुक्रवासरे तद्दिने विनायकेन ईश्वरप्राप्त्यर्थं लिखितं । [H T COLEBROOKE]

2365.

2202 Foll. 88, size 11 in by 5 in, 6-10 lines in a page, beautifully written

Adhyatmapradipika, a commentary on the *Avadhutanubhuti* (in this copy called *Ashtavakra* or *Ashtavakraprakarana*), by *Visvesvara* See Hall's Index, p 125, no clxi, Raj Mitra's Notices, vii, p 240, no 2493

The *mula*, which occupies the middle of every page, begins मुक्तिमिच्छसि °

The commentary begins

यज्ज्ञानाज्जगज्जातं यद्विज्ञानाद्विलीयते ।
तं नत्वा सच्चिदानन्दं कुर्वे ऽध्यात्मप्रदीपिकाम् ॥

इह तावत्कालाद्यनुभवपरिपूर्णं( )परिपूर्णीकृतानेकशिष्य प्राज्ञ परमकारुणिको भगवानष्टावक्रमुनि सकलमुमुक्षुजनमु हितोर्थ( )मिदं मतं मोक्षोपायमुपादिशति ॥ मुक्तिमिति ॥

Date of the copy संवत १७०१ वर्षे मार्गशिरकृष्ण शनौ लि(!)श्रीधर उपाध्याय ॥ [GAIKAWAR]

2366.

1250a Foll 85, size 8¾ in by 3¾ in, nine lines in a page, fair writing

Adhyatmapradipika, text of the *Ashtavakraprakarana* and *Visvesvara's* commentary, a second copy

The beginning is different from that of the first copy

जनक उवाच ।
यदज्ञानाज्जगज्जातं यद्विज्ञानाद्विलीयते ।
तं नत्वा सच्चिदानन्दं कुर्वे ऽध्यात्मप्रदीपिकाम् ॥ १ ॥
जनक उवाच ।
कथं ज्ञानमवाप्नोति कथं मुक्तिर्भविष्यति ।
वैराग्यं च कथं प्राप्तमेतद्ब्रूहि मे प्रभो ॥ २ ॥

इह तावद् ° [H T COLEBROOKE]

2367

2629 Foll 52, size 10 in by 5½ in, twelve lines in a page, well written

Ashtavakrasuktadipika, text of the *Ashtavakraprakarana* and a *tika*, which is apparently different from *Visvesvara's Pradipika* From the second copy it would appear that the author's name was *Gopalacaitanya*

It begins

सच्चिदानन्दमद्वैतं सर्वाधिष्ठानमुत्तमम् ।
नत्वाष्टावक्रसूक्तस्य दीपिका तन्यते परा ॥ १ ॥

मुक्तिमिच्छसि ° (first *sloka*) इह खलु ज्ञानविज्ञानसंपन्न परमकारुणिका ऽष्टावक्रमुनिर्मुक्तिकामनया समुपेतं कंचिच्छिष्यं ज्ञानस्याधिकारस्तीकारोपन्यासपूर्वकमात्मतत्त्वमुपदिशति ॥ मु क्तिमिच्छसीति ॥

Date of the copy शक १६७७ ज्ञावननाम संवत्सर ज्येष्ठवदि दशम्यां रविवासरे तद्दिने समाप्तिः ॥

For this copy see Wilson's Cat of the Mackenzie Collection i, p 11 no ii

[MACK COLL I
G F

2368.

100b Foll 50 (13–62), size 9¾ in by 1½ in, 6–11 lines in a page, well written

Ishtavalvasūktadīpikā, text and commentary, another copy

The text begins

कथं ज्ञानमवाप्नोति कथं मुक्तिर्भविष्यति ।
वैराग्य च कथ प्राप्तमेतद्ब्रूहि मे प्रभो ॥

अष्टावक्र उवाच ।

मुक्तिमिच्छसि ०

The commentary begins

सच्चिदानन्दमद्वैत सर्वाधिष्ठानमुत्तमम् ।
नत्वाष्टावक्रसूक्तस्य दीपिका तन्यते मया ॥ १ ॥

श्रीमद्गोपालचैतन्य(ना?)मरचितेन मया दीपिका टीका विस्तार्य क्रियते । सकलसिद्धज्ञानकृपाकटाक्षसंतुष्टचेतसा मया विस्तार्य टीका क्रियते* । इत्यध्याहार इह खलु ०

[H T COLEBROOKE]

2369.

884a Foll 110, size 10¾ in by 4 in, eight lines in a page, fair writing

Jīvanmukti-prakaraṇa(or *viveka*), a treatise on liberation in life, in five *prakaraṇas*, by *Vidyāraṇya Svāmin* (*Sāyaṇa*) The name of the author is not mentioned in this copy

See Hall's Index, p 183, no cxcvii, and p 205, Weber's Catalogue (1853), p 195, no 64, Raj Mitra's Notices, iv, p 82, no 1480, also i, p 32, no 573

It begins

यस्य नि( )श्वसितं वेदा मायया यो ऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थमहेश्वरम् ॥ १ ॥

यस्ये विविदिषान्यासं विद्वन्न्यासं च भेदत ।
हेतू विदेहमुक्तेश्च जीवन्मुक्तेश्च तौ क्रमात् ॥ २ ॥

संन्यासहेतुर्वैराग्यं यदहरिरजेस्तदा ।
प्रव्रजेदिति वेदोक्तेस्तद्भेदस्तु पुराणत ॥ ३ ॥

* The whole remark is meant as an explanation of the preceding Hdx

विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता तीव्रा तीव्रतरेति च ।
सत्यामेव तु तीव्रायां न्यसेद्योगी कुटीचके ॥ ४ ॥

शक्तो बहूदके तीव्रतरायां हंससंज्ञिते ।
मुमुक्षुः परमे हंसे साक्षाद्विज्ञानसाधने ॥ ५ ॥

पुत्रदारधनादीनां नाशे तात्कालिकी मतिः ।
धिक् संसारमितीदृक् स्याद्विरक्तेर्मन्दता हि सा ॥ ६ ॥

अस्मिन्जन्मनि मा भून्मे पुत्रदारादयो मम ।
इति या सुस्थिरा बुद्धिः सा वैराग्यस्य तीव्रता ॥ ७ ॥

पुनरावृत्तिसहितो लोको मे मास्तु कश्चन ।
इति तीव्रतरत्वं स्यान्मन्दे न्यासो न को ऽपि हि ॥ ८ ॥

यात्राद्यशक्तिशक्तिभ्यां तीव्रे न्यासद्वयं भवेत् ।
कुटीचको बहूदकश्चेत्युभावेतौ त्रिदण्डिनौ ॥ ९ ॥

द्वय तीव्रतरे ब्रह्मलोकमोक्षविभेदतः ।
तल्लोके तत्त्ववित्तस्मिं लोके ऽस्मिन्परहंसक ॥ १० ॥

एतेषां तु समाचाराः प्रोक्ताः पाराशरस्मृतौ ।
व्याख्यातो (व्याख्याने the second copy) ऽस्माभिर-
[त्रार्थे परहंसो विविच्यते ॥ ११ ॥

जिज्ञासुर्ज्ञानवांश्चेति परहंसो द्विधा मतः ।
प्राहुर्ज्ञानाय जिज्ञासोर्न्यासं वाजसनेयिनः ॥ १२ ॥

प्रव्राजिनो लोकमेतमिच्छन्तः प्रव्रजन्ति हि ।
एतस्यार्थं तु गद्येन यस्से मन्दविबुद्धये ॥ १३ ॥

लोको हि द्विविधः ०

The first or *jīvanmuktipramāṇaprakaraṇa* ends fol 22*b*, the second or *vāsanākshayanirūpaṇa* fol 53*a*, the third or *jīvanmuktisādhana manonāśaprakaraṇa* fol 81*b*, the fourth chapter begins कथं जीवन्मुक्तिः किं वा तत्र प्रमाणं कथं वा तत्सिद्धिरितेतस्य प्रश्नत्रयस्योत्तरमिदानीमभिधीयते, it ends fol 91*a* इति जीवन्मुक्तिप्रकरणे स्वरूपप्रमाणप्रयोजनसिद्धिनिरूपिता प्रकरणं(!), the last chapter begins अथ ज्ञानकारिणं विद्वत्संन्यासं निरूपयाम ।

This treatise leans strongly to the *Yoga* Amongst the numerous quotations from the *upanishads*, *smṛitis* and the philosophical *sūtras* (especially from the *Patañjala*), there are also some from the *Bhagavadgītā* (ep fol 87*a*)

The *Jnanmukti Viveka* has been printed in the *Anandasramasamskritagranthavali*, Śaka 1811 (Poona, 1890) [H T COLEBROOKE]

2370.

1905 Foll 115, size 11 in by 5 in, nine lines in a page, large fair writing

Jnanmuktiviveka, a second copy

It begins यस्य नि( )श्वसितं वेदे(!) यो वेदेभ्यो ऽखिलं जगत् । [J TAYLOR]

2371.

1103e Foll 16 (foll 71 86 of the volume), size 12¾ in by 4¾ in, eleven lines in a page, large writing end of the 18th century

Nyayadipavali, a logical treatise by *Anandabodha* See Hall, Index, p 206 In the final couplet this treatise is called *Sarasvati candrika*, which shows that the expression *nyaya* in *Nyayadipavali* has a more general sense and does not point to the philosophical system of that name

It begins

जगदंकुरकंदाय विशदानंदमूर्तये ।
गलिताखिलभेदाय नमः शांताय विष्णवे ॥ १ ॥
दुस्तर्कतिमिरध्वंसविदारणविशारदां ।
रुचिरां न्यायदीपानामावलिं रचयाम्यहम् ॥ २ ॥

विवादपदं मिथ्यादृश्यत्वात् । यदित्थं तत्तथा । यथोभयवादिविवादपदं रजतं । तथैतत् ततस्तथा । विवादपदस्यानेकत्वेऽपि साध्यविशेषोपादानेन तद्विशेषसिद्धि ।

It ends

सेवेतां मतिमंतः सरस्वतीचंद्रिकां विशदाम् ।
आनंदबोधकृतिनः प्रसृतां पूर्णेन्दुकाम(? ॰कम्) ॥
इति श्रीमदानंदबोधविरचिता न्यायदीपावलिः संपूर्णा ॥
[H T COLEBROOKE]

2372.

1031 Foll 129 size 10½ in by 3¾ in good modern Devanagari writing, seven lines in a page

Nyayamakaranda(samgraha), or *Nyayopadesamakaranda*, by *Anandabodha Yati* See Hall's Index, p 155, no cclxxx Hall and Burnell (Tanj MSS, p 94, *Nyayopadesamakarandah*) call this work a refutation of the *Nyaya*, but the chief object seems to be जीवब्रह्मणोरेकत्वप्रतिपादनं (Raj Mitra, Not IV, p 259 no 1682)

The first leaf has been supplied by a different hand It begins

यद्भासा निखिलं विभाति विमलो यो न स्वयंज्योतिषो
यस्माद्भुवन(? त्रिभुवन)स्थितिलयोल्लासा यदायस्य ।
यं चागावरमामनंति मनसो वाचो च विश्रात्मने
तस्मै शुद्धसु(? धा)द्वितीयवपुषे शश्वन्नमो विष्णवे ॥ १ ॥
निबंधपुष्पजालानि समालोच्य प्रयत्नतः ।
स न्यायमकरंदानां संग्रहः क्रियते मया ॥ २ ॥

इह खलु केचिदप्रतिपन्नाः केचिदभेदमावधारयन्तस्तदस्य न्यायानुपपत्तिं प्रमाणमावघते । ॰

It ends

नानानिबंधकुसुमप्रसरादयत्नात्
न्यायोपदेशमकरंदकदंब एषः ।
आनंदबोधयतिना निपुणा गुरूनाम्
आनंदहेतुरकलंकधियां यथार्थे ॥ १ ॥ ॰
नानातापाभिभूतमहितमहसो यः सतामाविहारी
व्याप्तीयध्वंसदोषागुरुरूपगतवान् शोकराय प्रविश्य ।
संपद्य निष्कलंक कुमुदहितकर सह्यदानंदचंद्रो
बोध्यन्नापो गुणाढ्यः समतनि नतनानन्दसंग्रहम् ॥ ३ ॥
इति श्रीपरमभट्टारकानंदबोधेन कृतो न्यायोपदेशमकरंदः समाप्तः ॥ [Dr JOHN TAYLOR]

2373

1241 Foll 102 (१–१०४, foll ७४ and ७६ are lost) size 11¾ in by 3¼ in, 9–11 lines in a page good old writing

Nyayamakarandatika, a commentary on *Anandabodha Bhattaraka's Nyayamakaranda*, by *Citsukha Muni*, pupil of *Jnanottama* See Hall's Index, p 155 no cclxxxi Rajendralala Mitra's Notices of Skr MSS, vol IV, p 259 no 1682

The ṭīkā begins

प्रारिप्सितस्य ग्रंथस्याविघ्नेन परिसमाप्तिप्रचयगमनकाम. शिष्टाचारपरिप्राप्ततया कृतमिष्टदेवतानमस्कारमापारशिष्यार्थं प्रतिपादयन् प्रकरणस्याभिधेयसंबंधप्रयोजनानि दर्शयति । यन्नामेत्यादिना श्लोकेन ।

The two leaves lost between foll 54 and 55 cover fol 75b, l 5 to fol 78a, l 7 in the second copy (no 1938) The verso of fol 42 is partly left free, but nothing of the text is wanting, compare fol 59a, l 1 of the second copy

It ends इयत आह्लादहेतुरिति सकलकधियां संदेहविपर्यासामृपादिकलकरहितबुद्धीनां भगायमाणामानंदहेतुरित्ययंतस्य लोके मकरंदस्य भ्रमरानंदहेतुत्वादकलकधियामानंदहेतुत्वप्रदर्शनेन च ग्रंथस्य निर्दुष्टता प्रतिपादितेति मंतव्य दुष्टस्य तदानंदहेतुत्वाभावात ॥

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यज्ञानोत्तमपूज्यपादशिष्येण श्रीमच्चित्सुखमुनिना विरचिता न्यायमकरंदटीका समाप्ता ॥ ॥ शुभं भवतु ॥

शके तमीशाग्निरसाष्टभिर्युते
वर्षे नभःपूर्णतिथौ बुदैवके ।
शतानुदीच्योव(? वै)रनामवासकृद्
गदाधरश्चित्सुखपुस्तमालिखत् ॥

This MS is not older than the 16th century, the date Śaka 1368 etc probably belonging to the original MS from which it was copied

[H T. COLEBROOKE]

2374.

1938 Foll 147, size 10½ in by 4 in, 7 or 8 lines in a page, Large, clear writing, of the 18th century

Nyayamakarandaṭīkā, a second copy

[J TAYLOR]

2375.

1710 Foll 131, the first of which is partly torn away, size 9½ in by 3½ in, good, small Devanagari writing of about 1650 A D, 11 or 12 lines in a page

Tattvapradīpikā, properly *Pratyaktattvapradīpikā*, an exposition of the *Vedanta*, being a refutation of the *Nyaya* doctrine, in four chapters, by *Citsukha Muni*, pupil of *Gaudeśvarācārya*, also called *Jnanottama* See Hall's Index, p 154, no cclxxix, Raj Mitra's Notices, iii, p 80, no 1131

It begins

स्वभाष्यंतरगर्भभावनिगदव्याख्याततद्वैभवो
य प्रोचानरप्राप्तजन्यवपुषा (व्यादिष्ट विश्वात्मन) ।
(प्रह्लादाभि)हितार्थतत्त्वगणमिलहृष्टप्रमाणं हरि
सो ऽव्याद्व शरदिंदुसुंदरतनु सिंहाद्रिचूडामणि ॥
ज्योतिर्वेदविदामभूत्र व्यास(शंकरशाश्वितम् ।
ज्ञानोत्तमाख्यं तद्वन्दे सत्यानन्दपदोदितम्) ॥ २ ॥
विप्रतिपत्तिव्रातध्वांतध्वंसप्रगल्भवाक्याला ।
क्रियते चित्सुखमुनिना प्रत्यक्तत्त्वप्रदीपिका चि(दुमा)॥३॥
हामरात्ये ।
नमस्कुर्मो नृसिंहाय स्वप्रकाशचिदात्मने ॥ ४ ॥
अथ को ऽयं स्वप्रकाशशब्दार्थ । ०

It ends अथ सत्यां स्मृतो भवत्यत्र तत्र समगुत इति श्रुतेश्च । तदेवं श्रुतिस्मृतिपुराणादिप्वापुष्यमाणा जीवन्मुक्ति मद्वैपमात्रेण नापलपितु शक्यत इति सिद्ध ॥

इति श्रीगौडेश्वराचार्यपरमहंसपरिव्राजकाचार्यज्ञानोत्तमपूज्यपादशिष्यश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकचित्सुखमुनिविरचितायां तत्त्वप्रदीपिकायां चतुर्थे परिच्छेद ॥

खांभोधिहीननृपविक्रमहायनीयान
मूल विपश्यनपनं भवतीह योग ।
तर्को न एम भवतोंदुभमेतदूनं
पाणीलिपिचित्तगभागे(? ०ग)समाने(? ०न)वार ॥१॥
वारयोगमयुतिर्यावतीह तावती ।
इष्टहर्षमयुतिर्ह्वीत सांख्यमानिन ॥ २ ॥
एतस्मिन्समये शंभुपुर्या यज्ञाकविस्तुत ।
तत्त्वप्रदीपिकामेतामलिखत्कृष्णदेववित् ॥ ३ ॥

[H T COLEBROOKE]

2376

1506 Foll 302 (numbered 2–133, 9–178), size 11⅞ in by 2¾ in, good Devanagari writing of 1469 A D, eight lines in a page

Nayanamodinī, or *Tattvapradīpikā-ṭīkā*, a commentary on the preceding work, by *Pratyaksvarūpa*, disciple of *Pratyakprakāsa* See Raj Mitra's Notices, III, p 86, no 1134, and Aufrecht's Oxford Cat, p 245, no 615, where this commentary is called *Manasanayanaprasadinī-ṭīkā*

The first leaf being lost, a line added at the commencement of fol 2 supplies the following beginning (प्रारिप्सितस्य ग्रंथस्य तत्त्वप्रदीपिकाख्यप्रकरणस्य निरंतरायपरिसमाप्तिपरिपंथिदुरितपरंपरानिरासाय शिष्योपशिष्यद्वाराय)चयप्रचाराय॰ नियमाति । स्वभाध्यंतरेति॰

At the foot of fol 133*b* a different hand has supplied the colophon इति॰ प्रथम परिच्छेदः ॥

Ch II is incomplete at the beginning, it ends fol 139*b* of the second section, ch III ends fol 150*b* Between this and fol 151 ten leaves (marked 13–19, 22, 32, 33), apparently belonging to some other work, have been inserted

It ends

विबुधगणशिरोभि. सततोद्भूतिमोप(?)-
  स्वपदकमलरक्षालक्ष्मपता(r ॰ज्ञा॰)नुभावं ।
महितपरमहंसैः सादरं सेव्यविद्या-
  विमलसलिलपूर(r ॰र्ण)भाजनं नौमि तीर्थं ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यप्रत्यक्प्रकाशपूज्यपादशिष्यस्य प्रत्यक्स्वरूपभगवतः कृतौ तत्त्वप्रदीपिकाटीकायां नयनमोदिन्यां चतुर्थः परिच्छेदः ॥

संवत १७३६ समये मार्गशीर्ष ४ रवौ । श्रमनारायणे॰ विविधविहारशालिविधानमानमानोन्नतमहाराजाधिराजश्रीसुरत्रिसिंहभुज्यमानराज्ये गोरखपुरे॰ लिखापितं ॥ पेलशाखिशुभस्थाने पंडितगणेशेनालेखि ॥ [H. T COLEBROOKE]

2377.

106 Foll 204 (35, 21, 51, 77), size 10 in by 4½ in, 13–16 lines in a page, clear writing, of the 18th century.

Advaitadīpikā, a work on the non-dualistic *Vedānta* doctrine, by *Nrisiṃhāsrama*, pupil of *Jagannathāśrama*, also of *Gīrvāṇendra Sarasvatī*, in four *paricchedas*, a complete copy The volume ends with the third *pariccheda*, the fourth *pariccheda* being wrongly placed after the first *pariccheda* See Hall's Index, p 157, no cccxc, Rajendralala Mitra's Notices, vol v, p 292, nos 1970–1972, where he gives extracts from the second, third and fourth *paricchedas* The first *pariccheda* begins

यस्मादभूदभवनानुभयात्सुराज्ञे-
  र्विश्वं मरीचिमदृशारिरम मुरारेः ।
तस्मालयो निखिललोकसुमंगलानां
  पुण्यं वपुः प्रकटमस्तु ममार्हमिह ॥ १ ॥
यस्याशारन(r शा)वर्तिनोऽनुदिवसं प्रथादिलोकाधिपा
  यस्यानंदशतांशभागिन इमे शक्रादयो निर्वृताः ।
तं सत्यानन्दधिप्रबोधवपुषं भूमानमाशास्महे
  स्तोतुं श्रोतरसिहमयहतां दूरं सतामर्तिकं ॥ २ ॥
यत्पादरेणुकलिल सलिल निपीय
  मूकोऽपि मूकयति पंडितमंडलानि ।
सद्भागधेयमभितस्तपदप्रबोधं
  निर्द्धूतमोहविभवं गुरुमानतोऽस्मि ॥ ३ ॥
कल्याणगुणसंपूर्णं निर्धारविभवालयं ।
गोर्वाणेंद्रसरस्वत्याख्यं शरणं भजे ॥ ४ ॥
श्रीमद्गुरुपदद्वंद्वध्याननिर्द्धूतकल्मषः ।
कुर्वे तदाशयाद्वैतदीपिकां भेदभेदिनीं ॥ ५ ॥

तत्र

येषामन्यधर्मो विगुणोऽपि यस्माद्
  इमस्तपीत्व(?)र्पमुद्गमुदेत ।
तस्मादहं सादरपेयमार्गं
  गुरुप्रसादात्प्रकटीकरोमि ॥ ६ ॥

सदाधीतसांगस्वाध्यायस्य लब्धनचतुष्टयसंपन्नस्यापातसंजिज्ञासाविवर्तमानिकलिसमीमांसाविषयवाक्यानि बहूनि वाक्यानि दृश्यंते दुष्कस्याः प्रधानमीमांसादीनि तत्र तत्त्वार्थं देहेंद्रियमनोबुद्धिप्राणव्यतिरिक्तं कर्तृभोक्तृत्वभावं मननात्मादिसंज्ञामहामीमांसानां सामग्री पराभवसंमताद्विपंचप्रश्नरिति विचार्य तस्य तत्रा सत्वेति तत्र नेयशरीरसंशयात्मानं चुदिव्यानामात्मतत्त्वानुमानात्मसाध्यत्व तस्याशाप्रशांतिसत्त्वाद्विता etc.

The first *paricchela* ends fol 55*b* तस्मादह-मनुभवगोचरत्साद्याप्रमातिरिक्त सत्यज्ञानानंदात्मको ऽनत्पप्र काशात्मेष साक्षी भवीतर प्रत्यगात्मा जीवस्य वास्तवं रूपं त्वंपदलक्ष्यमिति सिद्ध ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचा-र्य्यश्रीजगन्नाथाश्रमभगवच्छिष्यश्रीनृसिंहाश्रमकृताद्वैतदीपिकायां साक्षिविवेको नाम परिछेदः ॥

The second *paricchela* विभागप्रक्रियाख्य, foll 77–127 (१–५१), begins नरहरिवपुषा यो दारयन् दानवेन्द्रं प्रकटयति पुमर्था भेददृशापितोश । See Rajendralala Mitra's extracts, l c Fol २९ is misplaced

The third *paricchedа* औपनिषददीपिकाख्य, foll 128 204 (१–७९, the number ७७ has been omitted), begins

उपनिषदवयाय बोधमानंदकदं
निजगुणगणकांत कामनर्मभोगयोत्ते ।
परिहृतपरमस्य सत्यमेतस्य मूलं
नरहरिवपुरीशं धाम काम प्रपद्ये ॥
गुरुचरणकृपा मे कंचुकीकुर्वती मां
नरहरिचरणेशं धारयत्यात्मदुग ।
अहमिति विगताधि सचरा(स्या)त्मयोग्य
कपटमतिविलासैर्मदिनिर्भिन्नभाग ॥
निरवधिनिर्मलर्वहिप्रकटनशीलप्रभो गुरो स्नेहात्* ।
औपनिषदात्मदीप कुरुतात्कल्याणकारिणी विद्या ॥

अथ महावाक्यगततत्पदार्थां ब्रह्म निरूप्यते तद्वगमेव मुमु-क्ष्वाकांक्षितपुरुषार्थे(तया)तदवगमं विना जिज्ञासाऽनिवृत्तेः प्र कृतवाक्यार्थज्ञानायोगाच्च etc

It ends तस्मात्सत्यज्ञानानंदानंतात्मकं निर्गुणमुदासीन ब्रह्म वेदांतार्थ इति सिद्धं ॥

सत्यज्ञानसुखस्वरूपममृत शुद्धाद्वितीय परं
वेदांतैकविनिश्चय हरिहरश्रुत्यादिसंशब्दितं ।
ब्रह्माम्नायवचोविचारविदित मद्रूपमन्यादृशं
तद्देव्या विभवं परं मरुपधश्रुत्यो दृकहो हरे.(r °रि.)॥

The fourth *paricclela* आनंददीपिकाख्य, foll, 56 76 (१ २१), begins

यस्मिन्नस्तसमस्तमोहमहिमस्थानिदमंदीकृत
मद्यानंदमहार्णवे महति न प्राचीनवाचामपि ।
शक्ति सत्यचिदात्मके नरहरी(r नरहरी) मोहाप्सरारे
तस्मे तापनिनूनये श्रुतिगत भूयादतं मह ॥ [र(व)?

* Raj M l as °प्रकटनशील्प्रभो स्नेहात्

जगन्नाथाश्रमगुरो कृपाराका(r कृपावाक्य)सुधाकर ।
स्पष्टीकरोतु मे स्पष्ट मार्गं ब्रह्मसुखावहं ॥

[अथ या] अथ वाक्यार्थो ब्रह्म निरूप्यते तत्र वादिनां विप्रतिपत्ते तदर्थे च वाक्यार्थे ब्रह्मणि पदानां शक्तिरस्ति न वेति(r वेति) चिंत्यते अत्र नवीन (r °ना) न ब्रह्म सर्वशब्दा वाच्यं सवाच्यपदैर्नैवाभिधानात् ॥

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यभगव ज्जगन्नाथाश्रमश्रीचरणशिष्यश्रीमन्नृसिंहाश्रमकृताद्वैतदीपिका यामानंददीपिकाख्यश्चतुर्थ परिछेद ॥ समाप्तोऽद्वैतदीप ॥

अविरलकृतयत्नेभेमर्ण पुस्तकेऽस्मिन्
(उ)चितमनवमाने लेखिनी(r लेखनी)दूषणं च ।
अनुचितमपरा यद्वक्रतो(?) यथेयाऽगी
करकृतमपराध क्षन्तुमर्हन्ति सन्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2378.

2940 Foll 326, size 13 in by 5 in, good, modern Devanagari writing, twelve lines in a page

Advaitadipika vivarana, a commentary on *Narasimhasrama's* work, by his pupil *Narayanasrama* See Hall's Index, p 158, no ccxcii

It begins

यज्जिज्ञासा यज्ञदानादिभि स्याच
छुत्वा मत्या चिंतया यस्य बोध ।
यस्मिन्नुद्धे धाव्यते नयमूल
त भूमानं भावय(r °य) स्वात्मरूपं ॥ १ ॥

श्रेतश्चाफलमिन्द्रियार्थविषयं ° ॥ २ ॥

मत्पादसेवापि तनोति पाप
पुरुष रिपुर्भिन्नमनेकमेक ।
असु महांतं तमचिंत्यरूप
श्रीनारसिंहं गुरुमानतोऽस्मि ॥ ३ ॥ ° ६ ॥

अद्वैतदीपमनवद्यपरात्मबोध
भासा भयप्रमुखमूलतम प्रदीप ।
सम्प्राप्य दुर्लभदृशो ऽपि हि मामकीनो
श्रेयो भजत्विति समुत्सति प्रयत्न ॥

प्रारिप्सितस्य प्रकरणस्याविघ्नपरिसमाप्तिप्रचयगमनाभ्यां ° निदिशति यस्मादिति । °

The work is incomplete, the colophon of the third chapter occurring on fol 312b

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्यश्रीभगवन्नृसिंहाश्रम पूज्यपादशिष्यनारायणाश्रमविरचिते अद्वैतदीपिकाविवरणे दीपनिमद्दीपिकाख्यस्तृतीय परिच्छेद ॥

[Dr John Taylor]

2379, 2380.

447 a & b Foll 120, size 10 in by 4⅝ in, 12–18 lines in a page, small writing, of the 18th century, both parts of this volume were written by the same scribe *Krishnadeva,* at Kasi

a) Foll 28

Tattvaviveka, a disquisition on the *adhyatman*, in two *paricchedas*, by *Nrisimhasrama*, pupil of *Paramahamsa Parivrajakacarya Jagannathasrama* See Hall's Index, p 155, no cclxxxiii, Rajendralala Mitra's *Notices*, vol viii, no 2862 The author wrote this work in Samvat 1604, at Purushottamapura

It begins

विश्वस्य योनिं विश्वेशं विज्ञानानंदविग्रहं ।
नरकेसरिणं वंदे प्रपंचं पुरुषोत्तम ॥ १ ॥

मायाकृतप्रपंचभासा प्रहसन्तुमपकर्त ।
महीयांसमहं वंदे गरीयांसं जगत्पति ॥ २ ॥

गुरुणा करुणापूर्वमुपदिष्टाद्वयात्मन ।
कुर्वे तत्त्वविवेकं तं वीक्षतां नरकेसरी ॥ ३ ॥

इह खलु कश्चिदज्ञकुतश्चिद्भाग्योदयाद्विश्वेलोके नित्यादिभिः साधितासाध्यपादभगवदनुग्रहवशादतिविमलमानस स्वयमेवेत्थं जगतत्त्वमालोचयति ननु कर्मणां स्वतत्फलसाधनानां कथं मनोमिमस्पहेतुत्वं तथा च संस्कारकर्मतापत्तिरिति चेत न तत्पदार्थविरोध । etc

The first *pariccheda* ends fol 19a The second begins अथ तत्पदार्थो यत्र निरूप्यते पदार्थो पगमस्य वाक्यार्थप्रतिपत्तिहेतुत्वात तथालौकिकमिति लक्षण प्रमाणाभ्यां निरूप्यते तत्रादौ च भगवान् सूत्रकार आह जन्माद्यस्य यत इति etc

It ends

जिज्ञासितव्यमनवद्यमुपर्युपेवित्तै
प्रज्ञासुख स्वमहिमानमशेषयोनिं ।
शास्त्रैकदृष्टमशेषविधेयशेषं
श्रेयः स्तु नो नरमृगाकृतिमगलाभि ॥

तुच्छत्वमथकवचसा सुतस्य पितरो न तु ।
मम त्वप्रीतये भूयाद्वाणीयं नरकेसरिन ॥

आह महीयसा शास्य वात्सल्य श्री गुरोरिदं ।
अपि चांडालकलशे काशते खलु भास्कर ॥

अभिव्यक्तश्रमाग्रय कृतिजगन्नाथाश्रमश्रीगुरोर्नाम्ना तत्त्वविवेकमात्मन इति श्रीमन्नृसिंहाश्रम ॥ अब्दे वेदवियद्रसेंदुगणिते (r गणिते) पौषासित श्रीदिने रश्योनामनि पुरुषोत्तमपुरे ग्रंथ मुदाचीकरत ॥ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमज्जगन्नाथाश्रमपूज्यपादशिष्यश्रीमन्नृसिंहाश्रमविरचिते द्वितीय परिच्छेद । समाप्तिम(गम)द्यं ग्रंथ ॥ ॥ श्रीगजाननाय नतिरस्तु श्रीगुरवे नम ॥ लिखितोऽयं ग्रंथ कृष्णदेवेन ॥

b) Foll 55 and 36

Tattvavivekadipana, a commentary on the *Tattvaviveka*, written by the same author in Samvat 1605, one year after the *mula*, at Isvarapura See Hall's Index, p 156, no cclxxxiv, Weber's Catalogue (1853), p 182

It begins

यदाल्लिग्य(r यदल्लिग्य) प्रमाणानि बोधयत्यात्मन स्मुदं ।
प्रमेयं प्रचुरानंदं त वदे नृहरिं गुरु ॥ १ ॥

प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यङ्गमभिधेयादि प्रदर्शयन्नेव निर्विघ्नसमाप्तिकामनया कृतं मंगल शिष्यशिक्षायै निबध्नाति ॥ विश्वस्येति ॥

The second *pariccheda* begins एवं तत्त्वमसि महावाक्यस्थत्वपदार्थो ऽधिकारिस्वरूपतया प्रथम जिज्ञासितो निरूपित । इदानीं तत्पदार्थवाक्यार्थनिरूपणाय परिच्छेदांतर मारभ्यत इत्याह अथेति

The final couplets of the *mula* are explained in this way जिज्ञासितव्यमिति अनेन मुमुक्षोर्विचार कर्तव्यता विधायकप्रथमसूत्रार्थो दर्शित । प्रज्ञामकूर्ं नित्यमिष्टं चेतत्वं अनेन स्वरूपलक्षण स्वमहिम्ना स्वप्रमाणच्युता स्वन पशेषस्य निखिलस्य यानिरिति विषयतोधिमानत्वं च दर्शयन् द्वितीयसूत्रार्थं संगृह्णाति अनयशेषेत्यनेन वेदस्यापि प्रमरि षत्वं दर्शयन् तृतीयसूत्रप्रथमवर्णकार्थमाह शास्त्रस्य स्वकस्येव

तात्पर्यगोचर न त्वनुमानादिगोचर इति तृतीयसूत्रद्वितीय वर्णकस्य समन्वयसूत्रप्रथमवर्णकस्याप्यर्थसंग्रह । अशेषाणां यज्ञादिविधेयानां जिज्ञासादिद्वारेणाभिव्यंग्यतया ब्रह्म शेषि । न तु ब्रह्म कस्यचिच्छेषमिति तदद्वितीयवर्णकार्थसंग्रह । श्रेय । परमानंद । नरो जीव । मृग्यते ऽन्विष्यते मुमुक्षुभिरिति मृग. परमात्मा तदाकृति ॥ प्रत्यगभिन्नब्रह्मात्मक श्रीनृसिंहाकारमित्यर्थ । मगलाब्धि । स्वय श्रेयोरूपमपि श्रेम साधनानामपि परा काष्ठेत्यर्थ । स्वकृतिं परमेश्वराय निवेदयति तुष्यंतीति स्वस्येदं सामर्थ्यं गुर्वायत्तमिति दर्शयन् गुरुं महीकरोति ग्राहमिति ।

यदीयधेन मधुर(r मधु°) मायाविक्रीडितं जगत् ।
श्रीनृसिंहस्य तस्यैषा कृति कल्याणदास्तु च ॥

स्वरुचिरिह न कार्या साधय साध्वसाधु
प्रकटनपटुचेतो मत्सरं यो यदि स्यात् ।
न हि कुशलपरीक्षा दक्षचित्ता कथंचिच्
छतमखमणिमालां काचबुद्ध्योत्सृजति ॥ Cf no 2383

Colophon इति श्रीमद्वेदांतसिद्धांतसाराभिज्ञश्रीनृसिंहाश्रममुनिप्रणीते तत्त्वविवेकदीपने द्वितीय परिच्छेद । अग्निद्रह्समाश्रय कृतिजगन्नाथाश्रमश्रीगुरोर्नाम्ना तत्त्वविवेकदीपनमिति श्रीमन्नृसिंहाश्रम । अब्दे बाणवियद्रमेंदुगणिते चैत्रे दशम्यां तिथौ शीतांशौ नलनामनीश्वरपुरे संपमुदाचीकरत् ॥

Date of the MS संवत १६०७ विक्रमतार्कि संवत्सरे भाद्रपद कृष्ण ५ भृगौ कारयामिदं पुस्तकं ग्लोकेसि कृष्णदेवेन ॥
[H T COLEBROOKE]

2381, 2382.

32 a & b Foll 206 size 9½ in by 4½ in, generally ten lines in a page, fine old writing, of the 17th century, the whole volume written by the same hand

a) Foll 93

Tattvaviveka, a second copy It is older than the first copy, but has many blunders

Colophon इति चोतत्त्वविवेके द्वितीय परिच्छे ॥

b) Foll 113 (१-११३, ३१ and ४६ being put twice)

Tattvaviveka, a second copy

Colophon इति श्रीमद्वेदांतसिद्धांतसारा(?)भिज्ञश्रीमन्नृसिंहाश्रममुनिप्रणीते तत्त्वविवेकदीपने द्वितीयपरिच्छेद समाप्त ॥

The date of the work *etc* is not given here
[H T COLEBROOKE]

2383.

1311a Foll 15, size 12½ in by 4½ in, fair Devanagari writing of 1818 A D, eleven lines in a page

Bhedadhikkara, a defence of the non dualistic *Vedanta* doctrine against the dualistic view of the *Nyaya*, by *Nrisimhasrama*, pupil of *Jagannathasrama* See Hall's Index, p 158, no ccxciii, Raj Mitra's Notices, iii, p 94, no 1138 It begins

वेदांतवनसंचारि नीलाचलगुहाशयं ।
ज्योतिर्विराजते ध्वस्तमायाव(?)रणवारणं ॥ १ ॥ ° २ ॥

हृदयालयमालंब्य करुणारसमुद्वरं ।
गुरुणो चरणांभोज कुर्वे भेदस्य धिक्कृतिं ॥ ३ ॥

अत( )करणातिरिक्तो ऽहमिति प्रतीयमानो जीव परस्मात् भिद्यते °

It ends

गुरुचरणसकाशाद्य क त(r °शाद्विकृतं?) निर्गतं तद्
विगुणमनुगुणं वा बोधतो तत्वमात्मा ।
अपि विविजति(r विमृ°) कश्चित्काचमालायमया
शतमखमणिमालां शारदाकाशकल्पां ॥ Cf no 2380

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमज्जगन्नाथाश्रमपूज्यपादशिष्यश्रीमद्वेदांतसिद्धांतसाराभिज्ञश्रीनृसिंहाश्रमविरचितो भेदधिक्कारः संपूर्णः ॥ [H T COLEBROOKE]

2384.

1311b Foll 65, size and writing as last MS

Bhedadhikkarasatkriya, a commentary on *Nrisimhasrama's* work, by his pupil *Narayanasrama*

It begins

मृषामायामायाग्रा पृथक्महिमनि प्रथोग परे
जगज्जाले जातं स्फुरति विपरीतोरुधमा ।
विविधचर्चैरविज्ञानतरविधिगततिमिर
मुतो ऽस्तो भूमाहं निरवधिमहानंदघनचित ॥ १ ॥

व्याप्ते वरिष्ठं यस्य पद चैदिकमस्तकै ।
भक्तमुक्तौ समोहतं तं नृसिंह गुरु भजे ॥ २ ॥
गभीरभावभारेण दुर्वहा गौरवी कृति ।
तथापि भेदधिक्कारसत्क्रियां अद्य यामे ॥ ३ ॥

It ends

वेदांतवृंदविपिने चितत विभुत्तम्
सद्वैतमार्गमवमैपदाधिराह ।
श्रीमदुरूक्तनवुवसमस्तजाकम्
यास्याय पोतु मदमुखममस्तदोपा ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्नृसिंहाश्रमश्रीचरण परिचरणानतनारायणाश्रमविरचिता भेदधिक्कारसत्क्रिया समाप्ता ॥ [H T COLEBROOKE]

2385

1521e Foll 21, size $10\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, fairly good, modern Devanagari writing, 16-19 lines in a page

Bhedadhikkarasatkriya, incomplete It extends to fol 10a of no 2384

[H T COLEBROOKE]

2386

1548c Foll 27 (without original numbering) size $10\frac{1}{4}$ in by 5 in, fairly good, modern Devanagari writing, twelve lines in a page

Bhedadhikkarasatkriya, incomplete at the beginning It commences at fol 18a of no 2384

[H T COLEBROOKE]

2387.

595 Foll 11b, size $9\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, clear Devanagari writing, ten lines in a page

Advaitadvaitram tika, also called *Advaitanirnaya* (fol 1a), a vindication of the Vedanta against Mimamsa theories, by Appayya Dikshita, son of Rangaraja See Hall's Index, p 170, no cccxviii.

The first two leaves have been supplied by a different hand, and do not commence at the beginning According to Burnell, Tanjore MSS, p 91, the work begins

तत्रान्तरेष्वनुपपादितमर्पितानं
यन्निद्रवद्वयवहतं ध्वनितं च भाष्ये ।
तस्य प्रसादनमिह क्रियत नयोत्त्या
बालप्रियेण मृदुवादकथापथेन ॥

The present MS begins अत एव त्वदनुमानमप्रयोजक । प्रवृत्तिनिमित्ताश्रयस्य तदवान्याबाभावोपपत्तेरिति पञ्चमी । ०

It ends सर्वे वैषयिकानन्दलेशा परमानंदस्यैव सिद्धं ॥ इति ब्रह्मानंदवैषयिकानंदभेदसमर्थनवाद ॥

इति श्रीभरद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्रीमदद्वैतविद्याचार्यश्रीविश्वजिद्याजिश्रीरंगराजाध्वरिसूनुरप्पदीक्षितकृतिरत्नत्रयबालिका समर्पा ॥ संवत् १८३९ शुभकृत्संवत्सरे आश्विनशुदी १२ शुक्रे लिखिता ॥ [H T COLEBROOKE]

2388

519b Foll 37, size $9\frac{1}{4}$ in by 4 in, 9-12 lines in a page, indifferent writing

Tattvanusandhana, a disquisition on existence and liberation from it, introduced by an elucidation of the *advaitya* "tat tvam asi," by Mahadeva (or Mahadevananda) Sarasvati pupil of Svayamprakasananda (or Svayamprakasa) Sarasvati

See Hall's Index, p 139 no ccxxii

It begins

यदाहं यत्प्रसादेन भवि विश्वं प्रकल्पितम् ।
श्रीमत्स्वयंप्रकाशाख्य मनामि जगतां गुरुम् ॥ १ ॥
देहो नाहं प्रोषपाणादिकानि
नाहं बुद्धिर्नाहंकारादिसूत्म ।
नाहं सदानन्दरूपचिदात्मा
मायासाक्षी ब्रह्म स्वाहमस्मि ॥ २ ॥

अथ मायस्य वास्यार्थज्ञानाधीनत्वात् तस्य च पदार्थज्ञानाधीनत्वात् तत्पदे तत्पदार्थ निरूपदाय । तत्पदार्थश्च द्विविधम् । तत्पदलक्ष्यम् तत्पदवाच्यं चेति । मुमुक्षुविशेष कारतनि तत्पदवाच्यं यो वा ईश्वरं भूतानि आमिक सम

5 6

जातानि जीवन्ति यत्प्रयन्त्यभिसंविशन्ति इति श्रुते. तदुक्तं भगवता सूत्रकारेण । जन्माद्यस्य यत इति सत्य ज्ञानानन्दाः स्वरूपलक्षणं सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म आनन्दो ब्रह्मेति व्यजानादित्यादि श्रुते. ॥

The first *pariccheda* ends fol ११*a*, the second fol २२*b*, the third fol २९*b*

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्स्वयंप्रकाशानन्दसरस्वतीपूज्यपादशिष्यभगवन्महादेवसरस्वत्या विरचित तत्त्वानुसन्धानसन्धान(!)ग्रन्थ सपूर्णः समाप्त. ।

Mahadeva wrote his *tika* on the *Vishnusahasranama* in the Samvat year 1750, see A Venis, *Vedanta Siddhāntamuktavali*, p vi

[H T COLEBROOKE]

2389.

796a Foll 45, size 10⅜ in by 4⅜ in, eight lines in a page, large writing

Tattvanusandhana, a second copy

[H T COLEBROOKE]

2390.

1448a Foll 89, size 12 in by 6 in, eighteen lines in a page, indifferent writing

Advaitacintakaustubha, a commentary on the *Tattvanusandhana*, by the same *Mahadevananda Sarasvati*, pupil of *Svayamprakasananda Sarasvati*

It begins

स परात्मा जगन्मूर्त्या प्रविवेश पुनः स्वयम् ।
तं कृष्णं प्रणमाम्यात्मं वन्दे गोपीमनोहरम् ॥ १ ॥
यस्य प्रसादादहमद्वयात्मा
विश्वं समस्तं मयि कल्पितं च ।
तं सर्वलोकैकगुरुं सदा वो
स्वयंप्रकाशं गुरुमानतोऽस्मि ॥ २ ॥
गुरूणां चरणाम्भोजं प्रणम्य(r प्रणिपत्य)निरन्तरम् ।
तत्कृपालेशतो ऽद्वैतचिन्ताकौस्तुभमारभे ॥ ३ ॥

The second *pariccheda* begins (fol 28*b*) प्रमातारं॰ तत्प्रमातारमित्यादिवाक्यत्रमाणतानिरूपणप्रसादानिवृत्ति गानन्तरमिद भवतीति पत्र तत्र केयं वृत्ति किं वा तत्र प्रमाण कथं वा तदुत्पत्तिः वृत्त्या वा किं प्रयोजनमित्याकाङ्क्षायां प्रमाप्रमाभेदेन द्विविधां वृत्तिं निरूपयितुं प्रथम(r ॰मां) वृत्तिं लक्षयति ।

The third *pariccheda* begins (fol 57*a*) चराचर॰ वृत्तिर्द्विधा प्रमाप्रमाभेदादित्यत्र प्रमा निरूपिता तत्राप्रतिबन्धाय(॰ बन्धायाः the second copy) प्रमाया अज्ञाननिवर्तकत्वेन प्रतिबन्धतन्निवृत्त्युपायौ निरूपणीयौ तत्रासंभावनादिः प्रतिबन्ध. ।

The fourth *pariccheda* begins (fol 76*a*) यच्चिन्तयामा॰ ब्रह्मसाक्षात्काराद्विदेहमुक्तिरेकैव भवति न जीवन्मुक्ति तत्र प्रमाणाभावात् न च विमुक्तश्च विमुच्यते स जीवन्मुक्त उच्यते॰

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्स्वयंप्रकाशानन्दसरस्वतीपूज्यपादशिष्यभगवन्महादेवानन्दसरस्वतीमुनिवर्यचूडामणिविरचिते तत्त्वानुसन्धानव्याख्याने अद्वैतचिन्ताकौस्तुभे चतुर्थे परिच्छेद. ॥ [H T COLEBROOKE]

2391.

523 Foll 171, size 9½ in by 4½ in, twelve lines in a page, fair writing

Advaitacintakaustubha, a second copy For the missing second chapter, see the next number

Foll 1–74 the first *pariccheda*, foll 76–124 (१–४९) the third *pariccheda*, foll 125–171 the fourth *pariccheda*

Date संवत १९९३ मार्गशिर्षमासे(!) कृष्णपक्षे एकादशि सोमवारे । गुरु श्रीम(!)परशिवरानन्दसरस्वतीपूज्यपादशिष्य चैतन्यप्रकाशानन्दसरस्वतीयेन लिखित्वा सार्थ वा परार्थं श्रीगंगाधिवेन्द्रप्रसादात्परिपूर्णमस्तु ।

[H T COLEBROOKE]

2392.

796b Foll 56, size 10⅜ in by 4½ in, ten lines in a page, indifferent writing

Advaitacintakaustubha, the second *pariccheda*

It begins प्रमातारं मानफलमपि च मेयं विमलतां नियन्तारं॰

Date श्रीमत् परमियपरानंदसरस्वतीप्रसादात् लि: चैतन्यप्रकाशानंदसरस्वती स्वार्थे वा परार्थे वा संव १९(*sic*[1] see the preceding manuscript)

[H T COLEBROOKE]

2393.

1189. Foll 214, size 13 in by 4½ in, twelve lines in a page, large writing, from the end of the 18th century The original fol ९८ is misplaced, see after fol ८८

Advaitasiddhi, a very ample *Vedānta* treatise, by *Madhusūdana Sarasvati*, pupil of *Viśveśvara Sarasvati* (see no 2365), wherein the author refutes the *Dvaita* doctrine and establishes the truth of the *Advaita* doctrine, in four *paricchedas* of unequal length. See Hall's Index, p 157, no cclxxxix The copy described by Rajendralala Mitra, Notices, vol iv, p 98, no 1503, contains only the first *pariccheda* According to the last *śloka* of the final couplets the author wrote this work as the fourth *Siddhi* after the study of the *Ishta-*, *Naishkarmya-* and *Brahma-Siddhi* (the last two works were composed by *Sureśvara*)

The *Advaitasiddhi* begins

मायाकल्पितमातृतामुखमृषाद्वैतप्रपंचाश्रय
सत्यज्ञानसुखात्मकः श्रुतिशिखोत्थाखण्डधीगोचरः ।
मिथ्याबंधविधूननेन परमानंदैकतानात्मकं
मोक्षं प्राप्त इव स्वयं विजयते विष्णुर्विकल्पोज्झितः ॥१॥

श्रीरामविश्वेश्वरमाधवानामैक्येन साक्षात्कृतमाधवानां ।
स्पर्शेन निर्धूततमोरजोभ्यः पादोत्थितेभ्योऽस्तु नमो रजोभ्यः ॥ २ ॥

बहुभिर्विहिता बुधैः परार्थं
विजयंते मितविस्तृता निबंधाः ।
मम तु श्रम एव नूनमार्थं
भविता भाष्यमितुं भविष्यतीव ॥ ३ ॥

श्रद्धाधनेन मुनिना मधुसूदनेन
संगृह्य शास्त्रनिचयं रचितातियत्नात् ।
बोधाय वादिविजयाय च सत्वराणा-
मद्वैतसिद्धिरियमस्तु मुदे बुधानां ॥ ४ ॥

तत्राद्वैतसिद्धेर्द्वैतमिथ्यात्वसिद्धिपूर्वकत्वात् द्वैतमिथ्यात्वमेव प्रथममुपपादनीयं उपपादनं च स्वपक्षसाधनपरपक्षनिराकरणाभ्यां भवतीति तदुभयं वादजल्पवितण्डानामन्यतमां कथामाश्रित्य संपादनीयं ।

The first section of the first *pariccheda* ends fol 6*a* इत्यद्वैतसिद्धौ मिथ्यात्वनिरुक्तिः, the second section ends fol 6*b* इति मिथ्यात्वमिथ्यात्वोपपत्तिः, the third section ends fol 8*a* दृश्यत्वहेतूपपत्तिः, etc The last but one section ends fol 117*a* भ्रमस्य युक्तिद्वयोपपत्तिः ॥ ५३ ॥ The first *pariccheda* ends fol 118*b*, the last number of sections in this MS is 54 सत्त्वैविध्योपपत्तिः । The end of the first *pariccheda* is

सर्वविद्या तत्कार्यात्मकनिखिलप्रपंचपाने
यमद्वैतं सत्यं प्रततपरमानंदममृतं ।
भजंते भूमानं भवभयभिदं भव्यमनसो
नमस्तस्मै नित्यं निखिलनिगमेशाय हरये ॥ १ ॥

अनादिमुखरूपता निखिलदृश्यनिर्मुक्तता
निरंतरमनंतता स्फुरणरूपता च स्वतः ।
त्रिकालपरमार्थता त्रिविधभेदशून्यात्मता
मम श्रुतिशतार्पिता तदहमस्मि पूर्णो हरिः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीश्रीचरणशिष्यश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितायामद्वैतसिद्धौ सपरिकरप्रपंचमिथ्यात्वनिरूपणं नाम प्रथमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

The second *pariccheda* begins

इदं निरूप्य प्रथमं तदिद्वैतनिरूपणं ।
यत्नात्तत् तदसंदर्भमादेयमधुनोच्यते ॥ १ ॥

तत्रासंदर्भो द्विविधः एकं पदार्थनिषयस्तं वाक्यार्थनिष्ठं एकैकं च पुनर्वैदिकलौकिकभेदेन द्विविधं पदार्थनिष्ठं वैदिकमपि द्विविधं तत्पदार्थनिष्ठं त्वंपदार्थनिष्ठं च तत्र सत्यं ज्ञानमनंतमित्यादि तत्पदार्थनिष्ठं योऽयं विज्ञानमयः प्राणेषु हृद्यंतर्ज्योतिः पुरुष इत्यादि त्वंपदार्थनिष्ठं etc

The first section of the second *pariccheda* ends fol 120*b* इत्यद्वैतसिद्धावसंदर्भस्वरूपोपपत्तिः ॥ The last section ends fol 1[illegible] इति सामान्य[illegible] ॥ ३१ ॥

नियतमपि पदेषु प्रकाशयुक्तत्वदर्शिनि गुणिनि
गुणो वा भावो वा न भवत्यत्र हि दोषः ।

यर त्वमिनक्ति श्रमफलमिदं यविन्नधिया
श्रुतीनां युक्तीनामकलि गुरुयाचां च विषयः ॥

इति अद्वैतसिद्धावात्मनिरूपणं नाम द्वितीयः परिच्छेदः संपूर्णः ॥

The third *pariccheda* begins तदेवमेकात्म्ये व्यवस्थिते तत्साक्षात्काराय श्रवणमपि मनननिदिध्यासेन तदंगतया मुमुक्षुभिरनुष्ठेये तदुक्तं विवरणे श्रवणमपि प्रमाणस्य प्रमेयावगमं प्रत्यव्यवधानात् etc The last section ends fol 208*a* इति शाब्दादपरोक्षोपपत्तिः ॥ ९ ॥

विश्वेश्वराख्यस्वगुरोः प्रसादादद्वैतसिद्धिमधुसूदनस्य ।
अभूद्भूमिः* खलदूषणानां गुणैरमेयैरपगुम्फितश्रीः ॥
ममश्रमनपेक्ष्यया परगुणोन्नतिहेतुःसदा
नितांतमनपेक्षया निजपुमर्थहानिः परा ।
अतः सुमतयो यथानयमुपेक्ष्य दुर्मत्सरं
प्रयोजनवशानुगाः करुत(? कु)† मत्कृतौ सत्कृतिं ॥

इति श्री अद्वैतसिद्धौ श्रवणादिनिरूपणं नाम तृतीयः परिच्छेदः ॥

The fourth *pariccheda* begins ननु मुक्तिस्तावदविद्यानिवृत्तिर्न संभवति । तथा हि सा किमात्मरूपा तद्भिन्ना वा । नाद्यः असाध्यत्वापत्तेः । द्वितीयेऽपि किं सती मिथ्या वा । etc It ends fol 214*a*, with the sixth section इति मुक्तौ तारतम्यभंगः ॥

The final couplets of the whole work

यो लक्ष्म्या निखिलानुपेक्ष्य विबुधानेको वृतः स्वेच्छया
यः सर्वानमृतमात्र एव सततं सर्वात्मना रक्षति ।
यश्चक्रेण निकृत्य नक्रमकरोन्मुक्तं महाकुंजरं
द्वेषेणापि ददाति यो निजपदं तस्मै नमो विष्णवे ॥१॥
श्रीमाधवसरस्वत्यो जयंति यमिनां वराः ।
वयं येषां प्रसादेन शास्त्रार्थे परिनिष्ठिताः ॥ २ ॥
सहजसरलो प्रेम्णा दीर्घा समस्तविशोधिनीं
सकृदपि कृपादृष्टिं संतो दिशंतु भवद्विधाः ।
कथमपि सतीं पूतां सत्यतया विषयीकृता
मम कृतिरियं हित्वा दोषान् भवत्वतिसद्गुणा ॥ ३ ॥
गुरूणां माहात्म्याद्विविधविधविद्यापरिचयात्
श्रुतेर्यन्मे सम्यङ्मननपरिनिष्पन्नमभवत् ।
मत्ययानंदस्फुरणमखिलानर्थशमनं
तदेतस्मिन्ग्रंथे निखिलमतियत्नेन निहितं ॥ ४ ॥
इह कुमतिरतत्त्वे तत्त्ववादी वराकः
प्रलपति यदकांडे खंडनाभासमुच्चैः ।
प्रतिवचनममुष्मै तस्य को वक्तु विद्वान्
न हि रुतमनुरौति ग्रामसिंहस्य सिंहः ॥ ५ ॥
कुतर्कगरलाकुलं भिषजितुं मनोदुर्धियो
मयायमुदितो मुदा विषविघातिमंत्रो महान् ।
अनेन सकलापदो विघटनेन यन्मेऽभवत्
परं सुकृतमर्पितं तदखिलेश्वरे श्रीपतौ ॥ ६ ॥
यमस्यैतस्य यः कर्त्ता लूयतां धा स निश्चतां ।
मयि नास्त्येव कर्तृत्वमनन्यानुभवात्मनि ॥ ७ ॥
श्रीव्यासशंकरसुरेश्वरपद्मपादान्
वेदांतशास्त्रमुनिबंधकृतस्तथान्यान् ।
विद्याप्रदानिह यतिप्रवरान् दयालून्
सर्वान् गुरून्सततमेव नमामि भक्त्या ॥ ८ ॥
सिद्धीनामिष्टनैष्कर्म्यब्रह्मणामिव चिंतनात् ।
अद्वैतसिद्धिरधुना चतुर्थी समजायत ॥ ९ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितायामद्वैतसिद्धौ मुक्तिनिरूपणं नाम चातुर्थः(*sic!*) परिच्छेदः समाप्तः समाप्ता चेयमद्वैतसिद्धिरिति ॥ [H T COLEBROOKE]

2394.

560. Foll 465 (१–२५५ and १–२१०), size 12¾ in by 4⅝ in, nine lines in a page, the main bulk a MS of the 17th century, the first 11 leaves were written about the end of the 18th century

Advaitasiddhi, a second copy of *Madhusūdana Sarasvati's* work The first *pariccheda* ends fol 255*a*, the second fol 432*a*, the third fol 451*a* This copy has more blunders than the first [H T COLEBROOKE]

2395.

883. Foll 314 (१–३२३), size 11⅟₂ in by 4¾ in, twelve lines in a page, a MS written about the end of the 18th century, by different hands (see 1–75, 76–116, etc)

Laghucandrikā, a *ṭīkā* on *Madhusūdana Sarasvati's Advaitasiddhi*, by *Brahmānanda*

* The second copy has अभूद्भूमिः.

† This करुत is also in the second copy

Sarasvati, pupil of *Sri Paramananda Sarasvati* and *Sri Narayanatirtha* See Hall's Index, p 157, no cexc, Rajendralala Mitra, Notices, vol iv, p 94, no 1500 This MS contains only the first *pariccheda* It begins

> नमो नवघनश्यामकाम(r मु?)कामितदेहिने ।
> कमलाकामसौदाम(?)कलकामुकगेहिने ॥
> श्रीनारायणतीर्थानां गुरूणां चरणस्मृतिः ।
> भूयान्मे साधिकेशानामनिशानां च याधिका ॥
> अद्वैतसिद्धिव्याख्यानं ब्रह्मानंदेन भिक्षुणा ।
> संक्षिप्तचंद्रिकार्थेन क्रियते लघुचंद्रिका ॥

विप्रतिपत्तिवाक्यं सविस्तरं मौढं ग्राम इव स्वयं विन्यस्यते कीदृशो विप्रतिपत्तिग्राम इत्येतवाह सर्वाधगोचर इति etc

The last but one section of the first *pariccheda* ends fol 312*b* भ्रमस्य वृत्तिद्वयत्वोपपत्तिः ॥

The first *pariccheda* ends

> यः पूर्णानंदमग्नोऽप्यनुगतमनसां सज्जनानां विधेयो
> यश्चेन्द्रादेर्नियंता विनयहयतनूमार्जने सावधानः ।
> यश्च श्रीशमुदास (? r श्रीशमन्ल *) पृथुककणगणा
> [स्वादरस्वादयुक्तस्
> तस्य श्रीपादुकाया भवतु कृतिरियं मालिका सञ्चि
> [कायाः ॥

इति श्रीपरमानंदसरस्वतीश्रीनारायणतीर्थपूज्यपादशिष्य ब्रह्मानंदसरस्वतीविरचितलघुचंद्रिकाख्याद्वैतसिद्धिटीकायां प्रथम (changed into चतुर्थ !)परिच्छेदः समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

2396

797 Foll 136, size $10\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, from fol 1*a* down to the end written by the same hand, twelve lines in a page, the first six pages by a different hand, ten lines in a page, fair writing, from the earlier part of the 18th century

Advaitacandrika, by *Advaitananda*, pupil of *Sri Narayanatirtha* *Advaitananda* is the same as *Brahmananda*, and *Advaitacandrika* is another name for *Laghucandrika* This MS contains the commentary on the second *pariccheda* of *Madhusudana Sarasvati's Advaitasiddhi* The volume has the same green cover as no 883, but the writing is different

It begins

> मा भैष्यमृतस्यंदिसुखचंद्रमनोहरं ।
> गायधेनपरं धाराधरधारिदमाश्रये ॥
> श्रीनारायणतीर्थानां पदपंकेरुहस्मृतिः ।
> स्मृतिमव्याहतां कुर्यात्सदा पदपदार्थयो ॥

पदार्थनिष्ठ वनार्थयोर्भेदयुक्तविरोधित्वे सत्यखंडविषयकं । पदार्थौ च महावाक्यीयौ ग्राह्यौ तेन सत्य ज्ञानमित्यादेरपि स्वपदकपदार्थयोर्भेदभावविरोधित्वेऽपि न दोषः महावाक्यार्थबाधा पयोग्यसडवाक्यार्थबोधजनकं पदार्थनिष्ठ etc

The last quotations from the *mula* are समवायस्यैवेति fol 136*a*, l 1, प्रागुक्तेवेति l 3, युक्तमेवेति fol 136*b*, l 2, see the text of the *Advaitasiddhi* in the MS no 2393, fol 198*b* l 7, l 8, and fol 199*a* l 1

End of the volume

> तर्के सारस्वते रत्नैश्चंद्रिकाचंद्रभूपते ।
> दुरंत(sic! r दुरत) ध्वांतभयाय स्वात्माणुत्वस्य भंजन ॥
> द्रौपदीशाकनासाद्य त्रिलोकी येन तर्पिता ।
> तत्त्वाविबलगौरैकं यत्रैव मातृ नो हरि ॥
> श्रीनारायणतीर्थानां गुरूणां चरणस्मृतिः ।
> अहो यथैव व्याकुर्व सारस्वतसरस्वती ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीनारायणतीर्थपाद पूज्यशिष्य अद्वैतानदविरचिता अद्वैतचंद्रिकानामको ग्रंथ पद्मान समाप्तश्चायं ग्रंथ ॥ [H T COLEBROOKE]

2397

1103b Foll 27 (foll 18–44 of the volume) size $12\frac{3}{4}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, 20 23 lines in a page written, in a small hand, about the end of the 18th century

Advaitaratnarakshana, by *Madhusudana Sarasvati*, pupil of *Visvesvara Sarasvati* It begins वृदारण्यनिविष्ट विलुंठितमाभीरदारनारीभि, etc, see Aufrecht's Cat Bodl, p 226, no 555

[H T COLEBROOKE]

* A conjecture of Dr Bohtlingk

2398.

1364a Foll 38, size 10½ in by 1¾ in, twenty lines in a page, small Bengali character, from the second half of the 18th century

Advaitaratnarakshana, a second copy

[H T COLEBROOKE]

2399.

539a Foll 40 (numbered १-८, ११-४३), size 9½ in by 3¾ in, nine lines in a page, fair writing, of the 17th century

Vedantakalpalatika, a treatise on *moksha*, by *Madhusudana Sarasvati*, wherein the author refutes the views of *Jaimini*, *Kapila*, *Kanada*, *Akshapada*, and others, and follows those of *Vyasa*, *Sankara* and *Suresvara* See Hall's Index, p 132, no cxcii This MS contains only the first *stabaka*, just as the MSS described by Weber, Berl Cat (1853), p 182, no 627, and by Rajendralala Mitra, Notices, vol iv, p 34, no 1414

It begins

मीमांसया कपटतो भुजगीवयेन
स्वाधीनतामुपनिपद्विततेव नीता ।
येनाहृतामृतफलेन गरुत्मतेव
तस्मै नमो भगवतेऽद्भुतशंकराय ॥ १ ॥
दूराय शास्त्रार्थां नियतयतमानैरपि बुधैर्
न समाप्तु शक्यो मलिनमतिना यद्यपि मया ।
तथापि श्रीविश्वेश्वरचरणपंकेरुहसुधा
सुधाभिः सिक्तो(ऽह?) न कथमपि रिक्तोऽस्मि भविता [॥ २ ॥
मत्तर्कपुष्पनिकरैः परमात्मबोध
निष्ठाफलेन दधतो परमां विभूतिं ।
शारीरकार्यमुरशाखिगता सुधीभिर्
वेदांतकल्पलतिकेयमुपासनीया ॥ ३ ॥
निर्धूय जैमिनिपतंजलिगौतमानां
काणादकापिलशिवादिमतानि चाहं ।
श्रीव्यासशंकरसुरेश्वरसूचितार्थमुद्धि
यनञ्मि विशदं मितभाषितेन ॥ ४ ॥
मुमुक्षूणामनुष्ठेयविशेषार्थिनिवृत्तये ।
मोक्षं ससाधनं वच्मि परपक्षनिरासतः ॥ ५ ॥

अथ मोक्षे तत्साधने च विप्रतिपद्यंते विपश्चित । तत्र लोकायतिकास्तावत्प्राकृतलोकानुसारिणो मनुष्यत्वादिविशिष्ट भूतचतुष्टयसंघात एव चैतन्यं मन्यमाना नानागमपुराणानुमाना दिमानांतरप्रसिद्धमपि देहादिव्यतिरिक्तं चेतनं धर्ममोक्षभागिन मशुद्धबुद्धयो ऽपलपंति न प्रत्यक्षं प्रमाणमिति वदंत तत्र कस्य मोक्षप्रत्याशा ।

It ends तत्सिद्धमात्मैवाविद्यानिवृत्त्युपलक्षितो मोक्ष तत्साधनं च वेदांतवाक्यकरणको ऽन्यानुपरक्तब्रह्मात्मैक्यसाक्षा त्कार एव श्रवणाद्युपनीतप्रतिबंध क्षयिति सर्वं समंजसं ॥

न्यायैर्निर्धूय दुष्टानिह कपिलकणादाक्षपादादिवादान्
श्रद्धाया पुष्टमेकं श्रुतिमितममृतद्वारमद्वैतवाद ।
वेदांतैकप्रमेयं परमसुखमयं ज्ञानमज्ञानशून्य
मोक्षं व्याचष्टते य कमपि सुकृतिनं सोऽहमेवास्मि पूर्णः ॥

इति श्रीवेदांतकल्पलतिकायां परमहंसपरिव्राजकमधुसूदन सरस्वतीकृतायां ससाधनापवर्गनिरूपणं नाम प्रथमस्तबक ॥

After this the line, which seems to contain the date, has been blackened, I can only read

शाके(?)
गोविन्दो व्यलिखत्स्वार्थपक्षे भाद्रे ऽसिते तिथौ ॥
चतुर्थ्यां त्वरया तेन प्रसीदतु रमापति ।
नम श्रियै

Somebody has added in Bengali characters श्रीकृष्णभट्टाचार्यपुत्रगोपालभट्टाचार्येणेद पुस्तकं मा मुद्रया गृहीतम् ॥

[H T COLEBROOKE]

2400

1435b Foll 26, size 12 in by 1¾ in, fair, modern Bengali handwriting, 10–12 lines in a page

Atmaprakasaka, on the nature of the supreme spirit, by *Nandarama Tarkavagisa*, with a commentary, by *Kasirama*, son of *Nyayalankara*

It begins

प्रणम्य जगदाकारं गगनाकारमीश्वरं ।
नन्दराम स्वरूपार्थी तनोत्यात्मप्रकाशकं ॥

यदन्ति पुत्र आत्मेति दृढमाकृतवुद्धय ।
देह आत्मेति चार्वाका इन्द्रियाण्यपरे च ते ॥
ते ऽन्ये प्राणस्ततो ऽन्ये ते मन आत्मेति वादिन ।
बुद्धिरात्मेति बौद्धारी(r °द्धा:) शून्यमात्मेति ते ऽपरे ॥

It ends

पिता माता गुरुश्चायं परमात्मा सनातन ।
दृढमेतत् प्रकथितं ज्ञात्वा मुच्यते सकटात ॥

इति श्रीनन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितमात्मप्रकाशक्र समाप्तं ॥

The commentary begins

नीलोत्पलदलश्यामं राधिकाकेलिलालसं ।
नमामि शिरसा श्रीमन्नन्दनन्दनमद्वयं ॥
भट्टाचार्यशिरोधार्यन्यायालंकारसूनुना ।
आत्मप्रकाशकव्याख्या काशीरामेण तन्यते ॥

सत्यज्ञानानन्दात्मकमद्वितीय ब्रह्मैव शुद्धसत्त्वप्रधानमायोपाधिकं ईश्वरभावं मलिनसत्त्वप्रधानविद्योपाधिकं जीवभावं च जगाम । ०

It ends

श्रीश्रीजाने दयाधाने* चरणाम्बुजने(r °तले) तव ।
श्रीकाशीरामकृतिना कृतिरेषा समर्पिता ॥

इति आत्मप्रकाशकव्याख्या समाप्ता ॥

In the *Sucipustaka* of the Calc Collection, p 54, this treatise is called *Atmatattvaprakasakam* [H T COLEBROOKE]

2401.

2401a Foll 49 (numbered १–५१, foll ३३, ३४, ३६–४४ are wanting), size 7¾ in by 4 in 8–10 lines in a page, fair writing Some leaves are very much damaged

Brahmavabodha(?), a *vedantic* treatise, by *Sri Mukunda Muni*, who was a disciple of *Sri Ramanatha*, disciple of *Hari(natha)*, disciple of *Adinatha* The title of this work occurs only in the corrupt form *Brahmaballa* in one of the final couplets, where the metre shows that one short syllable has been left out This title does not occur in Aufrecht s Cat Cat p 458, where he gives a list of the works ascribed to *Mukunda Muni*

The subject of this treatise is indicated in the second verse It begins

अगुणाय गुणाढ्याय स्वेच्छयानन्दरूपिणे ।
शुद्धाय स्वप्रकाशाय श्रीरामसुनये नम ॥ १ ॥
निर्गुणस्याप्रमेयस्य शुद्धस्याप्यमलात्मन ।
कथं सर्गादिकर्तृत्व ब्रह्मणो ऽभ्युपगम्यते ॥ २ ॥

सत्त्वरजस्तमोगुणरहीतस्य(!) सर्वप्रमाणातीतस्याविद्यारहीतस्य (!) केवल ब्रह्मण सृष्टिकर्तृत्वं कथं घटते ॥ ३ ॥ (!) एतादृश ब्रह्म जगत कारणमिति न घटति । शु(r स)त्य तस्मात् नैरोत्यं(?)… ब्रह्मवादिन ॥ ४ ॥(!) तर्हि किं पुन कारणं मायाशवलं ब्रह्म etc

It ends

वेदान्तप्रतिपाद्यतत्त्वरहस्य(°रहस्यं?) ज्ञात्वादिनाथाद्धरि
सच्छिष्यानधिकारिणो बहुतरान् संबोध्य तच्च पर ।
तन्मध्ये गुणवत्तमं वितमसं श्रीरामनाथ मुनिं
साक्षात्प्रेमभिषिषेच योगधनिनां पट्टान्वितं योगिनां ॥
ज्ञाने कस्याधिकारो भवति बहुतरेष्वेषु शिष्येषु मध्ये
ध्यात्वैव स्वेन चित्ते(sic!) सकलगुणनिधि श्रीमुकुन्द [मुनीश (r °शं)] ।
निश्चित्याथान्वगृह्णाद्विखिलमपि तदा ज्ञानसर्वस्वमस्मै
सच्छिष्यायोपदिष्टं प्रसरति बहुश किंच सचोयते च ॥
तच्छिष्यत्वमवाप्य सम्यगखिलाध्यायीकृतत्वार्थवित्
भूत्वेम कृतवानसद्महिमा श्रीमान्मुकुन्दो मुनि ।
मर्द मदविबोधनाय सदयो ब्रह्मा(व?)बोधाभिधं
ग्रथ चीरमनोहर परिमितैर्वाचां विलासै परे ॥
शिष्येष्वन्येषु सत्स्वप्यहमधिककृपापात्रमाचार्य[स्य]*जातो
ग्रंथं मद्बोधसिद्धै कुरु शिशुसुगम ज्ञानसर्वस्वसार ।
एव विज्ञापित मद्वचनतशिरसा ज्ञातदेवेन धीरान्
सद्य कृत्वादिनाथो(?)मकरुणहृदय श्रीमुकुन्दो मु [नीन्द्र ॥

संवत १६५४ वर्षे चैत्र सुदि ४ गुरो लिखितं शुभं भवतु ॥
॥ श्रीनीलकण्ठाय नम ॥

यदक्षरपदभ्रष्ट स्वरव्यंजनवर्जितं । [॥ श्रीरस्तु ॥
तत्सर्वं क्षमतां देवि प्रसीद परमश्वरी(r रि) ॥

[GAIKAWAR]

* Perhaps श्रीश्रीईशानदयाधाने?

* A superfluous *akshara*.

2402.

559c. Foll 26 (foll 108-133 of the volume); size $12\frac{7}{12}$ in by $4\frac{3}{4}$ in; fourteen lines in a page, writing the same as in no 559*a*, which is dated Samvat 1852, see no. 226 of this Catalogue

Vedāntakataka, a critical exposition of the *Vedanta* doctrines, by *Nilakantha*. See Hall's Index, p 154, no. cclxxvii Some of the dates given there do not appear in this copy, which is apparently incomplete (extent of the work in Hall's Index "*ślokas* 3200," in this MS ग्रंथसंख्या १५००). The introductory couplet says that the *Nilakanthakataka* produces clearness in the *amṛta* taught by *Vyāsa*, *Śamkara*, *Sureśvara*, *Padmapāda*, *Vācaspati*, and others, which has been defiled by the pouring in of dirty water The beginning is·

श्रीव्यासशंकरसुरेश्वरपद्मपाद-
वाचस्पतिप्रभृतिपूतमतामृतेषु ।
नीचैरुपेत्य कुजलैः कलुषीकृतेषु
श्रीनीलकंठकतकः शुचितां व्यनक्ति ॥ १ ॥

इह खलु सर्वेषु पुरुषार्थेषु मोक्ष एव परमः पुरुषार्थः । स च तत्त्वमसीति वाक्यार्थज्ञानात् । On the first pages a review of the notions which the various schools entertain on the nature of soul· चार्वाकपक्षाः, सौगताः, माध्यमिकाः, आर्हताः, वैशेषिकाः, तार्किकाः, प्राभाकराः, भाट्टाः, सांख्याः, भास्कराः, चार्वाकदिगंबरौ, मीमांसकाः, कापिलाः, पातंजलाः, etc

As there are no divisions in this MS, it is difficult to give a more detailed description of its contents

The last words are· तमेतमर्थं न्यायतः प्रतिपादयितुं चतुर्लक्षणी मीमांसा प्रवृत्ते यस्या इदमादिमं सूत्रं । अथातो ब्रह्मजिज्ञासेति ॥

The colophon is incomplete and, as it seems, corrupt· इति वेदांतकतके नीलकंठदशपुत्रवज्ञा(r °पंडित)-नारायण(*sic!*), somebody has added कतकः समाप्तः॥

[H. T Colebrooke]

2403.

1670b. Foll. 52 (59-110); size $9\frac{1}{4}$ in by $4\frac{1}{4}$ in.; 10 or 11 lines in a page, thick letters, written in the 17th century.

Nyāyapramāṇamañjarīṭīkā Nārāyaṇī(?); this title appears on the outside of the first and of the last leaf, but does not occur in the MS. itself. It is a commentary on a *Vedānta* treatise which has three *paricchedas*, cf. the note on the first leaf नीलकंठज्योतिर्विदा(*sic!*) पुस्तकं परिछेदत्रयस्य. The MS contains only the first two *paricchedas*; in the first of them the leaves have the marginal note प्र ना टी, in the second द्वि ना टी. The author was a pupil of one *Rāghavendra*, perhaps the *Nārāyana*, pupil of *Rāmendra Sarasvatī*, in Aufrecht's Cat. Cat, p. 289*a*.

It begins:

सकृदेवोदितं पुंसामशेषापहरं चिदः ।
यत्राम रामदेवं तं मुक्त्यै वंदे महोदयं ॥
शास्त्रांतरंगः श्रुतिसूत्ररत्नो वेदोदकः सत्कविर(?)मनालः ।
ब्रह्मात्मबोधापरभाग ईशो व्यासोदधिः पातु सुतर्कनक्रः ॥
सदर्थभासकं गोभिरसदर्थतमोऽपहं ।
वेदांतपद्ममार्तंड(r. °ड) शंकरं नौमि शंकरं ॥
अनुभूतसदानंदान् सदानंदपदाम्बुजान् ।
यतीननुभवानंदान्नौमि विद्याविशारदान् ॥
राजते यत्प्रकाशात्मा व्याख्यासूक्तिसुधानिधिः ।
गोभिरानंदयन् शिष्यान् भेदध्वांतविभेदकृत् ॥
संसुद्ध्यन्वादिसुतारविंदं
संबोधयन् शिष्यसुखेंदुसुधैः ।
यो नेत्र(r. ऽनेक?)मूर्तिर्भुवि राजते सदा
सो ऽपूर्वभानु . . . . ॥
यद्रूपमासाद्य गिरां समीहित-
व्याख्यानसौख्यं लभते सरस्वती ।
तं राघवेंद्रं यतिनामधीश्वरं
कारुण्यमूर्तिं विबुधं भजे गुरुं ॥

प्रारिप्सितस्याविघ्नपरिसमाप्तिप्रचयगमनाभ्यां शिष्टाचारपरिपालनाय चानुपंपत्रं निरूपयत्येव भगवन्नाम स्तौति । यदेति । हरेर्नाम जयतीति संबंधः ।

The first section, called शब्दपरिच्छेद, ends fol 87b (२९ of the original numbering)

[H T COLEBROOKE]

2404.

2637 Foll 307 (two of which, 20 and 289 were wanting when the vol was bound) fairly written, in Devanagari, about 1750 A D, by two different hands, 11 and 12 lines in a page, the first five leaves are slightly injured in the middle

The second section of a commentary on some *Vedanta* work, marked *Atmabodhani* (? i e *Atmabodhini*) on the outer page of the first leaf

It begins

अस्ति प्रमगुणाधिवर्गविधुरं शुद्धं परं भास्वरं
पूर्णानंदमपास्तभेदविभवं ब्रह्मेति निर्णीयते ।
तस्मिन्नस्मि सदा निमग्नधिषणो योऽशब्दयोर्नो पदे
वेदांतैरधिगम्यमानमहिमन्यात्मावबोधे मयि ॥

पूर्वाध्याये सच्चिदानंदप्रत्यग्ब्रह्म निर्धार्याध्यायांतरमारभमाणो मुख्यमनुद्रव(ब्रा)नंदमिति पंचमांतशब्दो युद्धातादिशब्दवत् । पंचमावसानविषयो वा न्यायेन चतुर्थो निर्वर्त्य प्रपराम -- न्यायेनेति यावत । उत्तराध्यायतात्पर्यमाह । सांप्रतमिति । याग्याद्यधिशास्त्रीष्वग्न्यादिदेवतासु ब्रह्मदृष्टिद्वारे - - - - पोष भिकस्य प्रथम साध्यादिलक्षणस्येत्यर्थः । ०

It ends कथं निरोधस्तयोरित्याशंक्याह कर्मेति । यथो क्तपरिरोधद्योतनार्थं कर्मत्यागं कृतकृत्यस्याक्र निगमयन्त इति । कोऽद्वयतात्पर्यमुपसंहरत्येवमिति । तल्लाभे कार्यांतराभावं दर्शयत्येतावानिति । यथोपदेशात्मनमपि मुगतादिभिरुच्यते ते तत्राह वेद इति । चैतन्यैदनादिरूपस्तेशो ब्रह्मात्मयायो पुरुषापसदानां भवतीति । न पुरुषयौ(r यौ?)रेयाणां मुमुक्षूणामित्याह येयोपि नामिति वेदानुशासनज्ञानफलमाहाकृतकृत्य इति । तत्र हेत्व ततनैर्यस्त्व मूषयति प्रियमिति ॥ इति — here a leaf, apparently containing the colophon, has been lost

Most of the leaves written by the first hand (except foll 1-30), viz 37-205, 233-279, are marked आ० in the margin

[? Genl no 103]

2405

516 Foll 183 (४६ is omitted, १०५ is put twice) size 9½ in. by 3⅝ in, foll 1-12 nine lines, foll 13-183 eight lines in a page, fol 13 a second hand sets in, the writing of both parts indicates the 17th century

Advaitamrita, a *Vedanta* treatise by *Sri Brahmendra Sarasvati* or *Vanigir*, pupil of *Sri Devendra* This MS contains only the first *paricheda* called *brahmalakshananirupana*

It begins

यज्ज्ञानं मुमुक्षोर्निखिलजगदुपादानकर्तृत्वरोप
ज्ञानानंदादिरूपं श्रुतिकृदविकल्पविभ्यादि वेदांतवेद्यम् ।
विश्वं जीवस्य शुद्धे परविविदिषयानुमितेः कर्मवृंदैर्
एकाये हृद्युपास्त्या स्फुरति गुरुवतो ब्रह्मणस्तत्तदाहम् ।
ब्रह्मादीन्ब्रह्मविद्याया संप्रदायप्रवर्त्तकान् । [॥ १ ॥
वंदे यंशङ्कराख्यं यासं शंकराचार्यमादरात् ॥ २ ॥
नृसिंहदयिपामूर्त्तिं चार्च गणपतिं गुरून् ।
नत्वाद्वैतामृतं शास्त्राभोधेरुद्ध्रियते मया ॥ ३ ॥

इह खलु महत्यपारे संसारसागरे निमग्नमुद्विग्नमस्मिञ्जन्मनि जन्मांतरेषु वा कृतकर्मवृंदैः केनापि क्रमेण संजातसाधनचतुष्टय संपन्नबुद्धिधीर्षु परमकृपालुर्भगवान्बादरायणः श्रीमच्छारीरकना मधेयं वेदांतमीमांसाशास्त्रं प्रणिनाय । तत्राधिकारि प्रवृत्त्यर्थं प्रथमं तावदधिकारि विषयप्रयोजनसंबंधरूपमनुबंधचतुष्टयं प्रति पादयन्नेव शास्त्रारंभं प्रतिजज्ञे । अथातो ब्रह्मजिज्ञासेति ॥ अस्यार्थः ॥ etc

It ends

अद्वैतामृतनामधेय(r °धेयं) मुनिना ब्रह्मेन्द्रवाग्योगिरा
स्यातेनाहमिदं ममेदमिति याध्यस्तप्रपंच(r °चं) प्रति ।
स्वाज्ञानप्रतिबिंबिते मयि दृशौ विश्वस्य सच्चित्सुखा
द्वैतश्रीनृहरेर्मया जनकताद्वैतामृते पाठिता ॥ १ ॥

इति श्रीदेवेन्द्रभगवत्पूज्यपादशिष्यपरमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीब्रह्मेंद्रसरस्वतीकृताद्वैतामृते ब्रह्मलक्षणनिरूपणं नाम प्रथम परिच्छेदः समाप्तः ॥ [H. T COLEBROOKE]

2406

1521c Foll 4 (numbered 2-5), size 10 in by 4¼ in, modern Bengali handwriting, nine lines in a page

A fragment of some elementary *Vedânta* treatise in *ślokas* The MS contains the following sections

1 *Atmanubhavopadeśa* (19 *ślokas*), in the 10th *śloka* of which the MS begins, 2 *śishyoktam atmanubhavollasa* (25), 3 *akshepadi upadeśa* (14), 4 *śishyanubhavollasa* (6), 5 *gurulalaya* (4), 6 *śishyaproktam uttaram* (4), 7 *anubhavapañcakavivarana* (5), 8 *gurūltabandhamoksha* (4)

The MS breaks off in the fourth *śloka* of the next section [H T COLEBROOKE]

2107–2114.

302–309 Size 16 in by 6 in, 6–16 lines in a page, fair modern writing

Yogavasishtha and *Vasishthatatparyaprakāśa*, the latter by *Anandabodhendra Sarasvati Bhikshu*, disciple of *Gangadharendra Sarasvati Bhikshu*, who was the disciple of *Ramacandra Sarasvati*, who was the disciple of *Sarvajña Sarasvati*

The *Yogavasishtha* has the form of a dialogue between *Vasishtha* and *Rama*, it is ascribed to *Valmiki*

See Hall's Index, p 121, nos cxlii and cxliii, Aufrecht's Oxford Cat, pp 353–355 (no 840), Weber's Berlin Cat, p 187, no 642 The beginning is printed in Raj Mitra's Notices, vi, p 112, no 2049 A complete edition of the whole, with the commentary, appeared at Bombay

The whole work is divided into six *prakaranas* There is also a division into *ahnikas*, each of them concluding with the couplet

इत्युक्तवत्यथ मुनौ दिवसो जगाम
सायन्तनाय विधये ऽस्तमिनो जगाम ।
स्नातुं सभा कृतनमस्करणा जगाम
श्यामाक्षये रविकरैश्च सहाजगाम ॥

See the end of the following *sargas* *Mumukshuprak* 5 (no 302, fol 125b), *Utpattiprak* 14, 22, 41, 70, 102 (no 303, foll 51b, 80a, 142b, 227a, 292b), *Sthitiprak* 13, 15 (no 304, foll 23b, 118a), *Upaśamaprak* 16, 16, 71 (no 305, foll 16a, 129b, 198b), *Nirvanaprak* 79 (no 306, fol 206, *divasa* 18)

In the last three volumes (nos 307, 308, 309), which contain the *uttarārdha* of the *Nirvanaprakarana*, this division into *ahnikas* does not appear

The text of the *Yogavasishtha* agrees in some passages with the Bombay edition of the *Rāmayana*, though not literally Compare e g *Vairagyaprak sargg* 6–9 with *Rām* I 19–22

The *Yogavasishtha* is variously styled in the colophons इति श्रीमद्वाल्मीकिविरचिते महारामायणे देवदूतोक्ते द्वात्रिंशत्साहस्र्यां संहितायां मोक्षोपाये वैराग्यप्रकरणे° no 302, fol 107, इत्यार्षे श्रीमहारा° देव° द्वा° सं° वासिष्ठे वाल्मी° मो° मुमुक्षुव्यवहारप्रकरणे° no 302, fol 173, इत्यार्षे रा° देव° द्वा° सं° वसिष्ठब्रह्मबोधे वाल्मी° स्थितिप्रकरणम् no 304, इति श्रीमहारा° द्वा° सं° बाल-काण्डे वासि° मो° उपशमप्रकरणे° no 305, इत्यार्षविरचिते रा° देव° द्वा° सं° बालकाण्डे मो° निर्वाणप्रकरणे वासि° ब्रह्मदर्शने° *no* 306, इति श्रीमहारा° निर्वाणप्रकरणे बालक° मो° देव° शतसाहस्र्यां सं° वासि° ब्रह्मदर्शने° उत्तरार्धे° no 309 At the end of the single *sargas* often simply मोक्षोपाये or मोक्षोपायेषु

302a Foll 107

Vairagyaprakarana, in 33 *sargas* with about 1130 couplets

This first chapter of the *Yogavasishtha* has been printed with the commentary, and with a Bengali translation, by *Venimadhava De Dasah*, Calcutta, 1869

List of the *sargas* 1 *sutrapatanikah* ends fol 10b, 2 *sutrapatanikah*, fol 15a, 3 *tirthayatraharanam*, fol 19a, 4 *divasavyavahara nirupanam*, fol 20a, 5 *harshanivedanam*, fol

21*b*, 6 *Sri Visvamitrabhyagatam*, fol 25*b*, 7 *Visvamitravakyam*, fol 28*a*, 8 *Dasarathavakyam*, fol 31*a*, 9 *Vasishthasamasvasanam*, fol 33*a*, 10 *Raghavavishadah*, fol 37*a*, 11 *Raghavasamasvasanam*, 12 *prathamaparitapah*, fol 44*a*, 13 *Lakshminiral aranam*, fol 45*b*, 14 *jivitagarha*, fol 47*a*, 15 *ahamkarajugupsa*, fol 49*a*, 16 *cittadauratmyam*, fol 51*b*, 17 *trishnabhangah*, fol 55*b*, 18 *kayajugupsa* fol 60*a*, 19 *balyajugupsa*, fol 62*b*, 20 *yauvanagarha*, fol 66*a*, 21 *strijugupsa*, fol 69*b*, 22 *jarajugupsa*, fol 72*b*, 23 *kalapavadah*, fol 77*b*, 24 *kalavilasah*, fol 79*a*, 25 *kritantavilasitam*, fol 82*a*, 26 *daivadurvilasavarnanam*, fol 86*a*, 27 *anityatapratipadanam*, fol. 92*a*, 28 *aviravataviparyasapratipadanam*, fol 95*a*, 29 *sakalapadarthanasthapratipadanam*, fol 97*a*, 30 *prayojanasargah*, fol 99*b*, 31 *Raghavaprasnah*, fol 101*b*, 32 *nabhascarasadhuvadah*, fol 103*b*, 33 *nabhascaramahicarasammelanam*, fol 107*a*

302b Foll 66 (108–173)

Mumukshuvyavaharaprakaranam, in 20 *sargas* with about 800 couplets

List of the *sargas* 1 *Sukanirvanam* ends fol 6*b*, 2 *Visvamitravakyam*, fol. 10*a*, 3 *bhuyobhuyah sarganuvarnanam*, fol 13*b*, 4 *paurushaprakaranam*, fol 16*a*, 5 *paurushasthapanam*, fol 18*b*, 6 *daivanirakaranam*, fol 22*b*, 7 (*paurushapratipadanam*), fol 25*a*, 8 *daivani(ra)karanam*, fol 27*a*, 9 *karmavicarah*, fol 30*b*, 10 *jnanavataranam*, 11 *vaktripraślakalakshanam*, fol 37*a*, 12 *tattvajnamahatmyavarnanam*, fol 40*b*, 13 *samanirupanam*, fol 45*b*, 14 *mumukshuvicaranirupanam*, fol 50*a*, 15 *samtoshanirupanam*, fol 51*b*, 16 *sadacaranirupanam*, fol 53*a*, 17 (*nirvacanam*), fol 56*b*, 18 *drishtantanirupanam*, fol 61*a*, 19 *pramananirupanam*, fol. 64*b*, 20 *sadacaranirupanam*, fol 66*a*

303 Foll 336

Utpattiprakaranam, in 122 *sargas* with nearly 6000 couplets.

List of the *sargas* 1 *bandhahetuvarnanam* ends fol 9*b*, 2 *adyasrishtikartrivarnanam*, fol 13*b*, 3 *bandhahetuvarnanam*, fol 16*a*, 4 *prakaranarthakalpanam*, fol 21*b*, 5 *mulakaranadevasvarupavarnanam*, fol. 24*a*, 6 *mumukshuprayatnopadeśah*, fol 25*b*, 7 *jagadadidrisyasattapratijna*, fol 29*b*, 8 *sacchastranirupanam*, fol 30*b*, 9 *paramakaranavarnanam*, fol. 35*a*, 10 *mahakalpantavaśishtaparamabhavavarnanam*, fol 39*b*, 11 *paramarthavarnanam*, fol 42*a*, 12 *jagadutpattivarnanam*, fol 45*a*, 13 *svayambhutpattivarnanam*, fol 49*a*, 14 *brahmapratipadanam*, fol 54*b*, 15 *Mandapopakhyane rajavarnanam*, fol 57*b*, 16 *Mandapakhyane rajaparivedanam*, fol 60*b*, 17 *Lilopakhyane samdehavasthavarnanam*, fol 64*b*, 18 *Lilopakhyane sakalajagadbhrantipratipadanam*, fol 67*b*, 19 *Lilopakhyane brahmanamaranam*, fol. 69*b*, 20 *Lilopakhyane paramarthapratipadanam*, fol 72*a*, 21 *visrantyupadeśah*, fol 77*b*, 22 *vijnanabhyasavarnanam*, fol 80*a*, 23 *Lilopakhyane Lilaprajnadevyor jnanadehakasagamanam*, fol 81*a*, 24 *Lilopakhyane gaganavarnanam*, fol 85*b*, 25 *Lilopakhyane bhutalokavarnanam*, fol 87*b*, 26 *Lilopakhyane suddhadarsanahetukathanam*, fol 91*b*, 27 *janmantaravarnanam*, fol 95*b*, 28 *girigramavarnanam*, fol 100*a*, 29 *paramakasavarnanam*, fol 104*b* 30, fol 108*a*, 31 *gaganavarayuddhaprekshikasthitavaravarnanam*, fol 110*b*, 32 *akaravarambhanam*, fol 111*b*, 33 *senayoh prathamapatavarnanam* fol 115*a*, 34 *ranaprekshakajanoktivarnanam*, fol. 118*b*, 35 *ranavarnanam*, fol 120*b*, 36 *janapadavarnanam*, fol 125*b*, 37 *Lilopakhyane janapadavarnanam*, fol. 127*a*, 38 *Lilopakhyane aharavarnanam*, fol 130, 39 *nisacarakularatrirananganavar-*

vanam, fol 132*b*, 40 *Līlopākhyāne samarasamanam* (no 2442*a* has *samarasamanantasmṛtyanubhavah*), fol 137*b*, 41 *Līlopākhyāne bhrāntivicāravarnanam*, fol 141*b*, 42 *Līlopākhyāne svapnapurushasatyatvanirūpanam*, fol 141*b*, 43 *Līlopākhyāne agnidāhavarnanam*, fol 149*a*, 44 *Līlopākhyāne agnidāharātriyuddhe vagadbrahmavarnanam*, fol 153*a*, 45 *Līlopākhyāne satyakāmasatyasamkalpasthiti*, fol 154*b*, 46 *Līlopākhyāne Vidūrathaniryāna(m)*, fol 156*a*, 47 *Līlopākhyāne Vidūrathasindhusamagamah*, fol 158*b*, 48 *Līlopākhyāne ayudhavarnanam*, fol 163*a*, 49 *Līlopākhyāne tṛtīyastrayuddham*, fol 165*a*, 50 *Līlopākhyāne Vidūrathamaranavarnanam*, fol 168*a*, 51 *Sindhurashtravarnanam*, fol 169*b*, 52 *maranasamanantaradeha pratibhāvarnanam*, fol 173*a*, 53 *samsṛtivaiditavedya*, fol 175*b*, 54 *Līlopākhyāne maranavicārah*, fol 181*a*, 55 *samsāramaranavastha varnanam*, fol 187*a*, 56 *maranaśayanananta ram*, fol 190*a*, 57 *Līlopākhyāne svapnarthasya vicārah*, fol 193*b*, 58 (*Padmajīvanam*), fol 196*a*, 59 *Padmanirvanam*, *Līlopākhyānam samaptam*, fol 197*a*, 60 *prayojanavarnanam*, fol 201*b*, 61 *jagatsvarūpavarnanam*, fol 204*b*, 62 *daivasabdarthavicārah*, fol 207*a*, 63 *citta vikārah*, fol 207*b*, 64 *bījankuranirnayah*, fol 210*a*, 65 *jīvavicārah*, fol 210*b*, 66 *samsṛti paramayogah*, fol 212*a*, 67 *satyopadesah*, fol 218*a*, 68 *rakshasavarnanam*, fol 219*a*, 69 *Sucyupākhyāne visūcikamantrakathanam*, fol 220*b*, 70 *Sucijavaharavarnanam*, fol 226*a*, 71 *Sucikaparidevanam*, fol 228*a*, 72 *Sucita pahprabhava(varnanam)*, fol 229*b*, 73 *Sucita povarnanam*, fol 232*b*, 74 *Sucitapahparipaka varnanam*, fol 234*a*, 75 *Sucyupākhyāne Suci śariralabhah*, fol 235*a* 76 *vadhikanyayah* (?), fol 236*a*, 77 *rakshasavicārah*, fol 237*b*, 78 *rakshasavarnanam*, fol 239*b*, 79 *rakshasapra snah*, fol 241*b*, 80 *praśnabhedanam*, fol 245*b*, 81. *paramārthapratipādanam*, fol 251*b*, 82 *rakshasasauhardam*, fol 254*a*, 83 *Sūcyupākhyāne kandarapūjanam*, *Sucyupākhyānam sampūrnam*, fol 254*b*, 84 *mano'nkurotpattikathanam*, fol 257*a*, 85 *brahmādityasamagamah*, fol 259*a*, 86 *aindarasamvidhanam*, fol 261*a*, 87 *jagaddasavarnanam*, fol 261*b*, 88 *aindavanirūpanam*, fol. 262*b*, 89 *Kṛtrimendravākyam*, fol 264*b*, 90 *Kṛtrimendrahalyānurāgah*, fol 265*a*, 91 *jīvavatāranakramopadeśah*, fol 268*a*, 92 *manomahatmyavarnanam*, fol 270*a*, 93 (*utpattidarśanah*, MS no 2442*a*, fol 171*b*), fol 271*a*, 94 *brahmanah sarvam samutpadyata iti kathanam*, fol 273*a*, 95 *karmapurushayor aikatmyapratipadanam*, fol 276*a*, 96 *manahsamjnavicārah*, fol 280*b*, 97 *vidaśamahatmyam*, fol 282*a*, 98 *cittopākhyānam*, fol 283*b*, 99 *cittopākhyānam sampūrnam*, fol 285*b*, 100 *cittacikitsapūrvakam cittotpattivarnanam*, fol 288*a*, 101 *Balakakhyayika*, fol 289*b*, 102 *upadeśakaranam*, fol 291*b*, 103 *cittamahatmyam*, fol 293*a*, 104 *aindrajalopākhyāne nṛpaturyamohah*, fol 295*a*, 105 *indrajalopākhyāne raja vabodhah*, fol. 296*a*, 106 *indrajalopākhyāne candalīvivahah*, fol 299*a*, 107 *indrapadavarnanam*, fol 301*a*, 108 *indrakandavarnanam*, fol 302*b*, 109 *candalopākhyāne candalatvavyapagamah*, fol 303*b*, 110 *cittavarnanam*, fol 306*b*, 111 *cittacikitsa*, fol 309*a*, 112 *mukha ravenopadeśamśakathanam*, fol 310*a*, 113 *avidyavarnanam*, fol 313*a*, 114 *yathakathita doshapariharopadeśah*, fol 316*b*, 115 *sukhaduhkhabhoktṛtvopadesah*, fol 318*a*, 116 *sadrakajanmavatarah*, fol 320*b*, 117 *ajnanabhumika varnanam*, fol 322*a*, 118 *jnanabhūmikopadeśah* fol 324*a* 119 *hemormyupadeśah*, fol 326*a*, 120 *candalisocanam*, fol 328*b*, 121 *cittābhava pratipadanam*, fol 331*b*, 122 *svarūpanirūpanam*, fol 335*a*

Compare Weber's Cat, p 187, no 642

304 Foll 160

Sthitiprakaranam, in 62 *sargas* with about 2400 couplets

List of the *sargas* 1 *janyaniraharanam* ends fol 4*a*, 2 *bijoj anyasah*, fol 6*b*, 3 *jagadanantaiarnanam*, fol 8*a*, 4 *sthityankura kalanam*, fol 8*b*, 5 *Bhargaiopakhyane Bharga iasa(m)ralanam*, fol 9*b*, 6 *Bhargaiamanora-jyam*, fol 10*b*, 7, fol 11*b*, 8 *Bhargaiopakhyane (vi)vidhajanmanubhaiah*, fol 12*b*, 9 *Bhargaiakaleiaravarnanam*, fol 13*b*, 10 *Bhargaiopakhyane Kalaiacanam*, fol 17*b*, 11 *Bharg samsarapravrittidarsanam*, fol 21*b*, 12 *Bharg samsarotpattivistaraiarnanam*, fol 22*b*, 13 *Bhrigusamasvasanam*, fol 23*b*, 14 *Bharga iajanmantarasmaranam* fol 25*b*, 15 *Bharga iaj aridelanaj rasai gopadesaprakaranam*, fol 28*b*, 16 *Sukrasya punarjiianam*, fol 30*a* 17 *manorajyasammelanam*, fol 32*b*, 18 *jiiana khandavatarah*, fol 37*b*, 19 *jagratsiapnasu j taturyasvarupaiicarah*, fol 40*a*, 20 *manoru paiarnanam*, fol 40*b*, 21 *iiji anaiad ih*, fol 44*b*, 22 *anuttamapadaiisrantiiarnanam*, fol 46*b*, 23 *sariranagaraiibhutiyogah*, fol 50*a*, 24 *manasyasattapratipadanam*, fol 51*a*, 25 *Damaiyalakatotpattih*, fol 54*a*, 26 *Damaiyi lakata*, fol 57*a*, 27 *pitamahaiakyam* fol 58*b* 28 *Damaiyalakatapunaryuddhaiarnanam*, fol 61*b*, 29 *Damavyalakatopakhyane asurapari bhramsah*, fol 63*b*, 30 *Damavyalakat intara ciraiarnanam*, fol 64*b*, 31 *sadasanniraka ranam*, fol 68*a*, 32 *Damaiyalakatopakhyane sadacaramrupanam*, fol 72*a*, 33 *Damaiyala katopakhyane 'lamkaraicarah*, fol 79*a*, 34 *Damaiyalakatopakhyanam samaptam*, fol 81*b*, 35 *upasamavarnanam*, fol 87*b*, 36 *cidaditya siarupavarnanam*, fol 90*a*, 37 *upasamasvaru pavarnanam*, fol 92*a*, 38 *upasamavarnanam*, fol 96*a*, 39 *sarva katvaj rityj adinam*, fol 101*a*, 40 *brahmaiiedam sarvam jagat iti pratipadanam*, fol 104*a*, 41 *aiidyaj athanam*, fol 106*b*, 42 *jiiaiatataranam*, fol 109*b*, 43 *jiianicayasthanopadesah*, fol 111*b*, 44 *sam saraiataranapratipadanopadesah*, fol 114*b*, 45 *yathabhutarthayogopadesah*, fol 118*a*, 46, fol 119*b*, 47 *jagadiiasananirnayayogopadesah*, fol 124*b*, 48 *Dasuropakhyane Dasuraiarapradi naiarnanam*, fol 127*a*, 49 *Dasurakadamba varnanam*, fol 129*b*, 50 *Dasuradigaialokanam*, fol 130*a*, 51 *Dasurasutanubodhanam*, fol 131*b*, 52 *vibhaiaiarnanam*, fol 133*a*, 53 *samsira nagaravikalpayojaiicarah*, fol 136*a*, 54 *Dasu ropakhyane samkalpacikitsa*, fol 138*a*, 55 *Dasuramelanam*, fol 141*a*, 56 *(kartritva)iicara yogopadesakaranam*, fol 144*b*, 57 *purnasaya siarupavarnanam*, fol 149*a*, 58 *kacagatha*, fol 150*a*, 59 *Srikamal yavyaiaharavarnanam*, fol 154*a*, 60 *vicarapurushanirnayaprasango padesajiiaiatarah*, fol 156*a*, 61 *jananamara nasamsthitih*, fol 158*a*, 62, fol 159

The scribe has added

यदि हृदयनियोगाल्लेखनी भ्रान्तिभावात्
नयनचलनसंगात्तोयशब्दावलंबात् ।
लिखितमकृतबुद्ध्या यन्मया पुस्तकेऽस्मिन्
क्षन्तुमर्हन्तु सन्त ॥ १ ॥
यादृशं॰
हस्ताक्षरस्वैरामर्त्तेनामरामसहा

305 Foll 261

Upasamaprakaranam, in 93 *sargas* with about 4270 couplets

List of the *sargas* 1 *prathamam ahnika varnanam* ends fol 3*b*, 2 *upadesanuvarnanam*, fol 6*a*, 3 *sabhasamsthanam*, fol 8*a*, 4 *Raghavaprasnah*, fol 10*a*, 5 *j rasamopadesah*, fol 13*b*, 6 *prathama upadesah*, fol 15*a* 7 *akasaj halapraptiraj inasamj raptikramasuca nam*,* fol 15*b*, 8 *sidd hag ta*, fol 19*a* 9

* No 2205 [illegible]

janakavitarkah, fol 24*a*, 10 *niścayah*, fol 25*b*, 11 *cittanuśasanam*, fol 26*b*, 12 *prajña mahatmyam*, fol 29*a*, 13 *manonirvaranam*, fol 37*b*, 14 *svacittanirūpanam*, fol 42*b*, 15 *trishnavarnanam*, fol 44*b*, 16 *trishnacikitsa*, fol 46*a*, 17 *trishnavicchedopadeśah*, fol 48*b*, 18 *jivanmuktavarnanam*, fol 53*a*, 19 *pavana lodhanam*, fol 55*a*, 20 *pavanav jñanapraptih*, fol 57*b*, 21 *trishnacikitsayogotpattih*, fol 60*a*, 22 *Virocanasmaranam*, fol 63*b*, 23 *Virocana vacanam*, fol 65*a*, 24 *cittavicikitsayogopadeśah*, fol 70*a*, 25 *Balicintasiddhantayogah*, fol 71*b*, 26 *Balyupadeśayogah*, fol 72*b*, 27 *Balivi srantih*, fol 75*a*, 28 *Balisamadhanavarnanam*, fol 76*b*, 29 *Baler vijnanaj raptih*, fol 80*a*, 30 *Prahradaparivisrantau Hiranyakaśipuvadhah*, fol 82*a*, 31 *Prahradanirnane Narayanakara nam*, fol 85*b*, 32 *Vibudl avakyam*, fol 87*a*, 33 *Narayanagamanam*, fol 89*a*, 34 *Prahradatmayogah*, fol 96*a*, 35 *bra(h)matatmalabhacinta*, fol 102*a*, 36 *pratma(r atma)stavanam* fol 107*b*, 37 *asuramandalavyakulabhavah*, fol 108*b*, 38 *paramesvaravitarkah*, fol 110*b*, 39 *Narayanavacanopanyasah*, fol 113*b*, 40 *Prahla dabodhanam*, fol 116*a*, 41 *Prahladabhishekah*, fol 118*a*, 42 *Prahradasya vyavastha*, fol 120*a*, 43 *Prahradaviśrantih*, fol 122*b*, 44 *Gadhi n iśanam* fol 124*b*, 45 *Gadhivrittante vi aj a car j jal dl ah*, fol 127*a*, 46 *G idl i ritt nte rajyabhramśah*, fol 129*b*, 47 *G i lhi ritt nte j ratyaksl uvalol anam*, fol 133*a*, 48 *G dh i rittante may mal atl athanam*, fol 136*b*, 49 *G adl i rittantah*, fol 139*b*, 50 *Ragl avaśaya t uiyog th*, fol 146*b*, 51 *Ud lalal amanoratl ah*, fol 148*b*, 52 *Udd dal i icarah*, fol 153*b*, 53 *Udd l l a i l isah*, fol 159*b*, 54 *Uddalakas r i t l*, fol 163*b*, 55 *Uddalakanirvanam*, fol 168*a*, 56 *dl y u ic rah*, fol 172*a*, 57 *bheda nir s th*, fol 173*b*, 58 *Su(ra)ghu)vritt nte Vig dv jopa leśah*, fol 176*b*, 59 *Suraghuviśrantih*, fol 178*a*, 60 *Suraghuvrittante Suraghunirvanam*, fol 178*b*, 61 *Suraghuparighasamagamah*, fol 180*a*, 62 *samadhiniscayah*, fol 181*a*, 63 *Suraghuparighaniscayah*, fol 182*a*, 64 *upadeśah*, fol 184*a*, 65 *Bhasavilasavrittante Sahyagiri varnanam*, fol 185*a*, 66 *anityapratipadanam*, fol 186*b*, 67 *antahsamsargavicarah*, fol 188*b*, 68 *sangavicarayogopadesah*, fol 191*a*, 69 *santasamayatayogopadesah*, fol 192*a*, 70 *asam sangavil alpopadesah*, fol 194*a*, 71 *samsaro padesah*(?), fol 198*b*, 72 *mokshasvarupopadeśah*, fol 200*b*, 73 *svatmavicarah*, fol 202*b*, 74 *vairagyopadesah*, fol 207*a*, 75 *muktamukta vicarah*, fol 209*b*, 76 *samsarasagarasamyapratipadanam*, fol 210*b*, 77 *jivanmuktasvarūpa varnanam*, fol 213*a*, 78 *yogavarnanam*, fol 216*b*, 79 *samyakjñanalakshananirūpanam*, fol 217*b*, 80 *drisyadarsanasambandhah*, fol 220*a*, 81 *cittasattapratipadanam*, fol 221*a*, 82 *indriyanusasanayogopadesah*, fol 225*b*, 83 *cittasatt vicarayogopadesah*, fol 228*a*, 84 *Vitahavyamanojagadvarnanam*, fol 230*b*, 85 *Vitahavyasamadhiyogopadesah*, fol 232*a*, 86 *indriyavarganiral aranopadeśah*, fol 234*b*, 87 *Vitahavyanirvanopadesah*, fol 236*a*, 88 *Vita havyaviśrantih*, fol 237*b*, 89 *sadvilasavicarayogopadeśah*, fol 240*b*, 90 *cittopadeśavicarayogah*, fol 242*a*, 91 *samsritibijavicarayogopadeśah*, fol 250*a*, 92 *samsritinirvaranal rama yogopadeśah*, fol 251*a*, 93 *samadarśanam*, fol 261*a*

Date of this volume संवत् ९४५९

306 Foll 298

Atm maprakaranasya purvardl am, in 129 *sarg s* with about 5460 couplets As the 111th *sarga* l as no number, the MS seems to have only 128 *sargas*

List of the *sargas* 1 *devasuryaval avarar yanam* ends fol 4*a*, 2 *viśrantivu lpidhikaranam*,

fol 7a, 3 brahmaikyapratipadanam, fol 8b, 4 cittibhāvapratipādanam, fol 9a, 5 Raghavaviśrāntivarnanam, fol 10a, 6 mohamahatmyam, fol 14a, 7. ajnanamahatmyapraśamsanam, fol 18b; 8 avidyalatavilāsopadeśah, fol 20a, 9 avidyanirākaranam, fol 22b, 10 avidyācikitsa, fol 25a, 11 jivanmuktaniscayayogopa(deśah), fol 30b, 12 jivanmuktasamsayanirūpanam, fol 32a, 13 jñanayogopadesah, fol 33a, 14 Bhuśundopakhyāne Merusikharavarnanam, fol 34b, 15 Bhusundadarśanam, fol 36b, 16 Bhuśundasamayogah, fol 37b, 17 Bhusundasvarūpavarnanam, fol 38a, 18 matrivyavahavavarnanam, fol 40b, 19 alayalabhah, fol 42b, 20 Bhuśundasvarūpanam(?), fol 44b, 21 cirajivitavrittintakathanam, fol 47b, 22 cirajivitavarnanam, fol 50a, 23 Bhusundopakhyane samadhanasamkalpanirakaranam, fol 52a, 24 prānavicaranam, fol 54b, 25 samadhivarnanam, fol 58a, 26 Bhuśundopakhyane cirajivitahetukathanam, fol 59b, 27 Bhuśundopakhyanam, fol 60b, 28 paramarthayogopadeśah, fol 64b, 29 jagatah paramatmamayatvavarnanam, fol 71b; 30 mokshopakhyane-ci(r cai)tyonmukhacittavicarah, fol 77a, 31 manahpranaikyapratipadanam, fol 80b, 32 dehapātavicarah, fol 83b, 33 dvaitaikyapratipadanam, fol 87a, 34 śri parameśvaropadeśah, fol 8?b, 35 devatamayah, fol 91b, 36 paramesvaravarnanam, fol 92b, 37 niyatinrityam, fol 95a, 38 bahyapūjanam, fol 97a, 39 devarcanavidhih, fol 100b, 40 devalatattvavicārah, fol 101a, 41 jagannithyatvapratipadanam, fol 105a, 42 paramatmabhidhanam, fol 107a, 43 vibhrantivarnanam, fol 109a, 44 cittasattasūcanam, fol 111a, 45 mahacitikalpopakhyanam, fol 113a, 46 Sikhidhvajopadeśah, fol 115a, 47 cittaglanopadeśah, fol 117b, 48 brahmaikyapratipadanam, fol 118b, 49 samestivicarayogah, fol 120b, 50 akshara... vicārayogopadesah, fol 124b, 51 indriyarthopalambhavicarah, fol 130b, 52 Narayanavatarah, fol 132b, 53 Arjuneyakhyane Arjunopadesah, fol 137b, 54 Arjunopakhyane atmajñanopadesah, fol 140a, 55 Arjunopakhyane jivatattvanirnayah, fol 142a, 56, fol 145b, 57 Arjunavisrantivarnanam, fol 146b, 58 Arjunopakhyanam samaptam, fol 147b, 59 pratyagatmavabodhah, fol 150b, 60 vibhutiyogopadeśah, fol 151b, 61 jagatsvapnakathanam, fol 153b, 62 svapnasatarudriye bhikshusamsavodaharanam, fol 155b, 63 svapnaśatarudriyopakhyānam, fol 159b, 64 ganativapraptih, svapnarudriyam samaptam, fol 161b, 65 vidyottaravismayavarnanam, fol 162b, 66 bhikshusamsritikathanam, fol 164a, 67, fol 166a, 68 mahamaunayatnopadeśah, fol 167b, 69 pranamanahsamyogavivaranam, fol 171a, 70 Vetalaprasnah, fol 172a, 71 mandapavarnanam, fol 172b, 72 Vetalaprasnakhedah, fol 173b, 73 Vetalopakhyāne, fol 174a, 74 Bhagirathopadeśah, fol 176a, 75 Bhagirathanirvanam, fol 176b, 76 Gargavataranam, fol 177b, 77 Sikhidhvajavilasakathanam, fol 179b, 78 Cūdalaprabodha, fol 181b, 79 Cūdalatmalabhah, fol 182b, 80 pavcakavilasah, fol 187b, 81 agnishomavidharanam, fol 194a, 82 animadilabhayogopadesah, fol 195b, 83, fol 196b, 84 Sikhidhvajapravrajya, fol 198b, 85 sukhavicarayogopadeśah, fol 204b, 86 Kumbhajanmakathanam, fol 206a, 87 Sikhidhvajavibodhanam, fol 108b, 88 Sikhidhvajopakhyane cintamanyupakhyanam, fol 209b, 89 gajendropakhyanam, fol 211a, 90 cintamanisiddhivicittiantaravivaranam, fol 213a, 91 ... tāntanirupanam, fol 214a, 92 sarvatyagah, fol 216b, 93 Sikhidhvajavabodhanam, fol 220a, 94 Sikhidhvajavabodhanam, fol 225a, 95 Sikhidhvajavisrantih, fol 227a, 96 Sikhidhvajavabodhanam, fol 230b, 97. Sikhidhvajaprabodhanam, fol 232b, 98 Sikhidhvajavabodhavarnanam,

fol 234b, 99, fol 236a, 100 *Sikhidhvaja-paramavibodhanam*, fol 237b, 101 *Śikhidhvajabodhanam*, fol 241a, 102 *Sikhidhvajasamadhana(m)*, fol 242a, 103 *Kumbhapunarugamayogopadeśah*, fol 244b, 104 *jnanmuktiyavaharapratipadanam*, fol 247a, 105 *Sikhidhvajopakhyane strītvalabhah*, fol 249b, 106 *Lilāvivahah*, fol 252a, 107 *Sakragamanam*, fol 253b, 108, fol 255b, 109 *Cūdalaprakaṭikaranam*, fol 258b, 110, fol 259b, 111, fol 260b, 112 *Kacaprabodhah*, fol 262b, 113 *mithyapurushopakhyane akasarakshanam*, fol 263b, 114 *mithyapurushopakhyanam*, fol 265a, 115 *yogopadeśah*, fol 266b, 116 *vratatrayanirupanam*, fol 268a, 117, fol 269a, 118, fol 269b, 119, fol 270b, 120, fol 271b, 121, fol 273a, 122, fol 274a, 123 *Ikshvakuprabodhanam*, fol 275a, 124, fol 275b, 125 *mrigavyadhiyam*, fol 277b, 126, fol 278a, 127 *paramarthasvarupavarṇanam*, fol 285a, 128 *Bharadvajmuktisasanam*, fol 290a, 129 *Rimaviyuktanam*, fol 298a

307 Foll 230

Nirvanaprakaranasya uttarardham, sargas 1–76, *sl* 9, with about 2870 couplets

List of the *sargas* 1 *icchacilitsayogopadesah*, fol 4a, 2 *karmabijadahayogopadeśah*, fol 8a, 3 *drisyopasamayogopadesah*, fol 10b, 4 *ahantanirasah*, fol 14b, 5 *vidyadharaprasnah*, fol 15b, 6 *vairagyavarnanam*, fol 20a, 7 *jagadvulsha(r jagajjala?)bijavarnanam*, fol 22a, 8 *miyamandapavarnanam*, fol 24a, 9 *citkacana(?)yogopadesah*, fol 25b, 10 *sargaja-vargapratipattiyogopadesah*, fol 27b, 11 *yatha bhutarthavedanam*, fol 29a, 12 *samkalpasargayor aikyapratipattih*, fol 33a, 13 *Indropakhyane trasarenvantarasanghavarnanam*, fol 35a, 14 *sargasamkalpayor aikyapratipadanam*, fol 37a, 15 *vidyadharanirvanam*, fol 38b, 16 *vidyidharopakhyane vidyadharanirvanam*, fol 39b, 17 *ahamtvāsattāyogopadeśah*, fol 41a, 18 *jagajjalakośasadharmyayogopadeśah*, fol 45b, 19 *viradatmavarnanam*, fol 49b, 20 *jivanirnayayogopadeśah*, fol 51a, 21 *jñanavijñanavicārah*, fol 53a, 22 *sukhayogopadesah*, fol 58b, 23 *Mankinirvanam*, fol 62a, 24 *Mankivairagyavarnanam*, fol 64a, 25 *Mankibodhanam*, fol 66b, 26 *Mankinirvanasamaptih*, fol 69b, 27, fol 71a, 28 *tattvasiddhantapratipadanam*, fol 73b, 29 *bhavanapratipadanam*, fol 80a, 30 *paramarthopanyasayogah*, fol 82b, 31 *nirvanayuktyupadesavarnanam*, fol 85, 32 *satyavabodhanopadeśah*, fol 88a, 33 *satyarthopanyasayogah*, fol 91a, 34, fol 94a, 35 *parabrahmasvarūpavarnanam*, fol 97a, 36 *samsarabijakathanam*, fol 100a, 37 *drisyadrisyopayogah*, fol 106b, 38 *nirvanavarnanam*, fol 110a, 39 *Vasishthagitasu svabhavaviśrantiyogopadeśah*, fol 113, 40 *Vasishthagitasu atmaviśrantikathanam*, fol 114b, 41 *svarūpaviśrantyartham upadesakaranam*, fol 115a, 42 *nirvanopadeśah*, fol 120a, 43 *brahmaikatmatopadeśah(?)*, fol 124b, 44 *manovipadvarnanam*, fol 128b, 45 *Harinakopakhyane*, fol 133b, 46 *samyavabodhana(m)*, fol 135a, 47 *mumukshuprathamopakramah*, fol 139a, 48 *vivekamahatmyam*, fol 142a, 49 *sarvapaśantih*, fol 146b, 50 *jivasatyakaprakaravarnanam*, fol 148b, 51 *viśrantiyogopadesah*, fol 152a, 52 *brahmasvarūpavarnanam*, fol 156b, 53 *nirvanavarnanam*, fol 158a, 54 *advaitaikyapratipadanam*, fol 161a, 55 *jagatah paramarthamayavarnanam*, fol 162b, 56 *akaśamandiravasishthasamadhanavarnanam*, fol 165a, 57 *viditavedyahamkaravicarah*, fol 167a, 58 *sargabrahmaikapratipadanam*, fol 169a, 59 *jagajjalavarnanam*, fol 173b, 60 *jagajjalavarnanam*, fol 179a, 61 *jagadakasaikabodhah*, fol 183a, 62 *vidaikyavahyam*, fol 186b, 63

jagattattvaikyapratipādanam, fol 190*a*, 64 *pashanopakhyane vidyadharivyasanavarnanam*, fol 194*b*, 65 *vidyadharijanmaryavaharavarnanam*, fol 197*a*, 66 *silantaravarnanam*, fol 199*a*, 67 *abhyasaprasamsanamav°*, fol 202*a*, 68 *pramanapratisiddhyadrisyanupapattiv°*, fol 205*b*, 69 *sargapraptih*, fol 207*b*, 70 *silantar jagatpit imahavakyani*, 210*a*, 71 *kalpakshobhah*, fol 214*b*, 72 *nirvanam*, fol 217*a*, 73 *viradatmavarnanam*, fol 221*a*, 74 *viradatmav°*, fol 224*b*, 75 *mahakalpantagniv°*, fol 230*a*, 76 *sl* 1–9, fol 230*b*.

308 Foll 231 (231–461)

Nirvanaprakaranasya uttarardham, *sarga* 76, *sl* 10 to *sarga* 138, *sl* 9, with about 2760 couplets

Last of the *sargas* 76 *pushkaravartiadam barah* ends fol 232*b*, 77 *pushkaravartitavrishtivisamshtulajagadvarnanam*, fol 235*b*, 78 *ekarnavavarnanam*, fol 237*a*, 79 *vasanabhava pratipadanam*, fol 242*b*, 80 *bhrantimatratva pratipadanam*, fol 248*a*, 81 *pashanopakhyane kalaratrivarnanam*, fol 256*b*, 82 *pashano pakhyane Siva(sva)rūpavarnanam*, fol 259*b*, 83 *Visvarupadarsanam*, fol 261*b*, 84 *Siva saktivarnanam*, fol 266*b*, 85 *pashanopakhyane prakritipurushakramavarnanam* fol 268*a*, 86 *jagadanyavarnanam*, fol 272*a*, 87 *parthivajagadanantyapratipadanam*, fol 277*a*, 88 *bhumandalasayavarnanam*, fol 279*a*, 89 *drisyaprakasapratipadanam*, fol 280*b*, 90 *jalajagadvarnanam*, fol 283*a*, 91 (*taijasa*) *jagattve*(sic)*varnanam*, fol 288*b*, 92 *para marthasargayor aikyapratipadanam*, fol 293*b*, 93 *akasamandapasiddhasamagamagatl avarna nam*, fol 300*a*, 94 *pisacavarnanaprasangena jagadbrahmanor aikyapratipadanam*, fol 306*b*, 95 *pashanopakhyane I asisl thasariravarnanam*, fol 308*b* 96 *amaratvapratipadanam*, fol 311*b*, 97 *vivekiviralatvapratipadanam*, fol 316*a*, 98 *sajjanasamagamaprasamsavarnanam*, fol 317*b*, 99 *paramarthanirupanam*, fol 321*b*, 100 *nistil yanirakaranam*, fol 327*a*, 101 *paramopadesah*, fol 329*b*, 102 *maranadyabhavopadesah*, fol 333*b*, 103 *sal alabhavabhavopadesena paramartl aikyapratipadanam*, fol 342*b*, 104 *jagadasa(t)tapratipadanam*, fol 343*b*, 105 *jagratsvapnai(kyam)*, fol 347*b*, 106 *karyakarananirasavarnanam*, fol 352*a*, 107 *avidyabhavapratipadanam*, fol 353*a*, 108 *avidyopakhyane avidyakshepaneparthivasamram bhavarnanam*, fol 356*b*, 109 *agnipravesad de halabhah*, fol 358*b*, 110 *samgramavarnanam*, fol 361*b*, 111 *caturdiggatabaladravanam*, fol 364*b*, 112 *balaparibhramsah*, fol 367*a*, 113 *samudravarnanam*, fol 369*b*, 114 *digdarsanam*, fol 372*b*, 115 *vipascidanucara(l ritapadartha)v°*, fol 379*a*, 116 *svakakakolilavarnanam*, fol 391*a*, 117 *padmabhramarahamsavarnanam*, fol 397*a*, 118 *harinamayurabalamugdhadivarnanam*, fol 400*b*, 119 *pathikavirahavarnanam*, fol 405*a*, 120 *digantarakhyanam*, fol 407*b*, 121 *vipascinnirnayah*, fol 409*a*, 122 *arnavaparikramavarnanam*, fol 411*a*, 123 *vipascidupakhyane digviharanam*, fol 412*b*, 124 *dvipantaravarnanam*, fol 414*b*, 125 *jivanmuktakalanam*, fol 420*b*, 126 *vipascijjanmantaracaranam*, fol 425*a*, 127 *bhugolakanirnaye 'vidyopakhyane bhugolak*, fol 427*b*, 128 *brahmagitasu brahmakasavipascijjagaccandra(da)rsanam*, fol 431*a*, 129 (*vipascinmrigalabhah*), fol 435*a*, 130 *mrigavahnipravesah*, fol 437*b*, 131 *Bhasasamsarav°*, fol 443*b*, 132 (*Bhasa varnitasvajanmaparampara*), fol 445*a*, 133 *mahasavavarn°*, fol 448*a*, 134 *savopakhyane devaparidevanav°*, fol 452*b*, 135 *savopasamah*, fol 453*b*, 136 *masakavyadhabodhanam*, fol 456*b*, 137 *jagratsvapnasushuptaturiyav°*, fol 461*a*

309 Foll 236 (462–697)

Nirvanaprakaranasya uttarardham, sarga 138, *sl* 10 to *sarga* 216, with about 3250 couplets

List of the *sargas* 138 (*citta*) *sarvatmakata pratipadanam* ends fol 463b, 139 *jagannasav°*, fol 469a, 140 *hridayakalpanav°*, fol 473a, 141 (*kalpantarav°*), fol 473b, 142 *karmanirnayah*, fol 476a, 143 *vipascidupakhyane nirvanabodhopadesah*, fol 481b, 144 *padarthavicarah*, fol 485b, 145 *jagratsushuptavarnanam*, fol 490a, 146 *savopakhyane sushuptavicarah*, fol 492a, 147 *svapnopalabhanam*, fol 494a, 148 *svapnanirnayah*, fol 497b, 149 *karanavicarah*, fol 501a, 150 *paramopadeśah*, fol 504b, 151 *abhivadarśanam*, fol 505b, 152 *munitrisamkathavarnanam*, fol 507a, 153 *sarvatmyapratipadanam*, fol 508b, 154 *yathabhūtarthavarnanam*, fol 510a, 155 *bhavisampattivarnanam*, fol 514a, 156 *Sindhusambodhanam*, fol 515b, 157 *Sindhu*(*nirvanam*), fol 518b, 158 *savanirnayah*, fol 519b, 159 *vipascitsamsarabhramavarnanam*, fol 524a, 160 *svarganarakopalambhavarnanam*, fol 527b, 161 *nirvanavarnanam*, fol 531a 162 *avidyanirasanah*, fol 533b, 163 *indriyasastravarnanam*, fol 538a, 164 *jagatparamatmanor aikyayogopadesah*, fol 539b, 165 *jagratsvapnailyopadesah* fol 541a, 166 *silopakhyanam*, fol 544a 167 *jagratsvapnasushuptyabhavapratipadanam*, fol 547a 168 *salabhanjikopadesah*, fol 552b 169 *visrantacittavarnanam*, fol 555b 170 *tattvavyavaharavarnanam*, fol 558a, 171 *dvaitaikyanirama yayogopadeśah*, fol 561b, 172 *jagato brahmatvapratipadanam*, fol 566a, 173 *brahmagitasu paramarthopadeśah*, fol 569a, 174 *brahmagitasu nirvanopadesah*, fol 571b, 175 *paramarthagitasu advaitayuktih*, fol 577a, 176 *brahmagitasu brahmandopakhyanam*, fol 579a, 177 *brahmagitasu satyavarnanam*, fol 583a, 178 *brahmagitasv andaropakhyanam*, fol 587b, 179 *brahmamayatvapratipadanam*, fol 589a, 180 *brahmagitasu tapasopakhyanam*, fol 591b, 181 *brahmagitasu Gauryaśramavarnanam*, fol 594a, 182 *brahmagitasu saptadvipesvaropakhyanam*, fol 596b, 183 *dvipasaptakashtakavarnanam*, fol 601a, 184 *Kundadantopadeśah*, fol 604a, 185 *Kundadantaprabodhah*, fol 605b, 186 *brahmagitasu sarvam khalv idam brahmeti pratipadanam*, fol 612a, 187 *jivatvasamsrtipratipadanam*, fol 617a, 188 *jivarūpavarnanam*, fol 619a, 189 *brahmaikatapratipadanam*, fol 620b, 190 *Ramavisrantih*, fol 628b, 191 *mahavadabodhanam*, fol 630a, 192 *visrantyupagamavarnanam*, fol 631b, 193 *visrantikathanam*, fol 633a, 194 *Ramavisrantyupagamah*, fol 636b, 195 *bodhaprakaśikaranayogopadesah*, fol 641b, 196 *vaivadhikopakhyane cintamanilabhah*, fol 643a, 197 *sastramahatmyam*, fol 645b, 198 *samadrishtiprasamsa*, fol 648b, 199 *muktapurushasthanavarnanam*, fol 651b, 200 *sadhuvada*(*sa*)*paryadivarnanam*, fol 655b 201 *visrantiprakatikaranayogopadeśah*, fol 657b, 202 *atmaviśramangikaranam*, fol 658b, 203 *nirvanavarnanam*, fol 661a, 204 *cidakasaikatapratipadanam*, fol 663a, 205 *sarvakaranirasah*, fol 665b, 206 *mahaprasnah*, fol 668b; 207 (*maha*)*prasn*(*ottaram*), fol 671a, 208 *mahapraśnamokshanam*, fol 673b, 209 *sarvasiddhanubhutidarsanam*, fol 676b, 210 *dvaitaikyopalambhanirasah*, fol 679b, 211 *paramarthopadesah*, fol 681b, 212 *paramarthanirupanam*, 213 *praktanaramasisyatvopakhyanam*, fol 687b, 214 *mahotsavavarnanam*, fol 692a, 215 *Vasishthabrahmadarsanam*, fol 694, 216, fol 696b

Date संवत् १९५९ । लिखितं माधव नन्दराम का स्याम

[H T COLEBROOKE]

2415.

2941. Foll 873, size 13⅞ in by 5¼ in, good, modern Devanagari writing, 8–14 lines in a page

Yogavasishtha, with *Anandabodhendra's Tatparyaprakaśa*, incomplete

I *Mumukshuvyavaharaprakarana*, foll 92

II *Upasamaprakarana*, foll 302

III *Nirvānaprakarana, pūrvardha*, foll 401

IV *Nirvanaprakarana, uttarardha*, foll 78, incomplete, the MS extending to *sarga* 29, *sl* 75 [Dr John Taylor]

2416–2420.

2352, 2156, 2442a, 2174, 2205 Size 11 in by 6⅜ in, 10–12 lines in a page, good old writing

Yogavasishtha, a third copy, without the commentary The *Nirvanaprakarana* is wanting The colophons are nearly the same as in the first copy, but they all have *śatasahasryam samhitayam*

Many leaves are very much injured on the left side

2352 Foll 49
Vairagyaprakarana

2156. Foll 35
Mumukshuvyavaharaprakarana This part was dated, but the figures marking the century have been torn off २२ (1622?) वर्षे माघ सुदि ३ दिन श्रीविश्वेश्वरराजधान्यां । साह श्रीपादवकेन सपो यं लि प रिसुत उदपाकरशर्मणे दत्त ॥

2442a Foll 221
Utpattiprakarana, with 122 *sargas*

2174 Foll 114
Sthitiprakarana

2205 Foll 182
Upasamaprakarana The last leaf is wanting (with the last couplet of the 93rd *sarga*) Foll 176 and 177 are misplaced

[Gaikawar]

2421.

3168 Foll 82, size 18 in by 8½ in, 11–17 lines in a page, fair writing

Nirvanaprakaranasya Purvardham, the same part of the *Yogavasishtha* as no 2411 (306), but incomplete and without the commentary

The last leaf but one ends with the 31st verse of the 108th *sarga*, the last leaf contains the first twenty one verses of the *Mokshopayasara*, see no 2424

[Gaikawar]

2422.

2766 Foll 144, size 12¾ in by 8⅝ in, 26–40 lines in a page, fairly written in the Bengali character

Nirvanaprakaranasya uttararddham, a fragment, which contains the same part of this chapter of the *Yogavasishtharamayana* as no 2413 (308) both copies begin and end with the same words and have the same blunders

[Coll of Fort William]

2423.

2442b Foll 30, size 11 in by 6⅜ in, 10 or 11 lines in a page, good old writing

Nanaprasnatmakah Khila Mokshopayah, a supplement to the *Nirvanaprakarana*, in 14 *sargas* of about 550 couplets

List of the *sargas* 1 *mahapralayavivaranh* ends fol 4b, 2 *ativahikstibhutikaikyaradhanapūrvakam bandhabharapratipadanam*, fol 7a, 3 *brahmatapratipadanam*, fol 9a, 4 *pri*

Jñitamaranavicarah, fol 12*a*, 5 *maranajñitaikyabodhanam,* fol 13*a*, 6 *jñasvabhaveshu paramarthavacanam,* fol 16*a*, 7 *jñasvabhaveshu paramajadavabodhanam,* fol 18*a*, 8 *jivanmuktasvabhavavarnanam,* fol 20*b*, 9 *sadehadehamuktavarnanam,* fol 22*b*, 10 *lokadvayanubhavayuktyupadeśah,* fol 24*a*, 11 *sargadav upadanakarananirakaranam,* fol 25*a*, 12 *prakritajanmapitrikaryavarnanam,* fol 26*a*, 13, fol 28*b*, 14, fol 29*b*

The MS begins

श्रीरघुनाथाय नम ॥ अत. पर खिला मोक्षोपाया भविष्यन्ति । येषामय प्रतिसधि ॥ श्रीवल्मीकिरुवाच ॥

निर्वाणार्थोदुदारार्थादस्मात्प्रकरणात्परं ।
जीवस्वभावा श्रूयन्तां मोक्षोपाया खिला इमे ॥ १ ॥
निर्वाणाख्य प्रकरण वर्णयित्वा सुविस्तरं ।
श्रेयसे महतां श्रेष्ठो वसिष्ठ प्रोक्तवानिदम् ॥ २ ॥

Colophon (fol 29*b*) इति श्रीवल्मीकिविरचिते देवदूताक्ते महारामायणे शतस(ा)हस्त्र्यां सहितायां मोक्षोपाये वालकाण्डे निर्वाणप्रकरण समाप्तम् ।

The last two pages contain a list of the *upakhyanas* of the whole work At the end this part is called नानाप्रश्नात्मका खिला मोक्षोपाया

[GAIKAWAR]

2424.

2120 Foll 237, size 9¾ in by 5½ in, generally 9 or 10 lines in a page, large writing

Mokshopayasara, or *Laghuyogavasishtha,* an abridgment of the voluminous *Yogavasishtha,* by *Pandit Abhinanda,* a native of Bengal

See Hall's Index, p 121, no cxliv (*Yoga vasishthas ira*), Berlin Catalogue, p 191, no 643 It has forty eight *sargas,* the first twenty eight of which were printed at Calcutta in 1851 (the *Yoga-Vasishtha-Ramayana* with a Bengali translation executed by *Srijati Bhattacarya,* under the patronage of *Baboo Satya Churn Ghoshal Bahadoor*) A complete edition of the *Laghuyogavasishtha* was printed in the *Nirnayasagara Press,* Bombay, *Samvat* 1944, the first three *prakaranas* with *Atmasukha's Vasishthacandrika,* the last three with *Mummadideva's Samsaratarani* It begins

दिवि भूमौ तथाकाशे बहिरन्तश्च मे विभुः ।
यो विभात्यवभासात्मा तस्मै सर्वात्मने नम ॥ १ ॥
अह बद्धो विमुक्त स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः ।
नात्यन्तमज्ञो नो तज्ञ.(r ज्ञ) सो ऽस्मिन्शास्त्रे ऽधि
[कारवान् ॥ २ ॥

The same verses occur at the beginning of the second chapter in the *Vairagyaprakarana* of the *Yogavasishtha,* see also the beginning of the *Yogavasishthasara,* verse 2

Colophon of the last chapter इति श्रीतर्कवागीश्वरसाहित्याचार्यसविद्विवेकाचार्यवाचस्पतिगौडमण्डलालंकारपण्डितश्रीअभिनन्दसमुद्धृते वाल्मीकीये रामायणे वाल काण्डमोक्षोपायसारे निर्वाणप्रकरणं समाप्तम् ॥

The leaves of this copy belong to three different ages, the last leaf with the date belongs to the second age सवत् ॥ १७३१ ॥ वर्षे शाके ॥ १५९६ ॥ प्रवर्तमाने पौषशुदि ॥ ७ ॥ गुरौ लिपित १ भ० गोविन्दसुत श्रीभवानीसुतहे केशवजिता स्वात्म(r ०त्म)-पठनार्थे लिखितं ॥

[GAIKAWAR]

2425.

1342 Foll 198, size 12 in by 5 in, generally 9 or 10 lines in a page, fair writing

Mokshopayasara, a second copy

Colophon of the *Nirvanaprakarana* इति श्रीवाल्मीकीये रामायणे मोक्षोपायसारे च(ा)भिनोद्धृते निर्वाणप्रकरणं समाप्तम् ॥

Date of the copy संवत १६६६ समये ज्येष्ठसुदिदशमी शुक्रवासरे पुस्तकमिदं लिपितं द्योकतशुक्लेन सेव(ा)ग्रामवासिना॥

[H T COLEBROOKE]

2426.

2532f. Foll 19, size 10 in by 6 in, eight lines in a page, large good writing

Yogavasishthasara, a short compendium of the *Yogavasishtharamayana*, in ten *prakaranas* with about 220 couplets

See Hall's Index, p 122, no cxlvi, Aufrecht's Oxford Cat, p 232, no 563, Weber's Berlin Cat, p 186, no 640, Raj Mitra's Notices, i, p 193, ix, p 283 (*Nirvanasthiti*)

It begins दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानन्तचिन्मात्रमूर्तये ।

[GAIKAWAR]

2427.

1521f Foll 22, size 10⅜ in by 4⅝ in, 9–14 lines in a page, fair writing

Yogavasishthasaravivriti, the same work, with a *commentary composed by Mahidhara*, at Benares, in Samvat 1654

See Hall's Index, p 122, Aufrecht's Oxford Cat, p 233, no 564, Weber's Berlin Cat, p 186, no 640, Aufrecht's Florentine MSS, p 81, no 254 Printed at Calcutta

The MS ends

वेदेषुषोडश मिते समये तु शुक्रे
मासे (s) सिते गण(प)वासर इन्दुवासरे (r °वारे) । *
वाराणसीसुनगरे महिभागलेखी
डासिष्ठसारविवृतिं प्रविचार्य युद्धा ॥ १ ॥
काश्यां वासिष्ठसारस्य विवृतिषो मया कृता ।
तया ब्रह्मस्वरूपो ऽसौ प्रीयतां नरकेशरी ॥ २ ॥
श्रीमद्ग्रन्थसंख्या शतनवाधिकविंशतिश्लोकसयुता ।
सद्भिः सार्कं विचार्य मया विनिर्मिता नान्यथा सुम(रा)-
निना ॥ ३ ॥

इति श्रीयोगवासिष्ठटीकेयं समाप्तेति भाद्रशुक्लसप्तम्यां श्री प्रमादीसंवत्सरे संवत् १६९८ । [H T COLEBROOKE]

2428.

1364c Foll 45 (२–४६), size 10⅞ in by 5⅜ in, generally seven lines in a page, large good writing

* According to Prof Kielhorn this date corresponds to Monday, 25th April (Old Style), A D 1597

Yogavasishthasaravivarana, text and commentary, a second copy Note of the scribe लिपित स्थानवारिदेवीसिंहराज्यलेपकसाहुमायाराम शुभमस्तु ॥

The first leaf is wanting

[H T COLEBROOKE]

2429.

2636. Foll 30, size 10¼ in by 4¾ in, generally nine lines in a page, fair writing

Yogavasishthasaravivarana, a third copy, dated आषाढसुदि सोमवार ग्वालियरमध्ये लिपितं वैरागीपाटमदा । The verses containing the date of this commentary are wanting here

See Mackenzie Cat, vol i, p 11, no iii

[MACK COLL]

2430.

2609b Foll 33, size 10¼ in by 6 in, 8–13 lines in a page, fair writing

Yogavasishthasaravivarana, a fourth copy, but differing in the introductory verses

यत. सर्वाणि भूतानि प्रतिभान्ति स्थितानि च ।
तत्रैवोपशम यन्ति तस्मै सत्यात्मने नम ॥
वसिष्ठेन यतीन्द्रेणोपदिष्टाद्राघवं प्रति ।
सारमुद्धृतवान् कश्चिद्ब्रह्मविद्यामहार्णवात् ॥
तत्रादौ वासिष्ठसाराख्यं°

The verses containing the date of the commentary are wanting

Colophon इसतं जानो पौतांबरगोविंदजी ॥

[GAIKAWAR]

2431.

433b Foll 24, size 12¼ in by 4½ in, generally eleven lines in a page, middling writing

Yogavasishthasaravivarana, a fifth copy The first of the final verses is wanting In the introduction it agrees with no 2430 (2609*b*)

[H T COLEBROOKE]

2432.

2609a Foll 30, size 10¼ in by 5¾ in, eight lines in a page, good writing

Vasishthayogakanda, a dialogue between *Vasishtha* and his son *Sakti*, see Raj Mitra's Notices, i, p 256, no 453 It is identical with the *Vasishthasamhita* of the Oxford Cat, p 233, no 565 But this copy has eight *adhyayas*, whilst the Oxford copy has only four, the introduction being also more complete in this copy

It begins

वसिष्ठं वाग्विदां श्रेष्ठं त्रिकालज्ञमनुत्तमम् ।
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं योगेषु परिनिष्ठितम् ॥ १ ॥
जितेन्द्रियं जितक्रोधं ब्रह्मज्ञं ब्राह्मणप्रियम् ।
तपोवनगतं सौम्यं सदाध्ययनतत्परम् ॥ २ ॥
ब्रह्मविद्भिर्महाभागैर्ब्राह्मणैश्च सुसेवितम् ।
सर्वभूतसमं शान्तं सत्यसन्धं गतक्लमम् ॥ ३ ॥
गुणज्ञं सर्वभूतेषु परार्थैकप्रयोजनम् ।
नित्यकर्मरतं नित्यं कृतपौर्वाह्णिकक्रियम् ॥ ४ ॥
प्रणम्य दण्डवद्भूमौ महाकारुणिकं मुनिम् ।
पप्रच्छ पितरं शक्तिः प्राञ्जलिः श्रद्धयान्वितः ॥ ५ ॥
शक्तिरुवाच ॥
भगवन् सर्वशास्त्रज्ञ सर्वभूतहिते रत ।
केनोपायेन संसाराद्बहुदुःखसमाश्रयात् ॥ ६ ॥
नानाविधभयोपेताज्जन्ममृत्युजरान्वितात् ।
सर्वहानमयादस्मान्मुक्तो ऽहं स्यां सदा सुखी ॥ ७ ॥

The contents of this work, as given in the Oxford Catalogue, refer only to the first four *adhyayas*

The fifth chapter is introduced by new questions of *Sakti* (fol 17*a*)

इत्युक्तो योगिना योगी वसिष्ठेन महात्मना ।
शक्तिः पुत्रो महाभागः पप्रच्छ पितरं पुनः ॥
यद्यात्मा निर्गुणः शुद्धः सदानन्दो ऽजरो ऽमरः ।
समृतिस्तात कस्य स्यात देहनाशे कथं स्थितिः ॥
नाशकाले कथं तस्य ज्ञायते भगवन्स्थितः ।
यथावत्सर्वमेतत्त्वं वक्तुमर्हसि सांप्रतम् ॥

The answer and the expositions of *Vasishtha* take the fifth, sixth and seventh *adhyayas* (end fol 26*b*) Then again at the beginning of the eighth chapter *Sakti* asks

केनोपायेन भगवन् कालवित्कालजिद्भवेत् ।
तदहं श्रोतुमिच्छामि यथावद्ब्रूहि मे प्रभो ॥
एवं पृष्टः स भगवान् शक्तिना वेदवादिना ।
वात्सल्यं कृपयालोक्य विनयोपायमब्रवीत् ॥

Date of the copy संवत् १७०१ श्रावणशुद्ध १३ भौमे लिखितमिदं पुस्तकं ॥

[GAIKAWAR]

2433.

1464b Foll 68, size 8¾ in by 3½ in, fair Devanagari writing of about 1650 A D, 8–13 lines in a page

Mokshalakshmivilasa, an exposition of *Vedanta* doctrines in the form of a commentary on the *Jabalopanishad*, by *Vallabhendra Sarasvati*, pupil of *Vasudevendra Sarasvati*

It begins श्रीविघ्नविनायकाय नमः । बृहस्पतिरुवाच [see above, no 491, 4, *Atharvana Upanishads* (Bibl Ind) p 437] याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं । अविमुक्तं वै कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं तस्माद्यत्र क्वचन गच्छति तदेव मन्येतेति । अत्र हि जन्तोः प्राणेषूत्क्रममाणेषु रुद्रस्तारकं ब्रह्म व्याचष्टे येनासावमृतीभूत्वा मोक्षीभवति तस्मादविमुक्तमेव निषेवेताविमुक्तं न मुञ्चेदविमुक्तं न विमुञ्चेदेवमेवैतद्याज्ञवल्क्यं ॥ ० ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसांबशिवाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

विघ्नानशेषाननिश(r °शं) निघ्नन्नापादनेकधा ।
विघ्नराजः सदा पायात् त्रिपुरघ्नाभिपूजितः ॥ १ ॥
उमासहायमोमर्थमेकमंगाव्ययान्वितं ।
अद्वयं महतो हेतुं वीनुदं शिवमाश्रये ॥ २ ॥
यत्पादपद्मस्मरणाज्ज्ञानश्रीयशसां निधिः ।
नरो भवति तान्वन्दे वासुदेवेन्द्रदेशिकान् ॥ ३ ॥
गुरोरनुग्रहात्साक्षात्परमश्रेयसे नृणां ।
सम्यक्श्रुत्यर्थमखिलं पुराणैरधिगम्य च ॥ ४ ॥

श्रीवल्लभेन क्रियते काशीं नत्वोपबृंहणे ।
मोक्षलक्ष्मीविलासाख्या व्याख्या जाबालमुग्धुते ॥

बृहस्पतिर्देवाचार्य उवाच प्रष्टवान्याज्ञवल्क्यं । स्पष्टं । यन्नुप सिद्धं कुरुक्षेत्र कुत्सितं रौतीति कुरु पापं कर्म तस्य क्षेपणा ऽमनकारणत्वाच्चेत्र०

It ends अथवा स्वर्गभूतानपि देवर्षिमनुष्यस्थापितलिंगानां महात्कस्यचिल्लिंगस्य संनिधौ यत्र प्राप्त इति वा संनिधमुक्तिरिति । अतो न सनत्कुमारोक्तपुराणवचनविरोधः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवासुदेवेंद्रसरस्वतीपतिवर्यशिष्यश्रीवल्लभेंद्रसरस्वतीविरचितमोक्षलक्ष्मीविलासे चतुर्थः परिच्छेदः ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासः समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

2434

790b Foll 27, size 9¾ in by 4 in, legibly written in Devanagari, in the latter part of last century, ten lines in a page

Yajnavalkyagita, a (*Paurank*) treatise on *Yoga*, in the form of a dialogue between *Yajnavalkya* and *Gargi Maitreyi* In twelve *adhyayas*

It begins

याज्ञवल्क्यमृषिश्रेष्ठं सर्वज्ञं ज्ञाननिर्मलं ।
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं सदा ध्यानपरायणं ॥ १ ॥
वेदवेदांगतत्त्वज्ञं योगेषु परिनिष्ठितं ।
जितेंद्रियं जितक्रोधं जिताहारं जितामय ॥ २ ॥
तपस्विनं जितामित्रं ब्रह्मण्यं ब्राह्मणप्रियं ।
तपोवनगतं सौम्यं संध्योपासनतत्परं ॥ ३ ॥ ० ५ ॥
तमेवंगुणसंपन्नं नारीणामुत्तमा वधूः ।
मैत्रेयी च महाभागा गार्गी च ब्रह्मविद्वरा ॥ ६ ॥
सभामध्यगता त्वेवमृषीणामुग्रतेजसां ।
प्रणम्य दंडवद्भूमौ गार्ग्यतद्वाक्यमब्रवीत ॥ ७ ॥
भगवन् सर्वशास्त्रज्ञ सर्वभूतहिते रत ।
योगतत्त्वं मम ब्रूहि सांगोपांगं विधानतः ॥ ८ ॥
एवं पृष्टः स भगवान्सभामध्ये स्त्रिया तदा ।
घृणोनालोक्य नेत्राभ्यां वाक्यमतदभाषत ॥ ९ ॥
उत्तिष्ठोत्तिष्ठ भद्रं ते गार्गि ब्रह्मविदां वरे ।
वक्ष्यामि योगसर्वस्वं ब्रह्मणा कीर्तितं पुरा ॥ १० ॥ ०

The first *adhyaya* ends fol 5 इति याज्ञवल्क्यगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे याज्ञवल्क्यगार्गीसंवादे प्रथमो ऽध्यायः ।

The MS ends इति श्रीयाज्ञवल्क्यगीतासूपनिषत्सु द्वादशो ऽध्यायः ॥ [H T COLEBROOKE]

2435.

818 Foll 48, size 16 in by 5 in, written in a clear, modern Bengali hand, seven lines in a page

Yogi Yajnavalkya, a treatise in twelve *adhyayas*, after the manner of the *Puranas* or *Mahatmyas*, on various subjects connected with devotion

It begins

मिथिलास्थं महात्मानं सर्वयोगीश्वरेश्वरं ।
भगवन्तं याज्ञवल्क्यं मुनिभिर्हि समावृतं ॥ १ ॥
जनकाद्यैर्नृपवरैः शिष्यैश्चान्यैर्मुमुक्षुभिः ।
योगसिद्धैस्तथान्यैश्च सयुक्तं ब्रह्मवादिभिः ॥ २ ॥
सुखासीनं मुनिवरं ध्यानयोगपरायणं ।
सर्वसंशयच्छेत्तारं ब्रह्मकल्पं महामतिं ॥ ३ ॥
तं पृच्छन्ति महात्मानमृषयः संशितव्रताः ।
संसारतारणार्थाय गुह्यं ब्रह्म सनातनं ॥ ४ ॥
भगवन् सर्वयोगीश हृदि नः संशयो महान् ।
यः सारः सर्ववेदानां वेदाङ्गानां तथैव च ॥ ५ ॥
सिद्धान्तानां च सर्वेषां स्मृतीनां च महामते ।
चतुर्दशानां विद्यानां यस्तु सारः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आत्मज्ञानं परं यच्च यत श्रुत्वामृतमश्नुते ।
तदाचक्ष्व महाभाग सर्वयोगविदां वर ॥ ७ ॥
ओंकारो(r ०रः) व्याहृतीश्चैव गायत्री(r ०त्रीं) च शिरस्तथा ।
प्राणायामं तथा ध्यानं सन्ध्योपासनमेव च ॥ ८ ॥
मार्जनाचमने स्नानं तथैवान्तर्जलं विभो ।
गायत्र्याश्चैव माहात्म्यं जपयज्ञक्रियास्तथा ॥ ९ ॥ ० २० ॥
एतत् श्रुत्वा तु वचनं मुनीनां भावितात्मनां ।
तथा राजर्षीणां च सशिष्याणां तथैव च ॥ ११ ॥
ब्राह्मणानां हितार्थाय सर्वयोगविदां वरः ।
वाचिव्यक्तुमना ब्रह्म विस्तरेण महामतिः ॥ १२ ॥

भगवान् याज्ञवल्क्यस्तु प्रत्युवाच मुनींस्तथा ।
शृणुतो संप्रवक्ष्यामि यासारं ज्ञानमुत्तमं ॥ २३ ॥

इति योगी(r. °गि)याज्ञवल्क्ये प्रथमो ऽध्यायः (45½ *ślokas*) fol. 4

इति योगियाज्ञवल्क्ये ओंकारनिर्णयो नाम द्वितीयो ऽध्यायः (161 *śl.*) fol. 12*b*.

इति योगियाज्ञवल्क्ये व्याहृतिनिर्णयस्तृतीयो ऽध्यायः (31 *śl.*) fol. 14.

इति योगियाज्ञवल्क्ये गायत्रीनिर्णयो नाम चतुर्थो ऽध्यायः (93 *śl.*) fol. 19.

इति योगियाज्ञवल्कीये सन्ध्योपासननिर्णयः पञ्चमो ऽध्यायः (30 *śl.*) fol. 21.

इति योगीयाज्ञवल्क्ये षष्ठो ऽध्यायः (on स्नान 131 *śl.*) fol 27*b*.

इति योगीयाज्ञवल्क्ये सन्ध्योपासननिर्णयः(!) सप्तमो ऽध्यायः (69 *śl.*) fol. 30*b*.

इति योगियाज्ञवल्क्ये प्राणायामप्रत्याहारनिरोधो नामाष्टमो ऽध्यायः (58 *śl.*) fol. 33*b*.

इति योगीयाज्ञवल्क्ये स्नाननिर्णयो नाम नवमो ऽध्यायः (180½ *śl.*) fol. 43.

इति योगीयाज्ञवल्क्ये उपस्थानविधिनिर्णयो नाम दशमो ऽध्यायः (17 *śl.*) fol. 43*b*.

इति योगीयाज्ञवल्कीये एकादशो ऽध्यायः (on योग 91 *śl.*) fol. 48*b*.

इति संचिन्त्य मनुना योगाचार्येण धीमता ।
याज्ञवल्कीये विप्राणां चर्यामार्गं(:) प्रदर्शितः ॥ १ ॥
येन गच्छन्ति विद्वांसः सत्पथा ब्रह्मणो ऽन्तिकं ।
असत्पथेन विप्रस्य गमनं हि न विद्यते ॥ २ ॥
वेदान्तानां तु सर्वेषां या निष्ठा समुदाहृता ।
तपसा यादृशी चैव मुनिना संप्रदर्शिता ॥ ३ ॥
ओंकारस्य तु गायत्र्या व्याहृतेः शिरसस्तथा ।
स्नानस्य चैव सन्ध्ययोः प्राणायामस्य चैव हि ॥ ४ ॥
प्रत्याहारस्य ध्यानस्य धारणानान्तर्जलस्य च ।
उपस्थानस्य ज्ञानस्य आत्मावाहनस्य यो विधिः ॥ ५ ॥
विद्याविद्याविचारं च चैविद्यात्र विशंसनं ।
तत्सर्वं मुनिना प्रोक्ता(r. °क्तं) विप्राणां हितकाम्यया ॥ ६ ॥
य इदं धारयेद्विप्रः स्पोते(!) शृणुयाच यः ।
उपास्ते यत्नवं(यत्नत?) प्रोक्तं सो ऽमृतत्वाय कल्पते ॥ ७ ॥

इति योगी(r. °गि)याज्ञवल्कीये द्वादशो ऽध्यायः समाप्तः ॥

[H. T. Colebrooke.]

2436.

1725d. Foll. 14; size 8 in. by 3½ in.; fairly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

Svayambodha, on the knowledge of one's own self as a means of emancipation; by an unknown author.

It begins:

प्रणम्य शिरसा देवं वामदेवः कृताञ्जलिः ।
जीवन्मुक्तिपदोपायं कथयस्वेति पृच्छति ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच ॥ परं ज्ञानमहं वच्मि येन तत्त्वं प्रकाशते ।
येन विच्छिद्यते सर्वमाशापाशादिबंधनं ॥ २ ॥

आधारादिषु चक्रेषु सुषुम्नादिषु नाडिषु ।
प्राणादिषु समीरेषु परं तत्त्वं न तिष्ठति ॥ ३ ॥ ० ८५ ॥

इति श्रीअमनस्के कल्पखंडे राजयोगो नाम प्रथमो ऽध्यायः ॥ fol. 6*b*.

वामदेव उवाच ॥ भगवन्देव देवेश परमानंदसुंदर ।
त्वत्प्रसादान्मया लब्धः पूर्वयोगः सविस्तरः ॥ १ ॥ ०११५ ॥

एतत्परावरविदो वदंति तपस्विनो ज्ञानसमाधियुक्ताः ।
अनादिविज्ञानमनं पुराणं सो ऽहं परं ब्रह्म जगत्समस्तं
[॥ ११६ ॥

इति श्रीईश्वरप्रोक्तः स्वयंबोधः संपूर्णः॥ लिखितं विश्वनाथेन स्वयंबोधस्य पुस्तकं । श्रीरामप्रीतये ऽजस्रं रामो रक्षतु मां सदा॥

[H. T. Colebrooke.]

2437.

1245a. Foll. 86 (the first of which is wanting); size 10¾ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī, about 1650 A.D.; eight lines in a page.

Vishṇu-naivedyāmṛita, a *Vedānta* treatise in *paurāṇik* form, in two chapters (*prakaraṇa*), by *Santoshānanda,* disciple of *Haripādānanda*(?).

The MS. begins in the sixth *śloka:* हेतुतामेति सा मायामयतद्य मः ॥ ६ ॥

Ch. I. consists of 372, II. of 403 verses.

Ch II (paged separately) begins

सप्तानमूर्तेर्जनकं परेशं यस्ये विमूर्त्तिमनादिरूपं ।
सद्दा सुराणामखिलार्तिहंता तातं प्रणम्यादिसुतामिदं च
भगिन्युवाच ॥ [॥ १ ॥

सच्चिदानंदरूपाय निर्गुणाय परात्मने ।
ज्ञानगम्यस्वगम्याय ब्रह्मपुत्रस्वरूपिणे ॥ २ ॥

तस्मै निवेदयेद्यावदिमुक्तं सगुणे ऽपि च ।
साकारे चैकमूर्त्तित्वं न जानामि कदाचन ॥ ३ ॥

उक्तं साकारदेवस्य मूर्तित्वं विविधं शुभ ।
एकैकलयरूपेनैव साकारो ऽयं विराजते ॥ ४ ॥

सर्वैश्वर्य तु साकारे यद् मे त्वं विवेकतः ।

बंधुरुवाच ॥

सदेवासीत्परं ब्रह्म निराभासं परं पद ॥ ५ ॥

Colophon इति श्रीवेदांतगर्भितपुनर्वेद्यामृतविधाने बंधुभगिनीसंवादे श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यहरिपादानंदशिष्यसंतोषानंदांतर्यामिणा विरचितं मोक्ष(r समाप्त?)नृसिंहदत्तात्रेयमाहात्म्यकथनरूपं द्वितीयप्रकरणं समाप्तं ॥

[H T COLEBROOKE]

2438

2667b Foll 26, size 11 in by 5⅜ in, 12 or 13 lines in a page, large writing, from the end of the 17th century

Advaitamrita, a metrical treatise on asceticism and the knowledge of *atman* according to the *Vedanta*, in five sections called *kalala*, by *Jagannatha Sarasvati*, pupil of *Harihara Sarasvati* This tract represents the views of the *Karmandin*, a certain sect of *bhikshus* (*Panini*, IV, 3, III) It has a legendary introduction, the teaching is put into the mouth of a *bhikshu* who has the significant name *Vivekasrama* See Hall s Index, p 141, no ccxxxi

It begins

हरिहरसरस्वती यद्गुरोत्र परमहंसानां ।
स जगन्नाथपदोज्ज्वलसरस्वतीशब्दसंबद्ध * ॥ १ ॥
कर्मेदिकदाल्कारं सारं वेदांतवारिधे ।
रचयत्यमलं ग्रंथमद्वैतामृत इक ॥ २ ॥

सामोद्यतिवर, कश्चिद्विवेकाश्रमसज्ञक ।
यत्प्रसादन यहवो मुक्तिमार्गमुपागता ॥ ३ ॥
स स्वोचितं मठं लोके क्वचिन्नापि विचारयन ।
नाप्राप तं मनो यत्र यतेस्तस्य प्रसीदति ॥ ४ ॥
नर्याकोकाकनदत्रिगजसंख्या † त्रिलोकिता ।
मठासेन भगवत्सिस्तेपु लेभे स्थितिं न स ॥ ५ ॥
एवं गिरिदरारण्यसरित्सागरवापिका ।
पश्यता किल तेनैधि पांचजन्याभिधो मठ ॥ ६ ॥
द्विस्थूण काममो रम्यो नवद्वारविभूषित ।
स्वोचिताचारानिर्वृतियोग्यस्तीर्थपदाश्रय ‡ ॥ ७ ॥
सर्वलोकोपभोगाग्निपरमोपायसंयुत § ।
बहुजन्मसमभ्यस्तैरवाप्य सुकृतोच्चये ॥ ८ ॥
जगन्मंगलमूर्तिश्रीरामचद्राधनोचित ।
यस्मिन्नधिष्ठिते चित्तं पडितस्य प्रसीदति ॥ ९ ॥
बहुना किमिहोक्तेन पाताले भुवि वा दिवि ।
निरामयोग्यो नान्योऽस्ति मठ संन्यासिनां सतां ॥ १० ॥
स विवेकाश्रमो भिक्षुर्दिशु चक्रमयार्दितं ।
स्वोचितं तं मठं वीक्ष्य तत्र निश्रमुपागत ॥ ११ ॥
ग्रामे विवेकाश्रमनाम्नि तत्र यतीश्वरे लब्धपदे कथंचित ।
उपाजगामाथ शनैर्हसंतो काप्यगनानगविलासभूमि ॥१२॥

After long deliberation the *bhikshu* asks the female her name, she answers

चित्तवृत्तिरह भद्र ज्येष्ठास्मि भगिनी तव ।
त्वं पुनर्मां न जानासि यद्युक्तोऽसि सांप्रत ॥ ४४ ॥
ये ये मठास्त्वया त्यक्ता यश्चेदानीमुपाश्रत ।
तान्सर्वान्पालयेतौ मां विद्धि तस्याधिदवता ॥ ४५ ॥
योचामि विषयान्सर्वान् शब्दादीन हृदयगमान ।
तदुपस्थापक तत्त कर्माण्याश्रामि शोभनं ॥ ४६ ॥
न कर्मत्यागमिच्छामि तत्फलत्यागमेव || वा ।
यदपेक्ष्य ¶ भवान मूढ कर्मादत्वमुपाश्रित( ) ॥ ४७ ॥
त्यक्त्वा वित्तैषणा पुत्रैषणा लोकैषणामपि ।
भिक्षा कार्या प्रतिगृह्णितेदं साहस महत ॥ ४८ ॥

* This MS has °शब्दपदसंबद्ध which spoils the metre

† The number meant by this curious compound is ८३९९९९९, as is indicated in a marginal note

‡ The reading of the second copy this MS has स्वोचिताधारसवृत्ति°

§ The second copy has सभृत

|| The second copy has न फल°

¶ The second copy has यपदति

The *Bhikshu* repudiates her recommendation of a life given to sensual pleasure, and instructs her in the doctrine of *Ātman*. The end is the conversion of *Cittavritti*

इति प्रबोधिता चित्तवृत्तिर्मेनाथ योगिना ।
विरमा विषयेभ्यः सा प्रदातं समुपादरे * ॥ १६६ ॥
प्रासस्थैसानंदपारंमदाप्तिस्वरूपैव तेनाद्वैतनदाभूत् ।
त्यागी यस्मिन्नस्मयादिरवसैमाता काले तादृगी चित्त-
[वृत्तिः ॥ १६७ ॥
स हरिहरमरस्वतीपदाद्गुरुमतिवराभिरतामायकारः ।
गमति परमहंसयोगिवर्यो गरहरिमोदविदात्मनकविम:
[॥ १६८ ॥
शिवहरो गितमौघो गगपापमरस्वती ।
येनायं † रचितो ग्रंथो ह्यद्वैतामृतनामक: ‡ ॥ १६९ ॥
एतस्य कपटान्मंपान्माद्य गादरतां गता: ।
समृतत्वं प्रयोसाप्तु विघुधा यतिसत्तमा: ॥ १७० ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यहरिहरसरस्वतीशिष्यशिष्य-गगयापसरस्वतीविरचिते अद्वैतामृते पंचम: कपट: ॥ ६५० (viz *ślokas*)

In this copy the first *Kapala* has 100 *ślokas*, the second 157, the third 18, the fourth 105, the fifth 170 [H T COLEBROOKE]

2439.

2401b Foll 16 (१-१९, fol २७ of the original numbering is lost), size 8 in by 3¾ in, 8 or 9 lines in a page, good old writing

Advaitamrita, a second copy

Colophon इति श्रीपरमहंस° पंचम: कपट: समाप्त ॥ इति अद्वैतामृतप्रकरणं संपूर्णं ॥

काले वर्षतु पर्जन्य: पृथिवी सस्यशालिनी ।
राजा भवतु धर्मिष्ठो ब्राह्मणा( )संतु निर्भया ॥

संवत् १७३० वर्षे अधिकमासे एकादश्यां भौमे लिखितं व्यासेश्वरेण ।

* The second copy has °दद्दौ

† The second copy has तेनायं

‡ The reading of the second copy, the present copy has °ग्रंथो ह्यद्वैत°

सर्वं च गुणित्व(*sic!*) गुणित्वं संतु सर्वं संतु निरामया: ।
सर्वे भ(*sic!*) भद्राणि पश्यंतु मा कश्चिद्दु:खमाप्नुयात् ॥
[GAIKAWAR]

2440.

2010b Foll. 32, size 10¼ in by 4½ in, eleven lines in a page, fair writing.

Vrittidipika, a philosophical dissertation on the meaning and use of words, by *Srikrishna Bhatta*, son of *Raghunatha Bhatta*, who was the son of *Govindabhatta*, from the *Mauna kula* In Aufrecht's Cat Cat, p. 195, the author is called *Jagadguru Mauni* For a fuller account of the contents of this work, see Raj Mitra's Not, vi, p 53, no 2027

It begins

ध्यात्वा ध्यानं गुरुं नत्वा मापयेन्द्र गिरस्तवीम् ।
मौनीरं(*r* ननि)श्रीकृष्णभट्टेन तन्यते वृत्तिदीपिका ॥ १ ॥

इह सकलजनाभिलषितमोक्षमुख्योपायात्मतत्त्वज्ञानस्य तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थज्ञानजन्यत्वात्तज्ज्ञानस्य च पदार्थज्ञानमन्योपस्थितहेतुत्वात्प्रदर्शितत्वस्य स च त्रिविधा शक्तिर्लक्षणा व्यञ्जना च ।

Colophon इति श्रीमन्मौनिकुलतिलकायमानगोविंदभट्टात्मजरघुनाथभट्टसुतश्रीकृष्णभट्टविरचिता वृत्तिदीपिका समाप्ता ॥ [GAIKAWAR]

2441.

578. Foll 86, size 10¾ in by 4 in, fair Devanagari writing of 1793 A D, by three different hands, ten lines in a page

Sarvadarśanasamgraha, by *Mādhavācarya* See Hall's Index, p 161, no ccciv It was published in the Bibl Indica, 1859, and translated into English by Cowell and Gough in the *Pandit*

It begins

नित्यज्ञानाश्रयं वंदे नि:श्रेयसनिधिं शिवं ।
येनैव जातं मह्यादि तेनैवेदं सकर्तृकं(*r* सकर्तृकं) ॥
[H T COLEBROOKE]

2442.

2678a Foll 14, 8vo size, 8 in by 6 in, good small, modern Telugu writing, 26–32 lines in a page

Sarvasiddhantasamgraha, an elementary review of the philosophical systems (wrongly) ascribed to *Sankaracarya*

It begins

यादिभिर्दर्शने सर्वैर्दृश्यते यस्त्वनेकवत् ।
वेदान्तवेद्यं तं रुद्रमेकरूपमुपास्महे ॥ १ ॥

अङ्गोपाङ्गोपवेदाः स्युर्वेदस्यैवोपकारकाः ।
धर्मार्थकाममोक्षाणामाश्रयस्य चतुर्दश ॥ २ ॥

वेदाङ्गानि षडेतानि शिक्षा व्याकरणं तथा ।
निरुक्तं ज्योतिषं कल्पश्छन्दोविचितिरित्यपि ॥ ३ ॥

मीमांसा न्यायशास्त्रं च पुराणं स्मृतिरित्यपि ।
चत्वार्येतान्युपाङ्गानि बहिरङ्गानि तानि वै ॥ ४ ॥

आयुर्वेदोऽर्थवेदश्च धनुर्वेदस्तथैव च ।
गान्धर्ववेद इत्येवमुपवेदाश्चतुर्विधा ॥ ५ ॥

शिक्षा शिक्षयति व्यक्तं वेदोच्चारणलक्षणं ।
व्यक्ति (r वक्ति) व्याकरणं तस्य संहितापदलक्षणं ॥ ६ ॥

वक्ति तस्य निरुक्तं तु पदनिर्वचनं स्फुटं ।
ज्योतिःशास्त्रं वदत्यत्र कालं वैदिककर्मणां ॥ ७ ॥

क्रमं कर्मप्रयोगाणां कल्पस्तत्र प्रचक्षते(?) ।
मन्त्राक्षराणां सङ्ख्योक्ता छन्दोविचितिभिस्तथा ॥ ८ ॥ ०

25 *ślokas* of introduction Then follows the account of the several systems, viz —

1 *Lokayatikapaksha*

लोकायतिकपक्षे तु तत्त्वं भूतचतुष्टयं ।
पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुरित्येव नापरः ॥

प्रत्यक्षगम्यमेवास्ति नास्त्यदृष्टमदृष्टतः ।
अदृष्टवादिभिश्चापि नादृष्टं दृष्टमुच्यते ॥ ० 15 *ślokas*

2 *Arhatapaksha*

लोकायतिकपक्षो ऽयमाक्षेप्य सर्ववादिनां ।
स्वपक्षेणाक्षिपत्येव तत्पक्षं क्षपणो ऽधुना ॥

अग्नेरौष्ण्यमपां शैत्यं कोकिले मधुरस्वरः ।
इत्याद्येकप्रकारः स्यात् स्वभावो नापरः क्वचित् ॥ ०
[16 *ślokas*

3 *Madhyamikapaksha*, 17 *slokas*, 4 *Yogacaryapaksha*, 9 *ślokas*, *Sautrantikamatam*, 7 *slokas*, 5 *Bauddhapaksha*, 37 *slokas*, 6 *Vaiseshikapaksha*, 40 *slokas*, 7 *Nayyayika paksha* (r *Naiyay°*), 44 *slokas*, 8 *Prabhakara paksha*, 13 *ślokas*, 9 *Bhattapaksha*, 40 *ślokas* 10 *Kapilavasudevapaksha*, 40 *ślokas*, 11 *Patanjalipaksha*, 68 *slokas*, 12 *Vedavyasokta bharatapaksha*, 64 *slokas*, 13 *Vedantapaksha*, 104 *slokas* It ends

उक्तो ऽयमुपपत्त्या च कृष्णेनैवोद्धवं प्रति ।
श्रीभागवतसङ्गे तु पुराणे दृश्यते हि सः ॥

सर्वदर्शनसिद्धान्तान् वेदान्तोक्तानिमान्क्रमात् ।
श्रुत्वार्थवित्तु मध्यिप्रांस्तस्त्वविदपडितो भवेत् ॥

इति श्रीशंकराचार्यविरचिते सर्वसिद्धान्तसंग्रहे वेदान्तपक्ष स्नाय यस्मिन्पक्षा प्रतिष्ठिताः । सर्वसिद्धान्तसंग्रहः समाप्तः ॥

[Mack Coll]

2443.

1341. Foll 114, size 12 in by 4½ in, foll 1–84 eleven lines, foll 85–114 twelve lines in a page, fair modern writing

Khandanakhandakhadya, a critical treatise on the different philosophical systems, in four *pariccheḍas*, by *Sriharsha*

See Hall's Index, p 160, no cccni Aufrecht's Oxford Cat, p 246, no 620 It begins पविकल्पविषय एकः°

The first chapter, or *pramanatadabhasa khandanam* ends fol 73b the second, or *nigrahanirukti*, fol 80a, the third, or *samanartha nirukti*, fol 81b

Colophon at the end इति श्रीहर्षकृतानिर्वचनो यसवैस्वे खण्डनखाद्ये(*sic!*) सकारोपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The *Khandanakhandakhadya* has been printed at Calcutta in Samvat 1905, with *Sankara Misra's tika*, and an *upavritti* by *Mohana Lila* at Kasi in Samvat 1944, = 1888 A D (from the *Pandit*, N S, vol vi–xiii)

[H T Colebrooke]

2114, 2115.

60 Foll 301, size 10¼ in by 4¼ in, eight lines in a page Large fair writing

61 Foll 299 (paged ३०२-६५५), size 10¾ in by 4¼ in Foll 1-250 eight lines (in the same writing as vol i), foll 251-299 ten lines in a page This last portion is in a modern handwriting

Khandanakhandakhadyatika, a commentary on the *Khandanakhandakhadya*, incomplete and without any title All leaves bear the marginal mark खं० टी०, in the last modern portion खं० टी० It is neither *Sankara Misra's* nor *Vardhamana's* commentary.

It begins

यो विश्वो कारवाच्य (r विश्वाकार°) सकलविषयभुक [शान्तितत्कारणाभ्यां
पद्म' संस्कारमात्रप्रथितरचिततनुस्तेनसम्बेतुयाच्य' [(r °श्चेतयाच्य' ?) ।
माक्षो ह्यनेकपद्म भुवनसकलानन्दभुद्धायरेखे(?)
वाक्याभ्या यमुरीयो विगलितसकल' को ऽहमेवास्मि [भूमा ॥ १ ॥

After seven more couplets in this style the commentary begins

यन्यारम्भे शिष्टाचारपरं परामाक्तसैन्यभावं (r °भाव ?) परदेवतास्तुतिनमस्कारलक्षणं मङ्गलं विधातुमधिकारिप्रयोजन संबन्धाभिधेयप्रतिपादनाय चाह खविकल्पेति ॥

There are several leaves wanting after fol 62 in vol ii

[H T COLEBROOKE]

2446

957c Foll 28 size 10¼ in by 4 in good clear Devanagari writing of 1750 A D, nine lines in a page

Vidvanmodatarangini, a metrical review of philosophical and religious systems in eight *tarangas*, by *Ramadeva Ciranjiva*, son of *Raghavendra*, and grandson of *Krishnadatta*

Beg तमोगुणविनाशिनी सकलकालगुप्तोत्तिनी°

Printed at Calcutta in 1872

Cf Weber's Berl Cat, no 543, Aufrecht's Cat Bodl, no 629 [H T COLEBROOKE]

2117.

56c Foll 31, size 10¼ in by 5¼ in, legibly written, in Devanagari, about 1700 A D, ten lines in a page

The same work, *taranga*s i vii

[H T COLEBROOKE]

2118.

2374. Foll 97, size 10⅝ in by 4¾ in good clear Devanagari writing, ten lines in a page

Siddhantalesasamgraha, a dissertation, in four chapters, on the tenets of the different schools of the *Vedanta*, by *Appayya Dikshita*, son of *Rangaraja Dikshita*

See Hall's Index, p 153, no cclxxiii, Weber's Berlin Cat, p 184, no 632, Raj Mitra's Notices, vol iv, p 91, no 1496, and p 147, no 1573

It begins

अधिगतभिदापूर्वाचार्यानुपेत्य सहस्रधा
सरिदिव महीभेदान्संप्राप्य शौरिपदोद्गता ।
जयति भगवत्पादश्रीमन्मुखाम्बुजनिर्गता
जननहरिणी सूक्तिर्ब्रह्माद्वयैकपरायणा ॥ १ ॥
प्राचीनैर्व्यवहारसिद्धविषयेष्वात्मैक्यसिद्धौ परं
सन्नह्यद्भिरनादरात्सरणयो नानाविधा दर्शिता ।
तन्मूलानिह सङ्ग्रहेण कतिचित्सिद्धान्तभेदान्धिय
शुद्ध्यै संकलयामि तातचरणव्याख्यावचः स्थापितान् ॥ २ ॥
तेषूपपादनापेक्षान्पक्षान्प्रायो यथामति ।
युक्त्योपपादयन्नेव लिखाम्यनतिविस्तरं ॥ ३ ॥

तत्र तावदात्मा वा(त्र)रे द्रष्टव्य इत्यधीतसांगस्वाध्यायस्य°

It ends

विद्वद्गुरोर्विहितविश्वजिदध्वरस्य
श्रीसर्वतोमुखमहाव्रतयाजिसूनो ।

श्रीरंगराजमखिनः चितचंद्रमौलिर्
यस्यम्य(r यम्यम्य*)दीक्षित इति प्रथितस्तनूज ॥

तेनात्लधीत्य सकलानि सहायपाद-
व्याख्यानकौशलकलाविशदीकृतानि ।
व्याख्याय मूलमनुसृत्य च संप्रदायं
सिद्धांतलेश(R M सिद्धांतभेदलव)संग्रहमित्यकार्षीत् ॥

इति शास्त्रसिद्धांतलेशसंग्रहे चतुर्थ परिच्छेदः संपूर्णो ऽयं ग्रंथः ॥ संवत् १८३२ माघदि सोमवासरान्वितायाममावास्याभिधायां तिथौ मयाश्रितसत्सभापसच्चिदानंदघनशिवचरणेन पंडितचिंतामणिना समाप्तीकृतो ऽयं ग्रंथ ॥

The title of the work also appears in the MS as *Sastrasiddhantalavasamgraha*

[H T COLEBROOKE]

2449.

1438 Foll 184, size 12 in by 6 in, fairly good modern Devanagari writing, 19–26 lines in a page

The same work, with a commentary called *Krishnalamkara* by *Acyutakrishnananda Tirtha*, disciple of *Svayamprakasananda Sarasvati*, disciple of *Advaitananda Sarasvati* (or *Vani*)

See Hall's Index, p 153, no cclxxiv, Raj Mitra's Notices, vol i, p 35, v, p 145

The commentary begins

वेदवेद्यमुमाक्रांतं कुमाराभ्यामलंकृतं ।
नदीशप्रमुखे सेव्यं प्रणमामीष्टसिद्धये ॥ १ ॥
शंकरं शंकराचार्यं व्यासं नारायणात्मकं ।
सरस्वतीं च ब्रह्माणं प्रणमामि पुन पुन ॥ २ ॥
गोविंदेति सदाक्रंदा रक्षां प्राप भयातुर ।
यं गज करुणामूर्तिं तं गोविंदं भजे ऽन्वह ॥ ३ ॥
यो मे विश्वेश्वरश्चैव विश्वेश्वरसमो गुरु ।
समभ्यास्ते स्वयंज्योतिर्यशोऽसहो भजामि तं ॥ ४ ॥
प्रकाशितब्रह्मतत्त्वं प्रकृष्टगुणशालिनं ।
प्रणवस्योपदेशारं प्रणमाम्यनिशं गुरु ॥ ५ ॥ °

यस्य शिष्यप्रशिष्याद्यैर्व्याप्तेयं सांप्रतं मही ।
सर्वतस्य गुरोस्तस्य चरणौ सश्रये सदा ॥ ६ ॥
गुरोरपि गरीयान्मे य कलाभिरलंकृत ।
अद्वैतानंदनामास्यस्तं पदे शर्मवारिधिं ॥ ८ ॥ °
श्रीकृष्णचरणद्वंद्वं प्रणिपत्य निबंधनं ।
व्याकुर्वे शास्त्रसिद्धांतलेशसंग्रहसंज्ञितं ॥ १० ॥
आचार्यचरणद्वंद्वस्मृतिर्लेशकल्पिता ।
मां कृत्वा कुरुते व्याख्यां नाहमत्र प्रभुर्यत ॥ ११ ॥

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्स्वयंप्रकाशानंदसरस्वतीदिव्यश्रीचरणारविंदमंलग्नरजोभूतस्याच्युतकृष्णानंदतीर्थस्य कृतौ शास्त्रसिद्धांतलेशसंग्रहव्याख्यायां श्रीकृष्णालंकाराख्यायां श्रीबालमुकुंदानंदतीर्थपादपूज्यशिष्यविश्वनाथतीर्थेन ग्रंथोद्धरणं (the other MSS omit from श्रीबालमुकुंदानंद°) चतुर्थ परिच्छेद समाप्तः ॥

[H T COLEBROOKE]

2450.

1181. Foll 111, size $12\frac{3}{8}$ in by $6\frac{5}{8}$ in, fairly good, modern Devanagari writing, 10–16 lines in a page

Chapter i of the same works, incomplete at the end [H T COLEBROOKE]

2451

1165b Foll 7 (numbered 66–72), size $12\frac{3}{4}$ in by $6\frac{1}{4}$ in, fairly good, modern Devanagari writing, 19–21 lines in a page

A fragment of the same works, comprising the concluding portion of the first chapter It begins slightly before the point where the preceding MS leaves off, and thus practically completes that part of the works

[H T COLEBROOKE]

2452

403 Foll 122, size $12\frac{1}{2}$ in by 6 in, fairly good, modern Devanagari writing (the same hand as the two preceding MSS), 8–20 lines in a page

Chapters ii–iv of the same works

[H T COLEBROOKE]

* यस्यम्य also in the Berlin copy, but यम्यम्य Raj Mitra, no 1573, see also nos 2211 and 2479 of this Catalogue

2453.

1103d Foll 13 (foll 61-73 of the vol), size 12¾ in by 1¾ in, fair, but small writing, 19-23 lines in a page

Vedāntasiddhāntasūktimañjari, a versification of the contents of the *Siddhāntaleśa*, by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, pupil of *Rāmacandra Sarasvatī*, with the same author's commentary called *Vedāntasiddhāntasūktimañjarīprakāśa*, the text in the middle of every page, the commentary above and beneath it

See Hall's Index, p 153, nos cclxxv and cclxxvi, Rāj Mitra's Notices, ii, p 3, no 524

The text begins

तरणिशतसवर्णं कर्णपूर्णद्विरेफावलि-
पलितकपोलोद्दामदानाभिरामं ।
गिरिशगिरिसुताभ्यां लालितं नित्यमङ्के
स्तनभरणशीलं शीलये विघ्नराजं ॥
श्रीमद्गुरुपदांभोजद्वन्द्वध्यानस्य भक्तितः ।
सिद्धांतलेशसिद्धांतान् कारिकाभिर्निदर्शये ॥

The commentary begins

तारानाथकलाधरस्मितमुखो नाथस्वयोविग्रहः
कारुण्यैकनिधिर्विधोद्गमुखैर्देवैर्विसेवितः ।
वामाङ्कस्थितशैलजाकरसहितं विघ्नाधिपं लालयन्
सानन्दं शुभदं सदास्तु भगवान्मारोरिष्टतेशोमन्शिवः ॥१॥

वितत(वितततर the second copy)दुरवगाहवेदांतशास्त्रार्णवप्रवेशेन बहुविधसिद्धांतरत्नसकलनासमर्थानां गुरुतरोपायप्रयत्नालसानामनायासेन सर्वसिद्धांतपरिज्ञानलालसानां मुमुक्षुविशेषाणामुपकाराय वेदांतसिद्धांतसूक्तिमञ्जरीं प्रारिप्समानः प्रत्यूहव्यूहप्रशमनाय प्रथमं सांबशिवस्मृहणीयगुणकदंब(°कदंबं the second copy)हेरंबमनुस्मरन् तरणिशतसवर्णमिति etc

The first *pariccheda* ends fol 6*a*, the second fol 9*b*, the third fol 12*a*

The text ends

श्रुतिकल्पलताकुंजसंजाता सूक्तिमञ्जरी ।
रम्या राद्धांतरत्नाढ्या रञ्जयत्वखिलान्बुधान् ॥ २५ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामचंद्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्येण गंगाधरेंद्रसरस्वत्याख्यभिक्षुणा विरचिता वेदांतसिद्धांतसूक्तिमञ्जरी समाप्ता ॥

The commentary ends:

श्रोत्रियप्रपञ्चमनादिसिद्धये पंचस्य विशिष्टसुरगुणनामधेयानि दर्शयञ्चशेषविघ्नतत्वतं मंगलान्तरमाचरति श्रुतिकल्पलतेति स्पष्टार्थं पद्यं ॥ २५ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामचंद्रसरस्वतीपूज्यशिष्येण गंगाधरेन्द्रसरस्वत्याख्ययतिना विरचिते वेदांतसिद्धांतसूक्तिमञ्जरीप्रकाशे चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

Date of the MS निधीन्दुसिद्धिवत्सरे* पौष शुक्ले शर्मा निशि तृतीयायां त्रिमध्ये पट्टे वाराणसीपुरि शिवागुनसंतुष्टे पुस्तिमास्मल्लोलिखत् ॥ [H T. Colebrooke]

2454.

1597a Foll 35, size 9¼ in by 3¾ in; 8-11 lines in a page, small, clear writing, of the middle of the 18th century.

Vedāntasiddhāntasūktimañjari, with its explanation, both by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, a second copy, incomplete The first *pariccheda* ends fol 24, which is fol २२ of the original numbering The next leaf contains *ślokas* 8-11 of the second *pariccheda*, the beginning and the end of this chapter are wanting The leaves which contain the third and the fourth *paricchedas* were numbered १-१५, but foll १, ६, ८, ९, ११ are lost

The explanation of the last *śloka* and the colophon of the *Prakāśa* are wanting

[H T Colebrooke]

2455.

2098b Foll 13, size 10 in by 3¾ in, good Devanagari writing of 1652 A D, 7-9 lines in a page

Prasthānabheda, a classificatory sketch of orthodox Brahmanical writings, from a *Vedanta* point of view

* *Siddhi* does not appear in the list of significant words given by Burnell, South Indian Palæography, p 58 It is however, given by L Rice, Mysore Inscr, p xxi as meaning 'eight' (cp *Saṃkhyakar* v 51 '*siddhayo*' *shṭau*) This gives the (Samvat) year 1819

It begins अथ सर्वेषां शास्त्राणां भगवत्येव तात्पर्यं साक्षात्परंपरया चेति समासेन तेषां प्रस्थानभेदो ऽत्रोद्दिश्यते । ०

See A Weber, Ind Stud, I, pp 1 seqq, where the text has been edited from this and the next MSS It was also printed, with a Bengali translation, at Calcutta, in 1856

[GAIKAWAR]

2456.

1568a. Foll 13, size 10 in by 1½ in, good, modern Devanagari writing, seven lines in a page

The same work [H T COLEBROOKE]

2457.

1435a Foll 32, size 12 in by 1⅜ in, 11 or 12 lines in a page, written in the Bengali character

Sankhyaprakasakavyakhya, the text of *Nandarama's Sankhyaprakasaka*, with a commentary by *Kasirama*, son of *Bhattacarya Siroratna Nyayalamkara* The *Sankhyaprakasaka* is an encyclopædic catalogue of philosophical and mythological objects, arranged according to their number

It begins

देहानिव यो भाति शुद्धमप्यात्ममायया ।
तनुते नन्दरामस्तं नत्वा सङ्ख्याप्रकाशकम् ॥

एक ब्रह्म ॥ द्वावात्मानौ जीवेश्वरौ ॥ द्वावनादी प्रकृतिपुरुषौ ॥ द्वे प्रकृती परापरे ॥ द्वौ पुरुषौ क्षराक्षरौ ॥ ० Fol 4b त्रय उपाया ध्यानकर्मभक्तय ॥ Fol 7a चत्वारो ब्राह्मणक्षत्रियविट्शूद्रा ॥ Fol 9a पञ्च देवता रविगणेशविष्णुशिवदुर्गा ॥ Fol 9b पञ्च पुरुषार्था धर्मार्थकाममोक्षप्रेमभक्तय ॥ Fol 11a पञ्च विद्या सांख्ययोगवैराग्यतपोभक्तय ॥ Fol 11b पञ्चार्थशास्त्राणि नीतिशास्त्रमश्वशास्त्रं शिल्पशास्त्रं सूपकारशास्त्रं कलाशास्त्रञ्च॥ Fol 12a षट् तर्का न्यायवैशेषिकमीमांसापातञ्जलसांख्यवेदान्ताख्या ॥ Fol 20a नव द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनांसि ॥ नव वर्षाणि इलावृतरम्यकहिरण्मयकुरुहरिवर्षकिंपुरुषभारतकेतुमालभद्राश्वनामानि॥ etc

It ends प्रकृतिसहितानि चैतानि त्रिंशत्तत्त्वानि ॥ ब्रह्मसहितान्येतानि एकत्रिंशत्तत्त्वानि ॥ अन्यानि सस्या वाह्या ॥

Kasirama's commentary begins

रिरक्षिषुर्या निजधर्ममेतत् युगे युगे सत्यमयानि धत्ते ।
यद्यपि नानागुणकर्मभाञ्जि भूयात्स देवो भवतो वि [भूत्यै ॥
भट्टाचार्यशिरोरत्नन्यायालंकारसूनुना ।
संख्याप्रकाशकव्याख्या काशीरामेण तन्यते ॥

अथ सकलशास्त्राभिज्ञ श्रीमान् नन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्य्य इदानीन्तनान् मन्दबुद्धीन् पूर्वपण्डितकृतनानाविधतन्त्रग्रन्थाध्ययनासमर्थानवलोक्य परमकारुणिकतया अध्ययनभावनाभ्यां तत्तद्ग्रन्थेभ्य सारमाकृष्य सङ्ख्याकथनमिषेण संख्याप्रकाशकनामकग्रन्थं संक्षिप्तसारं तेषां हितार्थं रचितवान् । अथ एषोऽपि तेषां नातिसुगमो बभूव अतो यथामति तद्व्याख्याने ममोद्यम । तत्र तावत् ग्रन्थकृद्ग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकीभूतविघ्नसमापनया तत्प्रागार्थं कृतमीश्वरनमस्कारं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबन्धनमुचिरतरकालीनविबुधपरम्परास्थितिहेतुयशसे स्वनामयौगिकग्रन्थनामद्वारा प्रवृत्तद्धमभिधेयञ्चाह ॥

[H T COLEBROOKE]

2458, 2459.

343, 344 Foll 1-414 and 415-832 resp size 4to, 11½ in by 9 in, large modern Devanagari writing, 12-18 lines in a page

Vidyaratnakara, a cyclopædia of Sanskrit Literature and Science, in eighteen chapters, compiled for Colebrooke, by *Dhanapati Suri*, son of *Rama Kumara Datta*

It begins

ब्रह्मादिदेवतावृन्दवन्द्यपादसरोरुहं ।
नन्दनन्दनमानन्दकन्दं देवं समाश्रये ॥ १ ॥
नुम श्रीशाल्मगोपालतीर्थान् व्यासमुखान् मुनीन् ।
विघ्नहर्तॄन् गणेशादीन् पण्डितांश्च विमत्सरान् ॥ २ ॥
आलाक्यालिलतत्वाणि सर्वसत्रोधसिद्धय ।
वितन्यते यथाज्ञानं विद्यारत्नाकरो मया ॥ ३ ॥
श्रीमद्भमसुखप्रणीतविल्सतीर्थेतत्तृद्र(?तज्ज्ञान)चित
तेजस्वित्वसुभाग्यतादकगुणाधाराधिकारप्रद ।
यो विप्रेष्कृदस्ति कौल्वुकौ गौरांगधीराग्रणीस
तद्वाक्यादकृत कृती धनपतिर्ग्रंथ विधत्ते मुदा ॥ ४ ॥

चत्वारो वेदा चत्वार उपवेदा । षडङ्गानि चत्वार्युपाङ्गानि

चेतष्टादश विद्यास्तत्र । धर्मब्रह्मप्रतिपादकमपौरुषेयं वाक्यं वेद । स च मन्त्रब्राह्मणात्मक । ऋग्यजुःसामाथर्वेसंज्ञैः पादैर्विशिष्टत्वा चतुष्पादनतो यजुः सहस्र द्वापरे द्वापरे विष्णुर्व्यासरूपमादाय चतुर्धा कुरुते ॥ तत्रास्मिन्वैवस्वते मन्वन्तरे व्यासक्रम । प्रथमः स्वयमेव ब्रह्मा । द्वितीयो मनु ०

Chapter i, which concludes with an account of the divisions and recensions of the *Ric*, ends fol 4, ii treating of the *Yajus*, fol 6, iii of the *Saman*, fol 7, iv of the *Atharvan*, fol 8, v vii *Ayurveda*, *Kamasastram*, *Dhanurveda*, *Gandharvam*, *Kavyam*, *Alankara*, *Natyam*, *Prakritavyakaranam*, *Svarah*, fol 154, viii *Arthasastram*, fol 180b, ix *Siksha*, fol 188b, x *Kalpa*, fol 189, xi *Vyakaranam*, fol 238, xii *Niruktam*, fol 152b, xiii *Chandah*, fol 300b, xiv *Jyotisham*, fol 318b, xv *Puranani*, fol 438b, *Bharatam*, 455b, *Ramayanam*, 458, *Yoga Vasishtham*, fol 462b, xvi *Nyaya*, fol 505, *Vaiseshika*, fol 520b, xvii *Purva*, 570b, *Uttara Mimamsa*, *Sankaracaryamatam*, fol 644, *Ramanujamatam*, 655b, *Madhvacarya*, fol 662b, *Vallabhacarya*, 671, *Bauddhamatam*, *Digambara*, *Carvaka*, fol 688, xviii *Dharmasastram*, 728b, *Tantramatam*, fol 740, *Saktamatam*, *Mahesvaramatam*, *Pasupatamatam*, fol 752, *Vaishnava*, *Saura*, *Ganesa*, etc, *Devarcanavidhi*, fol 758, *Prasadevam*, 764, *Patrasuddhi*, 768, *Bhakshyabhakshyavidhi*, 770b, *Sayanavidhi*, etc, *Mutravidhi*, 771b, *Tithinirnaya*, fol 78?b, *Kaj d im it im*, *Nrisivarasa ikhyam*, fol 801b, *Sesvara Yogasastram*

The work is of little use

It ends (fol 830b) इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवालगोपालतीर्थश्रीपादशिष्यदत्तपंडावतंसरामकुमारसूनुधनपतिसूरिविरचिते विद्यारत्नाकराख्ये निबंधे ष्टादशान्तरेग १८ ॥

Then follows an *anukramanika*

[H T COLEBROOKE]

---

6 *Ramanuja's Visishtadvaita*

2460.

567 Foll 248, size $12\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, eleven lines in a page, writing middling

Sarirakamimamsabhashya or *Sribhashya*, a commentary on the *Vedantasutra*, by *Ramanuja*, who followed the *Brahmasutravritti* of *Bodhayana*

See Hall's Index, p 92, no xxiii It was printed, together with *Sudarsana Acarya's* commentary, at Madras in 1868 (4° Telugu char), and is being published again in the Bibl Ind Another edition, by *Rama Misra Sastri*, was begun in vol vii, New Series, of the *Pandit*, a reprint from the *Pandit*, containing the first *pada* of the first *adhyaya*, appeared in 1889 (vol i) For a legendary *Ramanujacaritra* see Raj Mitra, Notices, v, p 9, no 1731 The chief date of his life is the erection of an image of *Narayana* on the *Yadava Hill* in the Saka year 1012 For an account of his system see Bhandarkar, Report, 1883 84, pp 68 74, Vienna I O C, Ar S, p 100

Ramanuja's Bhashya begins

अखिलभुवनजन्मस्थे मभङ्गादिलोले
विनतविविधभूतव्रातरक्षैकदीक्षे ।
श्रुतिशिरसि विदीप्ते ब्रह्मणि श्रीनिवासे
भवतु मम परस्मिन् शेमुषी भक्तिरूपा ॥

पाराशर्यवचःसुधामुपनिषद्दुग्धाब्धिमध्योद्धृतां
संसाराग्निविदीपनव्यपगतप्राणात्मसंजीविनीम् ।
पूर्वाचार्यसुरक्षितां बहुमतिव्याघातदूरस्थिताम्
आनीतां तु निजाक्षरैः सुमनसो भौमा( )पिबन्त्वन्वहम् ॥

भगवद्बोधायनकृतां विस्तीर्णां ब्रह्मसूत्रवृत्तिं पूर्वाचार्याः संचिक्षिपुस्तन्मतानुसारेण सूत्राक्षराणि व्याख्यास्यन्ते । अथो ॥ अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ।

The first *adhyaya* ends fol 126b, the second fol 186a, the third fol 232b

Fol 219 is a leaf from another copy

The copy was transcribed in संवत १८२६

[H T COLEBROOKE]

2461, 2462.

3262, 3263 Foll 215 and 183, size 11¾ in by 5¼ in; good modern Devanagari writing, ten lines in a page

Sarirakamimamsabhashya, or *Sribhashya*, by *Ramanujacarya*

Vol i. contains *pada* 1, vol ii *padas* 2 4 (of foll 82, 70 and 31 resp)

2463.

7 Foll 396, size 13¾ in by 4¼ in, seven lines in a page, beautifully written

Mimamsabhashya, an incomplete copy of *Ramanuja's* commentary, the fourth *adhyaya* being wanting

The first *adhyaya* ends fol 225*b*, the second fol 317*a*, the third fol 396*b*

[J R BALLANTYNE]

2464.

3274 Foll 81, size 10½ in by 5¼ in, 19 or 20 lines in a page, good modern writing

Sarirakamimamsabhashya, an incomplete copy of *Ramanuja's* commentary, containing the second (ends fol 35), third (ends fol 67) and fourth *adhyayas*

[A C BURNELL]

2465

2797. Foll 46 (the leaves are put in the wrong way, one page of each leaf is left blank, every two leaves, as the original numbering shows, being intended to be pasted together, there is a double numbering in Sanskrit figures, one running from ३ to २४, the other, probably the original one, from २७ to ८७), size 11 in by 4¼ in, 11–14 lines in a page, good old writing, of the sixteenth century

Sribhashyavivriti, a fragment of a short commentary on the *Sribhashya* The beginning is lost The second page, being 27*a* of the original numbering, contains *sutra* 24 (ज्योतिश्चर°) of the first *pada* of the first *adhyaya* This first *pada* ends fol 31*a* of the original numbering इति श्रीभाष्यविवृतौ प्रथम पाद ॥ The second *pada* begins सर्वत्र=मैतद्युक्त। वाक्यभेदो ऽपौरुषेये न दोष (सर्वत्र is the beginning of the first *sutra* of the second *pada*) The last page contains the end of the third *pada* of the first *adhyaya*

[COLL OF FORT WILLIAM]

2466.

332a Foll 89, size 12¼ in by 4½ in, eleven lines in a page

Vedantadipa, an exposition of the *Vedanta* according to the *Brahmasutras*, by *Ramanuja* See Hall's Index, p 95, no xxxvi, Aufrecht's Oxford Cat, p 221*b*, no 536, Raj Mitra's Notices, ix, p 221, no 3141

It begins

श्रिय कांतोऽनंतो वरगुणगणैकाम्पदवपुर्
हताशेषाऽवद्य परमखपदो वाङ्मनसयो ।
अभूमिर्भूमिर्या नतजनदृशामादिपुरुषो
मनस्तत्पादाब्जे परिचरणसक्तं भवतु मे ॥ १ ॥

प्रणम्य शिरसाचार्यान् तदादिष्टेन वर्त्मना ।
ब्रह्मसूत्रपदांत( )स्यवेदांतार्थ प्रकाश्यते ॥ २ ॥

अत्रेय वेदविदां प्रक्रिया अचिद्वस्तुन स्वरूपत स्वभाव तश्चात्यंतविलक्षणस्तदात्मभूतश्चेतन etc

The first *pada* ends fol 28*a*, the second fol 48*b*, the third fol 77*b*

Colophon इति श्रीभगवद्रामानुजाचार्यविरचिते वेदांतदीपे चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थे पाद समाप्तो ऽध्याय ॥

Date सवत् १८५० समेनाम कार्तिक । वदि १३ वारसुक्र etc

[H T COLEBROOKE]

2467.

1779 Foll 28, size 12¾ in by 4 in, excellent, modern Devanagari writing, European paper (water mark 1859), five lines in a page

Vedantatattvasara, by *Ramanuja*

It begins श्रीमते रामानुजाय नम ॥ सदेव सौम्येदमग्र आसीदेकमेवाद्वितीय अत्रैतदद्वितीयशब्देन सजातीयादिभेद शून्यात्वाङ्गीकारे कथ तादृशस्य जगद्व्यापार । मायाङ्गीकारेणेति चेत किं तदानीं निर्विशेषज्ञानमात्रस्वरूप ब्रह्म माया तिष्ठतीति जानाति न वा । जानाति चेत् ज्ञानमात्रस्य कथं ज्ञातृत्व । न जानाति चेत अज्ञात्वा कथमङ्गीकरोति । अपि च यत्किञ्चिच्छक्तियोगो मायाङ्गीकारानन्तरमभ्युपेयते भवद्भि । तदूर्वं मायाङ्गीकारानुगुणशक्त्यभ्युपगमे निर्विशेषत्वहानि किं च तदानीं किं मायाविलक्षणं ब्रह्म उतावैलक्षण्येन मायात्मक । यदि विलक्षणं वस्तुत परिच्छेदादनन्तत्व ब्रह्मणो न स्यात् अथ मायात्मक तर्ह्यङ्गीकारवचन निरर्थक ॥ ०

It ends

सगुणो निर्गुणो विष्णुर्ज्ञानगम्यो ह्यसौ स्मृत ।
न हि तस्य गुणा सर्वे सर्वैर्मुनिगणैरपि ।
वर्क्तुं शक्या वियुक्तस्य सत्वाद्यैरखिलैर्गुणै ॥

एष आत्मा अपहतपाप्मा परास्य शक्तिर्विविधैव श्रूयते तद्ब्रह्म नारायण पर इत्यादिश्रुति स्मृति नारायणस्यैव परतत्त्वं निखिलकल्याणगुणयोगेन सगुणत्वं प्राकृतहेयगुणराहित्येन निर्गुणत्वमिति विषयभेदवर्णनेन एकस्यैवावगमात् ब्रह्मद्वैविध्यं दुर्वचन इति दिक ॥ इति श्रीरामानुजाचार्यविरचितं वेदांततत्त्वसार संपूर्णम् ॥ शुभमस्तु ॥

The first few pages contain interlineary renderings by Ballantyne's hand

This work is different from the *Vedantasara* described by R j Mitra, Notices ix, p 222, no 3142 [J R BALLANTYNE]

2468

3264 Foll 16, size 11¾ in by 5⅜ in, good modern Devanagari writing, eleven lines in a page

Vedantatattvasara, by *Ramanujacarya*, a second copy

2469.

2011b Foll 10, size 8½ in by 4⅜ in, 12-14 lines in a page, indifferent writing

Tattvamuktavali Mayavadasataddushani, a refutation of the *advaita* theory, in a hundred and twenty verses, by *Gauda Pūrnananda Kavicakravartin*

See Hall's Index, p 160, no ccci The *Tattvamuktavali* is quoted in the *Ramanuja-darśana* of the *Sarvadarsanasamgraha*, p 51 (Bibl Ind), cp Aufrecht's Oxford Cat, p 247a

It begins

अनु(ग)तननपाल क्रूरभूपालपालस्
तरुणतरतमालश्यामलो नन्दबाल ।
पहुकिरणविशाल सर्वशक्तिप्रवाल
स जयति धृतमाल पुण्डकोड्भासिभाल ॥ १ ॥

पौराणिकोऽय स्वमतानुसारि
प्रात पुराणे पठति प्रकामम् ।
शृणोति भक्त प्रणिधानपूर्वं
यन्मायैतात्पर्यमनिश्चितचेता ॥ २ ॥

जीवात्मनोरैक्यमतं विहाय भेदं
तयो स्थापयति स्म युक्त्या ।
श्रुतिं स्मृतिं तत्र बहुप्रमाणं
कृत्वानुमानं बहुधा तनोति ॥ ३ ॥

जीवो ऽयं ब्रह्मणो भिन्न परिच्छिन्नो यत सदा ।
इत्यादिबहुधा ज्ञेया अनुमानेषु हेतव ॥ ४ ॥

The copy is dated शाके १५३२ प्रमादे ज्येष्ठसिता दश्यां भानौ समाप्तिमगमत् । [J TAYLOR]

7 *Madhvacarya's Dvaitavāda*

2470.

539b Foll 18, size 9⅜ in by 3½ in, seven lines in a page

Krishnamṛitamaharnava, a poem of 235 *ślokas* in praise of *Krishna*, by *Anandatirtha*, disciple of *Suddhananda*

Anandatirtha is also called *Anandagiri*, *Anandajñana* (for other variations of this name see Aufrecht's Cat Cat, p 46), and *Madhva* His name before initiation was *Vasudevacarya* He died in the Śaka year 1119 Other particulars, a sketch of his system, and the Succession list of the High priests of the *Madhva* Sect, will be found in Bhandarkar's Report, 1882–83, pp 16–19, and 202–208 Commentaries by *Anandagiri* on works of *Sankara*, have been already noticed in nos 2279, 2301

It begins

श्रीवेदव्यासाय नमः ॥ श्रीहनुमद्भीमसध्वेभ्यो नमः ॥

अर्चितः संस्मृतो ध्यातः कीर्तितः कथितः( ) श्रुतः ।
यो ददात्यमृतत्वं हि स मां रक्षतु केशवः ॥ १ ॥

तापत्रये धामतप्तं यदेतदखिलं जगत ।
वक्ष्यामि शांतये तस्य कृष्णामृतमहार्णवं ॥ २ ॥

ते नराः पशवो लोके किं तेषां जीवने(r ०नेः) फलं ।
येनं लब्धा हरेर्दीक्षा नार्चितो वा जनार्दनः ॥ ३ ॥

The end is (cp no 2478)

यस्य त्रीण्युदितानि वेदवचने रूपाणि दिव्यान्यलं
बट तद्दर्शितमित्यमेव निहितं देवस्य भर्गो महत ।
वायो रामवचोनय प्रथमकं पृक्षो द्वितीयं वपुर
मध्वो यत्तु तृतीयमेतदमुना ग्रंथः कृतः केशवे ॥ २३३ ॥

श्रीमदानंदतीर्थार्यसहस्रकिरणोदिता ।
गोनतिः(? r गोमती) सततं सेव्या गीर्वाणो(? ०णैः)
[सिद्धिदा भवेत ॥ २३४ ॥

यः सर्वगुणसंपूर्णः सर्वदोषविवर्जितः ।
प्रीयतां प्रीत एवालं विष्णुर्मे परमसुहृत ॥ २३५ ॥

इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचितो कृष्णामृत महार्णव समाप्त ॥ श्रीहनुमद्भीमसध्वांतर्गतश्रीरामकृष्णवेदव्यासात्मकश्रीहयग्रीवश्रीलक्ष्मीनृसिंह ॥ श्रीवेंकटकृष्णार्पणमस्तु ॥

यादृशो(!) पुस्तकं दृष्ट्वा०
यदक्ष(रं) करभ्रष्ट(r ०भ्रष्ट) मात्र(ा)हीनं तु यद्भवेत ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देव नारायण नमोऽस्तु ते ॥

बदरीनारायणार्पणमस्तु आर्यावर्तैकदेशे = रौ द्रि म० पुष्पकृष्णे त्रयोदश्यां इंदुवासरे ॥ श्रीविष्णुप्रीत्यास्तु ॥

[H T COLEBROOKE]

2471.

1935 Foll 167, size 10½ in by 4 in 11–14 lines in a page, clear old writing, of the 17th century

Tattvaprakāśika, a commentary on *Anandatirtha's Brahmasūtrabhashya*, by *Jayatirtha Bhikshu*, disciple of *Akshobhyatirtha*, the first and the second *adhyayas* *Jayatirtha* was the sixth in the list of the high priests of the *Madhva* sect, he died in the Śaka year 1190, see Bhandarkar's Report, 1882 83, p 203

The commentary begins श्रीवेदव्यासाय नम ॥ श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः ॥ निर्विघ्नमस्तु ॥

शुद्धानंदो(? दीप)स्फुरदुरुविपलवहलौदार्यवीर्यादिदेह
चिंतासंतापलेपोज्झितमतिमुसराशेषदोषातिदूरं ।
सद्भिर्वैराग्यभक्तिश्रुतिमतिनियतध्यानसज्ञानयोगाद
गम्यं वंदे मुकुंदाभिधममलमलं ब्रह्मवेदांतवेद्य ॥ १ ॥

In the next verses some words are illegible the writing being partly obliterated on the right side of the page The 4th verse begins

श्रीमध्वसंसेवनलब्धशुद्धविद्यासुधांभोनिधये ॥ ४ ॥

श्रीमद्रमारमणसन्निरिपादस(ग)
व्याख्यानिनाददलिताखिलदुष्टदर्प ।
दुर्वादवारणविदारणदक्षदोक्षम
अक्षोभ्यतीर्थमृगराजमहं नमामि ॥ ५ ॥

अथ तत्कृपया ब्रह्मसूत्रभाष्यं यथामति ।
व्याकुर्वे श्रीमदानंदतीर्थार्यमुखनिःसृतं ॥ ६ ॥

गंगासंगेन नैर्मल्यं स्याद्विर्लभ्यते यथा ।
वाचो विशुद्धिशुद्धयै संगम्यते ॥ ७ ॥

अथाविद्यापटलपिहितनयनैरन्यैरन्यथा व्याख्यातानि ब्रह्मसूत्राणि यथाव(द् व्या)चिख्यासुर्भगवानाचार्यवर्यो प्रारिप्सितभाष्यस्य कैवल्याद्यखिलफलसाधनतासिद्धयै निरंतनाय(? निरंतराय?)परिसमाप्त्याद्यर्थं च नारायणनमस्कारं प्रथयति ॥ प्रयारंभ च प्रतिजानीते । नारायणमिति ॥

The first *adhyaya* ends fol 71a

Colophon इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचितस्य श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यस्य टीकायां जयतीर्थभिक्षुविरचितायां तत्त्वप्रकाशिकायां द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थ पाद ॥

[Dr J Taylor]

2472.

1662 Foll 69, size 8½ in by 3¾ in, 8 10 lines in a page, fair writing, of the first half of the 17th century

Tattvoddyotavivarana, a commentary on *Anandatirtha's* (i e *Madhva's*) *Tattvoddyota*, by *Jayatirtha Bhikshu* The *Tattvoddyota* is a treatise on *Brahman* soul and world, against the *maya vadins* and *śunya vadins*

The *vivarana* begins

विश्वोत्पत्तिरिति ध्वस्तकारणं रमणं प्रियं ।
अभिवंद्य यथाबोधं तत्त्वोद्योतं विवृण्महे ॥ १ ॥

इहाविद्यातिमिरनिरंतरे संसारकांतारे परिखिन्नानामल्पाल्पिरसुरसख्यातिकामु घोलमानास्वपि मनःप्रसादमनासादयतामधिकारिणामनंतानंदनिदानमपरमपुरुषतत्त्वाद्योतस्य सिद्धय समीहमानो भगवानाचार्यमूर्तीतरायविधुरोऽपि निरंतरायमारिप्सितपरिसमाप्त्यादेरंगमिष्टदेवताभिपूजनं शिष्यान् ग्राहयितुं प्रकरणादौ निबध्नाति ॥

सर्वेषामिखिलसत्क्रिः स्वतंत्रोऽशेषदर्शनः ।
नित्यातादृशांचिचेतयंतेशो नो रमापतिः ॥ १ ॥

This *śloka* is the introductory verse of the *mula* The final *śloka* of the *mula* written by the author himself, is

सत्यचित्सत्पतय मुक्तामुक्तोत्तमाय ते ।
नमो नारायणायेष्टदर्पदितपदद्वय(*sic!*) ॥

चिच्चेतयंततोपपादनं सत्येति । मुक्तामुक्तोत्तमायेति च । व्याप्त्यादि तु नारायणस्यैव नम्यत्वोपपादनार्थमिहाशेषमतिमंगल ॥

But *Anandatirtha* allowed some *ślokas* composed by his pupils to be added to his work See the story, fol 67b, l 6 इत परं भगवदाचार्यशिष्यप्रणीता श्लोका । एवमत्र कथां कथयति । पुंडरीकवनाभिधानेन मायिना सह भगवत आचार्यस्य कथाप्रवृत्ती सत्यां सभ्यसभापतिप्राश्निकेषु मौलितेषु आचार्यदर्शनमात्रेण भीत प्रतिवादी तूष्णीं बभूव । तदाचार्येण तस्माकर्ण्यत सत मायामतनिकृंतनोप(न्या)सोऽयं निर्मित । तच्छ्रवणेनातत सचस्तहृदयोऽसावपलायत । तदा त्वाचार्यशिष्या प्रतिवादिभयंकरं भगवतमाचार्यं तदभीष्टदेवतां नृसिंहं चोपश्लोकयां बभूवु । ते च श्लोका अविच्छिन्नप्रवृत्तये शिष्यैरर्थितेन भगवता प्रकरणांते निवेशिता । अत एव ते जाह्नवीजलानुगतयामुनोदकवत्प्रमाकरणांतर्गता एव । अना(? अनेक)कर्तृकत्वाच्च तेषां मन्योन्यसंगति ।

आनंदतीर्थपुर्सिंहो मायावादिदिते सुतान्* ।
विदार्य युक्तिनखरैरप्रतीतोऽभिभासते ॥

पलायध्वं पलायध्वं त्वरया मायिदानवा ।
सर्वज्ञहरिरायाति तर्कागमदरारिभृत्† ॥

द्रवत द्रवताशु मायिन प्रविशध्वमतंद्रिता गुहा ।
कमलाक्षमणीपराश्रय समुदेत्यखिलशभास्करः† ॥

नृहरि सकलत्रामल (!) समुपैति हि सच्चिदानवान् ।
अपलायनमत्र नक्षमं त्वरया वा(*sic!*) वसतिर्गुहासु च† ॥

जयत्यानंदतीर्थेष्टदेवता नरकेसरी ।
विपाटिताज्ञानतम कपाटास्तुरुहुकृत † ॥

जयत्यमितपौरुषः स्वजनतार्थचिंतामणि ।
जनेशमुखवंदितो गुणगणार्णव श्रीपति ॥

जनता जनसमूह । इष्टसिद्धौ चिंतामणिरिष्टे चिंतामणि ॥

सर्वेश सन्नुतींद्रोच( ) सन्मन पक्षालय ।
जनितो जयति श्रीशो रमाबाहुलताश्रय ॥

रमाबाहुलतयोराश्रयो रमाबाहुलताश्रय ॥

---

* The commentator says मायावादिदिते सुतानिति पञ्चम्या आक्रोश (*Pa* vi 3, 21) इत्यलुक् ।

† No explanation of this passage is given in the commentary

श्रीमदानंदतीर्थीय हृदयांभोजमंदिरः ।
कमलाप्रेमरसिकः प्रीयतां न पुरः पुमान् ॥

इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचिततत्त्वोद्योतविवरणं जयतीर्थभिक्षुणा विरचितं समाप्तं ॥

कृष्णे भाद्रपदे मासि पंचम्यां भृगुवासरे ।
गिरिणा पुस्तकमिदं लिखितं रामतुष्टये ॥ १ ॥

कष्टेन पुस्तकमिदं लिखितमेवास्तु मया ।
सज्जनैरवलोक्याय यत्नेन परिपालयेत ॥

॥ विरोधकृत्संवत्सरे ॥

[H T COLEBROOKE]

2473.

1725b Foll 19, size 8 in by 3½ in, fair Devanagari writing of c 1750 A D, nine lines in a page

Prapañcamithyatvanumanakhandana vivarana, a commentary, by *Jayatirtha Bhikshu,* on *Anandatirtha's Prapancamithyatvanumanakhandana,* the text of which is also given It begins

नत्वा विश्वोदयस्थेमलयहेतुं पतिं श्रियः ।
कुर्मः प्रपंचमिथ्यात्वमानखंडनपीवका(? r पीठिका) ॥

जन्माद्यस्य यत इति सूत्रेण जगदुदयादिनिमित्तकारणत्वं परस्य ब्रह्मणो लक्षणमभिहितं । न च जगत्सत्यतामंतरेण तद्युक्तत्वं संभवति । सापि न परोदीरितप्रपंचमिथ्यात्वप्रमाणस्याभासताव्युत्पादनेन विनोपपद्यत इति तदर्थमिदं प्रकरणमारभते भगवानाचार्यः । ननु कथं स्वपक्षसाधनेन विना निर्णयः । सत्यं । तथापि शास्त्रार्थैकदेशस्थापितत्वात्प्रकरणस्य न दोषः । विज्ञायते च कालातीतत्वमुपादनेन स्वपक्षसाधनप्रकारोऽपि अविगीतशिष्टाचारपरंपरादिप्रमाण प्रारिप्सितपरिसमाप्त्यादिप्रयोजनं किमपि मंगलाचरणं प्रकरणादौ कस्मादाचार्यो नानुष्ठितवानिति चेत् । कथमेतदवगतं । अनुपलंभादिति चेत् । न । तात्कालिकस्य अधुनोपलब्धुमशक्यत्वात् । ग्रंथे निवेशनाभावस्तावदुपलभ्य इति चेत् । किमतः । न हि ग्रंथे निवेशनमेव तदनुष्ठानं । नापि तद्व्याप्तं । कायकवाक्चित्तानामनेकेषां भावात् । ग्रंथांतरनिवेशनादेव शिष्या अवगमिष्यंति । अत एव न तदनुष्ठाने संदेहो ऽस्तीति । तत्र तावन्मायावादिनोदितं प्रपंचमिथ्यात्वानुमानमनुवदति । विमतं मिथ्या दृश्यत्वात् । यदित्थं तत्तथा यथा संप्रतिपन्नं । सर्वं मिथ्येत्युक्ते ब्रह्मणि प्रमाणाभावः । शुक्तिरजतादौ सिद्धसाधनता च स्यादिति विमतमित्युक्तं ।०

It ends

तद्वचनमुदाहरणं प्रसिद्धमेवेति ।
यत्प्रसादाद्याप्रीत्यैवेदं प्रकरणं ॥

कृतं तमेवाचार्यो ऽन्ते स्तुतिप्रणामाभ्यां प्रीणयति ।
यो दृश्यते सदानंदनित्यव्यक्तिचिदात्मना ।
निर्दोषाखिलकल्याणगुणं वंदे रमापतिं ॥

दृश्यत इत्यनेन दृश्यते त्वया सूक्ष्मयादिश्रुतिं सूचयति । तेन यदुक्तमात्मनो ऽपि दृश्यत्वादिति तदुपपादितं च भवति ।०—।

उत्पत्तिस्थितिभंगं विश्वं यस्मात्प्रपद्यते पुरुषात् ।
स जगति जगदंतर्यामी मम रमानाथः ॥

इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचितप्रपंचमिथ्यात्वानुमानखंडनविवरणं जयतीर्थभिक्षुविरचितं समाप्तं ॥

For the text of the original treatise see Burnell, Tanjore MSS, p 105a

[H T COLEBROOKE]

2474

1932 Foll 44, size 9½ in by 4 in, careless, modern Devanagari writing, 9 or 10 lines in a page

Dvaitasiddhi, or *Dvaitavidya,* a treatise on the dualistic doctrine of the *Vedanta,* by *Nirmalacarya,* pupil of *Srinivasa*

It begins

नि सीमसुंदरं पूर्णं शक्तिपूर्वैगुणाकरं ।
ध्येयं ब्रह्मभवादीनां गोपवेषं हरिं भजे ॥ १ ॥

द्वैताद्वैतमते सम्यग् ज्ञात्वा नत्वा गुरोः पदं ।
प्रकाश्यते द्वैतविद्या ऽद्वैतसिद्धांतकृंतनी ॥ २ ॥

नन्वेतदयुक्तं । द्विविधं हि वेदांतवाक्यं । एकं पदार्थनिष्ठं । यथा सत्यं ज्ञानमनंतं ब्रह्म योऽयं विज्ञानमयः प्राणेषु हृद्यंतर्ज्योतिरित्यादि तत्त्व पदार्थपरमपरं ऐक्यरूपवाक्यार्थनिष्ठं ॥ यथा तत्त्वमसीत्यादि । द्वयमप्यखंडार्थनिष्ठं । ब्रह्मविदाप्नोति परमित्यादौ किं तद्ब्रह्म का ऽस्यात्मा को ऽहमस्मीति प्रसृतस्वरूपमात्रजिज्ञासायां सत्यादिवाक्यप्रवृत्तेर्विशिष्टार्थत्वे प्रामाण्यानिर्णोहात् ।०

It ends

सर्वत्र चतुरध्याय्यां श्रीमध्वमतमोक्षिता ।
चिंतिता प्रीयतेः पादयुगले तत्सुदाम्यतां ॥

सम्यग्ज्ञान समाधाय तात्पर्येणाथलोकता ।
निर्मलाचार्यरचना वचनार्थविदा मुदा ॥

इति श्रीमच्छ्रीनिवासाचार्यवर्यशिष्यनिर्मलाचार्यकृता टीका मिति समाप्ता ॥ [Dr John Taylor]

2475.

1669 Foll 81, size 9 in by 3¾ in, indifferent modern Devanagari writing, nine lines in a page

Paratattva prakasika, an exposition of the *Vedanta* system according to the views of *Anandatirtha*, by *Vijayindra*, pupil of *Surendra* See Hall's Index, p 113, no cxiii

It begins

क्रोधोदयच्छटाग्रे शिथिलितविगलत्तारकाहारहारी
नयत्रस्तच्छमुक्तावचलित[⌣⌣]विच्छत्रसच्छायकाय ।
रक्षावक्षोविनिर्यत्प्रतनिपुणमृणालेयगातापलेप
सो ऽव्यात्सो व्याघ्रसिंहो मिलितजयरमो भीरभृंगार [धारो ॥ १ ॥

कल्याणगुणपूर्णाय वल्लभाय श्रिय सदा ।
श्रीमध्वदेशिकेशाय श्रीनृसिंहाय ते नम ॥ २ ॥ ० ५ ॥

मूको ऽपि यावदूकेंद्रो जायते यदनुग्रहात ।
श्रीसुरेंद्रगुरोस्तस्य पादौ नत्वा गिर भये ॥ ६ ॥

विजयींद्रयतीन्द्रेण विद्वदानन्ददायिनी ।
तन्यते तत्त्वविद्रोषा परतत्त्वप्रकाशिका ॥ ७ ॥

इह नित्यनिर्दोषतयाप्रकशिते (!) स्वीकृतप्रमाणभावेषु सदेव सौम्ये०

It ends भयसमाधेयत्वादुपेक्षित इति सर्वमनवद्यमिति सिद्धांतसंक्षेप इति ॥

सुरेंद्रमुनिशिष्येण विजयींद्राख्यभिक्षुणा ।
नृसिंहप्रीतये ऽकारि परतत्त्वप्रकाशिका ॥

ये मीमांसकमुद्रया श्रुतिशिरस्तात्पर्यभूमिं पर
तत्त्व श्रीहरिरेव नान्यदिति तन्निश्चेतुमुद्युञ्जते ।
तत्तत्ते दृढभक्तिसंपदमित प्राप्नु च तैरन्यह
सेव्यास्य विजयींद्रसंयमिवचोगुह (r ० ग्रंथ ?) मुधा [खादिमा ॥ २ ॥

इति श्रीपरतत्त्वप्रकाशिका समाप्ता ॥
[H T Colebrooke

2476.

2022 Foll 93, size 9½ in by 3¾ in, indifferent, modern Devanagari writing, ten lines in a page

Tarkatandava, a treatise on the dualistic *Vedanta* theory, by *Vyasayati*, pupil of *Brahmanyatirtha*, the *Anumanapariccheda* *Vyasayati* died in 1339, see Aufrecht, Cat Cat, p 619

It begins इदं तमुष्य ज्ञानशब्दयोरिति अनुप्रमाणेषु येदरूप शब्द प्रमाणमित्युक्तत्वात्तदनुग्राहकमनुमानमुच्यते ॥ निर्दोषोपपत्तिरनुमा । उपपत्तिर्व्याप्ते । निर्दोषत्वेन विशेषणा व्यासिद्धादानतिव्याप्ति । उक्तं हि पद्धतौ । उपपत्तिर्लिंगं व्याप्य मिति यथोपा इति । ०

परोक्तव्याप्तिलक्षणभंग fol 11*a*, संदनोक्तव्याप्तिनिश्च यानुपपत्तिभंग fol 16*a*, प्रमेयत्वाभिधेयत्वयोर्व्याप्तिग्रहे सङ्गोक्तसार्वज्ञप्रसंगभंग fol 18*b*, परोक्तपक्षलक्षणभंग fol 21*a*, उदयनाद्युक्तोपाधिलक्षणभंग fol 26*a*, मत्युक्तोपाधिलक्षणभग fol 30*b*, तार्किकोक्ततृतीयज्ञाननियमभग fol 31*a*, प्राभाकरोक्तज्ञानद्वयहेतुत्वभंग fol 37*b*, मत्युक्तपरामर्शप्रक्रियाभंग fol 38*b*, व्यापकत्वपरामर्शस्यानुमिति हेतुत्वभग fol 39*a*, केवलव्यतिरेकिभग fol 53*b*, सत एव विष्णुतत्त्वनिर्णयटीकायां० fol 56*a*, पंचावयवादिनि यमभंग fol 60*b*, व्यसिद्धविशेषणत्वस्य दोषत्वभग fol 73*a*, व्यधिकरणासिद्धे दोषत्वभंग fol 75*a*, गौतमोक्तहेत्वाभासपंचत्वभंग fol 79*a*, मत्युक्तहेत्वाभाससंकरभंग fol 86*b*, मणिकंठोक्तहेत्वाभाससंकरभंग fol 90*b*, लीलावत्युक्तहेत्वाभासचातुर्विध्यभग fol 92*a*, भासर्वज्ञोक्तहेत्वाभास साप्तविध्यभग fol 92*b*

It ends एतदेवाभिप्रेत्योक्तं प्रमाणलक्षणे । व्यसिद्धिर व्याप्तिरिति हेतुविशेष इति ॥ सामान्येन परोक्तहेत्वाभासनि यमभग ॥ — — ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्याणां श्री मद्ब्रह्मण्यतीर्थपूज्यपादानां शिष्येण व्यासयतिना विरचिते तर्कतांडवे ऽनुमानपरिच्छेद ॥ [Dr J Taylor]

2477.

539c Foll 30, size 9⅝ in by 3¼ in 10–14 lines in a page, clumsy writing of the beginning of the 19th century

Tattvasara, a *pauranik* poem on *srishti* and *mukti* of beings, in 12 *adhyayas*, by a follower of *Madhva*. Foll 4b, 2ob, and in the last colophon, it has the epithet, "*Suta Saunaka-samvada*"

It begins

घस्मद्गुरुगदेहस्थभारतीगतवायुग ।
सीताधवमहं वदे राम मेऽभीष्टदायक ॥ १ ॥
नैमिषे निमिषक्षेत्रे ऋषय शौनकादय ।
दीक्षीता(!) वैष्णवे यज्ञे सूतं पप्रच्छुरादरात् ॥ २ ॥
ऋषय ऊचु ।
सूत सूतमहाभाग यद् नो वदतां वर ।
व्याससप्रसादा(त्) सर्वं हि त्व नु जानासि तत्त्वत ॥
नारायणो योगनिद्रां कृत्वोद्बुद्ध पर पुमान् ।
एतदारभ्य पाद्मास्यब्रह्मा सृष्टि समापयत् ॥ ३ ॥
इत्येतदेत वाक्येषु पुराणानां क्वचित क्वचित् ।
नानाविधतया प्रोक्त तत्तात्पर्यं वदस्व न ॥ ४ ॥
सर्वं विचार्यं निर्णीय व्यासानुग्रहत सदा ।
निद्राप्रकारं कथय विष्ण्वादीनां तु सर्वश ॥ ५ ॥
एतदन्य(च्च) वक्तव्य यदस्त्यं प्रतीयते ।
तत्सर्वं चैव यद न सूत शुश्रूषवो वयं ॥ ६ ॥
इत्युक्त कथयामास व्यासशिष्यो हि सर्ववित ।
सूत समस्तजीवनिद्रैव विष्णुनिद्रेति कीर्तीता(!) ॥ ७ ॥
रमानिद्रा तु सा ज्ञेया जगद्व्यापारवर्जनात् ।
हरेरत्यंतसामीप्यात् या च सेवा प्रकीर्त्तिता ॥ ८ ॥
प्राप्स्यानदविरमात् कृष्णानदस्य भोजनं ।
स्वाविंबरूपध्यानं तु हरिपूजादिवर्जन ॥ ९ ॥
हरिगर्भप्रवेशेन मुक्तनिद्रा प्रकीर्त्तिता ।
तृणजीवान् समारभ्य स्वा गंधर्वीस्तु मानुषान् ॥ १० ॥
मुक्तियोग्या निरंशास्तु सतीकालंयना स्मृता ।
तेषां स्वविंबं ध्याने तु स्वस्वदेहहृदम्बगे ॥ ११ ॥

It ends

ध्यानप्रकार कथित मनोनिर्मलतामन ।
इत्येतत कथितं सर्वं यदपृष्टं भवद्भिर्वं ॥ ५० ॥
न वक्तव्यं तु सर्वेषां पुरतो मानिनां क्वचत ।
न नास्तिकाय क्रू(रा)य नाभक्ताय शठाय च ॥ ५१ ॥
अविज्ञातस्वरूपाय म च पंडितमानिने ।
वक्तव्यं भाक्तमुख्याय विरक्तातसकपदे ॥ ५२ ॥
आस्तिकायानहंकारकारिणे प्रीतये हरि ।
एतच्छ्रुत्वा तु मुनयो हर्षनिर्भरमानसा ॥ ५३ ॥
शशंसुस्साधुवादैस्तु सूत पौराणिकोत्तम ॥ ५४ ॥
इति श्रीतत्त्वसारो ऽय प्रीत्यै माधवमध्वयो ।
भूयात सतां मुमुक्षूद मनोवाकसस्थित सदा ॥ ५५ ॥
घस्मद्गुरुगदेवस्थभारतीगतवायुग ।
सीताधवस्तनेनाद्य(?)रामो मे प्रीयतां सदा ॥ ५६ ॥
इति श्रीतत्त्वसारे सूतशौनकसवादे द्वादशाऽध्याय ॥

[H. T COLEBROOKE]

2478.

603b Foll 30, size 9¾ in by 4½ in careless Devanagari handwriting of about the beginning of the 17th century, 11 or 12 lines in a page

Vayustutistotra, a hymn in praise of *Anandatirtha* treated as an incarnation of *Vayu* (*Vishnu*), by *Trivikramacarya* with a commentary by *Vedangatirthabhikshu*

The commentary begins

निर्यनोनास्तविद्योघं(?) भक्त भक्तीपका हरि ।
निम्रो निरस्तदोषाणां भग्नभूतेशकार्मुक ॥ १ ॥
चिदानन्दतनुं वदे सदा पद्माल्यान्वितं ।
वंदावदे(?) च सूवाणां यत्र मितजगत्त्रयं ॥ २ ॥ ० ४ ॥
व्याख्यानच्छ्मना सुस्पष्टमनुपपिंतनां ।
करोम्यालोच्य पूर्वेषां व्याख्यानं शुद्धिशुद्धये ॥ ५ ॥
अस्य वायुस्तुतेर्गूढभावार्थोया यथामति ।
वेदाम(? वेदाङ्ग)यतिना व्याख्या क्रियते स्वयशात्मना
[(? वायवात्मना) ॥ ६ ॥

इह हि पूर्वापरदार्थिसोमराशाम्यनिर्गिलत्कीर्तिमत्स्यम्रो दिवाकरो सकलकविकुलशिरोमणि सकलाचार्यवर्यो भगवान् त्रिविक्रमाचार्य प्रधान(? ०न)वायोरवतारत्वं तत्प्रयन्तनज्ञान नाले(!) सज्जीवानतुनीयपितु वायुस्तुतिं चिकीर्षु प्रकीचित्र प्रपपरिसमाप्त्यादिप्रयोजनकं वागीनमस्क्रिया वस्तुनिर्देश वाच सम्पूर्णमप्रातिरिदम्(स)प्रसंगम् मंगलमाचरन्नोक रोत । यमि इत्यादिना ॥

The text begins:

श्रीमद्भिम्मार्कविनिताविगुणगुरुतमश्रीमदानंदतीर्थ-
त्रैलोक्याचार्यपादोज्ज्वलजलजलसत्सांसपो ध्यानमुन्नंतु।
यायो यत्र प्रणेशो त्रिभुवनमहिता शारदा शारदे तु
ज्योत्स्नाभद्रस्मितश्रीधवलितककुभा प्रेमभारं बभार॥१॥

There are forty one stanzas, the commentary on which ends fol. 27a इति श्रीमत्कपिकुलतिलक-श्रीमच्चिविक्रमाचार्यविरचितस्य वायुस्तुतिश्लोकस्य टीकायां श्री-मद्वेदांगतीर्थभिक्षुविरचितायां समाप्तं ॥

Then follow thirteen more couplets on *Vishnu*, with a commentary, the first couplet being (cp p 797a)

यस्य श्रीरुल्लुदितानि वेदवचने क्वापि दिव्यान्यल
मद्भवद्दर्शितधीष्यमेय(?) निहितं देवस्य भर्गो महत्।
यायो रामवचोनयं प्रथमकं यद्यो द्वितीयं वपुर्
मध्वो यत्तु तृतीयमेतदमुना ग्रंथ कृत केशवे॥१॥

[H T COLEBROOKE]

2479.

1103a Foll 17, size 12¾ in by 4¾ in, sixteen lines in a page, writing indifferent, about the end of the 18th century

Madhvavidhvaṃsana, a commentary on the *Madhvamukhabhaṅga*, by *Appayya Dikshita*, son of *Rangaraja Adhvarivara*, who also wrote the text See Hall's Index, p 114, no cxv *Appayya Dikshita's* work is a refutation of *Madhva's* wrong interpretation of the *Vedanta* It seems to be divided into five sections, the first of which is wanting here The MS begins with a discussion of the second *sutra* of the *Vedanta* system (जन्माद्यस्य यत इति), the first words being जन्मादिसूत्रे परकीयमिदमधिकरणं यद्युक्त तद्विजिज्ञासस्व तद्ब्रह्मेति विचारविधिवाक्ये ब्रह्मपदेन जीवविलक्षणस्य ब्रह्मणो विचार्यस्य समर्पणात्तद्विषयमिदं शास्त्रमिति तत्र घटते।

The words of the text are marked with red colour the first piece of this kind, on the first page, begins तत् ब्रह्मेत्यस्य रुद्रा, but it bears some number between 30 and 40 Fol 4b ends the second *adhikarana* (see the marginal note in Colebrooke's handwriting), and begins the discussion of the third *sutra* of the *Vedanta* system (शास्त्रयोनित्वादिति) Fol 8b ends the third *adhikarana* Here *Appayya Dikshita* calls his work श्रानंदतीर्थकृतशास्त्रमुखघमर्द Fol 10b ends the fourth section, on fol 15a the annihilation of *Madhva* is complete, in the sixtieth *śloka* of the text. The last piece of the text has the number 62, fol 17a

The end is अथ स्वनाम पितृनाम च कीर्तयन् प्रकरणसमाप्तिं दर्शयति

विप्रद्रुरोर्विहितविश्वजिदध्वरस्य
श्रीसर्वतोमुखमहाव्रतयाजिसूनोः।
श्रीरंगराजमखिन श्रितचंद्रमौलेर्
अस्त्यप्पदीक्षित इति प्रथमस्तनूजः॥
योऽयं मितपदमकरोत् महितार्थं मध्वशास्त्रमुखभंगं।
प्रीते पुरमथनाते श्रीकामाक्षीसमेतस्य॥

इति श्रीमद्भरद्वाजकुलजलधिकौस्तुभे श्रीमदद्वैतविद्याचार्य-विश्वजिद्याजिश्रीरंगराजाध्वरिवरसूनोरप्पदीक्षितस्य कृतिः मध्वमुखभंगव्याख्यानं मध्वविध्वंसनं समाप्तं॥

[H T COLEBROOKE]

---

8 *Nimbaditya*

2480.

164. Foll 106 (and one *trutipatra*, 12*), size 12½ in by 4½ in, twelve lines in a page, fair writing

Sarirakamimamsabhashya, a commentary on the *Vedantasutra*, by *Bhaskara Acarya* This was the original name of *Nimbaditya*, see Wilson, Relig Sects, vol I, p 1, Hall, Index, p 115 In the colophons of chapters the author is called *bhagavad Bhaskara*, with the exception of *Adhy* IV, p 3 (fol 102b), where he is called *Nimbabhaskara*

Nimbaditya (*Nimbarka*, *Niyamananda*) was a disciple of *Narada*, and his followers are called *Sanakadi sampradayins*, or (popularly) *Nimavats*, see also Raj Mitra, Notices, III, p 184

It begins

सनकादिकशिष्याय नारदाय महात्मने ।

नत्वाहं भास्कराचार्यः सूत्रभाष्यं स निर्ममे ॥ १ ॥

जन्मबन्धविनिवृत्तिकारणं ब्रह्मसूत्रमिदमुद्बभौ यतः ।

श्रोतृचित्तकमलैकभास्करं बादरायणमृषिं नमामि तम् ॥ २ ॥

सूत्राभिप्रायसंवृत्त्या स्वाभिप्रायप्रकाशनात् ।

व्याख्यातं यैरिदं शास्त्रं व्याख्येयं तन्निवृत्तये ॥ ३ ॥

अथातो ब्रह्मजिज्ञासा °

The first *adhyaya* ends fol 38*a*, the second fol 66*b*, the third fol 93*b*

Date of the copy संवत् १८२८ पौषशुक्लपंचम्यां चन्द्रे वासरे । [H T COLEBROOKE]

2481.

3273 Foll 112, size 13 in by 6½ in fourteen lines in a page, good modern writing

Sarirakamimamsabhashya, a second copy of *Bhaskara's* commentary

It begins जन्मबन्ध°, omitting the preceding couplet

The colophon is श्रीमद्द्विजचक्रचूडामणि श्री श्री १०५ श्री श्रीमत् भृंगराचार्याणां पठनार्थं इदं पुस्तकं श्रीवृंदावने दिव्यदेशमध्ये लिपिकृतं दासानुदासस्य च दासदास पुरुषोत्तम रामानुजदास इदं पुस्तक ॥ संवत् १९११ चैत्रशुक्लपक्षे तिथौ दश्म्यां ८ गुरुवासरे पुष्यनक्षत्रे श्रीरस्तु शुभं भूयात् । [A C BURNELL]

2482.

1638a Foll 27, size 10½ in by 4½ in fairly good, modern Devanagari writing, ten lines in a page

Nimbadityabhashyasya vyakhyanam, glosses on *Nimbaditya's* commentary on the *Vedanta sutra*

It begins इह खलु तत्त्वज्ञानात्परमः पुरुषार्थो भवतीति श्रुतिस्मृतिपुराणादिसिद्ध । तत्र तत्त्वं श्रीभागवते वदति तत्तत्त्व विदस्तत्त्वं यज्ज्ञानमद्वयं। ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति शब्द्यत इति वाक्यात्°

Fol 4b अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ॥ अत्र ब्रह्मशब्देन सगुण निर्गुण च । पत एवाग्रे ऽस्ति °

The second *carana* ends fol 12*b*, the last *sutra* commented upon corresponding to I 2, 29, अभिव्यक्तेरित्याश्मरथ्य. I, whilst the first *sutra* of the third *carana* corresponds to I 3, 19, उत्तराच्चेदाविर्भूतस्वरूपस्तु ।

Adhy III ends fol 26b

The MS ends इति दूरप्यमिति भाष्य अनेनोभय रूपत्वमुक्त ॥

इति श्रीनिम्बादित्यभाष्यस्य (!) शारीरकभाष्यस्याविरोधेन व्याख्यानं ॥ वेदांतश्रीमच्छंकराचार्यभाष्यमगमनम् ॥ पत्र २१ ग्रंथसं ८५० इति संपूर्णम् ॥ [H T COLEBROOKE]

2483

3043 Foll 57, size 11¾ in by 5¼ in thirteen lines in a page, written in the middle of the 18th century

Vedantaratnamanjusha, a commentary on *Niyamananda's Dasasloki*, by *Purushottama Acarya* See Hall's Index, p 114, nos CXVI and CXVII Some of the dates given by Hall, and by Bhandarkar, Report, 1882 83 p 20, appear in the introduction of the commentary *Niyamananda* (or *Nimbarka*, *Nimbaditya*) was a Tailinga Brahman He wrote also a work called *Vedantaparijatasaurabha* He was the *guru* of *Srinivasa*, who again was the *guru* of *Purushottama* *Niyamananda* is represented as an *avatara* of *Vishnu's Disk*, and *Srinivasa* as an *avatara* of *Vishnu's Shell*

The work begins

यो ब्रह्मेशसुरर्षिवंदितपदो येनोत्तरेणो हरिम्

तं वंदे मनसा गिरा च शिरसा श्रीश्रीनिवासं गुरुं ।

वंदे यस्य चकास्ति कौमुभमतिर्येनोत्तरस्यात्मको

भक्तः श्रीहृदये शरत्समगते कारुण्यसिंधुं मुदा ॥ १ ॥

इह सकलब्रह्मरुद्रादिकिरीटकोटिवंदितपादपीठेनानंताचिंत्यस्वाभाविकस्वरूपशक्तिवैभवेन ज्ञानबलैश्वर्यवीर्यकारुण्यवात्सल्यदयातिशयाद्यनंतकल्याणगुणार्णवेन जगज्जन्मादिहेतुना सर्वश्रुतिशिरोरत्नवेदांतवेद्यचरणेन रमानिवासेन भगवता श्रीवासुदेवेन विष्णुनात्मस्थापितवेदमार्गसंरक्षणाय नियुक्तो निरतिशयात्मप्रिय आत्मशक्त्युपबृंहितानंतशक्तिः सहस्राधारको निजायुधः कोटिसूर्यसमप्रकाशो भगवान् सुदर्शनो ऽवनितलावतीर्णो निंबार्कोतिगद्विजवरात्मना तस्मिन्नेव देशे नियमानंदाभिधो भगवदीयां सनातनीं कलौ नष्टां वेदांतसंततिं प्रवर्त्तयिष्यन् शारीरकमीमांसावाक्यार्थरूपवेदांतपारिजातसौरभाख्यादिग्रंथरचनव्याजेन सर्ववेदांतार्थसंग्रहेण संदर्भयामास । तस्य च विधिप्राप्तोपनयनादिसंस्कृताधीतषडंगश्रुतिजिज्ञासितधर्ममीमांसानिरस्तकर्मफलादिविषयसंदेहकतत्फलानिर्विण्णभगवद्दिदृक्षालंपटगुरुभक्तिसंपन्नमुमुक्ष्वधिकारिकत्वेनानंताचिंत्यापरिमितस्वरूपगुणशक्तिवैभवपरब्रह्मभूतश्रीवासुदेवविषयकत्वेन श्रीभगवद्भावापत्तिलक्षणमोक्षप्रयोजनकत्वेनाचिंत्यापारातिगंभीरातिशयत्वमाकलय्य मंदमतीनां सर्वशास्त्रार्थजिज्ञासूनां शिथिलप्रयत्नानां शास्त्रार्थविचारासमर्थानां मुमुक्षूणामुपकारार्थं वेदांतरत्नभूतां शास्त्रापेक्षामधेनुं दशश्लोकीमपि निर्ममे । तथा च तत्रैवोक्तं स्वयमेव यथाधीतषडंगवेदेन कर्मफलविषयकक्षयातिशयत्वोभयप्रकारवाक्यजन्यसंशयानिष्टेन तत एव जिज्ञासितधर्ममीमांसानिश्चितकर्मतत्फलविषयकज्ञानवता कर्मब्रह्मज्ञानफलयोः सांतत्वानंतत्वसातिशयत्वनिरतिशयत्वविषयकप्रत्यक्षमायनजातनिर्वेदेन भगवत्प्रसादेप्सुना(!) तद्दर्शनेच्छालंपटेनाचार्यैकदेवेन गुरुभक्त्येकहार्देन मुमुक्षुणानंताचिंत्यस्वाभाविकस्वरूपगुणशक्त्यादिभिर्बृहत्तमो यो रमाकांतः पुरुषोत्तमो ब्रह्मशब्दाभिधेयस्तद्विषयका जिज्ञासा सततं संपादनीयेति वाक्येन तथा च शास्त्रं स्वाध्यायोऽध्येतव्यः(।) स गुरुमेवाभिगच्छेत्समित्पाणिः श्रोत्रियं ब्रह्मनिष्ठं (।) यथेह कर्मचितो लोकः क्षीयते एवमेवामुत्र पुण्यचितो लोकः क्षीयते (।) परीक्ष्य लोकान् कर्मचितान् ब्राह्मणो निर्वेदमायान्नास्त्यकृतः कृतेन (।) तदुं यदा पश्यः पश्यते रुक्मवर्णं कर्तारमीशं पुरुषं ब्रह्मयोनिं (।) यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ तस्यैते कथिता ह्यर्था(ः) प्रकाशंते महात्मनः (।) तमक्रतु(ः) पश्यति वीतशोकः धातु(ः)प्रसादान्महिमानमात्मनः(।) यमेवैष वृणुते तेन लभ्यः (।) सर्वे वेदा यत्पदमामनंति (।) तं त्वौपनिषदं पुरुषं पृच्छामि (।) नमामि सर्वाणि यत्रैकं भवंति यतो वाचो निवर्तते वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः (।) निरंजन(ः) परमं साम्यमुपैति तत्वविज्ञानमिति वीतशोकः यस्यो ज्ञानमयं तपः ब्रह्मापरमात्मनः यम आचार्यवान् पुरुषो वेद यस्य कृत्वा ब्राह्मणो नित्याद्विरज्य मोक्षमपेक्षेत तदु सम्यक्तत्त्वतो नमामि सर्ववचसां प्रतिष्ठा यत्र शाश्वतीत्यादि भाषितं चेदं वाक्यं श्रीशंखावतारैः श्रीनिवासाचार्यचरणैः उक्तं च विश्वाचार्यचरणैः

> शंखावतारः पुरुषोत्तमस्य
> यस्य ध्वनिशास्त्रमचिंत्यशक्तिः ।
> यत्स्पर्शमात्रात् ध्रुव आप्तकामस्
> तं श्रीनिवासं शरणं प्रपद्ये ॥

इति तस्मात्र मिताक्षरैः कोष्ठचतुष्टयात्मका वेदांतरत्नमंजूषाख्या मितव्याख्या यथामति विधीयते तत्र प्रथमे पदार्थे रत्नसंग्रहः द्वितीये संप्रदायनिर्णयपूर्वकतत्प्रामाण्यवाक्यार्थरत्नसंग्रहः तृतीये साधनकदंबरत्नसंग्रहः चतुर्थे पूर्वोक्तशास्त्रार्थस्मरणपूर्वफलरत्नसंग्रहः इति विवेकः ॥

The first section ends fol. 29*a*: इति श्रीभगवत्पुरुषोत्तमाचार्यविरचितायां वेदांतरत्नमंजूषायां सिद्धांतरत्नविवृतौ पदार्थसंग्रहाधारो नाम प्रथमा कोष्ठिका ॥

The second section ends fol. 36*a*: °वाक्यार्थसंग्रहाधारो नाम द्वितीया कोष्ठिका समाप्ता ॥

The third section ends fol. 50*b*: °साधनसंग्रहाधारो नाम तृतीया कोष्ठिका ॥

The end is:

> मंदानामुपकाराय तुष्टये तत्त्वदर्शिनां ।
> श्रीकृष्णप्रीतयेऽयं मे कृतो वेदांतसंग्रहः ॥ १ ॥
> प्रसीदतु रमाकांतो गोपीजनमनोहरः ।
> करोतु जगतां क्षेमो मंगलायतनो हरिः ॥ २ ॥
> यः श्रीनिवासो ऽखिलवेदगेयो
> न यत्स्वरूपं प्रविशं(?)त तर्काः ।
> यो ध्यानयोगेन विशुद्धसत्त्वैर्
> दृष्टो मुकुंदो सुपयामि सं(r. तं) गुरुं ॥ ३ ॥

हरिः ॐ तत्सदिति श्रीपुरुषोत्तमाचार्यविरचितायां वेदांतरत्नमंजूषायां सिद्धांतरत्नविवृतौ फलादिरत्नसंग्रहः कोष्ठतुरीयः समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥

[Dr. J. R. Ballantyne.]

2184.

3100. Foll 31; size 9¼ in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Laghu-Vedāntaratnamañjūshā, an abridgment of the preceding commentary.

It begins

वरेण्य ब्रह्माद्यैर्विविधविबुधैर्वेद्यमनिशं
सुवेद्य वेदान्तैर्भवविरतिनिरोज यदुपते ।

शरण्य सर्वेषां चरणकमलं नौमि सततं
सदा वृन्दारण्ये पशुपपशुवृन्दानुगमन ॥ १ ॥

नत्वाद्याचार्यपादाब्जे स्मृत्वा कृष्णपदांबुज ।
लघुमंजूषिकां टीकां दशश्लोक्या करोम्यह ॥ २ ॥

मंजूषैवात्र संक्षेपाल्लिखिता यत्र कुत्रचित् ।
विलयश्च च बालानां सुखबोधो यतो भवेत् ॥ ३ ॥

इह खलु०

Colophon इति श्रीलघुमंजूषायां फलरत्नसंग्रहाधारो नाम चतुर्थकोषिका समाप्ता ॥

[J R BALLANTYNE]

2485.

3056 Foll 22, size 11¼ in by 4 in, 9 to 11 lines in a page, fair writing

Dasaślokibhashya, called *Siddhantapushpanjali*, a commentary on *Nimbarka's Daśaśloki*, by *Harivyasa Deva* *Nimbarka's* parents were *Jagannatha* and *Sarasvati* He composed the *Daśaśloki* for his pupil *Srinivasa* See Hall s Index, p 114, no cxvi and p 115, no cxix.

Also the text of the ten *ślokas* is given

The commentary begins

विद्युद्भासा मेघवर्णो गुणाब्धि
र्दोर्भिर्दीर्घैर्निघ्नता ऽनन्तशक्तिः ।
वेदैर्वेद्यः सर्वगो विश्वहेतुः
श्रीमान् कृष्णः पातु सर्वेश्वरो ऽस्मान् ॥ १ ॥

निंबार्का दशभिः श्लोकैः
प्रोचो(? प्राचे) तत्त्वानि तत्त्ववित् ।
व्याचष्टे तान् हरिव्यास
सद्विप्रश्रुतियुक्तिभि ॥ २ ॥

भगवत्पादारविन्दमकरन्दास्वादतत्परतदास्प्रिमाम सरस्वती तन्त्री (? पत्नी) भगवान् निंबार्कः वैजयन्तश्रुतिप्रतिपाद्यमानविमुख (? वभूव?) स च कदा चिच्छ्रीनिवासाख्य शिष्याय तत्त्वानि परिपृष्ट सन्यशा दशभि श्लोकैस्तान्युवाच दुरधिगम ग्रन्तु बहुशास्त्राभ्यास०

The first *śloka* of the *Daśaśloki* treats on *jiva* (fol 2b)

ज्ञानस्वरूप च हरेरधीन शरीरसंयोगवियोगयोग्यम् ।
अणु हि जीव प्रतिदेहभिन्न ज्ञातृत्ववन्त यदनन्तमाहु ॥ १ ॥

The commentary ends

ब्रह्म सत्य जगत्सत्य सत्य भेदमपि ब्रुवन् ।
निंबार्को भगवान्विद्भि सत्यवादिनि गद्यते (? r °वादी [निगद्यते) ॥
सिद्धान्तपुष्पाञ्जलिनाम भाष्य
जात हरिव्यासमुनेर्मुखास्यात् ।
श्रुतमन्दोर्ये परिचिन्त्य धीरैर
उपासनीयो व्रजराजसूनु ॥

[J R BALLANTYNE]

2486.

556a Foll 78, size 12½ in by 5½ in, fair Devanagari writing of A D 1776, twelve lines in a page

Svadharmadhvabodha, an exposition of the tenets and religious practices of the *Vaishnava* sect of *Nimavats* Incomplete The work seems to consist of two parts (*pancaka*), the first of which was composed by the founder of the sect, *Nimbaditya* or *Nimbarka*, and the second by *Purnacandra*

The MS contains only the fourth chapter of the first, and the fourth, fifth and sixth chapters of the second, *pancaka*

It begins

श्रीकृष्णपादाब्जवशीभवाहानैतिह्यभूतान्स्वगुरून्प्रणम्य ।
सवरायणे तिलकं विचित्रं निंबार्कनाथेन समाश्रयेऽहं ॥१॥

अथ श्रीमद्विद्यान्नित्य संचितमद्राक्षे हरेः(!) ।
श्रीनिवास कृपापात्र निर्मं त्विदं यशो ऽकरोत् ॥ २ ॥

श्रीनिवास तिलकस्य प्रवर्तकं च संभवं ।
शृणु वत्से समस्तार्थ मर्दया विद्मया ते ॥ ३ ॥

विष्णुचन्दननामेदं कृष्णस्य परमप्रियं(!) ।
कृष्णाङ्गेषु परिलिप्तं तत्तत्परिताङ्ग ॥ ४ ॥ ०

इति श्रीस्वधर्माध्वबोधे ईश्वरो पुर्वस्तिङ्गो नाम चतुर्थो ऽध्याय ॥ fol 7b

The next chapter (? II 4) begins·

यथामयद्धा भपसिंधुपारा
नायो यथा पद्यवितानयमा (?॰ पत्रै.) ।
भक्तानुकूलं गुरुकर्णधाराम्
तं वासुदेवं शरणं प्रपद्ये ॥ ०

इति श्रीस्वधर्माध्वबोधे स्वभूवंशरामचंद्रेण विरचिते नाम निर्देशो नाम चतुर्थो ऽध्याय. ॥

Chapter II 5 begins fol 15*a*

श्रीराधिकाकांतपदारविंदयुगलस्वपीयूषपरागरेणुन ।
संभावयंत स्वगुरुपरिस्थापितिवार्कमाधायैमनुस्मराम ॥ ०

This chapter, which might be expected to have concluded the work, ends with three *ślokas*

औदुंबर्युक्ति * ॥ एवं हि निंबार्क उपादिशाय ० ॥

भावग्रामे विद्यमानो न दृश्यते बहिर्मुखैः ।
निंबादित्यो ० ॥
नमस्तस्मै भगवते निंबादित्याय श्रीमते ।
शास्त्रसारोद्धारेण यो मंत्रं विशदीचकार(!) ॥

इति श्रीस्वधर्माध्वबोधे द्वितीयपंचके मंत्रनिर्देशो नाम पंचमो ऽध्याय ॥

Ch II 6 begins fol 36*a*

श्रीराधिकाकृष्णपदारविंदयुग्मद्वय नित्यमह प्रपद्ये ।
श्रीविग्रहौ सेव्यतमौ यथोवं संसेव्य संयाति परानुरागं ॥

It ends

वंदे श्रीमन्निंबादित्यपदद्वंद्वं सदानत ।
येन जीवोपकाराय सत्क्रिया विशदीकृता ॥

इति श्रीस्वधर्माध्वबोधे हंसवंशे स्वभूवरयरामचंद्रेण विरचिते द्वितीयपंचके श्रीनिवासाचार्यनिंबार्कसंवादे यागनिर्देशो नाम षष्ठो ऽध्याय समाप्तश्चाय(!) द्वितीयपंचक संवत १८३३ आश्वि न्मासे शिते पक्षे पंचम्यायां गुरुवासरे रामकृष्णदासेन लिखित काश्यां मध्ये जुगलकेशोरपठनार्थं संपूर्णम ॥

For a complete MS of the first *pancaka*, see Raj Mitra, Notices, iii, p 183

[H T COLEBROOKE]

2187.

556b Foll 80, same size, fair Devanāgarī writing of the earlier part of last century, ten lines in a page

Audumbari Samhitā (*Vratapañcakanirnaya*), another *Vaishnava* treatise, of the same sect, by *Audumbara Rishi*, disciple of *Nimbārka*

It begins ओं औदुंबरी संहिता लिख्यते ॥

श्रीमंतौ राधिकाकृष्णौ वांछितौ प्रणमाम्यह ।
यावाश्रित्य वदिष्यामि व्रतपंचकनिर्णयं ॥
चतुर्नारदनिंबार्कान्यारंपर्येण गुरुन्बितान् ।
नत्वा तन्मतमादृत्य व्रतपंचकमुच्यते ॥
श्रीनिवासाचार्यवर्यो निंबादित्यमुखांबुजात् ।
नित्यकृत्यं निशम्याद्वा नैमित्तिकं मुपृच्छयन् ॥
नित्यकृत्यमवर्गेयो ऽहर्निर्विभागपंचके ।
यथाविधिविधेयं नैमित्तिकं वद प्रभो ॥
एवमामंत्रितो हार्दं निंबादित्य उवाच तं ।
श्रीनिवासानुग सम्यक्पृष्टं ते सकलोचितं ॥
संपादयितुमिष्टं ते प्रवक्ष्ये व्रतपंचकं ।
यथाविधिविधेयं काले निर्णयते यत ।
नैमित्तिकं कारणेयं पंचव्रतपरायणे ॥
एकादशीकृष्णमहोत्सवव्रतं श्रीनित्यसत्कारविधिव्रतं तथा ।
श्रध्यप्रसादव्रतमेकभावत श्रीराधिकाकृष्णयुगार्चनव्रतं ॥
सत्संगसद्भागवहिसनव्रतं मतो वदंति व्रतपंचक त्विदं ।
एकादशीकृष्णमहोत्सवव्रतं तत्रैकमाहुश्च समन्वयव्रत ॥ ०

This treatise, like the preceding one, has chiefly been compiled from *Puranas*

इति श्रीपरमहंसवैष्णवाचार्यश्रीनिंबार्कभगवत्पूज्यपादशिष्ये औदुंबरर्षिणा कृत एकादशीकृष्णजन्मोत्सवव्रतनिर्णय ॥ fol 79

It ends

नमो नारायणायादौ कुमाराय ततो नम ।
नारदाय नमस्तस्माद्गुरवे परमात्मने ॥
दुरितमकृतहंसाकारमाविर्भुकुंदो
हरिरिह निजभक्तिं ज्ञानयिष्यत्कुमारान् ।
हृदयविषयसत्यागे विधाय्यादिशद्य
मयमगुरुमहं तं हंसरूपं प्रपद्ये ॥

---

* Neither the three *slokas* that follow, nor the preceding one, are found in the MS of the *Audumbari Samhita.*

यदनुगमनशीला वैष्णवाः संप्रदायाद्
इह च परमहंसाः संज्ञया सूच्यमानाः ।
विशदहृदयतो राधामुकुंदौ भजंते
निजभजननिदानं हंसरूपं भजे तं ॥

शिवविधिकमलाक्षैगुण्यरोत्यादिशद्यः
प्रलयजननरक्षोभ्य(r °क्षाभ्यः) समयार्थकारी ।
सकलगुरुतमं तं कृष्णदेवं सदाद्यं
परमपुरुषमीशं हंसरूपं प्रपद्ये ॥

अगुणविधित उच्चैर्भक्तियोगं स्वहार्दे
सनकवरमुनीनां दिष्टवान्यो मुकुंदः ।
भवभयहरणं तं वासुदेवं गरिष्ठं
सततमरणमद्धा हमरूपं प्रपद्ये ॥

इमां हंसचतुःश्लोकीं पठतां पापनाशिनीं ।
त्रिसंध्यं यः पठेत्स स्यात्परमहंसवैष्णवः ॥

एवं व्रतपंचकं स्वं श्रीनिवासानुगाय यः ।
आदिष्टवान्नमस्तस्मै निंबादित्याय धीमते ॥

इति श्रीपरमहंसवैष्णवाचार्यश्रीनिंबार्कभगवत्पूज्यपादशिष्ये-
णौदुंबरर्षिणा कृतः सत्यागहद्वागविहिंसनव्रतनिर्णयः ॥

[H T. COLEBROOKE]

---

9. *Doctrine of Faith (Bhakti)*

2488.

8 Foll 67, size 13¼ in by 4 in, European paper; good Devanagari writing, five lines in a page

Sandilya-sūtra, a century of aphorisms inculcating the doctrine of faith as the sole means of attaining final emancipation, with *Svapnesvara's* commentary, entitled *Satasūtriya Bhāshya*

The authorship of the *sūtras* is wrongly ascribed to *Śāndilya*, probably on the ground that his tenet as to the efficacy of devotional meditation on the Brahman is (apparently approvingly) referred to by the author

Text and commentary have been edited by J R Ballantyne (1861), and translated by Prof E B Cowell (1878), for the Bibliotheca Indica

This seems to have been Ballantyne's hand-copy from which the edition was prepared, there being numerous interlineary notes and readings, apparently added by himself

[J R BALLANTYNE]

2489.

2937 Fol 1, size 10⅝ in by 5½ in, fair, modern Devanagari writing, seventeen lines in a page

Sandilya sūtra, without the commentary

[J R BALLANTYNE]

2490.

2116b Fol 1, size 9¼ in by 4 in, indifferent Devanagari writing of about A D 1650, 21 lines in all

Pushtipravahamaryadagrantha (or *-bheda*), a treatise, in twenty-five couplets, on the threefold path to faith (*bhakti*), indicated in the title, by *Vallabha Dikshita*, the founder of the *Vaishnava* sect of the *Gokulastha Gosvamins* (*Gosains*) or *Rudra-sampradayins*

It begins

पुष्टिप्रवाहमर्यादाविशेषेण पृथक् पृथक् ।
जीवदेहक्रियाभेदैः प्रवाहेण फलेन च ॥ १ ॥
वक्ष्यामि सर्वसंदेहा न भविष्यति यच्छ्रुतेः ।
भक्तिमार्गस्य कथनात्पुष्टिरस्तीति निश्चयः ॥ २ ॥
द्वौ भूतसर्गावित्युक्तेः प्रवाहोऽपि व्यवस्थितः ।
वेदस्य विद्यमानत्वान्मर्यादाऽपि व्यवस्थिता ॥ ३ ॥

It ends·

दुर्लभे भगवत्प्रोक्ता सखाम्ना ननु मे पुनः ।
प्रवाहेऽपि समागत्य पुष्टिस्थस्तेन युज्यते ॥ २५ ॥
सोऽपि तैस्तत्कुले जातः कर्मणा जायते यतः ॥
इति श्रीवल्लभदीक्षितविरचितः पुष्टिप्रवाहमर्यादाभेदः समाप्तः ॥

[GAIKAWAR]

2491.

2126b Foll 27, size 9¼ in by 4¼ in, indifferent Devanagari handwriting, 8-11 lines in a page

Pushṭipravahamaryādavivarana, a commentary on the preceding treatise, by *Pītambara*, son of *Srī Yadupati*, and pupil of *Vallabha's* son

It begins

नम श्रीवल्लभाचार्यपरणाव्जानंदवे ।
पुष्टिप्रवाहमर्यादास्तारका येन शोभिता ॥ १ ॥
न भेदस्ते कुत्राप्यतिरुचिर किंतु मिपतया
विभेदो त्र स्वामिन् कृपय मयि दासे प्रतिपिपुरे ।
विभेद केन स्यात्स्वकृतनिजपुष्टेरततया
प्रयाहात्ते स्वीयप्रणतचरणप्रापक विभो ॥ २ ॥
श्रीवल्लभंमृतचरणोभोरुहमकरंदमत्तमधुपस्य ।
जयति निगूढविमरशिमालया तस्य झंकार ॥ ३ ॥

इह हि विरूपत्वेन भगवदंशत्वेन तुल्येषु जीवेषु केषांचित्तु स्वपात्वप्राप्ति केषांचिदप्रारस्य केषांचित्स्वगोदे केषांचिदंधतम समाश्रयते इति कुत फलभेद कुतो वा स्वभावभेद कथं वा केषांचित्स्वभावविरुद्धे देहक्रिये इतरेषां च तदनुरूप इत्यादि प्रकारेण मेधाफलविवरणादिप्रश्नरणादन्यतश्च संदिहानानां च संदेहवारणाय तदुपायभूतमार्गैतासां कार्य निरूपयितुं यहूनां भेद ज्ञानादेव निवृत्ति हृदिकृत्य मार्गत्रयभेदनिरूपण प्रतिजानते ॥ पुष्टीत्यादि । एतन्मार्गेत्रयं विशेषेणोल्लयादिरूपष्यावर्तकधर्मेण जीवादिभेदे सर्गपरंपराया अविच्छेदेन फलेन च पृथक पृथक भिन्न भिन्नं यथा स्यात्तथा वक्ष्यामीत्यर्थे ॥ ०

It ends

इति श्रीवल्लभाचार्यचरणाब्जनखेंदुना ।
शोभितास्तारका याला स्वबुद्धा विशदीकृता ॥ १ ॥
निपुण विभाव्य सततं विलसद्
रससिंधुचंद्रमुखवागमृतं ।
विकृतं मयास्य कृतमेतदहो
सरहस्यमस्ति विबुधैकसुखं ॥ २ ॥

श्रीवल्लभनदनचरणरेखेकतानश्रीयदुपतितनयपीतांबरविरचित पुष्टिप्रवाहमर्यादाविवरणं समाप्त ॥ सवत् १७६८ श्रावण शुदि २ सूर्यपुर जगदीश्वरस्य धीरेश्वरात्मजे[नं] गोपीपुर मध्य स्थितहरिगोविंददासगृहे लिखित ॥

Cf F Hall, Index, p 147, where a *Pushṭipravahamaryādabhedavivarana* is ascribed to *Vallabhacarya* himself [GAIKAWAR]

2492.

2366c Foll 3, size 7¼ in by 4¼ in, indifferent Devanagari writing of the early part of last century, thirteen lines in a page

Pattravalambana, a short treatise on the conduct of life, by *Vallabha Dikshita*

It begins श्रीगोपीजनवल्लभाय नम ॥

लौकिको वैदिकश्चैव व्यवहारो द्विधा मत ।
लोकसिद्ध पुरस्कृत्य वैदिको बोध्यते यथा ॥ १ ॥
लोके शब्दार्थसयधो रूप तेषां च यादृशं ।
न विवादस्तत्र कार्यो लोकोच्छित्तिस्तथा भवेत् ॥ २ ॥
ब्रह्मवादे निरुक्तिस्तु न पक्षेऽपि कुत्रचित् ।
वस्तुतो ब्रह्म सर्व हि व्यवहारस्तु लोकत ॥ ३ ॥
ये धातुशब्दा यत्रार्थे ज्ञपन्ते प्रकीर्तित ।
तथैवार्थो वेदराशे कर्तव्यो नान्यथा क्वचित ॥ ४ ॥ ०

It ends [partly in prose

स्थापितो ब्रह्मवादो हि सर्ववेदांतगोचर ।
काशीपतिस्त्रिलोकेशो महादेवस्तु तुष्यतु ॥
कस्यचित्सत्र संदेह स मां पृच्छतु सर्वथा ।
न भय तेन गंतव्य ब्राह्मणानामियं गति ॥ [मयात्र हि । डिडिमस्तु(? डिडि° comm)वादितो द्वारि विश्वेशस्य विद्वद्भि सर्वथा श्राव्यं ते हि सन्मार्गरक्षका ॥

इति श्रीवल्लभदीक्षितानां पत्रावलंबन संपूर्ण ॥

See Hall's Index, p 160

Vallabhacarya was born in 1478, and died in 1530, see Aufrecht s Cat Cat, p 555 [GAIKAWAR]

2493

2080c Foll 13, size 8¾ in by 4 in eight lines in a page large Devanagari writing

Brahmavadartha, a commentary on *Krishnavallabha s* (i e *Vallabhacarya's*) *Pattravalambana*, by *Tapīśa*, his pupil It begins

नत्वा शारदपूर्णेन्दुं श्रीकृष्णवल्लभं गुरुम् ।
पत्रावलम्बनव्याख्यां तापीशस्तनुते स्फुटम् ॥ १ ॥

सभायां मिहवन्नर्जममदैमतमासुरम् ।
सतर्कैमुपजीव्यैव सर्वत्र विजयी भव ॥ २ ॥
लौकिको वैदिकश्चैव °

It ends·

गिरि विभज्य रचितः संधा मुविदुषो प्रियः ।
अप्रसवैः प्रसवैर्वा भवितव्या न मे क्षतिः ॥

सवत् १५६१ वर्षे चैत्र वदि ११ गुलावदासवक्कुरस्येतु लिपित ।

For some devotional tracts by *Vallabha* and his son *Vitthaleśvara*, see nos 2515–19

[GAIKAWAR]

2494.

2543d Foll 7, size 9¼ in by 4 in, legibly written, in Devanagari, c 1750 A D, nine lines in a page

Vitthalesasvatantroparilekha, annotations, by *Gopesvara*, on a treatise by *Vitthalesa* (son of *Vallabha*), in which *Krishna* is identified with the Brahman of the Vedantists

It begins

अथ श्रीमत्प्रभुचरणाः फलप्रकरणीयं स्वहार्दमर्थविशेषे शेषमुत्कटभगवद्भाववशात् प्रकटयितुकामा श्रीमदाचार्यचरणा विशयितवात्सल्यविलासायितस्य तदीयस्यैव रहस्यतमस्यैतदर्थस्य स्फुटीकरणं कदाचिदनभिमत चेदनुचितमिति भावस्वभावादेव संभावयतः प्रकरणाध्यायार्थं कियतीभिः कारिकाभिर्विशदयति ॥ प्रमेदैरिति । °

It ends· तेन सर्वात्मभावादिनिरूपणस्य मार्गान्तरसमभकत्वं सर्वं रमणीयं ॥

श्रीवल्लभात्मज(स्य)श्रीविट्ठलेशांह्रिसेविना ।
गोपेश्वरेण लिखितमास्तामेतन्मुदे सतां ॥ १ ॥

इति श्रीगोपेश्वररचितः श्रीविट्ठलेशस्वतंत्रोपरिलेखः ॥

Cf Hall's Index, p 151 (*Svatantralekhana*)

[GAIKAWAR]

2495.

2366b Foll. 12; size 9 in by 4¼ in, fairly written, in *Devanagari*, *fol 1* by a different hand from the rest (apparently the same as that of the last MS), nine lines in a page

Vadakathā, a treatise advocating *Vallabha's* doctrines, by *Gopesvara*, son of *Kalyānarāya*

It begins

जयति श्रीमदाचार्यवाचो ऽपीयूषवर्षिणी: ।
पुमर्थादिगतभ्रांतितापो यामिर्निवारितः ॥

नन्विहानादौ संसारे केचन लोकायतिकास्त्यागभोगेन प्रशसंति । अन्ये तु स्वार्थमैश्वर्यादिकमेव वहु मन्यते वदंति च ।

नमो ऽस्तु राजवृक्षाय षाड्गुण्यगुणशालिने ।
सामादिचारुपुष्पाय त्रिवर्गफलदायिन इति ॥

अपरे पुनः कौर्तिधर्मेव मतते वदंति च ।

यावत्कीर्तिर्मनुष्यस्य पुण्यालोकेषु गीयते ।
तावद्वर्षसहस्राणि पुण्यलोके महीयत इति ॥

केचन पुनः कामानेव साधयति वदंति च । शरीरस्थितिहेतुत्वादाहारसधर्माणो हि कामाः फलभूताश्च धर्मार्थयोरिति । तथेतरे स्मार्ताध्याचारमाचरंति वदंति च । धर्मादर्थश्च कामश्च स किमर्थं न सेव्यत इति । आचारप्रभवो धर्म इति । °

The *Padmapurāna* is quoted fol. 4a.

It ends

तातस्य नत्वा चरणाम्बुजं
श्रीकल्याणरायस्य कृपाम्बुराशेः ।
प्रश्नरूपे समतानुरूपां
गोपेश्वरो वादकथामकार्षीत् ॥ १ ॥

एतां समेतां सत्तर्कैः स्वसिद्धांतानुसारिणीं ।
कृपान्तःकरणाः संतो मीमांसंतां मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्प्रचण्डपाषंडतमस्तोमध्वंसनैकनिगमपुंडरीकप्रकाशनमार्तण्डायमान- श्रीवल्लभाचार्यचरणमहापत्नमधुमतायमानमानसेन स्वसिद्धांतसुधातरङ्गपुञ्जितकल्याणनिधिश्रीकल्याणरायतनुजगोपेश्वरेण विरचिता वादकथा समाप्तिमगमत् ॥ ° संवत १८६० नामवर्षे भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे षष्ठी रवौ ॥ ° ॥

See Hall, Index, p 129 [GAIKAWAR]

2496.

2366a. Fol 1, size 9¼ in by 4 in, indifferent Devanagari writing of about A D 1700, twelve lines in a page

Acaryacarya-cintanaj ratna, a tract, in twenty-two *ślokas*, inculcating reverential meditations on *Krishna* and on *Vallabhācārya*, by *Dasinudasa*

It begins

अथ श्रीमद्भाचार्यध्यानमत्र निरूप्यते ।
नियतं सर्वसंदेहोत्पत्त्यभावे कृपाप्रसादात् ॥ १ ॥

प्रभस्त्वीहृदयं कृष्णवियोगभरभावितं ।
प्रभस्त्रियो ऽपि विरहभावप्राप्तिफलालया ॥ २ ॥

नातर्गृहगता लक्ष्मीसदृशा अपि नैव हि ।
अधिष्ठानं विचिंतियं कृष्णो तत्र विभावयेत् ॥ ३ ॥

भावात्मानं तत्र तापभावमात्यं विचिंतयेत् ।
साकारं को हि कंदर्पलावण्यं कृष्णमूर्तिमत ॥ ४ ॥

सर्वतः पाणिपादांतमिति गीतायथोपलात ।
मंतव्याग्यथानां हि सर्वेषां कृष्णरूपता ॥ ५ ॥ ° १३ ॥

यथा भगवतो पार्श्वं विपरीतरसे पुन. ।
तथा तद्वाक्यसेवायामाचार्याणां यथो स्मृतं ॥ १४ ॥

तस्मात्श्रीमद्भाचार्यप्रभुरेवं हि चिंत्यतां ।
सर्वलीलाकृतिः सर्वलीलाभोगाश्रय सदा ॥ १५ ॥ °

It ends

अस्मद्भाग्यनिधिर्नूनं निजपक्षैकपोषकः ।
अपारकरुणासिंधुर्दैवोद्धृतिपरायण. ॥ २१ ॥

भक्तिमार्गप्रकटनः श्रुतिसंदेहदाहकः ।
एवंविध. सदा श्रीमदाचार्यश्चियतां हृदि ॥ २२ ॥

इति श्रीमहाप्रानुदासविरचितनिजाचार्यचिंतनप्रकार. समाप्त ॥

[GAIKAWAI]

2497.

1368a Foll 26, size 9¾ in by 4¾ in, fair Devanagari writing of the latter part of last century, ten lines in a page

Avataravadavali, a series of polemical essays in defence of incarnation, and the doctrine of non duality, by *Purushottama Dasa*, son of *Pitambara*, and disciple of *Vitthaleśa* (son of *Vallabhacarya*) Chapters viii, x and xi

VIII *Pratibimbavada*, begins

ज्योतिस्तमालनील करुणाशीलं मुदा स्तौमि ।
हरति तमो निकुरव यत्प्रतिबिंब स्वकीयानां ॥
नन्वेतदयुक्त । प्रतिबिंबपदार्थस्यैवाभावात । ०

It ends

श्रीमिट्ठलेशरूपया तत्सदीपप्रकाशतः ।
प्रतिबिंबं निश्चितवान्सद्दास. पुरुषोत्तम: ॥

X *Brahmanahtajatilhandanavada*, begins fol 8a

यच्छामनानुसारेण प्राणात्मादिदेवताः ।
देहे तिष्ठंति लोकस्य तं हरिं सर्वदाश्रये ॥
नन्विदमयुक्तं । बाधकाभावेन तेषां जातित्वोपगमात् । ०

It ends

पुरुषोत्तमदासेन श्रीपीतांबरसूनुना ।
सुबोधिनुसारेणेयं वादमाला विचारितं ॥

XI *Jivavyapakatvakhandanavada*, begins fol 13a

आत्मा नित्यश्चिद्रूपो ऽणुरेवं
यस्मात्पाकः स्मरूपं न वेत्ति ।
सा तीर्णा स्याद्यत्प्रयत्नैव देवं
तं श्रीकृष्णं भक्तियुक्तः प्रपद्ये ॥
ननु व्यर्था ऽयमाडंबरः । आत्मनामेवाभावात्°

It ends

एवं सुबोधिनीरीतिमनुसृत्यात्मनामिह ।
संसारिणां व्यापकत्व युक्तिभिः शकलीकृतं ॥

इति श्रीमद्वल्लभनंदनचरणनलिनरजोरंजितोत्तमांगश्रीपीतांबरतनुजपुरुषोत्तमकृतायवतारवादावल्यामेकादशो जीवव्यापकत्वखंडनवादः संपूर्णः ॥

For a MS of chapter i (*Prakastavada*, beg अभयदतिरमाल्ले° fol 325) see Raj Mitra, Notices, ix p 120, no 3019, for ch xiii (*Sribhagavalasvarūpavishayakaśankanirasavada*), Aufrecht, Cat Bodl, no 94 [H T COLEBROOKE]

2498.

1459c Foll 11, size 8½ in by 4½ in, Devanagari writing of 1722 A D, 11–16 lines in a page

Chapter xi of the same work

[H T COLEBROOKE]

2499.

1395a Foll 25, size 13¼ in by 4¾ in, 8 lines in a page, on yellow paper, written in the Bengali character, in the 18th century

Tattvasamgraha, an exposition of the *Vedanta* theory, by *Radhamohana Gosvamin Bhattacarya*, of the family of *Advaitacarya* (*Advaitananda*), the coadjutor of *Caitanya*. Apparently only the first part of the work, without subdivisions

For a complete copy, see Raj Mitra's Notices, ii p 104, no 688 It begins

श्रीमदद्वैतवंशेन राधामोहनशर्म्मणा ।
प्रणम्य राधिकाकान्तं क्रियते तत्त्वसंग्रह ॥

अथ तत्त्वनिर्णय तत्परापरभेदेन द्विविधं तत्राद्यमाह द्वितीये ।
वदन्ति तत्तत्त्वविदस्तत्त्व यज्ज्ञानमद्वय ।
ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति शब्द्यते ॥

अन्वय(r अद्वय) सजातीयविजातीयस्वगतभेदाप्रतियोगि । ज्ञान स्वप्रकाशरूप तत्त्व परमार्थसद्वस्तु । तज्ज्योतिषां ज्योतिस्तस्य भासा सर्वमिदं विभातीति श्रुते.०

It ends

न त्वाधाराधेयभावनियमक तत् केवल जडस्य प्रकृतिवाच्यत्वे विवाद पर्यवसित इति द्वैतपक्ष एव समीचीन शुद्धाद्वैतवादिमतापेक्षया* ऽस्य विलक्षणत्व प्रागेव प्रायो दर्शितमिति सक्षेप ॥ इति कलियुगपावनावतारश्रीमदद्वैताचार्य्यचरणसरोजध्यायितद्वंशश्रीराधामोहनगोस्वामिभट्टाचार्य्यविरचितस्तत्त्वसग्रह समाप्त

[H T COLEBROOKE]

2500.

2177C Foll 35, size 10¾ in by 5 in, indifferent Devanagari writing, 13–17 lines in a page

Srutisarasamuccaya, another exposition of the *Vedanta* doctrine, from a *Vaishnava* point of view, in eighteen chapters (*parikarana*!), by *Jnanasagara* Rather incorrect

It begins (somewhat corrected)

गुरुरेक( ) परं ब्रह्म सच्चिदानंदसदाशिव† ।
परमात्मा परं धाम तस्मादहं नमाम्यह(!) ॥ १ ॥

आत्मानात्मविरोधं तु कथमेक(?) लभते प्रभो ।
जीवेश्वरसम तत्त्व स एव परम पद ॥ २ ॥
चित्तभ्रांति च को ब्रूह(!) निश्चित्य मा(?) निरामय ।
मुमुक्षूणामुपदेश श्रुते. सार च(r सारस्य) संग्रह ॥ ३ ॥
प्रज्ञानमानंद ब्रह्म अह ब्रह्मास्मीत्यय ।
तत्त्वमसि नेति नेति ह्येमायमात्मा(r ह्येमो ऽयमात्मा) [ब्रवीति ॥ ४ ॥
अकर्म क्रियते कर्म अलक्ष्यमपि लक्ष्यते ।
अभक्ष्यं भक्ष्यते योगी श्रुतिशास्त्रस्य सग्रह ॥ ५ ॥
पचभूतादितंमात्रा(r तन्मात्रे?) दशेंद्रियसमन्वित ।
मनो बुद्धिरहकारचित्तजीवादिपचक ॥ ६ ॥
पचिकृतं(r °चीं°) तत्त्वमेतच्छरीर स्थूलमुच्यते ।
षड्विंशको महाविष्णु प्रोक्तस्तत्त्वविदां तु तत् ॥ ७ ॥
प्राणादिवायव पंच मनोबुद्धींद्रियाणि च ।
शरीरं सूक्ष्ममेतस्मादपचि(r ची)कृतमेव हि ॥ ८ ॥
तदेव प्रकृति प्रोक्ता तत्त्वविद्भि श्रुतेर्वेलि ।
तयोरैक्य पर ब्रह्म विश्वरूपेतिशाब्दिक ॥ ९ ॥

1 *Tattvabodhana*, fol 2, 2 *atmanatmaviveka*, fol 2b, 3 *sakshatkara visvarupadarsana*, fol 3, 4 *brahmaiva karmayuktaharasadhanam*, fol 4, 5 *mahavakyopadesa*, fol 4b, 6 *prabodhakalya*, fol 5b, 7 *paramarthanirnaya* (?), 8 *jnan muktalakshana*, fol 7b, 9 *nihpadu*(?) *adya nirupana*, fol 9, 10 *yajnagnihotram*, fol 10, 11 *pranahamsasabda*, fol 11, 12 *brahmasutra*, fol 12b, 13 *kaivalya*, fol 13b, 14 *yogashtanga siddhi*, fol 15b, 15 *brahmavarnaviveka*, fol 21, 16 *asramatrayaviveka*, fol 25, 17 *asrama samnyasa*, fol 28b

It ends

मय्येव सकल जातं मयि सर्वं प्रतिष्ठित ।
मयि सर्वं लयं याति तद्ब्रह्माद्वयमस्म्यह ॥ ४ ॥
श्रुतिशास्त्रसमुच्चयं ज्ञानसागरेण चर्पितं ।
संहिता परमहंसानां योगिनां मुक्तिदायकं ॥ ५ ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यज्ञानसागरेणोक्त आत्मनिवास श्रुतिसारसमुच्चय समाप्त॥ संवत् १९२६ वर्ष मासमार्गशिर ।

A *Srutisarasamuccaya*, by *Purnananda*, is given in Aufrecht's Cat. Cat [GAIKAWAR]

5 ४

* On *Suddhadvaita*, see Bhandarkar, Report 1883 1884, p 75

† The author seems to have a certain predilection for the hypercatalectic *anushtubh sloka*

2501.

820. Foll 117, size 15¾ in by 5 in, fair, modern Bengali writing, by two different hands, eight lines in a page

Bhaktirasamṛtasindhu, or *Bhagavadbhaktirasamṛtasindhu*, an elaborate treatise on the nature of *Krishna-Caitanya*, and devotional belief in his all pervading power, composed in 1541 A D

Having thus been composed only some fifteen years after *Caitanya's* death, it must have been the work of one of the immediate followers of the *Vaishnava* reformer The introductory verses seem, indeed, to ascribe its composition to *Sanatana*, though some scholars (perhaps finding an allusion to the author's name in the second introductory, and the final verses) rather make it the work of *Rupa Gosvamin* *

The work consists of four sections (*vibhaga*) denominated after the four points of the compass, each section consisting again of a number of subdivisions (*lahari*) It begins

अखिलरसामृतमूर्त्तिः प्रसृमररुचिरुद्धतारकापालिः ।
कलितश्यामाललितो राधाप्रेयान् विधुर्जयति ॥ १ ॥
हृदि यस्य प्रेरणया प्रवर्त्तितोऽहं वराकरूपोऽपि ।
तस्य हरेः पदकमलं वन्दे चैतन्यदेवस्य ॥ २ ॥
विश्राममन्दिरतया तस्य सनातनतनोर्मदीशस्य ।
भक्तिरसामृतसिन्धुर्भवतु सदायं प्रमोदाय ॥ ३ ॥
भक्तिरसामृतसिन्धौ चरतः परिभूतकालजालभियः ।
भक्तमकरानशीलितमुक्तिनदीकान्नमस्यामि ॥ ४ ॥
मीमांसकवडवाग्नेः कठिनामपि कुण्ठयन्नसौ जिह्वां ।
स्फुरतु सनातन सुचिरं तव भक्तिरसामृताम्भोधिः ॥ ५ ॥
भक्तिरसस्य† प्रस्तुतिरखिलजगन्मङ्गलस्य ।
अज्ञेनापि मयास्य क्रियते सुहृदां प्रमोदाय ॥ ६ ॥

एतस्य भगवद्भक्तिरसामृतपयोनिधेः ।
चत्वारः खलु वक्ष्यन्ते भागाः पूर्वादयः क्रमात् ॥ ७ ॥
तत्र पूर्वे विभागेऽस्मिन् भक्तिभेदनिरूपके ।
अनुक्रमेण वक्तव्यं लहरीणां चतुष्टयं ॥ ८ ॥
आद्या सामान्यभक्त्याढ्या द्वितीया साधनान्विता ।
भावाश्रिता तृतीयात्र तुर्या प्रेमनिरूपिका ॥ ९ ॥
तत्रादौ सुष्ठु वैशिष्ट्यमस्याः कथयितुं स्फुटं ।
लक्षणं क्रियते भक्तेरुत्तमायाः सतां मतं ॥ १० ॥
अन्याभिलाषिताशून्यं ज्ञानकर्माद्यनावृतं ।
आनुकूल्येन कृष्णानुशीलनं भक्तिरुत्तमा ॥ ११ ॥

यथा नारदपञ्चरात्रे । ० one *śloka*, श्रीभागवतस्य तृतीये स्कन्धे च । ० three *ślokas*

क्लेशघ्नी शुभदा मोक्षलघुताकृत्सुदुर्लभा ।
सान्द्रानन्दविशेषात्मा श्रीकृष्णाकर्षिणी च सा ॥

तत्रास्याः क्लेशघ्नत्वं । क्लेशास्तु पापं तद्बीजमविद्या चेति ते त्रिधा ॥ तत्र पापं । अप्रारब्धं भवेत्पापं प्रारब्धं चेति तद्द्विधा ॥

I *Rasopayogisthayibhavopapadano nama pūrvavibhagah* —1 *bhaktisamanyalahari*, fol 3a, 2 *sadhanabhaktilahari*, fol 15b, 3 *ratibhaktilahari*, fol 18a, 4 *premabhaktilahari*, fol 19a

II *Bhaktirasasamanyanirupano nama dakshino vibhagah*, begins

प्रबलमनन्याश्रयिणा निषेवितः सहजरूपेण ।
अघमथनो मधुरायां सदा सनातनतनुर्जयति ॥

1 *vibhavalahari*, fol 35b, 2 *anubhavalahari*, fol 37a, 3 *sattvikalahari*, fol 41b, 4 *vyabhicaralahari*, fol 55b, 5 *sthayibhavalahari*, fol 61b

III *Mukhyabhaktirasapañcakanirūpano nama paścimavibhagah*, begins

धृतमुग्धरूपभावो भागवतार्पितपृथुप्रेमा ।
स मयि सनातनमूर्त्तिस्तनोतु पुरुषोत्तमस्तुष्टिं ॥

1 *śantabhaktirasalahari*, fol 64a, 2 *pritabhaktirasalahari*, fol 74b, 3 *preyobhaktirasalahari*, fol 82a, 4 *vatsalabhaktirasalahari*, fol 87a, 5 *madhuramukhyabhaktirasalahari*, fol 89a

* Raj Mitra, Notices, ii., no 579 on the other hand, assigns the work to *Jiva Gosvamin*

† On the technical meaning of *bhaktirasa*, see Wilson, Select Works i, p 163

IV *Gaunabhaktırasadınaı upano namottaraı bhagah*, begins

भक्तिभरेण प्रीतिं कलयन्पुरतोकृतव्रजाङ्गसङ्ग. ।
तनुतां सनातनात्मा भगवानस्मिन् मर्यदा तुष्टिं ॥

1 *hasyabhaktırasalaharı*, fol 90*b*, 2 *adbhutabhaktırasalaharı*, fol 91*b*, 3 *vırabhaktırasalaharı*, fol 94*b*, 4 *karunabhaktırasalaharı*, fol 95*b*, 5 *raudra(bhaktı)rasalaharı*, fol 97*a*, 6 *bhayanakabhaktırasalaharı*, fol 92*a*, 7 *bıbhatsabhaktırasalaharı*, fol 98*b*, 8 *rasanam maıtrıvaırasthıtılaharı*, fol 103*a*, 9 *rasabhasalaharı*, ends fol 105*a*

भारत्याद्याश्रितस्तु रसावस्थानसूचिका ।
वृत्तयो नाट्यमातृत्वादुक्ता नाटकलक्षणे ॥

इति भक्तिरसामृतसिन्धावुत्तरविभागे रसाभासलहरी ॥

ग्रन्थस्य गौरवभयादस्या भक्तिरसश्रिय ।
समाहृति समासेन मया सेयं विनिर्मिता ॥

गोपालरूपशोभां दधदपि रघुनाथभावविस्तारी ।
तुष्यतु सनातनोऽस्मिन्नुत्तरभागे रसामृताम्बुनिधे ॥

इति भक्तिरसामृतसिन्धौ गौणभक्तिरसादिनिरूपणं नाम चतुर्थो विभाग ॥ समाप्तोऽयं भक्तिरसामृतसिन्धुरिति ॥

रामाङ्गशक्र१४६३गणिते शाके गोकुलमधिष्ठितेनायं ।
भक्तिरसामृतसिन्धुर्विटङ्कित क्षुद्ररूपेण ॥

Regarding the date (? *ramangaśakra*), see *Bhandarkar*, Report 1883 4, p 76

Foll 106–116 contain a copious list of contents in five parallel columns, while fol 117*a* gives an (incomplete) list of the titles of works quoted by the author Of the authorities actually met with in twice going over the work, the following may be mentioned (omitting a number of *Puranas*, etc)

Agastyasamhita, foll 9*b*, 11*a*, *Aparadhabhañjana*, fol 65*b* (कामादीनां कति न कतिधा पालिता दुर्निदेशा जाता तेषां न मयि करुणा नत्रपा नोपशान्ति । उत्सृज्यैतानथ यदुपते सांप्रतं लब्धबुद्धिस्त्वामायात शरणमभयं मां नियुङ्क्ष्वात्मदास्ये ॥ not in Haberlin's text, and different metre), *Uddhavasandeśa*, fol 96*a* (कृष्ण मुष्णन करुणवलान्नोद्धतो निष्ठुरस्त्वं मा मर्यादां यदुकुल भुवां भिन्दि रे गान्दिनेय । पश्याभ्यर्णे त्वयि रथमधिष्ठाय यात्रां विधित्सौ स्त्रीणां प्राणैरपि निपुतशो हन्त यात्रा व्यधायि ॥ *Rūpa gosvamin's Uddhavasandeśa*, MS 570, v 76, but quite different in second half), *Karnamrıta*, fol 17*a* (पानश्यामसितभ्रुवोरुपचितामक्ष्णोरपक्ष्माङ्कुरेष्वालोलामनुरागिणोर्नयनयोरार्द्रां मृदौ जल्पिते । आताम्रामधरामृते मदकलामम्लानवंशीस्वनेष्वाशास्ते मम लोचनं व्रजपतेर्मूर्तिं जगन्मोहिनीं ॥), 17*b*, 34*b*, 70*a*, 71*b*, *Katyayanasamhitı*, fol 7*b* (वरं हुतवहज्वालापञ्जरान्तर्व्यवस्थिति । न शौरिचिन्ताविमुखजनसंवासवैशस ॥), *Gıtagovında*, foll 27*b*, 87*b*, 88*b*, *Govındavılasa*, fol 57*a* (चिरमुत्कण्ठितमनसो राधामुरवैरिणो कोऽपि । निभृतनिरीक्षणजन्मा प्रत्याशापल्लवो जयति ॥), *Danakelıkaumudı*, fol 55*b* (गभीरोऽप्यश्रान्तं दुरभिगमपारोऽपि नितरामहार्या मर्यादां दधदपि हरेरास्पदमपि । सतां स्तोम प्रेमण्युदयति समग्रे स्थगयितु विकारं न स्फारं जलनिधिरिवेन्दौ प्रभवति ॥), 87*b* (कुवलयपुरतोनो॰), *Narada Pañcaratra*, foll 1*b*, 2*b*, *Pañcaratra*, foll 3*b*, 11*b*, 18*a*, *Padyavalı*, foll 36*b*, 44*a*, 65*b* (ध्यानातीतं॰ given in *Padyav*, MS 823, fol 9*a*, as by *Yadavendrapurı*), fol 87*b* (वामं वपु पुलकितं॰ ib, fol 18*a*), 88*b* (एक स्मादेकस्मिन्नपि॰ ib, fol 16*b*, by *Kavıcandra*), *Prahladasamhıtayam śrı Uddhavavakyam*, fol 88*b* (भगवानपि गोविन्द कन्दर्पशरपीडित । न भुङ्क्ते न स्वपिति च चिन्तयन् यो ह्यहर्निशं ॥), *Bılvamangala*, fol 35*b* (अपि पङ्कजनेत्रमौलिमाले तुलसीमञ्जरि किंचिदर्थयामि । स्वपदोपम पार्श्वं सारयेत्त्वं चरणाम्भोरुहयोर्भिलाषिणं मां ॥), 14*a* (हस्तमुत्क्षिप्य यातोऽसि बलात्कृष्ण किमद्भुतं । हृदयाद्यदि निर्यासि पौरुषं गणयामि ते ॥), 16*a* (राधा पुनातु जगदच्युतदत्तचित्ता मन्थानकं विदधती दधिरिक्तपात्रे ।॰), *Bılvamangalastava* fol 64*a* (अद्वैतवीथीपथिकैरुपास्या स्वानन्दसिंहासनलब्धदीक्षा । शठेन केनापि वयं हठेन दासीकृता गोपवधूविटेन ॥), *Prahmayamala* (? reference not found), *Brahmasamhitayam Adıpuruşavıgrahasya*, foll 27*a*, 30*a* (see no 2511) *Bhaktıvıveka*, fol 11*a* (चिन्तां कुर्यान्न रक्षार्थे विक्रीतस्य यथा पशो । तथार्पयन् हरौ देहं विरमेदस्य रक्षणात् ॥), *Bharata*, fol 60*b* (यदुक्तं श्रीभरतेन ॥ शक्तिरस्ति विभावाद्यैः कापि साधारणी कृतौ । प्रमाता तदभेदेन स्वं यथा प्रतिपद्यते ॥),

Bhāvārthadīpikā, fol 3a (त्वत्कथामृतपाथोधौ विहरन्तो महामुदः । कुर्वन्ति कृतिनः केचिच्चतुर्वर्गं तृणोपमं ॥), *Brahmayāmala(?)*, *Māghalātya*, foll 23b, 24b; *Mukundamālā*, fol 57a (दिवि वा भुवि वा ममास्तु वासो° नरके वा नरकान्तक प्रकामं । अवधीरितशारदारविन्दौ चरणौ ते मरणे ऽपि चिन्तयामि ॥ Haeberlin, p 516), *Mukundāshṭaka*, fol 33b (कनककान्तिघटाशोभानिन्दिमौतं नितसे तदुपरि नवरक्तं वस्त्रमित्थं दधानः । प्रियमिव किल वर्णं रागयुक्तं प्रियायाः प्रणयतु मम नेत्राभीष्टपूर्तिं मुकुन्दः ॥), *Yāmunācāryastotra*, fol 11a (वपुरादिषु यो ऽपि को ऽपि वा गुणतो ऽसानि यथा तथाविधः । तदयं तव पादपद्मयोरहमद्यैव मया समर्पितः ॥), 23b (रघुवर यदभूस्त्वं तादृशो वायसस्य प्रणत इति दयालुर्यच्च चैद्यस्य कृष्ण । प्रतिभवमपराद्धुर्मुग्धसायुज्यदो ऽभूर्वद किमपदमागस्तस्य ते ऽस्ति क्षमायाः ॥), 27a (यदृच्छयान्तरगोचरं च°), *Rasasudhākara*, fol 43a (अतिप्रयत्नेन रतान्ततान्ता कृष्णेन तान्ताद्वपरोपिता सा । आलम्ब्य तस्यैव करं करेण ज्योत्स्नाकृता नन्दमनिन्दमाप ॥), *Lalitamādhava*, foll 25a (दूरोद्यद्गोपीजनपरिसरप्रेक्षणभवात् करोतु कम्पादोपचलति किल गोवर्धनगिरौ । °), 25b, 26b, 28b, 84b, 86b, 87a, *Vidagdhamādhava*, foll 28a (सन्ध्याब्दसुभृतध्वमन्त्रितपदं कुर्वन्मुहुर्मुरुसुरं ध्यानादन्तरयन् सनन्दनमुखान् विस्मेरयन् वेधसं । °), 48b, 67b, 84b, 86b, 95b, 96b, 102a, *Vishṇuyāmala(?)*, *Vishṇurahasya*, foll 7b (आलिङ्गन वरं मन्ये व्यालव्याघ्रमलीकसां । न सङ्गः शल्ययुक्तानां नानादेवैकसेविनां ॥), 8b (श्रीविष्णोरर्चनं ये तु प्रकुर्वन्ति नरा भुवि । ते यान्ति शाश्वतं विष्णोरानन्दं परमं पदं ॥), *Vaishnavatantra*, fol 29b (अष्टादशमहादोषै रहिता भगवत्तनु । सर्वैश्वर्यमयी सत्यविज्ञानानन्दरूपिणी ॥), *Hamsadūta*, fol 46b (कदाचित्खेदाग्नि Haeberlin, p 374, śl 3), 72a (पुरस्ताद्भौरी °। स जानुभ्यां ° ib, p 383, śl 50b, 51b), 95a (विरानन्ते ib, śl 54), *Haribhaktivilāsa*, fol 11b (तवास्मीति वदन् वाचा तथैव मनसा विदन् । तत्स्थानमाश्रितस्तन्वा मोदते शरणागतः ॥), *Haribhaktisudhodaya*, fol 2b (त्वत्साक्षात्करणाह्लादविशुद्धाब्धिस्थितस्य मे । सुखानि गोष्पदायन्ते ब्राह्माण्यपि जगद्गुरो ॥), 8b (प्रविशन्नालयं विष्णोर्दर्शनार्थं सुभक्तिमान् । °), 12b, 17a, 65b, 70b, *Harisudhodaya*, fol 93b (स्थानाभिकाङ्क्षी तपसि स्थितो ऽहं °।)

[H T. COLEBROOKE]

2502.

1547E Foll. 19; size 10 in. by 4½ in; modern Devanāgarī writing; 10 or 11 lines in a page

A fragment of the *Bhaktirasāmṛtasindhu*, extending as far as fol 33b of the preceding MS

An additional leaf, marked भ॰ र॰ ५०, merely gives the following colophon, written in a different hand इति श्रीचरणदासविरचितो भक्तिरसामृतसिंधुनामको ग्रंथः समाप्तः ॥ °

[H. T COLEBROOKE]

2503.

806b Foll 110, size 15½ in by 5 in; clear, modern Bengali handwriting, eight lines in a page.

Durgamasamgamanī, a commentary on the *Bhaktirasāmṛtasindhu*, annotating the text and enlarging upon the doctrines propounded therein. Apparently by *Rūpa* (? or *Jīva*) *Gosvāmin*, though in the colophon ascribed to *Sanātana*

It begins

सनातनसमो यस्य ज्यायान् श्रीमान् सनातनः ।
श्रीवल्लभो ऽनुजः सो ऽसौ श्रीरूपो जीवसद्गतिः (सद्गतिः [B, orig. A) ॥

अथ श्रीमान् ग्रन्थकारः सकलभागवतलोकहिताभिलाषपरवशतया प्रकाशितैः स्वहृदयदिव्यकमलकोषविलासिभिः श्रीमद्भागवतरसैरेव भक्तिरसामृतसिन्धुनामानं ग्रन्थमपूर्ववचनमाचिन्वानस्तद्दौर्घ्यमित्यस्येव च सर्वोत्तमतां निर्विघ्नमानस्तद्ग्रन्थनयैव मङ्गलमासञ्जयति । एवं सर्व एव ग्रन्थो ऽयं मङ्गलरूप इति च विज्ञापयति ॥ अखिलेति ॥ विधुः श्रीकृष्णो जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते । ० ॥ २ ॥

अथ निजभक्तिप्रवर्तनेन कलियुगपावनावतारं विशेषतः स्वाश्रयचरणकमलं श्रीश्रीकृष्णचैतन्यदेवं भगवन्तं नमस्करोति हृदीति ॥ हृदिस्थप्रेरणया प्रवर्तितो ऽस्मि न सन्दर्भे इति शेषः । वराकेति स्वं दैन्येनोक्तं । सरस्वती तु तदसहमाना वरं श्रेष्ठ

सा सम्यक् कापति शब्दायते इति तमेव तं स्वाययति सत्कवि तायामपि तत्रैवैयाच प्रवृत्ति स्यात् नान्यथा इत्यपेरथं ॥२॥

अथ निजेष्टदेवतावतारत्वेन निजगुरुं स्तुवन् प्रार्थयते विश्राम इति ॥ भक्तिरसरूपस्यामृतस्य सिन्धुरिवेति तद्रानाय यन्य तस्य श्रीकृष्णाख्यस्य महीशस्य सदा स्वेन रूपेण स्थितस्येन विकाशितनानान्यरूपतनोर्या सनातननामा तनुस्त स्या विश्राममन्दिरतया तत्तुस्तयाङ्गीकारेत्येयर्थ । अन्यस्या अपि नारायणाख्याया सदा समानार्थं सनातन तन्नो सिन्धुर्विश्राममन्दिरं भवतीति ॥ ३ ॥ ० ४ ॥

अथ निजग्रन्थस्य विरोधिकृतपराभवाभावकरीं श्रीगुरु चरणान् प्रार्थयते मीमांसकेति । ० ॥ ५ ॥

It ends इति दुर्गमसगमनीनाम्न्यां भक्तिरसामृतसिन्धुटीकायां उत्तरविभागे रसाभासलहरी नवमी ॥ इति दुर्गमसगम नीनाम्न्यां भक्तिरसामृतसिन्धुटीकायां चतुर्था विभाग समाप्त ॥

रामाङ्केति शालिवाहनस्य सवत्सरगणनया विक्रमादित्यस्यापि ज्ञेया । भङ्गस्य वामगतिप्रसिद्धा विषम्यधिकचतुर्दशशतीगणित इत्यर्थ ॥ विक्रमादित्यस्य त्व[श]नवत्यधिकपञ्चदशशतीगणित इति ज्ञेय ॥ विरङ्कित उट्टङ्कित सुष्ठुरूपेत्येव पठितव्य । तेषां दीनम्मन्यतामयपाठे ऽपि तदसहिष्णु सरस्वती शुद्ध सूक्ष्मत्वज्ञेयं रूप स्वरूप यस्येति गतमत्सरास्पद स्फोटयती समाहितवती ॥

> श्रीकृष्ण सर्वपूर्णे स चरति विपुले गोकुले व्यक्ततत्त्वन्
> माधुर्यैश्वर्यवर्य्ये स च पशुपशतानन्तलक्ष्मीभिरिष्टे ।
> श्रीराधावर्गमध्ये स च मधुरगुणश्री(म)धुराधामधारी
> त्वम्मिन् ग्रन्थे रसाम्नावभिमतमहिमा[ ]रसारप्रचार ॥
> यदपि च नातिविशुद्धा तदपि च सद्भि कदाप्युरीकार्या ।
> दुर्गमसगमनीयं लोके यास्यामृताम्भोधौ ॥

इति सनातनगोस्वामिकृता दुर्गमसगमनी भक्तिरसामृत सिन्धुटीका समाप्ता ॥

Two additional leaves contain an index of chapters, and a list of 26 works quoted in the commentary Of the latter may be mentioned *Kurukshetrayatra, Gopalastava, Dl ru acarita, Sahityadarpana* [H T COLEBROOKE]

2504.

1489b Foll 85 (numbered 67-151), size 15½ in by 4½ in, Bengali handwriting of 1806 A D, seven lines in a page

Durgamasamgamani This (rather careless) copy omits the last colophon and the last but one of the final *slokas* of the preceding MS, and it also differs considerably as to the rest, viz

इति दुर्गम[स]ङ्गमनीनाम्न्यां हरिभक्तिरसामृतसिन्धुटीकायां चतुर्थ विभाग ॥ रामाङ्केति (!) शालिवाहनसम्वत्सरगणनया विक्रमादित्यस्यापि सा ज्ञेया । भङ्गस्य (!) वामागतिप्रसिद्धा ० दीनं मन्यतामयपाठे ऽपि शुद्धा सूक्ष्म दुर्ज्ञेय (?) रूप स्वरूप यस्येति सरस्वतीमवाद ॥ यदपि च नातिविशुद्धा ० यास्या मृताम्भोधे ॥ समाप्तेय टीका तेषामेव प्रीतये तु [भ]वतु

The MS is preceded by six leaves, marked क्षाउ (पत्र), and numbered 1–6 in the left, and 61–66 in the right margin This passage which apparently belongs to the present work, begins अत्र जीवगोस्वामिमतानुसारेण । नियसिद्धास्तु गोप्य स्वकीया एव ताश्च राधादय । ०

[H T COLEBROOKE]

2505.

1489a Foll 60, size 15½ in by 4½ in, indifferent Bengali handwriting, apparently by the same hand as the preceding MS, seven lines in a page

Krishnabhaktirasodaya, another treatise on the same subject, apparently consisting chiefly of passages from the *Bhaktirasamritasindhu* with comments thereon, by *Radhamohana Sarman* It begins

> गोपीनयनचकोरीस्वादितमुरसामृतसिताङ्गरुचि ।
> कोपी प्रनन्दतनयो चौरदनीरो विधुर्जयति ॥
> श्रीमन्द्वैतवंशोद्भूतराधामोहनशर्मणा ।
> क्रियते परमामोद कृष्णभक्तिरसोदय ॥
> श्रीमद्रूपामृताम्भाधिगर्तामनिहृदाङ्कत ।
> तस्मादुद्धृत्य यत्किंचिदन्यतश्च निवेद्यते ।
> धन्यत्वं मन चापल्यं तदपरितचेतस ।
> वैष्णवे कृष्णसंबन्ध गुणमात्रपरग्रहे ॥

तत्र भक्तिलक्षणं ॥

> अन्याभिलाषिताशून्यं ज्ञानकर्माद्यनावृतं ।
> आनुकूल्येन कृष्णानुशीलनं भक्तिरुत्तमा ॥ (cp 812*b*)

अत्र प्रकरणात् भक्तिपदेन कृष्णभक्तिरेवोच्यते । तथा चानुकूल्येन कृष्णानुशीलनं कृष्णभक्तिरिति सामान्यतः स्वरूपलक्षणं° a lengthy discussion, ननु भक्तेः किं प्रयोजनमित्याह । क्लेशघ्नी शुभदा° p 812b ॥ इति श्लोकः स मूलपाठः ॥ in the comment on this the author remarks अत्र प्रमाणं मूलग्रन्थे (भक्तिरसामृतसिन्धौ) मत्कृतकृष्णभक्तिसुधार्णवे च विस्तृतमन्यच्च चानुसन्धेयं°

The *Durgamasamgamani* is quoted at fol 8b

The work consists of ten chapters (*ullasa*), viz 1 fol 10b, 2 *sadhyabhaktinirupanam*, fol 15b, 3 *bhaktirasanirūpanam*, fol 25a, 4 *vibhavadinir*, fol 39a, 5 *śantabhaktirasanir*, fol 44a, 6 *pritabhaktirasasamvaranam*, fol 48b, 7 *sakhyabhaktirasanir*, fol 50b, 8 *vatsalabhaktirasanir*, fol 51a, 9 *ujjvalabhaktirasanir*, fol 54b, 10 (*maitrivairasamvecanam*) ends fol 60b भरतमुनिनाप्युक्तं रसाभासा अनौचित्यप्रवर्तिता इति । एवमन्यदूह्यं इति कलियुगपावनावतार ॥ श्रीमदद्वैतवंशश्री राधामोहनगोस्वामिविरचिते कृष्णभक्तिरसोदये दशम उल्लासः । समाप्तो ऽयं ग्रन्थः ॥ Cp Raj Mitra, Notices, iii, no 1192 [H T COLEBROOKE]

2506.

2486 Foll 249 (five of which 124–128, are wanting), and two *śuddhapattras* (after 62 and 82 resp), size 11½ in by 4½ in, fairly written in Devanagari, about 1550 A D (fol 61 supplied by a later hand), 8–11 lines in a page

Vishnubhakticandrodaya, another work on the same subject, in sixteen chapters (*kala*), by *Nrisimharanya Muni*

It begins

वन्दे [न्दे] श्रीनृसिंहेशं पुरुषारव्यं गुरूत्तमं ।
श्रीसामवल्लराजं (!) च वैष्णवाहार्दि (°ह्लाद)सिद्धये॥

आविर्भूय लोके ऽस्मिन् सद्भक्त्याह्लाददायकः ।
श्रीविष्णुभक्तिचंद्रो ऽयं विष्णुप्रेमाभिवर्धनः ॥

यस्य(त्रस्य R M) श्रुतेरेककलात्मकस्य
हन्याद्(हृद्याद् R M)नेकाद्यतमः प्रबंधः ।
श्रेयस्यमेतेंद्रियपातयात्रा(शान्त्या R M)
नानांतरायाश्रमतीं हतार्था ॥

यस्मै निरंतराशेषदुर्नेयान्धकारविध्वंसनं ।
स्मृत्वा प्रणम्य चादौ गुरुं श्रीविष्णुभक्तिचन्द्रोदयं ॥
संसारानलनिर्विण्णो मनीषी स्वार्थसिद्धये ।
संसारासारतां ज्ञात्वा गुरुं शरणमाव्रजेत् ॥
गुरुमेवाश्रित शिष्य श्रिय समर्पनिवेदकः ।
गुरुश्चेश्वरभावश्च देवप्रणमेद्गुरुं ॥
समप्रमोद्यत शश्वदुर्याता शिरसा मुदा ।
गुरुत्वपरिचरेदृस्यानपराचीसयन्गुरुं ॥

तथा चोक्तानि श्रीमद्भागवते श्रीभगवता उद्धवं प्रति शिष्यलक्षणानि ।°

No authorities, except *Puranas*, *Bhagavadgita*, *Vishnurahasya*, *Vaishnavatantra* (fol 93b), and such like works have been met with

For the contents of the work, cp Raj Mitra, Notices, viii, p 279

The MS is not quite complete, the 16th *kala* beginning on fol 116b, and the last leaf breaking off at ॥ अथ फाल्गुने मासि श्रीविष्णो –

[GAIKAWAR]

2507.

735 Foll 158, size 13 in by 4½ in clear, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Vishnubhaktidarpana, or *Vishnudarpana*, another compendium of devotional worship, in fifteen chapters, by *Upendracarya*

I वासुदेवादिका मूर्तीर्दधानं परमं पदं ।
नारायणं शास्त्रयोनिं नमामि हरिमीश्वरं ॥
गुरुं प्रणम्य श्रीविष्णुं पूजनं परमात्मनः ।
अष्टाङ्गभक्तियोगाद्यं मन्त्रैरष्टाक्षरादिकैः ॥
दृष्ट्वा तन्त्रपुराणानि मतं भागवतस्य च ।
मन्त्रार्थैकपनोपेतं लिखिष्यामि यथामति ॥
यमाश्च नियमाश्चैव आसनं प्राणसंयमः ।
प्रत्याहारो धारणा च ध्यानं समाधिरेव च ॥
अष्टावङ्गानि योगस्य भक्तेर्भक्तिविदो विदुः ।
अहिंसाद्या यमाः प्रोक्ताः शौचाद्या नियमा मताः ॥

अहिंसा सत्यमस्तेयमसङ्गो ह्रीरसंचयः ।
आस्तिक्यं ब्रह्मचर्यं च मौनं स्थैर्यं क्षमार्जवं ॥
शौचं जपस्तपो होमः श्रद्धातिथ्यं मदर्पणं(? मृद्° = गो-
तीर्थाटनं परार्थेहा तुष्टिराचार्यसेवनं ॥ [पोमृत्तिका) ।
एते यमाः सनियमा उभयोर्द्वादश स्मृताः ।
आसन स्वस्तिकाख्यं स्याद्वीरासनमथापि वा ॥°

II. अथ दीक्षां लिखिष्यामि सर्वशक्तां कलावतीं ।
दीक्षां विना पशुत्वं हि विप्रस्य न निवर्तते ॥ fol 10b.

III. भक्त्यंगान्यथ वक्ष्यामि भक्तानां चैव लक्षणं ।
नैष्कर्म्यं पापशुद्धिं च विष्णुभक्तेश्च नित्यतां ॥ 20b.

IV. अथ साधनयोगस्य माहात्म्यं लिख्यते ऽधुना ।
यथा दृष्टं पुराणेषु श्रुत्वा जननमुत्तमं ॥ 30b.

V. अथ प्रणम्य विश्वेशं विधानं सार्वमन्त्रिकं ।
प्रातःप्रभृति सायान्तं लिखिष्यामि यथामति ॥ 43a.

VI पीठन्यासं विधायैवं तत्र विष्णुं स्मरेत्प्रभुं ।
स्वाधिष्ठानसमुद्भूतनादेन प्रणवात्मना ॥ 56b

VII. अथ विज्ञानमानन्दं ब्रह्म नत्वा महेश्वरं ।
पूजायां तस्य मन्त्राणां प्रकाशाद्यथ कथ्यते ॥
एको नारायणो देवः सर्वः सर्वेश्वरो विभुः ।
भक्तानां कार्यसिद्ध्यर्थं चतुर्मूर्तिर्महीयते ॥ 68a.

VIII. सत्यं ज्ञानमनन्तं यज्जन्माद्यस्य यतो भवेत् ।
तं विष्णुमव्ययं पूर्णं प्रणम्य जगदीश्वरं ॥
द्वादशाक्षरमन्त्रस्य वक्ष्यामि विधिमुत्तमं ।
भक्तानुग्रहणार्थाय वासुदेवेति यं विदुः ॥
सेनादिर्देवः ... ।
नारायणविष्णुमुक्तो सत्यतुष्टेन संयुतः(!) ॥ 78b.

IX. अथ प्रणम्य विश्वेशं भवबन्धप्रमच्युतं ।
विधानं तस्य पूजाया यथोक्तं लिख्यते ऽधुना ॥ 89b

X. अथ सज्ञानन्दमयं ब्रह्म नत्वा महेश्वरं ।
लिख्यते तस्य पूजाया विधानं वलितारदं ॥ 97a.

XI. ङेन्तौ* च कृष्णगोविन्दौ मन्त्रार्थौ मदनादयः ।
अष्टादशाक्षरो मन्त्रो भक्तानां सुरपादपः ॥ 106b

* The guttural nasal here may possibly be intended for the nasal sound which occurs in many of the formulas in this and several other chapters, e g ङ्क प्रद्युम्नाय । रं अनिरुद्धाय नमः । यँ शिवे नमः । ङं सोममण्डलाय नमः ॥

XII. अथ संधिप्रबुद्धौनां विधानं सार्वमन्त्रिकं ।
यथामति लिखिष्यामि मालाशुद्धिं पुरस्क्रियां ॥ 114a

XIII. अथ पौराणिकैर्मन्त्रैरुपचारविधिं ब्रुवे ।
महापूजाविधानेन गृहदानविधिं तथा ॥ 123a.

XIV. अतः परं लिखिष्यामि शयनोत्थादिकं विधिं ।
श्रीहरेर्जागरं पुण्यं वैष्णवानि व्रतानि च ॥ 141a.

XV. अथ श्रीभागवतोक्तपयोव्रतपद्धतिर्लिख्यते । तत्र फाल्गुनामावास्यायां ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थितः कृतमैत्रादिः शीतजले स्नानसंकल्पं कृत्वा° fol. 157a

It ends: ततो यजमान आचार्यादिभ्यो यथाशक्ति वित्तशाठ्यं वर्जयित्वा दक्षिणां सुवर्णं तदर्धं पादं वा दत्त्वा तानन्यानपि ब्राह्मणान् सद्गुणेन भोजनेन भोजयेत् । यथाशक्ति च चाण्डालादिभ्यो ऽपि भोजनं दद्यात् । ततो ऽच्छिद्रमवधार्य बन्धुभिः सह भुञ्जीत । व्रतेनानेन भगवन्तमाराध्य सकलयज्ञव्रततपसां सिद्धिमाप्य भगवल्लोकमाप्नुयात् ॥ इति श्रीभागवतोक्तपयोव्रतविधिः समाप्तः ॥ इति श्रीमानुपेन्द्राचार्यविरचितं श्रीविष्णुदर्पणं समाप्तं ॥

The other colophons run· इति विष्णुभक्तिदर्पणे (प्रथमः) परिच्छेदः (corrected everywhere for original पटलः). [H. T. COLEBROOKE]

2508.

823e Foll 38; size 12¾ in. by 4¾ in, fair, modern Bengali handwriting, six lines in a page.

Haribhaktikalpalatikā, a treatise, by *Kṛishṇa Sarasvatī*, on the nature of '*bhakti*' and the various grades of it through which the votaries of *Kṛishṇa* have to pass before attaining perfection of faith

It begins·

सर्वात्मानमशेषलोकपितरं सर्वेश्वरं शाश्वतं
यं नो वेत्ति जगत्त्रिधाममभृतं यन्मायया मोहितं जगत् ।
यं ज्ञात्वा कृतिनो विशन्ति परमानन्दाम्बुधौ च यं
तं भक्तप्रियबान्धवं शरणदं वन्दे मुकुन्दं परं ॥ १ ॥
यत्सम्पर्को प्रेमप्रवाहहृदयो वा किमपरा
कृपायुक्तो भक्तेष्वमृतनिपुणः ।
अपि स्वात्मारामो य इह विविधैर्प्रेममगात्
रमानन्दं वन्दे ... ॥ २ ॥

असत्यमपि संसारं यद्भक्तिः सत्यतां नयेत् ।
गोपीनां सदयानन्द तमानन्दमुपास्महे ॥ ३ ॥

पुण्याम्भोधिभवा तमोविघटिनी सत्सङ्गमूलोत्तमा
श्रद्धापल्लविनी विविक्तिकलिकाप्रेमप्रसूनोज्ज्वला ।
सान्द्रानन्दरसावह च परमज्ञान फल बिभ्रती
सेय श्रीहरिभक्तिकल्पलतिका भूयात्सतां प्रीतये ॥ ४ ॥

The work is divided into fourteen *stavakas*, viz I (verses 46) on the nature of the god, II (vv 78) on the kinds of worshippers, III (vv 17) on the nine grades of *bhakti*, to each of which is devoted one of the succeeding chapters, IV (vv 21) on *śravana*, the recital of *Hari's* actions and sayings, V (vv 60) on *kirtana*, invocation of his names and eulogizing of his qualities, VI (vv 34) on *smarana*, or conception of *Krishna* as the aggregate of all that delights the human heart, VII (vv 27) on *padasevana*, or paying tribute of admiration by meditating on his acts and offering magnificent presents, VIII (vv 48) on *arcana*, or worshipping him by sixteen different kinds of offerings, such as *tulasi*, etc, IX (vv 12) on *vandana*, or prostration before the deity, X (vv 19) on *dasya*, or complete absorption of soul and mind in the divine being, XI (vv 5) on *sakhya* or love for the deity, XII (vv 10) on *atmanivedana*, or annihilation of one's individuality and becoming one with *Krishna*, XIII (vv 13) on knowledge of the divine, XIV (vv 19) on the atonement for transgressions and relapses of the soul

Occasionally explanatory remarks are inserted between the verses, in which the author speaks of himself in the third person, as to what the succeeding verses are intended to show

It ends

ये शृण्वन्ति पठन्ति पान्ति(?)मिदं भक्तिप्रबोधामृतं
ये वा साधु विवृण्वन्ति भगवद्भक्तेषु निर्मत्सरा ।
ते निर्धूय भवान्धकारमखिलं भक्तिप्रबोधामृतं
सान्द्रानन्दमनावृतं तदमृतं विन्दन्ति विष्णोः पदं ॥ १९ ॥
इति श्रीहरिभक्तिकल्पलतिकायां चतुर्दशस्तवकः ॥ १४ ॥
श्रीकृष्णसरस्वतीविरचितो ग्रन्थः संपूर्णः ॥

[H T COLEBROOKE]

2509.

827b Foll 18, size $12\frac{3}{8}$ in by 5 in, good, modern Bengali handwriting, seven lines in a page

Bhaktilahari, apparently a work of a similar nature, by *Maniráma* This MS contains only the fourth chapter (*viśvasamuddeśa taranga*), explaining the evolution of the universe, with the heaven of *Vishnu* as the crowning of the edifice It begins

गुरुं विश्वेश्वरं कृष्णं प्रणिपत्य प्रणीयते ।
मणिरामेण विश्वस्य समुद्देशो यथामति ॥ १ ॥
नित्यस्वच्छजलादीनां तेजसा पञ्चमस्य च ।
भूतानध्वनिना माप ज्योतिरुत्पद्यते महत् ॥ २ ॥
उभाभ्यां जडितेभ्य व्याप विशो दिशो दश ।
विरेजे सूक्ष्मरूपेण विराट् तेन निगद्यते ॥ ३ ॥
शब्दस्वरूपा प्रकृतिस्त्यातोरूपस्तु पूरुष ।
प्रकृते समवायाद्धि तेजसश्चोपपद्यते ॥ ४ ॥
तेजोयोगाद्विभिद सन् प्राप्त साक्षी निरञ्जन ।
सव्याहृतास्तमप्रकृतिराद्या सृष्टिविधायिनी ॥ ५ ॥
जिह्वात्मकयोगात्मा गुणा (? r गुणान्) सत्त्वे रजस्तम ।
पञ्चभूतानीन्द्रियाणि सभूतान्यमृजत्सुद्द ॥ ६ ॥
गुणात्मकमात्रमहितैः पञ्चभूतैः समन्ततः ।
इच्छाज्ञानक्रियाभिस्ते महार्थ प्रकृता जन (!) ॥ ७ ॥

It ends

ब्रह्मलोकश्च वैकुण्ठ शिवलोकस्तत पर ।
शक्तिलोकस्तु गोलोको महामायाभिध पर ॥ २३३ ॥
गुरुलोक सप्तविध सत्यलोक प्रकीर्तित ।
गोलोकाद्गुरुलोकान्तं यथायात्कोटियोजनं ॥ २३४ ॥
इति विश्वसमुद्देशः संक्षेपात्कथितो मया ।
विस्तरेण महाशास्त्रा वक्तुं नैव क्षमो भवेत् ॥ २३५ ॥
इति भक्तिलहर्यां विश्वसमुद्देशो नाम चतुर्थस्तरङ्गः ॥

[H T COLEBROOKE]

2510.

939b. Foll. 10; size 12¾ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Gauragaṇoddeśadīpikā, or *Gaurāṅgagaṇoddeśadīpikā*, an account of the chief disciples of *Caitanya* (*Gaura, Gaurāṅga*), and the reformer's own mythic succession; composed, in 1544 A.D., by *Paramānandadāsa*, usually called *Kavikarṇapūra*, son of *Śivānanda Sena*; and pupil of *Śrīnātha*.

It begins: श्रीचैतन्यचन्द्राय नमः ॥

यः श्रीवृन्दावनभुवि पुरा सच्चिदानन्दसान्द्रो
गौराङ्गीभिः सदृशरुचिभिः श्यामधामा ननर्त ।
तासां शश्वद् दृढतरपरीरम्भसंभेदतः किं
गौराङ्गः सन् जयति स नवद्वीपमालम्बमानः ॥ १ ॥
नमस्यामो ऽस्यैव प्रियपरिजनान् यत्सुहृदः
प्रभोरद्वैताद्यानपि जगदघौघक्षयकृतः ।
समानप्रेमाणः समगुणगणास्तुल्यकरुणाः
स्वरूपाद्या ये ऽस्मी सरसमधुरास्तानपि नुमः ॥ २ ॥
गुरुं तं श्रीनाथाभिधमवनिदेवान्वयनिधिं
नुमो भूपालं भुव इव विभोरस्य दयितं ।
यदा स्वादुन्मीलन्निरुपकरवृन्दावनरहः
कथास्वादं लब्ध्वा भवति न जनः क्वापि रमते ॥ ३ ॥
पितरं श्रीशिवानन्दं सेनवंशप्रदीपकं ।
वन्दे ऽहं परया भक्त्या पार्षदाग्र्यं महाप्रभोः ॥ ४ ॥
ये विख्याताः परीवाराः श्रीचैतन्यमहाप्रभोः ।
नित्यानन्दाद्वैतयोश्च तेषामपि महीयसां ॥
गोपालानां च पूर्वाणि यानि नामानि कानिचित् ।
स्वग्रन्थे स्वरूपाद्यैर्दर्शितान्यादिसूरिभिः ॥
त्रिलोकाख्यानि साधूनां मधुरोद्भूतिशालिनां ।
गौडीयानामपि मुखाद्विश्रम्य स्वमनीषया ॥
शिशिक्षावेष्टितः कैश्चित् कथितानि लिखाम्यहं ।
नाम्ना श्रीपरमानन्ददासः सेवितशासनः ॥
यद्वापुरा कृष्णचन्द्रः पञ्चतत्त्वात्मको ऽपि सन् ।
प्रागः प्रकटतां तद्वद्गौरः प्रकटतामियात् ॥
स्वाभिन्नेन युतं तस्य पञ्चतत्त्वमिहोच्यते ।
अन्यथा तद्संबन्धात्तत्त्वं स्यात्तदुरूपे ॥
तद्भिन्नं यत्तदेवात्र तदभिन्नं विभाव्यते (°तो Tub) ।
यतः स्वशक्त्येच्छया (स्वयेच्छया शक्त्या T.) कृष्णस्तद्- [शतां गतः ॥
स्वरूपचरणैरुक्तं पञ्चतत्त्वनिरूपणे ।
उपाधिभेदात्पञ्चत्वं तत्त्वस्येह प्रदर्श्यते ॥
पञ्चतत्त्वात्मकं कृष्णं भक्तरूपस्वरूपकं ।
भक्तावतारं भक्ताख्यं नमामि भक्तशक्तिकं ॥
अस्य विवृतस्तैस्तैः स संक्षिप्य विलिख्यते ।
भक्तरूपो गौरचन्द्रो यतो ऽसौ नन्दनन्दनः ॥
भक्तस्वरूपनित्यानन्दः (!) विश्वरूपश्च मुख्यकः ।
भक्तावतार आचार्याद्वैतो यः श्रीसदाशिवः ॥
भक्ताख्याः श्रीनिवासाद्या यतस्ते भक्तरूपिणः ।
भक्तशक्तिर्द्विजाग्रण्यः श्रीगदाधरमुख्यकः ॥
श्रीमद्विश्वम्भराद्वैतनित्यानन्दावधूतकाः ।
अत्र त्रयः समुन्नेया विग्रहाः प्रभवश्च ते ॥
एको महाप्रभुर्ज्ञेयः श्रीचैतन्यो दयाम्बुधिः ।
प्रभू द्वौ श्रीयुतौ नित्यानन्दाद्वैतौ महाशयौ ॥
गोस्वामिनश्च विज्ञेयास्ते द्विजश्च गदाधरः ।
पञ्चतत्त्वात्मका एते श्रीनिवासश्च पण्डितः ॥
यदुक्तस्तत्र गोस्वामी श्रीस्वरूपपदाम्बुजैः ।
त्रयो ऽत्र विग्रहाः ज्ञेयाः प्रभवश्चात्र ते त्रयः ॥
एको महाप्रभुर्ज्ञेयो द्वौ प्रभू संमतौ मतौ ।
गोस्वामिनश्च चत्वारो वाच्याः प्रथमपुत्रवत् ॥
एषां पार्षदवर्गा ये महान्तः परिकीर्तिताः ।
नित्यानन्दगणाः सर्वे गोपालाश्चोपगोपकाः ॥
एषां संबन्धसंपर्कादुपगोपालसत्तमाः ।
तत्र श्रीमन्नवद्वीपे विश्वम्भरसमीपतः ॥
विलसन्ति स्म ते ज्ञेया वैष्णवा हि महत्तमाः ।
नीलाचले च ये ख्यातास्ते हि ज्ञेया महत्तराः ॥
दक्षिणादिदिशां याने यैर्यैः सङ्गो महाप्रभोः ।
ते ते महान्तो भक्ताः परे ज्ञेयाः स्वपोषकाः ॥
यतः स्वरूपचरणैरुक्तं गौरनिरूपणे ।
पञ्चतत्त्वस्य संपर्का ये ये ख्याता महत्तमाः ।
ते ते महान्तो गोपालाः ख्याताश्चोपादिशाखकाः ॥
रसज्ञाः श्रीवृन्दावनमिति यमाहुर्बहुविदो
यमेतं गोलोकं कतिपयजनाः प्राहुरपरे ।
श्वेतद्वीपं प्राहुः परमपि परे व्योम भगवन्
नवद्वीपः सो ऽयं जयति परमाश्चर्यमहिमा ॥

तस्मिन्नामपुरीचकार नृहरिर्विश्वंभराख्यं दधत्
  तच्छेषयशतः समस्तमहतां वासो ऽपि तत्राभवत् ।
तैः सार्धं महतो हरेरनु गुणाकारापि लीलाभवत्
  तत्रासीज्जगतो मनो ऽपि परमानन्दाय मन्दे यतः ॥

यः सत्ये (?)सितवर्णमादधदसौ श्रीहंसनामाभवत्
  त्रेतायां मखभुग्मखास्य उचितो ऽभूद्रक्तवर्णं दधत् ।
यः श्यामो दधदाश्यवर्णकममुं श्यामं युगे द्वापरे
  सो ऽयं गौरवपुर्विभाति कलयन्नानावतारं कलौ ॥

प्रादुर्भूताः कलियुगे चत्वारः साम्प्रदायिकाः ।
श्रीमाध्वीरुद्रसनका भक्ताः पाद्मे यथा स्मृताः ॥
अतः कलौ भविष्यन्ति चत्वारः संप्रदायिनः ।
श्रीमाध्वीरुद्रसनका वैष्णवाः क्षितिपावनाः ॥
तत्र माध्वीसंप्रदायः प्रस्तावात्परिलिख्यते ।

श्रीमान् रघुपुरीति ख्यातस्ते यत्समाश्रितः ।
ईश्वराख्यपुरीं गौर उररीकृत्य गौरवे ॥
जगदाप्लावयामास प्राकृताप्राकृतात्मकं ।
स्वीकृत्य राधिका भावकान्तो पूर्वगुरुस्करे ॥
अन्तर्वाह्यरसाम्भोधौ श्रीनन्दनन्दनो ऽपि सन् ।
आद्यो व्यूहो ऽपि चैतन्यमविशद् यत्परे पुरा ॥
विचुक्षोभ मनस्तस्य दृष्ट्वा गन्धर्वनर्तनं ।
द्वारकास्थो ऽपि भगवानविशत्क्षोभितच्छपीसुतं (!) ॥
नानावतारः सुतरामेककालप्रभावतः ।
यथा श्यामो ऽविशत्कृष्णो भगवन्तं पुरा स्वयं ॥
योगमायाबलादेते तिष्ठन्तो ऽन्यत्र यद्यपि ।
तथापि प्राविशन् गौरे ऽचिन्त्यलक्षणलक्षतः ॥
यथोक्तं व्यासचरणैः प्रभासखण्डमध्यतः ।
अचिन्त्याः खलु ये भावा न तांस्तर्केण योजयेदिति ॥
रघुनाथं प्रविश्यापि यथा तिष्ठति भार्गवः ।
एवं श्रीनारदमुखास्तिष्ठन्तो ऽन्येषु धामसु ॥०

It ends:

श्रीगौरगणोद्देशदीपिका रचिता मया ।
दीप्यतां परमानन्दसंदोहभक्तवेश्मनि ॥
शाके रसारसमिते मनुनैव युक्ते
  यस्यां मयाविरभवत् कतमस्य चयात् ।
चैतन्यचन्द्रचरितामृतमग्नचित्तैः
  शोध्यः सदाखिलितगौरगणाख्य एषः ॥

इति श्रीकविकर्णपूरविरचिता श्रीगौरगणोद्देशदीपिका समाप्ता ॥
श्रीगिरिचन्द्रदेवशर्मणो लिखितेयं ॥

For another MS. see Roth, Tubingen MSS., p. 9. [H. T. Colebrooke.]

2511.

The entire work is stated to consist of a hundred *adhyāyas*.

A. The text contained in the present MS. runs as follows:

ईश्वरः परमः कृष्णः सच्चिदानन्दविग्रहः ।
अनादिरादिर्गोविन्दः सर्वकारणकारणं ॥ १ ॥
सहस्रपत्रं कमलं गोकुलाख्यं महत्पदं ।
तत्कर्णिकारं तद्धाम तदनन्तांशसंभवं ॥ २ ॥
कर्णिकारं महद्यन्त्रं षट्कोणं वज्रकीलकं ।
षडङ्गं षट्पदीस्थानं प्रकृत्या पुरुषेण च ॥ ३ ॥
प्रेमानन्दमहानन्दरसेनावस्थितं हि यत् ।
ज्योतीरूपेण मनुना कामबीजेन संगतं ॥ ४ ॥
तत्किञ्जल्कं तदंशानां तत्पत्राणि श्रियामपि ।
चतुरस्रं तत्परितः श्वेतद्वीपाख्यमद्भुतं ॥ ५ ॥
चतुरस्रं चतुर्मूर्तेश्चतुर्धाम चतुष्कृतं ।
चतुर्भिः पुरुषार्थैश्च चतुर्भिर्हेतुभिर्वृतं ॥ ६ ॥
शूलैर्दशभिरानद्धमूर्ध्वाधो दिग्विदिक्ष्वपि ।
अष्टाभिर्निधिभिर्युक्तमष्टाभिः सिद्धिभिस्तथा ।
अनुरूपैश्च दशभिर्दिक्पालैः परितो वृतं ॥ ७ ॥
श्यामैर्गौरैश्च रक्तैश्च शुक्लैश्च पार्षदर्षभैः ।
शोभितं शक्तिभिस्ताभिरद्भुताभिः समन्ततः ॥ ८ ॥
एवं ज्योतिर्मयो देवः सदानन्दपरात्परः ।
आत्मारामस्य तस्यास्ति प्रकृत्या न समागमः ॥ ९ ॥
मायया रममाणस्य न वियोगस्तया सह ।
आत्मना रमया रेमे त्यक्तकालं* सिसृक्षया ॥ १० ॥
नियतिः सा रमा देवी तत्प्रिया तद्वशंवदा ।
तल्लिङ्गं भगवाञ्शंभुर्ज्योतीरूपः सनातनः ॥ ११ ॥
या योनिः सा परा शक्तिः कामो बीजं महद्धरेः ।
लिङ्गयोन्यात्मिका जाता इमा माहेश्वरीप्रजाः† ॥ १२ ॥
शक्तिमान्पुरुषः सोऽयं लिङ्गरूपी महेश्वरः ।
तस्मिन्नाविरभूल्लिङ्गे महाविष्णुर्जगत्पतिः ॥ १३ ॥
सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
सहस्रबाहुर्विश्वात्मा सहस्रांशः सहस्रसूः‡ ॥ १४ ॥
नारायणः स भगवानापस्तस्मात्सनातनात्§ ।
आविरासन् कारणार्णोनिधिसंकर्षणात्मकः ॥ १५ ॥
योगनिद्रां गतस्तस्मिन् सहस्रांशः स्वयं महान् ।
तद्रोमबिलजालेषु बीजं संकर्षणस्य च ॥ १६ ॥
हैमान्यण्डानि जातानि महाभूतावृतानि तु ।
प्रत्यण्डमेवमेकांशादेकांशाद्विशति स्वयं ॥ १७ ॥
सहस्रमूर्धा विश्वात्मा महाविष्णुः सनातनः ।
वामाङ्गादसृजद्विष्णुं दक्षिणाङ्गात् प्रजापतिं ॥ १८ ॥
ज्योतिर्लिङ्गमयं शम्भुं कूर्चदेशादवासृजत्|| ।
अहंकारात्मकं विश्वं तस्मादेतद्व्यजायत ॥ १९ ॥
अथ तैस्त्रिविधैर्वेशैर्लीलामुद्वहतः किल ।
योगनिद्रा भगवती तस्य श्रीरिव संगता ॥ २० ॥
सिसृक्षया ततो नाभेस्तस्य पद्मं विनिर्ययौ ।
तन्नालं हेमनलिनं ब्रह्मणो लोकमद्भुतं ॥ २१ ॥
तत्त्वानि पूर्वरूपाणि कारणानि परस्परं ।
समवायं प्रयोगाच्च विभिन्नानि पृथक् पृथक् ॥ २२ ॥
चिच्छक्त्या सज्जमानोऽथ भगवानादिपूरुषः ।
योजयन्मायया देवो योगनिद्रामकल्पयत् ॥ २३ ॥
योजयित्वा तु तान्येव प्रविवेश स्वयं गुहां ।
गुहां प्रविष्टे तस्मिंस्तु जीवात्मा प्रतिबुध्यते ॥ २४ ॥
स नित्यो नित्यसंबन्धः प्रकृतिश्च परैव सा ।
एवं सर्वात्मसंबन्धं नाभ्यां पद्मं हरेरभूत् ॥ २५ ॥
तत्र ब्रह्माभवद्भूयश्चतुर्वेदी चतुर्मुखः ।
स जातो भगवच्छक्त्या तत्कालं किल चोदितः ॥ २६ ॥
सिसृक्षायां मतिं चक्रे पूर्वसंस्कारसंस्कृतः ।
ददर्श केवलं ध्वान्तं नान्यत्किमपि सर्वतः ॥ २७ ॥
उवाच पुरतस्तस्मै तस्य दिव्या सरस्वती ।
कामः कृष्णाय गोविन्द ङे गोपीजन इत्यपि ॥ २८ ॥
वल्लभाय प्रिया वह्नेर्मन्त्रं ते दास्यति प्रियं ।
तप त्वं तप एतेन तव सिद्धिर्भविष्यति ॥ २९ ॥
अथ तेपे स सुचिरं प्रीणन्गोविन्दमव्ययं ।
श्वेतद्वीपपतिं कृष्णं गोलोकस्थं परात्परं ॥ ३० ॥
प्रकृत्या गुणरूपिण्या रूपिण्या पर्युपासितं ।
सहस्रदलसंपन्ने कोटिकिञ्जल्कबृंहिते ॥ ३१ ॥

---

* अशुभिन्नरूपा व्यक्तः सृष्ट्यर्थं प्रहितः कालो यस्माद्रूनयात् तादृशं यथा स्यात्तथा रेमे ।

† माहेश्वरी माहेश्वर्यैः ।

‡ सहस्रं सूते सृजति ।

§ आपो वै नरसूनवः ।

|| भ्रुवोर्मध्यात् ।

भूमिश्चिन्तामणिस्तत्र कर्णिकारे महासने ।
समासीनं चिदानन्दं ज्योतीरूपं सनातनं ॥ ३२ ॥

शब्दब्रह्ममयं वेणुं वादयन्तं मुखाम्बुजे ।
विलासिनीगणवृतं स्वैः स्वैरंशैरभिष्टुतं ॥ ३३ ॥

अथ वेणुनिनादस्य त्रयी मूर्तिमयी गतिः ।
स्फुरन्ती प्रविवेशाशो(r.°शाशु marg.) मुखाब्जानि*
[स्वयंभुवः ॥ ३४ ॥

गायत्रीं गायतस्तस्मादधिगत्य सरोजजः ।
संस्कृतश्चादिगुरुणा द्विजतामगमत्तदा ॥ ३५ ॥

त्रय्या प्रबुद्धो ऽथ विधिर्विज्ञाततत्त्वसागरः ।
तुष्टाव वेदसारेण स्तोत्रेणानेन केशवं† ॥ ३६ ॥

चिन्तामणिप्रकरसद्मसु कल्पवृक्ष-
लक्षावृतेषु सुरभीरभिपालयन्तं ।
लक्ष्मीसहस्रशतसंभ्रमसेव्यमानं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १ ॥

वेणुं क्वणन्तमरविन्ददलायताक्षं
बर्हावतंसमसिताम्बुदसुन्दराङ्गं ।
कन्दर्पकोटिकमनीयविशेषशोभं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २ ॥

आलोलचन्द्रकलसद्वनमाल्यवंशी-
रत्नाङ्गदं प्रणयकेलिकलाविलासं ।
श्यामं त्रिभङ्गललितं नियतप्रकाशं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ३ ॥

अङ्गानि यस्य सकलेन्द्रियवृत्तिमन्ति
पश्यन्ति पान्ति कलयन्ति चिरं जगन्ति ।
आनन्दचिन्मयसदुज्ज्वलविग्रहस्य
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ४ ॥

अद्वैतमच्युतमनादिमनन्तरूपम्
आद्यं पुराणपुरुषं नवयौवनं च ।
वेदेषु दुर्लभमदुर्लभमात्मभक्तौ
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ५ ॥

पन्थास्तु कोटिशतवत्सरसंप्रगम्यो
वायोरथापि मनसो मुनिपुङ्गवानां ।
सो ऽप्यस्ति यत्प्रपदसीम्नि विचिन्त्य तत्त्वे
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ६ ॥

एको ऽप्यसौ‡ रचयितुं जगदण्डकोटिं
यच्छक्तिरस्ति जगदण्डचया यदन्तः§ ।
अण्डान्तरस्थं परमाणुचयान्तरस्थं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ७ ॥

यद्भावभावितधियो मनुजास्तथैव
संप्राप्य रूपमहिमासनयानभूषाः(?) ।
सूक्तैर्यमेव निगमप्रथितैः स्तुवन्ति
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ८ ॥

आनन्दचिन्मयरसप्रतिभाविताभिस्
ताभिर्य एव निजरूपतया कलाभिः ।
गोलोक एव निवसत्यखिलात्मभूतो
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ९ ॥

प्रेमाञ्जनच्छुरितभक्तिविलोचनेन
सन्तः सदैव हृदये ऽपि विलोकयन्ति ।
तं(r. यं) श्यामसुन्दरमचिन्त्यगुणप्रकाशं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १० ॥

रामादिमूर्तिषु कलानियमेन तिष्ठन्
नानावतारमकरोद्भुवनेषु किंतु ।
कृष्णः स्वयं समभवत् परमः पुमान्यो
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ११ ॥

यस्य प्रभाप्रभवतो जगदण्डकोटि-
कोटिष्व(r. स्व)शेषवसुधादिविभूतिभिन्नं ।
तद्ब्रह्म निष्कलमनन्तमशेषभूतं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १२ ॥

माया हि यस्य जगदण्डशतानि सूते
त्रैगुण्यतद्विषयवेदवितायमाना ।
सत्त्वावलम्बिपरसत्त्वविशुद्धसत्त्वं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १३ ॥

आनन्दचिन्मयरसात्मतया मनःसु
यः प्राणिनां प्रतिफलन् स्मरतामुपेत्य ।
लीलायितेन भुवनानि जयत्यजस्रं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १४ ॥

---

* मुखाब्जानि प्रविवेशेत्यष्टभिः कर्णैः प्रविवेशेत्यर्थः ।

† The text makes this last *śloka* consist of three hemistichs, the number of the verses, 7–35, being removed back to the end of the preceding hemistich. In the commentary this is different, though there too the numbering is irregular, several *ślokas* being sometimes treated together under the same number, and the two sections being numbered consecutively.

‡ Thus comm., °प्यसौ text

§ जगदण्डचया इति न चासमें वहिर्मित्येत्यादि ।

गोलोकनाम्नि निजधाम्नि तले च तस्य
देवीमहेशहरिधामसु तेषु तेषु ।
ते ते प्रभावनिचया विहिताश्च येन
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १५ ॥

सृष्टिस्थितिप्रलयसाधनशक्तिरेका
छायेव यस्य भुवनानि बिभर्ति दुर्गा ।
इच्छानुरूपमपि यस्य च चेष्टते सा
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १६ ॥

क्षीरं यथा दधिविकारविशेषयोगात्
संजायते न तु ततः पृथगस्ति हेतोः ।
यः संभु(r. शंभु)तामपि* तथा समुपैति कार्याद्
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १७ ॥

दीपार्चिरेव हि दशान्तरमभ्युपेत्य
दीपायते विवृतहेतुसमानधर्मा ।
यस्तादृगेव हि च विष्णुतया विभाति
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १८ ॥

यः कारणार्णवजले भजति स्म योग-
निद्रामनन्तजगदण्डसरोमकूपः ।
आधारशक्तिमवलम्ब्य परां स्वमूर्तिं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ १९ ॥

यस्यैकनिःश्वसितकालमथावलम्ब्य
जीवन्ति लोमविलजा जगदण्डनाथाः ।
विष्णुर्महान्स इह यस्य कलाविशेषो
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २० ॥

भास्वान् यथाश्मशकलेषु निजेषु तेजः
स्वीयं कियत्प्रकटयत्यपि तद्वदत्र ।
ब्रह्मा य एष जगदण्डविधानकर्ता
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २१ ॥

यत्पादपल्लवयुगं विनिधाय कुम्भ-
द्वन्द्वे प्रणामसमये स गणाधिराजः ।
विघ्नान्विहन्तुमलमस्य जगत्त्रयस्य
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २२ ॥

अग्निर्मही गगनमम्बु मरुद्दिशश्च
कालस्तथात्ममनसीति जगत्त्रयाणि ।
यस्माद्भवन्ति विभवं विशन्ति यं च
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २३ ॥

यच्चक्षुरेष सविता(r. सविता) सकलग्रहाणां
राजा समस्तसुरमूर्तिरशेषतेजाः ।
यस्याज्ञया भ्रमति संभृतकालचक्रो
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २४ ॥

धर्मार्थकामनिचयः श्रुतयस्तपांसि
ब्रह्मादिकीटपतगावधयश्च जीवाः ।
यद्दत्तमात्रविभवप्रकटप्रभावा
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २५ ॥

यस्त्विन्द्रगोपमथवेन्द्रमहो(?) स्वकर्म-
बन्धानुरूपफलभाजनमातनोति ।
कर्माणि निर्दहति किंतु च भक्तिभाजां
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २६ ॥

यं क्रोधकामसहजं प्रणयन्ति भीति-
वात्सल्यमोहगुरुगौरवसेव्यभावैः ।
संचित्य तस्य सदृशीं तनुमापुरेते
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २७ ॥

श्रियः† कान्ताः कान्तः परमपुरुषः कल्पतरवो
द्रुमा भूमिश्चिन्तामणिगणमयी तोयममृतं ।
कथा गानं नाट्यं गमनमपि वंशी प्रियसखी
चिदानन्दं ज्योतिः परमपि तदास्वाद्यमपि च ॥ २८ ॥

स यत्र क्षीराब्धिः सरति सुरभीभ्यश्च‡ सुमहान्
निमेषार्धाख्यो वा व्रजति न हि यत्रापि समयः ।
भजे श्वेतद्वीपं तमहमिह गोलोकमिति यं
विदन्तस्ते सन्तः क्षितिविरलचाराः कतिपये ॥ २९ ॥

अथोवाच भगवान् भगवन्तं कमलयोनिं ॥

ब्रह्मन् महत्त्वविज्ञाने प्रजासर्गे च चेन्मतिः ।
पञ्चश्लोकीमिमां विद्यां वत्स दत्तां निबोध मे ॥ ३० ॥

प्रबुद्धे ज्ञानभक्तिभ्यामात्मन्यानन्दचिन्मयी ।
उदेत्यनुत्तमा भक्तिर्भगवत्प्रेमलक्षणा ॥ ३१ ॥

प्रमाणैस्तत्सदाचारैस्तदभ्यासैर्निरन्तरं ।
बोधयन्नात्मनात्मानं भक्तिमप्युत्तमां लभेत् ॥ ३२ ॥

यस्याः श्रेयस्करं नास्ति यया निर्वृतिमाप्नुयात् ।
या साधयति मामेव भक्तिं तामेव साधयेत् ॥ ३३ ॥

धर्मानन्यान्परित्यज्य मामेव भज विश्वसन् ।
यादृशी यादृशी श्रद्धा सिद्धिर्भवति तादृशी ॥ ३४ ॥

* शंभोरपि कार्यत्वं गुणसंवलनात् ।

† व्रजसुन्दर्यः

‡ सुरभीभ्यः सरतीति तदीयवंशीध्वन्याद्यावेशादिति भावः ।

सह हि विश्वस्य चराचरस्य
बीजं प्रधानं प्रकृतिः पुमांश्च ।
मया हि तत्तेज इदं बिभर्षि
विधे विधेहि त्वमपो जगन्ति ॥ ३५ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितायां भगवत्सिद्धांतसंग्रहे मूलसूत्राख्य पंचमो ऽध्यायः ॥

In the *Bhaktirasamṛitasindhu* the verses ii 12 (यस्य प्रभावतो°) and ii 20 (यस्यैकनिश्वसित°) are quoted as occurring "*Brahmasamhitayam Adipurusharahasye*"

B *Rupa's* commentary, which, for the most part, is illustrative rather than explanatory, begins श्रीमते निंबार्काय भगवते नमः ॥ श्री

कृष्णस्वरूपमहिमा मम चित्ते महोयतां ।
यस्य प्रसादाद् व्याकर्तुमिच्छामि ब्रह्मसंहितां ॥

दुर्योजनापि युक्तार्था सुविचारादृमिस्मृति (?सुचिरा [दृपिणाकृति R M) ।
विचारे तु मयाच स्यादृमीणां स न्यूर्मिगेति (?सदृशो [गति')
यद्यप्यध्यायशतयुक् संहिता सा तथाप्यसौ ।
अध्याय सूत्ररूपत्वात्स्या सर्वांगतां गत ॥

श्रीमद्भागवताद्येषु दृष्टं यत्सृष्टबुद्धिभि ।
तदेवात्र परामृष्टं ततो हृष्टं मनो मम ॥

यद्यप्यत्रोकृष्णसंदर्भे विस्तराद्धि निरूपितं ।
अत्र तत्पुनराख्यम(? मृश्य) व्याख्यातुं स्पृश्यते मया ॥

अथ श्रीमद्भागवते यत्क्रमेते चांशकला पुंसकृष्णस्तु भगवान् स्वयमिति तदेव तात्पर्यमाह । ईश्वर इति°

The commentator quotes freely from the *Bhagavatapurana* esp the tenth book (*srida sama*), with its *Tika*, and the *Bhagavadgita* Other authorities quoted are *Uddhava* (या वै चिन्मयितमित्यादि श्रीमदुद्धववाक्यात्) fol 19b, *Krishnasandarbha* foll 1b, 24a, *Gopalatapani*, foll 3b, 8b *Gokulam* (गाव्यो यथा प्रवर्तंते गोप्यो देवा समुत्थिता । गोभिरन्न समुद्धीर्णा स पर्जन्यक्रमा ॥), fol 6a *Gautamiyatantra*, foll 2b, 3a (*Vrihad Gautamiya* foll 9b, 23a, *Gautamiyatantra deaya*, fol 28a) *Namakaumudikara*, fol 3a, *Naradapancaratra*, foll 8b, 17b, *Prabhasha purana* (*Naradakuśadhvajasamvade*, prob the *Prabhasakhanda* of the *Skandapurana*), fol 2a, *Bhatta*, fol 3b, *Mrityumjayatantra*, fol 14a, *Brahmastuti*, fol 4b, *Bhaktisandarbha*, fol 29a, *Yamunacarya*, fol 22a, *Vasudevo panishad*, fol 3a, *Suka* (?तथासौ दर्शयामास लोकं स्वमित्यादौ श्रीशुकवाक्यात्), fol 19b, *Sridharasvamin* (comm on *Vishnup*), fol 21b, *Srutistava* (सकृतपुरेम्यमोप्यवहिरन्तरसंवरणं° । इति नूगतिं विविच्य कवयो निगमावपन°॥) fol 28b, (*Trailokya*)*Sammohanatantra* (*ashtadaśaksharaprasanga*), fol 24a, *Sahasranamavyakhya*, fol 13b, *Hayasirshapancaratra*, foll 8b, 28a

It ends इति ब्रह्मसंहितायामिति । तदुक्तं तत्रैवान्यत्र ।

अध्यायशतसंपन्ना भगवद्ब्रह्मसंहिता ।
कृष्णोपनिषदां सारैः संचिता ब्रह्मणोदितेति ॥
यद्यपि नाना पाठास्तानां चार्थान् स्मरंति नाना ते ।
तदपि च सत्यप लब्ध्वा स्वात्माभिस्त्वमी ममिता ॥
सनातनसमो यस्य ज्यायान् श्रीमान् सनातन ।
श्रीवल्लभो ऽनुज सो ऽसौ श्रीरूपो जीवसद्गति ॥

इति ब्रह्मसंहितायां मूलसूत्राख्यस्य पंचमाध्यायस्य दिग्दर्शनी [नाम्नी suppl] टीका समाप्ता ॥ श्रीमते निंबार्काय भगवते नमः ॥

For another MS of both text and commentary (not metrical, as is there stated erroneously), see Raj Mitra, Notices, ii, p 106

[H T COLEBROOKE]

2512.

2461 Foll 203 one of which (fol 93) is wanting, whilst 118-125 are misplaced after 103, size 11 in by 4½ in, fairly written, in Devanagari, about the beginning of the 17th century, nine lines in a page

Vishnudharmamimamsa, a dissertation on the worship of *Vishnu*, by *Nrisimha Bhatta*, son of *Soma Bhatta* The MS has suffered to some extent from damp

It begins

पाचामगोचरमनातिगुणक्रियाया
यं नेति नेति चकितं श्रुतयो वदंति ।
वैखानसागमवरैरधिगम्यते यस्
तस्मै नमो ऽस्तु हरये द्विमदक्षराय ॥ १ ॥
सर्वेसां वैष्णवानां श्रुतिनि[गि]रुशिरःसागरं पंचरात्रं
यत्प्राहादौ मुरारिः स्वजनहितकरो नारदायेष्टसिद्ध्यै ।
तद्वाचिस्यासयस्तु प्रकटितवपुषे श्रीनृसिंहाख्यमास्या
विख्यातायाखिलाख्यै सततमिह नमस्कुर्महे ऽस्मै मधुघ्ने [॥ २ ॥
वेदांताद्यविरोधेन पूर्वतंत्रानुसारतः ।
मीमांसा विष्णुधर्माणां क्रियते सोमसूनुना ॥ ३ ॥
वैष्णवकंठाभरणे कण्ठे धार्ये सर्वविपश्चिद्भिः ।
द्वापरपार्षदादिख्याततत्वतयुदाहाय ॥ ४ ॥
ईर्ष्यामत्सरपित्तदूषितधियो नैतत्कृते स्वादुता
द्राक्षाक्षीरमधूपमामिह विदुः किं तावता तत्कृतिः ।
रंभासम्भमरागनागरभिक्क क्लीबो न चेद्रोक्ष्यते
लावण्यादि किमत्र दुष्यति यतः संत्येव तद्ग्राहकाः ॥ ५ ॥
पंचरात्रविदो नत्वा गुरूनपि गरीयसः ।
प्रामाण्यं पंचरात्रस्य प्रथमं समुदीर्यते ॥ ६ ॥

सात्वतापरनामधेयपंचरात्रोक्तपूजास्तुतिनमस्कारादिना भगवंतं नारायणं भजम[ा]नानामेव कैवल्यमभ्युदयो वा नान्येषां । श्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात् । ०

There are no divisions, and a rapid perusal has only yielded quotations from *Puranas*, the epics, the *Naradapancaratra*, *Brahmayamala* (fol 104b), *Ratnasagara* (fol 102a मध्यमानामिका मध्यपर्वद्वयमिह प्रिये । मेरुं कल्पजप कुर्वीयदक्षिणमनुक्रमात् ॥ अनामा मूलपर्वादि कनिष्ठादिक्रमेण तु । तर्जन्यादितो देवि मध्यामूलावभासक ॥ ०), *Parasara*, *Sankaracarya*

It ends

श्रीविष्णुधर्ममीमांसापदार्थानां तु संग्रहः ।
सुखावबोधनार्थं तु नित्रासूनामय कृतः ॥
मीमांसिता विष्णुधर्माः श्रीगुरूणामनुग्रहात ।
यदत्र सुष्ठु तत्तेषां यदसुष्ठु ममैव तत ॥ ० ॥
सम्नायवेदतदनुस्मृतिपारिजातां
सोमात्मजेन विधवागुणकूसमाला ।
न्यस्ता हरेश्वरणयोरनया नृसिंह
प्रीयातु मे स भगवान्द्विपदप्रधरात्मा ॥

इति श्रीपदवाक्यप्रमाणज्ञसोमभट्टतनूजश्रीनृसिंहभट्टविरचिता विष्णुधर्ममीमांसा समाप्ता ॥ [GAIKAWAR]

2513.

2635b Foll 20 (the first five of which are wanting), size $10\frac{1}{2}$ in by 4 in, legibly written in Devanagari, 14 or 15 lines in a page

Sivadvaitaprakasika, a treatise, in three chapters (*ullasa*), on the unity of the deity as represented by *Siva*, and on the practices of devotion due to that deity, by *Kasinatha Bhatta*, son of *Jayarama Bhatta* and *Varanasi*

The treatise is composed in *slokas* (chiefly compiled from *Puranas*) interspersed with explanatory remarks

Ch II beg (fol 8a)

अथोत्पत्तिं प्रवक्ष्यामि शैवशास्त्रानुसारतः ।
निर्गुणः सगुणश्चेति शिवो ज्ञेयः सनातनः ॥
निर्गुणः प्रकृतेरन्यः सगुणः सकलः स्मृतः ।
सच्चिदानंदविभवात्सकलात्परमेश्वरात् ॥
पंच भूतानि तन्मात्रपंचकं च तथा पुनः ।
ज्ञानेंद्रियाणि पंचैव पंचकर्मेंद्रियाण्यपि ॥
मनोमया शुद्धविद्या महेश्वरः सदाशिव इति ।

अस्यार्थः ॥ सनातनो नित्यः शिवो निर्गुणः सगुणश्च ज्ञेयः । निर्गुणस्वरूपमाह ।

तत्त्वातिभूतः सर्वेशो भिन्नो ।
नित्यः सर्वगतः सूक्ष्मः सदानंदो निरामयः ।
विकाररहितः साक्षाच्छिवो ज्ञेयः सनातन इति ।

प्रकृतेरन्यः । केवलो निर्गुणः । ०

Ch III beg (fol 15a) शैवपुराणे ।

शृणु धर्मं प्रवक्ष्यामि भक्तानां त्वदर्थं मम ।
भस्मोद्धलितसर्वांगास्त्रिपुंड्रांकितमस्तकाः ॥ ०

It ends (from the *uttarakhanda*)

प्रदोषपूजनं शंभोः सर्वपापभयापहं ।
सर्वाभीष्टप्रदं तस्मात्सादरं तत्समाचरेत् ॥
सोमवारत्रयोदश्यां नक्तभुक् शंकरप्रियः ।
रुद्राध्यायजपी चेत्स्यात् सुकृतं को ऽस्य वर्णयेदिति ॥

इति श्रीमद्गडोपनामक(thus in all three colophons) जयरामभट्टसुत वाराणसीगर्भसभय- दक्षिणामूर्तिशिवाराधक काशीनाथविरचितायां शिवाद्वैतप्रकाशिकायां तृतीयोल्लास ॥ सवत १८५८ शके १७२३ दुर्मतिनामसंवत्सरे वैशाखकृष्ण समाप्तौ(!) भौमे भरणीनक्षत्रे मेषस्थिते चंद्रे वृषस्थिते रवौ कर्कस्थिते देवगुरौ काश्यां दशाश्वमेधस्थितनगरकरास्यप्रसिद्ध- घड्योपनामकेन गाकुलनेरवृत्तीश्वरेण सुतदेवप्रपौत्रेण(?) नीलकंठपौत्रेण विठ्ठलात्मजेन वत्सगोत्रोत्पन्नेन पंचप्रवरान्वितेन पुस्तग्रामे ॰ इदं पत्तक जयरामशर्मणा स्वहस्तेन लिखित। तस्येद दक्षिणामूर्ति विश्वेश्वर' प्रसन्नो ऽस्तु ॥

Of non *puranic* authorities may be mentioned *Purusharthaprabodha*, foll 12*b*, 16*a*,*b*, *Paippaladopanishad*, fol 12*b*, *Vilyesvarasamhita* (? of some *purana*), fol 17*a*, *Sarada*, fol 15*a* [MACK COLL]

2514.

1547C Foll 20, size 10 in by 4½ in, clear, modern Devanagari writing, five lines in a page

Catushtayasampradayika paddhati(?) and *Sitaramapaddhati*, two short manuals of prayers, with directions for their use (? by *Ramanuja* or one of his followers) Partly in *bhasha*

I (in four sections) begins श्रीमते रामानुजाय नम ॥ ओं

पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं(r चासनं)कुरु ॥

इति आसनमंत्र ॥

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमंडले।
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे ॥

इति पादप्रमंत्र ॥

ओं तस्य तस्य देवानां भूतप्रेतपिशाचिका।
मलमूत्रमनुष्याणां मम दोषो न दीयते ॥

इति मलमंत्र ॥

Follow *jatrasuddhimantra*, *mrittikamantra*, *dantadhavanamantra*, *sikhabandhanamantra*, *sikhamuktimantra*, *acamanamantra*, *snanamantra*, *aghamarshana*, *karanyasa*, *hridayadyanyasa*, *anganyasa*, *hridayanyasa*, *dhyanam*, *shadaksharamantra*

It ends

विलासाचार्यके अगस्त्याचार्य ॥ ४ ॥ इति चतुष्टसप्रदाकी पद्धत(!) संपूर्णम् ॥

II beg (fol 9*a*) अगस्त्य उवाच ॥ ओं प्रातरुत्थाय शौचस्नान कृत्वा मलमंत्र त्रिवारं पठित्वा।

पृष्ठे तु पद्मनाभं च त्रिके दामोदर न्यसेत्।

ओंकारमध्ये स गुहं श्रीरामचंद्र ध्यात्वा सो ऽह हृदयं वायु बीज षोडशवारं जपेत् ॥ पापपुरुष विशेषयेत ॥ ॰

Follow *tilakamantra*, *pranapratishtha*, *devanyasa*, *shadanganyasa*, *simhasanamantra*, *asanamantra*, *padyamantra*, *snanamantra*, *acamanamantra* (different from above), *candanamantra*, *vastramantra*, *pushpamantra*, *dhupamantra*, *dipamantra*, *naivedyamantra*, *tambulamantra*, *atyartimantra*, *pradakshinamantra*, *aparaddhikshamamantra*, *namaskaramantra*, *dhyanamantra*, *caranasevanamantra*, *jalagyatri*, *karanyasa*, *prayogasamkalpa*

It ends अमुकवर्षे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे योगकर्णलग्नमुहूर्ते। अमुकतीर्थ ॥ श्रीसीतारामपद्धति ॥ पटलं संपूर्णम् ॥

The leaves are marked पटल or लट

For a *Sriramapaddhati*, by *Ramanuja*, see Aufrecht, Cat Bodl, no 733, for a *Ramapatala* by the same Author, Burnell, Tanjore MSS, p 202*b* [H T COLEBROOKE]

2515.

1068 Foll 119, size, oblong, 6½ in by 5 in, large, clear Devanagari writing of about 1750 A D, 10 or 11 lines in a page

A collection of hymns, and theological or devotional tracts, by *Vallabhacarya* (A), his son *Vitthalesvara* (B) and others, with extracts from *Puranas*, etc

1 *Vallabhāshṭaka* (B), मनरामविराजितयोपवरे ० ending with eight stanzas, श्रीमद्दारनेंदुप्रकटितर सिका ० ends fol 36, 2 *Siddhantarahasya* (A), 9 vv, श्रावणस्यामले पक्षे एकादश्यां महानिशि । ० fol 1b, 3 *Saptaśloki* (B), स्फुरत्कृष्णप्रेमामृतरसभरेण ० fol 5b, 4 *Siddhantamuktavali* (A), 21 vv, नत्वा हरिं प्रव क्ष्यामि स्वसिद्धांतविनिश्चयं। कृष्णसेवा सदा कार्या मानसी सा परा मता॥ fol 7b, 8 *Antahkaranaprabodha* (A), 11 vv, घत करण मद्वाक्य ० fol 8b, 9 *Sevaphalam* (A), 8 vv, यादृशी सेवना प्रोक्ता ० fol 9a, 10 *Viveladhairyasraya* (A), 17 vv, विवेकधैर्ये सतत रक्ष णीये तथाश्रय । ० fol 10b, 11 *Kṛiṣhṇāśraya*... *Ajadhalakshanam* (A), 20 vv, पञ्च दु:ख यशो दाया ० fol 12b, 12 Extracts from the tenth book of the *Bhagavata* (and from the *Brahmanda*) *Purana*, fol 33a, 13 *Sevanantaram prarthana* (B), 12 vv, नमो भक्तिमारसासाद्दात्रे ० fol 33a, 14 *Madhurashtakam* (A), 8 vv, अधरं मधुरं वदनं मधुरं नयनं ० fol 34a, 15 *Mangalastotram* (A), 3 vv, मगल मगलं ० fol 34b, 16 *Pratahstavah* (A), 10 vv, तल्पनरं ० fol 35b, 17 *Krishnastavaraja* (by?), 8 vv, सनत कदं ० fol 36b, 18 *Shodasastotram* (by?), प्रभुनं दकुमारो ० fol 37b, 19 *Vrindashtakam* (A), कलिं दोद्भवया ० fol 39a, 20 *Gopijanavallabha caranavkatanam* (B), रहस्य श्रीराधेयविलनिगम ० fol 40a, 21 *Svaminyah stotram* (B), 12 vv, यदेव श्रीराधे रहसि मिलति त्वां ० fol 42a, 22 *Yamunashtakam* (B), नमामि यमुनामह ० fol 43b, 23 *Yamunashtapadi* (B) *ramakaliragena giyate*, नमो देवि यमुने ० fol 44b, 24 *Gangashtakam* (by *Valmiki*), मात शैलसुता ० fol 46a, 25 *Antahkaranaprabodha* (A), 11 vv, अन्त करण मद्वाक्य सावधानतया शृणु । fol 47a (=8), 26 *Siddhantarahasyam* (A), 9 vv, श्रावणस्यामले ० fol 47b, 27 *Navaratnam* (A), 9 vv, चिन्ता कापि न कार्या ० fol 48b, 28 *Bhaktivardhini* (A) 11 vv, यथा भक्ति प्रवृद्धा स्यात् तथोपायो निरूप्यते। ० fol 49b, 29 *Vallabhashtakam* (B), 8 vv, श्री मद्वृंदावनेंदु ० (=1), 30 *Agnikumaraproktam Sarvottamastotram*, fol 53b, 31 *Krishnapremamritam* (B), 3 vv, स्फुरत्कृष्णप्रेमा (partly=3), 32 *Haridasoditam Srivallabhaśaranashtakam*, 9 vv निःसाधनजनोद्धारकरणप्रकटीकृत । ० fol 55b, 33 *Harirayaji's Navanitapriyashtakam*, चलकावृत सदलके ० fol 56a, 34 *Raghunathaji's Namaratnakhyastotram*, 32 vv, यन्नामाकोंद्या ० fol 58? 35 *Raghunatha's Stavanam*, 10 vv, य कृष्णमे वार्येमगाधबोध जगाद ० fol 59b, 36 *Mahadevakritam Sri-Vitthaleśvarasyashtottarasatanamastotram*, fol 62a, 37 *Catuhśloki* (A), सर्वदा सर्वे भावेन ० fol 62b, 38 *Premamritam* (by?), 35 vv, पयोदश्यामोद्यालवपुत्र ० fol 67b, 39 *Bhujangaprayatashtakam* (B), सुधाधामनेत्यपरा ० fol 68b, 40 *Pancapadi* (A), श्रीकृष्णरस ० fol 69a, 41 Extracts (*Rigv*, *Puranas*), fol 118, 42 *Aryadvaye* (B), शरणागतभीतिहृत्तिपर ० fol 120a, 43 *Acaryajikrita śiksha*, चिन्तासंतानहंतारो ० fol 120?, 44 *Giridharajikrita Vijnapti*, अपराधवनोन्मुक्त चिन्ता ० (twice), foll 121b, 125a, 45 *Nandakumarashtakam* (A), सुन्दरगोपाल ० (twice), foll 124a, 142b, 46 *Snanavidhi* and *Yajurvedoktatrikasandhyopasanavidhi*, fol 136b, 47 Extracts from *Bhag P*, 48 *Haridasoktam Sri Vallabhapancakaksharastotram*, 8 vv, श्रीमद्गभीरस भस्य वियोगो ० fol 143a, 49 Extracts from *Puranas* [H T COLEBROOKE]

2516.

2611a Foll 45 (foll 15–19 of which are wanting), size 9½ in by 4¾ in, legibly written in Devanagari, about 1750 A D, eleven lines in a page

Sarvottamastotra vivriti, a commentary on the *Sarvottamastotra*, in praise of *Krishna*, by *Vallabhacarya*

It begins

नत्वा पितृपदांभोजमैहिकामुष्मिकार्पदं ।
तत्प्रोक्तार्थानामानि विवरिष्ये यथामति ॥ १ ॥

यद्यप्ययोग्य एवाहं तन्नामविवृतौ स्वत ।
स्वीयत्वेनैव कृपया योग्यतां मयि दास्यति ॥ २ ॥

इति विश्वासतो नूनं मद्वृत्तो ऽहं न चान्यथा ।
अतस्त एव शरणं मम सर्वार्थसिद्धये ॥ ३ ॥

श्रीमत्पितृचरणाः श्रीमदाचार्याणामलौकिकनामानि प्रकटयितुमाचार्याणां स्वरूपं तत्राकट्यहेतुं च वक्तुमाचार्यैकप्रकटितभक्तिमार्गप्रतिपाद्यं सर्वश्रुतिश्रीभागवतगीताद्यनेकालौकिकप्रमाणसिद्धं पूर्वोक्तप्रमेयमूलभूतं साक्षात्पुरुषोत्तमरूपं सर्वमूलत्वेन मंगलार्थं स्तुवंति । भाकृतधर्मानाश्रयमिति ।

The *stotra* here consists of 36 stanzas (whilst Hall, Index, p 151, makes it 25).

The commentary ends ·

एवमाचार्यनामानि विवृतानि यथामति ।
पितृपादाब्जकृपया नान्यसाधनतो मया ॥ १ ॥
यद्यत्र बुद्धिदोषेण विवृतान्यन्यथा कृतं ।
यमंत्वाचार्यचरणा मद्दृष्टो ऽयमिति स्वतः ॥ २ ॥
आचार्यनामानि शताष्टकमौक्तिकानि
श्रीविट्ठलोक्तिरसमागरनिर्गतानि ।
श्रीवल्लभोक्तिविवृतैर्गुणगुम्फितानि
निकुर्वंतु(!) कठभुवि भक्तजना जयार्थं ॥

इति श्रीमत्प्रभुचरणैकतानश्रीवल्लभविरचिता सर्वोत्तमस्तोत्रविवृतिः ॥ [GAIKAWAR]

2517.

2611b Foll 22, size $10\frac{1}{4}$ in by $4\frac{3}{4}$ in, good Devanāgari writing of about 1750 A D, eleven lines in a page

Tracts connected with the sects of *Vallabhacarya* and *Ramanuja*

I *Vivekadhairyāśrayanirūpana*, by *Vallabhacārya*, 17 *ślokas*, beg

विवेकधैर्ये सततं रक्षणीये तथाश्रयः ।
विवेकस्तु हरिः सर्वं निजेच्छातः करिष्यति ॥

This is followed by a commentary (*tīkā*) thereon, beg

स्वगोकुलपरित्राणमंदमेघोद्धृताचलं ।
क्रोडक्षोणाङ्गनाणाङ्गसङ्गिगोपालमाश्रये ॥ १ ॥

II [*Ananya-*]*Bhaktiviveka* (? by *Lakshmanacarya*) It begins, fol 1a

रामानुजश्रीशपदाब्जयो रामानुजश्रीशमतानुसारात् ।
सुखादिसंपादयुतं प्रवक्ष्यमनन्यभक्तेस्तु विवेकमीहे ॥ १ ॥
तत्रास्तु मे मूढतमस्य गूढः
श्रीवैष्णवाचार्यकृपासहाय(:) ।
यत्पुष्पदालंबनतो हि यायाद्
पंधो जनो दुर्गममार्गपारं ॥ २ ॥

इह खलु देहात्मभ्रमेण चंक्रम्यमाणेन पार्थेन शिष्यस्तेहं शाधि मां त्वां प्रपन्नमिति प्रार्थितपार्थसारथिः ०

It ends ·

श्रीरामानुजकारुण्यात्तदीयानां मुदावहः ।
विवेको ऽनन्यभक्तेस्तु व्यक्तयुक्तो मयाधुना ॥

श्रीरामानुजारत(? नत)श्रीलक्ष्मणाचार्यभक्तिविवेकः समाप्तः ॥

III *Siddhantavivriti*, or rather a gloss thereon, by *Vallabha*. It begins, fol. 7b

यद्वाचयैव मोचिता(:) पुमर्था ऽप्यधरीकृताः ।
स को ऽपि पितृपादाब्जरे(r. रे)णुरेषु प्रसीदतु ॥
अग्रे वक्ष्यमाणेरिति । ०

It ends

इति श्रीपितृपादाब्जपरागारक्तचेतसा ।
श्रीवल्लभेन सिद्धांतविवृतेर्विवृतिः कृता ॥

IV *Yamunashtapadivivarana*, by *Raghunatha* (? pupil, or son, of *Vitthala*) It begins, fol 10a

यो गिरींद्रमवष्टभ्य स्थितो भक्तरिरक्षया ।
सत्राहमवमत्येंद्रं तं वदे वल्लभात्मजं ॥ १ ॥
या कलिंदाचले चारु पतंती सगता भुवि ।
स्वभर्तृभक्तमोदाय कालिंदी प्रणमामि तां ॥ २ ॥

अष्टपदीगीतेन यमुनां प्रार्थयितुं स्तोतुं चादौ नमस्यंति । नमो देवि यमुने इति ० ॥

Colophon · इति श्रीमद्वल्लभनंदनचरणैकशरणरघुनाथकृतो यमुनाष्टपदीविवरणं संपूर्णं ॥

V A commentary on the *Siddhantamuktāvali* (see p 827a, no 4). It begins, fol 11a

प्रणम्य पितृपादाब्जपरागमनुरागतः ।
कृपया विशदीकुर्मस्तद्वाङ्मुक्ताफलावलीं ॥ १ ॥
स्वसिद्धांतेति अग्रे वक्ष्यमाणैर्हेतुभिर्मिथो विरुद्धे. ०

VI. *Yamunashtakavivriti*, by *Vitthala* It begins, fol 19a

विश्वोद्धारार्थमेतार्विर्भूतवृंदावनप्रिया(:) ।
कृपयंतु सदा तातचरणा मयि विट्ठले ॥ ० ॥
नमामीति ० ।

Colophon इति श्रीगोपीजनवल्लभचरणैकतानश्रीविट्ठलविरचिता यमुनाष्टकविवृतिस्संपूर्णा ॥

[GAIKAWAR]

2518.

2611c Foll 20 (and a *śuddhapattra* to 10), size 8¼ in by 3¾ in, indifferent, modern Devanagari writing, eight lines in a page

Vallabhashtakavivritiprakāśa, a gloss on a commentary on *Viṭṭhaleśvara's Vallabhashtaka*, by *Purushottama*, son of *Pitambara*

It begins

नत्वा श्रीवल्लभाचार्यचरणाम्बुजरजोस्पृहं ।
तदष्टकीयविवृतेर्भावं वच्मि कृपाबलात् ॥ १ ॥

तत्र पूर्वमुपोद्घाततयेदमुच्यते। सर्वश्रुतिशिरस्सु परब्रह्म एव परमत्र सच्चिदानंदरूपेण वेदव्यासदर्शने सिद्धे । °

It ends

इति श्रीवल्लभाचार्यदासेन कृपया मया ।
तद्दर्शितेन मार्गेण विवृतिः संप्रकाशिता ॥

इति श्रीवल्लभाचार्यदासानुदासेन पीतांबरतनुजपुरुषोत्तमेन विरचितो ऽयं श्रीवल्लभाष्टकविवृतिप्रकाशः ॥

[GAIKAWAR]

2519.

2611d Foll 5, size 8½ in by 4 in, fairly written, in Devanagari, about 1700 A D, 10 or 11 lines in a page

Bhaktivardhinīvivarana, a versified exposition of *Vallabhacarya's Bhaktivardhinī*, by *Haridasa*

It begins

श्रीवल्लभाचार्यपदानुकृपाबलेन किंचित्परिचिंत्य चित्ते ।
निरूप्यते भक्तिविवृद्ध्युपायनिरूपणग्रंथनिरूपितो ऽर्थः ॥१॥
प्रकृतिप्रत्ययार्थाभ्यां भक्तिसत्प्रेमसेवन ।
चेतस्तत्प्रवणं तच्च ननु चित्तप्रसाधित ॥ २ ॥
तत्र मूलं हरेरंगीकारो ऽथ शरणागतिः ।
ततः समर्पणाज्जीवदेहसंबंधिनुद्वता(?) ॥ ३ ॥

It ends

इति श्रीवल्लभाचार्यकरुणालम्भशक्तितः ।
स्वमताय भावस्य पोषयति प्रयत्नतः ॥ ८६ ॥

श्लोकरूपेण सर्वापि विवृता भक्तिवर्धिनी ।
यथामति निजाचार्यचरणाश्रयणादपि ॥ ८७ ॥
एतेनास्मत्कुलपतिः प्रभुः श्रीविट्ठलेश्वरः ।
प्रसीदतु सदा दासे हरिदासे स्ववशगे ॥ ८८ ॥

टीका भक्तिवर्द्धिन्या(?) श्रीहरिदासजीकृता ॥

[GAIKAWAR]

2520.

2663b Foll 3, size 9 in by 4 in, fair, modern Devanagari writing, nine lines in a page

A fragment, consisting of thirteen verses in praise of *Vishnu* Rather incorrect

It begins (somewhat corrected)

यया जीयते सत्सभापंडिताभा
यया पूज्यते राजभिर्मंडनापि(?) ।
यया प्राप्यते ब्रह्मलोको दुरापः
करोत्वेव सा गीः सहाय द्रुतं मे ॥ १ ॥

स्मरंते पठंते हरे त्वां मनुष्या
लभंते पदं ते विभो शांतियुक्तं ।
अतो ऽहं भजे सच्चिदानंदरूपं
यशोदाकिशोरं हरिं रुक्मणेशं(? रुक्मिणीशं) ॥ २ ॥

भवाशीविषाघ्नीतमानंदरूपं
सदा रक्ष विश्वेश गोपीप्रियं त्वं ।
त्वदन्यः स्मृतः किं विभो त्राति मां
यथा वारिदाग्नेव बीजांकुरं हि ॥ ३ ॥

The first leaf is marked शुक्रो° in one margin, and राम in the other [GAIKAWAR]

2521.

1635e Foll 10, size 8¾ in by 4 in, legibly written in Devanagari, about 1700 A D, ten lines in a page

Bhaktiśata, consisting of 101 verses in praise of *Krishna*, by *Anantadeva*

It begins

भगवद्भजनारंभे सभावय मतिं मम ।
अपाराचारसंसारनिस्ताराय ब्रदेव नः ॥ १ ॥

It ends

वनिता सुलता सुयोजिता
कुपतौ स्वल्पतरौ च ताम्यति ।
त्वय कल्पतरौ हरौ स्थिता
कविताकल्पलते विभासि भूरि ॥ १०१ ॥

[H T COLEBROOKE]

2522.

823b Foll 24, size 12¾ in by 4½ in, good, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Susiddhantapushpavali, a eulogium of *bhakti* as the highest form of *Vishnu* worship, by *Bhagavatananda Gosvamin*

It begins

यानन्दैकस्वरूपा हरिसुयशकरी सिद्धचूडामणिर्या
सा कृष्णप्रेमभक्तिः प्रभवति पतितानां च येषां प्रसादात ।
येषां पादाब्जरेणु शिरसि विनिहिता याति चिन्तामणित्व
नत्वा भक्तानतस्तान्हरिचरणवरा(न्) कोऽपि वक्तीशकीर्ति
ईशकीर्तिकथनप्रयोजनमाह । [॥ १ ॥

ससारदु खजलधि तरणिस्त्वितीर्पा
भक्तीर्तनं भगवतो गुणकर्मनाम्नां ।
श्रुत्वेत्यमच्युतकृपालयमाकलय्य
नीचो ऽपि वच्मि चरित मधुसूदनस्य ॥ २ ॥

ननु ब्रह्मादिदुःसाध्ये कथं नीचस्य वृत्तिरित्याह । °

It ends

सुसिद्धान्तपुष्पावलीय मुरारेः
पदाम्भोजार्चने सज्जनप्रीतये ऽस्तु ।
मयोपाहृता सात्वतोद्यानतो या
विना वैष्णवानां प्रसादान्न लभ्या ॥

इति भागवतानन्दगोस्वामिविरचिता सुसिद्धान्तपुष्पावली समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2523

2599 Foll 11, size 12 in by 5 in, clear, modern Devanagari writing nine lines in a page

Kasimritimokshavinirnaya, or *Kasimoksha nirnaya*, a treatise on the efficacy of dying at Kasi as insuring final emancipation to a devout Hindu, by *Suresvaracarya*

It begins श्रीविश्वनाथाय नम (see Aufr, Cat Cat, काशीमोक्षनिर्णय) ॥

नमस्कृत्य जगन्नाथ मायया चंद्रशेखरं ।
गगाधरं गरच्छायानीलकंठमुपास्महे ॥ १ ॥

वाराणसीं पुरीं पुण्यां ये ऽधितिष्ठंति जतव ।
व्याचष्टे तारक ब्रह्म रुद्रस्तेषां दयानिधि ॥ २ ॥

प्राणप्रयाणसमये प्राप्य ज्ञान महेश्वरात् ।
मुच्यते जतव सर्वं यद्वाध्यानादविद्यया ॥ ३ ॥

मोक्षश्च तेषां तादात्म्यं घटे तरसयोरिव(?) ।
पुनर्देहांतरारंभे कारण नास्ति किंचन ॥ ४ ॥

सालोक्यादेर्न विद्वद्भि साक्षान्मोक्षत्वमिष्यते ।
उपास्ते पर(फल marg)रूपत्वात्तारतम्यपदस्थिते ॥५॥

ज्ञानाग्निना विनष्टत्वाद्विविधा पूर्वकर्मणां ।
उत्तरेषां न विश्लेषो भवेन्मुक्तस्य जीवत ॥ ६ ॥

प्रारब्धं कर्मभोगेन क्षीयते ज्ञानकारणं ।
ततो विदेहकैवल्य भवतीति सुनिश्चित ॥ ७ ॥

काश्यां विदेहकैवल्यप्राप्तेरुत्तरकर्मणां ।
असंभवान्न विश्लेषो वेदितव्यो विचक्षणै ॥ ८ ॥

किमत्र प्रमाण । श्रूयते हि । तद्यथा ईषिकातूलमग्नौ प्रोतं प्रदूयते एवमिहास्य सर्वे पाप्मान प्रदूयत इति । ° तर्हि पाप कर्मणामेव विलय श्रूयते न पुण्यकर्मणामिति चेत्तत्राह । ब्रह्म दोनां शरीराणि पुण्यकरशरीरवत । यतो जिहासितव्यानि तस्माद्धर्मे ऽपि पाप्मगोरिति वचनात । पुण्यकर्मारभ्याना ब्रह्मेंद्रा दिशरीराणां पापकर्मारभ्यशूकरादिशरीरवज्जिहासितव्यादि शेषात्पुण्यस्यापि कर्मण पाप्मत्वेन कीर्तनं युक्तं ॥ तथा च भगवद्गीतासु श्रूयते । ° further on the opening paragraphs of the *Jabalopanishad* are cited

It ends कि बहूक्तेन ॥

येन केनापि य कश्चिदिमिमेन परित्यजेत् ।
काश्यां प्राणान्स्वयंमंतुर्मुक्त इत्यवगम्यतां ॥

मोक्षस्य निर्णय काश्यामित्यमेकेन जन्मना ।
मयमामेव मतूनां प्रमाणै प्रतिपादित ॥

विश्वेश्वरो जयति विश्वविमुक्तिहेतोः
काशीनिवासरसिकः करुणासमुद्रः ।
यत्पादपद्मयुगसौरभगाभितस्य
जातोऽभवत्यकृतके शिवसागरस्य ॥

इति श्रीसुरेश्वराचार्यविरचितः सकलश्रुतिस्मृतिपुराणवाक्यनिर्धारितः काशीमृतिमोक्षविनिर्णयः समाप्तः ॥

On fol 1*a* the treatise is called *Kāśīmuktiprakāśikā*, cf. Wilson, Mack. Coll. (second ed), p 125.

This work, as well as the succeeding one, should perhaps rather have been given under Sacred Law than under *Bhakti*

[MACK COLL]

2524.

1991. Foll 55; size $8\frac{1}{2}$ in by 4 in, clear, correct, modern Devanāgarī writing (European paper), nine lines in a page

Prapañcasāraviveka, or *Bhavasāraviveka*, a course of moral and religious instruction for pious *Vaishṇavas*, in eight chapters; by *Gangādhara*, son of *Sadāśiva-sūri Mahādakara*, and pupil of *Advaitānanda*

It begins

नमस्कृत्य शिवानाथं लक्ष्मीकांतं जगन्गुरुं ।
भवानीं दुंदिराजं च देवर्षिं च भैरवं ॥ १ ॥

गंगां सरस्वतीं रामं वायुपुत्रं जितेंद्रियं ।
देवदैत्यगुरु सूर्यं वाल्मीकिं व्यासनारदौ ॥ २ ॥

अद्वैतानंदपादाब्जं पितरं मातरं गुरुं ।
देवानृषीन् पितॄन् धर्मं काशीं च हृदि भक्तितः ॥ ३ ॥

सदाशिवतनूजन्मा यत्सर्पिकुलसंभवः ।
गंगाधरो धृतिविख्यातो भगवद्भक्तिकिंकरः ॥ ४ ॥

नानाशास्त्राणि चालोक्य बालानां हितकाम्यया ।
भवसारविवेकं च कुर्वे मोहविनाशकं ॥ ५ ॥

यस्य प्रज्ञानमात्रेण मातेव हितकारिणी ।
बुद्धिर्विवर्धते पुंसां तस्मादाद्रियतां बुधैः ॥ ६ ॥

सुभाषितं त्रिविधं च यो नो जानाति मानवः ।
बलीवर्दसमो लोके शोभते शृंगवर्जितः ॥ ७ ॥

रूपयौवनसंपन्ना विशालकुलसंभवाः ।
विद्याहीना न शोभंते निर्गंधाः किंशुका इव ॥ ८ ॥

विद्यां प्राप्य प्रयत्नेन धर्ममोक्षं न विंदति ।
अर्थकामपरो नित्यं स वै मूढ इति स्मृतः ॥ ९ ॥

यस्य विद्यापवर्गाय परोपकृतिजीवितं ।
स साधुर्वीर इत्याहुः पंडितः कवयो महान्(!) ॥ १० ॥

शीलविद्याविहीनेन किं कुलेन च देहिनां ।
अकुलीनोऽपि विद्वान्सः पूज्यते दैवतैः सह ॥ ११ ॥

विद्या यशस्करी पुंसां श्रेयःसंतोषदायिनी ।
सम्यगाराधिता विद्या मोक्षदा इति मे मतिः ॥ १२ ॥

शूरश्च कृतविद्यश्च यश्च जानाति सेवितुं ।
रूपयौवनसंपन्ना या नारी धनिकः कविः ॥ १३ ॥

दाता दोग्ध्री सुधेनुश्च मृदुभाषी जितेंद्रियः ।
एते यत्र च तिष्ठंति तत्र लोकाः कृतादराः ॥ १४ ॥

किं तपः किं सुखं दानं को धर्मः कस्य संपदः ।
कः शूरः कश्च विद्वांश्च को लाभः संमतो महान् ॥ १५ ॥

को देवः कश्च पूज्यश्च धीरः को मधुरेव च ।
शत्रुः कः किं च मित्रं च किं फलं जीवितस्य तु ॥ १६ ॥

भूषणं किं पवित्रं च यात्रं किं त्याज्यमेव च ।
तीर्थं किं कश्च सुहृच्च मूर्खः को मूढ तस्करः ॥ १७ ॥

I (*śl* 17) *upodghāta*, II. (*śl* 60) *gūḍhārthapraśnottaranirūpaṇa*; III (*śl* 146) *nītimārganirūpaṇa*; IV. (*śl* 55) *karmavipākanirūpaṇa*, on sins and punishments, V (*śl* 73) *devasvarūpanirūpaṇa*, on God (*Vishṇu*), VI (*śl* 115) *vāsudevapūjānirūpaṇa*, on the modes of worshipping *Vishṇu*, VII (*śl* 105) *bhāgavatadharmanirūpaṇa*, on the duties of a *Vaishṇava*, and the reward accruing therefrom, VIII (*śl* 267) *ahorātrakṛtyanirūpaṇa*, on religious rites generally

The verses seem to be partly the author's own, and partly culled from various sources.

The *bhakti*-element, though not too obtrusive, is by no means absent While a devout adherent of *Vishṇu*, the author is not bigoted, and allows to *Śiva* a certain share

of religious sentiment. We extract a few passages:

एको देवो ऽद्वयः कृष्णो वासुदेवो निरंजनः ।
सर्वाधारः सर्वसाक्षी वेत्ता सर्वावभासकः ॥

सर्वव्यापी नियंता च भूतानां सर्वदेहिनां ।
मायावी निर्गुणः शुद्धः कर्ता यातांतको गुहः ॥

यस्मात्स्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततं ।
सर्वज्ञो ऽनंतशक्तिश्च विश्वरूपी सुखात्मकः ॥

सत्यो भूतहितो ऽनंतो देवदेवो महेश्वरः ।
भोक्ता च यज्ञतपसां पवित्रो मंगलं परं ॥

क्रूराणां पापिनां शास्ता भक्तानामभयंकरः ।
यस्याधीनाश्च देवाश्च गंधर्वाः पितरो नराः ॥ fol. 20*b*.

दुर्लभं भारते वर्षे जन्म तस्मान्मनुष्यता ।
मनुष्याद्ब्राह्मणत्वं च दुर्लभं सुतरां मतं ॥

लब्ध्वा भक्तिं न कुर्वंति वासुदेवे महात्मनि ।
जीवन्मृतास्तु ते ज्ञेया न संभाष्याः कदाचन ॥

तच्चित्तस्तद्गतः प्राणः प्रेमभावेन तत्परः ।
भक्त इत्युच्यते सद्भिर्भीष्मप्रह्लादनारदैः ॥

अद्य श्वो वा मरिष्यंति गमिष्यंति यमालयं ।
हरिं यदि स्मरिष्यंति तरिष्यंति भवार्णवं ॥

अनित्यमसुखं लोकं जन्ममृत्युजराकुलं ।
मत्वा तु सततं धीरो नारायणपरो भवेत् ॥

विविक्तदेश आसीनो विरागो विजितेंद्रियः ।
प्रसन्नचित्तः सततं ध्यायेद्हृदि हरिं परं ॥ ° fol. 22*b*.

शालग्रामशिलाबिंबे कोटिहत्याविनाशनं ।
संस्मृतं पूजितं ध्यातं कीर्तितं च नमस्कृतं ॥

शालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति शंकरः ।
तत्र देवासुरयक्षभुवनानि चतुर्दश ॥

यथमानं तु गर्तः स्याद्यद्यपि लिंगमुच्यते ।
शिवनाभ इति प्रोक्तस्त्रिषु लोकेषु दुर्लभः ॥

वासुदेवमयं चैवं लिंगं शिवमयं स्मृतं ।
तस्माद्धरिहरश्चैवं पूजयेच्छंकराच्युतौ ॥ °

शालग्रामशिला रम्या द्वारकाचक्रसंयुता ।
तुलसीदलपत्राद्यैः पूजिता मुक्तिदायिनी ॥

तस्मात्तु मानवो नित्यं त्रिकाले भक्तितः शुचिः ।
शालग्रामशिलायां हि पूजयेद्धरिमव्ययं ॥ *fol.* 26*b*.

शालग्रामशिलायाश्च गंगाया गुणवर्णने ।
तुलस्याश्च विशेषेण न समर्थः प्रजापतिः ॥

तुलस्यमृतजन्मासि सदा त्वं केशवप्रिया ।
केशवार्थं विचिन्वामि(? नामि) वरदा शोभने भव ॥

एवं संप्रार्थ्य तुलसीं गृह्णीयात्तां हरिप्रियां ।
पूजयित्वा रमाकांतं कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ fol. 29*b*.

ध्यानं परं कृतयुगे त्रेतायां याजनं तथा ।
द्वापरे विष्णुपूजा च कलौ केशवकीर्तनं ॥

ध्यायन्कृते यजन्यज्ञैस्त्रेतायां द्वापरे ऽर्चयन् ।
यदाप्नोति तदाप्नोति कलौ संकीर्त्य केशवं ॥ *fol.* 34*a*.

It ends:

य इदं स्मृतिसारार्थं महर्षीणां च संमतं ।
भक्त्या पठेत्पाठयेद्वा स विद्वान्मुक्तिमाप्नुयात् ॥ २३५ ॥

शास्त्राब्धिमथनाज्जातो ग्रंथो ऽयं पारिजातकः ।
बुधानां कामदो भूयान्मूढानां भजतामपि ॥ २६६ ॥

बहवो यद्यपि ग्रंथाः पादपाः संति भूतले ।
तथाप्ययं विजयते हरिनामफलैः शुभैः ॥ २६७ ॥

इति श्रीमन्महाडकरोपनामकसदाशिवसूरिसूनुभगवद्भक्तकिंकरगंगाधरविरचिते प्रपंचसारविवेके अहोरात्रकृत्यनिरूपणं नाम अष्टमोल्लासः समाप्तः ॥

For another MS. of this work, see *Rāj. Mitra, Notices of Sanskrit MSS.*, x., p. 162.

[Dr. John Taylor.]

G. Kaśmir Śaivism.

(*Spanda and Pratyabhijñā.*)

2525.

66*a*. Foll. 48; size 11 in. by 6 in.; good, thick (*Kaśmīr*) Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; thirteen lines in a page.

Spandavivṛiti (or *Spandakārikāvivaraṇa*), a commentary, by *Rājānaka Rāma*, on *Bhaṭṭa Kallaṭa's Spandakārikā* (or *Spandārthasūtrāvali*), or metrical paraphrase of *Vasugupta's Spandasūtra* (or *Śivasūtra*).

The commentary also includes the text of the *kārikās* as well as that of *Kallaṭa's* own brief explanation (*vṛitti*) of his verses, and is thus an exposition of the whole of the *Spanda sarvasva*, as *Kallaṭa's Kārikās* and *Vṛitti* are also called

It begins

दशादिक्कालाद्यैरकलितचिदालोकवपुषः
सदा तादृक्स्वात्मानुभवितृतया विस्फुरति यः ।
निजो धर्मः शंभोरनुपमचमत्कारसरसः
परं शाक्तं तत्त्वं जयति जगति स्पन्द इति तत् ॥

तज्ज्ञैरदर्शितदिशः स्वयमाविशन्तः
केचिद्विसर्गगहनं विषमं भ्रमन्तु ।
तेनैव यत्पुनरमी हतवर्त्मनान्या
नाकारयन्ति गमनाय महान्भ्रमोऽयम् ॥

नानावादानिलौघाजनवसरकृतान्योन्यसंघट्टघोरे
ह्यातानापातयद्भिः स्वरणविदलनोद्दामशब्दप्रपञ्चान् ।
शास्त्राब्धिः क्षोभिते यैर्विवरणरभसादुद्यदावर्तभीम
भ्रान्तिभृद्दागमार्थैरपरिपुरमतिस्तारितैर्यैः जनस्तैः ॥

कश्चिद्भिन्नार्थविद्यपि परं तस्य विपर्यस्यति
हेयध्यानविरुद्धबुद्धिरितरो शास्त्रैव चान्यो जडः ।
इत्थं दुर्लभ एव सर्वहृदयग्राही गिरां संग्रहः
किं त्वेतेऽद्य विवेकिनः कतिपये सत्यत्र पात्रं सताम् ॥

केनापि ग्रथितां प्रसारणधिया कश्चिद्धि सूत्रे कृताम्
एकीकृत्य यथागमं विरचितां स्पन्दार्थसूत्रावलीम् ।
ईशानुग्रहशक्तिपातजनितसया विद्वेष्यविद्वन्मनो
मालिकेषु निवेशयाम्यहमिमां कर्तुं कृतार्थं (r था)
[द्वयीम् ॥

ओं नमः शिवाय सशिवाय ॥ ओं

[*Kārikā*] यस्योन्मेषनिमेषाभ्यां जगतः प्रलयोदयौ ।
तं शक्तिचक्रविभवप्रभवं शंकरं स्तुमः ॥ १ ॥

[*Vṛitti*] अनेन स्वस्वभावस्यैव शिवात्मकस्य संकल्पमात्रेण जगदुत्पत्तिसंहारयोः कारणत्वं निरानन्दहामयकस्य शक्तिचक्रैश्वर्यस्योत्पत्तिहेतुत्वं चमत्कारद्वारेण प्रतिपाद्यते ॥

[*Vivṛiti*] तं शंकरं श्रेयसः कर्तारं स्तुमः प्रशंसामः । तं कं । यस्योन्मेषनिमेषाभ्यां शक्तिप्रसरप्रलयाभ्यां जगतो विश्वस्य प्रलयोदयौ विनाशप्रादुर्भावौ । अत्र यथासंख्यं न विवक्षितमिति स्तूयामः । तं कीदृशं । शक्तिचक्रविभवप्रभवं । शक्तीनां वस्तु माणस्वरूपाणां चक्रं समूहः । स एव विभव ऐश्वर्यं तस्य प्रभवः ।° (fol 4b) अभिधानमस्य शास्त्रस्य स्पन्द इति यतः स्पन्दतत्त्वविविक्तय इत्यादाविहैव व्यवहारः । स्पन्दशब्दश्चायं स्वस्वभावपरामर्शमात्रस्य नित्यस्य शून्यताव्यतिरेचनकारणभूतस्य तावन्मात्रस्वभात्मनः शक्त्यपराभिधानस्य पारमेश्वरस्य धर्मस्य किंचिच्चलनात्स्पन्द इत्यर्थानुगमाद्वाचकत्वेन व्यपदिष्टः । तत्प्रतिपादनहेतुत्वाच्छास्त्रमपीदं स्पन्दशब्देनाभिधीयते। विषयश्चास्य विशुद्धश्रद्धाभक्तिप्रकर्षपरिगुणित(!)परमेश्वरपरशक्तिपातप्रोन्मील्यमानस्वभावालोकतिरस्कृतसकलसंदेहाधिकारत्वात्प्रबुद्धः सम्यगुपनतदीक्षादिसंस्कारो गुरुवचनचोदनामात्रादशेषस्वात्मैश्वर्योपलब्धिमाद्दृशस्यैवेहोपदेशत्वेन पुरस्तात्परिगृहीतत्वादित्यभिधानविषयावस्थावगत्यौ ॥ व्याख्यातश्चायमादिश्लोकः । समस्तकरणाघापद्येपगर्भः ॥ १ ॥

We subjoin the text of the remaining *kārikās*, slightly emended with the help of the commentaries and a careful collation kindly supplied by Professor Bhandarkar (B)

यत्र स्थितमिदं सर्वं कार्यं यस्माच्च निर्गतम् ।
तस्यानावृतरूपत्वान्न निरोधोऽस्ति कुत्रचित् ॥ २ ॥ 5a

जाग्रदादिविभेदेऽपि तदभिन्ने प्रसर्पति ।
निवर्तते निजान्नैव स्वभावादुपलब्धृतः ॥ ३ ॥ fol 6a

अहं सुखी च दुःखी च रक्तश्चेत्यादिसंविदः ।
सुखाद्यवस्थानुस्यूते वर्तन्तेऽन्यत्र ताः स्फुटम् ॥ ४ ॥ 8a

न दुःखं न सुखं यत्र न ग्राह्यं ग्राहको न च ।
न चास्ति मूढभावोऽपि तदस्ति परमार्थतः ॥ ५ ॥ 8b

यतः करणवर्गोऽयं विमूढोऽमूढवत्स्वयम् ।
सहान्तरेण चक्रेण प्रवृत्तिस्थितिसंहृतीः ॥ ६ ॥ 9a

लभते तत्प्रयत्नेन परीक्ष्यं तत्त्वमादरात् ।
यतः स्वतन्त्रता तस्य सर्वत्रेयमकृत्रिमा ॥ ७ ॥ fol 9b

न हीच्छा नोदनस्यायं प्रेरकत्वेन वर्तते ।
अपि त्वात्मबलस्पर्शात्पुरुषस्तत्समो भवेत् ॥ ८ ॥ fol 10b

निजाशुद्ध्यासमर्थस्य कर्तव्येष्वभिलाषिणः ।
यदा क्षोभः प्रलीयेत तदा स्यात्परमं पदम् ॥ ९ ॥ 11b

तदास्याकृत्रिमो धर्मो ज्ञत्वकर्तृत्वलक्षणः ।
यतस्तदेप्सितं सर्वं जानाति च करोति च ॥ १० ॥ 12a

तमधिष्ठातृभावेन स्वभावमवलोकयन् ।
स्मयमान इवास्ते यस्तस्येयं कुसृतिः कुतः ॥ ११ ॥ 12b

भतो विन्दुरतो नादो रूपमस्मादतो रसः ।
प्रवर्तन्ते ऽचिरेणैव क्षोभकत्वेन देहिनः ॥ ४२ ॥ 34*b*.

दिदृक्षयेव सर्वार्थान्यदा व्याप्यावतिष्ठते ।
तदा किं बहुनोक्तेन स्वयमेवावभोत्स्यते(°गम्यते *v l* B)
[॥ ४३ ॥ *fol* 35*b*.

प्रबुद्धः सर्वदा तिष्ठेज्ज्ञानेनालोच्य गोचरम् ।
एकत्रारोपयेत्सर्वं ततो ऽन्येन न पीड्यते ॥ ४४ ॥ 36*a*

शब्दराशिसमुत्थस्य शक्तिवर्गस्य भोग्यताम् ।
कलाविलुप्तविभवो गतः सन्स पशुः स्मृतः(? स्मृतः) ॥
[४५ ॥ *fol* 36*b*

[परामृतरसापायस्तस्य यः प्रत्ययोद्भवः ।
तेनास्वतन्त्रतामेति स च तन्मात्रगोचरः ॥ ४६ ॥ B *]

स्वरूपावरणे चास्य शक्तयः सततोत्थिताः ।
यतः शब्दानुवेधेन न विना प्रत्ययोद्भवः ॥ ४७ ॥ 40*a*

सेयं क्रियात्मिका शक्तिः शिवस्य पशुवर्तिनी ।
बन्धयित्री स्वमार्गस्था ज्ञाता सिद्ध्युपपादिका॥४८॥ 41*a*

तन्मात्रोदयरूपेण मनो ऽहंबुद्धिवर्तिना(*r* वर्तिना) ।
पुर्यष्टकेन संरुद्धस्तदुत्थं प्रत्ययोद्भवम् ॥ ४९ ॥

भुङ्क्ते परवशो भोगं तद्भावात्संसरेदपा(*r* °दतः) ।
संसृतिप्रलयस्यास्य कारणं संप्रचक्ष्महे ॥ ५० ॥ *fol* 44*a*

यदा त्वेकत्र संरूढस्तदा तस्य लयोद्भवौ(°दर्या *v l* B)।
नियच्छन्भोक्तृतामेति ततश्चक्रेश्वरो भवेत् ॥ ५१ ॥ 45*b*.

इति ° शक्त्यात्मकविश्वाव्यतिरेकोपलब्धिः प्रकीर्णश्चतुर्थो निष्यन्दः ॥ *fol*. 47*a*.

अगाधसंशयाम्भोधिसमुत्तरणतारिणीम् ।
वन्दे विचित्रार्थपदां चित्रां तां गुरुभारतीम् ॥ ५२ ॥

[*Vritti*.] अगाधो ऽप्रतिष्ठो ऽनंतः ॥

लब्ध्वाप्यलभ्यमेतज्ज्ञानधनं हृद्गुहान्तकृतनिहितेः ।

समासे स्पंदसर्वस्वे प्रवृत्तं भट्टकल्लटात् ।
स्वप्रकाशैकचिन्नत्वपरिरंभरसोत्सुकात् ॥

[*Vivriti*:]

दृब्धं महादेवगिरौ महेश-स्वप्नोपदिष्टाच्छिवसूत्रसिंधोः ।
स्पंदामृतं यद्वसुगुप्तपादैः श्रीकल्लटस्तत्प्रकटीचकार ॥

तामशक्यस्वरूपप्रतिपादनां हृदि स्फुरंतीं गुरुभारतीं वंदे ।
गुरोर्वसुगुप्ताभिधानस्य साक्षात्सिद्धमुखसंक्रांततत्तत्त्वरहस्योपनिषद्भूतस्पंदतत्त्वामृतनिष्यंदस्य भारतीं वाचं स्तौमि ॥ कीदृशीं ।
अगाधेत्याद्यर्थेन विशेषणम् । ° ending with four benedictory stanzas, the last of which runs thus

शशिज्योतिर्दीपप्रभृतिभिरशक्यं शमयितुं
यदासीन्निष्पन्दीकृतसकललोकं किल तमः ।
गते तत्रेदानीं क्षयममलसूर्योगमहते
कृतार्थाः संकोचं विजहतु विनिद्रा जनदृशः ॥

संपूर्णेयं वृत्त्यनुसारिणी स्पंदविवृतिः ॥ कृतिस्तत्रभवतो महामाहेश्वराचार्यशिरोमणिराजानकश्रीमदुत्पलदेवानुजीविनो राजानकश्रीरामस्येति शिवम् ॥ °

Quotations are met with in the commentary from *Jñānagarbhastotra*, fol 41*b*, *Tattvagarbha(stotra)*, foll 37*a*, 38*a* (यदा त्वेवंविधादत्र निजा भोगव्रता पशो । तदा माया स्वरूपेति ज्ञायसे वैभवाश्रयः ॥), the *Parameśvara*, fol 3*b* (शक्तिश्च शक्तिमांश्चैव पदार्थद्वयमुच्यते । शक्तयो ऽस्य जगत्कृत्स्नं शक्तिमांस्तु महेश्वर इति ।), *Pratyabhijñā*, foll. 38*a*, 40*b* (an *ślokas*); *Bhartrihari*, fol 30*b* (प्रविभज्यात्मनात्मानं सृष्ट्वा भावान्पृथग्विधान् । सर्वेश्वरः सर्वशक्तिः स्वप्ने भोक्ता प्रपद्यते ॥); *Mālinīvijaya*, fol 42*b* (तथा च श्रीमालिनीविजये ॥ या सा शक्तिर्जगद्धातुः कथिता समवायिनी । इच्छा त्वं तस्य सा देवि सिसृक्षोः प्रतिपद्यते ॥), whilst other schools of Yoga philosophy are referred to at fol 13*a* यथान्यैर्योगिभिरुपदिश्यते ।

On the tenets and principal works of the *Kaśmir Śaivas*, see esp Hall, Index, pp 196 seq , Buhler, Detailed Report, pp 77 seq , Bhandarkar, Report 1883-4, pp 76 seq

Bhaṭṭa Kallaṭa, the disciple of *Vasugupta*, lived under king *Avantivarman*, who reigned about 854 A D , whilst *Rajānaka Rāma* calls himself a dependent (or pupil) of *Rājānaka Utpaladeva*, who, if identical with the author of the *Pratyabhijñā*, is assigned by Prof Bühler to the first half of the tenth century. At the end of his commentary on the *Bhagavadgītā*, *Rajānaka Rama* (also called *Rāmakaṇṭha*)

* Prof. Bhandarkar's MS of the *Vivarana* likewise omits the text of this verse, supplied by him from a copy of the *Spandakārikā* in the *Śārada* character (Rep of 1875-76, no 508)

speaks of himself as a younger brother of *Muktākana* (?the same as the poet of that name in the time of *Avantivarman*), and a descendant of *Nārāyaṇa* of Kānyakubja*, whilst in the colophon of a MS of his *Nareśvaraparīkshāprakāśa* (Raj Mitra, Notices, III, no 1140) the author is called *Nārāyaṇakaṇṭhasūnu Rāmakaṇṭha*

Rāmakaṇṭha is referred to in the *Sarvadarśanasaṃgraha* (Cowell and Gough, transl, p 125) in the chapter on the *Śaivadarśana*, in connection with the interpretation of the term *puryashṭaka* in the 49th *kārikā* (or rather the corresponding *spandasūtra*), where the present commentary gives the following interpretation (fol 44b) पुर्यो सूक्ष्मशरीरे तन्मात्रपंचकं गुणत्रयमिति स्थूलशरीरकारणभूतमष्टकं यस्मिन्विद्यते तत्सूक्ष्मं पुर्यष्टकं तत्कार्यत्वात्स्थूलमपि शरीरं तच्छब्देन पुर्यष्टकमित्युच्यते ॥ *Nārāyaṇakaṇṭha* is likewise referred to in the same work (ib p 129), apparently as the author of the *Mṛigendravṛitti*

Fol 1a contains the following note, in Colebrooke's hand, '*Spanda* a demonstration of the Identity of *Śiva* and his active power or *Śakti*' [H T COLEBROOKE]

2526.

1573a Foll 78, size 10 in by 4½ in, fair Devanagari writing of about 1750 A D, nine lines in a page

Triṃśikātattvavivaraṇa (or *Parātriṃśikātattvavivaraṇa*), an exposition, by *Rājānaka Abhinavagupta* (son of *Cukhala*, and disciple of *Utpala*), of the *Triṃśikā* (or *Parātriṃśikā*), a versified treatise of *Kaśmīr Śaiva* philosophy Very correct

It begins

विमलकलाश्रयाभिनवसृष्टिमहाजननी
भरिततनुश्च पंचमुखगुप्तरुचिर्जनक ।
तदुभययामलस्फुरितभावविसर्गमयं
हृदयमनुत्तरामृतकुलं मम [सं]स्फुरतात् ॥ १ ॥
यस्यामंतर्विश्वमेतत् स्फुरत्या
यायाभासंभासमानं विमर्शे ।
शोभे शोभे ऽनुसराया स्थितौ
तां वंदे देवीं साम्यसंविन्निमेको ॥ २ ॥
नरशक्तिशिवात्मकं त्रिकं हृदये या विनिधाय भासयेत्।
प्रणमामि परामनुत्तरां निजभासां प्रतिभाचमत्कृतिं ॥ ३ ॥
जयत्यनर्घमहिमा विपाशितपशुव्रज ।
श्रीमानाद्यगुरुः शंभु श्रीकंठ परमेश्वर ॥ ४ ॥
निजशिष्यविबोधाय प्रबुद्धस्मरणाय च ।
मयाभिनवगुप्तेन श्रमो ऽयं क्रियते मनाक् ॥ ५ ॥
श्री[दे]व्यु[वा]च ॥
अनुत्तरं कथं देव सद्य कौलिकसिद्धिदं ।
येन विज्ञातमात्रेण खेचरी समतां व्रजेत् ॥

परमेश्वर पंचविधकृत्यमय सततमनुग्रहमय्या पररूपया शक्त्या आक्रांतो वस्तुतो ऽनुग्रहात्मैव । न हि शक्तिः शिवाद्भेदं मर्शयेत् । सा च शक्तिर्लौकिकानुग्रहविमर्शमयी प्रथमत परामर्शमयपश्यंत्या सूत्रयिष्यमाणानंतशक्तिव्रातविभिन्ना प्रथमतरं परमहामंत्रमय्यामदेशकालकलितायां संविदि विरूढी तावत्पश्यत्युद्भविष्यदुक्तिप्रत्युक्तिविभागेनैव वर्तते सैव च सकलप्रमातृसंविदद्वयमयी सततमेव वर्तमानरूपा ततस्तु पश्यंती यद्यदीप्सितं तत्तदेव समुचितकारणनियमप्रबोधितं बोधसूत्रणमात्रेण विमृशति ॥ ०

The succeeding verses are as follows

एतद्गुह्य महागुह्यं कथयस्व मम प्रभो† ॥ fol 14a

हृदयस्था तु या शक्ति कौलिकी कुलनायिका ।
तां मे कथय देवेश येन तृप्तिं लभाम्यहं ॥ fol 16a

Comm ० तन्मे कथयेत्यपि पठंति । श्रीसोमानन्दपादा व्याचक्षते च तत्स्मादिति यद्वा तत्कथय येन तृप्तिं परमानंदमयीं लभे परमाद्वयनिर्वृतिसातत्यरसां भजामीति समन्वय ॥ प्रजामीत्यपि पाठ ॥ ०

शृणु देवि महाभागे उत्तरस्याप्यनुत्तरं ।

---

* यो नारायण इत्यभूच्छ्रुतनिधि श्रीकन्यकुब्जे द्विजम्
तद्वंशे स्वगुणप्रकर्षखचितो मुक्ताकणाख्यो ऽभवत् ।
तस्यैषा सदृशानुजेन रचिता रामेण विद्वज्जन
श्लाघ्यत्वात्सफलश्रमेण भगवद्गीतापदार्थप्रथा ॥

† At fol 20b this half *śloka* and the first *śloka* are referred to as अनुत्तरंकथमित्यादिसार्धश्लोकयुगल.

कौलिको ऽयं विधिर्देवि मम हृद्योम्न्यवस्थित ।
कथयामि सुरेशानि सद्य कौलिकमिद्दं ॥ fol. 17a

Comm fol. 23b तदाहुर्निगद्गुर्वे श्रीसोमानन्दपदा ।
कथयनोऽनुवादयाम्युत्कलिकात इति । °

यथायास्त्रियस्य सर्वे स्वरा विद्गवसाना ।
तदतकालयोगेन सोमसूर्यां प्रकीर्तितौ ॥

पृथिव्यादीनि तत्त्वानि पुरुषान्तानि पञ्चसु ।
क्रमात्कादिषु वर्गेषु मकारान्तेषु सुव्रते ॥

वाय्वग्निसलिलेन्द्राणां धारणानां चतुष्टय ।
तदूर्ध्वं शादि विख्यात पुरस्ताद् ब्रह्मपञ्चक ॥

अमूला तत्क्रमा ज्ञेया क्षान्ता सृष्टिरुदाहृता ।
सर्वेषामेव भवानां विद्यानां च मातृकाणि ॥

इय योनिः समाख्याता सर्वतन्त्रेषु सर्वदा ॥ fol. 26a

After a general discussion, the explanation of these 4½ *ślokas* begins fol 44b

सर्वेत्र स्वस्वभावात्मकप्रभावस्यारोपितनिरोपो यस्या इत्यनेनचये यस्येति शोभने व्रतेन तदयमत्र सङ्क्षेपार्थः ॥ स्वात स्वैकरसानन्दचमत्कारैकरूपया । परा भगवती नित्य भासते भैरवी स्वय ॥ तस्याः स्वभासा योगो यः सो निरुद्ध सदोदित । सदाशिवधरा तिर्यक्तैलपीतसुखादिभिः ॥ भासमाने स्वस्वभावे स्वयं प्रथनशालिभि । प्रथते संविदाकारः स्वसंवेदनसारकः ॥ स्वसंवेदनं नाम प्रमाणमिति वर्ण्यते । यान्तियैकसर्वविदो यत्नान्यैनैव भासते ॥ इन्द्रियाणि विरूप च लिङ्गं परवचःक्रम । साक्ष्यमन्यथा योग प्रतीतस्तद्यो यत ॥ इत्यादृको यस्य सव इत्यमात्रे निरूप्यते । तत्संवेदनं मोक्षमविच्छेदमयामय ॥ येषां नार्थविकल्पाभिमानमात्रे ऽप्यभिज्ञता । तेषामपि निरुद्धा हि सा सा मतिमकाशते ॥ एवभासा स्वभावेन स्वरूपामर्शनात्मिका । स्फुरत्पाकर्षेण यत्र तदेव परवाग्वपु ॥ तद्विचित्रस्वभावत्वाद्वि चित्रप्रथनामय । प्रथने पारतन्त्र्य हि न जातु भजते क्वचत ॥ यथारुत्थासंकेतसमूहान्ते कथं स्थिति । अत संकेतरहित स्वरूपविमर्शनं ॥ देशकालकलनाभाव्यानयावक्रियोत्तरं । परिपूर्णे स्फुरत सव सर्वाकारान्तरस्थितं ॥ स्वाभाविकमहाम विमर्शस्फुरैकरूपत । शुद्धविद्यात्मके स्वरसहामिनुभयात्मकं ॥ तदेव मातृकारूपं परादेवी निजं वपु । तत्परमार्थिकाकारं त्रिधारवानमरूपक ॥ बीजयाम्यात्मकं मातृ शिवशाक्तस्वरूपक । शिवशक्त्यसु संघट्टादन्योन्योच्चरितस्थत ॥ परमस्तमयोर्वर्त्न गगनस्पन्दिनी । चन्द्रसूर्याद्यपरार्थैकपरमार्थिकवपु ॥ षट्त्रिंशे स्थिति निर्गतं तद्विशेषरूपोमता । विसर्ग इति यस्यात्र भुनघान(?) तदुच्यते ॥ अनुत्तरपदावासौ स एव सुपदो विधि । तस्मादेव त्वनामयस्मादन्तर्मुखनादिरूपिता ॥ नामानात्म्य भित्तेर योगपूर्वे सृष्टिरायमी । यथातद्देहनाभिन्नप्रपञ्चप्रमवात्मिका ॥ वर्षदा स्वभावेन सहसा वरवात्मिका । यवैर्वातिर्गतान्तस्ता स्वचर्ये विषयात्मिका ॥ तन्वते समृद्धि चित्रां कर्मनाशात्तामदां । अस्या साम्य स्वभावेन शुद्धभैरवतामय ॥ प्राक्त मागेत जीवत्व मुक्तत्व पारमार्थिक । भित्तायां वर्णसृष्टेश्च तद्भिन्न वपु परं ॥ श्रीयोनिमुक्तमत्रैव पद्मस्या मन्त्रगुप्तता । तदेतद्धामिन्येव विसर्गानुत्तरात्मक ॥ स स्वभाव पर ज्ञानभोगविमुक्त सत्कृदुध । सिद्धा दिग्भेदेनत्वमेन कुलकौलचतुर्णितं ॥ नाभिकुण्डलहृदयं यामायोगिनो हनुधानते(?) । तदेतत्किल निर्णीत यथागुर्वागम मनाक् ॥ एतो सविदमालम्ब्य यतात्मनुभवतो स्वयत् । नैतावतैव तुलितं मार्गोऽयनु यद्योगि ॥ इयतोऽपि यथास्थितद्वारैर्वस्त्रा सनिदं हि क । एतावताभिलषितो ऽयमन्यासु प्रविशन्भित ॥ येनाधिका रितैरेतदस्माभि प्रकटीकृत । तस्मान्मन्दमातृणानां कालान्तरे ऽपि वा ॥ भवत्प्रभूताभावितां तत्त्वः सुस्वात्मो ऽस्त्वत । यः सर्वे योगाचरपथकाशेषु गर्भासिनान् ॥ श्रीपूर्वशास्त्रे निर्णीतो येन मुक्तश्च मोचक । एतत्तु सर्वथा ग्राह्यं विनूतं च परेभुभि ॥ यत्र सर्वत्वमुत्पन्नो हित्वामूर्ती विचयशै । आलोचलक्षणात्मक यद्भेदात्मनि स्थिति ॥ चिदकोऽभिलषाणेन सत्तास्यते स्वता रसात ॥ Then follows a *prakrit* passage परमेर- कन्य भावसमुद्रत पिर परमुहलो पारसमुद्दयद् भासदम° fol 56b

तत्र विस्तरतो ऽनुत्तरस्वरूपनिरूपणाय संधावतारत्वेन रूपयति ॥ चतुर्दशयुतं भद्रे तिथीशान्तसमन्वितं । तृतीयं ब्रह्म सुश्रोणि हृदयं भैरवात्मन ॥ एतन्नायागिनाजाता नारूढो लभते स्फुटं । हृदयं देवदेवस्य सद्य योगविमोक्षदं ॥ अस्योच्चारे कृते सम्यङ्मन्त्रमुद्रागणो महान । सद्यस्तन्मुखतामेति स्वं देहावेश लक्षणं ॥ मुहूर्तं स्मरते यस्तु चुम्बकेनाभिमुद्रित । स बध्नाति तदा सर्वं मन्त्रमुद्रागणं नर ॥ अतीतानागतानर्थान्पृष्टो ऽसौ कथ यत्यपि । प्रहराद्यदभिप्रेत देवतारूपमुद्यतन ॥ साक्षात्पश्यत्यसंदिग्ध माकृष्टं रुद्रशक्तिभिः । प्रहरद्वयमात्रेण व्योमस्थो जायते स्मरन ॥ त्रयेण मातर सर्वा योगेश्वर्यो महाबलाः । वीरा वीरेश्वरा सिद्धा बलवान्शाकिनीगण ॥ आगत्य समय दत्त्वा भैरवेण प्रचोदिता । यच्छन्ति परमां सिद्धि फलं यद्वा समीहितं ॥ अनेन सिद्धा सेत्स्यन्ति साधयन्ति च मन्त्रिण । यत्किंचिद्भैरवे तन्त्रे सर्वं मस्मात्प्रसिध्यति ॥ अदृष्टमण्डलो ऽप्येवं य कश्चिद्वेत्ति तत्त्वत । स सिद्धिभाग्भवेन्नित्यं स योगी स च दीक्षित ॥ fol 59a

° इत्युक्तत्सूत्रार्थस्वरूप विकसति सर्वोत्तरमनुत्तरत्वं तद्विवृण्वति ।

अदृष्टमंडलो ऽप्येवं यः कश्चिद्वेत्ति तत्त्वतः ।
स सिद्धिभाग् भवेन्नित्यं स योगी स च दीक्षितः ॥
[fol. 68*b*.

अनेन ज्ञातमात्रेण ज्ञायते सर्वशक्तिभिः । fol. 69*a*.

शाकिनीकुलसामान्यो भवेद्योगं विनापि हि ।
अविधिज्ञो विधानज्ञो जायते यजनं प्रति ॥

कालाग्निमादितः कृत्वा मायांतं ब्रह्मदेहगं ।
शिवो विश्वाद्यनंतश्च परःशक्तित्रयं मतं ॥ fol. 69*b*.

तदंतर्वर्ति यत्किंचिच्छुद्धमार्गे व्यवस्थितं ।
अणुर्विशुद्धमचिरादैश्वरं ज्ञानमश्नुते ॥
तच्चोदकः शिवो ज्ञेयः सर्वज्ञः परमेश्वरः ।
सर्वगो निर्मलः स्वच्छस्तृप्तः स्वायतनः शुचिः ॥
यथा न्यग्रोधबीजस्थः शक्तिरूपो महाद्रुमः ।
तथा हृदयबीजस्थं जगदेतच्चराचरं ॥
एवं यो वेत्ति तत्त्वेन तस्य निर्वाणगामिनी ।
दीक्षा भवत्यसंदिग्धा तिलाज्याहुतिवर्जिता ॥ fol. 70*a*.

मूर्ध्नि वक्त्रे च हृदये गुह्ये मूर्तौ तथैव च ।
न्यासं कृत्वा शिखां बद्ध्वा सप्तविंशतिमंत्रितां ॥
एकैकं तु दिशां बंधं दशानामपि योजयेत् ।
तालत्रयं पुरा दत्त्वा सशब्दं विघ्नशांतये ॥
शिखासंख्याभिजप्तेन तोयेनाभ्युक्षयेत्ततः ।
पुष्पादिकं क्रमात्सर्वं लिंगे वा स्थंडिले च वा ॥
चतुर्दशाभिजप्तेन पुष्पेणासनकल्पना ।
ततः मूर्तिं यजेद्वीरः पुनरेवासनं ततः ॥
मूर्तिं तु संपुटीकृत्य पश्चाद्यजनमारभेत् ।
सर्वतस्त्वनुसंपूर्णां सर्वाभरणभूषितां ॥
यजेद्देवीं महेशानीं सप्तविंशतिमंत्रितां ।
ततः सुगंधिपुष्पैस्तु यथाशक्त्या समर्चयेत् ॥
पूजयेत्परया शक्त्या आत्मानं च निवेदयेत् ।
एवं यजनमाख्यातमग्निकार्ये ऽप्ययं विधिः ॥ fol 71*b*.

कृतपूजाविधिः सम्यक् स्मरन्बीजं प्रसिध्यति ॥ 73*b*

आद्यंतरहितं बीजं विकसत्तिथिमध्यगं ।
हृत्पद्मांतर्गतं ध्यायेत्सोमांशं नित्यमभ्यसेत् ॥ fol. 75*a*.

यान्यान्कामयते कामांस्तांस्ताञ्शीघ्रमवाप्नुयात् ।
तस्मात्प्रत्यक्षतामेति सर्वज्ञत्वं न संशयः ॥
एवं मंत्रफलप्राप्तिरित्येतद्रुद्रयामलं ।
एतदभ्यासतः सिद्धिः सर्वज्ञत्वमवाप्यते ॥

Whether any other verses occurring in the MS. belong to the original treatise, it is difficult to make out.

Abhinavagupta's exposition concludes with the following genealogical account:

इत्थं प्रथमभनतोद्धरणप्रवृत्त-
श्रीमन्महेश्वरपदांबुजचंचरीकः ।
वृत्तिं व्यधात् त्रिकरहस्यविमर्शगर्भी
काश्मीरकाद्बुसलकादधिगम्य* सम्म ॥ १ ॥

एतावदेतदिति कस्तुलयेत्प्रसह्य
श्रीशाम्भवं मतमनर्गलितास्य वाचः ।
एतत्तु तावदखिलात्मनि भाति यस्मे
भातं ततो ऽत्र सुधियो न पराङ्मुखाः स्युः ॥ २ ॥

अज्ञस्य संशयविपर्ययभागिनो वा
ज्ञानं प्रकंपरहितं प्रकरोति सम्यक् ।
रूढस्य निश्चयपतो हृदयप्रतिष्ठां
संपादिनीं प्रकुरुते कृतिरीदृशीयं ॥ ३ ॥

एतावदर्थरससंकलनाधिरूढ-
धारानिरूढहृदयो विमृशेत्ततो ऽपि ।
यद्युत्तरं तदपि नैव सहेत भेदे
सोपानमेतदमलं पदमारुरुक्षोः ॥ ४ ॥

काश्मीरेषु यशस्करस्य नृपतेरासीदमात्याग्रणीः
श्रीमान्वल्लभ इत्युदाहृततनुर्यः प्राग्यजन्मा द्विजः ।
तस्य स्वांगभवः प्रसिद्धपदवीपात्रं समग्रैर्गुणैः
श्रीशौरिः शिशुचंद्रचूडचरणध्यानैकरत्नाकरः ॥ ५ ॥

शीलस्यायतनं परस्य यशसो जृंभास्पदं नर्मभूर्
वात्सल्यस्य समस्तलोककरुणाधर्मस्य जन्मस्थितिः ।
श्रीमद्वत्सलिकाभिधा च सहजा(सहचरी B.) तस्यैव
[भक्त्युल्लसत्
प्रोद्रिक्तांतरवृत्तिशंकरनुतौ यस्या मनो जृंभते ॥ ६ ॥

तस्यैवात्मभवो विभावितजगत्सर्गस्थितिः शंकर-
ध्यानार्चापरिचिंतनैकरसिकः कर्णाभिधानो द्विजः ।
यो बाल्ये ऽप्यथ यौवने ऽपि विषयासक्तिं विहाय
[स्थिराम्
एतामाश्रयते विमर्शपदवीं संसारनिर्मूलिनीं ॥ ७ ॥

* Prof Buhler's Report has काश्मीरिकाद्विपुलकाद-धिगम्य.

धाता ममैव शिवशासनरूढचेताः
प्रेप्सुः परात्मनि मनोरथगुप्तनामा ।
यः शास्त्रतंत्रमखिलं प्रविविक्तुकामः
प्राप्तुं परं शिवपदं भवभेदनाय ॥ ८ ॥

शिवशास्त्रैकरसिकः पदवाक्यप्रमाणवित् ।
रामदेवाभिधानश्च भूपितोत्तमजन्मकः ॥ ९ ॥

एतत्प्रियहितकरणप्ररूढहृदयेन यन्मया रचितं ।
मार्गप्रदर्शनं तत्सर्वस्य शिवाप्तये भूयात् ॥ १० ॥

अतवैद्यामत्रिगुप्ताभिधानः*
प्राप्योत्पत्तिं प्राविशत्प्राग्र्यजन्मा ।
श्रीकाश्मीरांश्चंद्रचूडावतारैर्नि:-
संख्याकैः पावितोपांतभागान् ॥ ११ ॥

तस्यान्ववाये महति प्रसूताद्वराहगुप्तात्प्रतिलब्धजन्मा ।
संसारवृत्तांतपराङ्मुखो यः शिवैकचित्तश्चुखलाभिधानः
[॥ १२ ॥

तस्माद्विवेचितसमस्तपदार्थशास्त्रात्
लब्ध्वापि देहपदवीं परमेशपूतां ।
प्राप्ताभयो ऽभिनवगुप्तपदाभिधानः
प्रावेशयत् त्रिकसतत्त्वमिदं निगूढं ॥ १३ ॥

ये तावत्प्रविवेकवंध्यहृदयास्तेभ्यः प्रणामो वरः
के ऽप्यन्ये प्रविविंचते न च गताः पारे धिगेताञ्जडान् ।
यस्त्वंतः प्रविमर्शसारपदवीसंभावनासु स्थितो
लब्धैको ऽपि स कश्चिदेव सफलीकुर्वीत यत्नं मम
[॥ १४† ॥

स्वात्मानं प्रविवेक्तुमप्यलसता ये बिभ्रति प्रार्थना[त्]
तान्प्रत्यात्मकदर्थनाय परतः किंचित्फलं शोभ्यते ।
विप्रस्यास्य विविक्तये स्थिरधियो ये संरभंते पुनस्
तानभ्यर्थयितुं मयैष विहितो मूर्ध्ना प्रणामादरः ॥ १५ ॥

भ्राम्यंतो भ्रमयंति मद्धिषणास्ते जंतुचक्रं जडं
स्वामी कृतगुणाभिधानवशतो बद्धा दृढं बंधनैः ।
दृष्ट्वेत्थं गुरुभारवाहविधये यातानुयातान्पशू-
न्सत्याशयविकर्तनाय घटितं ज्ञानत्रिशूलं मया ॥ १६ ॥

बहुभिरपि सो ऽहमेव भ्रमितस्तत्त्वोपदेशकम्मन्यैः ।
तत्त्वमिति वर्षद्वय(? युग)मपि रसना येषां न पस्पर्श ॥ १७ ॥

परमेश्वरः प्रपन्नमोद्धरणकृपाप्रयुक्तगुरुहृदयः ।
श्रीमान्देवः शंभुर्नामयति नियुक्तवांस्तस्मै ॥ १८ ॥

तत्तत्त्वनिर्मलस्थितिविभागिहृदये स्वये प्रविष्टमिव ।
श्रीसोमानंदमतं प्रविमृश्य मया निबद्धमिदं ॥ १९ ॥

हंहो हृच्चक्रचारप्रविरचनलसन्निर्भरानंदपूर्णा-
देव्याः सत्पाशकोटिप्रविघटनपटुज्ञानशूलोर्ध्वधाराः ।
चेतोवाक्कायमेताद्विगतभवभयोत्पत्ति युष्मासु सम्यक्
प्रीतं यत्नेन मत्सं व्रजत किल हृदि द्राक्प्रसादं प्रसद्य
[॥ २० ॥

व्याख्यादिकर्मपरिपाटिपदे नियुक्तो
युष्माभिरस्मि गुरुभावमनुप्रविश्य ।
वाक्चित्तचापलमिदं मम तेन देव्यास्
तच्चक्रचारुचतुरस्थितयः क्षमध्वं ॥ २१ ॥

समाप्तमिदं त्रिंशिकातत्त्वविवरणं ॥ कृतिस्त्रिनयनचरणाब्ज-
तलब्धप्रसिद्धेः श्रीमद्राजानकाभिनवगुप्तस्य ॥

शतैरेकोनविंशत्या त्रिंशिकेयं विवेचिता ।
सर्वेषु त्रिकशास्त्रेषु ग्रंथोन्निर्देलयिष्यति ॥

शुभमस्तु सर्वजगतां परहितनिरता भवतु भूतगणाः ।
दोषाः प्रयांतु शांतिं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥

From the way in which *Somānanda* is referred to in the above extracts, it seems clear that he must have been the author of the *Triṃśikā* (see Hall, Index, p 198, where the author is called *Someśvara*), and that he also wrote a commentary on his own verses, referred to as *nijavritti* (once *nijavivriti*, fol 55a) His *Śivadrishti* is likewise quoted at foll 29b, 33a (where *Somananda* is expressly mentioned as the author), 75a; whilst a *śloka* by him is quoted at fol. 17b [यदुक्तं सोमानंदपादैरस्मत्परमेष्ठिगुरुभिः । मा भुद्धिपेत्तुगः सूक्ष्मे सर्वेद्रियमवस्थितं । ज्ञानं बोधमयं तस्य शिवस्य सहजं सदेति]. And further, fol. 25a यथा हि केषुचिद्वृद्धपुस्तकेष्वोदृक् पाठांतरं दृश्यते । युक्तं देव महाज्ञानं त्वत्प्रसादावधारितं । विकास्य परमेश्वर । अपरं च तथा ज्ञानं त्वत्प्रसादाद्धारितमिति ॥ तदस्मत्सोमानंदपादनिजविवृत्यास्यानुसारेणैव यदुरयः समादिष्टलदेव सर्वस्य करोति शिवं । ०

* Prof Bühler's MS reads अन्तर्वेद्यां अत्रिगुप्ताभिधानः

† The MS again makes this verse 13, the succeeding verses then being likewise numbered wrongly See Prof Bühler's Report, where a similar mistake is made by the two *Śālini* verses 11 and 12 being numbered as a single stanza.

Abhinavagupta quotes his own *Swadrishtya locana* at fol 30*b*, his commentary *Kramakeli* on (?his own) *Kramastotra*, fol 64*b*, and four verses from a *stotra* (or *stotras*) of his (मयैव स्तोत्रे ।? the *Kramastotra*), each in a different metre, foll 15*b*, 44*b*, 53*a*, 60*a* We also read, fol 7*a* तदेतच्छो *Purvapancikayam* मयैव विस्तरतो निर्णीतमिहानुपयोगात्पगौरवाच्च न वितत्योक्त ।, fol 44*a* वितत्य च विचारितं मयैतत् *Padarthapravesanirnaya tikayam* इति किमिह वृथा वाग्जालेन and further fol 4*b* (an *arya*) without any introduction गाप्यमुपदेशसार सद्यो भैरवपदावह सततं । अभिनवगुप्तेन मया व्याख्यातं प्रग्रसवैस्तं ॥ and fol 16*b* तदत्र प्रग्रसवैस्ते ॥ श्रीभैरव उवाच ॥ व्याख्यातं प्रागेवैतत किं पुनरुक्तता पादनेन भैरवो भरणात्मको महासमचनशात्मकश्च ॥

Other authorities referred to are (*srimad*) *Ucchushmaśastra*, *Utpaladeva*, fol 7*b* [ज्ञान क्रिया च भूतानां जीवतां जीवन मतं ॥], fol 9*a* [स क्रमत्व च लौकिकस्य क्रियाया कालशक्तित । परमेन तु शास्त्रस्य प्रामाण्या स्वात्मभोरपि ॥], fol 52*b* (*Isvarapratyabhijnatikayam*), *Kallata*, fol 27*b* [यदाहु श्रीकल्लट पादा । तुटिपाते सर्वज्ञत्वसर्वकर्तृत्वलाभ इति ॥], *Kalottara*, fol 42*a*, *Kirana* (one *sloka*), fol 69*b*, *Kubjika(tantra)*, fol 49*b* [तथा श्रीकुब्जिकामते चक्रविचारे सुमेयाधि प्रधानतयाधिकृत्यादिष्टं । मायापरि महामाया त्रिकोणा नदरूपिणीत्यादि ॥], *Guhyayogmitantra*, fol 51*a* (two *ślokas*), *Tantrasamuccaya*, fol 21*a* (one *sloka* नरशक्तिशिवावेशि°), *Tantrasara*, fol 5*b* [त्रिशिकार्थेस्वया प्रोक्त सर्वकारिप्रविस्तर], fol 30*b* (*sl*), fol 16*b* [त्रिनौसमांगच्छायातश्चम ।], *Tilakaśastra* (?*Sradatilaka*), fol 61*a*, *Trilatantrasara*, fol 19*b* [शिवशक्तिसमापत्त्या शिवशक्तिपरात्मक । °], fol 60*b* [यानंदप्रसर पूजा तां त्रिकोणे प्रकल्पयेत । °] *Trika hrdaya* fol 1*a* [नित्यं विसर्गैपरम स्वात्मा भैरवो विभु ।°], fol 11*b*, *Triratnakula*, fol 51*l* [त्रहाष्टकविभेदेन मातृकाया निरूपितं । तदेव कुलचक्रं तु तेन व्याप्तमिदं जग त्तिति ॥ मातृकाज्ञानभेदे विस्तरता निरूपितमेतत ॥], *Narayana Bhatta* or *Bh* *N*, fol 18*a* [वैराग्ये व्यय यो मायानानद कश्चिदीक्ष्यते। स विदुसैस्य तं पदे त्वमानंदसागरं॥], fol 51*b* [मन्त्रपोधितापमात्रायां व्यय इति ।], *Nisacara*, fol 24*a* [वामभागीगभिर्मितो ऽपि दैशिक परतत्त्ववित । स-स्काया भैरवे सो ऽपि कुले काले त्रिके ऽपि स ॥], *Pañcasrotah prabhritimi śastrani*, fol 4*b*, (*bhagavat*) *Pushpadanta*, fol 47*a* [रश्युतिसामान्याग्त्यासिद्धमिति शून्ये हि निष्कले रूपे ऽनुप्रविविधायां भास्वररूपसविन्निसोपानक्रमेण° इति ।], *Pūrvaśastra*, fol 40*a* [यथेष्टफलसंसिद्धौ मंत्रतंत्रानुवर्तिना ।°], fol 58*a* (cp p 839*b*, l 34), fol 65*b* [सार्धेन त्रितयं व्याप्त त्रिशूलेन चतुर्थक । °], *Bhargaśikha*, fol 64*a* [योरतते चाभिनंदेद्ययायोग तथाभ्यसेत् ।], *Bhartrihari* (*śl*) fol 33*b*, (*vakyavicare*) fol 65*b*, *Malinitantra*, fol 21*a* [एव सर्वानुसंधात ° *śl*], fol 31*b* (*malini vijayottara siddhatantrasvacchanda disastreshu*), *Mukutasamhita*, fol 64*b* [जातीनां च ब्राह्मणादीनां नास्ति स्थिति कल्पितत्वादुपदेशव्यंगतेति तु दुर्बुद्धोन्मिषन्प्रत्याययेदिति च भगवता मुकुटसंहितायां विस्तरतो निर्णीत॥], *Vadyatantra*, fol 9*b* [सव्य रश्मिचक्र स्वं पीत्वामृतमनुत्तम । कालोभयपरिच्छिन्नं वर्तमाने सुखी भवेत्॥], *Vamana*, fol 53*a* (after quoting a verse from his own *stotra*, he adds इत्येव स्व श्रीवामनविरचिते द्वयसंपत्तिवार्त्तिके उपदेशनयो बोद्धव्य) *Vayasaniyatantra*(!), fol 41*b* [तथा श्रीवाजसनीयतंत्रे पर्यायपोषितं निवेश्योक्तं । इत्येतन्मातृकाचक्र दिव्य विष्णुपरम्परं ज्ञात गुरु-मुखात्सम्यक्पशो पाशाविकृंततीति ॥], *Viravaliśastra*, fol 64*a*, *Vaishnavaramaśastrani*, fol 42*a*, *Sarvacara*(!), fol 24*a* [दैशिक परतत्त्ववित°], *Sarvacara*, fol 64*a* [अज्ञानाच्छकते मूढस्तत सृष्टिश्च संहृति ।° *śl*] *Sarvaramaśastrani*, fol 42*a*, (*bhattaraka*) *Srikantha* (*pada*), fol 62*b* [यथायत्स्वकृष्णोयन्यकरो तन्मध्य सत्यति । चिंतयथायत्सदाभुंक्ते तथासौकेतिकी स्थिति ॥], *Siddhisantana*, fol 21*a* [प्रकाशमाना भासैर पद्धति सत्तदेव हि ।], *Spandaśastra*, fol 5*b* [इति वा यस्य संवित्ति क्रीडा त्वेनाखिलं जगत् । °], fol 21*a* [तदस्मि परमार्थेत ।], *Svacchandatantra*, fol 4*a* [गुरुशिष्यपदे स्थित्वा स्वयं देव सदाशिव । पूर्वोत्तरपदैर्वाक्यैस्तंत्रं समवतारयत ॥]

Prose *Prakrit* passages occur on foll 5*a*, 5*b*, 17*a* 24*b*, 29*a*, 58*a*, 74*b*, without any indication as to their source

The etymology of '*trimula*' is discussed at fol 5*a* भविनयात्तो त्रीणि[illegible]ति । त्रिमूर्ता शक्तोत्रिमित्ता

ज्ञानक्रियाख्यां सृष्ट्याद्युद्योगादिनामान्तरनिर्देश्यानामीशिकेश्वरीशिना चेशितव्या व्यतिरेकेणैव भावितोऽस्येतच्छक्तिभेदत्रयोत्तीर्णा तच्छक्त्यविभागमयी सचिद्भगवतीभट्टारिकापराभिधेया। तद्योगादेव चेदमभिधानं त्रिशिकेत्यपि गुरव पठन्ति । अक्षरवर्णसाम्याच्च निरुक्तमाहु । तिस्र शक्ती कायतीति त्रिशिका। न तु त्रिशन्क्लोकयोगात्त्रिशिका । एतावतो ऽपि त्रिशिकार्थत्वात ॥ तथा हि श्रीतन्त्रसार° (p 840*a*, l 28)

The leaves are marked श्री° परा° (fol 1 परात्रि°)

Regarding the author (c 1000 A D), see Buhler, Detailed Rep on Kaśmir MSS, p 80

[H T COLEBROOKE]

2527.

2235 Foll 61, size 7 in by 5½ in, in European manner, fairly good, modern Devanagari writing, twenty two lines in a page

Paramarthasarasamgraha, a summary of the *Saiva* doctrine, by *Abhinavagupta*, with a commentary (*vivriti*) by *Rajanaka Yogaraja*, of Vitastapuri

The commentary begins

चिद्गतो ऽपि जगन्मूर्त्या श्यानो य स जयत्यजः ।
स्वात्मप्रच्छादने क्रीडाविदग्ध परमेश्वर ॥

यो ऽथ व्याधायि गुरुणा मुक्त्या परमार्थसारसंक्षेप ।
विवृतिं करोमि तस्यामस्मिन्विद्वज्जनार्थितो योग ॥

इह शिवाद्वयशासने देहादिप्रमातृप्राधान्यमकल्पतमुक्तशङ्कातंकालस्पसंशयादिरूपांवाशीयप्रसरप्रध्वंसपूर्विकां शास्त्राणि व्याप्ति मन्यमान परिमितप्रमातृताधस्पदीकारेण चिदानन्दैकघनस्वात्मदेवतासमावेशशालिनीं समस्तशास्त्रार्थसंक्षेपगर्भां प्रथमतस्तावत्परमेश्वरप्रवणतां परामृशति ।

पर परस्य गहनादनादिमेक निविष्ट बहुधा गुहासु ।
सर्वालयं सर्वचराचरस्य त्वामेव शंभु शरण प्रपद्ये ॥ १ ॥

The last *śloka* of the text runs thus

आर्याशतेन तदिदं संक्षिप्तं शास्त्रसारमतिगूढम् ।
अभिनवगुप्तेन मया शिवचरणस्मरणदीप्तेन ॥ १०३ ॥

The commentary ends

श्रीमत क्षेमराजस्य (योगराजस्य Oxf) सदुपाध्यायशासाक्षात्कृतमहेशस्य तस्यान्तेवासिना मया ॥ [लिन ।

श्रीवितस्त्या(*r* वितस्ता)पुरीधाम्ना विरक्तेन तपस्विना ।
विवृतिर्योगिनास्येय पूर्णाद्वयमयी कृता ॥

इति श्रीपरममहेश्वरश्रीराजानकयोगराजस्य कृति परमार्थसारसंग्रहविवृतिरियं संपूर्णा ॥

The author would seem to have been a pupil of *Abhinavagupta*, as well as of the latter's pupil *Kshemaraja* For the same works, see Aufrecht, Cat Bodl, no 57*o*, where a list of the works quoted by the commentator is given [R JOHNSON]

2528.

1256c Foll 23, size 8¾ in by 4 in, fairly written, in Devanagari, towards the end of last century, nine lines in a page

Isvarapratyabhijnahridaya, a string of twenty aphorisms, embodying the essence of the doctrine of 'recognition', with a commentary, by (*Rajanaka*) *Kshemaraja* (pupil of *Abhinavagupta*)

It begins

नम शिवाय सततं पञ्चकृत्यविधायिने ।
चिदानन्दघनस्वात्मपरमार्थावभासिने ॥

शांकरोपनिषत्सारप्रत्यभिज्ञामहोदधे ।
उद्धरामि परं सार संसारविषशान्तिदम् ॥

इह ये सुकुमारमतयो ऽकृततीक्ष्णतर्कशास्त्रपरिश्रमा शक्तिपातवशोन्मिषितपरमेश्वरसमावेशाभिलाषिण कतिचिद्भक्तिभाजस्तेषामीश्वरप्रत्यभिज्ञोपदेशतत्त्व मनागुन्मील्यते । तत्र स्वात्मदेवताया एव कारणत्व सुखोपायप्राप्यत्व च महाफलत्वमभिव्यक्तुमाह ।

चिति स्वतन्त्रा विश्वसिद्धिहेतु ॥ [१] ॥ विश्वस्य सदाशिवादेर्भूम्यन्तस्य सिद्धौ निष्पत्तौ प्रकाशने स्वेतात्मनि परप्रमातरि विश्रान्त्यात्मनि संहारे । परा शक्तिरूपा चितिरेव । भगवती स्वतन्त्रविमर्शा शिवभट्टारकाभिन्ना हेतु कारणं ॥ अस्यां हि प्रसरन्त्यां जगदुन्मिषति व्यवतिष्ठते च निवृत्तप्रसरायां च निमिषतीति स्वानुभवात्र साक्षी ॥ अन्यस्य तु मायाप्रकृत्यादेश्चिदभिन्नस्याप्रकाशत्वेनासत्त्वादपि न क्वचिद्धेतुत्वं । प्रकाशमानत्वे तु प्रकाशैकात्म्यात् प्रकाशरूपा चिदेव हेतु । न त्वसौ कश्चित् । अत एव देशकालाकारा एतत्सृष्टा एतदनुप्राणिताश्च नैतत्स्वरूपं

भेत्तुमलमिति व्यापकनित्योदिता परिपूर्णरूपेयमित्यलभ्यमेवैतत् ॥ ननु जगदपि चित्तो भिन्न नेव किंचित् । अभेदे च कथं हेतुहेतुमद्भाव उच्यते । चिदेव भगवती स्वच्छस्वरूपा तत्तदनन्तजगदात्मना विश्वरूपेण स्फुरतीत्येतावापरमार्थो ऽयं कार्यकारणभावः । यच्चेयमेव प्रमातृप्रमाणप्रमेयमयस्य विश्वस्य सिद्धौ प्रकाशने हेतुस्ततो ऽस्या. । स्वतंत्राविच्छिन्नस्वप्रकाशरूपाया सिद्धौ प्रकाशने । अभिनवार्थप्रकाशरूप न प्रमाणं वराकमुपयुक्तमुपपन्न वा ।°

ननु यदि विश्वस्य चितिर्हेतुस्तदास्या उपादिनाद्यपेक्षायां भेदवादापरित्याग. स्यादित्याशङ्क्याह ।

स्वेच्छया स्वभित्तौ विश्वमुन्मीलयति ॥ [२] ॥ स्वेच्छया न तु ब्रह्मादिवदन्येच्छा तथैव चारूपादानाद्यपेक्षाया एवं हि प्रागुक्तस्वातन्त्र्यहान्याचित्वमेव न घटेत स्वभित्तौ न त्वन्यत्र । क्वापि प्राक् निर्णीतं विश्वं दर्पणनगरवदभिन्नमपि भिन्नमिवोन्मीलयति । उन्मीलन चावस्थितस्यैव प्रकटीकरणमित्यनेन जगत प्रकाशैकात्म्येनावस्थानमुक्तं । अथ विश्वस्य स्वरूपं विभागेन प्रतिपादयितुमाह ।

तन्नानानुरूपग्राह्यग्राहकभेदात् ॥ [३] ॥ तद्विश्व नानानेकप्रकारं°

The last two aphorisms run thus

समाधिसंस्कारवति व्युत्थाने भूयो भूयश्चिदैक्यामर्शान्नित्योदितसमाधिलाभ ॥ १९ ॥ [इदानीमस्य समाधिलाभस्य फलमाह ।] तदा प्रकाशानन्दसारमहामन्त्रवीर्यात्मकपूर्णाहंतावेशात्सदा सर्वसर्गसंहारकारिनिजसंविद्देवताचक्रेश्वरताप्राप्तिर्भवतीति शिवं ॥ [२०]॥

The following authorities are quoted *Utpaladeva*, fol 11*b*, *Kalsl yastotram*, fol 17*b*, *Bhatta Kallata*, fol 17*b*, *Jñanagarbha*, fol 18*a*, *Trikasara*, fol 2*b*, *Pratyabhijña*, foll 13*b*, 17*a*, *Pratyabhijnatila*, fol 8*b*, *Vijnanalhattaralam*, foll 2*b*, 18*a*, *Vijnanabhairavam*, fol 18*b*, *Sarvavirabhattarakam*, fol 11*b*, *Spandasastram*, fol 5*a* It ends

देहप्राणसुखादिभि॰ प्रतिकलं संरुध्यमानो जन
पूर्णानंदघनामिमां न चिनुते माहेश्वरीं स्वां चितिं ।
मध्ये बोधसुधाब्धिविश्वमभितो तत्पेन विशोषयन्
य॰ पश्यत्युपदेशतस्तु कथितासाक्षात्स एकः शिव ॥
येनो मूल शांकरः शक्तिपातो
येनाभ्यासात्सोहमुग्निभ्यर्योग्या. ।
ज्ञाक्ता ज्ञातुं नेश्वरमभिधाम
वक्षनेयमेव तस्योपदेशः ॥

समासमिदमीश्वरप्रत्यभिज्ञाहृदयम् ॥ कृतिः श्रीमत्क्षेमराजस्येति शिवम ॥

Cf Raj Mitra, Notices, viii, p 43

[H T COLEBROOKE]

2529.

196 Foll 367 (numbered 1-366, two leaves marked 27), size 10¾ in by 5 in, legibly written, in Devanāgari, about the middle of last century, thirteen lines in a page

Svacchandoddyota, a commentary, by *Kshemaraja*, on the *Svacchandanaya*, a treatise on *Saiva* faith and conduct, by the commentator's teacher *Abhinavabodhaditya* (? i e *Abhinavaguptacarya*)

The treatise, the text of which is likewise given, is divided into fifteen chapters

It begins (with the numbers supplied).

विश्वैकरूपविश्वात्मविश्वसर्गादिकारणम् ।
परप्रकाशवपुष स्तुम. स्वच्छंदभैरवम् ॥ १ ॥
प्रसरच्छक्तिकल्लोल -- हरिकेलये ।
सर्वसम्पद्विधानाय भैरवाम्भोधये नम ॥ २ ॥
एकैव बोधजलधेः शक्तिशुक्तिर्जयत्यसौ ।
यदन्तर्निखिल भाति मुक्तामयमिदं जगत् ॥ ३ ॥
स्मृतिमात्रविनिर्धूतनिःशेषाज्ञानकिल्बिष ।
गुरुमूर्तिपरस्फारा(?) विजयते जगत्त्रये ॥ ४ ॥
तत्सेनाविमलव्यक्तमहामाहेशदर्शनः ।
क्षेमराजो विवृणुते श्रीस्वच्छंदनयं मनाक ॥ ५ ॥
अभिनवबोधादित्यद्युतिविकसितहृत्सरोजगर्भे(?) ।
रमयत्न सरभाः परिमलमसरसंमारपासनाशङ्की ॥ ६ ॥ °ए॥

*इहानुग्रिपृथारसमरसहृदयपरमसंवित्समुत्तीकृतयुक्रमपतारयितुं कश्चिद्देवीशिषु(!) स्वाह ।

कैलासशिखरासीनं भैरवं विगताममम् ।
पंचनिदमहाकालनयेशपृथभूहृमि॰ ॥ १* ॥
कुमारंद्रमादिसंब्रह्मविष्णुपुरःसरै. ।
स्तूयमानं महेशानं गणमातृनिर्मितम् ॥ २ ॥

* The MS only gives the numbers from I v 10 to II v 53

सृष्टिसंहारकर्तार विलयस्थितिकारकम् ।
अनुग्रहकर देवं प्रणतार्तिविनाशनम् ॥ ३ ॥
मुदितं(?r मु०) भैरव दृष्ट्वा देवी वचनमब्रवीत ।

इह परमेश्वरस्य चिदान[द]घनस्य ब्रह्मदर्शनोक्तात्मातिशायनो स्वच्छन्दभैरवस्फुरत्तात्मापरमार्थे इति भगवत शास्त्रस्य तदेवाभिधान मा च स्वात्मैकरूपपंचकृत्यकारित्वमित्याशयेन सृष्ट्यादिपंचकृत्यकर देवं भैरवं मुदिद(!) दृष्ट्वा देवी वचनमब्रवीदित्युक्त । तत्र देव शिवादिधिरतताशेषसृष्ट्यादिक्रीडापरस्ता यदशेषोत्कर्षितया विजिगीषुस्तदभिव्यक्तादि विश्वस्य भगवद्नहाररूप तथापि द्योतमान शिवमंत्रमहेश्वरादिभि स्तूयमान सर्वेषामगतीनां गति प्राप्यो भिन्नबोधमात्रश्च यथोक्तं दिवुक्रीडाविति(!) भैरवो विश्वभरणरवणवमनरूपो भीरूणामभयमिति युत्पत्त्या समारिणामभयद । भय भी ससारत्रास । तया जनितो रव मुक्रद भीरव । ततो जात ० ॥ तत्कैलासशिखरं तत्रासीन तदुक्तोर्ध्व प्रकाशैकघन तदशेषव्याप्त्या च विश्वरूप तत एव विगतामयं प्रणताना साधकानां यथाभिलषितसपादनेनार्तिविनाशन । एवभूत देव भरव सुदित(r मु०) यथोक्तदेवरूपैव देवी स्वातन्त्र्यशक्तिर्दृष्ट्वा साक्षात्कृत्य वचनमब्रवीत् । ०

श्रीदेव्युवाच ॥

यत्त्वया कथितं मह्यं स्वच्छन्द परमेश्वर ॥ ४ ॥

शतकोटिप्रविस्तीर्णं भेदानंत्यविमर्शितम् ।
चतुष्पीठ महातंत्र चतुष्टयफलोदयम् ॥ ५ ॥

न शक्तिर्नतिमनुजा स्वल्पवीर्यपराक्रमा ।
अल्पायुषो ऽल्पवित्ताश्च अन्यसत्त्वाश्च शकर ॥ ६ ॥

तदर्थं सग्रह तस्य स्वल्पशास्त्रार्थविस्तरम ।
भुक्तिमुक्तिप्रदातारं कथयस्व प्रसादत ॥ ७ ॥

हे शकर अनुग्रहपरतया श्रेयस्कर पात्मरूपपरमेश्वर यत्त्वया मह्य स एव छद इच्छा यस्य तादृगनर्गलभैरवरूपाभिधायित्वात्स्वच्छद ० ॥

कीदृशं च गुरु विद्यासाधक च महेश्वर ।
भयाभयप्रदातार शिष्य भूमि(!) च कीदृशम ॥ ८ ॥

मत्रार्थैव समासेन कालं चैव समासत ।
यजनं हवन चैव ह्यधिवास रजांसि च ॥ ९ ॥

पचगव्य च द(?) चैव दन्तकाष्ठं च मडलम् ।
दीक्षा चाभ्याभिषेकौ च समया मां धनानि च ॥ १० ॥

कलिमासाद्य सिध्यति तथा ब्रूहि महेश्वर ।
गुर्वादिभूम्यतं कीदृशं विद्यात ०

I (sl 86) इति श्रीमहामाहेश्वरक्षेमराजविरचित स्वच्छंदोद्योते *mantrod ll arah* प्रथम पटल ॥ fol 18a, II *arcanadhikara* fol 46b III *adhivasapatala* fol 65a, IV *dikshabhishekaprakasanam*, fol 125b, V *tattvadidikshaprakasanam*, fol 147a VI *pranavadhikara*, fol 160a, VII *Kaladhikara*, fol 197a, VIII fol 202b, IX fol 213b X *bhuvanadhvadikshavidhi*, fol 306b, XI fol 329b, XII fol 355a, XIII fol 357a, XIV fol 362b

XV The text ends

एवं सक्षेपत प्रोक्त सकल तु वरानने ।
यस्य समाश्रनादेवि वीरेशसदृशो भवेत ॥
तस्माज्ज्ञानार्चेनो(?०ने) होम जप च वरवर्णिनि ।
कुर्वंति भावितात्मानस्तत्सिध्यति समन्विता ॥
सपूर्णसिद्धीर्विदधत्स्वच्छदो जयति प्रभु ॥
सर्वत्रेव स्फुरति सततं सर्वसर्वात्ममूर्तिर
योऽस्मौ स्वच्छलितचलितोधर्धिसिद्ध समतात ।
स्वच्छदोऽयं जयति भगवान्सर्वसपाविधान( )
स्फीतस्फूर्जद्विहरणसरधास्फारसारस्वशक्ति (?) ॥
इति श्रीस्वच्छदाद्योते (!) पचदश पटल ॥ १५ ॥

Then follow some more explanatory remarks, after which the commentary ends

श्रीमतेति(?r श्रीमतो ऽभि)नवाद्यास्तमागमस्य गुरोरि-
[दम ।
यानुग्रहोऽत्रेवराजतत्पादधूलिपवित्रित (?० पु वर्तित) ॥
ग्रस्तो [ऽ]य सकलो भवो हि गलित कर्माण्डमायामल
प्राप्तानन्दघना स्थिति किमपर लब्ध प्रकाश पर ।
श्रीमच्चेतनभैरवस्तुतिरसास्वादेन लब्धादयैर (?)
अस्माभिर्विमलो हृदम्बरतले (!) निर्यत्रा स्थीयते ॥
सततमस्वच्छात्मा स्फुरति सतत चेतनशिव
परा शक्तिश्चेयं करणसरणिप्रान्तमुदिता ।
तदाभोगैकात्मप्रसर पत्रोपजीवि पत्रोपजी
विकृत क्षेमराजकृत श्रीमत्स्वच्छदोद्योत संपूर्ण । ० संवत २१
फाल्गुनितृतीयस्यां बुधनासरायां संपूर्ण समाप्त ॥
[H T COLEBROOKE]

VIII. Mysticism (Tantra).

2530.

147. Foll. 741 (numbered 753; nos. 389–398, 439, 534 and 733 having been passed over, and 731 being double); size 13½ in. by 4¼ in; fair Devanāgarī writing of 1740 A.D.; seven lines in a page.

Paramāgamacūḍāmaṇi, of the *Nāradupañcarātra*; in 95 *paṭalas*.

It begins: श्रों नमो महनीयगुणाम्भोधये विघ्नवल्लीविध्वंसनकुठाराय गणानां पतये श्रीवरदाय ॥

चातुर्विध्यहिरण्यगर्भरसनासिंहासनाध्यासिनी
सेयं वागधिदेवता वितरतु श्रेयांसि भूयांसि नः ।
यत्पादामलकोमलांगुलिनखज्योत्स्नाभिरुद्देल्लितः
शब्दब्रह्मसुधांबुधिर्बुधमनस्युच्चैस्तरां खेलति ॥ १ ॥

श्रीप्रह्लादपुरातनादिगणनापुण्यप्रभावोद्भर-
स्पर्णेनाद्भुतहेतुना समजनि स्वर्णाद्रिवर्चांकितः ।
दायोनोर्णसुवर्णवर्णतनुवान् संपूर्णसौभाग्यवान्
विस्तीर्णां श्रियमाददातु स विपुलंस्तोनृसिंहो मम ॥ २ ॥

यथाद्वैतरमाश्रयस्य जगतो बीजस्य संरापने
सर्वांगस्त(? स्त्र)विधिर्विरिञ्चवदनात् सुस्पष्टवेदाक्षरः ।
श्रीपीदाद्भुतसुप्रसंगसरणियामस्वरंगावली-
विस्फूर्जीकृतसप्रबोधमुदितः श्रीविठ्ठलः पातु नः ॥ ३ ॥

अद्वैतामृत[या]हिनीपरिलसत्कल्लोलपूरोर्मिषु
स्फारं स्फारविलाससर्मकुशलः श्रीरामहंसोपमः ।
यो रुर्णा विठ्ठलभक्तिरस्य कमला चिन्तयनूर्णा मुदा
स्वादं स्वादमनंतगुञ्जिगुणवद् भुङ्क्ते रसं नारदः ॥ ४ ॥

वेदाधस्य विधेर्विधेयविधिमानं गोष्ठः केवलं
विष्णोर्भक्तिरतः प्रशान्तपुरुषः प्रेम्णः प्रसंगोत्सवे ।
पृष्टो वेदतदर्थविभागरचनाकर्त्तव्यतास्वेन स
श्रीमन्नारदतिप्रसंगजननं प्रोवाच शास्त्रं मुनिः ॥ ५ ॥

पंचानां प्रचुरप्रमेदगुणिनां शास्त्रप्रसंगेन वा
सद्वैकाग्रतया निपीय सरपनं राशिर्निरुक्ता यतः ।
सानंदानुभवेन पानसंविधौ विध्वान्निध्यान्यतात्
ज्ञानानंदशास्त्राकरामसदनात् श्रीपांचरात्रं ततः ॥ ६ ॥

नारं जीवसमूह एव विविधो नारं च तत्त्वग्रहो
नारं नित्यसनातनानुभविना स्थैर्यादिवुद्धिक्रमः ।
योनेतान् प्रददाति सत्यकरुणापूरेण शिष्याय यः
सो ऽव्यात् श्रीगुरुमूर्तिरात्मयशसा श्रीनारदो नारदः
[॥ ७ ॥

ह्रस्वाद् ह्रस्वतरं महच्च महतस्तिग्मं च स्निग्धं च यत्
सर्वत्रास्ति समं गजे च मशके रंकेषु भूपेष्वपि ।
तादात्म्येन तदेतदेव तदिदं तेजोमयं तन्मयं
सर्वव्यापि हृदंतरंगनिलयं नित्यं वयं धीमहि ॥ ८ ॥

सारात्सारतरं विचार्य विशदं कर्तव्यमालोच्य च
कृत्वा भारतभावनाभिरभितः सिद्धांतसारावलीः ।
सृष्ट्वा वैदिकनृत्तिभागभजनाविश्वाधिकारान् क्रमान्
व्यासे ऽतुष्टमना मनागनुदिनं दध्यौ विधातुं सुखं ॥ ९ ॥

प्राचीनप्रचुरप्रवाहविशदामानंदकंदोज्वलां
संप्राप्याथ सरस्वतीं सुसरितं तत्रावगाह्यापि च ।
तीरे संतमनेकसन्मुनियुतं श्रीनारदं नारदं
नारानंदमये परोपकृतये संपृष्टवान् वस्तुतः ॥ १० ॥

स्वामिन् विश्वविदां वरेण्यगुरवे तुभ्यं नमः सांप्रतं
संतुष्टिर्मनसो ममास्ति न किल प्रोद्दामनृत्तिं विना ।
तत्त्वं विष्णुगुणानुवादनिवहादुत्साहसंपर्किणो
संपर्कविधुरस्य तद्वद विभो विश्वैकनाथ प्रिय ॥ ११ ॥

श्रुत्वा शुद्धविरक्तिभक्तिहृदयप्रेमप्रभाभासुरं
वाक्यं व्यासनिवेदितं मुनिवरः श्रीनारदो ऽचिंतयत् ।
स्नेहार्द्रीकृतचेतनो निरवधिप्रेमानुरागेन तं
प्रोवाचानुगगर्जनप्रणतो मेघातिगंभीरवाक् ॥ १२ ॥

पाराशर्य तवाभिमानरहितं श्रुत्वा वचः संप्रति
प्रेमस्त्रीरप्यपः पयोदनिवहैः सिक्तं ममांगं मुहुः ।
संतुष्टिर्मनसो ममापि समभूद् यावत्सौपमास्याद्य मे
पश्यैतापुलका भवंति भगवन् धीया समो माधिगः
[॥ १३ ॥

नैसर्ग्यं भवतो भवत्यभिनवा सेवा गुरोः कुर्वतः
कृष्णे कृष्णकथानुवादरसिकत्वादि विनानुगते ।
लक्ष्मीकान्तगुणामृतं प्रपिबतो ध्यानंदकंदादिव
तृष्णावान् परिवर्तसे विमलधीर्देश्यानुवादान् विदः ॥
[१४ ॥

एवं त्वभिमानवर्जिततनुर्विष्णोपकारागमः
पुंसामुद्धरणाय नौरिव भवान् संसारसिंधौ गुरुः ।
भूभारं घर्षविष्णुविष्णुयशसामुद्दीरणे मत्वर
साधो साधु मनाक् यतिरत्ने(!) सामेव संपृच्छसि ॥ १५ ॥

It ends

अविद्यापरिहारेण विद्यया अनुरोपणात् (!) ।
अज्ञानतमसो नाशो ब्रह्मविज्ञानभानुना ॥ ५१ ॥

प्रतीतसर्वशास्त्रार्थतत्त्वमन्त्रविवेचनात् ।
आत्मैव परम ब्रह्म व्यासविश्वोपकारकृत् ॥ ५२ ॥

इति श्रीपरमागमचूडामणौ श्रीनारदपंचरात्रे सर्वशास्त्रैक वाक्यनिरूपणं नाम पंचनवतितम. पटल समाप्त ॥ नारदपंच रात्रग्रंथ समाप्त ॥° संवत् १९०१ शके १६६२ प्रमोदनामसंवत्सरे फाल्गुनवद्यपंचमी रविवासरे हस्तनक्षत्रे अमृतसिद्धियोगवेलायां॥° ग्रंथं १३१२५ ॥

According to Prof Bhandarkar, Rep 1883 84, p 8, the *Naradapancaratra* includes the following six works 1 *Lakshmisamhita*, 2 *Jnanamritasarasamhita* (ed by K M Banerjea, in Bibl Ind), 3 *Paramagamacudamanisamhita*, 4 *Paushkarasamhita*, 5 *Padmasamhita*, 6 *Vriddha Brahmasamhita*, whilst quotations are also met with (ib p 72) from 7 *Satvatasamhita*, and 8 *Paramasamhita* (perhaps identical with 3) [H T COLEBROOKE]

2531.

1193a Foll 200, size 12½ in by 6 in, careless, modern Devanagari writing, thirteen lines in a page

Paushkarasamhita, of the *Naradapañcaratra*, consisting of 43 *adhyayas* in which *Paushkara* is instructed by *Bhagavat* in matters chiefly connected with sacrificial rites

Rather incorrect, with lacunæ in places

It begins

शुक्लांबरधरं विष्णु शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्याये सर्वविघ्नोपशांतये ॥ १ ॥

अथ पौष्करसंहिताप्रारंभ ॥

यत्र तीर्थंभूतमिष्टेट् गुरोरग्रे हितैषिणः ।
कदा चाग्राप्यवेद्धिर्व्यं अमात्रं कमन्गोद्गरं ॥ १ ॥

ततु(? ननु) प्रनायपेत् काले पात्रे गुणगणान्विते ।
यत्नदाग्रापयेत्त वै गच्छ पुत्र धर्म यत ॥ २ ॥

यागोपकरणार्थं तु येन शांतिमवाप्स्यति ।
यथालब्धं तु तत्पश्चाद् गुरवे विनिवेद्य च ॥ ३ ॥

त्वत्प्रसादेन भगवन्निदं प्राप्तं गृहाण मे ।
दयां कुरु त्वनाथस्य निमग्नस्य भवार्णवे ॥ ४ ॥

एवमादितया(!) ब्रूयात् करुणं वाक्यसंचयं ।
प्रवर्तेत तदर्थं तु गुरुमंडलपूजने ॥ ५ ॥

सूत्रयित्वा विधानेन पूरयित्वा ततो शुभैः ।
लिखित्वा च क्रमाद्यैर्वा त्वालिख्य पटिकादिके ॥ ६ ॥

भूमौ हेमशलाकाद्यैर्विनाभावात प्रयत्नत । ६ (!) ।
पूजयेत्फलपुष्पाद्यैरारब्धैर्नित्यसंभवैः ।
पूजितं दर्शयेत्तस्य तं तु विद्धि चतुर्विध ॥ ७ ॥

आद्य पद्मोदरास्य तु तत्त्वसस्योपलक्षित ।
आनेकजगर्भं (!) तु द्वितीयं परिकीर्तितं ॥ ८ ॥

तदनेकप्रकार च चक्राब्ज स्यात्तृतीयक ।
यस्य भेदो ह्यनेकश्च स सत्त्वाद्याब्जसंभव ॥ ९ ॥

मिश्र चक्राभिधान तु मडल बहुभेदयुक ।
तच्चतुर्थं समाख्यातं यत्र दृष्टो विमुच्यते ॥ १० ॥

महात्म्यं तत्त्वनाभं तु विवभेदेन पस्थित ।
दृष्टेन पूजितेनाथ तथाग्नौ कल्पितेन च ॥ ११ ॥

माद्यो येन भवत्याशु भक्तानां केवलेन च ।
भेदयुक्तेन कालेन दृष्टेनेष्टेन वै क्रमात् ॥ १२ ॥

द्वादश्यां प्रतिपद्य तु वत्सरांते ततो द्विज ।
समर्थोत्तंभमेड्डक्ष पुत्रकं चापरेण तु ॥ १३ ॥

दृष्टेन पूजितेनापि ह्यनुध्यातेन वै हृदि ।
तथाविधेन कालेन योग्यता तस्य जायते ॥ १४ ॥°

1 (*sl* 53) इति श्रीनारदपंचरात्रसारे पौष्करसंहितायां *sishyaparikshalakshanam*, 2 (*sl* 44) इति श्रीनारदपंचरात्रे (thus always subsequently) पौष्करसंहितायां *bhumipariksha*, 3 (*sl* 117) *dikshitalakshanam*, 4 (*sl* 206) *mandapalakshanam*, 5 (?) 6 (*sl* 401) *padmalakshanam*, 7 (*sl* 171) *vyuhalakshanam*, 8 (*sl* 224, ? wanting 183–200) *cakralakshanam*, 9 (*sl* 164) *misralakshanam*, 10 (? wanting), 11 (*sl* 104) *vrittabimbalakshanam*, 12 (*sl* 28) *pancapadmacakrabimbalakshanam*, 13 (*sl* 13) *suryabimbalakshanam*, 14 (*sl* 15) *candrabimbalakshanam*, 15 (*sl* 33) *trikonabimbalakshanam*, 16 (*sl* 18) *kurmabimbalakshanam*, 17 (*sl* 17)

samhabimbalakshanam, 18 (*sl* 58) *nayanabhalakshanam*, 19 (*sl* 140) *natubhyarcanam*, 20 (*śl* 123) *vishvaksenarcanam*, 21 (*sl* 22) *parivaralakshanam*, 22 (*sl* 77) *adharasanalakshanam*, 23 (*sl* 69) *asanadevatanyasa*, 24 (*sl* 58) *adharasanadevatalakshanam*, 25 (*sl* 40) *vrittivicara*, 26 (*sl* 59), 27 (*sl* 728) *sraddhavidhyanam*, 28 (*śl* 51) *hutasanayonivibhaga*, 29 (*sl* 161), 30 (*sl* 224) *pavitrarohanam*, 31 (*sl* 307) *lokadharma*, 32 (*sl* 158) *aradhanalopavicara*, 33 (*śl* 175) *tattvasamadhi*, 34 (*sl* 89) *dhupaghantalakshanam*, 35 (*śl* 67) *dhupadharalakshanam*, 36 (*śl* 455) *antaravicara*(?), 37 (*sl* 66) *atanuvicara*, 38 (*sl* 318) *adhikaranirupanam*, 39 (*śl* 38) *agamanirnaya*, 40 (*sl* 108) *bhadrapithalakshanam*, 41 (*sl* 224) *nimadharmapratishthapanam*, 42 (*śl* 187) *padapratishtha*, 43 (*śl* 194) ends

पित्रामृतां(!) गतामृनामन्येषां वा करोति य ।
चैत्यार्थं च प्रतिष्ठानं स्वशक्त्या विभवेन वा ॥ १९१ ॥

सचिरादेव ते यांति शश्वदेवांतकास्पदं ।
चैत्यार्थं च परं स्थानं ततः कालांतरेण तु ॥ १९२ ॥

क्षितौ शुभमासाद्य कुलशीलादिकैः सह ।
साचरंति शुभं येन प्राप्नुवंति पुनर्भुवं ॥ १९३ ॥

कृपयानुभवे तावत प्रतिष्ठां य समाचरेत् ॥ १९४ ॥

इति श्रीनारदपंचरात्रे पौष्करसंहितायां त्रिचत्वारिंशो ऽध्यायः ॥ ४३ ॥

[H T COLEBROOKE]

2532

736 Foll 327, size 12½ in by 6½ in, fair, modern Devanagari writing, thirteen lines in a page

Kalatantra, or *Kalmasamhita* of the *Vishnuyamalatantra*, in four sections Fairly correct

I *Jnanapada*, in 11 *adhyayas* begins
सामीनमात्यये कतां तत्पार्थमतिवार्मिनः ।
निर्वेदमार्द्रं कमे मदुमारत्रिरे मुनिं ॥ १ ॥

ऋषय ऊचु ॥

त्वाधीता कवय भगवन सांगोपांगा सविस्तरा ।
वेदास्त्वत्र सदर्थानि शास्त्राणि च यथातथं ॥ २ ॥

एतेषु यदधीतेषु कैवल्याय न कल्पते ।
कारणं तदाप त्वतः श्रोतव्यं नान्यथा गतिः ॥ ३ ॥

कपन उवाच ॥

श्रूयतां मुनयः सर्वे यथा पूर्वं मया श्रुतं ।
उपसगम्य सनतीमृषिमग्निनिभरापरं ॥ ४ ॥

प्रदोषमेतमेवार्थं पृष्टवानभिवाद्य तं ।
शृण्वतां स महर्षीणां सर्वतं सर्वविन्स्वयं ॥ ५ ॥

मह्यं शुश्रूषमाणाय प्रसुवाच यथातथं ।

संवर्तक उवाच ॥

अधीताः सकला वेदाः सांगोपांगाः सविस्तराः ॥ ६ ॥

इतिहासपुराणानि वाकोवाक्यश्रुतानि च ।
श्रुतानि तेषु सर्वेषु दृश्यते सर्वदेवता ॥ ७ ॥

स्वर्गः फलमथैषु स्वर्गादन्यत्र दृश्यते ।
विविधानि च शास्त्राणि न तर्केण प्रतिष्ठिता ॥ ८ ॥

अपवर्गफलोपायं न च पश्यामि कुत्रचित् ।
श्रुतिरेव च तस्यापि प्रमाणमिति शुश्रुम ॥ ९ ॥

निश्चयं नाधिगच्छामि मनसा चिन्तयन्नपि ।
ततो ऽहं भृशनिर्विण्णः संतप्तहृदयस्तदा ॥ १० ॥

सिद्धाश्रमं समासाद्य द्रुहिणं समपूजयं ।
चतुर्थं तप चास्थितं तत्र प्रीतः प्रजापतिः ॥ ११ ॥

मुनिभिर्देवतैः सार्धं स्वयमागमदंतिकं ।

ब्रह्मोवाच ॥

वरं वृणीष्व भद्रं ते यत्ते मनसि वर्तते ॥ १२ ॥

वरार्थिनं द्विजं श्रेष्ठदर्शनं वरदं मनः ।

संवर्तक उवाच ॥

इत्युक्तो ऽहं भगवता प्रणम्याथ कृतांजलिः ॥ १३ ॥

ज्ञानं भगवन् मे शुद्धं निर्मलममनाकुलं ।
येन सांसारिकं दुःखं तरामि ज्ञानचक्षुषा ॥ १४ ॥

इत्युक्तो देवदेवस्तु प्रहस्यैवमभाषत ।
शृणु विप्र प्रवक्ष्यामि निश्चयं परमार्थदं ॥ १५ ॥

श्रुतिरेव हि मार्गोक्ता निर्वेदमकरे परा ।
यया वै मुनिश्रेष्ठ निर्वाणपदं हरिं ॥ १६ ॥

श्रेयस्त्वं परमं प्राप्तो न भूयः संसरिष्यसि ।

संवर्तक उवाच ॥

भगवन्नत्र ज्ञानेन येन संसारतो परः ॥ १७ ॥

कीदृगस्तु परो देवो विधिः को वा तदर्चने ।

ब्रह्मोवाच ॥

वैष्णवं शासनं शुभ्रमच्छिद्रं पापनाशनं ॥ १८ ॥

हिताय सर्वभूतानामादिदेवेन चोदितं ।

चतुष्पादसमायुक्तं चतुर्वर्गफलप्रदं ॥ १९ ॥

तेन शास्त्रविधानेन समाराध्य केशवं ।

तच्छास्त्रं श्रुतवान्मत्तः कपिलो मुनिपुंगवः ॥ २० ॥ °

In this way this '*mahat śāstram*' is represented as being successively communicated by *Keśava* to *Brahmā*, by *Brahmā* to *Kapila*, by *Kapila* to *Padmanāga* (or *Padma*, whence its name), and by *Padma* to *Samvartaka*, who finally transmitted it to *Kaṇva*.

संवर्तक उवाच ॥

इत्युक्तो ब्रह्मणा देवः शंखचक्रगदाधरः ।

पार्श्वस्थं रुद्रमालोक्य व्याजहार स्वयं हरिः ॥ ४७ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

षट्प्रकाराणि शास्त्राणि त्वद्वेद्यानि शंकर ।

परस्परविरुद्धानि कुरुष्व त्वं यथातथं ॥ ४८ ॥

अन्यतरैश्च महर्षिभिर्व्यासादिभिरहं मुने ।

त्वत्प्रणीतानि शास्त्राणि व्यापयानि महीतले ॥ ४९ ॥

स्वल्पायासेन सुलभं भूयिष्ठं फलमद्भुतं ।

षट्प्रकारे च शास्त्रे ऽस्मिन् दर्शय त्वमेकारतः ॥ ५० ॥

योगशास्त्रस्य कर्तृत्वे विरिंचो ऽपि करिष्यते ।

सांख्यस्य चापि निर्माणे कपिलो ऽधिकरिष्यति ॥ ५१ ॥

बुद्धमूर्तिं समास्थाय बुद्धशास्त्रं सृजाम्यहं ।

ज्ञानापह्नवनिष्ठानि शास्त्राणि च ॥ ५२ ॥

आर्हतीं मूर्तिमास्थाय शास्त्रं जाने तथार्हतं ।

शास्त्राणि मत्प्रणीतानि अपविद्धीकृतानि च ॥ ५३ ॥

आभूतः संप्रदायोके स्यास्यंति मम शासनात् ।

पाखंडिनस्तेन ते सर्वे प्रतिपत्स्यन्तु हरिं ॥ ५४ ॥

कृतकृत्यस्तदा ब्रह्मा सार्धं देवैः समागतः ।

जगाम त्रिदशैर्वासवादिभिरन्वितः ॥ ५५ ॥

संवर्तक उवाच ॥

पंचरात्रेण तुल्यानि तदाप्रभृति वै मुने ।

शैवाद्यन्यानि शास्त्राणि प्रवृत्तानि शासनाद्धरेः ॥ ५६ ॥

वैष्णवाः सात्वता लोके प्रवर्तिष्यन्ति निरंकुशाः ।

शैवाद्या अपि सप्तधा तत्र प्रतिष्ठिताः ॥ ५७ ॥

पंचेतरे पंचरात्रमदूषितमपि स्वयं ।

दूषयंत्येव मृष्टत्वात्तद्दूषयितुमीश्वराः ॥ ५८ ॥ °

पंचरात्रसमाख्यासौ कथं कृत्वा प्रवर्तते ।

संवर्तक उवाच ।

पंचेतराणि शास्त्राणि रात्रीयंते महत्यपि ॥ ७१ ॥

यत्संनिधौ समाख्यासौ तेन लोके प्रवर्तते ।

चंद्रतारागणं यद्वच्छोभते नैव वासरे ॥ ७२ ॥

तथेतराणि शोभंते पंचरात्रस्य संनिधौ ।

पंचत्वमथवा यद्वद्दीप्यमाने दिवाकरे ॥ ७३ ॥ °

तंत्राणां चैव सर्वेषां वक्ता नारायणः स्वयं ।

अनुग्रहार्थं भक्तानां श्रावयामास च स्वयं ॥ ८४ ॥ °

कण्व उवाच ॥

कति भेदास्तु तंत्राणां नामधेयानि कानिचित् ।

श्रोतुमिच्छामि विप्रेंद्र परं कौतूहलं हि मे ॥ ९२ ॥

संवर्तक उवाच ।

शतमेकमथाष्टौ च पुरा हे कण्व शुश्रुम ।

नामधेयानि चैतेषां श्रूयतां कथ्यते मया ॥ ९३ ॥

पाद्मं पद्मोद्भवं मायावैभवं नलकूबरं ।

त्रैलोक्यमोहनं विष्णुतिलकं परमाह्वयं ॥ ९४ ॥

नारदीयं चान्द्रीयं वासिष्ठं पौष्कराह्वयं ।

सनत्कुमारं सनकं सत्याख्यं कापिलसंहिता ।

अनंताख्यं महोपप्रश्नः श्रीप्रश्नः पुरुषोत्तमं(!) ॥ ९५ ॥

माहेन्द्रसंहिता पंचप्रश्नाख्यं तत्त्वसागरं ।

वागीशं सात्वतं तेजो द्रविणं श्रीकराह्वयं ॥ ९६ ॥

सौरं विष्णुमहार्णं सिद्धांतं विष्णुपूर्वकं ।

विष्णुवैभविकं सौरं सौम्यमीश्वरसंहिता ॥ ९७ ॥

पुष्टितंत्रं शौनकीयं मारीचं दक्षसंहिता ।

कांपिलं योगहृदयं हारीतं पारमेश्वरं ॥ ९८ ॥

आत्रेयं मंदरं विष्वक्सेनमौशनमाह्वयं ।

वैहायसं विहगेंद्रं भार्गवं परमपूरुषं ॥ ९९ ॥

वामनाख्यं गौतमीयं पैठरं शाण्डिलाह्वयं ।

ज्ञानार्णवं वामदेवं याम्यं नारायणात्मकं ॥ १०० ॥

पाराशर्यं च जाबालं कापिलं वामनाह्वयं ।

मरीचिं वाहिस्पत्यं जैमिनं मात्स्यकाह्वयं ॥ १०१ ॥

कात्यायनं वाल्मीकिं औपगायनसंहिता ।

हिरण्यगर्भमागस्त्यं काश्यपं बोधायनाह्वयं ॥ १०२ ॥

भारद्वाजं गार्गेयं आर्षेयं मार्कण्डेयं ।

उपाहरवसिष्ठं काश्यपं पैंगलाह्वयं ॥ १०३ ॥

kādyarthavarṇanam; 24. (*śl.* 192) *dvādaśāksharakalpa*; 25. (*śl* 272) *śrīmadashṭāksharamantram*; 26. (*śl.* 84) *vishṇugāyatryādimantroddhāra*; 27 (*śl.* 365) *matsyādimūrtimantroddhāra*; 28 (*śl.* 254) *annādhipatimantroddhāra*; 29. (*śl* 190) *śriyādiparivāramantrakalpanam*; 30. (*śl.* 203) *mantroddhāra*; 31. (*śl.* 436) *gaṇeśotpattikathanamantroddhāra*; 32. (*śl.* 299) *mantroddhāra*; 33. (*śl.* 208) ends:

केन वा कथितं शास्त्रं च्यपयः कल्मपापहाः ।
इमां महोपनिषदं श्रद्धानः शृणोति यः ॥ २०५ ॥
स याति शाश्वतं ब्रह्म दुष्प्रापमकृतात्मभिः ।
येन मां प्रथयामास यथा पद्मगुरोर्गुरुः ॥ २०६ ॥
तेनेदं श्रियते पुण्यमतनोत्शास्त्रसंहिता ।
च्यपयस्तं भवंतो ऽपि भजंतु पुरुषोत्तमं ॥ २०७ ॥
प्रदास्यति स युष्माभ्यमपवर्गं तपोधनं ।
इत्यध्यायस्त्रयस्त्रिंशश्चर्यापादः प्रकीर्तितः ॥ २०८ ॥

इति श्रीनारदपंचरात्रे महोपनिषदि पाद्मे तंत्रे चर्यापादे समाराधनांगमंत्रोद्धारो नाम त्रयस्त्रिंशो ऽध्यायः ३३ ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2533.

1193b. Foll. 120; size 12½ in. by 6 in., *fairly good, modern Devanāgarī writing*; 10 lines in a page.

Lakshmītantra, or *Nāradapañcarātrasāra*, a work in fifty *adhyāyas*, devoted to the praise and worship of *Lakshmī*, as the female *śakti* of *Nārāyaṇa-Vishṇu*, and the ultimate cause of the world; and representing itself as having been revealed by the goddess herself, under the name of *Srī*, to *Śakra-Indra*.

It begins

नमो नित्यानवद्याय जगतः सर्वहेतवे ।
ज्ञानाय निस्तरंगाय लक्ष्मीनारायणात्मने ॥ १ ॥
सगासनारूपाधारमीदृशं सोमभूषरं ।
चपलकेंदुसूर्याग्निलक्ष्मीरूपमुपास्महे ॥ २ ॥
वेदवेदांगतत्त्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदं ।
सर्वेषां ज्ञानरूपं धर्माणामागमागमं ॥ ३ ॥
जितेंद्रियं जिताधारं रागद्वेषावशीकृतं ।
चतुर्दशांगयोगस्थं प्रसंख्यानपरायणं ॥ ४ ॥
चिद्धे स्वर्भानुना भानौ पुरा तपनतां गतं ।
निदानं तपसामाद्यं तेजोराशिमनामयं ॥ ५ ॥
अत्रिमत्रिगुणोन्मेषमत्रिवर्गस्यमव्ययं ।
प्रातःसंध्यामुपासीनमृषिं हुतहुताशनं ॥ ६ ॥
पतिव्रतानां परमधर्मपत्नी यशस्विनी ।
ब्रह्मविष्णुमहेशानां जननी कारणांतरे ॥ ७ ॥
देवैरभीप्सिता(?°प्सिता) शश्वत् शांतिनित्यतपस्विनी ।
विदुषी सर्वधर्मज्ञा नित्यं पतिमनुव्रता ॥ ८ ॥
प्रत्युच्छ्रुतवती तास्या(?तस्यौ) विविधधर्मसंहिता ।
प्रणिपातपुरस्कारमनसूया वाचो ऽब्रवीत् ॥ ९ ॥

अनसूया उवाच ।

भगवन्सर्वधर्मज्ञ मम नाथ जगत्पते ।
त्वत्त एव श्रुता धर्मास्ते ते बहुविधात्मकाः ॥ १० ॥
ज्ञानानि च विचित्राणि फलरूपादिभेदतः ।
एतेभ्यो भगवद्धर्मो विशिष्टो विधृतो मया ॥ ११ ॥
त्वया कथयता तास्ता भगवद्धर्मसंहिताः ।
सूचितं तत्र तत्रैव लक्ष्मीमाहात्म्यमुत्तमं ॥ १२ ॥
रहस्यत्वादपृष्टत्वाच्च त्वया प्रकटीकृतं ।
तदहं श्रोतुमिच्छामि लक्ष्मीमाहात्म्यमुत्तमं ॥ १३ ॥
यत्स्वभावा हि सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ।
यत्प्रमाणा यदाधारा यदुपाया च यत्फला ॥ १४ ॥
तदहं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो ब्रह्मविदां परं ।
भवेयं कृतकृत्याहं यस्य विज्ञानयोगतः ॥ १५ ॥
तन्मे दर्शय पंथानमुपसन्नास्म्यधीहि हो ।
इति तस्या वचः श्रुत्वा भगवानत्रिरब्रवीत् ॥ १६ ॥
साधु संबोधितो ऽस्म्यद्य धर्मज्ञे धर्मचारिणि ।
मया पृष्टो न वक्तव्यमिति नो ह्यदितं(?) पुरा ॥ १७ ॥
यर्हि त्वमसि कल्याणि लक्ष्मीमाहात्म्यमुत्तमं ।
श्रोतुं श्रुतिशिरश्चेतोहृदयस्थं सनातनं ॥ १८ ॥
नारदप्रश्नसंकाशं भगवद्धर्मवेदिनं ।

ऋषय ऊचुः ।

भगवन् तच्छ्रुतो ऽस्माभिः साक्षतः श्रवणसंशयः ॥ १९ ॥
शुद्धो भागवतो धर्मो मोक्षैकफललक्षणः ।
तत्र तत्त्वार्थकथने लक्ष्मीमाहात्म्यमुत्तमं ॥ २० ॥

सूचितं तत्र तत्रैव नापृष्टत्वात्प्रकाशितं ।
इच्छामस्तदिदं श्रोतुं भवसागरतारकं ॥ २१ ॥
यस्मिन्नोदिते सर्वे प्रजा भवतु नो भवन ।
ततो स्म शिरसा पादौ तव संसारतारकौ ॥ २२ ॥
अधीहि भो मुने दिव्य प्रपन्नास्त्वा चिरं वयं ।
श्रीनारद उवाच ।
साधु सम्बोधितो ऽस्म्यद्य मुनयः संशितव्रताः ॥ २३ ॥
प्रवक्तं कथयाम्यद्य लक्ष्मीतंत्र सनातनं ।
यथा सा दृश्यते देवी सहृपगुणवैभवैः ॥ २४ ॥ ०
पंचरात्रस्य कृत्स्नस्य सेषा निष्ठा सनातनी ।
सैषा नारायणी देवी स्थिता नारायणात्मना ॥ ३१ ॥ ०

The titles of the chapters are as follows

1 (*sl* 57) श्रीनारदपंचरात्रे महोपनिषदि लक्ष्मीतंत्रे *lakshmisakrasamvadah*, 2 (*sl* 58) इति श्रीनारदपंचरात्रसारे लक्ष्मीतंत्रे (thus always subsequently) तृतीयोऽध्याय, 3 (*sl* 38) *lakshmi indrasamvada*, 4 (*sl* 68) *saktivarnanam*, 5 (*sl* 80) *tattvavarnanam*, 6 (*sl* 46) *shatkosaprakasa*, 7 (*sl* 45) *indralakshmisamvada*, 8 (*sl* 43) *lakshmyavatara prakasa* 9 (*sl* 58) *devimahimavarnanam*, 10 (*sl* 44) *paravyuhadiprakasa*, 11 (*sl* 54) *vaibhavaprakasa*, 12 (*sl* 57) *tirobhavadisakti prakasa*, 13 (*sl* 40) *vicchittisvarupavarnanam*, 14 (*sl* 59) *svarupaprakasa*, 15 (*sl* 36) *upaya prakaraprakasa*, 16 (*sl* 44) *upayaprakaravivaranam*, 17 (*sl* 106) *rahasyopayaprasanga*, 18 (*sl* 51) *mantraprabhavavarnanam*, 19 (*sl* 44), 20 (*sl* 52) *matrikaprakasa*, 21 (*sl* 41) *gurusishyalakshanam*, 22 (*sl* 40) *mantraprabhavavarnanam*, 23 (*sl* 37) *matrikaprakasa*, 24 (*sl* 77) *taraprakasa*, 25 (*sl* 53) *taravinutiprakasa*, 26 (*sl* 42) *saptavidyaprakasa*, 27 (*sl* 50) *sadacaraprakasa*, 28 (*sl* 58) do, 29 (*sl* 75) *agnisomavibhagaprakasa*, 30 (*sl* 57) *kriyasaktiprakasa*, 31 (*sl* 90) *sudarsana prakasa*, 32 (*sl* 63) *sthulaprakasa*, 33 (*sl* 122) *angopangadimantraprakasa*, 34 (*sl* 109) *snanavidhiprakasa*, 35 (*sl* 80) *bhutasuddhiprakasa*, 36 (*sl* 119) *antaryagaprakasa*, 37 (*sl* 76) *bahyayagaprakasa*, 38 (*sl* 92) *bahiryaga prakasa*, 39 (*sl* 48) *bahyayagaprakasa*, 40 (*sl* 120) *vidhiprakasa* 41 (*sl* 78) *dikshavidhiprakasa*, 42 (*sl* 81) *mantropasanakrama*, 43 (*sl* 111) *pindasiddhiprakasa*, 44 (*sl* 64) *rahasyaprakasa*, 45 (*sl* 125) *murtiprakasa*, 46 (*sl* 41) *siddhiprakasa*, 47 (*sl* 35) *kirtimantra siddhiprakasa*, 48 (*sl* 38) *murtinirnaya*, 49 (*sl* 146) *mayasiddhiprakasapratishthavidhi*, 50 (*sl* 235) ends

मयाद्यो परमं मंत्र मुद्रितं मत्समाख्यया ।
नाभक्ताय न देयं न कृतघ्नाय वै तथा ॥
न चार्तवदिने नित्य नासूयाद्दृषिताय च ।
न वासुदेवाभक्ताय न चाभक्तिमते क्वचि ॥
देयमेतत्सुशीलाय सुस्नाताय तपस्विने ।
निर्णीतवेदतत्त्वाय मद्भक्ताय विशेषत ॥
भूयसीं वहते भक्ति वासुदेवे जनार्दने ।
शुचिव्रताय दक्षाय सदानुष्ठानशालिने ॥
एतत्ते कथितं सर्वं यत्पृष्टाहमिह त्वया ।
प्रीताहं त्वयि देवेश भूयः किं श्रोतुमिच्छसि ॥

इति श्रीनारदपंचरात्रसारे श्रीसूक्ते श्रीसूक्तप्रभावप्रकाशो नाम पंचाशोऽध्याय ५० ॥ श्रीलक्ष्मीतंत्रं समाप्तं ॥

Whether this work is identical with the *Lakshmisamhita* referred to at p 846a above is doubtful, though not improbable

[H T Colebrooke]

2534

9686 Foll 18, size 8¾ in by 3¾ in, small, indifferent Devanagari writing of about 1750 A D, fourteen lines in a page

Tantradhikarinirnaya by *Bhattojibhatta*, being a plea in favour of the *Tantric* rites of the *Pancaratras* or *Pancaratrasiddhantins*, a *Vaishnava* sect who profess the *varnasramacara* as their law, derived from the *Veda*

It begins

विश्वेशं सच्चिदानंदं वंदे ऽहं यो ऽखिलं जगत् ।
चरीकर्ति चरीभर्ति संजरीहर्ति लीलया ॥ १ ॥

शुद्धवैदिकमार्गेण शिवमाराधयन्सदा ।
द्विजेंद्रोऽसौ विजयते श्रीमान्(r श्रीमान् रु)कालगदः
[सुधी. ॥ २ ॥

तस्य धर्मैकनिष्ठस्य कुतश्चिज्जातभास्वतः ।
प्रीतये पांचरात्रादेरधिकारो निरूप्यते ॥ ३ ॥

पांचरात्रादीनां प्रामाण्ये सत्यधिकारिविशेषचिंता युज्यते । तदेव तु दुर्लभं । तथा हि कौर्मे एकादशाध्याये ।

कापालं पांचरात्रं च यामलं वाममार्हतं ।
एवंविधानि चान्यानि मोहनार्थानि तानि तु ॥
ये कुशास्त्राभियोगेन मोहयंतीह मानवान् ।
मया सृष्टानि शास्त्राणि मोहायैषां भवांतरे ॥

इति पांचरात्रादीनां मोहकत्वमुक्तं । तथा वासिष्ठलैंगेऽध्याये ।

वंचिताश्च भविष्यंति देवतामुखलोचनैः ।
नराणां नामरूपाभ्यां युगांते समुपस्थिते ॥
पांचरात्रं प्रशंसंति केचिद्भागवतं मुने ।
केचित्कापालमिच्छंति केचित्पाशुपतं मुने ॥
केचिद्बौद्धं प्रशंसंति केचिद्वैखानसं मुने ।
केचिल्लोकायतं प्राप्य केचित्सोमं महामुने ॥०

Especial importance is attached by the followers of this sect to the practice of burning in the mark of *Vishnu's* disc on the forehead and other parts of the body (*cakrānkana*), this being represented as the one ceremony through which a man becomes entirely regenerated, and those who object to it, or substitute the *Linga* for the *Cakra*, being styled the lowest of mankind

विशुद्धाद्वैतसिद्धांतप्रतिष्ठापनतत्परः ॥
भट्टोजिभट्टः कृतवानिमं ग्रंथं सुधामणीः ॥ २ ॥

इति श्रीमदद्वैतसिद्धांतप्रतिष्ठापकश्रौतस्मार्तसत्संप्रदायप्रवर्तकश्रीमद्भट्टोजीभट्टविरचितसंन्यासाधिकारिनिर्णयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2535.

3245. Foll 30-39 of vol, size 15¼ in by 9½ in, folio, European paper, minute, neat Telugu handwriting, 42-44 lines in a page

Bharadvājasamhitā (or *Bhāradvājasamhitā*), in four *adhyāyas*, and a supplement of other four chapters

The first leaf (or leaves) of the original MS from which this MS was transcribed seems to have been worm eaten, blanks being left in several places The same work is described in Raj Mitra's Notices, viii, p 262, from which the lacunae are supplied in the following extracts

It begins · भारद्वाजसंहिता ॥

[श्रुत्वा] तु सकलान् धर्मान् विशिष्टांश्च शाश्वतान् ।
भूय एव मुनिश्रेष्ठमिदमूचुर्महर्षयः ॥
केनोपायेन [भगवन्निह सर्वे इमे जनाः ।
प्राप्नुयु] परां सिद्धिं न देवा(? यतो)विगतकल्मषाः ॥
तेषां तद्वचनं श्रुत्वा भरद्वाजो महातपाः ।
प्रत्याह परमं गुह्यं प्रायो दुर्लभमात्मनां] ॥ ०

सुमूक्त्वाहुरापत्वान्महस्वाद्वीरवादपि ।
मयायं परमो धर्मः प्रोक्तः स्थित्यै पुनः पुनः ॥
इति भरद्वाजसंहितायां परिशिष्टे चतुर्थोऽध्यायः ॥

[MACK COLL.]

2536.

2931. Foll. 40; size 12 in. by 6 in.; large, thick, modern Devanāgarī writing; five lines in a page.

Gopālasahasranāma, professing to form part of the *Sammohanatantra*

It begins:

कैलासशिखरे रम्ये गौरी पृच्छति शंकरं ।
ब्रह्मांडाखिलनाथस्त्वं सृष्टिसंहारकारकः ॥ १ ॥
त्वमेव पूज्यसे लोकैर्ब्रह्मविष्णुसुरादिभिः ।
नित्यं पठसि देवेश कस्य स्तोत्रं महेश्वर ॥ २ ॥
आश्चर्यमिदमाख्यातं जायते मयि शंकर ।
तत्प्राणेश महाप्राज्ञ संशयं छिंधि शंकर ॥ ३ ॥

श्रीमहादेव उवाच ॥

धन्यासि कृतपुण्यासि पार्वति प्राणवल्लभे ।
रहस्यातिरहस्यं च यत्पृच्छसि वरानने ॥ ४ ॥
स्त्रीस्वभावान्महादेवि पुनस्त्वं परिपृच्छसि ।
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
दत्ते च सिद्धिहानिः स्यात् तस्माद्यत्नेन गोपयेत् ।
इदं रहस्यं परमं पुरुषार्थप्रदायकं ॥ ६ ॥
धनरत्नौघमाणिक्यतुरंगमगजादिकं ।
ददाति स्मरणादेव महामोक्षप्रदायकं ॥ ७ ॥
तत्ते ऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्वावहिता प्रिये ।
यो ऽसौ निरंजनो देवश्चित्स्वरूपो जनार्दनः ॥ ८ ॥
संसारसागरोत्तारैककारणाय नृणां सदा ।
श्रीरंगादृपकरूपेण त्रैलोक्यं व्याप्य तिष्ठति ॥ ९ ॥

It ends

यद्गृहे पुस्तकं देवि पूजितं यत्र तिष्ठति ।
न मारी न च दुर्भिक्षं नोपसर्गभयं क्वचित् ॥ १६६ ॥
सर्पादिभूतयक्षाद्या नश्यंति नात्र संशयः ।
श्रीगोपालो महादेवि वसेत्तस्य गृहे सदा ।
यस्य गेहे सहस्रं च नाम्नां तिष्ठति पूजितं ॥ १६७ ॥

इति श्रीसंमोहनतंत्रे पार्वतीहरसंवादे गोपालसहस्रनाम संपूर्णं ॥ [?]

2537.

1412a Foll 31, size 12¾ in. by 5 in., indifferent Devanāgarī writing of 1792 A.D., 12 or 13 lines in a page.

Sāṅkhyāyanatantra, or *Shaḍvidyāgama*, a series of directions, given by *Īśvara* to *Krauñcabhedana (Kumāra)*, regarding the means of obtaining supernatural power in warfare, in 34 *paṭalas*.

It begins:

मध्ये सुधाब्धिमणिमंडपरत्नवेद्यां
सिंहासनोपरि गतां परिपीतवर्णां ।
पीतांबराभरणमाल्यविभूषणांगीं
देवीं नमामि धृतमुद्गरवैरिजिह्वां ॥ १ ॥
कैलासशिखरासीनं गौर्या वामांगसंस्थितं ।
भारतीपतिवाल्मीकिशिवामंतुतमिश्वरं ॥ २ ॥
अष्टदिक्पालसंयुक्तं विघ्नेशाष्टकसेवितं ।
भैरवाष्टवृतं देवं मातृमंडलवेष्टितं ॥ ३ ॥
महापाशुपताक्रांतं प्रथमैरावृतं प्रभुं ।
नत्वा स्तुत्वा कुमारस्य इदं वचनमब्रवीत् ॥ ४ ॥
चापचर्यासु निपुणैर्युद्धचर्याभयंकरैः ।
नानामायाविनं चैव जेतुमिच्छामि राक्षसं ॥ ५ ॥
तस्योपायं च तद्विद्यां वद मे करुणाकर ।
पुत्रो ऽहं तव शिष्यो ऽहं कृपापात्रो ऽहमेव च ॥ ६ ॥

ईश्वर उवाच । साधु साधु महाप्राज्ञ क्रौंचभेदन कोविद ।
ब्रह्मास्त्रेण प्रयोगेण स संहारो भवेत्कथं ।
तद्विद्यां च प्रवक्ष्यामि त्रिषु लोकेषु दुर्लभं ॥ ७ ॥
पुत्रो देयः शिरो देयं न देयं यस्य कस्यचित् ।
ब्रह्मास्त्रसंभिता(? °ती) विद्या स्तंभमायामानु(? °नम)-
[स्यपा ॥ ८ ॥

प्रत्यूहविरोधिनी विद्या बगला(?) च कुमारक ।
संजीवनविद्या च प्राणिप्रज्ञापहारिकी ॥ ९ ॥
षट्कर्माकरविद्या च एते पर्यायवाचकाः ।
षट्प्रयोगा च या विद्या षड्विद्यागमपूजिता ॥ १० ॥
तिरस्कृताखिला विद्या विशक्तिमयमेव च ।
स्तंभनेन विना शांतिर्वश्यं चैव तु तद्विना ॥ ११ ॥
मोहनं कर्षणं चापि विद्वेषो पाटनं तथा ।
मारणं भ्रांतिरुद्वेगकारणं च कुमारक ॥ १२ ॥

vaibhavapūja, 3 *shodasanityavidyasvarūpa*, 4 (*prathama-*) Lalitanityā *nityasaparyākrama*, 5 *Lalitanityārcanam*, 6 *shodaśanityanaimittika-kamyapūjā*, 7 Kāmeśvarīnityāyā *vidhanam*, 8 Bhagamalinīnityavidyavidhānam; 9 Nitya-klinna(thus always)nityāvidyā, 10 Bherundanityavidya, 11 Vahnivāsinīnityavidyā, 12 Mahavajreśvarīnityavidyā, 13 Sivadūtīnityavidyā, 14 Tvaritanityāvidyā, 15 Kulasundarinityavidya, 16 Nityanityavidya, 17. Nilapatakanityavidyā, 18 Vijayanityāvidyā, 19 Sarvamangalanityāvidya, 20 Jvalamalininityavidya, 21 (*shodaśi-*) Citranityavidyā, 22 *sarvānām nityanam baladevata-Kurukullavidhanam*, 23 *shodasanityangabhūtayāh Pañcamya Varahya vidya*, 24 *shodasanityadhyānaprapañca*, 25 *shodasanityamatrikakalavyāpti*, 26 *shodaśanityavyaptivaibhavaprakāsakamantrasya vyaptiprakaśanam*, 27 *shodasanityakalatmakapranavayapti*, 28 *shodasanityanam kolakalatadatmyam*, 29 *shodaśa nityanam homarthamandapakundadinirmanam*, 30 *vastudevatapūja*, 31 *shodaśanityabhaktanishtha arimardanavidhanam*, 32 *saumyakomavidhanam*, 33 *lalitavidyayah svarūpabhedavidhanam*, 34 *siddhasarasvatadividya*, 35 *nityanam svatmatvavasanatattvavidya*, 36 *paramarthasvarūpaprakasanam*

It ends

यत्तन्मेतासकलं नित्याविद्यास्तु षोडश ।
शक्त्या मगृह्य विधिवद्भजते स मदंशक ॥ १०० ॥
शिवतत्त्वमयी व्याप्तिरिति सम्यक् समीरिता ।
अस्या निष्कालनाचिन्त्ये तत्त्वं स्वात्मसात्कुरु ॥ १०१ ॥

इति षोडशनित्यातंत्रेषु श्रीकादिमते षट्त्रिंश पटल ॥ ० संवत् १७१९ वर्षे शाके १५८४ प्रवर्तमाने लिपित मयेन कल्याणेन चात्मार्थे॰ मितौ माहसुदि २ गुरौ लिखितं ॥

Cf Burnell, Tanjore MSS, p 206

[COLL OF FORT WILLIAM]

2539.

93 Foll 229 (numbered 1–232, nos 107, 207, 208 having been omitted), size 10 in by 5 in, modern Devanagari writing, eight lines in a page

The same work This MS is apparently of Kashmir origin [H T COLEBROOKE]

2540.

1016 Foll 201 + 134, size 11¾ in by 4 in, carelessly written, in Devanagari, by two different hands, ten lines in a page

Manorama, a commentary on the *Kadimatatantra*, composed—in the year 1660 (? 1603 A D)—by *Subhaganandanatha*, surnamed *Prapañcasarasimharajaprakaśa*(?) The author's real name seems to have been *Srikanthesa*, having been in the employ of the king of Kashmir, he wrote this commentary in the Deccan, whilst staying with a certain *Nrisimha Raja*, during a pilgrimage to Ramasetu (Ceylon) He, however, carried the work only as far as the twenty-second *patala* under the name of *Subhaganandanatha*, and left the other 14 *patalas* to be completed by his pupil *Prakasananda Deśika*

Rather incorrect It begins (somewhat corrected)

आद्यश्लोकेन प्रथमवाक्यार्थगर्भविनायकस्तुति क्रियते । तत्र अनाद्यंत कालस्याद्यंतरहितत्वात् । अपराधीन इतरप्रेरणाविधुर. । स्वाधीनभुवनत्रय स्वायत्तज्ञातज्ञानज्ञेयात्मभुवनत्रय । जयति विश्वोत्कृष्टो भवतीत्यर्थ । अविरत कालस्य सतन्यमानत्वात । व्याप्तविश्व कालरूपाभ्यामनवच्छिन्नत्वात् । काल इति विशेषणस्य नाम । विनायक विघ्नेश्वरो विगतनायक इति च । एतदुक्तं भवति । एवमुक्त कालरूपो विनायक सर्वोत्कृष्टो भवतीति तथाविधो विगतनायक कालो विश्वोत्कृष्टो भवतीति ॰॥ तत्र सर्वतंत्राणि नित्याषोडश(? शि)कार्णवोक्तरुद्रयामलादिचतु षष्टिसंख्यानि तंत्राणि तत्र तंत्राणि सुदरीहृदयनित्याषोडशकार्णवचन्द्रज्ञानमातृकातंत्रममा(? मो)हनतत्रयामलेश्वरबहुरूपाष्टकप्रस्तारचिन्तामणिमेरुप्रस्तारास्यानि(!) इति ॥ अन्यो

न्यसापेक्षात् तचातरोक्ताथेपूजाङ्गीकारेणोकृत्वात्(!)। विभ्रम व्यामोह । तासां षोडशानां नित्यानाम् । उत्थानपेक्षया इतर तचोक्तार्थपूजांगीकारमकृत्वोपदेशात् । गोपनं तत्रचोदितमिति पर्याचशे प[टे]ले पटपचाशतश्लोकोक्तसकेतविधानेनेत्यर्थ । नवनाथे द्वितीयपटलप्रतिपादितस्वरूपे नकस्मयत् प्रसारयति स्म। तथा कादिशक्त्या तै नवनाथे । सा तै सार्धं प्रजेच नाम् कस्याचसानेषु(!) सा कादिशक्ति(!) नवनाथैर्संचेय च सार्धमपि तिरोनी तिष्ठतीत्यर्थ । नाथ इत्यादिभि सपद्ध इत्यतदेशभि श्लोकैमात्पटलांसदर्थोश्योपदिशति । ०

It ends यस्तत्रमित्यादिना श्लोकेन एकेन यथाविधि मास्तत्रार्थवतो(? ना)फलमुपदिशति । तत्र विधिपत् नित्यनेमि त्तिकादिमोक्तक्रमात् । स । भजनपर । मदशक फिस्वरूप (?चि०) ईश्वर इति यावत् ॥ श्रो ॥ इति षोडशनित्यातन्त्रेषु श्लोकादिमताख्यस्य परिपूर्णस्य तन्त्रस्य प्रपचसारसिंहराजप्रका शाभिधानेन सुभगानदनाथेन विरचितायां मनोरमाख्यायां व्या ख्यायां देवतादेशिकशिष्यप्रपचादीनां परमार्थैकरूपप्रकाशनपर परविंशपटल परिपूर्ण परामृष्ट् ॥

This colophon occurs, *mutatis mutandis*, at the end of each *patala*. After some *ślokas* containing computations of the extent of the commentary, the MS proceeds

काश्मीरराजस्य गु[रु] श्रीकण्ठेशो द्विजेश्वर ।
दक्षिणापथपुर्णार्थपरिणामाद्दयोदधि ॥

कदाचिदागतो द्रष्टुं रामसेतुं स्वलीलया ।
तेनैवानुगृहीतो भूत्मध्ये मार्ग नृसिंहराट ॥

तंत्रास्यपीतरात्मस्याविलानां तेषु निर्मिता ।
व्याख्या मनोरमाभिख्या तेन कादिमतस्य तु ॥

सुभगानन्दनाथेन द्वाविंशपटलावधि ।
तदाशयावशिष्टानां पटलानां विनिर्ममे ॥

चतुर्दशानां तद्विष्य प्रकाशानन्देशिक ।
तां सुंदरपदस्याभूद्वास्यां प्राकर्म्मप्रणयत ॥

ममाप्त चेयं तंत्रराजटीका मनोरमाख्या श्रीगुरुभ्यो नम ॥

शाकाब्दसततकमनुमिते अब्दे कार्त्तिके सिते ।
तंत्रराजस्य टीकेयं पूर्णायां पूर्णतामगात् ॥

संवत १९५२ हाथकआरलमम ११५६ ॥

[H T COLEBROOKE]

2541.

3011 Foll 84, folio, size 12½ in by 7½ in, European paper, good Devanagari writing, 22 24 lines in a page

Anandatantra, in 20 *patalas*, treating, in form of dialogues between *Sri Devi* and *Kameśvara*, of the mysteries of *linga* and *sakti* worship in all its details, but extending its observations, in the last five chapters, also on the negation of caste distinctions, on the various systems of philosophy, and on *Tantric* philosophy and sectarianism in particular

Other titles given to it in the first colophon are *Nityasoḍasikarnavatantra* and *Bhagamalinisamhita*, the latter title being derived from one of the names under which the goddess is invoked in vii 160

The MS was transcribed from a Telugu copy, and is written in verse form, as if intended for press In the first few pages the writing has suffered from the sticky condition of the ink

It begins

आनंदकदभूताय जगदानंदहेतवे ।
नम सकलभोगाय महालिंगाय शंभवे ॥ १ ॥
मेरुपृष्ठे सुखासीनं मृगांककृतशेखरं ।
कामेश्वरं महादेवं श्रीदेवी परिपृच्छति ॥ २ ॥
श्रीदेव्युवाच ॥ देवदेव महादेव जगदानंददायक ।
करुणामृतवाराशे निष्कलंक निरंजन ॥ ३ ॥
अस्तत्वजगदाक्रमततधारमूर्तये ।
स्तंत्राय नमस्तुभ्यं यत्किंचित्पृच्छ्यते मया ॥ ४ ॥
मय्यनुग्रहबुद्धिश्चेत् कथयस्व मम प्रभो ।
त्वमेव संशयछेत्ता सर्वशास्त्रेषु कीर्तित ॥ ५ ॥
सर्वेष दर्शनेनेव सर्वेषां चापि पर्वणि ।
त्वमेव पूज्यसे शंभो नापर को ऽपि पूरुष ॥ ६ ॥
सर्वत्रापि समानेषु लपांगेषु महेश्वर ।
चापिवाशुष्मानं केन तव लिंगस्य कीर्तितं ॥ ७ ॥
न मूर्धनि न वा पादे नासकोनादि यद्यसि ।
चापिंजस्ये प्रसवो ऽसि मया लिंगमहेश्वर ॥ ८ ॥

एतन्मे महाप देव श्रोतुमर्हस्यशेषत ।
कामेश्वर उवाच ॥
शृणुष्व देवि सुश्रोणि तद्धेतुं कथयामि ते ॥ ९ ॥
य परब्रह्मरूपो मविम्कल्प परमेश्वर ।
सर्वदेवशरीरोतर्वेविज्ञेयपदात्मक ॥ १० ॥
सर्वेत्र वर्तमानोऽपि सर्वो स्पष्टनिराकृति ।
आनन्दरूपो य प्रोक्तस्त्वानं लिंगमुच्यते ॥ ११ ॥
य आनन्दमो ज्ञेयो रसो वेत इति स्मृत ।
रसो वै स रसत्येव(?) लमानन्दो भवेदिति ॥ १२ ॥०

P i 47 *ślokas*, colophon इति द्वात्रिंशत्कोटिदि स्रोतें नित्याषोडशिकाख्ये तंत्रे भगमालिनीसहितायां शतसाह स्रियानन्दतंत्रे प्रथम पटल ॥ ii 60 *śl*, iii 60 *śl* iv 49 *śl*, v 73 *śl*, vi 81 *śl*, vii 180 *śl* viii 94 *śl*, ix 90 *śl*, x 97 *śl*, xi 66 *śl*, xii 178 *śl*, xiii 34 *sl*, xiv 64 *śl*, xv 93 *sl* xvi 132 *sl*, xvii 165 *śl*, xviii 112 *śl*, xix 125 *śl* xx 110 *śl* (together 1913 *ślokas*)

It ends

मणिमयप्रतिमां कृत्वा स्वयंभूकल्पनादिभि ।
स्वयंभुवाणलिंगं च तथा स्फटिकलिंगकं ॥ १०४ ॥
रत्नलिंग च सिकतालिंग सौवर्णलिंगक ।
पार्थिव लिंगमीशानि तदा राजतलिंगक ॥ १०५ ॥
एवमेव प्रकारेण मणिमयप्रतिमादीते ।
स्मसै पूज्यते देवि सर्वसौभाग्यकामुकै ॥ १०६ ॥
एतत्ते सर्वमाख्यातमेतद्य पठति प्रिये ।
एतद्यश्च शृणोत्येव एतद्यश्चापि नर्दति ॥ १०७ ॥
एतद्य पूजयत पुस्तके लिखितादरं ।
एतच्च यस्तु व्याख्याति विविनन्यस्य य क्रमं ॥ १०८ ॥
सर्वसौभाग्यसपन्न सिद्धिकांतापतिर्भवेत ।
मल्लिंगार्चनहेतुर्यस्त्वया पृष्ट कुलेश्वरि । १०९ ॥
स मया विशद प्रोक्त कि भूय श्रोतुमिच्छसि ॥ ११० ॥

इति द्वात्रिंशत्कोटिस्त्रोतें विद्यास्वरूप नाम विंशतितम पटल ॥ आनन्दतंत्र संपूर्ण ॥

According to a note in the hand of Mr C P Brown this work "is exceedingly popular in the South of India", though it seems to be unknown in Northern India

[C P BROWN]

2542.

1508a Foll 131 (and an additional leaf, 83) size 11¾ in by 4½ in indifferent modern Devanagari writing, by three different hands ten lines in a page

Sāradātilaka, in 25 chapters (*paṭala*) by *Lakshmana Deśikendra*, son of *Śrī Krishna*, and grandson of *Vājapeyācārya Paṇḍita*

For an analysis of the work (for which the present MS was collated) see Aufrecht Cat Bodl, no 160 For the author's genealogical account at the end of the work, which is very corrupt in this and the Oxford MSS, see Raj Mitra, Notices, ii, p 146

[H T COLEBROOKE]

2543

2945 Foll 166, size 11¾ in by 5½ in modern Nepalese writing, nine lines in a page

Sāradātilaka with marginal glosses and diagrams illustrating the text

A more correct MS than the preceding one The last leaf however, is wanting

[B H HODGSON]

2544

1617c Foll 6 size 7 in by 5¼ in very careless, modern Devanagari writing twelve lines in a page

Sāradātilaka, chapter 24 here called *Dhūmāvatīyantrapaṭala*

[H T COLEBROOKE]

2545

518 Foll 64 size 9¾ in by 4 in in different Devanagari writing eight lines in a page

Sārada(tilaka)ṭīkā, or *Gūḍhārthaprakāśikā*, annotations on the *Sāradātilaka* by a writer

who signs himself *Kamarūpapati pandita*, and *Jagadguru Bhattācarya Siddhantavāgisa* *Patalas* 15–25

The MS consists of three different portions, viz —

a) Foll 33–63 (written in a sprawling hand with a thick continuous top-line after the fashion of cursive vernacular writing), containing the commentary on *patalas* 15–20, but without beginning and end p 15 ending fol 33*b*, 16, fol 42*a*, 17, fol 46*a*, 18, fol 53*a*, 19, fol 59*a*

b) Foll 2–32, and 64, written in a fairly good hand, and containing *patalas* 21 (without beginning) –25 p 21 ending fol 7*b*, 22, fol 11*b*, 23, fol 18*b*, 24, fol 26*a*, 25, fol 30*b*

c) Fol 1, supplied by a third hand, does not seem to belong to the work, but to have been inserted merely to supply some sort of beginning to the MS It begins अथोगव्द स्थानन्तर्ये अथवद्रम्पथः ननु रूपो चतुर्विशति तथात्मकं चतुर्विंशतिघटितत्वात्°

Pat 25 ends कलितेति* अर्धेन वपुषा शम्भोर्वपुषि संवद्वेत्यर्थः । मदर्थीमिति पूर्वान्यपि॥ इति पंचविंशति पटल ॥

This is followed (on fol 30*b*) by a short section (occupying about three pages, viz foll 31 and 64*a*) beginning अथागमप्रामाण्य निरूप्यते°, containing extracts from *Purānas*, etc

It ends

> सर्वशास्त्रकलेयरविद्या(?°सकलोद्यनारिधि)-
> पारगो गुरुसमो गुरुगद्ये(?गुरुतये) ।
> ग्रन्थमेनमनिशं शिवार्थक
> कामरूपपतिपण्डितो ऽकरोत् ॥

* The last verse of the *Sāratilaka* runs thus
> अनायन्ता शम्भोर्वपुषि कलितार्धेन वपुषा
> जगद्रूपं शश्वत्सृजति महनीयामपि गिरं ।
> सर्था शब्दार्थमनभवनता शङ्करवधूर्
> भवद्भूत्यै भूयाद्भवमभिरुग्रोपशमनी ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायजगद्गुरुभट्टाचार्यश्रीसिद्धान्तवागीशकृता शारदाटीका गूढार्थप्रकाशिका समाप्ता ॥ सम्वत् १८४[१] माघकृष्णद्वितीयायां मगलवारे लिखितमिद पुस्तकं मौक्तिकरामेण सुधिया ॥

The author frequently quotes two previous commentators, under the designation of *Thakkurah* and *Parivrājakah* resp, as also several times perhaps a third under that of *Ācaryah* Of other authorities may be mentioned · *Candrika*, fol 13*a* (पाशांकुशेन पुटितां शक्तिमादौ समुद्धरेत्। मकारादिसकारांतान् बिन्दुमस्तकलांछितान्। तदन्त उद्धरेत्प्राज्ञो व्योमसत्येन्दुसयुत ॥), fol 14*a*, fol 14*b* (प्रणवाग्निवधूर्नाज शक्तिरुक्ता मनीषिभि । °), *Naradapañcarātra*, fol 36*a*, *Pujapradipa*, fol 52*a* (ऊर्ध्वैरामहस्तं तु प्रियाया दक्षिणस्तनाग्रे निहितो ध्येय इति), 55*a* (prose), *Prapañcasaratika* (once *Prapañcatika*), by *Padmapadacarya*, foll 13*a*, 49*a*, 55*b*, *Syāmārahasya*, by *Pūrnananda*, fol 31*b*

[H T Colebrooke]

2546.

528 Foll 61+107, size 9¾ in by 4¾ in, clear Devanagari writing of 1804 A D, eleven lines in a page

Devīrahasya, or *Paradevīrahasya*, a treatise on *tantric* rites (*kuladharma*), purporting to form part of the *Rudrayamalatantra*

It begins श्रीभैरव उवाच ॥

> अधुना देवि वक्ष्यामि रहस्यं परमाद्भुतम् ।
> यत्र (? यत्र) सर्वेषु तंत्रेषु यामलादिषु भाषितं ॥ १ ॥
> परादेवीरहस्याख्यं तंत्रं मंत्रार्थ विग्रहम् ।
> तस्य श्रीमोऽशाख्यस्य सर्वस्वं मम पार्वति ॥ २ ॥
> अप्रकाश्यमदातव्यं परं मोक्षफलप्रदम् ।
> भोगापवर्गदं लोके साधकानां शुभावहम् ॥ ३ ॥

देव्युवाच ॥

> भगवन् सर्वतंत्रज्ञ कौलिकेश्वरशंकर ।
> त्वत्प्रसादान्मया प्राप्तं तत्त्वं देव्याः सुदुर्लभम् ॥ ४ ॥
> तंत्रं मंत्रात्मकं गुह्यं सूचितं भवता सदम् ।
> परादेवीरहस्याख्यं दीपापूर्वं वदस्व मे ॥ ५ ॥

ईश्वर उवाच ॥

देवीरहस्यमीशानि शृणु त्वं भक्तिपूर्वकम् ।
येन श्रवणमात्रेण कोटिपूजाफलं भवेत् ॥ ६ ॥
अथाहं निर्णयं वक्ष्ये परमं गुरुशिष्ययोः ।
विचार्य विधिवद्धीमान् दीक्षाकर्म समारभेत ॥ ७ ॥

The work consists of sixty chapters (*patala*) in two parts (*pūrvardha* and *uttarardha*), the first of which treats of the general practices of *sakti* worship, whilst the second is concerned with the worship of particular deities

I 1 (*śl* 88) इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे श्रीदेवीरहस्ये (thus mostly) *dikshavidhih*, 2 (*śl* 75) इति० परादेवीरहस्ये *saktamantroddharavidhih*, 3 (*śl* 34) *śivamantroddharavidhi*, 4 (*śl* 13) *vaishnava mantravidhi*, 5 (*sl* 45+21) *mantrotthanavidhi*, 6 (*śl* 58) *samjivanavidhi*, 7 (*sl* 61) *śapaha rinividyoddharavidhi*, 8 (*śl* 31) *japavidhi*, 9 (*śl* 56) *samputavidhi*, 10 (*sl* 36) *puraścarya vidhi*, 11 (*śl* 42) *puraścaranahomavidhi*, 12 (*sl* 81) *yantroddharavidhi*, 13 (*śl* 36) *yantra dharanavidhi*, 14 (*śl* 20) *rishicchandonirnaya vidhi*, 15 (*sl* 14) *śmaśanarcanavidhi*, 16 (*śl* 75) ditto, 17 (*sl* 13), 18 (*śl* 10 and prose) *sonapaddhativarnanakhyanam*, 19 (*śl* 35) *surotpattividhi*, 20 (*sl* 14 and prose) *patravandanavidhi*, 21 (*śl* 10 and prose) *śantistotra vivavandanakhyanam*, 22 (*śl* 156) *suraśodhanavidhi*, 23 (*śl* 65) *śaktiśodhanavidhi*, 24 (*sl* 69) *malasodhanavidhi*, 25 (*sl* 43) ends इति श्रीदेवीरहस्ये परमार्थप्रदीपिकायां पत्रशोधनविधिर्नाम पंचविंश पटल ॥

II beg श्रीभैरव उवाच (v श्रीदेव्युवाच) ॥

भगवन् भवभूतेश कुलधर्मप्रकाशक ।
कुलेश श्रोतुमिच्छामि तंत्रस्यास्योत्तरार्धकं ॥ १ ॥

श्रीभैरव उवाच ॥

अधुना देवि कौलेशि कौलिकानां हितेच्छया ।
तंत्रोत्तरार्धं वक्ष्यामि रहस्यं विनयान्वितं ॥ २ ॥
दुर्गा देवी परा देवी परा शक्तिः परात्मिका ।
देवदेवीति या ख्याता गायत्रीति श्रुता स्मृता ॥ ३ ॥

26 (*śl* 62) *mahaganapatimantroddharavidhi*, 27 (rules and *mantras*) *mahaganapativarada ganeśanityapujapaddhativarnanam*, 28 (*śl* 24) *mahaganapatikavacakhyanam*, 29 (*śl* 137) *mahaganapatimantranamasahasrakhyanam*, 30 (*śl* 21) इति महादेवीरहस्ये तंत्रे *mahaganapati stotrakhyanam* ॥ इति श्रीदेवीरहस्ये तंत्रमेतत्स्वनिरूपणे परापररहस्ये महागणपतिवरदगणेशपंचांग संपूर्ण ॥, 31 (*śl* 92) *suryapatalakhyanam*, 32 (rules and formulas) *suryapujapaddhativarnanam*, 33 (*sl* 50) *vajrapanjarakavacakhyanam*, 34 (*sl* 190) *sūryanamasahasrakhyanam*, 35 (*śl* 23) *paramarthastotrakhyanam* *śribhagavatsuryapancangam*, 36 (*śl* 85) *lakshminarayanapatalakhyanam*, 37 (rules and formulas) *lakshminarayananityapūjapaddhativarnanam*, 38 (*sl* 42) *lakshminarayanakavacakhyanam*, 39 (*sl* 171) *lakshminarayanasahasranamakakhyanam*, 40 (*sl* 25) *lakshminarayanastavakhyanam, samaptam ca lakshminarayanapancangam*, 41 (*sl* 65) *śrimrityunjaya*, 42 (rules and formulas) *śrimrityunjayapaddhativarnanam*, 43 (*śl* 27) *śrimrityunjayakavaca*, 44 (*sl* 124) *mahamrityunjayasahasranamastotrakhyanam*, 45 (*sl* 28) *mahamrityunjayastotrakhyanam śrimahamrityunjayapancangam* 46 (*sl* 53) *durgarahasyavidhi*, 47 (rules and formulas) *nityapujavidhi*, 48 (*sl* 43) *durgakavacakhyanam*, 49 (*sl* 138) *durganamasahasravarnanavarnanam*, 50 (*śl* 21) *durgastotrakhyanam iti durgapancangam*, 51 (*śl* 44) *mantravidyaprakaśa*, 52 (*śl* 7), 53 (*śl* 17) 54 (*śl* 28) 55 (*śl* 29) 56 (*śl* 18), 57 (*śl* 31), 58 (*śl* 27), 59 (*sl* 20), 60 (*śl* 34), ends श्रीभैरव उवाच ॥

इदं देवीरहस्याख्यं तंत्रराजं महेश्वरि ।
सर्वसिद्धिप्रदं गोप्यं गोपनीयं महेश्वरि ॥ ३२ ॥
अदातव्यमभक्तेभ्यो दुरात्मभ्यो महेश्वरि ।
अपुत्रेभ्यो ऽप्यशिष्येभ्यो न देयं तु मुमुक्षुभिः ॥ ३३ ॥
इदं सारं हि तंत्राणां तत्त्वं सर्वसमुत्तमम् ।
रहस्यं देवि दुर्गाया गोपनीयं स्वयोनिवत् ॥ ३४ ॥

अस्य श्रीशारिकास्तवराजस्य श्रीमहादेव ऋषि । त्रिष्टुप् छद । श्रीशारिका भगवती देवता । श्रां बीज श्रा शक्ति क कीलक सर्वसिद्ध्य जपे पाठे विनियोग । ओं

त्वद्ध त्वद्धो तव मनुशिरोमौलिमाणिक्यभूतं
ध्याये चित्ते शशधरकलाबिंवबिंबायतम ।
यो मन्त्रेश जपति मनसा माननीयो महद्भिर
धन्ये पुण्ये स भवति महद्भीज्यमाने महात्मा ॥ ०

इति० दशविद्यारहस्ये श्रीशारिकास्तवराज संपूर्ण ॥ ० समाप्तमिद श्रीशारिकाभगवतीपचांगम् ॥ fol 35*a*

II अथ ज्वालाभगवतीकवच लिख्यते ॥ श्रीभैरव उवाच ।

देवि देव जगन्मातर्ज्वालामुख्य ब्रवीम्यहम् ।
कवच मन्त्रगर्भ च त्रैलोक्यविजयाभिधम ॥ ०

इति० ज्वालामुखीकवचं संपूर्णम् ॥ fol 37*a*

अथ जपविधि ॥ आदौ आसनशुद्धिं कृत्वा ततो गायत्री न्यासं तत प्राणायाम । ओं अस्य श्रीज्वालामुखीमन्त्रस्य श्री भगवान्भैरव ऋषि ।० श्रीज्वालामुखीदेवतायै नम । हृदि ह्रींबीजाय नमो नाभौ श्रींशक्तये नम ० इति ज्वालामुखी जपविधि fol 37*b*

अथ ज्वालामुखीस्तोत्र लिख्यत । ओं

नानास्तुतिपरास्सव यस्यास्सर्व दिवौकस ।
तमो हत्वा शकरस्य भूत्यै भूयात्सदाशिव ॥ ०

इति ज्वालामुखीस्तोत्र सपूर्णम् ॥

इति गणपतिजपविधि fol 39*a* इति सूर्यजपविधि fol 39*b* इति लक्ष्मीनारायणजपविधि fol 40*b* इति महादेवजपविधि fol 41*b*, after which some lines of formulas, ending

पद्मासिरूढौ मुकिता त्रिनेत्रा
शूलाद्यमाल कमलं च दत्त ।
करैस्तुभे सतत वहर्तौ
सरस्वतीं सिद्धकरीं नमामि ॥

इति ध्यानम । अथ मत्र । ओं ह्रीं ऐं ह्रीं सा सरस्वती नम । गुह्यातिगुह्यगोप्त्रपरमेष्ठि ॥ इति सरस्वतीजपविधान समाप्त ॥ [R Johnson]

2550

452a Foll 76, size 9½ in by 5 in clear Devanagari writing, ten lines in a page

Dhatukalpa, lessons of alchymy, in form of a dialogue between *Mahadeva* and *Parvati*, professing to form part of the *Rudrayamala* Rather incorrect

It begins श्रीपार्वत्युवाच ॥

अथानतरं देवेश ब्रूहि धातोश्च सस्कृतिं ।
येन विज्ञानमात्रेण साधये धातुसगतिं ॥ १ ॥

श्रीमहादेव उवाच ॥

धातुस्तुर्विध प्रोक्तस्तुर्यैस्तुर्यैस्त्रपद्यत ।
सत्त्व रजस्तमश्चैव चतुर्थस्तु निरामय ॥ २ ॥
राजसे राजसी सिद्धिस्तामसे तामसी तथा ।
सत्त्वसिद्धिस्तथा सत्त्वे अतीते सर्वसाधन ॥ ३ ॥

पार्वत्युवाच ॥

कथ्यतां देव देवेश सत्त्वराज सतामसं ।
अतीते गुरुता धातो कार्यलक्षणलक्षिता ॥ ४ ॥
उपधातुक्रमश्चैव तेषां लक्षणसाधन ।
चिटकीटमृतयुक्तानां तेषां कर्मप्रसाधन ॥ ५ ॥ ० ७ ॥

महादेव उवाच ॥

तिष्ठति पृथिवीगर्भं धातवो विविधात्मका ।
कियत्काले न विगता धातवो ये मयोदिता ॥ ८ ॥
गुणलक्षणसंयुक्ता सांप्रतं न स्मरंति ह ।
कथं ते कथयाम्यद्य वद मह्यद्यवासिनि ॥ ९ ॥

पार्वत्युवाच ॥

य केचित्तु स्मरतीश व्यक्तं कथय सांप्रत ।
साधनामर्थसिद्ध्यर्थप्रभाव श्रीमतां स्मृत ॥ १० ॥

महादेव उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि धातूनां विविधा स्थितीन् ।
गुणलक्षणसंयुक्ता क्रि[या]युक्ता निदोष ता ॥ ११ ॥ ०

इति ताम्रं अथ सीसं fol 3*b*, अथ लोहनाम fol 1*c*, इति कांस्य fol 1*b*, अथ भस्मनाम fol 6*b*, इति लोह विधान fol 28*a*, इति भस्म (thus repeatedly धानयत नमतं शुद्धं विध्याबलममुद्रं ।०) fol 31*a*, इति नागविधि fol 36*b*, इति तालं fol 41*b* इति ताम्र विधानं fol 72*c*, इति रजतक्रिया । [अथ हाटकीक्रिया] fol 74*b*

There appears little of the mystic element of the *Tantras* in the treatise but a good deal of experimental knowledge gained by the older pursuits of medicine and cognate arts

The MS marks every 100 *ślokas*, counting altogether 1811 couplets, but the numbering in some parts may not be quite accurate

It ends

मारणं भस्मकं चैव धातुसंधारणं तथा ।
कथितं पारदे कल्पे* श्रुतं ते कथितं मया ॥
इत्येका उत्तमा धातो सर्वसामर्थ्यदायक (!) ।
कार्यसिद्धिकरा सिद्धा श्रेष्ठकर्मविशारदा ॥
संयोगं पारदं दिव्ये स्वेदनं मर्दनं तथा ।
मनोरमं तु तालेषु मारणं मयसालोदित (!) ॥
भस्मत्र नागजे प्रोक्तं ताम्रे रंजकं सदा (!) ।
यदिद औषधोकल्पे संयोगे कथितं मया ॥
नारणं पारदे प्रोक्तं स्वेदनं द(!) मर्दनं हि ।
सौवर्णं सर्वधातुषु जायते केन केनचित् ॥
धर्म्यैर्गुणगुणालयं कीर्तितं शिल्पजे तथा ।
वाणिज्ये वरदानं हि वृद्धैश्चैव कलांतरे ॥ [१]८०० ॥
सुभगराजनीतो हि दानेन जन्म (वि)शुध्यति ।
कर्मेह तालके कल्पे यथरैव होनत (!) ॥
निस्पृह सत्यगे प्रोक्त उच्यता कलिमध्यगे ।
कल्पे पंचदशे चैव शोभोनुतयन्निवर्णता (!) ॥
गभीरं कामदं दिव्यं वेश्य चैव मनोहरं ।
श्ता निगद्यते चैव कामे चेत्मरुतोन्म (!) ॥ ० (6 *ś*l)
प्राणहत्यापने पुंसां कीर्तियेद्विधिनामकान ।
मोक्षा ये पारदे कल्पे सर्वसिद्धिकराश्च ये ॥
कीर्तिते (?०ने) लभते सौख्यं लक्ष्मीप्रत्ययहो (!) सदा ।
प्रतियाति महालक्ष्मीं जायते नात्र संशय ॥ ८११ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे धातुकल्पे सुवर्णप्रशंसा समाप्ता ॥ संवत १८६१ समयनामकार्तिक सु एकादश्यां सोमवासरे ॥ [H T COLEBROOKE]

2551

2793 Foll 59, size $9\frac{3}{4}$ in by $4\frac{1}{4}$ in, fairly written in Devanagari, nine lines in a page

Three *Tantric* treatises Rather incorrect

I *Bhutadamara Mahatantraraja*, in fifteen chapters

It begins (somewhat corrected)

क्रोधाधिपं नमस्कृत्य व्योमवक्त्रं सुरांतकं ।
यक्षेशभेदकं स्तौमि भूतडामरनायकं ॥
त्रैलोक्याधिपतिं रौद्रं सुरसिद्धनमस्कृतं ।
उन्मत्तभैरवं नत्वा पृच्छत्युन्मत्तभैरवी ॥

उन्मत्तभैरव्युवाच ॥

कथं यक्षाप्सरा(?स्त्रा)नागाः किंनराः प्रमथादयः ।
जंबुद्वीपे कलौ सिद्धिं यच्छन्त्येषां वराङ्गना ॥
ये स्युः पापरता मिथ्यावादिनः शौचवर्जिता ।
कालम्या ये नरास्तेभ्य साहाय्यं कुरु न स्वप ॥
केनोपायेन नश्यति कलौ दुष्टाचराशय (!) ।
लभ्यते सिद्धयः सर्वा मोक्षयद्भुवयः शुभा ॥
सिद्धयो अणिमाद्याश्च महापातकनाशना ।
अतापमाशनता पापमन्यस्त्रीगमनादिकं ॥
कथं ति[इति] देवेश हेलया नारकं तम ।
चद्रसूर्यप्रभो भूत्वा स्थितो (?० प्रभा० स्थितो) रुद्रपुरे [चिरं ॥
सुरसिद्धनागा[न्] भूतयक्षगुह्यकनायिकान ।
दूरादागत्य कामार्ता रसादालिंग्य भक्तितं ॥
यक्षेशशक्रप्रमुखा[ ] कथं सुसंसारिता प्रभो ।
पुनः केन प्रकारेण मृता जीवति निर्जरा ॥
श्रुत्वेति वल्लभावाक्यमुन्मत्तभैरवो ऽसकृत् ।
सतुष्टो भैरवीं प्राह सर्वनियमपूर्वकं ॥

उन्मत्तभैरव उवाच ॥

क्रोधाधिपं व्योमवक्त्रं वज्रपाणिं सुरांतकं ।
वक्ष्ये नत्वा ततस्तत्र भूपतिं भूतडामरं ॥
सर्वपापक्षयकरं दु सदाख्यिपातकं ।
सर्वरोगक्षयकरं सर्वविघ्नविनाशनं ॥
महाप्रभावजननं दमनं दुष्टचेतसां ।
महाचमत्कारकरं स्थितुद्भूतिलयात्मकं ॥
ज्ञानमात्रेण देवेशि भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ।
तव स्नेहान्महादेवि कथ्यते ऽश्रुतमद्भुतं ॥
यत्सुरैर्दुर्लभं स्वर्गं मर्त्ये मर्त्यैर्मुमुक्षुभिः ।
नागलोके तथा नागैस्तत्कृपु यमक्षिप (!) ।

* Whether these references refer to special treatises (see Aufrecht Cat Cat s v *Paradakalpa Aushadhakalpa*) or to certain portions of the present treatise does not appear

इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे देवीरहस्ये पश्चिमः पटलः समाप्तः ॥ पूर्णो ऽय देवीरहस्यतंत्रराजश्चेति शिवम् ॥

With the endings of chapters cp the entries under *Rudrayāmala*, Aufrecht, Cat Cat

[H T COLEBROOKE]

2547.

581c Foll 53 and 96, size 12¼ in by 4¼ in, fairly good Devanagari writing, of 1800 A D; nine lines in a page

The same work

[H T COLEBROOKE]

2548.

1573b Foll 18, size 10½ in by 4½ in, fairly good, modern Devanagari writing, 13 lines in a page

Kalpavali(?) of the *Rudrayamala*; a treatise of *tantric* medicine or pharmacopy, describing, in separate paragraphs (*kalpa*), the preparation of a number of nostrums and elixirs, the principal ingredient of which is water drawn from certain mountain-rivers, in different parts of India, connected by legend with the sweat *dropping from Vishnu, when, in the form of a* boar, he carried the earth on his back

कृष्णोदकं ततो जातं तैलोदकमतः परं ।
घृतोदकं ततो जातं रक्तोदकमतः परं ॥

कोष्णोदकं परं दिव्यं जातं दध्युदकं तथा ।
कर्तरीजलमुत्पन्नं जातं दुग्धोदकं तथा ॥

पीतोदकमगन्युदकं जातमुष्णोदकं बहु ।
परेषां गुणभेदांश्च प्रवक्ष्यामि शुभानने ॥

शैलदेशे च विख्यातास्तिषु लोकेषु मातरः ।
धान्तरैश्चित्रविशेष मासिकं तु विचक्षणैः ॥ ०

It ends ईश्वर उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथोत्पन्नं सुगंधकम् ।
तदहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्वायतलोचने ॥

क्षीरोदसागरे देवि मथ्यमाने सुरैः पुरा ।
उत्पन्नममृतं देवि दिव्ययोगमहाननम् ॥

तस्य गंधेन सुश्रोणि मोदिताः सर्वदेवताः ।
गंधकं नाम विख्यातं जरादा[रि]द्र्यनाशनम् ॥

तस्य वर्णं तथा ग्राह्यं यत्नमारां निबोध मे ।
पीतं चैव तथा श्वेतं कपोतं च तृतीयकम् ॥

क्रमात्क्रमतरं देवि भवेत्सर्वतराणि च ।
वमनं रेचनं कृत्वा शुद्धदेहः समारभेत् ।
सुमुहूर्ते सुनक्षत्रे चर्चयित्वा सदाशिवः ॥

इति श्रीरुद्रयामले कल्पावली (!) समाप्ता ॥

The colophon seems to have been added by a different hand, the treatise itself being apparently incomplete

I. begins: अथ श्रीशारिकाभगवतीपंचांगं लिख्यते ।
तत्रादौ पटलं लिख्यते । श्रीभैरव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पटलं देवदुर्लभम् ।
सर्वसिद्धिप्रदं दिव्यं सर्वैश्वर्यप्रदायकम् ॥

या देवदेवी वरदा शारिका भुवनेश्वरी ।
त्रैलोक्यजननी दुर्गा विद्या समाश्रया परा ॥

सर्वविद्येश्वरी सैव समस्तलोकान्तराश्रया ।
समस्तद्वीपमयी पृथ्वी शून्यरूपा कुलेश्वरी ॥

वक्ष्यामि पटलं देवि मंत्रोद्धारप्रकाशकं ।
मंत्रोद्धारं त्वयाराध्यं यथावद्वर्णयामि ते ॥

मंत्रोद्धारं महद्गोप्यं सर्वसिद्धिप्रदं कलौ ।
लोकानां हितमात्रार्थं तत्रादौ शृणु पार्वति ॥

तारं परामातटमिंधुरार्णः
खं शर्मं तन्मध्यगतं च नाम ।
अंते स्मरे पार्वति शारिकायास्
त्रयोदशार्णो मनुरस्य गोप्यः ॥

मंत्रस्यास्य महादेवि न विघ्नो नापि दूषणम् ।
न विपर्ययभीर्लोके सिद्धिसाध्यारिसंयमः ॥

साक्षात्सिद्धिप्रदो मंत्रः सर्वविघ्नप्रहारकः ।
ब्रह्महत्यासुरापानमहापातकजं मलम् ॥

प्रक्षालयति मंत्रो ऽयमभक्ष्यभक्षणं श्रुतम् ।
मंत्रमुत्कीलयेदादौ मृतं संजीवयेत्पुनः ॥

सिद्धं मंत्रं जपेन्मध्ये दद्यादंते च संपुटम् ।
ततः सिद्धमनुः सिद्धो नासाध्यो भवति ध्रुवम् ॥

अस्य मंत्रस्य देवेशि प्रभावाद्भैरवो ऽस्म्यहम् ।
विष्णुर्नारायणो देवि ब्रह्मा लोकपितामहः ॥

न देयः परशिष्याय भक्तिहीनाय पार्वति ।
अन्यथा सिद्धिहानिः स्यादुभयोः शिवशापतः ॥

मंत्रस्यास्य ऋषिः प्रोक्तो महादेवो महेश्वरि ।
त्रिष्टुप् छंदः समाख्यातं शारिका देवता स्मृता ॥

शर्म बीजं रमा शक्तिः सिंधुरं कीलकं स्मृतम् ।
धर्मार्थकाममोक्षार्थे विनियोग इतीरितः ॥

तारं परा रमा बीजैः षड्दीर्घाचारसंपभिः ।
न्यासं कुर्या[ः] षडंगादि येन देवीमयो भवेत् ॥

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि जगचैतन्यकारणम् ।
येन ध्यानेन देवेशि परानंदः प्रजायते ॥

बालार्ककोटिद्युतिमिंदुचूडां
वरासिचक्राभयबाहुमाद्याम् ।
सिंहाधिरूढां शिववामदेव-
लीनां भजे चेतसि शारिकेशीम् ॥

मंत्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि ०

इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे श्रीशारिकापटलः समाप्तः fol. 4*a*.

अथ श्रीशारिकाभगवतीपूजापद्धतिर्लिख्यते ओं ।

श्रीशारिकां भयभयोद्धरणैकशीलां
वंदे यथेष्टफलदां कुलदेवतां स्वाम् ।
या ब्रह्मकीटतनुगापि गिरां प्रवृत्ते
लोकैर्मता भवति या परमार्थसंवित् ॥

ओं ब्राह्मे मुहूर्ते शयनतलादुत्थाय करचरणौ प्रक्षाल्य निजासने समुपविश्य निजशिरसि श्वेतवर्णाधोमुखसहस्रदलकमलकर्णिकांतर्गतचंद्रमंडलसिंहासनोपरिस्थं स्वगुरुं शुक्लवर्णं शुक्लालंकारभूषितं ज्ञानानंदमुदितमानसं सच्चिदानंदविग्रहं त्रिनयनं चतुर्भुजं ज्ञानमुद्रापुस्तकवराभयकरं वामांगे वामहस्तधृतकमलया रक्तवसनाभरणया स्वप्रियया दक्षभुजेनालिंगितं सर्वदेवाधिदेवं परमशिवस्वरूपं शांतं सुप्रसन्नं ध्यात्वा तच्चरणकमलयुगलविगलदमृतधारया स्वात्मानं प्लुतं विभाव्य मानसैरुपचारैः समाराध्य ओं ऐं ह्रीं श्रीं हसख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहख्फ्रें सहक्षमलवरयीं स्हौः स्हौः श्रीमच्छ्रीअमुकानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम इति दशधा विमृश्य मनसा दंडवत्प्रणामं कुर्यात् ०

इति श्रीशारिकापद्धतिः ॥ fol. 24*b*.

श्रीभैरव उवाच । ओं

अधुना देवि वक्ष्यामि शारिकाकवचं शुभम् ।
त्रैलोक्यमोहनं नाम मूलमंत्रमयं शृणु ॥

यस्य श्रवणमात्रेण सर्वयज्ञफलं लभेत् ।
सर्वोपद्रवहरणं दिव्यं सर्वसिद्धिप्रदं कलौ ॥ ०

इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे श्रीशारिकाभगवतीकवचं संपूर्णम् fol. 27*a*.

अथ श्रीशारिकासहस्रनाम लिख्यते ॥ ० श्रीभैरव उवाच ।

कथयामि परां विद्यां सहस्राख्याभिधां शिवे ।
शिवायाः शारिकाख्यायाः परां सर्वस्वरूपिणीम् ॥

विना नित्यक्रियां देवि विना न्यासं विनार्चनम् ।
विना पुरश्चर्यां जपहोमार्चनादितर्पणम् ॥ ०

इति ० श्रीशारिकानामसहस्रं संपूर्णम् ॥ fol. 33*b*.
श्रीभैरव उवाच ।

यस्य ज्ञानं विना क्वापि नारीणां निग्रहो भवेत् ।
यक्षिण्योऽपि न मर्त्यानि कथयामि शृणुष्व तत् ॥
इति श्रीभूतडामरे महातंत्रराजे प्रथमः पटलः ॥

For another MS of this work, consisting of fifteen chapters, see Rāj Mitra, Notices of Skr MSS, IV, p 165 In the present copy the fifteenth *paṭala* ends fol 38*b*

अन्यथा यादिने ज्ञानं यासुरैरपि दुर्लभ ।
अन्यथा क्रोधयक्षेत विनाशो भविता तव ॥
उन्मत्तभैरवः प्राह भैरवीं सिद्धिपद्धतिं ।
तंत्रचूडामणिं दिव्ये तंत्रे ऽस्मिन् भूतडामरे ॥
इति पंचदशः पटलः ॥

After this the MS proceeds:

यदि यत्नातिसिद्धे व्योमपुरं दुर्निरीक्ष्यमतिदीर्घं ।
विबुधा हि यक्षकिंनरभूतादिकमोघरमनादिं ॥

मन्त्राशेषविशेषज्ञानं यदगोपितसुरैर्यत्नात् क्रोधीशभैरवप्रोक्तं तद्रहस्यं भूतभैरवं नाम यज्ज्ञानं विना प्रयहोमार्द्धं प्रयोगपरिदानं षट्कर्माण्ययनानि मोघानि सदा ध्यानं॰ etc ,—ending, five lines farther on:

समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥ श्रीगुरवे नमः ॥ श्रीभवानीशंकराय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

II *Bhūtaḍāmara*:

अथ वक्ष्ये मनुश्रेष्ठं यदुक्तमिति भूतडामरयोः ।
क्रमशो योगविधानं तत्र चौराद्विविधानं ॥

तत्रादि चौहानां मंत्राः ।
विद्युज्जिह्वा कालरात्री गर्जिनी धूम्रभैरवी ।
कालकूटा विदारी [च] महारौद्री भयंकरी ॥ ॰
किंशारिणी करालिनी ऽर्धकेशधूम्रभैरवी ।

प्रथमा सुंदरी प्रोक्ता द्वितीया च मनोहरी ।
कनकवती तृतीया कामेश्वरी ततः स्मृता ॥
रतिकरी पद्मिनी च नटी चाप्यनुरागिणी ।
एताः सर्वाः साधकानां सर्वकामफलप्रदाः ॥

The exposition of these eight forms of incantation are followed (fol 51*b*) by formulas, and another series of *śakti-sādhanāni*, viz — 1 *vicitrāsādhanam*, 2 *vibhramāsādhanam*, 3 *viśālāsādhanam*; 4 *sulocanāsādhana*; 5 *madanavidyāsadhanam*, 6 *mānınīsādhanam*; 7. *haṃsinīsādhanam*, 8 *śatapatrikāsādhanam*. 9 *mekhalāsādhanam*, 10. *vikalasādhanam*, 11 *lakshmısādhanam*, 12 *mahabhayāvidyāsādhanam*, 13 *mahendrikāsādhanam*, 14 *śmaśānīvidyāsādhanam*, 15. *vaṭayakshinīsādhanam*, 16 *kapalinīsādhanam*; 17 *candrikāsādhanam*, 18 *ghaṭanānāmavidyāsādhanam*, 19. *bhīshanīrañjikāvilāsinīnām sādhanam*

It ends

स्तूयमानो मोदमानैर्लोकपालादिभि सदा ।
एवं यक्षिणीवेष्टं भाषते नरपुंगवः ॥
ऋषिषु यथा रामो देवेषु च पुरंदरः ।
भुजगेषु यथा तार्क्ष्यः कूटकार्ये यथाशनिः ॥
ग्रंथसंख्या ११०० ॥ संवत् १८४७ मार्गशीर्षशुक्ल ६ भौमवासरे ॥

The leaves of the volume are throughout marked भू. डा.

[COLL. OF FORT WILLIAM]

2552.

सप्तमाल्लेति किं नाम संशयो मे हृदि स्थित: ।
शब्दातीतं परं ब्रह्म त्वमेव परमात्मवित् ॥ २ ॥

कथयानंदनिस्यंद सांद्रमानसनिश्चयात् ।
ईश्वर उवाच ।
कथयामि वरारोहे यन्मया जप्यते सदा ॥ ३ ॥

अकारादि क्षकारांता मातृका वर्णरूपिणी ।
चतुर्दशस्वरोपेता बिंदुत्रयविभूषिता ॥ ४ ॥°

P i ends fol 3a, ii *balanyasavidhi*, fol 7a, iii *baladhyanakathana*, fol 8b, iv *balapujavidhi*, fol 12b, v *śritripurabalayajanavidhi*, fol 15a, vi *purvasimhasanavidhi*, fol 16b, vii *dvitiya simhasane rudrabhairavividhi*, fol 17b, viii *pancasimhasanavidhi*, fol 18a, ix *pañcasimha sanavidhi*, fol 21a, x *tripurasundarividyadaśavivarana*, fol 27a, xi *shodaśivivarana*, fol 29b, xii *śrividyanyasamudravivarana*, fol 38a, xiii *śrividyayajanavidhi*, fol 45b, xiv *prayogavidhi*, fol 50b, xv *ratnapushpavidhi*, fol 51b, xvi *bijasadhanavidhi*, fol 53b, xvii *tripurajapa homavidhi*, fol 59b, xviii *jñanahomavivarana*, fol 61a, xix *dvitiyagavidhi*, fol 63b, xx *jñana dvitiyajana*, fol 65a, xxi *dikshavidhi*, fol 68b, xxii *damanaropana*, fol 70a, xxiii ends

योगिनीयोगिनश्चैव ब्राह्मणांश्चविधान् गणान् ।
पूज्यानि परमेशानि यदोक्तेसिद्धिमाप्नुन: ॥

इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे सार्द्धद्विसहस्रतंत्रे पवित्रारोपणं नाम त्रयोविंशति पटल: ॥ २३ ॥

[H T COLEBROOKE]

2553

425 Foll 54, size 12 in by 6 in, well written, in Devanagari, about A D 1700, twelve lines in a page

The same work [B]

The colophon runs इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे पवित्रारोपणविधिर्नाम त्रयोविंश: पटल संपूर्ण: ॥

[H T COLEBROOKE]

2554.

973 Foll 135 (wrongly numbered 126, in consequence of several blunders), size 14 in by 2¼ in, well written, in the Bengali character, five lines in a page Fol 1 has been supplied by a different, less readable, hand

Gautamiya tantra, a systematic, and highly popular, manual of *Vishnu* (*Krishna*) worship, based on the ritual forms of *Sakta* mysticism

It begins ओं नम: श्रीगुरवे॥ ओं नम: परमदेवतायै॥

सिद्धाश्रमे वसन् श्रीमान् कदाचिद्गौतमो मुनि: ।
तप:स्वाध्यायनिरतो भक्तिमान्पुरुषोत्तमे ॥

नमस्यन् शिरसा विष्णुं स्तुवन् रागजनार्दनं ।
जपन् कराभ्यां परेशं(?) हृदा ध्यायन् सदा हरिं ॥

समस्तश्रुतितत्त्वज्ञ इतिहासपुराणवित् ।
मन्त्रौषधिक्रियावश्ययोगसिद्धान्ततत्त्ववित् ॥

धर्मार्थकाममोक्षार्थी नारदं प्रणिपत्य च ।
विनयावनतो भूत्वा पर्यपृच्छद् द्विजोत्तम: ॥

भगवन् कामदा मन्त्रा: शूद्रामौनवान्धना ।
विभिन्नफलदास्ते तु नैकत्र फलदा मता: ॥°

According to this MS, the work consists of 33 *adhyayas*, the last three of which were, however, numbered 30–32 in the colophons the numbers being afterwards corrected (apparently by the same hand) in the margin See also R j Mitra, Notices, iii, p 99, where the work is stated to consist of 31 chapters, the contents of which are given

The MS ends (fol 134b)

यद्गृहे विद्यते ग्रन्थं लिखितं तस्य वेश्मनि ।
कमलापि स्थिरा भूत्वा कृष्णेन सह तिष्ठति ॥

इत्येवं कथितं ग्रन्थं मया ते मुनिसत्तम ।
यस्यालोकनमात्रेण कृष्णात्मा संप्रसीदति ॥

इति श्रीगौतमीये महातन्त्रे सर्वतन्त्रोत्तमोत्तमे त्रयस्त्रिंशोऽध्याय: ॥° शकाब्दा: १६३१

Then follows another full page, apparently a *śuddhipattra* [H T COLEBROOKE]

2555.

2405 Foll 137, size 16 in by 4 in, the leaves being folded to half their length, good modern Bengali handwriting, 7 or 8 lines in a page

Yogini tantra Two sections, viz —

I Foll 1-47 Apparently the first part of the *Tantra*, in 19 *paṭalas*

कैलासशिखरारूढं शंकरं परमेश्वरं ।
पप्रच्छ गिरिजाकान्तं गौरी तं वृषभध्वजं ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वज्ञानमय प्रभो ।
सूचितं योगिनीतन्त्रं तन्मे वद जगद्गुरो ॥

माहात्म्यं कीर्तितं तस्य पुरा श्रीशैलमन्दिरे ।
वाराणस्यां कामरूपे नेपाले मन्दराचले ॥

श्रीईश्वर उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि योगिनीतन्त्रमुत्तमं ।
पावनं परमं धन्यं मोक्षैकफलदायकं ॥०

It ends

इति ते योगिनीतन्त्रं सर्वाङ्गं कथितं मया ।
गोपनीयं सदा भद्रे योनिं परनरे यथा ॥

इति श्रीयोगिनीतन्त्रे देवीश्वरसंवादे द्वाविंशतिसाहस्रे (चतुर्विंशतिसाहस्रे MS 955) ऊनविंशतिः पटलः ॥

The 10th chapter of this part is identical with that noticed in Aufrecht's Cat Bodl, p 10? see also Raj Mitra, Notices, vi, p 278

II Foll 48-137 marked 34-123 *Kamaru Dikara* or *Kamarupanirnaya*

It begins

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

यदुक्तं तत्त्वया नाथ घोरपापविनाशकं ।
कामाख्याप्रदर्क पीठ प्रकाशं तु कलौ गतं ॥

कलिसर्वप्रदृष्टानां विचिन्तानां चिकित्सकं ।
भेषजं परमं देव किंरूपं कथ्यतां विभो ॥

श्रीभगवानुवाच ।

उड्डीयानस्य देवेशि प्रादुर्भावः कृते युगे ।
पूर्णशैलस्य संभूतिस्त्रेतायुगमुखे ऽभवत् ॥०

Incomplete The MS ends abruptly in the middle of a couplet

There are 14 complete chapters, fol 135*b*

इति श्रीयोगिनीतन्त्रे सर्वतन्त्रोत्तमे द्वाविंशतिसाहस्रे प्रथमतमे द्वितीयभागे कामरूपाधिकारे चतुर्दशः पटलः ॥

[F BUCHANAN]

2556

955 Foll 80, size 10½ in by 4¼ in, fairly good Devanagari writing of 1794 A D, nine lines in a page

The first part of the *Yoginitantra*, in 19 *paṭalas* [H T COLEBROOKE]

2557, 2558

185, 186 Foll 221 and 150, size 12½ in by 4½ in, legibly written in Devanagari, 10 (at first 11) lines in a page

Dāśarathīya tantra, so called as professing to have been proclaimed by *Rāma*, the son of *Daśaratha*, who, as the personification of *Nārāyaṇa* and *Brahman*, is also the chief object of adoration in the work

The MS, whilst fairly correct in the early part is very far from being so later on

I The *pūrvakhaṇḍa* consists of 70 *paṭalas*, and begins

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

सिद्धाश्रमे समासीनमृष्यशृंगमकल्मषं ।
उद्दालक उदंकश्च मौद्गल्यो गालवस्तथा ॥ ३ ॥
गौतमस्य सुतः साक्षाच्छतानंदो महातपाः ।
तीर्थयात्राप्रसंगेन सिद्धाश्रममुपागताः ॥ ४ ॥
तत्र सिद्धाश्रमे पुण्यतीर्थे स्नात्वा तपस्विनः ।
ऋष्यशृंगं तपोराशिमपश्यन्वीतकल्मषाः ॥ ५ ॥
योगारूढं महात्मानं ज्वलंतं तपसा मुनिं ।
दृष्ट्वा प्रणेमुः साष्टांगं कृतांजलिपुटा द्विजाः ॥ ६ ॥
तान्दृष्ट्वा योगिवर्यो ऽसौ शांतात्मा महातपाः ।
पृष्ट्वा कुशलमव्यग्रमासनेषूपवेशयत् (?°षुन्यवेशयत्) ॥ ७ ॥
मौद्गल्योद्दालकोदंकशतानंदादयो द्विजाः ।
आसीना आसनेष्वेते विभांडकसुतं विभुं ॥ ८ ॥
धर्मजिज्ञासया वाक्यमिदं प्रोचुस्तपोधनाः ।
ऋषय ऊचुः ।
विभांडकसुत स्वामिन्सर्वज्ञ तपसां निधे ॥ ९ ॥
अस्माभिर्यत्तपस्तप्तं सर्वमफलमद्य मे ।
ब्रह्मलोकं गता अद्य पितरो नः पितामहाः ॥ १० ॥
अद्यास्माभिर्महद्भाग्यं लब्धं त्वत्पाददर्शनात् ।
अद्य धन्याः कृतार्थाः स्म (?स्मो) व्रतानि सफलानि नः ॥ ११ ॥
त्वत्पादांभोरुहद्वंद्वदर्शनं पुण्यराशिभिः ।
बहुजन्मार्जितैर्लभ्यं नान्यथा तपसां निधे ॥ १२ ॥
इत्युक्त्वा मुनयस्तूष्णीमासीनाः संशितव्रताः ।
तानाह भगवान्योगी विभांडकसुतो मुनिः ॥ १३ ॥
ऋष्यशृंग उवाच ॥
कच्चिद्वः सफला वेदाः कच्चिद्वः सफलं धनं ।
कच्चिद्वः सफला नार्यः कच्चिद्वः सफलं श्रुतं ॥ १४ ॥
अग्निहोत्रफला वेदा दत्तभुक्तफलं धनं ।
रतिपुत्रफला नारी शीलवृत्तफलं श्रुतं ॥ १५ ॥
कच्चिद्वो गुरुशुश्रूषा सफला मुनिपुंगवाः ।
कच्चिद्वः सफलं सर्वं तपश्चांद्रायणादिकं ॥ १६ ॥
भवद्भिरपि सर्वज्ञैः किं प्रष्टव्यो ऽस्म्यहं द्विजाः ।
यथामति प्रवक्ष्यामि वदंतु मुनिपुंगवाः ॥ १७ ॥
शतानंदादयो विप्रा इत्युक्तास्तपोधनाः ।
कृतांजलिपुटा ऊचुर्नत्वा साष्टांगमादरात् ॥ १८ ॥
ऋषय ऊचुः ॥
भगवन्योगिनां श्रेष्ठ सर्वशास्त्रविशारद ।
कथं ब्रह्म विजिज्ञास्यं कीदृशैर्नियतव्रतैः ॥ १९ ॥
कथं स्याद् ब्रह्मतादात्म्यं कालमृत्योश्च वंचनं ।
कथं कालस्वरूपं स्यात्केन ज्ञातमप्यय ॥ २० ॥
संसारतारणोपायः कथमेकेन जन्मना ।
ऋष्यशृंग महाभाग सत्यमेतद्वदस्व नः ॥ २१ ॥ °

In the second chapter the following occurs

ओंकारवाच्यं विश्वस्य कारणं परमेश्वरं ।
तस्मान्नादात्मकः साक्षादकारात्मा सनातनः ॥ १० ॥
अभूद्यं वासुदेवाख्यमाहुर्ब्रह्मर्षयो ऽमलाः ।
बिंदुः समभवत्तस्माज्जीवात्मानः सनातनः ॥ ११ ॥
स ईश्वर इति प्रोक्तः शुद्धज्ञानमयः पुमान् ।
तयोर्मध्ये समुद्भूत् कला चिद्रूपिणी परा ॥ १२ ॥
यामाहुर्भगवच्छक्तिं त्रयीरूपां सनातनीं ।
तत आविरभूत्साक्षात्पंचाशद्वर्णमातृका ॥ १३ ॥
सैव श्रीः परमा शक्तिश्चित्कला परमेश्वरी ।
साक्षान्नारायणमयी ब्रह्माभिन्ना चिदात्मिका ॥ १४ ॥
[(the letters) ° १८ ॥
लक्ष्मीनारायणौ साक्षान्मातृका समुदीरिता ।
मातृका परमा शक्तिरभिन्ना ब्रह्मणो द्विजाः ॥ १९ ॥
नारायणाज्ञया विश्वं सृजत्यवति हंति च ।
अनयैव समुद्भूता वेदाः सांगाः सनातनाः ॥ २० ॥
धर्मशास्त्रपुराणानि सर्वोपनिषदो ऽपि च ।
चतुःषष्टिकला विद्या विद्या अष्टादशापि च ॥ २१ ॥
सर्वं मातृकयोत्पन्नं जगदेतच्चराचरं ।
यदा सिसृक्षा भगवद्ब्रह्मणः परमात्मनः ॥ २२ ॥
तदा विराजं पुरुषं विश्वकारणविग्रहं ।
असृजच्छब्दब्रह्मरूपो पुरुषः स महान् द्विजाः ॥ २३ ॥
द्विधा कृत्वात्मनो देहमर्धेन पुरुषो ऽभवत् ।
अर्धेन नारी तस्यां तु विराजमसृजद्विभुः ॥ २४ ॥
यो महापुरुषः प्रोक्तः परब्रह्मात्मको मया ।
श्रीमद्दाशरथी रामात्मावेक एव परो ऽच्युतः ॥ २५ ॥
नारायण इति ख्यातः सर्वलोकैककारणं ।
स एवाद्यः पुमान्विष्णुः परमात्मा सनातनः ॥ २६ ॥ °

Râma is not introduced till the latter part of the third chapter:

त्रेतायुगे दशरथाद्भौशल्यायां विभवः ।
श्रीराम इति लोके ऽस्मिन् ख्यातो दाशरथिर्विभुः ॥ ८३ ॥

ऋष्यशृंग उवाच ।

इक्ष्वाकुवंशं नृपतिं रामं त्रिजगतीपतिं ।
प्राह सीतापतिं रुद्रो गौर्या सह जगत्पतिः ॥ ४ ॥

श्रीरुद्र उवाच ।

ब्रह्मतादात्म्यसंसिद्धिहेतुभूतं सनातनं ।
ब्रह्मापरोक्षविज्ञानं रहस्यं भुक्तिमुक्तिदं ॥ ५ ॥

श्रुतं तव मुखांभोजात्सद्यःपातकभंजनं ।
श्रीमद्दाशरथीमाघमाहात्म्यमखिलं श्रुतं ॥ ६ ॥

श्रीविद्या जगतां धात्री सूचिता न प्रकाशिता ।
माहात्म्यमखिलं तस्या वद मह्यं जगत्पते ॥ ७ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

यत्नारायणेनोक्तं जनकाय महात्मने ।
माहात्म्यमखिलं शंभो श्रीविद्याया वदाम्यहं ॥ ८ ॥

श्रीनारायण उवाच ।

शृणु राजन्महीपाल सौभाग्योदयनामकं ।
तंत्रे नारायणीये ऽस्मिन्माहात्म्यं सर्वसिद्धिदं ॥ ९ ॥

अहं दाशरथिर्भूत्वा पृष्टो रुद्राय धीमते ।
पुनर्दाशरथीयाख्यं तंत्रं वक्ष्यामि सादरं ॥ १० ॥ ०

This chapter subsequently treats of the three kinds of initiation (*pāsupati*, *vaishnavī*, and *traipurī dīksha*). Ch. 2–27 deal with the arcana of the science, as revealed by *Dakshinamūrti* to his consort *Devī*. At the beginning of ch. 2 the usual 64 *Tantras* are enumerated by *Devī*, though not in as correct a form as one might wish

The section from ch 28 to the end is also called *Rājaraja* (or *Rājarajeśvarī*)-*vidyamahātmya*, consisting first (ch 28–33) of conversations between *Sumati Jada* and his father, on *Vaishnava* and *Tantric* rites, and subsequently of a further course of instruction on the part of *Nārāyana*

It ends ·

तंत्रं दाशरथीयाख्यं वेदसारार्थसंग्रहं ।
अत्रैकमपि याध्यायमर्थज्ञानपुरःसरं ॥ ३७ ॥

पठेद्यः शृणुयाद्वापि विमुक्तः पापराशिभिः ।
प्रयाति परमं धाम सनातनमनुत्तमं ॥ ३८ ॥

ऋष्यशृंगमुखांभोजाच्छ्रुत्वैतत्परमद्भुत ।
मत्वात्मानं परं ब्रह्म रामं नारायणं विभुं ॥ ३९ ॥

ऋष्यशृंगं समाभाष्य ज्ञात्वा धर्मरहस्यकं ।
कृतकृत्यास्ततो जग्मुः स्वाश्रमान्मुदिताननाः ॥ ४० ॥

इदं तंत्रं महद्गुह्यं तारकं ब्रह्मरूपिणा ।
जानकीपतिना प्रोक्तं जगदानंदहेतुकं ॥ ४१ ॥

इति श्रीमदनुत्तरब्रह्मतत्त्वरहस्ये दाशरथीये तंत्रे वेदसारार्थसंग्रहे उत्तरभागे सौभाग्यविद्योदये राजराजविद्यामाहात्म्ये शास्त्ररहस्यकथनं नाम पंचचत्वारिंशो ऽध्यायः ॥

The copyist has added (?from the original MS) five partly corrupt *ślokas*, the first and last of which run thus

श्रीमिद्रद्वारमंडलीमुकुटरीराजत्पदांभोरुहो(?)
यस्यासीद्विबुधः पितामह(रि)निधिः श्रीरत्नसुंदर्यपि ।
माता कृष्णगिरिश्च जन्मधरणी नामापि यशोधरो
भारद्वाजकुलीय(?r कुले) सदारघुपतिः श्रीसुंदरी-
[वल्लभः ॥ १ ॥

शाकेंगाश्वभूपोन्मिते (1676 = A D 1754) श्रावणे मासि कृष्णे च पक्षे तिथौ षष्ठिकायां
गुरौ वेदसारं . . . . . तच्च
लिलेखेह वंशीधरः श्रीशतुष्ट्यै ॥ ५ ॥

[H T COLEBROOKE]

2559, 2560.

1204, 1004. Foll 271 and 174, size 12¼ in by 4¼ in , fairly written in Devanāgari, by two different hands (one of which wrote vol i , foll 1–154), 8–10 lines in a page , modern

Dāśarathīya-tantra, complete , each volume containing one part. [H T COLEBROOKE]

2561.

1442a Foll 134 (numbered 133 , no 108 being double), size 12¼ in by 4¼ in ; indifferent, careless, modern writing , ten lines in a page

Prapañcasāra, a work on the arcana of *Tantric* science and worship, in 36 *paṭalas* , by a writer who signs himself *Ācārya*

Rather incorrect

It begins (somewhat corrected)

सकवरजयपाहे स[1]मभिर्वर्गैर
विरचितसुखवाहा पादमध्यास्यहत्का(?)।
सकलजगदधीशा शास्त्रा विश्वयोनिर्
वितरतु परिशुद्धिं चेतस शारदा व ॥ १ ॥
यथाभवन्नब्रह्मरीश्वरास्या
पुरा प्रधानामलपायसाने।
गुणप्रभिन्ना जगतो ऽस्य सृष्टि
स्थितिप्रयस्यर्णनिविष्टचेष्टा ॥ २ ॥
स्वनिष्पत्ति च कृत्य च ते विचिंत्य यमाविदन।
वक्तारमजमव्यक्तमरूप मायिन विभुं ॥ ३ ॥
मूर्त्वा भासेन दुग्धाब्धौ रूपशखसमाकुले।
महत्त्वपट्टनोत्कीर्णलहरीकणशीतले ॥ ४ ॥
उद्यदादित्यकिरणप्रशोतशिशिरोदये।
पूर्णचंद्रकराभशीप्रतिक्षुभ्रनाशये ॥ ५ ॥० ७ ॥
नोलोत्पलदलप्रस्यां नोलकुंचितमूर्धजां।
अष्टमीचंद्रविवाभललाटामायतभ्रुव ॥ ८ ॥
रक्तारविंदनयनामुन्नसामरुणाधरां।
मदस्मिताधरमुखीं लसन्मकरकुंडलां ॥ ९ ॥

It ends

प्र तिमेष्य च तां महतो गुलिकाम
समरेरपि दर्शनमस्य भवत।
इह सिद्धिरपाम्य भयतखिला
महयानुरतपुण्यकपानसुरा ॥ ९० ॥
इति सिद्धमुनींद्रपयविद्या
परमधर्मामुराक्षरोऽसि।
प्रतिभावितमुत्तमं विधानं
गदितं पुरुषोत्तमस्य विष्णो ॥ ९१ ॥
इति मदुतपूजाख्यानको श्रोषर्द यो
भवति स तु समग्रो मयैश्वर्यलक्ष्मीं।
अपरकृतविपक्षी प्राप्य लोकैकवंद्यो
व्रजति परमनंतं लोकपस्य विष्णो ॥ ९२ ॥

इत्याचार्यविरचिते प्रपञ्चसारे पुरुषाराधनकथनं नाम षट्त्रिंश पटल ॥

Only in a few colophons the contents of the respective chapters are indicated

[H T COLEBROOKE]

2562.

2783a Foll 77, size 11 in by 4½ in, fairly good Devanagari writing, twelve lines in a page

Prapañcasāravivarana, a commentary on the foregoing work, by *Jñānasvarūpa*

Paṭalas 1–16

The first leaf, written in a different hand, contains a page (not the first) of a commentary on some other work

Fol 2 commences in the comment on *sloka* 8 नोलपद्मदलतुल्यां। नोला वक्रा केशा यस्यास्तां। अर्ध चंद्रतुल्यमालां। दीर्घभ्रुव ॥ ८ ॥

Colophon इति ज्ञानस्वरूपविरचिते प्रपंचसारविवरणे षोडश पटल ॥ संवत् १९८५ आश्विनमासे शुक्लपक्षे चतुर्थीवु धवासरे लो० काश्यां मध्ये ॥

[COLL OF FORT WILLIAM]

2563

1442c Foll 11, size 12¼ in by 4 in, careless, modern Devanagari writing, eleven lines in a page

Mahācīnakramācāra, or *Cīnācārasāratantra*—also called *Ācārasāratantra*, or simply *Ācāra tantra*—a treatise, in 7 *paṭalas* on a form of (*Kaula*) *Śākta* worship, represented as being derived from *Vishnu Buddha*, and from China, the illusion of the Chinese origin being kept up by the worshipper being invested during his devotions with twigs of the *mahācīnadruma*

Rather incorrect

It begins (somewhat corrected) देव्युवाच।
महाचीनक्रमाचार सूचितो न प्रकाशित।
इदानीं कथयेशान यदि स्नेहो ऽस्ति मां प्रति ॥ १ ॥
इति पृष्ट पुरा देव्या कैलासशिखरे हर।
चिंतयामास मनसा किंचिदाकुलितेक्षण ॥ २ ॥
इयमस्व(?कु)ठिता भूयो यस्मां प्रेरयति प्रिया।
चीनाचारक्रमं चक्रं तत्प्रकाश्यं कथं मया ॥ ३ ॥

इति गुप्ततरः सो ऽयमाचारः सिद्धिदायकः ।
स्त्रीणां चंचलया बुद्धा कथं गोप्तुं हि शक्यते ॥ ४ ॥

इति संचिंत्य मनसा पुनराह महेश्वरी ।
महाचीनक्रमाचारं ब्रूहि मे परमेश्वर ॥ ५ ॥

शिव उवाच ।

अलं यत्नैरलं यत्नैरलं(!) म[हे]श्वरि ।
चीनाचारक्रमं श्रोतुं विरक्ता भव पार्वति ॥ ६ ॥

स एव पर[मा]चारो न प्रकाश्यः कदाचन ।
गुह्याद्गुह्यतरः साक्षाद्ब्रह्मज्ञानमयः शिवे ॥ ७ ॥

स्त्रीस्वभावेन भवति शश्वत्मां परिपृच्छसि ।
लक्षवारं रिवासि(!) तथापि श्रोतु[मि]च्छसि ॥ ८ ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

यदि चीनक्रमाचारं न मे कथयसि प्रभो ।
प्राणत्यागं करिष्यामि पुरस्ते न संशयः ॥ ९ ॥

इत्युक्तः स तदा योऽसौ रुद्रः कारुणिको महान् ।
महाचीनक्रमाचारं गदितुं संप्रचक्रमे ॥ १० ॥

सर्वदा गोप्य एवायमाचारः सिद्धिदायकः ।
तवानुरोधादेवाहं कथयामि समासतः ॥ ११ ॥

ब्रह्मणो मानसः पुत्रो वशिष्ठो ऽतीव संयमी ।
तारामाराधयामास पुरा नीलाचले मुनिः ॥ १२ ॥

जपन्स तारिणीं विद्यां कामाख्यायोनिमंडले ।
रात्रमासं वर्षाणामयुतं ध्यानतत्परः ॥ १३ ॥

वर्षे ध्यानेन तत्रैर चिरमाराधये(?॰ने) मति ।
नानुग्रहं चकारासौ तारा संसारतारिणी ॥ १४ ॥

चचासौ पितरं गत्वा ब्रह्माणं परमेष्ठिनं । ॰

Brahman then eulogizes the power of *Tārā* which alone enabled him and his divine coadjutors to create, rule and destroy the world *Vasishtha* subsequently tries to conciliate her, and not being successful, he becomes enraged:

चचाल वसुधा सर्वा सशैलवनकानना ।
हाहाकारो महानासीद् देवदेवेषु सर्वतः ॥ ३९ ॥

ततो बभूव पुरतस्तारा संसारतारिणी ।
वशिष्ठस्तु समालोक्य अत्यातीव दारुणः ॥ ४० ॥

तदा देवी वशिष्ठेन शप्ता न फलदा क्वचित् ।
चीनाचारं विना नैव प्रमोदति कदाचन ॥ ४१ ॥

मदीयाराधनाचारं बौद्धरूपी जनार्दनः ।
एक एवं विजानाति नान्यः कश्चन तत्त्ववित् ॥ ४२ ॥

उवाच साधकं श्रेष्ठं वशिष्ठं मुनिनायका(?कं or यिका) ।
रोषेण दारुणमनाः कथं मामशपद्भवान् ॥ ४३ ॥ ॰ ४४ ॥

तद्बुद्धरूपिणो विष्णोः सन्निधिं याहि संप्रति ।
तेनोपदिष्टाचारेण समाराधय सुव्रत ॥ ४५ ॥

तदेव सुप्रसन्ना स्यां त्वयि वत्स न संशयः ॥

इत्याचारतंत्रे (thus also in *paṭ.* 4) प्रथमपटलः ॥

Paṭala II.

ततः प्रणम्य तां देवीं वशिष्ठो ऽसौ महामुनिः ।
जगामाचारविज्ञानवांछया बुद्धरूपिणं ॥ १ ॥

ततो गत्वा महादेशे चीने स मुनिपुंगवः ।
ददर्श हिमवत्पार्श्वे साधकेश्वरसेवितं ॥ २ ॥

सलज्जस्तनभारेण रूपयौवनशालिना ।
मदिरामत्तनेत्रेण विलासोल्लासितेन च ॥ ३ ॥

शृंगाररसवेशेण मनमोहनकारिणा ।
मायालज्जाविहीनेन देवीध्यानपरेण च ॥ ४ ॥

कामिनीनां सहस्रेण परिवारितमीश्वरि ।
मदिरापानसंजातरक्तमंथरलोचनं ॥ ५ ॥

दूरादेव विलोक्यैनं वशिष्ठो बुद्धरूपिणं ।
विस्मयेन समाविष्टः स्मरन्संसारतारिणीं ॥ ६ ॥

किमिदं क्रियते कर्म विष्णुना बुद्धरूपिणा ।
वेदवादविरुद्धो ऽयमाचारः संमतो मया ॥ ७ ॥

इति चिंतयतस्तस्य वशिष्ठस्य महात्मनः ।
चाकाशवा[णी] प्राहाशु मैवं चिंतय सुव्रत ॥ ८ ॥

चाचारपरमो यो ऽयं तारिणीसाधने मुने ।
एतद्विरुद्धाचारस्य मतेनासौ प्रसीद[ति] ॥ ९ ॥

यदि तस्याः प्रसादं त्वमचिरेणाभिवांछसि ।
एतेन चीनाचारेण तदा तां भज सुव्रत ॥ १० ॥

चाकाशवाणीमाकर्ण्य रोमांचितकलेवरः ।
वशिष्ठो दंडवद्भूमौ पपातातीव हर्षितः ॥ ११ ॥

सचोत्थाय[ं]चिरेणासौ कृतांजलिपुटो मुनिः ।
जगाम विष्णोः सन्निधिं बुद्धरूपस्य पार्वति ॥ १२ ॥

चथासौ तं समालोक्य मदिरामदविह्वलः ।
प्राह बुद्धः प्रसन्नात्मा किमर्थं त्वमिहागतः ॥ १३ ॥

चथ बुद्धं प्रणम्याह भक्तिनम्रो मुनीश्वरः ।
नागुः स(?) तारिणीदेव्या निराराधनहेतवे ॥ १४ ॥

तच्छ्रुत्वा भगवान्बुद्धस्तत्त्वज्ञानमयो हरिः ।
वशिष्ठं प्राह तज्ज्ञाने चीनाचाराधिकारवान् ॥ १५ ॥
अप्रकाश्यो हिमाचारस्तादिल्याः(!) सर्वदा भवेत् ।
तत्र भक्तिप्रसादस्मिन्स(!) प्रकाश्य[ः] कदाचन ॥ १६ ॥
तथाचारविधिं वक्ष्ये देव्याः सर्वसमृद्धिदं ।
यस्यानुष्ठानमात्रेण भवाब्धौ न निमज्जति ॥ १७ ॥ ० १८ ॥
स्नानादि मानसं शौचं मानसः प्रवरो जपः ।
पूजनं मानसं दिव्यं मानसं चार्चनादिकं ॥ १९ ॥
सर्व एव शुभः कालो नाशुभो विद्यते क्वचित् ।
न विशेषो दिवा रात्रौ न संध्यायां दिवा निशि ॥ २० ॥
वस्त्रासनस्थानगेहे देहस्पर्शादिवारिणः ।
शुद्धिं न चाचरेदत्र निर्विकल्पं मनश्चरेत् ॥ २१ ॥
नात्र शुद्ध्याद्यपेक्षास्ति नापि मित्रादिदूषणं ।
सर्वदा पूजयेद्देवीमस्नातस्त्वभोजनः ॥ २२ ॥
महानिशि शुचौ देशे बलिं मंत्रेण दापयेत् ।
स्त्रीद्वेषो नैव कर्तव्यो विशेषात्पूजयेत्स्त्रियः ॥ २३ ॥
तासां प्रहारो निंदा च कौटिल्यमप्रियं तथा ।
सर्वदा नैव कर्तव्यमन्यथा सिद्धिरोधकृत् ॥ २४ ॥
स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय एव विभूषणं ।
स्त्रीकुलेषु सदा भाव्यं मनसा स्वस्त्रियामपि ॥ २५ ॥
तद्वस्त्राद्रूषितं पुष्पं तद्वस्त्राद्रूषितं मलं ।
तद्वस्त्राद्रूषितं द्रव्यं महादेव्यै निवेदयेत् ॥ २६ ॥
महाचीनद्रुमलतार्पितः साधकोत्तमः ।
रात्रौ यदि भवेन्मर्त्यं दुर्लभं तस्य किं भवेत् ॥ ॥ २७ ॥
महाचीनद्रुमलतावेष्टनेन च मन्त्रले ।
तस्यापि षोडशांशस्य कलां नार्हति [ते] प्रथाः ॥ २८ ॥
शवासनादिकफलं हृतामेनमवेशनं ।
श्मशानालयवासस्य मुक्तकेशो दिगंबरः ॥ २९ ॥ ० ३० ॥
न तीर्थसेवा चोक्तेषु न नियमो च सर्वदा ।
यतो न बोधदायी न कदाः सर्वमन्तुषु ॥ ३१ ॥
न वैरस्यः न शैवश्च न भीरः न च गाय[ज]ः ।
महाचीनक्रमाचारं शालिनी पः सदा भवेत्(? भवेत्)॥
इत्याचारतन्त्रे द्वितीयः पटलः ॥ ३२ ॥

F. III. शिव उवाच ।
इति श्रुत्वा वचः पुत्रा श्रीबुद्धस्वर्णिनः ।
वशिष्ठः पुनः प्राह कृताञ्जलिपुटो मुनिः ॥ १ ॥
वशिष्ठ उवाच ।
भगवन्देव देवेश तत्त्वज्ञानमय प्रभो ।
महाचीनक्रमाचारः सूचितो भवता मम ॥ २ ॥
प्रधानद्वयमेवास्मिन् मदिरा यो[षि]देव च ।
अनयोः किं प्रधानं तद्ब्रूहि मे परमेश्वर ॥ ३ ॥
बुद्ध उवाच ।
एतस्मिन्परमाचारे तुल्यमेव द्वयं मुने ।
प्रधानं योषितः किंतु देवानां च न संशयः ॥ ४ ॥
यतो हि योषितां देहे सदैवाधिष्ठिता शिवा ।
तस्मात्तं(°सु) विधिवत्पूज्या(°ना) तासां प्राधान्य[म्]
[उच्यते ॥ ५ ॥
वशिष्ठ उवाच ।
ब्रूहि देव विधानं च सर्वदेवमयप्रभो ।
यथा योषित्सु तत्पूजा कृता साधकसत्तमैः ॥ ६ ॥
सर्वासामेव पीठानां प्रधानं योनिपीठकं ।
तत्र संपूज्यतो देवी कठिते(?°नो) च प्रमोदति ॥ ७ ॥ ० ८ ॥
नटिका पालिनी वेश्या रजकी नापितांगना ।
ब्राह्मणी शूद्रकन्या च तथा गोपालकन्यका ॥ १० ॥
मालाकारस्य कन्या च नव कन्याः प्रकीर्तिताः ।
अथवा सर्वजातीनां विदग्धां लक्षणान्वितां ॥ ११ ॥
स्थानीयचतमां(?° यान्यतमां) पुष्पमितासामेव नायिकां ।
सुंदरीं यौवनोन्मत्तां निर्लज्जां चारुहासिनीं ॥ १२ ॥
कृत्वा दिगंबरीं तां च गंधकुंकुमचंदनैः ।
चतुर्लिप्तां मुक्तकेशीं तत्स्वयोनिमंडले ॥ १३ ॥
गुरुशक्तिं समारभ्य पूजयित्वा यतेंगकं ।
पीठपूजां विधायाथ तन्मध्ये पूजयेच्छिवां ॥ १४ ॥
तत्र चावाहनं नैव जीवन्यासो न वा मुने ।
उपचारैः पूजयित्वा चार्घ्यं दत्वा ततः पुनः ॥ १५ ॥
भद्रलिंगे भैरवं च पूजयित्वा महेश्वरं ।
गंधमधायुतैः पुष्पैः होमं कुर्यात्ततः परं ॥ १६ ॥ ० १९ ॥
पूजाकालं विना नैव सुरा देया च साधकैः ।
तादृष्याहीपते दृष्टा पीत्वा च पशुतां व्रजेत् ॥ २० ॥
मांसाभक्ष्यं कुलाचारे साधकः प्रविवेकुरां ।
यस्य कामः पीत्वा मार्गयन्ति भैरवः ॥ २१ ॥

Then a story is told of *Śukra Bhārgava* having once uttered a curse against *Deva Vāruṇī*, the removal of which could only be effected by the [illegible] and the [illegible].

सौत्रामण्यां कुलाचारे सुरां पीत्वा सखेत्सुत् ॥ ३२ ॥
पतितस्य तु तस्यांगे लगति यदि रेणवः ।
तावद्या रेणुसंख्यया देवीलोके महीयते ॥ ३३ ॥
पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा यावत्पतति भूतले ।
उत्थाय च पुनः पीत्वा पुनर्जन्मो(?) न विद्यते ॥ ३४ ॥
पीत्वालिंग्य कुलाचारे प्रमदां यौवनोन्मतां(?ऽदां) ।
कोटिजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नाशयेत् ॥ ३५ ॥
पीत्वा पीत्वा जपित्वा च मुक्तः कोटिकुलैः सह ।
ब्रह्मलोके वसेत् देवि सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३६ ॥
तत्रैव व्यासमाप्नोति न पुनर्जायते भुवि ।
पीत्वा च पूतमिच्छेत्तेनैरोगत्वं लभते ध्रुवं ॥ ३७ ॥ ० ३८ ॥
जायते साधकः श्रेष्ठो महाभोगी महासुखी ।
पीत्वा भोगान्भोजयित्वा सोऽहंहंसस्ततः परं ॥ ३९ ॥
स एव जायते वीरो जीवन्मुक्तो जगत्त्रये ।
चिरजीवी जरामुक्तो विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ ४० ॥ ० ४१ ॥
इति ते कथितं दिव्यं शुक्रशापविमोचनं ।
इति ते कथितं दिव्यं यथा पृष्टा दिगंबरा ॥ ४२ ॥
पूजयित्वा महादेवि मुच्यते सर्वपातकैः ।
एवं देवीमर्चयित्वा किमसाध्यं जगत्त्रये ॥ ४३ ॥ ० ४५ ॥
आरभ्य शुक्लप्रतिपदावधिपक्षदशी भवेत् ।
प्रत्यहं पूजयेद्यस्तु तिथितस्या दिगंबरी. ॥ ४६ ॥
मंत्रसिद्धिर्भवेत्तस्य सत्यं सत्यं न संशयः ।
वीरसाधनकर्माणि दुःखसाध्यानि केवलं ॥ ४७ ॥
सकलं साधनं चेतत्तव स्नेहात्प्रकाशितं ।
गोपनीयं प्रयत्नेन पुत्रेभ्यो ऽपि न दर्शयेत् ॥ ४८ ॥
इत्येव कथितस्तुभ्यं पूजाविधिरनुत्तमः ।
साधनं सर्वथा चैव गोपयेन्मातृजारवत् ॥ ४९ ॥

इत्याचारसारतंत्रे तृतीयः पटलः ॥

P. IV *Buddha*, having given directions to *Vasishtha* regarding vessels and appliances required for worship, eulogizes the occult science, *e g*

सर्वेभ्यश्चोत्तमा वेदा वेदेभ्यो वैष्णवं परं ।
वैष्णवात्परमं शैवं शैवाद्दक्षिणमुत्तमं ॥ ३२ ॥
दक्षिणात्परमं वामं वामात्सिद्धांतमुत्तमं ।
सिद्धांतात्परमं कौलं कौलात्परतरं न हि ॥ ३३ ॥

P V sets forth the eightfold rule of conduct (*samayāshṭaka*), and relates how *Brahman*, being puzzled at seeing the *Munis*, in the *Daruvana*, practising the enormities of the *Kulacara*, betakes himself to *Vaikuntha* to consult *Vishnu*, who then commends the sages' doings as conducive to eternal bliss

P VI teaches the *rahasyam*, consisting in the *pañcatattva*, viz मद्यं मांसं तथा मत्स्यं मुद्रा मैथुनमेव च; the last of which is then further enlarged upon

P VII. The *Asura Vala* defeats the gods, and the *Munis* with *Indra* appeal for help to *Vishnu*, who refers them to *Siva* The latter then teaches *Sakra* how to prepare the *Trailokyavijaya*, the elixir of victory He first enumerates its 21 names, or rather descriptive epithets such as *siddhimūlikā*, *jñānasam...*, *yogada*, *yogamārgapradarśinī*, *brahmasambhūti*, *vijayaprada* Then the recipe

श्वेतरक्तपीतकृष्णपुष्पभेदाच्चतुर्विधा ।
श्वेतपुष्पा ब्राह्मणी च क्षत्रिया रक्तपुष्पिका ॥ ३४ ॥
पीतपुष्पा तु वैश्या स्याच्छूद्रा तु कृष्णपुष्पिका ।
चाद्दृश पञ्चाद्ययेत्तासां विज्ञानीयात्प्रयत्नतः ॥ ३५ ॥
मार्जितानि घृतैरेव चूर्णितानि शिलातले ।
त्रिकटु त्रिफला शुंठी कुष्ठं धान्याककसंभवा ॥ ३६ ॥
शटी तालीसपत्रं च पटोलं नागकेसरं ।
यवानीद्वयमेवोरकद्वयमेव च(?) ॥ ३७ ॥
एतानि समभागानि पुष्करौद्राक्षि(?) चूर्णयेत् ।
गृहीत्वा चूर्णमेतत्तु संविचूर्य तु तत्समं ॥ ३८ ॥
उभयोस्तु समं दद्यात् सिता(?) तन्निप्रमेहदं ।
निश्रयित्वा चतुर्भागसमं मधु घृतं तथा ॥ ३९ ॥
पुनः शिलातले पिष्ट्वा त्रिशतर्षि(?) प्रवर्तयेत ।
स्वर्णपात्रे [तु] पुरतः स्थापयित्वा ततः प्रभात् ॥ ४० ॥
चतुर्भिर्मनुभिस्तस्याः शोधनं समुपाचरेत् ।
निवेद्य तत्र पारदं यथार्थं विशोधयेत ॥ ४१ ॥
संविदे परसंभूते ब्रह्मपुत्रि सदानघे ।
भैरवाणां च दृप्ता त्वं पविधा भव सर्वदा ॥ ४२ ॥

It ends:

एतत्ते कथितं सर्वं विजयाकल्पमुत्तमं ।
प्रमादादचिरादन्यं(!) वाचितं ते भविष्यति ॥ ६१ ॥

इत्युक्तः स मया शक्रो निभवानंदमार्देवैः(?वि° or निर्भरा°)।
भक्त्या परमया मुक्तस्तत्क्षणमुपचक्रमे ॥ ७८ ॥

संवत्सरं प्रतिदिनं प्रयतस्त्रिकालं
शक्रो निषेव्य समया विधिना वरिष्ठं ।
जित्वा बलासुरमभू[द्] दशदेवराजः
संप्राप्य विश्वशमनस्य सलभ्यकामः(!) ॥ ७९ ॥

एतद्रहस्यगदितं परमं निगूढं
कुत्रापि नैव कमनीयमिदं कदाचित् ।
उत्क्रया तव मया ननु पूर्ववृत्तं
दवे(!) त्वयापि विधिना प्रविधीयतां तत् ॥ ८० ॥

इति चीनाचारसारतंत्रे ह[र]गौरीसंविदासंनतिर्नाम सप्तमः पटलः पूर्णमस्तु ॥

See Raj Mitra, Notices, I., p 268, where an *Âcîrasaratantra* in 7 *paṭalas* is described, the MS being, however, defective at the beginning, and concluding with a *mandākrāntā* verse (वामे वामा रणकुशला दक्षिणे चाल्पाने °) not contained in the present MS.

[H. T. COLEBROOKE]

2564.

323. Foll. 79; size 12 in by 4 in; modern Bengali writing, by three different hands, seven lines in a page.

Durgābhaktitaranginī, or *Durgotsavapaddhati*, a manual of the worship of *Durgā*, composed, by *Vidyāpati*, under the auspices of *Bhairavasimha*, brother(?) of *Vîrasimha*, king of Mithila

It begins (with the numbers supplied)

स्वभियाभिजितसिद्धये वन्दितो यः सुरैरपि ।
सर्वविघ्नभिदे तस्मै गणाधिपतये नमः ॥ १ ॥

भक्त्या नम्रसुरेन्द्रमौलिमुकुटप्राग्भारतारस्फुरन्-
माणिक्यद्युतिपुञ्जरञ्जितपदद्वन्द्वारविन्दश्रियः ।
देव्याः कात्यायनीदेव्यदैत्यदलना समित(?सचित-)प्रकृष्टामर-
स्थाराज्यप्रतिभूतपिण्डकरणा(?r विषणुकरणा)गम्भो-
[रदृक् पातु नः ॥ २ ॥

स्वस्ति श्रीनरसिंहदेवमिथिलाभूमण्डलाखण्डलो
भूभृन्मौलिकिरीटरत्ननिकरप्रत्यर्चिताङ्घ्रिद्वयः
आपूर्वापरदक्षिणोत्तरगिरिप्रामाग्रिवाञ्छाधिक-
स्वर्णग्रामणिप्रदानविजितश्रीकर्णकल्पद्रुमः ॥ ३ ॥

विष्णुस्यातनयस्तदीयतनयः प्रौढप्रतापोदयः
संग्रामाङ्गनलब्ध[वैरि]विजयः कीर्त्याप्तलोकत्रयः ।
मर्यादानिलयः [प्र]कामविनयः प्रज्ञा[प्र]कर्षाश्रयः
श्रीमद्भूपतिधीरसिंहविजयी राजत्यमोघक्रियः ॥ ४ ॥

श्रौर्यावर्जितपञ्चगौडधरणीनाथोपनम्रीकृता-
[स्ने]कोत्तुङ्गतरङ्गसङ्गम(?त)सितच्छत्राभिरामोदयः ।
श्रीमद्भैरवसिंहदेवनृपतिर्यस्यात्म(?r.नु)मन्त्या जय-
त्याचन्द्रार्कमखण्डकीर्तिसहितः श्रीरूपनारायणः ॥ ५ ॥

[दैवीभक्तिपरायणः श्रुतिमुखप्रारब्धपारायणः
संग्रामे रिपुराजकंसदलनप्रत्यक्षनारायणः* ।]
विश्वेषां हितकाम्यया नृपवरो ऽनुज्ञाप्य विद्यापतिं
श्रीदुर्गोत्सवपद्धतिं स तनुते दृष्ट्वा निबन्धस्थितिं ॥ ६ ॥

तत्रादौ देवीगृहनिर्माणं। रत्नाकरादिनिबन्धेषु देवीपुराणे ।°

The work consists of two chapters (*taranga*), the first of which (ending fol. 32*a*) treats of the worship of the goddess generally, and the rites prescribed on different days, whilst the second treats of the *Durgotsava*.

It is largely compiled from *Purānas* (esp. the *Devī*, *Kālikā* and *Bhavishya*). Of other authorities may be mentioned: *Gaudanibandha* (ज्येष्ठनक्षत्रयुक्तायां षष्ठ्यां बिल्वाभिमन्त्रणं। सप्तम्यां मूलयुक्तायां पत्रिकायां प्रवेशनं ॥ °), foll. 12*a*, 16*b*; *Durgotsavaddhāre Bhojarājah* (उमाया नवमी प्रोक्ता हरिस्यतिति-थिरेकादशी(!) महापुण्या उमा माहेश्वरी तिथिः ॥) fol 13*a*, *Laghuvyāsa* (वेदाभ्यासाद्वाप्नोति पुरुषार्थचतुष्टय । °), fol 11*b*, *Sāradātilaka*, fol. 36*a*; *Śilpaśastra* (नवपञ्चात्मके स्थाने पूज्या दुर्गा मुमुक्षितः । °) fol 18*b*, *Svarahasya*, fol. 38*a*, *b*, etc.

* This hemistich, omitted by the MS, is supplied from the text given by Mr. G. A. Grierson, Ind Ant. xiv., p. 192, and from Raj Mitra, Notices, v., p. 192, where, however, our *ślokas* 4 and 5 are omitted.

It ends:

सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा नदाः ।
एते त्वामभिषिञ्चन्तु सर्वकामार्थसिद्धये ॥

इति श्रीदुर्गाभक्तितरङ्गिण्यां द्वितीयप्रयोगतरङ्ग. ॥

कारुण्यैकयशंवदा प्रणमतो पाला निरभ्रायते
भीतिभ्यो घनपङ्कलिभरपुषः प्रयाल्यपस्थिका
संसारे स्खलतः समुद्धरति या मोहान्धकारस्थित(? ० राघ
[तान्)
साध्याद्धः शरणागतार्तिशमनी देवी जगत्पावनी ॥

भूपश्रीभवसिंहवंश[? तिलक] श्रीदर्पनारायण[:]
ख्यात्या(?) नन्द[न]नन्दनाधिपतिपतिश्रीधीर(r धीर)-
[सिंहः कृती ।
शक्रश्री(:)सहभूरुपेन्द्रमहिमश्रीभैरवस्याभुनो
दुर्गाभक्तितरङ्गिणी कृतिरियं तस्यास्तु सत्प्रीतये ॥

मर्यादाम्बुनिधि. ◡–◡◡◡– प्रौढप्रतापावधि.
मद्यः सङ्गरसङ्गरङ्गविजयश्रीलम्भदो मन्निधि ।
यस्य श्रीरसमुद्रमुद्रयशसो रामस्य सौमित्रिवत्
श्रीरणमल्लमर्दनो विजयते श्रीचन्द्रसिंहो ऽनुजः ॥ ०

According to the genealogical indications given by the author himself, in several of his works, as well as to the records of the *Maithila* genealogists — cf J Beames, Ind Ant, iv, p 299 seq, G A Grierson, Maithili Chrestomathy (extra number to Journ As Soc Beng 1882), and in Ind Ant, xiv, p 182 seq — *Vidyapati*, the popular poet of Mithila or Northern Behar, flourished in the 15th century The whole line of Mithila kings and queens (during the reigns of several of whom the poet composed his works), is given by the native records as follows

[I *Raja Pandita Kameśvara Thakur*,–his son

II *Bhogeśvara Thakur*,–his brother]

III *Bhava Simha* (*Bhaveśvara*) succeeded in 1348 A D, –his son

IV *Deva Simha*, succ 1385, –his son

V *Siva Simha* (*Rupa Narayana*), succ 1446, –his queen

VI *Lakhima Devi*, succ 1449, –

VII *Visvasa Devi*, succ 1458, –

VIII *Nara Simha* (*Darpa Narayana*), succ 1470, –his son

IX *Dhira Simha* (*Hridaya Narayana*), succ 1471, –his brother(?)

X *Bhairava Simha* (*Hari Narayana*), succ 1506, –his son

XI *Rama Bhadra* (*Rūpa Narayana*), succ 1520, –his son

XII *Kamsa Narayana* (*Lakshminatha*), succ 1532.

Under *Siva Simha* (v) the author wrote his *Purushapariksha*, in the final verses of which (Raj Mitra, v, p 245) he states that the king's father, *Deva Simha*, had a lake made at *Sankuri*, and that his grandfather, *Bhava Simha*, was burnt on the *Vagvati* along with two wives Under *Visvasa Devi* the author composed his *Gangavakyavali* (Oxf, no 708, R M, iii, p 235), and his *Saivasarvasvasara* (R M, vi, p 2) From the introduction to the latter work it clearly appears that *Viśvasa Devi* was the wife of *Padma Simha*, younger brother of *Siva Simha*, whilst the Maithila records (if rightly read) would seem to make her the first of the six wives of *Siva Simha* We may then assume that *Siva Simha*, having died without issue, was succeeded by his queen *Lakhima Devi*, and the latter by *Visvasa Devi*, the wife of the king's (deceased) brother This branch of the line having become extinct with *Siva Simha* (and *Padma Simha*), the throne now fell to their cousin (viii) *Nara Simha* (*Darpa Narayana*), eldest son of *Hari Simha* (or *Hara Simha*), younger brother of (iv) *Deva Simha* Under *Nara Simha* (or *Darpa Narayana*, as he is only called in the introductory verses), *Vidyapati* wrote his *Vibhagasara* (R M, vi,

p 67), whilst for his queen, *Dhīramati* (also called *Dhīrā* or *Hira*, Oxf Cat, no 718), he composed the *Dānavakyāvali* (R M, v, p 137, Bhandarkar, Rep, p 352) This king was succeeded by his eldest son (IX) *Dhira Simha* (*Hridaya Narayana*), and he by his brother (X) *Bhairava Simha* (*Hari Narayana*), for whom (possibly still in the reign of the elder brother) *Vidyapati* composed the work now under notice In the last of the final verses the author also mentions a younger brother of the two kings, called *Candra Simha*, whom, together with a fourth brother, the genealogical chart published by Mr Grierson (Ind Ant, XIV, p 196) makes the son of *Nara Simha* by a second wife This *Candra Simha* would seem to be the Maithila prince under the auspices of whose wife, *Lakhima Devi*, *Misarūmisra's Vivadacandra* (Oxf Cat, no 718) was composed This king's grandfather *Harasimha*, accordingly was entirely different from the *Harasimha* (or *Hari Simha*) *Deva* who, residing at Simraon (Samaragrama), was conquered, in 1322, by *Tughlak Shah*, and, in 1324, founded a new dynasty in Nepal (S Cat, no 1390)

The jurist *Vacaspatimiśra* wrote his *Cintamani* under the patronage of *Harinarāyana* of Mithila, and his *Dvaitanirnaya* under the auspices of *Jaya*,* queen of *Bhairava* (cp Prof Jolly, Zeitsch d D M G, xlvi, p 271), and his *Sraddhakalpa* (Cat no 1700) under *Ramabhadra Rupanarayana* As *Bhairavasimha Harinarayana* did not come to the throne till 1506 A D, *Vacaspatimisra's* date has to be put more than a hundred years later than has hitherto been assumed

Whether the author of the present work and those mentioned above is really identical with the popular poet *Vidyapati* (or *Bidyapati*) seems to me far from certain Mr Grierson (I A, XIV, p 190) has published the text and translation of a copper-plate grant, dated Samv 1455, Śaka 1321, Lakshm-Samv 283 (A D 1399), said to be in the possession of the poet's descendants, by which "the great *Pandit Sri-Vidyapati Thakkura*, glorious as a new *Jayadeva*," is presented by king *Siva Simha* with the village of Bisapi (the modern Bislpi) But, even supposing that *Siva Simha* might have been appointed *yuvaraja* by his father more than 46 years before his father's death, it seems strange that there should be no Sanskrit works of the poet prior to the *Purushaparikshā*, and Mr Beames's suggestion, that there were probably two different writers of the name, seems to me to deserve serious attention It is also desirable that the grant referred to should be carefully examined

Whilst the author of the present and the other works nowhere gives any indication regarding his own ancestry, the poet *Vidyapati* is stated to have been the son of *Ganapati*, son of *Jayadatta*, son of *Dhīreśvara*, son of *Devaditya*, son of *Karmaditya*, son of *Haraditya*, son of *Vishnuśarman*, who is said to have lived at Bisapi

[H T COLEBROOKE]

2565.

1259c Foll 42, size 8¼ in by 5 in, fairly good, clear Devanagarī writing, 12-14 lines in a page

Yogasarasamuccaya, also called (or forming part of the) *Akulagama-mahatantra*, in ten

* She is styled (Oxf Cat, no 648) the mother of *Purushottama* As the identification of the kings themselves can hardly be doubted *Purushottama* would seem to have been another name which *Ramabhadra* (or his brother *Garuda Narayana*) had in his younger days

chapters (*paṭala*), consisting of conversations between *Śiva* and *Pārvatī* on the subject of *Yoga* and the duties of those who practise it. [A.]

Amongst the principal duties of the *Yogins* which can be performed by all classes and castes, the study of the *Vedānta* figures as one; so that under *Yoga* in this connection we have to understand contemplation of the inner self and meditation on metaphysical problems generally, rather than a particular school of philosophy.

It begins:

> आदौ यत्तु त्वया नाथ मुनिसिद्धैरनेकधा ।
> अनंतशास्त्रमायादौ कथितः परमेश्वरः ॥ १ ॥
>
> प्रसन्नो भव(देव B) देवेश भवदुःखविनाशक(°न B) ।
> अनंत(अनेक B)शास्त्रश्रवणादस्माकं भ्रमितं मनः ॥ २ ॥
>
> ममैतत् (केन मे B) कारणं कर्म किं योगः प्रोच्यते [श्रुतौ (स तु B) ।
>
> स योगः (योगस्तु B) षड्विधः प्रोक्तो नानात्वं तस्य [दृश्यते ॥ ३ ॥
>
> अनेकभेदभिन्नाश्चानेकशास्त्रप्रचोदितः (! अनंतभेदभिन्नस्य [अनेकशास्त्रचोदिता B) ।
>
> शास्त्रस्य संगतिर्नास्ति संशयं कथय प्रभो ॥ ४ ॥
>
> नश्यते केन मार्गेण गर्भवासः सुदारुणः(वासस्तु° B) ।
> देवानां परमां मुक्तिं (भक्तिं B) श्रुत्वा सुवचनं (तु व° B) [मुनिः ॥ ५ ॥
>
> प्रोवाच भगवान् विष्णुः सर्वेषां चैव संगतं (संमतं B) ।

नारायण उवाच (B has this before next half-*śl.*) ।

> त्वया हि प्रोक्तमेतच्च(°कथितं यद्वद् B) रहस्यं गुह्यमुत्तमं ।
> अकुलागमनामेदं तत्त्वे ऽहं (अकुलागमकल्पो ऽयं शृणुध्वं) [कथयाम्यहं ॥ ७ ॥
>
> वेदशास्त्रागमैर्विप्राः (°शास्त्रस्य मध्ये तु B) ज्ञानयोगः [प्रशस्यते ।
>
> अनेकभेदभिन्नेन येन (येनैवानेकभेदेन तेन B) सर्वे [विमोहिताः ॥ ८ ॥

मुनय ऊचुः ॥

> सर्वशास्त्राणां मध्ये तु (मुनयः सर्वशास्त्रेषु B) योगमार्गं [निरूपितं ।
>
> तच्छास्त्रं शंभुना प्रोक्तं कुत्र कस्य जनार्दन ॥ ९ ॥

भगवानुवाच (om. B) ॥

> हिमाद्रेर्गह्वरे (हिमाद्रिशिखरे B) रम्ये नानाधातुवि- [चित्रिते ।
>
> अनेकद्रुमसंकीर्णे सहकारोपशोभिते (पुष्पप्राकारशो° [B) ॥ १० ॥
>
> गंगादिसरितस्तत्र सर्वतीर्थनिषेविते ।
> पुण्यदेशे महारम्ये संगमे (मंगले B) निरुपद्रवे ॥ ११ ॥
>
> एकांते विजने रम्ये (गोप्ये B) चित्तस्याह्लादकारके ।
> तस्मिन्मध्ये महादेवो देवानां दैवतं परं ॥ १२ ॥
>
> सिद्धासन(ने B)स्थो भूत्वा योगेषु परिनिष्ठितः ।
> ध्यानस्थश्चिंतयामास [स] शिवं (*r.* °वः) परमेश्वरं (*r.* °रः) [॥ १३ ॥
>
> निरंजनं निराकारं निर्विकल्पं निरूपमं (! A. B.) ।
> परिपूर्णं परं ब्रह्म तस्मिन् लीनो महेश्वरः ॥ १४ ॥
>
> तस्मिन् (क्वचित् B) काले महामाया शांभवी तत्र [आगता ।
>
> समाधिस्थं हरं दृष्ट्वा स्तुतिं चक्रे च (हि B) पार्वती ॥ १५ ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

> नमस्ते विश्वरूपाय विश्वबीजाय (आदिनाथाय विश्व- [नाथाय B) ते नमः ।
>
> सबाह्याभ्यंतरस्थाय नमस्ते विश्वरूपिणे (°धारिणे B) ॥ १६ ॥
>
> सृष्टिस्थितिविनिलयानां (विनाशानां B) त्वमेव (त्वं हेतुः [B) परमेश्वर ।
>
> त्वमेको ऽपि त्रिधा भिन्नो ब्रह्मविष्णुशिवाकृतिः ॥ १७ ॥
>
> नमो रजःस्वरूपाय सत्त्वरूपाय ते नमः ।
> तमोरूप नमस्तुभ्यं (नमस्ते ऽस्तु B) निर्गुणाय नमो नमः ॥ १८ ॥
>
> अध्यात्मविद्याविद्यानां सा विद्या त्वं सुरेश्वर ।
> यया सुविद्यया सिद्धाः प्राप्नुवंति परं पदं ॥ १९ ॥ ° ३१ ॥
>
> [चतुर्विंशतितत्त्वानि पुरुषः पंचविंशतिः । om. A]
> स जीवस्तु (सत्त्वं B) गुणाधीनो मायया मंत्रवाहकः [(संत्र° B) ॥ ३२ ॥ ° ५२ ॥
>
> एवं नानाप्रकारेण पार्वत्या प्रार्थितः शिवः ।
> ध्यानादुपाहृतः प्रातः (°उपरतचित्तः B) स्तुत्वा जातो [महेश्वरः ॥ ५३* ॥
>
> तस्मिन्नवसरे देवी साह्लादा शांभवी कला ।
> महादेवं नमस्कृत्य तथा प्रश्नो स्वयं कृतः ॥ ५४ ॥

* In MS. A the numbers are shifted on by one hemistich (see v. 7 above).

यदयार्थेतां सुरश्रेष्ठ मद्वाक्यं कृपया हर (शिव B) ।
शास्त्रेष्वनतपधान कर्मभिन्ना श्रुता मया ॥ ५५ ॥
मे मतिर्भामिता तेषु किं सत्य तव येऽप्यहं(नत्वराम्यहं B)।
तस्मात्कथय सर्वत्र कारण चेद्शास्त्रयो ॥ ५६ ॥
सर्वेषां चैव शास्त्राणां भेद कि चैक्यवाक्यता ।
पड्दर्शनविवादेष्ठ वितर्का मनसि स्थित ॥ ५७ ॥
कर्मणा लभ्यते मोक्ष कि योग साधनेन च ।
योगश्च (श्चैक B) सर्वशास्त्रेषु प्राप्यते (०स्त्रे मोच्यते B)
[किमनेकधा ॥ ५८ ॥
योगस्य च षडङ्गानि कानि तानि तपोनिधे(तपोधन B)।
कथयस्व महादेव प्रश्नमस्य यथार्थत ॥ ५९ ॥ ० १२३ ॥

II (śl 53) beg देव्युवाच ॥
अद्य मे सफल जन्म अद्य मे सफल तप ।
अद्य मे सफल ज्ञान त्वत्प्रसादाद्वर्षोतके ॥

III (śl 68) देव्युवाच ॥
नानापथजुषां पुंसामेको गम्येति(!) कथ्यते ।
योगगम्य परं ब्रह्म इत्यलौकं वच प्रभो ॥

IV (śl 61) देव्युवाच ॥
पुन पुनर्न पृच्छामि पृच्छामीति पुन पुन ।
अभ्यस्यानिश्चयो नित्य कारुण्य कुरु मे प्रभो ॥

V (śl 16) ईश्वर उवाच ॥
श्रूयतां धर्मसर्वस्व श्रुत्वा चैवावधार्यताम् ।
आत्मन प्रतिकूलानि कर्माणि विविधानि या ॥

VI (śl 28) ईश्वर उवाच ॥
ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतं ।
ब्रह्मैव तेन गंतव्य ब्रह्म कर्मसमाधिना ॥

VII (śl 80) देव्युवाच ॥
देवदेव जगन्नाथ ससारार्णवतारक ।
अधुनोक्तं त्वया शंभो षट्चक्र तत्किमात्मकं ॥

VIII (śl 35) ईश्वर उवाच ॥
इन सर्वं मया दत्तं ज्ञानमध्यात्मकं परं ।
अग्निसाम्गते भंगे शिवदोषास्तरा भय ॥

IX (śl 229) देव्युवाच ॥
चत्वार आश्रमा पूर्वं यथाव[च] त्वमितां हरे ।
अनुक्रमे क्रमो नास्ति भवता दृश्यते मम ॥
It ends
अयं योग सर्वशास्त्रे विज्ञानीयाद् वरानने ।
गुरुप्रसादाज्ज्ञातव्यं रहस्यं अकुलागमे ॥ २२९ ॥

X (śl 75) श्रीईश्वर उवाच ॥
हठमचलपा राजन्(!) विस्तार कथ्यतां त्वया ।
स विभाव्यात्ममध्ये तु योगाभ्यासं च पार्वति ॥

It ends
ज्ञानध्यानविहीनस्य सभवति पुन. पुन ।
जन्मजन्मेषु वैराग्य तदा सद्गुरु दृश्यते ॥ ७३ ॥
प्रत्यक्षो ऽपि परोक्षो ऽसौ जायते मद्भागिनां ।
तस्य योग न ज्ञातव्य — — — — — ॥ ७४ ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन योगाभ्यासं महेश्वरि ।
स्वयबोधस्वरूपेण — — — — — ॥ ७५ ॥

इति श्रीअकुलागमे महातंत्रे योगसारसमुच्चये दशम पटल ॥ ० संवत् १६२८ वर्ष ज्येष्ठवदि १ शनौ चतुर्विंशतिज्ञातीयजातीद् ग्रामे वास्तव्य नर्मदातटे भट्टश्रीरामजीआत्मजेन जगन्नाथभट्टेन स्वावलोकनार्थं परोपकारार्थं च स्वहस्तेन लिखितं अकुलागम पुस्तकं ॥ [H T COLEBROOKE]

2566

1248b Foll 43, size 9½ in by 3⅞ in, good clear Devanagari writing (? of 1678 A D), eight lines in a page

The same work, *paṭalas* I–IX

This MS begins
अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नम ॥ १ ॥
यत्तु त्वादौ त्वया नाथ मुनिशिष्यैरनेकधा ।
अनेकशास्त्रमायादौ कथिता परमेश्वर ॥ २ ॥

It ends
अयं योग सर्वशास्त्रे विज्ञातव्यो वरानने ।
गुरुप्रसादात् ज्ञातव्यं रहस्य अकुलागमे ॥ २२९ ॥

इति श्रीअकुलागमे महातंत्रे योगसारसमुच्चये ईश्वरपार्वती संवादे चतुराश्रमादिकथनं नाम नवम पटल । ० नेपालसंवत ७९८ समये श्रावणशुदिपञ्चम्यां शुक्लपक्षे रविदिने लिखितमिति विघ्नश्वरेण समाप्तं ॥

This date perhaps belonged to a previous MS

The MSS of the *Akulajamalatantra* mentioned in Bühler's Cat of Skr MSS in Gujarat etc, IV, p 202, Peterson, Rep, III, p 390

(judging from the extent) probably contain the same work as the present one

[H T COLEBROOKE]

2567.

1048 Foll 70, size 10½ in by 3½ in, neat, modern Bengali handwriting, seven lines in a page

Kulārṇava mahārahasya, a *Tantra* in seventeen chapters (*ullāsa*)

For a full account of the work see Aufrecht, Bodl Cat, no 147

This MS differs considerably from the next, which, on the whole, agrees with the Oxford MS It begins

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ।
पप्रच्छेशं परानन्दं पार्वती परमेश्वरं ॥ १ ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

भगवन्देव देवेश पञ्चकृत्यविधायक ।
सर्वज्ञ भक्तिसुलभ शरणागतवत्सल ॥ २ ॥

कुलेश परमेशान करुणामृतवारिधे ।
सुपारे घोरसंसारे सर्वदुःखमलीमसे ॥ ३ ॥०

It ends

इति ते कथितं किंचिद्गुरुनामादिवासना ।
समासेन कुलेशानि यो जानाति स पूजकः ॥

रहस्यातिरहस्यानां रहस्योहकुलेश्वरि ।
ऊर्ध्वाम्नायः समाख्यातः समासेन न विस्तरात् ।
कुलार्णवमिदं शास्त्रं मुक्तिदमुपदर्शितं ॥

इति श्रीकुलार्णवे महारहस्ये सर्वागमोत्तमोत्तमे सपादलक्ष ग्रन्थे पञ्चमखण्डे गुरुनामनामनादिकथनं सप्तदशोल्लासः ॥

[H T COLEBROOKE]

2568

839 Foll 62, size 12½ in by 4½ in, legibly written in Devanagari, 10 or 11 lines in a page, modern

The same work, chapters I XVI

It begins

श्रीगुरुं गणपं दुर्गां वटुकं शिवमच्युतं ।
ब्रह्माणं गिरिजां लक्ष्मीं वाणीं वंदे विभूतये ॥

etc, as in the Bodleian MS

It ends

इति श्रीकुलार्णवे महारहस्ये काम्यकर्मकथनं नाम षोडशोः १६ ॥० संवत् १८६१ माघमासे शुक्लपक्षे अष्टम्यां गुरुवासरे पोथी समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2569.

1265 Foll 72, size 7 in by 4 in, fairly written in Devanagari, 11 or 12 lines in a page

Kulapradīpa, a treatise, in verse, in commendation and exposition of *Tantric* doctrines, in seven chapters (*prakāśa*), by *Śivānandācārya*

It begins

गुरुं प्रणम्य प्रथमं ततो ऽह
गणाधिपं श्रीपरदेवतां च ।
मुदे महापातककोटिकानां
निबंधमेकं रचयामि रम्यं ॥ १ ॥

ग्रंथेषु येष्वेषु सदाशिवेन
सविस्तरः श्रीकुलमार्ग उक्तः ।
प्रायः कलौ ते सुलभा न सन्ति
ज्ञानं च तेषां परमं दुरापं ॥ २ ॥

गुरोः कृपा यत्र भवेत्प्रभूता
श्रीदेवतायाश्च महाप्रसादः ।
तस्यैव पुंसः कुलशास्त्रबोधम
ह्यस्यात्र भक्तिर्न खलापनाया ॥ ३ ॥

येषां दृढा भक्तिरिहास्ति शास्त्रे
विदंति सम्यक्सकलं रहस्यं ।
प्राग्जन्म पुण्याद्विमला मनीषा
ते निंदका नास्य भवंति लोकाः ॥ ४ ॥

भीताः पशुभ्यो निजगोपनार्थं
निंदांत कश्चित्कुटशास्त्रमेतत् ।
केचित्तु मिथ्याभिरताः स्वभावा
दीक्षान्न ये ते निरये न यस्तु(?) ॥ ५ ॥ ° ६ ॥

तन्त्रादौ कुलधर्ममहामा । श्रीकुलार्णवे ।०

इति कुलधर्मप्रशंसा। इति॰ प्रथमप्रकाश ॥ fol 7*a*, इति कौलिकप्रशंसा fol 12*a*, इति कुलपूजाप्रशंसा fol 13*b*, इति कुलपूजासमयनिरूपणं। इति॰ द्वितीय प्रकाश. ॥ अथ पूजाद्रव्यनिरूपणं fol 15*a*, इति॰ तृतीय प्रकाश. ॥ अथ कलशस्थापनप्रयोग fol 25*a*, अथ भगास्तोत्रं fol 35*b* इति विजयस्तोत्र fol 36*b*, इति भगाविधानं। इति॰ चतुर्थ प्रकाश ॥ अथ द्वितीयतृतीयचतुर्थमकारनिरूपण fol 37*b*, इति॰ पंचम प्रकाश ॥ fol 45, इति दूतीयागविधि fol 54*b*, इति कुंडगोलादिद्रव्यग्रहणविधि। इति॰ षष्ठ प्रकाश ॥ अथ कुलाचारनिरूपणं fol 56*b* The last chapter treats chiefly of *cakras* It concludes with two couplets quoted from the *Kularnava*, ending ॰कौलो धर्म परमगहनो योगिनामप्यगम्य ॥ इति श्रीशिवानन्दाचार्यविरचिते कुलप्रदीपे सप्तम प्रकाश संपूर्ण ॥ सवत् १९८८ ज्येष्ठसुदी १४ भौमे ॥ श्लोकसंख्या ९८००

The authorities quoted are *Uttaratantra* (fol 51*a*), *Kulacūḍamani* (fol 50*b*), *Kulatantra*, *Kulapancamrita* (fol 40*b*), *Kulamrita Kularnava*, *Tantracudamani* (fol 55*a*), *Deviyamala*, *Pancayamala* (fol 54*b*), *Brahmayamala*, *Bhaiaicūdamani* (fol 43*b*), *Yamalatantra*, *Rudrayamala*, *Lalitavilasa*, *Lingagama*, *Sivagama*, *Samayacaratantra*

[H T COLEBROOKE]

2570

1579 Foll 345 size 18¾ in by 4⅝ in, good clear Devanagari writing of the latter part of last century, 8, in the latter part 10 or 11, lines in a page The peculiar nature of the paper, as well as the character of the writing in the latter part of the MS (from fol 284) point to Nepalese origin

Merutantra so called because it is supposed to overtop all the other *Tantras*, of which *Siva* says he composed 108 in all (foll 2*a* 8*b*)

In the form of conversations between *Siva* and *Parvati* it puts forth its teachings and precepts before an assembly of gods and ... who have taken refuge on mount Meru from the persecutions of *Jalandhara*, and who hope to obtain safety by a knowledge of "*Mahakala*" and "*Mahamaya*" It is of the mixed order of *Tantras*, professing to give laws to the *Vamamargins* as well as to the *Dakshinamargins*

It begins (with the numbers added)

यमासाद्दिवाभाति न च भाति कदापि सत ।
यस्मिन् ज्ञानेन सा भाति तस्मै तस्मै नमो नम ॥ १ ॥
जलंधरेण विजिते सुरासुरनरे ऽखिले ।
सूक्ष्मरूपेण ते सब महेशशरणं गता ॥ २ ॥
दिव्यान्यब्दसहस्राणि समाधिस्थं विलोक्य तं ।
प्रार्थिता चार्चिता तैस्तु वामदक्षिणमार्गिभि ॥ ३ ॥
उमा तदा योधयुता नत्वा तं सम्यजिज्ञपत् ।
ध्यायति विधिहर्याद्यास्त्वां त्व ध्यायसि कं पुन ॥ ४ ॥
मां वदंति परां शक्तिं त्वां वदंति परं शिवं ।
आवयोरपि किं ध्येय तत्त्वं मे कृपया वद ॥ ५ ॥
इति श्रुत्वा वचस्तस्या स्मित्वा किंचिन्महेश्वरः ।
उपवेश्य विधीन्द्रादीन वाक्यमेतदुवाच ह ॥ ६ ॥
नराणां परम पूर्णायु सौरा शतं समा ।
तदन्द देवयोनीनां दिनमायुश्च तच्छतं ॥ ७ ॥
वृष्यते परमं तस्य मान कलियुगस्य तत् ।
धर्माधिसाधर्मपूर्णं धर्मांशो तं प्रमाणत ॥ ८ ॥
इदं भूशैलनिहतमैंद्रायुर्मानव परं ।
कृतप्रमाणमब्द तु समय कायपूरक ॥ ९ ॥
एवमिंद्रैरिंद्रसंख्यैर्ब्रह्मणो दिनमुच्यते ।
या ध्यायते महामाया मया तेज्ञासनिर्गम (!) ॥ १० ॥
प्रपञ्चो ब्रह्मदिवस कुम्भको रात्रिरस्य तु ।
एव तस्या घटिकया धर्मैकं विधे स्मृतं ॥ ११ ॥
षटीशतमितं तस्या ब्रह्मा जीवति कीटवत ।
पद्ममेकं शतीरूपा मुञ्ज कृष्ण तु पार्वती ॥ १२ ॥
चतुर्मात्र हरिर्जीवेद्धर्मीमात्रमह शिव ।
एवं सा शतवर्षा वै महाकालस्य गेहिणी ॥ १३ ॥
सर्वैकचुकवद्देहं त्यक्त्वा त्यक्त्वा पुनर्युवा ।
स सदैव युवा तिष्ठेत्समया विपर्ययीकृत ॥ १४ ॥
एव श्रुत्वा वचस्तस्य देवी ब्रह्मा हरि सुरा ।
अहंकारस्य विलय कृत्वा भीता नता पुन ॥ १५ ॥

देवा ऊचुः ॥

त्राहि त्राहि महादेव शरणागतवत्सल ।
साहंकारा वयं मूढा ईश्वरा इति वादिन ॥ १६ ॥
निर्जिता अपि निर्लज्जा जलंधरवधैषिणः ।
मशकाश्च वयं देव न च त्वं मशकायसे ॥ १७ ॥
यस्या अग्रे मापि यस्य पदार्धांशेन नो समा(?) ।
महाकालः कथं ज्ञेयः कथं मुक्तिर्भवेदिह ॥ १८ ॥
मुक्तय' कतिधा देव येषां का किं च साधन ।
तदास्माकं यदि कृपा देव्यां विष्णौ सुरेषु च ॥ १९ ॥

ईश्वर उवाच ॥

ज्ञायते तत्प्रभावेन सकल देववाक्यतः ।
पुनर्मोहयते बुद्धिं तस्य माया दुरत्यया ॥ २० ॥
मया कृतानि तन्त्राणि अस्यपाष्टोत्तरं शतं ।
येन येन प्रार्थितो ऽहं देवी समार्चिता मया ॥ २१ ॥
देवैरेभि. प्रमथैर्देवैस्तत्तन्मोक्षश्चतुर्विध. ।
येन मार्गेण भवति स स मार्गः प्रकाशितः ॥ २२ ॥

तत्रापि तांत्रिका देवा अहंकारेण मोहिताः ।
अन्यान्देवानिन्दन्ति षट्कर्मनिरता' सदा ॥ २३ ॥

कलिना हतसौभाग्या' स्थाने माने च मैथुने ।
जायते निरतास्तेन निर्धना प्रेतरूपिणः ॥ २४ ॥

दृश्यते ते कलौ तस्माद्वरयद्भिः सम्यगीरित ।
वेदसार धर्मसार तंत्राणां हृदय पर ॥ २५ ॥

महाकालेन यत्प्रोक्त पञ्चमीमुक्तिसाधनं ।
सर्वेषां मेरुतां यात तत्र मेरुसहित ॥ २६ ॥

गृह्णंतु तद् दृश्यमान मनो दत्त्वा पृथक् पृथक् ।
पृच्छया निजमदेह दूरीकुर्वत्वशङ्किता ॥ २७ ॥ °

Some idea of the contents of the work may be formed from the colophons of the different chapters (*prakasa*) 1 (fol 5*a*) *vyavasthapra lasa*, 2 (fol 13*b*) *samslara*, 3 (fol 34*a*) *diksha*, 4 (fol 39*a*) *homavidhi*, 5 (fol 72*a*) *ahnika* (i e *amnayanam rahasyam*), 6 (fol 94*a*) *purascarya*, 7 (fol 102*a*) *siddhisthirilarana*, 8 (fol 107*b*) *mudralakshana*, 9 (fol 114*b*) *parthivapujavidhi*, 10 (fol 148*a*) *purascarya laulikacara*, 11 (fol 177*a*) *lalisamsthitam savidhimantrakathanam*, 12 (fol 193*a*) *vedamantra*, 13 (fol 202*a*) *navagrahakathana*, 14 (fol 208*b*) *pratyangiramantrakathana*, 15 (fol 217*b*) *vaidikayantrakathana*, 16 (fol 224*a*) *dakshinamnayaganapatimantra*, 17 (fol 245*a*) *ūrdhvamnayaganapatimantra*, 18 (fol 250*b*) *purvamnayaganapatimantra*, 19 (fol 268*a*) *paścimamnayaganapatimantra*, 20 (fol 272*a*) *uttaramnayaganapatimantra*, 21 (fol 275*a*) *suryamantra*, 22 (fol 279*a*) *navagrahamantra*, 23 (fol 314*a*) *brahmyadyashtasaktimantra*, 24 (fol 319*b*) *daśadigiśamantra*, 25 (fol 321*a*) *dipavidhi* The 26th *prakasa* is left unfinished, breaking off after v 993

A MS described in the Cat of Skr MSS in the N -W Prov, pt vi, p 56, is stated to consist of 35 chapters

[H T Colebrooke]

2571.

721d Foll 27 (besides a *śuddhapattram* to fol 8), size 16 in by 5 in, clear, some what small, modern Bengali writing, thirteen lines in a page

I Foll 1–8*a* *Bijavyakarana mahatantra*, a *Tantric* tract, in six chapters, consisting of speculations on the mystic value of the letters of the alphabet, a mystery the knowledge of which is represented as containing the germ of the whole visible and invisible universe The revelation is, as usual, made by *Mahadeva* to his inquisitive consort

It begins

नत्वा ज्ञानमयीं देवीं कालीं ब्रह्माण्डमूर्तिकां ।
बीजं बीजार्थकं यत्तु शिव आह यथार्थं ॥ १ ॥

श्रीपार्वत्युवाच ॥

हे नाथ जगदाधार शम्भो संसारतारक ।
यत्पृष्टास्म्यद्य देवेश तन्मे वक्तुं त्वमर्हसि ॥ २ ॥
श्रुत व्याकरणं देव तर्कं षड्दर्शसूचक(?तर्कपद°) ।
पातञ्जल विशेष च सांख्यं वेदान्तकं विभो ॥ ३ ॥
सरहस्यं सोपदेश सर्वमेतद् यथोचितं ।
आगमं निगमं यामि नैगमं वेदमेव वा ॥ ४ ॥

वेदार्थमथ तन्त्रं च यन्त्रं तदुपासकं ।
तत्त्वार्थमथ तत्त्वं च आभासं विहितं चितेः ॥ ५ ॥

चितेर्महाभासमथ चात्मज्ञानं स्वनुष्ठितं ।
तोयविम्बसमं देहं गेहं वाथ निरर्थकं ॥ ६ ॥ ° ११ ॥

तत्तदन्यच्च मे देव सर्वं कथितवान् पुरा ।
अधुना संप्रवक्ष्यामि दासीत्वात्तव धीमतः ॥ १२ ॥

अतिगुप्ततरं वत्से तुभ्यं काशीपते वद ।
नो चेत् प्राणान्परित्यज्य यास्यामि ब्रह्म शंकरं॥१३॥°३३॥

Mahādeva at first refuses to reveal to her this mystery of mysteries, but is at last obliged to yield.

शृणु देवि महेशानि कथां कामदुघां नृणां ।
देवानामपि देवेशि सेन्द्रादीनां दिवौकसां ॥ ३४ ॥

आदौ वर्णं वदाम्यद्य स्वरं हलविसूचकं ।
ततो युग्मं वदामि त्वां त्रियुग्म वा चतुष्टयं ॥ ३५ ॥ °

Śiva constantly uses the form *dehi* (देहि दुर्गे, प्रिये देहि etc) which the commentary (*śl.* 40) explains by जानीहि.

The last page, containing a few *ślokas* and the colophon, was written by a different hand

It ends:

श्रुत्वा शिवस्य वचनं शिवा दुष्टघनाशिनी ।
नत्वा शम्भुं गतोन्मादा स्वकीयं गृहमागता ॥ ४४ ॥

इत्युमामहेश्वरसंवादे महागुह्ये सर्वशास्त्रोद्धारे ज्ञानकाण्डशेष-रहस्ये सर्वकामदे महागमे त्रिशतषष्टितमो गणः समाप्तः ॥

On the back of the last leaf Colebrooke's *Pandit* calls the work *Śivavyākarana*, for which see no 2573

II Foll 8b–27 [*Mahātantra-*]*Bhāvārthadīpikā*, a commentary on the foregoing tract, by *Rāmānanda Devaśarman Vācaspati Bhaṭṭācārya*, a resident of the country of Khiri, then ruled over by *Caitanyasimha* (*Mallamahīndra*)

It begins ओं गणेशाय चंद्राय नमः ॥

नत्वाद्य कालीं मुण्डालीं* श्रीरामाश्रयवन्दितां ।
धीमन्माकरणादीनां टीकां वच्मि यथामति ॥

* मुण्डानां मालिः पङ्क्तिर्विद्यते यस्यास्तां । comm.

श्रीलरामानन्ददेवशर्मा रामपदाश्रयी ।
अत्ययोग्यो ग्रन्थकृतौ मन एतत् प्रवर्तितः† ॥
यावन्ति ग्रन्थसाराणि सन्तीह जगतीपतेः ।
तेषां सारं समुद्धृत्य शिवेनैतत् कृतं पुरा ॥ °

It ends:

इत्युमामहेश्वरसम्वादे इत्यादयो व्यक्तविशेषणकाः ॥ ° ॥

आगमानां समाकृष्य सारं सारं यथामति ।
कृता टीका मया यत्नात् पठध्वं भावुकाः सदा ॥
श्रीमन्मल्लमहीन्द्रसन्ततिवरश्चैतन्यसिंहो नृपो
धीरः सत्यपरायणो हरिरतो निर्लोभको निःस्पृहः ।
तद्देशे खिरिसंज्ञके‡ निवसति श्रीरामनामा कविः
श्रीमद्रुद्रनिदेशतो विरचिता टीका सता गृह्यतां ॥
प्रकाश्या यत्नपासेन टीकेयं देवदुर्लभा ।
रुद्र त्वं पाहि सततं मच्छिष्यं तनुसंज्ञकं ॥
तद्विद्या वर्धतां नित्यं सदास्तु तन्मतिर्मयि ।
इत्येवं प्रार्थयामि त्वां न चान्यद्विषयं निजं ॥
नाहं द्विजाचाररतो नातिविद्याविनोदधीः ।
न तपस्यायुतो नित्यं न नित्यं गुरुपूजकः ॥
शुद्धाशुद्धौ द्विजौ तुल्यौ तव वेदानुशासनं ।
इति त्वं परिसंभाव्य जायते ते कृपा यदि ॥
श्रीमद्रामपदे भक्तिं देहि रुद्र नमोऽस्तु ते ।
तया मे धर्मकामार्थमोक्षाः संयान्ति सिद्धतां ॥
तथा भार्यापुत्रपौत्रप्रपौत्रेभ्यः प्रदीयतां ।
न धनं प्रार्थये रुद्र न सुखं वनितादिजं ।
तुभ्यं पूजा राम भक्तिर्मरणं जाह्नवीजले ॥

इति श्रीरामानन्दवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता महातन्त्रभावार्थदीपिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE]

† ?अत्ययोग्योऽपि सन् एतद्विषये अर्थात् टीकाकरणविषये मनः प्रवर्तितमित्यर्थः । इति योजना । ननु अत्ययोग्यपदस्य कोऽर्थ इति चेत् । योग्यो ऽर्हः । न योग्यो ऽयोग्य इति° comm.

‡ तन्नामधेयग्रामे स निवसतीति ननु स ग्रामः कस्य देशो विषय इति चेदाह° श्रीमन्मल्ल° । अत एव मल्लो नाम वंशविषयः । अत एव मल्लेषु मल्लवंशेषु ये महीन्द्रा राजानस्ते मल्लमहीन्द्रा इति विग्रहः । ° तेषां सन्ततीनां मध्ये वरः श्रेष्ठः चैतन्यसिंह(?) इति चैतन्य इति कृत्वा संज्ञा यस्येति । ते चानित्या इति क्रमस्यानिषेधः । ° comm.

2572.

721e Foll 28, size 16 in by 5 in, clear, modern Bengali writing, foll 13-21 by the same hand as the preceding MS, the rest by a different hand, 13-15 lines in a page

A commentary (*tippani*), entitled *Bhedika*, on *Ramananda's Bhavarthadipika*, by his pupil *Ramatanu Sarman*

It begins

प्रणम्य विघ्नेशगुरुरमाख्य(? r रमेशं)
श्रीरामचन्द्र त्रिजगद्वरेण्य ।
श्रीरामवाचस्पतिपादसार.
श्रीरामतन्वाह्वक एतदिच्छ:(?) ॥
मूको भवति वाचाट खञ्ज सिन्धुतरे क्षम ।
श्रीगुरो कृपया भूयात् शिवेनोक्तं कदा मुधा ॥
बीजव्याकरण यत्तु त्रिषु लोकेषु दुर्लभं ।
अपारसिन्धु जानीहि पारापारविवर्जित ॥
तस्यैव पारापारे मे गुरु शक्तो ऽपि लक्ष्यते ।
दीपिकेषा कृता येन धन्या मान्या सुरैरपि ॥
तस्याधरसुधापानशालिना कारुरूपिणा(?) ।
वितन्यते मया किञ्चिद्विभाव्य गुरुपादुकां ॥

अथ विघ्नध्वसाय ओं गंधाय चंद्राय नम इति टीकाकृता आदौ लिखितं । तस्यार्थ यथा ग गणेशे इति कोषे वक्ष्यति संप्रदाने ध इति च कारकपादे विधास्यति एवं चं चतुर्वर्गसाधने इति च । अत एव उभयत्र चतुर्थ्येकवचनेन साधनीयं चतुर्वर्गप्रदाय गणेशाय नम इति निष्कृष्टार्थे ॥ °

The title is given in full on fol 21*b* इति श्रीरामतनुशर्मणा श्रीगुरुचरणप्रमाणकेन विरचिता शैवव्याकरणीयमंमहभावार्थटीकाटिप्पनी भेदिकेति ॥

It ends सम्प्रदानसंज्ञासंधे हित्वा भक्तेराधिक्यता दर्शयन्नाह पुनर्भक्तिरिति जाह्नवीजले मरणमिति च प्रार्थनाविराम ॥ इति श्रीरामतनुशर्मणा गुरुपदसारेण विरचिता मन्त्राध्यायटिप्पनी भेदिका समाप्ता ॥ [H T COLEBROOKE]

2573.

364 Foll 271, size 9½ in by 4 in, careless, modern Devanagari writing, eight lines in a page

Tantraratna, or *Tantraratnadipika*, a compilation of extracts from the principal *Tantras*, on religious rites and ceremonies, by *Krishna Vidyavagisa Bhattacarya* of Navadvipa

It begins

नित्यानंदां परां वंदे ब्रह्मरूपां गुणाश्रयां ।
सर्वभूतमयीं देवीं श्रीमत्त्रिपुरसुंदरीं ॥ १ ॥
पुराणकारिण वंदे गणेश पार्वतीसुत ।
यस्य स्मरणमात्रेण विघ्ना दूरीभवति हि ॥ २ ॥
गुरुदेव नमस्कृत्य — — — सर्वशारद ।
यस्य पादरजोभिश्च तीर्थस्नानफल लभेत् ॥ ३ ॥
आगमांबुनिधिमथनोद्धतं सस्कृत निजगुरूपदेशत ।
तन्त्ररत्नमिदमुत्तमं बुधा भावयध्वमपहाय मत्सरं ॥ ४ ॥
असख्या त्रिपुरा देवी असख्याता च कालिका ।
वागीश्वरी तथासंख्या तथा च अकुलाकुला ॥ ५ ॥
मातंगिनी चान्नपूर्णा विमला चण्डनायिका ।
त्रिपुरैकजटी दुर्गा या चान्या कुलसुंदरी ॥ ६ ॥
वैष्णव गाणपत्यं च महासौरमतं तथा ।
शैवं शंकरजात च यत्किंचिद्गृहसंभवं ॥ ७ ॥ °

With the verses which follow, compare Prof Bhandarkar's extracts from the *Vamakesvara tantra*, Rep 1883 84, pp 87, 375, and Aufrecht, Cat Bodl, no 169

चतुःषष्टिश्च तन्त्राणि मातृणामुत्तमानि च ।
महामायाशंबर च योगिनीजालशंबरं ॥ ८ ॥
[तत्त्वशंबर]कं नाम भैरवाष्टकमेव च ।
बहुरूपाष्टकं ज्ञानं जामलाष्टकमेव(r याम०) च ॥ ९ ॥
तत्त्वज्ञान(चन्द्रज्ञानं Bh , A) वासुकिं च महासमोहनं तथा ।
महाशख(महोच्छुष्मं Bh) महादेवं वातुलं च लयोत्तरं ((नयोत्तरं Bh) ॥ १० ॥
ध्रुवभेदं (हृद्भेद Bh , A) मातृभेदं च गुह्यतंत्रं(गु० Bh , A) च कामिकं ।
कलापद(कलावादं A , कालपादं Bh) कलासारं ((कालसारं Bh) तथान्यत्कुब्जिकामतं ॥ ११ ॥
लयोत्तरं(न० Bh , ? मतोत्तरं A) च वीणाख्यं(योतद्द Bh , वीणातनं A) तोतलं तोतलोत्तरं ((तोत्र० Bh , चोट० A) ।
पंचामृतं रूपभेदं भूतोड्डामरमेव च ॥ १२ ॥

कुलसारं कुलोड्डीशं [कुलचूडामणिं तथा] ।
तंत्रं विद्यात्मकं (सर्वज्ञानोत्तरं चैव Bh., A.) देवि
[महापिचुमतं (महापिशमतं Bh.) तथा ॥ १३ ॥
महालक्ष्मीमतं देवि सिद्धयोगेश्वरीमतं ।
कुरुपिकाख्यं देवि रूपिकामतमेव च ॥ १४ ॥
सर्ववीरमतं देवी (r. °वि) विमलामतमेव च ।
पूर्वपश्चिमदक्षं च उत्तरं च निरुत्तरं ॥ १५ ॥
तंत्रं वैशेषिकं ज्ञानं वीरावलिमथापरं ।
अरुणेशं मोहिनीशं (आ° मोदनेशं Bh.) विशुद्धेश्वरमेव [च ॥ १६ ॥
एतदादीनि तंत्राणि परिलोक्य विचार्य च ।
वैदिकान्वयसंभूतनयद्वीपनिवासिना ॥ १७ ॥
श्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्येण धीमता ।
तंत्राणां सारभूतं च तंत्ररत्नं प्रतन्यते ॥ १८ ॥
हयग्रीवं ॥
जैमिनिः सुगतश्चैव नास्तिको नग्न एव च ।
कपिलश्चाक्षपादश्च षडेते हेतुवादिनः ॥ १९ ॥ ०

According to Rāj. Mitra, Notices, i., p. 126, the work consists of five *paṭalas*, treating resp. of secret congregation, time for initiation, mystic diagrams, rituals, and regulation of the breath and gesticulation during worship.

In the present MS., which is not punctuated, the following divisions have been noticed:

इति वैदिकश्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिते तंत्ररत्ने चक्रनिचारो नाम प्रथमपटलः ॥ अथ मासादि निर्णयः ॥ fol. 18*b*, इति दीक्षाविधिः । अथ पुरश्चरणं fol. 83*a*; अथ जपमालासंस्कारः fol. 109*b*; इति शिवावलिः । अथ श्यामाचाराः । fol. 137*a*; इति कालीसपर्या । अथ नित्यहोमविधिः fol. 165*a*; इति भैरवतंत्रे भैरवभैरवीसंवादे कालीकवचं (36 verses) fol. 167*b*; इत्युत्तरतंत्रे कालीप्रस्तावे कालीभैरवसंवादे दक्षिणकालिकाकवचं (83 vv.) fol. 172*a*; इति महाकालविरचितं श्रीदक्षिणकालिकासहस्राख्यं स्तोत्रं (22 vv.) fol. 174*b*; इति कालिकाकुलसर्वस्वे शिवपरशुरामसंवादे कालिकानामसहस्रं (स्तोत्रं 221 vv.) fol. 180*b*; इति तारामंत्रप्रकरणं । अथ ताराप्रमता fol. 215*b*; इति शांतिस्तोत्रं (11 vv.) इति श्रीनन्दतंत्रे परम° [illegible] fol. 235*b*; इति शिवशासने तारास्तवः (. . . 237*b*; इत्येकवीराकल्पोक्ततारास्तवः (27 vv.) fol. 239*a*; इति श्रीशंकराचार्यविरचिता ताराष्टकटिका (31 vv.) fol. 241*b*; इति योगिनीमते ताराकवचं (28 vv.) fol. 243*a*; इति भैरवतंत्रे भैरवभैरवीसंवादे ताराकल्पे त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं (39 vv.) fol. 245*b*; इति गोरक्षसंहितायां नीलसरस्वतीकवचं (60 vv.) fol. 249*a*; इति श्रीहरगौरीसंवादे श्रीतारायाः कुलसर्वस्वनाम स्तोत्रं (189 vv.) fol. 259*b*; इति महाचीनक्रमः fol. 260*b*; इति कुमारीपूजा । अथ चितासाधनं fol. 265*b*.

It ends:

एवं शतत्रयादूर्ध्वं देवान्वै तर्पयेत्ततः ।
आनंतर्पणशून्यस्य न स्याद्देवस्य तर्पणं ॥
इत्यनेन विधानेन सिद्धिं प्राप्नोति निश्चितं ।
इह भुक्त्वा वरान्भोगानंते याति हरेः पदं ॥
इति वीरसाधनं ॥ Apparently incomplete.

The leaves are marked त° दी° or तं° र° दी, or तं° र° का; and on fol. 1*a* Colebrooke calls the work *Tantradīpikā*.

[H. T. Colebrooke.]

2574.

1582. Foll. 294; size 18¾ in. by 5¼ in.; good Bengali handwriting of 1790 A.D.; 8 or 9 lines in a page.

Tantrasāra, a summary of *Tantric* cult, compiled by *Krishṇānanda Vāgīśa Bhaṭṭācārya*.

It begins:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिसुरवन्दितं ।
गुरुं च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता ॥
तन्त्रद्रुमपगताद्याख्यावाचनार्थं प्रतिपद्य च ।
लौकिकार्थं च संक्षेपात् तन्त्रसारः प्रतन्यते ॥

fol 199*b* इति॰ तृतीयः(!) परिच्छेदः (but द्वितीयः MS B, fol 157*b*), III, fol 252*b* इति स्तवककवच-परिच्छेदः ।

The MS is preceded by a leaf of diagrams, and three leaves containing a list of contents

It ends (cf Notices, ii, p 326)

वेदार्थशास्त्रविपरीतविलोकनेन
प्रायोभवद्यमनलोपमपेक्ष्य मातः ।
तद्गूढकूटविशदीकरणेषु जातान्
मातः क्षमस्व तव पादयुगेषु याते ॥

यद्यन्मया नाथ विमूढबुद्ध्या
स्पष्टीकृतं गुह्यतमं तु तन्त्रे ।
क्षन्तव्यमेतत् करुणानिधान
क्रोधो न चार्हः खलु पामरेषु ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यविरचिततन्त्रसारः समाप्तः ॥

शाके पक्षशशाङ्कसप्तशशभृन्माने भवानीपदा-
म्भोजद्वन्द्वमनुध्य सुरसुरद्रैपिवन्नैर्वन्दिते ।
नत्वा फाल्गुनिकद्वितीयदिवसे ऽष्टम्यां तिथौ भार्गवे
वारे मोचनशर्मणा विलिखिता यत्नादियं पुस्तिका ॥

यत्नेन लिखिता पुस्ती येनेयं ह्रियते मम ।
जननी विट्चरी तस्य जनकश्चापि विट्चर' ॥

शकाब्दाः १७१२ ॥ श्रीराममोचनशर्मणः स्वाक्षरमिद ॥ श्रीश्रीअनुपूर्णायै नमः ॥

The statement of the Berlin MS, that the work was revised by (*Bhairava*) *Amritananda*, would seem to refer only to that MS which commences differently from the others

[?]

2575.

1200 Foll 255, size 12½ in by 4¼ in, carefully written, in Devanagari, towards the end of last century, by *two or three* different hands, eleven lines in a page

The same work

[H T COLEBROOKE]

2576.

2055 Foll 193, size 11¼ in by 5¾ in, Devanagari writing of the early part of last century, twelve lines in a page

Mantramahodadhi, an exposition of *Tantric* worship, in 25 chapters (*taranga*), composed, under the patronage of king *Lakshminrisimha*, in Samvat 1645, by *Mahidhara*, son of *Rama bhakta*, and grandson of *Ratnakara*, with the author's own commentary entitled *Nauka*

See Aufrecht, Cat Bodl, nos 154, 155, and the Benares edition of 1862 [GAIKAWAR]

2577.

1332 Foll 137+74, size 11¾ in by 3¾ in, Bengali handwriting of the early part of last century, ten lines in a page

Mantramahodadhi, followed by the commentary written separately Some leaves in the latter having apparently been lost, have been replaced in Devanagari

[H T COLEBROOKE]

2578.

1508b Foll 68 (of which foll 1, 6 and 7 are missing), size 11¾ in by 4¼ in, indifferent Devanagari writing of 1799 A D, thirteen lines in a page

Mantramahodadhi, without the commentary

[H T COLEBROOKE]

2579

1442d Foll 58 (fol 9 of which is missing, while fol 29 is double), size 12¼ in by 4 in, indifferent, modern Devanagari writing (foll 28 and 29*a* by a different hand), eleven lines in a page

Mahidhara's Nauka without the text

Rather incorrect

कुलमार्ग कुलोड्डीश [कुलचूडामणिं तथा] ।
तंच विश्वात्मकं (सर्वज्ञानोत्तरं चैव Bh , A) देवि
[महापिचुमतं (महापिशमत Bh) तथा ॥ १३ ॥

महालक्ष्मीमतं देवि सिद्धयोगेश्वरीमत ।
कुरूपिकाष्टकं देवि रूपिकामतमेव च ॥ १४ ॥

सर्ववीरमते देवी (r ०वि) विमलामतमेव च ।
पूर्वपश्चिमदक्ष च उत्तरं च निरुत्तरं ॥ १५ ॥

तत्र वैशेषिक ज्ञानं वीरावलिमथापरं ।
चरुणेशं मोहिनीश (चा० मोदनेश Bh) विशुद्धेश्वरमेव
[च ॥ १६ ॥

एतदादीनि तंत्राणि परिलोक्य विचार्य च ।
वैदिकान्ययसंभूतनवद्वीपनिवासिना ॥ १७ ॥

श्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्येण धीमता ।
तत्राणां सारभूत च तंत्ररत्न प्रतन्यते ॥ १८ ॥

हयशीर्षे ॥
जैमिनि सुगतश्चैव नास्तिको लग्न एव च ।
कपिलश्चाक्षपादश्च षडेते हेतुवादिन ॥ १९ ॥ ०

According to Raj Mitra, Notices, I, p 126, the work consists of five *patalas*, treating resp of secret congregation, time for initiation, mystic diagrams, rituals, and regulation of the breath and gesticulation during worship

In the present MS, which is not punctuated, the following divisions have been noticed

इति वैदकश्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिते तंत्ररत्ने चक्रविचारो नाम प्रथमपटल ॥ अथ मासादि निर्णय ॥ fol 18*b* इति दीक्षाविधि । अथ पुरश्चरणं fol 83*a*, अथ जपमालासंस्कार fol 109*b* इति शिवावलि । अथ श्यामा चारा । fol 137*a*, इति कालीसपर्या । अथ नित्यहोमविधि fol 165*a*, इति भैरवतंत्रे भैरवभैरवीसंवादे कालीकवचं (36 verses) fol 167*b*, इत्युत्तरतंत्रे कालीप्रस्तावे काली भैरवसंवादे दक्षिणकलिकाकवचं (83 vv) fol 172*a* इति महाकालविरचित श्रीदक्षिणकालिकासहस्राख्यं स्तोत्रं (22 vv) fol 174*b*, इति कालिकाकुलसर्वस्वे शिवपरशुरामसंवादे कालिकानामसहस्रं (स्तोत्रं 221 vv) fol 186*b*, इति तारामंत्रप्रकरणं । अथ ताराचामना fol 215*b*, इति शांति स्तोत्रं (11 vv) इति श्रीनन्दतंत्रे परमरहस्ये ताराष्टकं fol _3*b*, इति शिवशासने तारास्तव (17 vv) fol 237*b*, इत्येकवीराकल्पोक्ततारास्तव (27 vv) fol 239*a*, इति श्रीशंकराचार्यविरचिता तारापञ्चटिका (31 vv) fol 241*b*, इति योगिनीमते ताराकवचं (28 vv) fol 243*a*, इति भैरवतंत्रे भैरवभैरवीसंवादे ताराकल्पे त्रैलोक्यमोहन नाम कवचं (39 vv) fol 245*b*, इति गौरक्षसंहितायां नीलसरस्वती कवचं (60 vv) fol 249*a*, इति श्रीहरगौरीसंवादे श्री तारायाः कुलसर्वस्वनाम स्तोत्र (189 vv) fol 259*b*, इति महाचीनक्रम fol 260*b*, इति कुमारीपूजा । अथ चिता साधनं fol 265*b*

It ends

एव शतत्रयादूर्ध्वं देवान्वै तर्पयेत्क्रमे ।
स्नानतर्पणशून्यस्य न स्याद्देवस्य तर्पणं ॥

इत्यनेन विधानेन सिद्धिं प्राप्नोति निश्चितं ।
इह भुक्त्वा वरान्भोगानंते याति हरे पद ॥

इति वीरसाधन ॥ Apparently incomplete

The leaves are marked र० दी० or त० र० दी, or तं० र० का, and on fol 1*a* Colebrooke calls the work *Tantradipika*

[H T COLEBROOKE]

2574

1582 Foll 294, size 18¾ in by 5¼ in, good Bengali handwriting of 1790 A D, 8 or 9 lines in a page

Tantrasara, a summary of *Tantric* cult, compiled by *Krishnananda Vagisa Bhattacarya*

It begins

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिसुरवन्दित ।
गुरु च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता ॥

तत्तद्ग्रन्थगताद्वाक्याद्वानार्थं प्रतिपद्य च ।
सौकर्यार्थं च संक्षेपात् तन्त्रसार प्रतन्यते ॥

For an analysis of the work see Aufrecht, Cat Bodl, no 149 (cf Raj Mitra, Notices, II, p 326 Weber, Berl Cat, no 1335) It is variously described as consisting of three (Raj M), four (Aufr) or five (Weber) sections (*pariccheda*) The colophons of those marked by Aufrecht are found here I, fol 31*b*, II,

fol 199*b* इति॰ तृतीय.(!) परिच्छेदः (but द्वितीय. MS B, fol 157*b*), III, fol 252*b* इति सप्तकरण परिच्छेद॰ ।

The MS is preceded by a leaf of diagrams, and three leaves containing a list of contents

It ends (cf Notices, ii, p 326)

पेदार्थशास्त्रविपरीतविलोकनेन
मायोभयघनलोपमपेस्य मातः ।
तद्गूढकूटविशदीकरणेषु जातान्
मातः क्षमस्व तव पादयुगेषु याते ॥

यद्यन्यया नाप विमूढयुद्धा
स्पष्टीकृतं गुह्यतमं तु तन्त्रे ।
क्षन्तव्यमेतत् करुणानिधान
क्रोधी न चार्हं खलु पामरेषु ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यविरचिततन्त्रसारः समाप्तः ॥

शाके पद्यशशाङ्कसप्तशशभृन्माने भवानीपदा
म्भोजद्वन्द्वमनुस्मरं सुरसुरद्वैपिम्नैर्वन्दितं ।
नत्वा फाल्गुनिकद्वितीयदिवसे ऽष्टम्यां तिथौ भार्गवे
वारे जीवनशर्मणा विलिखिता यत्नादियं पुस्तिका ॥

यत्नेन लिखिता पुस्ती येनेयं ह्रियते मम ।
जननी विट्चरी तस्य जनकश्चापि विट्चरः ॥

शकाब्दाः १७१२ ॥ श्रीरामजीवनशर्मणः स्वाक्षरमिदं ॥
श्रीश्रीचतुर्पूर्णायै नमः ॥

The statement of the Berlin MS, that the work was revised by (*Bhairava*) *Amritananda*, would seem to refer only to that MS which commences differently from the others

[?]

2575.

1200 Foll 255, size 12¼ in by 4½ in, carefully written, in Devanagari, towards the end of last century, by two or three different hands, eleven lines in a page

The same work

[H T COLEBROOKE]

2576.

2055 Foll 193, size 11¾ in by 5¾ in, Devanagari writing of the early part of last century, twelve lines in a page

Mantramahodadhi, an exposition of *Tantric* worship, in 25 chapters (*taranga*), composed, under the patronage of king *Lakshminrisimha*, in Samvat 1645, by *Mahidhara*, son of *Rama bhakta*, and grandson of *Ratnakara*, with the author's own commentary entitled *Nauka*

See Aufrecht, Cat Bodl, nos 154, 155, and the Benares edition of 1862 [GAIKAWAR]

2577.

1332 Foll 137+74, size 11¾ in by 3¾ in, Bengali handwriting of the early part of last century, ten lines in a page

Mantramahodadhi, followed by the commentary written separately Some leaves in the latter having apparently been lost, have been replaced in Devanagari

[H T COLEBROOKE]

2578.

1508b Foll 68 (of which foll 1, 6 and 7 are missing), size 11¾ in by 4½ in, indifferent Devanagari writing of 1799 A D, thirteen lines in a page

Mantramahodadhi, without the commentary

[H T COLEBROOKE]

2579

1442d Foll 58 (fol 9 of which is missing, while fol 29 is double), size 12¼ in by 4 in, indifferent, modern Devanagari writing (foll 28 and 29*a* by a different hand), eleven lines in a page

Mahidhara's Nauka without the text

Rather incorrect

Some corrupt verses at the end पातृवक्रमिग माद्रिभूमिते(!) विक्रमार्कनृपतौ शकेश्वरे। ० ॥ विश्वनाथानद नाथदात्र काश्यां सदाशिव। लिलेखैतां शुभां नौकां टीकां मन्त्रमहोदधेः ॥ ० were probably copied from a previous MS [H T COLEBROOKE]

2580

1426 Foll 181, size 12¾ in by 4½ in, careless modern Devanagari writing (foll 119–127*a* by a different, regular hand), nine lines in a page

Mantraratnavali, an exposition of *Tantric* rites and formulas in twenty six(?) chapters (*ullasa*), compiled, for king *Kirtisimha*, by *Misra sri Bhaskara*

It begins सिद्धि ॥

नत्वा श्रीगुरुकृष्णनाथचरणौ सर्वार्थसिद्धिप्रदौ
विघ्नध्वांतदिवाकरं गणपतिं देवीं च वागीश्वरीं।
यद्ग्रंथेषु सुगोपितं गुरुमुखाद्बुद्ध्वा मुदे मन्त्रिणां
सुस्पष्टं क्रियते मयार्चनविधौ श्रीमन्त्ररत्नावली ॥ १ ॥

चमलकमलनेत्रापूर्णशीतांशुवक्त्राद
दनुजमनुजदेवैः पूजिता –सिमघे।
उदिततरणितेजोमंडलारक्तकांतिर्
दिशतु सकलसिद्धिं सुंदरी साधकेभ्यः ॥ २ ॥

सौंदर्ये कीर्तिसिंहो विभववितरणार्णवे कीर्तिसिंह
सौंदर्ये कीर्तिसिंहो रिपुबलमथनप्रोद्यत कीर्तिसिंह।
सत्कीर्तौ कीर्तिसिंह भुवनजनमनोवल्लभ कीर्तिसिंह
सद्विद्याकीर्तिसिंह त्रिभुवनभवने कीर्तिसिंहापर क
[॥ ३ ॥

मिश्रश्रीभास्करास्येन कीर्तिसिंहस्य चाज्ञया।
मन्त्ररत्नावली नाम क्रियते बालबोधिनी ॥ ४ ॥

तत्रादौ गुरुशिष्यलक्षणमाचक्ष्महे ॥
अवदातान्वय शुद्धः स्वोचिताचारतत्परः।
आश्रमी वेदवित् क्रोधरहित सर्वशास्त्रवित् ॥

श्रद्धावानतसूयश्च(r ० नसूयक) प्रियवाक् प्रियदर्शन।
शुचि सुवेषस्तरुण (? ० मास्तरण) सर्वभूतसमानधी ॥

धीमाननुद्धतमति पूर्णोहंतापिमर्शक (!)।
सगुणार्चासुकृतधी कृतज्ञ शिष्यवत्सल ॥

निग्रहानुग्रहे दक्षो महामंत्रपरायण।
ऊहापोहप्रकारज्ञः शुद्धात्मा यः कृपालय ॥

इत्यादिलक्षणैर्युक्तो गुरु स्याद्गरिमानिधि (!)।
शिष्य शुद्धान्वय श्रीमान् कुलीन प्रियदर्शन ॥

स्पष्टवाक् पुण्यचरितो ऽश्रांतपरिदेवनवर्जित।
कामक्रोधपरित्यागी रागी च गुरुपादयो ॥

देवताप्रणत कायमनोवाग्भिर्दिवानिशं।
नीरुजो(r नी०) निर्जिताशेषपातक (? ० पातक)
[श्रद्धयान्वित ॥

द्विजदेवपितृणां च नित्यपूजापरायण।
युवा विनियताशेषकारण करुणालय ॥

इत्यादिलक्षणैर्युक्त शिष्यो दीक्षाधिकारभाक्।
तयोर्वत्सरवासेन ज्ञातान्योन्यस्वभावयो।
गुरुता शिष्यता चापि नान्यथेति विनिश्चय ॥

इति मन्त्रगुरुलक्षणं ॥ अथ मंत्रेषु विशेषनिरूपणं ॥ ०

अथ बालादिभेद fol 3*b*, अथ नक्षत्रप्रकार fol 4*a*, अथ ऋणशोधनं fol 5*b*,—ii अथ दीक्षाप्रकार fol 6*b*, iii अथ कुंडानि fol 11*b*, iv भूमौ श्रीचक्रं पञ्चवर्णैः पूरयित्वा। अथ वायव्यदेवताया दीक्षा। fol 23*a* v अथ समयाचार fol 31*a*, vi अथ होमविधि fol 33*b*, vii अथ मंत्राणां दश संस्कारा। fol 40*b*, viii यस्मि न्सृष्टिस्थितिध्वं[सि]न्यपिधानानुग्रहात्मक(!)। कृत्यं पंचविधं शश्वद्भासते(?) तं नुम शिव ॥ ० sets of devotional verses with explanations, fol 45*a*, ix अथ मुद्रा fol 62*a*, x अथ कूर्मचक्र fol 64*a* xi विद्यापूजन fol 68*b*, xii (रत्नपूजाविधानं) fol 71*a* xiii अथ काम्यकर्माणि fol 74*a* xiv अथ काम्यकर्महोम fol 77*b* xv (न्यासविधि) fol 82*b*, xvi (दक्षिणापूजनं) fol 98*a*, xvii अथ वारादिभेदा (? mainly formulas) fol 105*b*, xviii प्राणाग्निहोत्रविधि fol 115*b*, xix do, fol 120*b*, xx अथ मातृकामन्त्रा fol 122*b*, xxi अथ शिरोमंत्रा fol 127*a*, xxii अथ भुवनेश्वरी मन्त्रविवरणं fol 133*b* xxiii अथ त्वरितामन्त्रविवरणं fol 143*b*, xxiv अथ दुर्गामंत्रा fol 156*b*, xxv अथ गणपतिमंत्रा fol 165*a*, xxvi अथ वरमंत्रा fol 175*b*

This chapter seems to end fol 180*b* अग्नि जातवेद इहावह सर्वकर्माणि साधय स्वाहा ॥ २६ ॥ when there follow three more lines of formulas

ending इति षट्केन ॥ followed by a *Śardrilavil rdita* संसारसक्त॰, and two *ślokas*, the second of which runs thus

> अमावास्यदिने विमाप्भोजयेन्मपुरोत्तमे ।
> भक्ष्यभोज्यैर्यथाशक्ति दद्यात्तेभ्यो ऽन दक्षिणा ॥

This is followed by an incomplete *śloka* with a colophon written by a different hand, which is wrong both as to the number of the chapters (21) and the subject treated of

In the colophon the work is attributed to *Kīrtisimha* इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीकीर्तिसिंहविरचि ताया मंत्रप्रकाशस्यां उल्लास ॥

The author quotes *Jñanarnava, Jayadratha yamala, Mantramuktavali, Tantraraja, Pañca ratratantra, Prapañcasara, Saradatilaka* and *Sarasamuccaya*, etc [H T COLEBROOKE]

2581.

1197 Foll 78, size 12½ in by 4½ in, careless, modern Devanagari writing, by the same hand as the bulk of the preceding MS, nine lines in a page

Mantraradhana dipika, an exposition of *Tantric* formulas, by *Yasodhara*, son of *Kam sari Misra*

Chapters vii–ix, and part of the xth Very incorrect

VII begins अहितोनल दीक्षिचान्यैपरायशादपरायेहसो पुन सदाशिव॰

VIII fol 15 अथ शैवमत्रा ॥ तत्रैकमासादमत्र । ॰

IX fol 41 अथ वैष्णवमत्रा ॥ तत्रादौ रत्नाभिषेको द्वादशाक्षर । ॰

It ends (fol 77a) इति श्रीकसारिमिश्रात्मजयशोधर विरचितायां मत्राराधनदीपिकायां नवम प्रकाश ॥

X begins अथाष्टादशाक्षरगोपालमंत्र ॥ ॰

The MS breaks off abruptly with सकलक्रम, after which a later hand has added the colophon इति श्रीकसारिमिश्रविरचितायां मत्रदीपिकायां दशम प्रकाश ॥ [H T COLEBROOKE]

2582.

968c Foll 15, size 7½ in by 4½ in careless Devanagari writing of 1753 A D, six lines in a page

Mantramuktavali, a short compilation of *Tantric* spells, with directions for the use of them, in very incorrect Sanskrit

It begins श्रीभगवान उवाच ओं अस्य श्रीगुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरु देवमहेश्वर गुरु एवं परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नम आदित्यवारे मलेच्छबुद्धि च सोमवारे सर्वसिद्धय मंगलवारे धन विद्या च बुधवैश्यमेव च बृहस्पतिवारे शांतिं कृत्वा च शुक्रवारे वैश्य भवेत् शनिवारे गच्छति बुद्धिपुत्रदाराधनं॰

It ends with mystic sets of the figures t and e in conjunction with the days of the week, thus रविवारे tttttttettteettttt रविदिने 17 times t, etc, शनिदिने 4 t, 3 e, 6 t, 1 e, ॥ इति श्रीमंत्रमुक्तावली संपूर्णा ॥

[H T COLEBROOKE]

2583

1192b Foll 70, size 12½ in by 4¾ in, careless Devanagari writing, of 1804 A D eight lines in a page

Dakshinamurtisamhita, a work on *Tantric* worship by means of mystic formulas It seems to consist of 64 chapters (*patala*) only the first 40 of which are however, numbered in this MS

It begins

> श्रीमत्क्षीरोदहृदय पर्यंसिंहासनात्मक ।
> फलं कल्पलतानां च चारुरत्नस्फुरत्फलं ॥ १ ॥
> चतुरायतनानादि चतुरास्नायकाशगं ।
> नित्यानंदि परं ब्रह्मधाम नौमि सुधामये ॥ २ ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

> कृपां कुरु महादेव कृपयानंदसुंदर ।
> किंतु मन्त्रमयं [धाम] ज्ञातुमिच्छामि तत्त्वत ॥ ३ ॥
> कथं श्रीसहितं देव श्रीकाशहृदय कथं ।
> पर्यसिंहासनं सेव्य कथं कल्पलतात्मकं ॥ ४ ॥

कथ रत्नात्मकं देव कथमायतनात्मकं ।
कथमाम्नायससेव्यं कथ नित्यात्मक प्रभो ॥ ५ ॥

ईश्वर उवाच ॥

एतत्सर्वात्मकं वस्तु त्रिपुरा पर[मे]श्वरी ।
चतुर्लक्ष्मी सेव्यमाना तदा कामदुघा वरा ॥ ६ ॥
श्रीविद्या च तथा लक्ष्मीर्महालक्ष्मीस्तथैव च ।
त्रिशक्तिः सर्वसाम्राज्यलक्ष्मी पच प्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥ °

1 *ekaksharalakshmipūjāvidhi*, 2 *mahālakshmīpūja*, 3 *trisaktimahālakshmiyajanavidhi*, 4 *samrajyavidyayajanavidhi*, 5 *atmashṭāksharaparajyotirvidyaradhanam*, 6 *pranavavidyaparanishkalabhedasamaradhanam*, 7 *ajapānamavidhānam*, 8 *matrikapūjāsādhanavidhi*, 9 *tripuresvarīsamāradhanavidhi*, 10 *kameśvarīpūjavidhi*, etc

It ends

जलकेलि तत. कुर्यात्साधं समयिभिः सुखं ।
चवदानं प्रकुर्वीत रसैः षड्भिः समन्वित ॥
इथ यः कुरुते विद्वान् दमनारोपणक्रमं ।
तस्य सांवत्सरी पूजा श्रीविद्याधिष्ठिता भवेत् ॥

इति दक्षिणामूर्तिसंहितायां दमनकरोपणविधानं नाम पटलः समाप्त. ॥ [H. T. COLEBROOKE]

2584.

1230a Foll 17, size 11 in by $1\frac{1}{2}$ in, fairly good, modern Devanagari writing, nine lines in a page

Kamakhyatantra, a treatise on the worship of Sakti, in the form of *Kamakhya*, here consisting of 7 *patalas*

It begins श्रीदेव्युवाच ।
भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वविद्याधिप प्रभो ।
सर्वदानंदहृदय सर्वागमधिकारक ॥
श्रुतानि सर्वतत्राणि साधनानि च सर्वशः ।
विद्यानां सकला देव फलानि त्वत्प्रसादतः ॥ °

Cf Raj Mitra, Notices, iii, p 39, where, as in the next MS, the treatise is divided into 9 patalas

It ends

एतत्ते कथितं स्नेहान्न प्रकाश्यं कदाचन ।
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं सदा प्रिये ॥
पशोरग्रे विशेषेण गोपनीयं प्रयत्नतः ।
प्रधानां साधकानां च सान्निध्ये न वदेदपि ॥
न दद्यात्कालखंजेभ्यो विगीतेभ्यस्तथैव(?वि॰) च ।
उदासीनजनस्यैव सान्निध्ये न वदेदपि ॥
दांभिकाय न दातव्यं नाभक्ताय कदाचन ।
मूर्खाय भावहीनाय दरिद्राय ममाज्ञया ॥
दद्याच्छांताय शुद्धाय कौलिकाय महेश्वरि ।
कालीभक्ताय शैवाय प्रदद्याच्च शिवाज्ञया ॥
चनेन भवयुक्ताय महाकालप्रपूजिने ।
सुरास्त्रीवंदकायाय शिवावलिप्रदाय च ॥

इति श्रीकामाख्यातंत्रे पार्वतीश्वरसंवादे (thus always) सप्तमः पटलः ॥ [H T COLEBROOKE]

2585.

1442b Foll 13, size $12\frac{1}{4}$ in by 4 in, very careless, modern Devanāgarı writing, ten lines in a page

Kāmakhyātantra The treatise is here divided into 9 *patalas*, the first two of which correspond to *pat*. 1, and 3 and 4 to *pat* 2, of the preceding MS

[H. T. COLEBROOKE]

2586.

3187. Foll 29, size $7\frac{3}{4}$ in by 6 in, well written, in Devanāgarī, on European paper (water-mark 1867), ten lines in a page

Kalpasutra, a manual of certain *Tantric* rites, ascribed to *Paraśurama*

It begins

श्रीगुरुगणपतीष्टदेवताभ्यो नमः ॥ अथातो दीक्षां व्याख्यास्यामो भगवान्परमशिवभट्टारकः श्रुत्याद्यष्टादशविद्याः सर्वाणि दर्शनानि लीलया तत्तदवस्थापन्नः प्रणीय स्वविमर्श भगवत्या भैरव्या स्वात्माभिन्नया पृष्टः पंचभिर्मुखैः पंचाम्नायान्परमार्थसारभूतान् प्रणिन्ये तत्रायं सिद्धांतः षट्त्रिंशत्तत्त्वानि विश्वं शरीरं कंचुकितः शिवो जीवो निष्कंचुकितः परमशिवः स्वविमर्शः

पुरुपार्थी वर्णात्मिका नित्याः शब्दा मंत्राणामचिंत्यशक्तिता संप्रदायविश्वासाभ्यां सर्वसिद्धिर्विश्वासभूयिष्ठं प्रामाण्यं गुरुमंत्रदेवतामनःपवनानामैक्येन भावनादंतरात्मविज्ञिरानंदं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं° सर्वेषु दर्शनेषु गुप्तेयं विद्या । तत्र सर्वेषां मतिमान्द्यौघेत । दीक्षास्त्रिधा शाक्तिकी शांभवी मांत्री चेति । तत्र शाक्तिकी शक्तिप्रवेशनाच्छांभवी चरणविन्यासान्मांत्री मंत्रोपदिष्टा । सर्वाश्च कुर्यादेकैका चेत्येके । सद्गुरुः क्रमं प्रवर्त्य सांगं हुत्वा तरुणोल्लासवान् शिष्यमाहूय वाससा मुखं बद्ध्वा गणपतिललितारयामावार्तालीपरापात्रबिंदुभिस्तमनोक्ष्य सिद्धांतं श्रावयित्वा ॥ तच्छिरसि रक्तशुक्लचरणौ भावयित्वा तदमृतक्षालितं सर्वमलंकुर्यात् °

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यनिविष्टगुरुचरणयुगलविगलदमृतरसविसरपरिप्लुताखिलांगो ° fol. 3*a*, अथ यागविधिः fol 3*b*; अथ होमविधिं व्याख्यास्यामः fol 22*b*; अथातः सर्वेषां मंत्राणां सामान्यपद्धतिं व्याख्यास्यामः ॥ fol. 24*b*; भूर्भुवः स्वस्तत्सवितुर्वरेण्यं° प्रचोदयात् । इति त्रिंशार्णा गायत्री ॥ यत इंद्र भयामहे ° (*Ṛigv*. viii. 38, 13) । स्वस्तिदा ° (ib. x. 152, 2) । इत्यैंद्री गायत्री ॥ ° खेचराय नमः ॥° नमो भगवते श्रीसूर्याय ॥° पुंडरीकाक्षाय नमः॥ पुष्करेक्षणाय नमः॥ अमलेक्षणाय नमः ॥ कमलेक्षणाय नमः ॥ विश्वरूपाय नमः ॥ श्रीमहाविष्णवे नमः ॥ इति षोडशमंत्रेण समदृष्टिरूपिणी दूरदृष्टिसिद्धिप्रदायकचक्षुष्मती विद्या ° । इति महाव्याधिनाशनी विद्या ॥ °

It ends:

य इमां दशकांडीं महोपनिषदं महात्रैपुरसिद्धांतमालासर्वस्वभूतामहरहरधीते स सर्वयज्ञेषु यष्टा भवति यं यं क्रतुमधीते तेन तेनास्येष्टं भवतीति श्रुतमित्युपनिषदिति शिवं ॥ इति श्रीदुष्टक्षत्रियकुलकालांतकरेणुकागर्भसंभूतमहादेवप्रधानशिष्यश्रीनारायणावतारमहामहोपाध्यायश्रीपरशुरामविरचितं कल्पसूत्रं संपूर्णं॥

This seems to be a different treatise from the same author's *Vidyākalpasūtra*, described by Rāj. Mitra, Notices, iv, p 69

'This copy was made from an undated Devanāgarī MS. belonging to *Lakshman Trimbakjī Gadgil* of Belgaum, consisting of 39 leaves, about 8″ by 3¾″, and presented to the India Office Library, 23rd Aug. 1878'

[J F Fleet]

2587.

452b. Foll. 11; size 9½ in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of the last century, 12–15 lines in a page

Mahārasāyanavidhi, also called *Kākacaṇḍeśvarīmata*, a Tantric treatise on quack medicines, deriving its name from *Kākacaṇḍeśvarī* (or *Kākacāmuṇḍā*), a particular form of *Śakti* or *Bhairavī*, to whom *Īśvara*, in a series of conversations, reveals his occult science.

Very incorrect. It begins:

कैलासशिखरासीन[म्] उमासार्धं जगद्गुरुं ।
योगिन्यः कथयं(°नोऽकथयन्) यंत्रं गुह्यागुह्यतरं परं॥१॥
सर्वज्ञानप्रकाशाय सर्वज्ञाः सर्वकृत्तयः(!) ।
एतैः कर्मं कथं देव त्वया सर्वं ममोपरि(!) ॥ २ ॥

ईश्वर उ° ॥

कंकालिकालरात्रिं च कालचंडाभयांविका ।
कालिका कालरात्रिं च काकचंडेश्वरीमते ॥ ३ ॥

The numbering of the *ślokas* is discontinued from fol 6 (after *śloka* 127).

इति (प्रथमः°) चतुर्थः पटलः fol 4*b*; इति काकचांडेश्वरीमते त्रैलोक्यसुंदरीगुटिका संपूर्णा fol. 5*a*; इति° जारणपटलः fol 6*b*, इति शाल्मलीकल्पः ° इति नमदंडीकल्पः fol. 7*a*; इति काकचांडेश्वरीकल्पः (?) fol. 7*b*, इति हारीतकीकल्पः fol 8*a*; इति पोटलीपादरमेंद्रं fol 8*b*; इति° गलूकापटलः fol 9*a*; इति° तालकेश्वर fol. 10*b*

It ends:

सप्तमे सप्तके चैव खेचरी भवति ध्रुवा ।
अल्पपुण्येन सोप्नोति(!) इदं चैव रसायनं ॥
न कांतेन विना सूतं सूतं कांतिविवर्जितं ।
सत्तमंबसतोदेहेनह(!) पिंडमिन्नाभसि ॥

इति महारसायनविधिः समाप्तः ॥

[H T. Colebrooke]

2588.

1248c. Foll. 16, size 9½ in by 3¾ in, fairly good Devanāgarī writing of 1777 A D, nine lines in a page

Mantraratnākara, by *Vijayarāmācārya*, pupil of *Caturbhujācārya* The 13th chapter (of the section) entitled *Kārtavīryamantranirūpana*, containing charms and spells, in the form of prayers addressed to *Kārtavīrya-Arjuna*, king of the Haihaya country, with the view of averting ill-luck of every kind

It begins

अथ सर्वेष्टदान् वक्ष्ये कार्तवीर्यमनुत्तमान् ।
यान्समाराध्य मनुजाः साधयंति निजेप्सितं ॥ १ ॥

रौद्री सद्याग्निचंद्राढ्या(!) लक्ष्मीर्वैहृद्बिंदुशांतियुक् ।
विधिधरेंदुशांत्याढ्या निद्राय्यग्नीदुसंयुता ॥ २ ॥

पाशो मायांकुशं विष्णुप्रिया वर्मास्त्रमीरयेत् ।
कार्तवीर्यार्जुनो रेतो हृदंतः प्रणवादिकः ॥ ३ ॥

It ends

श्रीफलैः श्रियमाप्नोति यशैर्वश्यो भवेन्नृपः ।
किं बहूक्तेन सर्वेष्ट प्राप्नोति साधकोत्तमः ॥ ३१४ ॥

इति श्रीमच्चतुर्भुजाचार्यचरणसरोजनिवसित(मन)श्चंचरीका - स्वादितचित्मकरंदश्रीमद्विजयरामाचार्यविरचिते मंत्ररत्नाकरे कार्तवीर्यमंत्रनिरूपणे त्रयोदशस्तरंगः ॥

[H T COLEBROOKE]

2589.

1717. Foll 81, 83 and 67, size $9\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, careless Devanāgarī writing of 1768 A D, ten lines in a page

Saktisamgama tantraraja, a spicilegium of abstruse speculations on the transcendent mysteries of *Tantric* belief, in four *khandas*, only three of which—viz I, III (or II), and IV, consisting of 20, 20, and 11 *patalas* resp — are, however, contained in the present MS

It begins (with the numbers supplied) श्रीदेव्युवाच ।

अनादिरूप भूतेश शशिशेखर शंकर ।
देवाधिदेव विश्वेश विश्वाराध्य सुरेश्वर ॥ १ ॥

निरंजन निराकार नित्यानंद गुणाकर ।
गुणातीत परस्मात्सर्वातीत परात्पर ॥ २ ॥

तदुक्तं श्रुतं जगत्सर्वं स्थावरजंगमादिकं ।
श्रुतानि सर्वतंत्राणि लक्षकोट्यर्बुदानि च ॥ ३ ॥

तंत्रार्णवादिकं देवराज राजेश्वर प्रभो ।
तंत्रराजः श्रुतो देव नानाभेदाश्च संश्रुताः ॥ ४ ॥

रसायनं श्रुतं देव सिद्धयो विविधाः श्रुताः ।
शक्तिसंगमनामानं तंत्रराजोत्तमोत्तमं ॥ ५ ॥

सूचितं देव देवेश मंत्रसिद्धिविधागमे ।
न मया कथितं देव संशयं छेदय प्रभो ॥ ६ ॥

चतुःखंडेन संयुक्तं मंत्रसारोत्तमोत्तमं ।
तंत्रं कथय देवेश संप्रदायक्रमागतं ॥ ७ ॥

समग्रं तंत्रराजेंद्रमापेक्षरहितं (?) प्रभो ।
संप्रदायप्रधानानां मार्गसंदर्शकारकं ।
कस्मै (!) सिद्धिप्रदं तच्च कथयस्व मम प्रभो ॥ ८ ॥

शिव उवाच ।

तंत्रराजः पूर्वमुक्तः खंडाष्टकसमुज्ज्वलः ।
पूर्वार्धमुत्तरार्थं(!) च सार्धद्वयसमन्वितः ॥ ९ ॥

पूर्वार्धं कादिमंत्रं तु द्वितीयं हादिसंज्ञकं ।
कादौ तु वेद(i e. 4)खंडानि हादावपि चतुष्टयं ॥ १० ॥

प्रतिखंड महेशानि त्रिसहस्रं च षट्शतं ।
प्रत्यध्यायं शतश्लोकाः षट्त्रिंशत् पटलानि च* ॥ ११ ॥

इत्येकखंडमित्युक्तमेव खंडाष्टकं विदुः ।
दिव्यौघरचितो यत्र गुरुद्वारा(?) भविष्यति ॥ १२ ॥

शक्तिसंगमनामाख्य श्रीबृहत्तंत्रराजकं ।
वेदखंडसमायुक्तं षष्ठिसाहस्रकं शुभे ॥ १३ ॥

दिव्यौघरचितं तत्र सर्वतंत्रोत्तमोत्तमं ।
अत्रादि काल्या रचितं ताराख्यं द्वितीयकं ॥ १४ ॥

तृतीयं सुंदरीरूपं चतुर्थी छिन्नमस्तका ।
युगे युगे चंद्रसंख्यं कलौ खंडचतुष्टयं ॥ १५ ॥

षट्शतो वत्सरांते तु द्विसप्ततरं शिवे ।
आदिर्भवतु देवेशि दिव्यौघाद्या रतः शिवे ॥ १६ ॥

I ends

तत्तत्वं निरहनादेवगुरुप्रसादाच्चार्यते(!) च यत् ।
तदेव सत्यं भवति मोक्षस्पर्शी(? r मोक्षात्परं) किमिच्छसि॥

इति श्रीमदक्षोभ्यमहोग्रतारासंवादे शक्तिसंगमतंत्रराजे प्रथमखंडे कामधेन्वादियोगे विंश. पटलः समाप्तः ॥

* For the *Kadimata* see no 2538

III (?) begins देव्युवाच ॥

देवदेवं महादेव भक्तानुग्रहकारक ।
अनाद्यतं पराकाशं तमीडे निर्गुणं विभुं ॥ १ ॥
त्वत्प्रसादान्मया नाथ ज्ञानमागमशासन ।
कालांतरे समायाते पुन. पृष्टं मया विभो ॥ २ ॥
पूर्णाभिषेकदीक्षा तु कथं भेदत्वमागता ।

ईश्वर उवाच ॥ ०

It ends

सर्वतत्त्व प्रयुक्तत्वादत्र सक्षेपतो मता(? मया) ।
मत्रांतरत्वात्कथिता किमन्यत् श्रोतुमिच्छसि ॥

इति श्रीकालीकालसवादे षट्शाम्भवरहस्ये उड्डभैरवीये शक्तिसंगमतंत्रराजे षष्टिसहस्रे धूमावतीकौतुक संक्षेपविधिर्नाम विंशतितम· पटल· ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथ ॥

IV begins देव्युवाच ।

देवदेव महादेव सर्वसिद्धिप्रवर्तक ।
तत्त्व श्रुतं मया सर्वं रहस्यातिरहस्यकं ।
इदानीं वद देवेश रहस्य परमं विभो ॥

शिव उवाच ।

रहस्यातिरहस्य च कथं त्वयि निवेद्यते ।
तथापि तव सद्भक्त्या रहस्यमपि कथ्यते ॥
काली तारा छिन्नमस्ता सुंदरी बगला रमा ।
मातंगिभुवनासिद्धिविद्या(!) च भैरवी तथा ॥ ०

It ends

गोपनीयं गोपनीयं गोपनीय पुन पुन· ।
रहस्यातिरहस्य च रहस्यातिरहस्यकं ॥ १०५ ॥
इति सक्षेपत प्रोक्तं किमन्यत् श्रोतुमिच्छसि ॥

इति श्रीमदक्षोभ्यमहोग्रतारासवादे तारामूक्ते बन्धनातिवर्णने एकादश· पटल· ११ समाप्तः ॥ सवत् १८१५ ॥

Cf Raj Mitra, Notices, I, p 229, Bik Cat, p 606, where *Khanda* I is said to consist of 20, II of 65, III of 19, IV of 11 chapters The opening and concluding couplets of the former MS agree with those of the present one [H T COLEBROOKE]

2590.

1412b Foll 16, size 12¾ in by 4½ in, fair Bengali handwriting of about 1750 A D, twelve lines in a page

Paratantra, or *Karavirayaga*, a series of revelations regarding the occult science of *Tantric* worship, in the form of a dialogue between *Iśvara* and *Devi* Very incorrect

Whether the title *Kalikulakrama* refers only to the last section of this treatise, or whether it belongs to the whole, as that of a section of a larger work, is not clear

It begins

चतुःसिद्धि(r सिद्ध)समाकीर्णे श्मशाने करवीरकं(r ०के)।
तत्र वीरगणा. सर्वे महाभल्लान्त(कल्लोल C)हूँकृते ॥
निवर्तते महाशत्रुयोगे (निवर्तितमहाचक्रे योगे C) त्रिद [शडामरे ।
महावृन्दे महास्थाने गणडाकिनि(महास्फारडाकिनीगण [C)याचिते ॥
चाद्याद्या(ब्रह्माद्या C)मातरश्चाष्टौ क्षेत्रेण(!) भैरवाष्ट· ।
गणेशो (०शा C) वटुकाः सिद्धा मातृचक्रे तु मालके [(मेलके C) ॥
श्रीनाथादिगणाः [सर्वे] वीरनाथावतारिते ।
सिद्धिनाथावकाशेन सतोषितकुलेश्वरे ॥
सर्वभूमां परित्यज्य सानन्दोल्लासमानसा ।
श्रीचक्रे स्म स्थितं देव पृच्छते कुलसुन्दरी ॥

श्रीदेव्युवाच ।

सर्वथातोत्तरं(श्रोतोद्भव C)ज्ञानं त्वत्प्रसादाच्छ्रुतं मया ।
यामलाष्टकपूर्वं तु तन्त्राण्यनेकधानि च ॥
शिरश्छेदश्च बहुधा महामन्थानपङ्कं(!) ।
मालातन्त्रं च चकारं सागराभ्यामिहामत ॥
चतुर्विंशतिसैल्लक्षयुता (!) सर्वा विधारिता ।
इदानीं सशयो जातो तवैव वचनात्प्रभो ॥
एषा मा परमा शक्तिर्न द्वितीया परेश्वरी ।
एषा शक्तिर्महामाया विश्व व्याप्य व्यवस्थिता ॥
नादिर्मध्या न चान्ता तु यथा सर्वं प्रवर्तते ।
तथोक्ता न द्वितीया च तन्त्रे कुलमहार्णवे ॥
एषा संधीयते विश्वमेका त्रैलोक्यपूजिता ।
एकान्ते तथा(?) ग्राह्यीपडाम्नाय· कथं प्रभो ॥
षट्सिंहासनगा देवी नायिका· षट् प्रकीर्तिता ।
षडाम्नायविभिन्ना चैका सा परमा कथं ॥

अभिन्ना याच भिन्ना च त्वं चेदेव जगत्प्रभो ।
कथमेवापरा शक्तिर्विभिन्ना परमेश्वरी ॥ °

श्रीसदाशिव उवाच ।

मयि प्रियतमे देवि निशामय वदामि ते ।
गुह्यं गुह्यतमं दिव्यमकथ्यं कथयामि ते ॥
तव स्नेहात्प्रवक्ष्यामि रहस्यं कौलिकाय वै ।
तां नमस्कृत्य वक्ष्यामि विष्णुमायां जगन्मयीं ॥
नारायणी महामाया प्रकृतिं विश्वरूपिणीं ।
एकापरा परा शक्ति प्रकृतिर्विश्वमोहिनी ॥
विश्वविमोहिनी सा च वैष्णवी च प्रकीर्तिता ।
धारणाद्धात्रीमित्याहु. पालनी परमेश्वरीं ॥
त्रैलोक्यमोहनाभ्यायुता सा प्रकृतिः स्मृता ।
विश्वसंसारणात्सा तु वैष्णवी तु प्रकीर्तिता ॥ °

इति श्रीपूर्णेश्वरीपूर्वाम्नाय [॥ १ ॥ C] fol 2*b*, इति परातन्त्रे विश्वेश्वरीदक्षिणाम्नाय [॥ २ ॥ C] fol 3*b*, इति° पश्चिमसिंहासनं (पश्चिमाम्नायकुब्जिकादेवी ॥ ३ ॥ C) fol 4*a*, इति परातन्त्रे उत्तराम्नाये कालिकाक्रम (कालीक्रम ॥ ४ ॥ C) fol 4*b*, इति परातन्त्रे श्रीविद्याऊर्ध्वाम्नाय (ऊर्ध्वाम्नायत्रिपुरसुन्दरी ॥ ५ ॥ C) fol 6*b*, इति श्रीमहाश्रोतसि शिरश्छेदे करवीरमहायागे परातन्त्रे (परातन्त्रक्रमे C) द्वादशसाहस्रिकायां षडाम्नायाभेदसूत्र ॥ ६ ॥ 1b इति श्रीमहाश्रोतसि शि° करवीरयागे परातन्त्रे (परातन्त्रक्रमे C) क्रमद्वादशसाहस्रिकायां कालीक्रमनिर्णयसूत्र fol 11*a*, इति श्रीभैरवश्रोतसि शि° करवीरयागे परातन्त्रे (परातन्त्रक्रमे C) परमार्थनिर्णय 13*a*

It ends

चिद्भिन्ना बहुधा जाता नानाभेदसमाश्रिता ।
एका सा बहुरूपा च ज्ञानेयाद्दिव्यचक्षुषा ॥
स एव साधक श्रेष्ठ सिद्धिज्ञानस्य भाजन ।
अनुष्ठानरतं सर्वं सिद्धिभागी भवेद्ध्रुव ॥

इति श्रीभैरवश्रोतसि (इति श्रीश्रोतसि C) शिरश्छेदे महाकरवीरयाग परातन्त्रे कालीकुलक्रम समाप्त ॥

On the back of the last leaf the treatise is called *Karavīratantral ul ıl arma*

The Cambridge Library possesses another MS of this work (Add 1477, 30 leaves, the second of which is, however, wanting) from which Profs Aufrecht and Cowell have kindly supplied the various readings noted above

[H T Colebrooke]

2591.

1192c Foll 11, size $12\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{2}$ in, indifferent Devanagari writing of 1804 A D, eleven lines in a page

Rahasyārṇava, a manual of *Tantric* worship, in 15 chapters (*paṭala*), compiled, under orders of *Jayacandra Narendra* of Trigarta (Lahore), by *Vanamālin*, pupil of *Hṛdayānanda* The MSS (esp the second) are rather incorrect

It begins (somewhat corrected) श्रीपरदेवतायै नमो नम ॥

सुधासारेण सिंचंतीं कंठनील सदाशिवम् ।
नवीनजलदश्यामां त्रिप्रेशजननीं नुम ॥ १ ॥
नमामि ज्वालया देवी कालपाशनिकृंतनीं ।
ब्रह्मेशविष्णुनमितां क्षिप्रसिद्धिप्रदायिनीं ॥ २ ॥
गुरुं च हृदयानन्दं सर्वशास्त्रविशारदं ।
शिवरूप नतो नित्य मंत्राज्ञां विदधातु न ॥ ३ ॥
जयचंद्रनरेंद्रस्य त्रिगर्तेशस्य चाज्ञया ।
विदुषां साधकानां च प्रीतये वनमालिना ॥ ४ ॥
सिद्धिप्रद सदा तेषां पशूनां च विषप्रद (?) ।
श्रीरहस्यार्णवो ग्रथ्यस्तन्यते सरसो मया ॥ ५ ॥
सम्प्रमाण सतर्कं च विदुषां वचनादपि ।
भावचूडामणि ज्ञात्वा तंत्रचूडामणिं तथा ॥ ६ ॥
कुलचूडामणिं चैव ज्ञानार्णव च भैरवी ।
कुलार्णवं वीरतंत्रं समयाचारमुत्तमं ॥ ७ ॥
गांधर्वमत्स्यसूक्तं च नीलतन्त्र तत. परं ।
एकवीरां समालोक्य तत्त्वार्णवं च भैरवं ॥ ८ ॥
अन्येषां च मतं ज्ञात्वा साधकानां हिताय च ।
गुरुक्रमविधान च आरभ्य त्रिविधस्तथा ॥ ९ ॥
कुमारीपूजन चैव कुलाचारस्तत परं ।
पीठपूजाविधिश्चैव निशीथसाधनं तत ॥ १० ॥
पात्रग्वे पूजन चैव द्रौपदीसंस्कृतिस्तत ।
पुरश्चर्याक्रमश्चैव बलिदानविधिस्तत ॥ ११ ॥
रहस्यातिरहस्यं च साधनं सर्वसिद्धिदं ।
विभूतिधारणं चैव संतर्पणविधिस्तथा ॥ १२ ॥
योगश्चैव यथान्यायं ग्रंथे अस्मिंस्तन्यते मया ।
एन विज्ञाय यो मर्त्य कुरुते साधनं सदा ॥ १३ ॥

शंकरस्य प्रतिज्ञेया तस्य सिद्धिः करे स्थिता ।
ततो गुरुक्रमं वक्ष्ये यथावदनुपूर्वशः ॥ १४ ॥
तदुक्तं भावचूडामणौ । °

1 *Gurunirnaya*, fol 4b, 2 *bhavanirnaya*, fol 8a, 3 *kumarikalpa*, fol 9b 4 *samayacara*, fol 10a, 5 *pithapuja*, fol 10b, 6 *misthapujapaddhati*, fol 11a, 7 *pindaramala pujapaddhati*, fol 22a, 8 *draupadisamskriti*, fol 23b, 9 *chinnadipatala*, fol 28b, 10 *purascaryakrama*, fol 35a, 11 *balidanavidhi*, fol 36b, 12 *vibhutidharanavidhi*, fol 37b, 13 *antaryagavidhi*, fol 39a, 14 *yogavaranam*, fol 39b, 15 *rahasyoktadravyasodhanavidhanam*, ends

अनन्तरं श्रीपात्रं गृहीत्वा शांतिपठनं । तर्पणं च तत्त्वेन देशस्वरूपमात्मानं स्वकुर्यात् (?) ॥ हरिमीडे ॥ °

इति श्रीवनमाल्याचार्यश्रीरहस्योक्तद्रव्यशोधनविधानं पंचदश पटलः ॥ This colophon has caused the alternative title of *Dravyasodhana* being wrongly ascribed to the whole work

The colophons usually run thus इति श्री वनमाल्याचार्यसंगृहीते रहस्यार्णवे °

[H T COLEBROOKE]

2592

5814 Foll 50, size 12½ in by 4½ in, fairly written in Devanagari by several hands, in 1800 A D, eleven lines in a page

The same work Both MSS seem to have been transcribed from the same original

[H T COLEBROOKE]

2593, 2594

705, 706 Foll 1-150, 151-293, size 16¼ in by 4¼ in, clear Bengali handwriting of about 1700 A D, nine lines in a page

Sivarahasya, an extensive work on *Siva* worship The complete work consists of 12 parts (*amśa*), only one of which, the seventh, is contained in these volumes

It begins ऋषय ऊचुः ।

सूत वेदार्थतत्त्वज्ञ शिवध्यानपरायण ।
मुक्त्युपायं वदास्माकं कृपालो मुनिसत्तम ॥

कः सेव्यः सर्वदेवेषु को वा जप्यो मनुः सदा ।
स्थातव्यं कुत्र वा नित्यं किं वा सर्वार्थसाधकं ॥

सूत उवाच ।

धन्यान्मन्यामहे नूनमनन्यशरणान्मुनीन ।
वनाशिनो वनावासाश्यत्तमन्यूनकल्मषान् ॥

भवद्भिः सर्ववेदार्थतत्त्वज्ञानमकल्मषैः ।
परात्परतरः शर्वः सर्वदा पूज्यते धिया ॥

भवद्भिः सर्ववेदार्थो ज्ञात एवास्ति यद्यपि ।
तथापि किंचिद्वक्ष्यामि यथा ज्ञातं मया तथा ॥

पुरा कैलासशिखरे सुखासीनं जगत्प्रभुं ।
वेदान्तवेद्यमीशानं शङ्करं लोकशङ्करं ॥

विश्वतश्चक्षुषं देवं विश्वतोमुखमव्ययं ।
विश्वतोबाहुमाराध्यं विश्वतःपादमीश्वरं ॥

निष्कलं निर्गुणं शान्तं निरवद्यमनामयं ।
निष्प्रपञ्चं निराकारं निर्मलं निरुपाधिकं ॥

शर्वं प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितं ।
गौरीभूषितवामाङ्गं ब्रह्मविष्ण्वादिसेवितं ॥

अप्रमेयजगज्जन्मस्थितिसंहारकारणं ।
सोमसूर्याग्निनयनं सोमार्धकृतशेखरं ॥

विल्वचन्दनलिप्ताङ्गं नवविल्वदलार्चितं ।
व्याघ्रचर्मपरीधानमनन्तेन्दुरविप्रभं ॥

नानामणिगणाकीर्णं किरीटकटकावृतं ।
दयासुधार्द्रनयनं वरदा(r दो)भयपाणिनं ॥

नित्यसंतोषपूर्णाङ्गमुमालिङ्गितविग्रहं ।
विलोक्यातीव संतुष्टः षण्मुखः सामभीश्वरं ॥

मत्वा कृतार्थमात्मानं प्रणिपत्य सदाशिवं ।
पप्रच्छ सर्वलोकानां मुक्त्युपायं कृताञ्जलिः ॥

विश्वेश्वर महादेव विष्णुब्रह्मादिवन्दित ।
देवानां मानवानां च किं मोक्षस्यास्ति साधनं ॥

तव नामान्यनन्तानि सन्ति यद्यपि शङ्कर ।
तथापि तानि धन्यानि न ज्ञायन्ते मयाधुना ॥

प्रियाणि शिवनामानि सर्वाणि शिव यद्यपि ।
तथापि कानि रम्याणि तेषु प्रियतमानि ते ॥

तानि सर्वार्थदान्यद्य कृपया वक्तुमर्हसि ।
यन्नामस्मरणादेव सद्यो मुच्यते पातकैः ॥
रसनारससारज्ञा त्वन्नामामृतपायिनी ।
यस्यास्ति स पुमान्धन्यो मान्यो ह्यमनुजैरपि ॥
जन्मान्तरसहस्रेषु तप्तं यदि तपस्तदा ।
त्वन्नामस्मरणायत्तं चित्त जन्तो प्रजायते ॥
महेशनामामृतदिव्यधारापरिप्लुताङ्गोदरमध्यगोऽपि ।
न शोकमाप्नोति नरो यतो हि संसारदावो परिहृगत शिवेन ॥
यतो विभूतिकवचा शिवनामास्त्रपाणय ।
चत्वारो ह्यसुरानीकैश्चक्रुर्युद्धं पुरा मुदा ॥
ब्रह्महत्यासहस्राणि सम्यक्कृत्वापि पुल्कस ।
शिवेति नाम विमल श्रुत्वा मोक्षं गत पुरा ॥
ये ते ऽपि प्रमथा शुद्धा शिवनामामृताशना ।
इन्द्राद्यर्चितपादाब्जा वसन्ति शिवसन्निधौ ॥
शिवनामैव संसारमहारोगोपशामक ।
नान्यत्संसाररोगस्य शामक दृश्यते मया ॥
शिव शङ्कर विश्वेश महादेवेति मन्मया ।
पूर्वमुच्चरित युद्धे जयस्तेनाभवन्मया ॥
शङ्करेश महेशेति नाम दिव्य महावने ।
पुरा श्रुत पिशाचेन ततस्तस्मात्त मोचित ॥
समस्तवेदवेदान्तसारभूतं शिवप्रदं ।
शिवनामामृत दिव्य पेयं सर्वार्थसाधक ॥
ये संतत शङ्करमादरेण मन सरोजासनसंनिविष्टा ।
ध्यायन्ति शम्भु स्मरणानुयक्तास्त एव धन्या शिवसम्मताश्च ।
शिवनामामृतापुष्टरसना शिवपूजका ।
शिवध्यानरता नित्य सन्ति धन्या क्वचित्क्वचित् ॥
इत्युक्त्वा वेपमानाङ्ग प्रणिपत्य पुन शिवं ।
कुमार पार्श्वतस्तस्थौ नतमूर्धा कृताञ्जलि ॥
सूत उवाच ।
कुमारेणोदितां वाचं सर्वलोकहितावहां ।
श्रुत्वा प्रसन्नवदनस्तमुवाच सदाशिव ॥
शिव उवाच ।
साधु साधु कुमाराद्य सम्यक पृष्टं त्वयाधुना ।
यदिदानीं त्वया पृष्टं तद्वक्ष्ये शृणु सादरं ॥
एवमेव पुरा गौर्या पृष्ट कारयामह सदा ।
समास्याद्धं मया सम्यक कथमो मोक्षसाधनं ॥
दिव्यान्यनन्तनामानि सन्ति तन्मध्यगं परं ।
अष्टोत्तरसहस्र तु नाम्नां प्रियतरं मम ॥
एकैकमेव तन्मध्ये नाम सर्वार्थसाधकं ।
ममापि नाम्नां सर्वेषां फलं वक्तुं न शक्यते ॥
तिलाक्षतैर्बिल्वपत्रै कमलै कोमलैर्नवै ।
पूजयिष्यति मां भक्त्या यस्त्वेतन्नामसंख्यया ॥
स पापेभ्य संसृतेश्च मुच्यते नात्र संशय ।
ततो ममान्तिक याति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ °

The *saptamamśa*, according to a MS in Raj Mitra's Notices, i, p 123, consists of 29 *adhyayas* The present MS, however, terminates abruptly in the 25th *adhyaya*, and the colophon of some of the others also is wanting

I इति श्रीशिवरहस्ये सप्तमांशे स्कन्दसदाशिवसंवादे मुख्य शिवसहस्रनामकथनं नाम प्रथमोऽध्याय ॥ fol 10b

II beg ऋषय ऊचु ।
त्वत्प्रसादाद्वयं सूत निष्पापा स्मो न संशय ।
धन्या कृतास्त्वया नूनं सत्कथाश्रवणाद्वयं ॥

Col इति° शिवगौरीसंवादे काशीमाहात्म्ये काशीप्रशंसा नाम द्वितीयो ऽध्याय ॥ fol 14a

III beg पार्वत्युवाच ।
देवोत्तमाखिलाराध्य विश्वेश शिव विश्वग ।
श्रुता पुण्यकथा रम्या त्वत्प्रसादान्मनोहरा ॥
त्वन्मुखाम्भोजविलसत्कथापुष्परसं पुन ।
मच्चेतश्चञ्चरीको ऽय पातुमिच्छति शङ्कर ॥

Col इति° शिवगौरीसंवादे काशीमाहात्म्ये तृतीयो ऽध्याय ॥ fol 18b

IV beg श्रीशिव उवाच ।
कथामन्यां प्रवक्ष्ये ऽहं शृणु सादरमम्बिके ।
यत्कथाश्रवणादेव सद्यो मुच्येत पातकैः ॥
शिवस्थानान्यनेकानि सन्ति काश्यां वरानने ।
तेषां सख्या मया सम्यक्कर्तुमेव न शक्यते ॥

Col इति° शिवगौरीसंवादे काशीमाहात्म्ये चतुर्थो ऽध्याय ॥ fol 23a

V beg श्रीपार्वत्युवाच ।
महेशाखिलदेवेश काशीवासरतैर्नरै ।
प्रत्यहं नियतं काश्यां किं कार्यं वद प्रभो ॥

Col इति° काशीमाहात्म्ये काशीवासनियमविधिकथनं° fol 29a

XXIII beg fol 216b शिव उवाच ।
शिवे वृद्धाचल नाम क्षेत्रमस्ति मदात्मक ।
तस्य स्मरणमात्रेण मुच्यते पापकोटिभिः ॥

Col इति० वृद्धाचलमहिमानुवर्णनं०

XXIV beg fol 248b शिव उवाच ।
चिदम्बराभिध क्षेत्र शिवक्षेत्रमनुत्तम ।
तदप्येक मम स्थान मम प्रियकर शिवे ॥

Col इति श्रीशिवरहस्ये सप्तमांशे शिवगौरीसंवादो नाम चतुर्विंशो ऽध्यायः ॥

XXV beg fol 189a श्रीशिव उवाच ।
पश्य तां नृत्यमानंदं(?) सुराणां शोभने ततः ।
क्षणमात्रमभूद्राचिररूणो ऽभ्युदितस्तत ॥

The MS ends (in the middle of the page) ब्रह्मोवाच ।
इत्युक्त तद्वचः श्रुत्वा केशव. सत्वरं तदा ।
शङ्करं पूजयामास भ –

On the different sections of the complete work see Burnell, Tanjore MSS, p 206

[H T COLEBROOKE]

2595.

2798b Foll 26, size 10¼ in by 6¾ in (European fashion), careless, modern Devanagari writing, 26–28 lines in a page

Prayogaratnākara, or *Bhaktavratasantoshaka*(?), a treatise on Tantric worship, by *Premanidhi*, son of *Umāpati* Apparently incomplete Very incorrect

It begins (somewhat corrected) श्रीकांतेयो-येभ्युनाय नम ॥
ईदृशमानुपमानसमपि मतियुक्तं विधातुमीहे य ।
पदे पदे पद चरणायमुष्य तु कस्यापि ॥ १ ॥
यद्गो नंदरमाकरालंप्रमते (r ०त्ता)
मरिणितसायद्विहोता[– – ⏑ ?मदोला] ।
प्रयोगात्मरत्नाकरं नाथ चित्रे
हदेः समुदाया सताये विमर्निन ॥ २ ॥
श्रीकान्तैर्वेदमनुपासनया यन्त्र मे
एभि स्पृहामितस्वमोदयसंचयानां ।
रत्नाकरं भत मनामृतसंमंधे कुर्वे[:]
विद्वांसं भय यन्त्रिमर्याम सहसाय च ॥ ३ ॥
कवचोपयोगि सर्व नित्य नैमित्तिकं काम्य ।
यस्मात् प्रयोगरत्नाकरतो ज्ञान तु सुस्पष्ट ॥ ४ ॥ ० ६ ॥
तेच्छ्वातच्छ्वा[?] रामरामेशभक्तान्
भूयो भूयः प्राञ्जलिः प्रार्थयामि ।
यत्रास्ते यत्नाच्यवाचो विरुद्ध
तत्रतत्य युक्तियुक्ता हि सत ॥ ७ ॥

यामिन्याश्चरमप्रहरस्योत्तरार्धे नारायण श्रीरामराजेश्वरवीजदसक(?दशक) च स्मृत्वा दक्षांगेन शयनादुत्थायवामपादस्य पूर्वं विन्यासं कृत्वा०

The MS contains the following 9 chapters (*ratna*) —I *Nityaprātahkrityaratna*, fol 1b, II *nityatantrasnanaratna*, fol 5b, III *nityasandhyaratna*, fol 7a, IV *nityapūrnatarpana*, fol 8a, V *samsthāvediratna*, fol 11a, VI *nityapūrnabhūtasuddhyadiratna*, fol 13a, VII *nityapurnamatrikānyasaratna*, fol 19b, VIII *nityapūrnamantravinyasaratna*, fol 21b, IX *nityāntaryagaratna*

It ends
स्वागतं देव देवेश संनिधौ भव केशव ।
गृहाण मानसीं पूजां यथावत्परिभाविता ॥
इति श्लोकमेवेन मानसीं पूजां प्रभवेति वेदयेदिति संक्षेपः ॥
श्रीमद्दोष्यस्मार्तपरीयप्रसादाल्लब्धमूर्तेः प्रेमनिध्याख्यविप्रात् प्रपे भक्तव्रातसंतोषके श्रीमन्निर्धर्त्सतयोगारत्ने(!) संपूर्ण ॥

Then follow four more lines, apparently the beginning of a new chapter तत्र प्रासादिपात्रस्था पनमनुसर्तव्य० and terminating abruptly ऊर्ध्वं त्रिकोरं कृत्वा तद्वहिः षट्कोणं त ॥

The same colophon, *mutatis mutandis*, occurs at the end of each chapter

Without other copies, this MS is of little use

See Aufrecht, *Cat Cat*, s v *Premanidhi* (son of *Umāpati*), where, however, most of the titles of separate treatises given seem to be merely chapters of the present work

[COLL OF FORT WILLIAM]

2596.

1248a Foll 121, size 9¼ in by 3¾ in, fairly good Devanagari writing of 1790 A D, nine lines in a page

Tarabhaktisudharnava, a digest of directions for the worship of the goddess *Tara*, or *Tarini*, compiled by *Narasimha* (or *Nrisimha*) *Thakkura Mahopadhyaya* Tarangas V–VIII, each paged separately.

V *Taranityarcanavidhi*, foll 74, treating of purificatory rites and formulas in constant use in devotional practices, begins अथ नित्यविधिः ॥ कुलचूडामणौ ॥

साधकः प्रातरुत्थाय कुलवृक्षं प्रणम्य च ।
मूलादि ब्रह्मरंध्रांत कुलं ध्यात्वा गुरुं स्मरेत् ॥

कुलवृक्षाः ॥ रुद्रयामले । ०

Foll 66b–71a contains formulas of invocation to *Tara* under 1000 different names or epithets

The copyist's date is श्रीचैत्रकृष्ण १० गुरौ संवत १८४७ ॥

VI (?) foll 11, deals chiefly with the rites of initiation for novices It is only in this chapter, when describing the selection of a young girl to be enthroned and worshipped as the substitute of the goddess, that the author verges slightly on the objectionable practices of Tantric worship

It begins अथ शाक्तसातिरिक्तसंरक्ष्येत् तदा विसर्जै नानतरं तादृशादिष्यच्छेत् तदा ब्रह्मविद्यात्मकं प्रथमं गुरवे गुरु पात्र समभ्यर्चयित्वा देय । ०

VII *Naimittikavidhi*, foll 21, treating of the festivals recurring with the seasons, begins अथ नैमित्तिक सर्वतंत्रे ।

नित्यं नैमित्तिकं काम्यं साधेद्य पूर्वपूर्वतः ।
अन्यथा चिंतयेदित्यं कुर्यात्तत्परंपरां ॥

VIII *Purascaranavidhi*, foll 15, treating of preliminary rites to be observed begins अथ पुरश्चरणं । यामलीयसंहितायां । साधनं मूलमंत्रस्य पुरश्चरणमुच्यते ॥ ०

Colophon इति श्रीमहामहोपाध्यायठक्कुरश्रीनृसिंहविरचिते ताराभक्तिसुधार्णवे ऽष्टमस्तरंग ॥

The following authorities are cited *Agastyasamhita*, foll 9b, 111b, 114b, *Uddisa*, foll 22a 49a, *Uttaratantra*, foll 11b, 12b, 17a, etc, *Umamahesvarasamvada*, fol 62a, *Ekaviratantra*, foll 19a, 107b, *Kalasa* (some formulas), fol 37b, *Kalikastava* (?°stava), fol 7a, *Kalikodbhava*, fol 110b, *Kalikalpa*, foll 50b, 51a, *Kalitantra*, foll 13a, 36b 119a; *Kubjikatantra*, fol 64a, *Kumarikalpa*, foll 6a, 11a 12a, etc, *Kumaritantra*, foll 10b, 16b, 30b, etc, *Kulacudamani*, foll. 1b, 3a, 5b, etc, *Kulamulavatara*, foll 60a, 107b, *Kulamrita*, foll 61a, 77a, 82b, *Kulamritadipika*, fol 81b, *Kularnava*, foll 11a, 14a, 16b, *Kulavatara*, foll 24b, 25a, *Kuloddisa*, foll 50b, 51a, 52a, *Kaulavaliya*, fol 36b, *Kriyasara*, fol 36b, *Gandharvatantra*, foll 4a, 47a, *Gotamiya*, foll 7a, b, 8a, etc (*Gautamiya*, fol 24b, cf *Vaishnaviya*), *Gorakshasamhita*, fol 14a, *Gauriyamala*, fol 31a, *Candrapitha*, foll 119b, 120b, *Candrika*, fol 54a, *Jnanarnava*, foll 14b, 44b, 51b, etc, *Jnanonnayana*, fol 20b, *Damara*, fol 50b, *Tattvacintamani*, fol. 2b, *Tattvasarasamhita*, foll 9a, 10a, *Tantracudamani*, fol 19a, b, *Tantravalika*, fol 63b, *Tantraraja*, fol 7b, *Tantrarajottara* fol 8b, *Tantravalivati*, fol 52a, *Tantrasekhara*, fol 118b, *Tirakaraniya*, fol 26a, *Tararahasyavritti*, fol 11a, *Tararnava*, foll 38a, b, 51b, 107b, *Taropanishad*, fol 17b, *Tarastuti* (*slokas*), foll 57b, 58a, *Tripurarnava*, fol 4a, *Trisaktitantra*, fol 4a, *Trisatirtha*, foll 10a, 25a, 35b, etc, *Dakshinamurtisamhita*, foll 5ll, 90a, 91b, *Dipika*, fol 51a, b, *Deviyamala*, foll 77b, 82b, 110b, *Navaratnesvara*, fol 41a,

Naradapañcaratra, foll 3*a*, 5*a*, etc , *Naradiya*, fol 64*b* , *Nilatantra*, foll 3*a*, 4*a*, 8*a*, etc , *Nrisimhakalpa*, fol 50*b* , *Padyavahiniya* [न्यगुष्ठ नामिकाभ्यां तु न्यास. मर्येच समतः ।], fol 24*a* , *Puraścaranacandrika*, foll 51*a*, 52*b*, 65*b*, etc , *Pushpamala*, fol 36*a* , *Pushpadhyaya*, fol 36*a* , *Prapañcasara*, foll 50*b*, 52*a* , *Prathamatantra*, fol 109*a* , *Phetkarini*, foll 11*a*, 14*a*, 19*a*, etc (*tantra*, foll 9*a*, 23*b*, etc), *Phetkariya*, fol 10*a* , *Pheraviya*, foll 11*a*, 12*b*, 21*a*, etc , *Brahmayamala*, foll 13*b*, 103*b*, *Brahmasamhita*, foll 18*b*, 48*b* , *Bhavacūdamani*, foll 14*a*, 34*b*, 36*b*, etc , *Bhavanirnaya*, fol 45*a* , *Bhairavatantra*, foll 6*a*, 11*a*, 12*a* , *Matsyasukta*, foll 36*a*, 87*b* , *Mantracudamani*, foll 12*b*, 47*a* , *Mantratantraprakaśa*, foll 23*b*, 24*a*, 51*a*, etc , *Mantradevaprakaśika*, fol 120*b* , *Mantramuktavali*, foll 50*b*, 90*b* , *Mahakapilapañcaratra*, fol 113*b* , *Mahakalasamhita*, foll 14*b*, 89*b*, 90*a*, etc (often *Maha*), *Maharnavatantra*, fol 41*a* , *Manasollasa*, fol 56*a* , *Malinitantra*, foll 3*b*, 7*b*, 8*a*, etc , *Mundamala*, foll 34*a*, 35*a*, 36*b*, etc , *Yamala*, fol 3*a*, etc , *Yoginitantra*, foll 29*b*, 32*a*, 61*b*, etc , *Ratnasagara*, fol 11*a* , *Raghavabhatta*, fol 57*a* , *Rudrayamala*, fol 1*b*, etc (*Tarabhaktasuddhaprakarana* of *R*), fol 21*a*, *Laghustava*, fol 14*b* , *Vakratundakalpa*, fol 118*b* , *Vasishthasamhita*, foll 4*a*, 9*a*, etc , *Vyavityasamhita*, foll 107*b*, 113*b* , *Varahitantra*, foll 13*b*, 20*b* , *Vijayakalpa*, fol 15*b* , *Vimalatantra*, fol 55*b* , *Viśuddheśvara*, foll 2*b*, 16*b* , *Virakalpa*, fol 14*a* , *Viracudamani* foll 1*b*, 2*a* 3*a*, etc *Viratantra*, fol 21*a* , *Vaiśampayanasamhita*, fol 108*a*,*b* , *Vaishnavagotamiya*, fol 24*a* , *Vaiśvanarasamgraha*, fol 19*a* , *Śarada*, foll 22*b*, 23*a*, *b*, etc , *Śaradatilaka*, foll 56*b*, 61*a* , *Śaktisangama*, foll 5*b*, 6*a*, 7*a*, etc , *Srikrama*, foll 13*a*, 83*b* , *Sriramasamhita*, fol 3*b* , *Sanatkumariya*, fol 114*b* , *Samayacara*, foll 14*b*, 17*a*, 31*a*, etc , *Samayatantra*, fol 6*a* , *Sarasamgraha*, foll 29*b*, 30*b*, 32*b*, etc , *Siddhasarasvata*, foll 30*a*, 32*b* , *Siddhanathasamhita*, fol 84*a* , *Siddheśvaratantra*, fol 118*a* , *Siddheśvaritantra*, fol 32*a* , *Suta(?Sūta)gitaratnakara*, fol 48*a* , *Surendrasamhita*, foll 2*a*, 107*b*, *Somabhujagavali*, fol 55*a* , *Sautramanitantra*, fol 31*a* , *Svatantra*, foll 8*b*, 20*b* , *Svatantra tantra*, foll 6*a*, 12*b* , *Hamsaparameśvaratantra*, fol 73*b* , *Haragaurisamvada*, foll 10*b*, 19*a*, 35*b* (*Kulasarvasvasahasranamastotra* of *H*), fol 73*a* , *Homanganirupana*, fol 115*a*

[H T COLEBROOKE]

2597.

231 Foll 102, five of which (47–51) are wanting , size $14\frac{1}{2}$ in by $4\frac{1}{8}$ in , good, modern Nepalese handwriting , nine lines in a page

Syamarahasya, a compendium of *Tantric* worship, in 22 chapters (*pariccheda*), compiled from various sources, by *Pūrnananda paramahamsa* [A]

It begins

देवैं दानवदैत्यदर्पनियहानुम्मूलपतीं शिवां
ब्रह्मानन्दमहेशमौलिमणिभि मशोभितांघ्रिद्वयां ।
नत्वा श्रीगुरुपादपद्मपरमामोदामृताप्लावित.
पूर्णानन्दसुधीस्तनोति विमलां श्यामारहस्याभिधां ॥

स्वतंत्र घोरतन्त्र च तन्त्र फेत्कारिणी तथा* ।
कालिकाकुलसर्वस्वं कालीतंत्र च यामलं ॥

कुलचूडामणिं चैव कुमारीतंत्रमेव† च ।
कुलार्णवं तथा कालीकल्पं भैरवतन्त्रकं ॥

कालिकाकुलसद्भावं तथा घोरतंत्रकं ।
गुरूणां च मत ज्ञात्वा साधकानां तथा मतं ।

शुद्धबुद्धस्वभावार्थं वक्ष्यामि मोक्षकारिणीं ।

तदुक्तं स्वतंत्रे । ०

* फेत्कारीतंत्रमेव च B

† कौमारीतंत्र० B

I *Nyasanuvivarana*, fol 16*a* II *antarya janavivarana*, fol 18*a*, III *sudhakakulavicesa nirnaya*, fol 36*b*, IV *rahasyamala* (consisting of *Kalikalpe kalikavacam*, B, fol 49*a*, *Rudra yamale uttaratantre kaliprasthape kalabhairava samvade sri dakshina kalikakavacam*, fol 53*a*, *Sri virupakshaviracitam srikalikavacam*, fol 55*b*, *Bhairavatantre kalikalpe srikalikavacam*, fol 57*a*, *Kalipurane trailokyamokshanam nama kalikavacam*, fol 57*b*, *Kalikulasarvasve mala kali sri dakshinakali nama sahasrastavarajam*, fol 68*a*, *Rudrayamalatantre srisyamastotram*, fol 69*a*, *srimahakalakritam srikalistotram*, fol 71*a*, *srikalikacatuhslokistotram*, fol 72*a*), V *mantrasiddhirthavivarana* (B, fol 72*a*), VI *mantrabhedavivarana* A, fol 53*a*, VII *Kali tattvakathana*, fol 54*a*, VIII *purusharthasa dhanavivarana*, fol 58*a*, IX *viryamocana*, fol 62*a*, X *samanyasadhana*, fol 64*a*, XI *puras caranaryatirekamantrasiddhyupaya*, fol 65*b* XII *pithajapanirnaya*, fol 67*b*, XIII *kula caranirnaya*, fol 70*b*, XIV *mahanilakrama varnana*, fol 78*b*, XV *purascaranaprakaran taranirnaya*, fol 81*b*, XVI *homakundanirmana nirnaya*, fol 85*a*, XVII *vetaladisiddhinirnaya*, fol 84*a*, XVIII *paripakaphalavivarana*, fol 90*a*, XIX *tarinibhedavivarana*, fol 97*a*, XX *sariradridhikarana*, fol 100*a*, XXI *rahasya malasamskaravarnana*, fol 100*b*, XXII ends

नीलांशुका मणिमयीं च करेषु वीणां
मुद्रां च पात्रमथ पूर्णसुधां दधानां ।
उद्यच्चतुर्मुखवहत्कथिताम्बनाहां
नीलां भजामि हृदयेन सरस्वतीं तां ॥
लक्षमेकं जपेद्विद्यां दशांशमसितोत्पलैः ।
नियतं च महाविद्यां* बीजाद्यां परिकल्पयेत् ।
ध्यानपूजापुरश्चर्या सर्वनीलसमं भवेत् ॥ ०

See Raj Mitra, Notices, ii, p 43

[B H HODGSON]

* तंत्रपचमहाविद्यां B

2598.

67 Foll 133, size 10¾ in by 4¾ in well written, in Devanagari, nine lines in a page

Syamarahasya In this (not very correct) copy [B] the introductory couplets are preceded by a *stotra* of eight stanzas, commencing

ज्योतीरूपां क्रूरमुरूपां स्मितवक्त्रां
देवैर्ध्येयां ध्येयपदाब्जां दनुजेन्द्रैः ।
तीक्ष्णांतःसस्मितरुद्रासन निविष्टां (!)
कालीं कालोत्संगनिलीनां कलयामः ॥ १ ॥ ०

With the following additional couplet and colophon

एतन्मातर्यो ऽष्टकमेतत्पदसक्तो
सद्या मर्त्यो गायति मूर्त्तामलदेहः ।
काली सद्य कालयुतानुग्रहदृष्टि
तस्य दातुं तिष्ठति लक्ष्मी तपसाये ॥ ९ ॥

इति श्रीमामाहेशगणेशभट्टारकानन्दनाथविरचित श्रीकाली मन्त्रमयूराष्टकस्तोत्रं समाप्तं ॥

Then follow the introductory *slokas* as above

The MS is dated सम्वत १८६१ मार्गशीर्षमासे कृष्ण पक्षे ४ बुधवासरे लिखितं शिवप्रसादो ब्राह्मणेन ॥

[H T COLEBROOKE]

2599

1534 Foll 56, size 11 in by 3¾ in, fairly good, small Devanagari writing of about 1750 A D, 10–18 (mostly 17) lines in a page

Sundarimahodaya (also called *Tripurasun darimahodaya*), a compendium of *Tantric* wor ship by *Sankarananda Natha*, disciple of *Ram nanda Natha*, or *Ramananda Sarasvati*

It begins श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ॥

बालातपोद्भासितशोणसिंधु
नीरोच्चलत्कोकनदांतमध्ये ।
मनोनिकुंजे करुणारसार्द्रा
काचिल्लता मे ललिताविरास्तां ॥ १ ॥
यो वै दीक्षासेकमात्रेण दिव्य
ज्ञानं दत्त्वा मोहपाशं निकृत्य ।

दीनं मद्यो मामदधोद्रयाभेन
तं श्रीरामानन्दनाथं नमामि ॥ २ ॥

यदीययापामृतमादृता सकृत्
नरा निपीयाशु भवंति नीयताः ।
तं तंत्रमार्गाध्ययने गुरुं नतो
विमर्शनार्थं भगवंतमीश्वरं ॥ ३ ॥

ज्ञानार्णवं तंत्रसुधाश्रिता ये
न्यासादिविस्तारकृतायसक्ता ।
तेषामिहापद्यककर्मरीतिं
तदुक्तभावो कथये विभाव्य ॥ ४ ॥

शंकरानन्दनाथाख्य शंभुदीक्षाविधिं तथा ।
नित्यं नैमित्तिकं काम्यं वक्ष्ये श्रीत्रिपुरार्चनं ॥ ५ ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि बीजं कामेश्वरीमतं ।
सकलभुवनेशानी(? °नि)कामेशी(? °शि)बीजमुत्तमं ।
अनेन सकला विद्या कथयामि विशेषत ॥

शक्तंतस्तुर्यया इवं कलमध्ये मुलोचने ।
वाग्भवं पंचवर्णात्म कामबीजमथोच्यते ॥

मादनं शिवचंद्राद्यं शिरोतं मीनलोचने ।
कामबीजमिदं भद्रे षड्वर्णं सर्वमोहनं ॥

शक्तिबीजं वरारोहे चंद्राद्यं सर्वसिद्धिदं ।
चतुरक्षररूपं तु त्र्यक्षरा त्रिपुरा परेति ॥

अस्यार्थ ॥ ककारलकारसहिता भुवनेश्वरी कलह्रीमिति मुख्य बीजमिति यावत् । ककारलकारयोर्मध्ये शक्तिरेकारस्त स्याते तुर्यवर्णो दीर्घ ईकार. । ए ई इति अक्षरद्वययोगे कए लह्रीमिति पचवर्णात्मकमेकमक्षर वाग्भवकूटं ॥ तथा मादनं क । शिवो ह । चंद्र स । शिवो ह । तथा च हका रसकाराद्य ककार हकारांत कामं हसकलह्रीमिति षड्वर्णात्मकमक्षरं कामराजकूटं ॥ तथा चंद्र स पूर्वोक्त कामशीबीज । चंद्राद्य सकलह्रीमिति चतुरक्षररूपं एकमक्षरं शक्तिकूट ॥ भैरव्यपेक्षया परा द्विता या त्रिपुरा । त्रिपुरायास्तृतीयो भद इति यावत । सय कामराजोपासिता विद्या । अस्या एव विद्याया एकारकारौ हित्वा ककारात्पूर्वं हकारसकारयोगे लोपामुद्रा विद्या । तदुक्त ।

कामराजाख्यविद्याया शक्तिद्वय च सुंदरि ।
हित्वा मुखे शिवेंद्राद्या लोपामुद्रा प्रकाशितेति ॥ °

The work is divided into five chapters (*ullasa*) —I *dil shandhi* (initiation), fol 8*a*, II *uj odghata* (introduction), fol 11*b* III *nyasilhlanda* (marking the body with mystic signs), fol 30*a*, IV *nityapūjavidhi* (ordinary rites), fol 48*b*, V Miscellaneous rites, fol 56*a*

Of casual quotations from other sources the following may be noted *Kramottama*, by *Nijatmananda Natha* (fol 38*a**), *Dakshinamūrti samhita* (fol 38*a*, 2 infra), *Mantramahodadhi* (fol 39*b*, 2 infra), *Lalitarcanacandrika* (fol 33*b*, 1, 38*b*, 5)

It ends

यदत्र किंचिल्लिखितं मया तत्र नयमस्तीत्यपहेलनीयं ।
यतो हि मूलार्थनिबद्धमार्गे विमृश्य सद्भि परिभाव्यमेव ॥ १ ॥

रामानंदगुरुप्रसादगलिताज्ञानप्रकार स्फुटं
पूजापद्धतिसंगतार्थविषमज्ञानार्णवोक्तेरिदं ।
व्याख्यानं तु यथामति प्रभजतां श्रीसुंदरीपादुका
तीर्थं तज्जनयेदपार्थकमपि प्रेमार्द्रभक्त्यापरं ॥ २ ॥

रहस्यभूतसत्प्रमेयभागक समासतो
निबंध एष सुंदरीमहोदय कृतो मया ।
विरंचिविष्णुपूज्ययोर्मदीयनाथभूतयोः
महेशसुंदरीपदारविंदयो समर्पित ॥ ३ ॥

शंकरानंदनाथेन कविमंडनशंभुना ।
कृतं ग्रंथं गुरुप्रीत्यै भवंतु सदुपासका ॥ ४ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामानंदसरस्वतीपूज्यपादशिष्यशंकरानंदनाथकृते श्रीसुंदरीमहोदये पचम उल्लास ॥ समाप्तश्चाय सुंदरीमहोदय ॥ [H T COLEBROOKE]

2600

1150 Foll 56 (four of which are wanting), size 9 in by 4¼ in, good, clear Devanagari writing of about 1750 A D, 11 or 12 lines in a page

Mahatripurasundaryadikarcanakramottama a description of *Tantric* rites in connection with the worship of *Tripurasundari* by *Nijatmaprakasananda*

* The passage quoted occurs in MS 1150 fol 52*b* 4

Foll 1–6 of the original MS are wanting, and have been replaced (by a different hand) by the same number of leaves containing a description of some other *Tantric* rites, apparently not belonging to the treatise, and beginning

अथ रत्नामृताब्धिमध्यस्थरत्नद्वीपे । मदनोन्मादनं नाम पुष्पलताकुलं । कूजत्कोकिलशुकवाचालविटपिगहन जातोचं पकपुन्नागपाटलोत्पलायाशोमसुमनोभिरलंकृत ह्रींकारमुखरभ्रमद्भ्रमरकलकलाकुलमलयपवनमर्दितलतानालं ॥ नंदनोद्यान ध्यात्वा ।°

Fol 19 has likewise been supplied by the same more recent hand, the first page containing a repetition of fol 15*a*, ll 1–7, whilst the second contains matter unconnected with what follows

Foll 41–44 are missing, and between foll 45 and 46 two leaves, marked 45 and 46, and written by a third hand, have been inserted, though evidently belonging to some other *Tantric* work (*navacakranyasa, cakreśvarinyasa,* etc)

अथ परापूजाक्रम: fol 8*b*, इति परापूजाक्रम: fol 10*b*, इति त्रिपुरसुंदर्या उपस्थानमहस्राक्षरी समाप्ता fol 14*b*, इति प्रस्तारसहस्राक्षरी fol 17*a*, इत्यावरणसहस्राक्षरी fol 18*b*, इति ध्यान । अथ गुरुपादुकास्तुति fol 21*b*, इति गुरुपादुकास्तुति: fol 22*b*, इति ज्ञानार्णवक्रम fol 25*b*, इति सौभाग्यहृदयस्तोत्रं fol 36*a*, इति क्रमस्तुति fol 36*b*, इति प्रार्थनास्तुति: fol 37*b*, इति शांतिसूक्त fol 39*a*, अथात संप्रवक्ष्यामि शक्तिन्यासं सुरेश्वर ।° fol 48, इति योगिनीमते महाशक्तिन्यास fol 52*a*, इति पंचरत्नानि fol 53*b*

It ends

बालसूर्यप्रभां देवीं जपाकुसुमसन्निभां ।
मुंडमालावलीरम्यां बालसूर्यसमांशुकां ॥

सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतघनस्तनीं ।
पाशांकुशौ पुस्तकं च तथैव जपमालिकां ॥

पश्चिमसिंहासनाय नम ॥ इति श्रीनिजात्मप्रकाशानंदविरचित श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकार्चनक्रमोत्तम संपूर्ण ॥

2601.

1893 Foll 5, size $11\frac{3}{4}$ in by 4 in, fair Devanagari writing, of the latter part of last century, twelve lines in a page

Tripurasundaristotra, a treatise on the worship of *Sakti* under 1000 different forms of her name implying so many epithets

It begins

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।
कल्पपादपमध्यस्थे मुख्यनिर्झरसेविते ॥ १ ॥

मणिमंडपमध्यस्थं रत्नपर्यंकसंस्थितं ।
तं कदाचित्सुखासीन भगवंतं जगद्गुरुं ॥ २ ॥

जटाजूटधरं देवं वासुकीकंठभूषण ।
विभूतिभूषणं देव नीलकंठ त्रिलोचन ॥ ३ ॥

कपालखट्वांगधरं चंद्रार्धकृतशेखरं ।
त्रिशूलडमरूधर महावृषभवाहन ॥ ४ ॥

द्विपचर्मपरिधान शुद्धस्फटिकसन्निभ ।
सहस्रादित्यसकाश गिरिजार्धांगभूषणं ॥ ५ ॥

प्रणम्य शिरसा नाथं कारणं विश्वरूपिण ।
कृतांजलिपुटो भूत्वा प्राह तं शिखिवाहन. ॥ ६ ॥

कार्त्तिकेय उवाच ।

देवदेव महादेव सृष्टिस्थित्यंतकारक ।
त्वं गति सर्वदेवानां त्व गति सर्वदेहिनां ॥ ७ ॥

त्वं गतिः सर्वलोकानां दीनानां च त्वमेव च ।
त्वमेव जगदाधारस्त्व तथा विश्वकारण ॥ ८ ॥

त्वमेव सर्वपूज्यो ऽसि त्वदन्यो नास्ति मे गति ।
किं गुह्य परमं लोके किमेकं सर्वदैवत ॥ ९ ॥

किमेकं परम श्रेष्ठ किं लोकस्वर्गमोक्षदं ।
विना दानेन तपसा विना तीर्थैर्विना मखै ॥ १० ॥

विना लयेन ध्यानेन केन सिद्धिमवाप्नुयात ।
कस्मादुत्पद्यते सृष्टि कस्मिंश्च प्रलयो भवेत ॥ ११ ॥

कस्मादुत्तीर्यते देव ससारार्णवसकटात ।
तदहं श्रोतुमिच्छामि कथय त्वं महेश्वर ॥ १२ ॥

महादेव उवाच ।

साधु साधु त्वया पृष्टं गुह्य पार्वतिनंदन ।
अस्ति गुह्य परं पुत्र कथयिष्याम्यसशयं ॥ १३ ॥

सत्त्वं रजस्तमश्चैव ब्रह्मविष्णुशिवादयः ।
ये चान्ये बहवो भूताः सर्वे प्रकृतिसंभवाः ॥ १४ ॥
सैव देवी परा शक्तिर्महात्रिपुरसुंदरी ।
सैव प्रसूयते विश्वं सैव विश्वं प्रपालयेत् ॥ १५ ॥
सैव संहरते विश्वं जगदेतच्चराचरं ।
आधारः सर्वभूतानां सैव रोगार्त्तिहारिणी ॥ १६ ॥
इच्छाज्ञया तथा ज्ञाना (?) ब्रह्मविष्णुशिवात्मिका ।
त्रिधाशक्तिः स्वरूपेण सृष्टिस्थितिविनाशिनी ॥ १७ ॥
सृज्यते ब्रह्मरूपेण विष्णुरूपेण पाल्यते ।
संहृतं रुद्ररूपेण जगदेतच्चराचरं ॥ १८ ॥
यस्या योनौ जगत्सर्वमद्यापि वर्तते ऽखिलं ।
यस्यां प्रलीयते चांते यस्यां च जायते पुनः ॥ १९ ॥
यां समाराध्य त्रैलोक्ये संप्राप्ते पदमुत्तमं ।
तस्या नामसहस्रं ते कथयामि शृणुष्व तत् ॥ २० ॥

ओं अस्य श्रीत्रिपुरसुंदरीस्तोत्रमंत्रस्य श्रीभगवान्दक्षिणमूर्त्तिर्ऋषिर्गायत्री छंदः । °

कल्याणी कमला काली कराला कामरूपिणी ।
कामाख्या कामदा काम्या कामिनी कामचारिणी ॥ १ ॥
कालरात्रिर्महारात्रिः कालिका कव्यवाहिनी ।
कौमारी करुणाकीर्तिः काली कल्मषनाशिनी ॥ २ ॥
कात्यायनी कलाधारा कौमुदी कमलप्रिया ।
कीर्तिदा बुद्धिदा मेधा नीतिविज्ञातिवत्सला ॥ ३ ॥ °

The *stotra* ends fol. 5*a*:

त्रिदिवा त्रिदिवेशी च त्रिपुरा पुरनाशिनी ।
त्रिपुरा श्रीत्रिजननी त्रिमूर्तिः पुरसुंदरी ॥ १४४ ॥
इति त्रिपुरसुंदर्या मंत्रनामसहस्रकं ।
गुह्याद्गुह्यतरं पुत्र तव प्रीत्या प्रकीर्तितं ॥ १४५ ॥ °

It ends

सर्वधर्मेषु यो धर्मः सर्वदानेषु यत्फलं ।
सर्ववेदेषु प्रोक्तेषु यत्फलं परिकीर्तितं ॥ १६१ ॥
तत्पुण्यं कोटिगुणितं स तद् दृष्ट्वा भवेन्नरः ।
श्रुत्वा महापलाद्यः स्यात् पुत्रवान्पुण्यवान्गुणी ।
धनुप्रमेति तं लोके शौर्यं च बहुसंपदः ॥ १६२ ॥

इति त्रिपुरसुंदरीस्तोत्रं सहस्रनाम संपूर्णमगमत् ॥

For different treatises of this title see Aufrecht, Cat. Catalogorum.

[Dr. J. Taylor]

2602.

1926. Foll. 19; size 11 in. by 4¾ in.; fair, modern Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

Bālātripurasundarīpaddhati, a description of the *Tantric* rites and daily oblations enjoined upon the votaries of *Tripurasundarī*.

It begins: ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय बद्धपद्मासनशिरसा शुक्लवर्णाधोमुखसहस्रदलकमलकर्णिकांतस्थः चंद्रमंडलांतर्गतहंसपीठे श्रीनिजगुरुं ध्यायेत् ।

शुद्धः स्फुटिकसंकाशां शुद्धः क्षौमविराजितो ।
गंधानुलेपनः शांतो वराभयकरांबुजो ॥ १ ॥
मंदस्मितो निजगुरुं कारुण्येन विलोकनं(!) ।
वामोरुशक्तिसहितो शुक्लांवरविभूषितो ॥ २ ॥
स्वशक्त्या दक्षहस्तेन धृतचारुकलेवरं ।
वामे धृतोत्पलामाश्च सुरशक्त्याः सुशोभनं ॥ ३ ॥
परानंदरसोल्लासलोचनद्वयपंकजं ।

एवं श्रीगुरुं ध्यात्वा मानसोपचारैः पूजयेत् । ऐं ह्रीं श्रीं सहस्रके सहस्रनलवरयूं श्रीअमुकेश्वरानंदनाथ श्रीगुरुवैर्ले(?) पृथिव्यात्मकं गंधं समर्पयामि ॥ १ ॥

It ends: श्रीगुरुं संप्रार्थ्य प्रणम्य मंत्रलेपं ब्रह्मरंध्रे कृत्वा स्वशिरसि पुष्पं धृत्वा विसर्पयेत् ॥

अंतः शाक्ता बहिः शैवाः सभामध्ये च वैष्णवाः ।
नानारूपधराः कौला विचरंति महीतले ॥

इति श्रीमंत्रमहोदधौ श्रीबालात्रिपुरसुंदरीपद्धतिः समाप्ता ॥

भूदेश यत्र देवाः सुललितवनिता दिव्यकन्यायमानाः
मानंदा गीतगाना विदधत(?ति) विविधाङ्घ्रिमयत्नवैः [वर्णाः ।
द्वारं सायुज्यमुक्तेर्हरिहरविविधैः सर्वदा सेव्यमानं
श्रीचक्रं संप्रसूतं जगति विजयते दैवतं देवतानां ॥ १ ॥
यामे यामे निशायां सकलपशुमनैर्योरनिद्राभयाग्रे
सिद्धांते शुद्धभूमौ मधुरमधुभरार्थदनानेकपुष्पैः ।
सामोदे जायमाने सपदि परिणतं शोभयं योगिनीभिः
श्रीचक्रं संप्रसूतं जगति विजयते सांप्रतं शोभनानां ॥ २ ॥

इति श्रीबालात्रिपुरसुंदरीपद्धतिः संपूर्णा । लिखितं गुरुभक्तिपद्मसौजैवतनौतेन ॥

Judging from the first colophon, the treatise would seem to be intended as a practical

manual constructed on the principles of worship laid down in (the 12th *taranga* or *Sundari pujanam* of) the *Mantramahodadhi*

[Dr John Taylor]

2603.

1665B Foll 81, size 9 in by 3½ in, well written, in the Devanagari character, eight lines in a page

Tararahasya-vritti, a *Tantric* compilation, in fifteen *patalas*, of spells and incantations, by *Sankara*, son of *Kamalakara*, and grandson of *Lambodara* [A]

It begins

अखिलानन्दगहनौ सर्वदेवस्वरूपिणौ ।
परौ वायूपिणौ वन्दे महानीलसरस्वतौ ॥
सुप्रकाशविमर्शास्यबीजाद्यङ्कुररूपिका ।
पूर्णाहन्तामयौ(?) वंदे महानीलसरस्वतौ* ॥
नीलतंत्र समाम्नाय सिद्धसारस्वत पर ।
नीलतंत्रं मत्स्यसूक्तं गांधर्वं फेरवीं तथा ॥
गुरूणां च मतं ज्ञात्वा गुरुभि सिद्धभूमिका ।
कृता श्रीशंकरेणैषा तारारहस्यवृत्तिका ॥
नित्यपूजाप्रमाणं† तु पटले प्रथमे तथा ।
दीक्षाविधिर्द्वितीये स्यात्पुरश्चर्या तृतीयके ॥
नैमित्तिकं चतुर्थे तु पंचमे काम्यनिर्णय ।
रहस्यनिर्णय षष्ठे कुमारी सप्तमे तथा ॥
अष्टमे च पुरश्चर्यारहस्या परिकीर्तिता ।
नवमे पटले देव्या निर्णयो मन्त्रविद्ययो ‡ ॥
दशमे पटले स्तोत्र माहात्म्यमेकादशे तथा§ ।
द्वादशे पटले सम्यग्भावानां परिनिर्णय ॥
नित्यपूजाप्रयोगस्तु पटले च त्रयोदशे ।
सम्यग्विधानं होमस्य तारायाश्च चतुर्दशे ॥
पञ्चदशे तु मंत्राणां वासनातत्त्वनिर्णय ।
इति तारारहस्ये तु सम्यगध्यायनिर्णय || ॥

* This *sloka* is omitted in B

† °प्रधानं तु B

‡ देव्या मन्त्राणां परिनिर्णय B

§ Thus also B

|| This half *sloka* is wanting in A

अथ नित्यपूजाप्रमाण यथा । ननु वैष्णवादिमतं विहाय कथं शाक्तैर्मतं क्रियते । °

The following works have been found quoted *Ekaviratantra*, *Ekaviralalpa*, *Kalitantra*, *Kumaritantra*, *Kulacudamani*, *Kulasangraha*, *Kularnava*, *Gandharva(tantra)* *Tantracudamani*, *Tararnava*, *Turishatpadi*, *Deviyamala*, *Nilatantra*, *Phetkarini*, *Pheravirya*, *Brihajjnanarnava*, *Brahmayamala*, *Bhutacudamani*, *Matsyasulta*, *Mantracudamani*, *Mantralilavati*, *Mahogratara kalpa*, *Matrikarnava*, *Manasollasa*, *Mayatantra*, *Rahasyamala*, *Rudrayamala*, *Varahitantra*, *Vimalatantra*, *Visuddhesvara(maha)tantra*, *Viratantra*, *Sambhavasutra*, *Sambhaviya*, *Sambhavisamhita*, *Sanketatantra*, *Siddhasarasvata*, *Somabhujagavali* (I B fol 40b), *Svatantratantra*, *Hamsaparamesvara*

It ends

अकृश कुचयो कृशं विलग्ने
विपुल वक्षसि विस्तृत नितंबे ।
अरुणाधरमाविरस्तु चित्ते
करुणा शालिकपालिभागधेय ॥
लंबोदरस्य पौत्रेण कमलाकरसूनुना ।
अकारि शंकरेणैषा वासनातत्त्वबोधनी ॥

इति वासनानिर्णय पञ्चदश पटल ॥ इति गौडभूमिनिवासि महामहोपाध्याय श्रीशंकरागमाचार्यविरचिता तारारहस्यवृत्ति समाप्ता ॥ ° स १७२७ आश्विनशुक्लदशम्यां लिखितमिदं पुस्तकं श्रीरामनाम्नेन श्रीरामचन्द्राख्यगुर्जरेण लिखापित तस्यैव पुस्तकम ॥ [H T Colebrooke]

2604

2154 Foll 69 + 2, size 11 in by 4½ in, fairly written, in Devanagari, about A D 1650, 9–13 lines in a page

The same work [B] Incomplete The MS breaks off before the completion of the twelfth chapter

At the beginning two leaves (apparently *suddhapattras*) have been inserted, marked 1 and 2 [Gaikawar]

2605

1230b Foll 118, size 11 in by $4\frac{1}{2}$ in, good, clear Devanagari writing of 1804 A D, eight lines in a page

Bhuvaneśvarirahasya (or *Bhuvaneśvarisarvasva*?), a treatise, in 26 *paṭalas*, claiming in the colophon to form part of the *Rudrayamalatantra*

It begins

चिद्रूप यद्रूपशून्य स्वरूप
रूप्ये रूप्यं योगिभि सर्वसंस्थ ।
जोयाद्भोस्त्रैपुराख्यं महस्त
न्नासक्तो सत्सत्र सच्चित्रचित्र(?) ॥ १ ॥
श्रीशैलराजशिखरे नानाद्रुमलताकुले ।
वसंतलक्ष्मीनिलये समासीनमुमापतिं ॥ २ ॥
एकदा देवमीशान शशिशेखरमीश्वरं ।
उमाश्रितार्धवपुष देवदानवसेवित ॥ ३ ॥
ध्यानसक्ताक्षिचितयं जटीभूदलतारुखं ।
भस्मांगरागधवल नारायणनमस्कृत ॥ ४ ॥
ब्रह्मादिदेवप्रणतं गंधर्वजननंदित ।
यक्षराक्षसनागेंद्रदैत्येंद्रकुलपूजित ॥ ५ ॥
भैरवं भैरवाकारं गिरीशं परमेश्वरं ।
उत्थाय विनता भूत्वा पर्यपृच्छत पार्वती ॥ ६ ॥
पार्वत्युवाच ।
भगवन्सर्वलोकेश सर्वलोकनमस्कृत ।
गुणातीत गुणाध्यक्ष भूतेश्वर महेश्वर ॥ ७ ॥
सृजस्यवसि नित्य त्वं संहरस्यमित जगत् ।
चराचर महशान श्रुत सर्वे भवन्मुखात् ॥ ८ ॥
महेश श्रोतुमिच्छामि भुवनेशीरहस्यकं ।
वद शीघ्र दयाम्भोधे यद्यह प्रेयसी तव ॥ ९ ॥
शिव उवाच ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रहस्यमिदमद्भुत ।
भुवनेश्याश्च सर्वस्वं साहभूतं मम प्रिये ॥ १० ॥

The book consists largely of mystic charms and formulas of invocation

It ends श्रीभैरव उवाच ।
इतीन्द्र भुवनेश्वर्या रहस्यं परमेश्वरि ।
सर्वसिद्धिप्रदं गाप्य गोपनीयं सुरेश्वरि ॥
अदातव्यमभक्ताय कुचैलाय दुरात्मने ।
धूर्ताय बुद्धिहीनाय दीक्षाहीनाय पार्वति ॥
निंदकायाकुलीनाय हीनाय गुरुभक्तया ।
स्वपुत्रायान्यशिष्याय दत्त्वा कुष्ठी भवेत्कली ॥
भक्ताय शुद्धियुक्ताय कुलीनाय महेश्वरि ।
स्वशिष्याय च दातव्य दीक्षायुक्ताय पार्वति ॥
इद रहस्यं परम भक्त्या तव मयोदितं ।
सर्वस्व भुवनेश्वर्या गोपनीय स्वयोनिवत् ॥
इत्येष पटलो देवि दशाभ्यर्चनदर्शक ।
गुह्याद्गुह्यतरो गुह्यो गोपनीय(r °यो) मुमुक्षुभि ॥

इति श्रीभुवनेश्वरीरहस्ये रुद्रयामलतन्त्रे दशाभ्यर्चनविधिर्नाम षड्विंश पटल ॥ ॰ संवत् १८६१ ॥॰

[H T COLEBROOKE]

2606

3013 Foll 385, small folio, size $11\frac{1}{4}$ in by 7 in, coarse, thin Indian paper fairly written (on one page of each leaf), in Devanagari, sixteen lines in a page, modern

[*Pauṣkarāgama*], a system of *Tantric* worship, in connection with the *Śiva* cult (? from the *Śaivāgama*) Incomplete The MS, which has evidently been copied from one in some S Indian alphabet, is rather incorrect

It begins (somewhat corrected) ऋषय ऊचु ॥
भगवं देव देवेश ब्रह्मविष्ण्विंद्रनायक ।
सार्पिंगलजटाचूडारोपितार्धेन्दुशेखर ॥
व्याघ्रचर्मपरीधान तदूर्ध्वव्यालबंधन ।
नित्य शत्रुमृगानीकसेव्यमान दयानिधे ॥
ललाटनेत्र सन्नार्चिर्दग्धत्रिपुर मन्मथ ।
अम्भोधिमथनोद्भूतविषनीलितकंधर ॥
क्रियापाचर्य प्रसादेन तवास्माभि श्रुते पुरा ।
अधुना ज्ञानपादं तु श्रोतुमिच्छा गरीयसी ॥
यतेते तामुपाकर्तुमहस्यमाकमीश्वर ।
अधिकारी वयं देव नियुक्ता भवता यत ।
ज्ञानमाध्यो अधिकारो हि मुक्तिश्च व्यक्तिरीश्वर ॥

ईश्वर ॥

ज्ञायते येन पत्याद्या· पदार्थाश्च द्विजोत्तमा ।
तद् ज्ञानपादमित्युक्त साधन देशिकात्मनां ॥०

A The *Jnanapada* consists of 8 chapters (*patala*)

1 *pratipadarthanirnaya*, fol 21, 2 *bindu patala*, fol 25, 3 *mayapatala*, fol 29, 4 *paśupadartha*, fol 51, 5 *kaladipañcaka*, fol 63, 6 *pumstattva*, fol 109, 7 *pramanadhikara* fol 120, 8 *tantrotpatti*, fol 125 इति पौष्करज्ञानपादं सपूर्ण ॥

B *Sarvajnanottara*

I *Yogapada*, fol 129, beg

नमश्शिवाय शक्त्यै च भिद्वे(?विन्द्वे) शास्त्राय च ।
गुरवे च गणेशाय कार्तिकेयाय धीमते ॥
अत· परं प्रवक्ष्यामि योगमेकाकिनस्तु त ।
शांतस्य ॥ युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥
उक्तस्वभावबोधस्य तत्वत शृणु षण्मुख ।०

II *Kriyapada*, beg

पशुपाशविधानं हि श्रोतुमिच्छामि तत्वत ।
संयोग च तथा तेषां कथयस्व महेश्वर ॥

svatmasakshatkaraprakarana, fol 132, *vimalikarana*, fol 141, *sthulavarnamantroddharapra karana* fol 156, *prasadamantroddharaprakarana*, fol 159, *paramikaranaprakarana*, fol 167 *pavcagavyadidikshangaprakarana*, fol 230, *antyeshtiprakarana*, fol 239, *jirnoddharaprakarana*, fol 275, *pratimadiprakarana*, fol 278, *v ru nasnanaprakarana*, fol 290, *bhasmasnanaprakarana*, fol 293, ends fol 294

इति सर्वज्ञानोत्तरपाद· समाप्त· ॥

Cf Burnell, Index of Tanjore MSS, p 111, *Sarvajnanottaravritti*

C *Matangaparamesvare mahatantre vidyapada*, 11 *patalas*, and part of a 12th This is perhaps a separate work from the above

It begins यपि(r यथ) मतंगपारमेश्वरे लिख्यते ॥
गगनान्तायमहसे मतुहर्मिविरचिने(r मखुहर्मिविराचिने)।
सपारकरुणापुरतरंगितदृशे नम· ॥

हिमवत्यचले रम्ये सिद्धचारणसेविते ।
नानाश्चर्यगुणोपेत शिखर चारु निर्मलं ॥
सिधोनामुद्भवो यत्र यत्र नाप्यपमृत्यव· ।
यत्रान्योन्यविहङ्गानां प्रीतिभेषति लक्षणात ॥
मूर्खौ विमूर्खतां याति भयाद्भीतो विमुच्यते ।
यत्र नास्त्युपसर्गाणां प्रवेश शिखरोत्तमे ॥
यत्र सन्निहितो नित्य भगवान् परमेश्वर ।
तत्रास मुनिशार्दूलस्तपसोत्कृष्टमूर्तिमान् ॥
ज्ञानाग्निदग्धकलुषो वृताभ क्षालितात्मवान् ।
शिवध्यानैकचित्तात्मा समाधारास्थितसुधी (!)॥०
तत्र स भगवान् नाथ पार्वत्या महितो हर ।
स्वं वपुर्दर्शयामास मतंगाय तपस्विने ॥
तस्य तद्वचन श्रुत्वा मतंगस्य महात्मन ।
ज्ञानालयवपुष्मत्या वाग्ग्योल्लुभवपुर्गुह ॥
उवाच तस्मै सुप्रीत्या मतंगाय महात्मने ।
विचारयुक्त सहस्त्रु स्युम्मात्मीयदर्शनात् ॥
यथाव्यवस्थितन्यायमार्गेणैवानुलोमत· ।
सुकरं सुविभक्तांगं षट्पदार्थमय शुभं ॥
चतुष्पादमिदं शास्त्रमायात[म]मृतात्मकं ।०

In the second chapter the four *padas* are enumerated (fol 299), viz *vidyapada kriyapada*, *yogapada*, and *caryapada*

1 *dayodghata*(?), fol 298, (2–4 wanting, or not marked), 5 *śaktipatala*, fol 311, 6 *pu pradhaneśvaras ... kanap*, fol 337, 7 *vidyapatala* fol 347, 8 *mayatattva* fol 362, 9 *kalatattva* fol 368, 10 *vidyatattva*, fol 374, 11 *ragapatala* fol 379

Cf Burnell, Index of Tanjore MSS, p 20.. (no xiii) [C P Brown]

2607.

270 Foll 105 (numbered by mistake 1–76, 79–108), size 11¼ in by 4¼ in fairly written in Devanagari, eight lines in a page

Ramarcana ... ka, a manual for the worship of *Rama* in five chapters (*patala*) by *...anandarana*, pupil of *Mukundarana*

It begins:

तं तं संसृतिवारिधिं त्रिजगतो नौनाम यस्य प्रभोर्
येनेदं सकलं विभाति सततं जातं स्थितं संहृतं ।
यस्मिन्नो निगमा भवंति न मनो वाचं च रामेश्वरे*
तं वंदे परमं प्रकाशममलं श्रीरामचंद्रं परं ॥ १ ॥

विश्वव्यापितनोः शुभा रघुपतेर्मूर्तौ च मूर्तिस्तु यो
वाक्यार्थप्रतिबोधनैकचतुरः शांत्यादिशीलः शुचिः ।
अज्ञानां धनिचारकैकतरणिर्विज्ञानचिंतामणिर्
नित्यानंदपदैकभूर्विजयते श्रीमान्मुकुंदो मुनिः ॥ २ ॥

वेदांतवाक्यार्थहरिर्विराजते
यस्मिन् गजाः काममदादयो न हि(?) ।
बुधाः(संतः B.) सदानंदपदं प्रपेदिरे
वंदे मुकुंदाख्यवनं गुरुं परं ॥ ३ ॥

पूर्वं चोत्तरतापनीयमखिलं कल्पं परं मारुतेर्
ब्रह्मागस्तिवसिष्ठवामनयुताः कल्पास्तथा संहिताः ।
शास्त्रं मंत्रमयं महाकुवलयं† त्वागाश्च गीतादिकं
श्रीरामार्चनचंद्रिका कलिमलप्रध्वंसिका प्रोच्यते ॥ ४ ॥

तत्तद्ग्रंथगतैर्नानावाक्यैरेव न कल्पितैः ।
लोकार्थार्थं क्रमः सम्यक्संक्षेपेण प्रतन्यते ॥ ५ ॥

उच्यते प्रथमं तत्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः ।
शांतो दांतः कुलीनश्च विनीतः शुद्धवेषवान् ॥

शुद्धाचारः सुप्रसिद्धः शुचिर्दक्षः सुबुद्धिमान् ।
आश्रमी ध्याननिष्ठश्च मंत्रतंत्रविचक्षणः ।
निग्रहानुग्रहे शक्तो गुरुरित्यभिधीयते ॥

इति गुरुलक्षणं ॥

शांतो विनीतः शुद्धात्मा श्रद्धावान् धारणक्षमः ।
समर्थश्च कुलीनश्च प्राज्ञः सच्चरितो धनी ॥

एवमादिगुणैर्युक्तः शिष्यो भवति नान्यथा ।
गुरुता शिष्यता वापि तयोर्वत्सरवासतः ॥ ०

Ch. I., on various matters connected with worship, the chief section being the '*rāmamantroddhāra*', II fol 24*b*, on ordinary duties (*ācamana, dantadhavana*, etc, ending with various kinds of *nyāsa*), III. fol. 43*b*, on rites of worship (*dhyāna, homa, pātrāsādana, antaryāga, pīṭhapūjā, stotras*, etc.); IV., on restrictions and the eight kinds of *yantra*; V., a calendar of periodical and occasional observances.

Among the authorities quoted may be mentioned: *Agastisaṃhitā*, fol. 80*b*; (*mahatī saṃhitā*, fol 81*b*); *Atharvanarahasya-śrī-Rāmottaratāpanīya*, fol. 61*a*; *Gautamīyam*, fol. 68*b*; *Divyāgama*, fol. 2*b*; *Nāradatantra*, fol. 18*b*; *Pañcarātre Brahmasaṃhitāyām*, fol. 75*b*; *Prayogasāra*, fol. 83*a*; *Mantrasārasaṃgraha*, fol. 18*b*; (*Rāmavallabhāstotra*, fol. 62*b* whole); *Vasiṣṭhasaṃhitā*, fol. 46*b*; *Sārasaṃgraha*, fol. 2*b*; *Hanumatā proktam mantrarājātmakam*, fol. 62*a*.

It ends:

संसारदावानलतापशांत्यै
श्रीरामचंद्रार्चनचंद्रिकेयं ।
स्मार्तंहिताभार्गसुधाश्रया हि
भवादिभिर्निर्मितमोघध(!) या ॥

पटलैः पंचभिः प्रोक्ता श्रीरामार्चनचंद्रिका ।
आनंदवननाम्ना हि यतिना हरितुष्टये ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरण-शिष्यानंदवनविरचितायां श्रीरामार्चनचंद्रिकायां पंचमः पटलः ॥ ० संवत् १७८२ श्रावणकृष्ण ३ सोमे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2608.

2074. Foll 101 (the first three of which have been replaced by two leaves in a more modern handwriting; and foll. 39–43 and 101 have likewise been supplied by the same hand); size 9 in. by 3¾ in.; fairly written in Devanāgarī, about the middle of the 16th century.

The same work. (B.) [GAIKAWAR.]

2609.

1824. Foll. 109, size 12½ in. by 4¾ in.; well written in Devanāgarī, on European paper, about A.D. 1800; ten lines in a page.

* यश्चैतत्पवनः प्रमाणविधुरो वेदांतवेद्यो विभुस् B

† तंत्रं गाधिजनापिकं वभुवलयं B.

Gaṇeśa Kalpa, an exposition of *Tantric* rites in connection with the worship of *Gaṇeśa*. Six chapters (*paṭala*), the last of which is incomplete at the end.

P I (foll 17) begins:

अथ वक्ष्ये गणेशस्य मंत्रकल्पं समासतः ।
भुक्तिमुक्तिप्रदः पुंसां भक्तानां वरदो यतः ॥ १ ॥
तत्रैकाक्षरमंत्रस्तु मंत्राणामुत्तमोत्तमः ।
सर्वसिद्धिप्रदः साक्षाद्गणेशो मंत्ररूपधृक् ॥ २ ॥
यस्य शक्तिः समाख्याता प्रणवः सर्वधारकः ।
तस्यां स जनयामास पंचधात्मानमात्मना ॥ ३ ॥
बिंदुनादौ मकारश्चोकारो ऽकारो विधानतः ।
पंचधा सर्वमाख्यातं विश्वं शब्दात्मकं बुधैः ॥ ४ ॥
अकारो वैखरी वाणी मध्यमोंकारसंज्ञिता ।
पश्यंती सा मकाराख्या परा नादमयी मता ॥ ५ ॥ °

इति बीजकोशः संक्षेपतः प्रोक्तः fol 5*b*, इति क्रियावती दीक्षा fol 16*b*; वर्णात्मिका दीक्षा ib; कलावती दीक्षा fol 17*a*, इति वेधमयी दीक्षा समाप्ता ॥ एवं चतुर्विधदीक्षायुक्तो नरः साक्षाद्गणेशो भवतीति ॥ इति गणेशकल्पे चतुर्विधदीक्षाकथनं नाम प्रथमं पटलं समाप्तं ॥

P II (foll 33, placed by binder at the end of vol) अथ गणेशमंत्रानाह ॥ दीक्षानंतरं मंत्रजपकार्यप्राधान्यात् ॥ अथ शारदातिलकोक्तगणेशः । तत्रैकाक्षरमंत्रः ॥

पद्मात्मकं शशिधरं(? पंचात्मकं शशा°) बीजं गणपतेर्विदुः ।
प्रणवादियुतं प्रोक्तं मंत्र एकाक्षरः परः ॥ १ ॥ °

इत्येकाक्षरविधिः ॥ अथ वरदगणेशषडक्षरमंत्रः fol 3*b*, अथ महागणपतिमंत्र, fol 4*a*, etc

इति गणेशकल्पे गणपत्येकाक्षरादिसमविंशन्मंत्रविधानकथनं नाम द्वितीयपटलं ॥

P III (foll 22):

नित्यपूजाविधिं वक्ष्ये विघ्नराजस्य तोषदं ।
ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय शुचिभूमौ स्थितः स्मरेत् ॥ १ ॥ °

258 *ślokas*, with explanations from fol 18

इति ° मातृकान्यासमारभ्य मातृकान्यासपर्यंतकथनं नाम तृतीयपटलं समाप्तं ॥

P IV (foll 18): ततो द्वितीयपटलोक्तमूलमंत्रन्यासान् कृत्वा स्वहृदये वा स्वेष्टदेवप्रतिमाधः पीठपूजां कुर्यात् । तद्यथा ।

न्यस्यन्मंडूकमाधारे स्वाधिष्ठाने ततः सुधीः ।
कालाग्निरुद्रं नाभौ तु कच्छपं हृदये ततः ॥ १ ॥ °

239 *ślokas*, with explanations from fol 12*b*

इति ° पूजाविधिकथनं नाम चतुर्थं पटलं समाप्तं ॥

P V (foll 12) अथ पुरश्चरणविधिः ॥

आदौ देव वशीकर्तुं पुरश्चरणमाचरेत् ।
तीर्थादौ निर्जने स्थाने भूमिग्रहणपूर्वकं ॥ १ ॥ °

163 *ślokas*; इति पुरश्चरणविधि. । अस्यायमर्थः । ° fol 7*b*

इति ° पुरश्चरणविधिकथनं नाम पंचमं पटलं ॥

P VI (foll 7, inserted by binder between *P* I and III):

कर्माणि षड्भ्यो वक्ष्ये सिद्धिदानि प्रयोगतः ।
शांतिर्वश्यं स्तंभनं च द्वेष उच्चाटमारणे ॥ १ ॥
उक्तानीमानि कर्माणि शांती रोगादिनाशनं ।
वश्यं वचनकारित्वं स्तंभो वृत्तिनिरोधनं ॥ २ ॥
द्वेषोऽप्रीतिः प्रीतिमतः उच्चाटः स्थानतश्च्युतिः ।
मारणं प्राणहरणमिति षट्कर्मलक्षणं ॥ ३ ॥ °

88 *ślokas*, followed by explanations, p 4*b* अस्यायमर्थः । अथ षट् कर्माणि पूर्वैर्मुनिभिः प्रोक्तानि । तद्विधानं कथ्यते । शांतिर्वश्य °

इति षट्कर्मविधिः । तत्र सम्यक् न्यासमालान्मालरश्चो विधाय ° incomplete

[DR J. TAYLOR]

2610.

2630. Foll 86, size 9¼–10 in by 4¾ in, fairly good Devanagari handwriting, thirteen lines in a page

Nṛsiṃhārādhana-ratnamālā, or *Śrautapaddhati*(?), a *Vaishnava* manual of worship in nine chapters (*paṭala*), by *Menganātha*, son of *Rāmacandra*

The right margin, and with it a good deal of the writing, especially of the first two leaves, has been eaten away by insects

The female energy (*śakti*) of the god comes in for a good deal of attention in the rules and formulas.

It begins

श्रीनृसिंहं चिदानन्दविग्रहं करुणानिधिं ।
प्रण[?म्य पद्धतिं कु]र्वे शंकरोऽस्मनुसारतः ॥ १ ॥
श्रौतापनाय श्रुतिसारभूतसत्सम्प्रदायामलगंधशोभी ।
नित्य [?नृसिंहस्य] करोतु सेवा सतोपमाराधनरत्नमाला [॥ २ ॥
ज्यासनाशेषमतानुसारिणी
सत्प्रीतम – – ⏑⏑ दा विधेया ।
सांगा समुद्रा सुविधानयुक्ता
नृसिंहसेवातिरतैर्विधष्ठे ॥ ३ ॥

नित्य काम्यं त्रिविधोपासनासंग्रह । तत्र प्रथमत स्मार्तनित्योपासना विधीयते ॥ ब्राह्मे [मुहूर्ते उ]त्थाय गुरुपरं परमाराध्य देवत भगवंतं श्रीनृसिंह च हृदि संस्मरेत ॥ तत्र प्रथमं ता परा तथा ॥

ब्राह्मणं (? ब्रह्माणं) विधिमादिदेशिकमत श्रीमच्चरानेश्वरं
वंदे श्रीतपनं तत श्रुति ⏑ – – – ततो होश्वर ।
श्रीमच्छंकरपूज्यपादमथ तत्पादाब्जभृंगायितु
चदे माधवसोमया ⏑⏑⏑ – नागाह्वयदीक्षित ॥
निम्बादित्यगुरुं नमामि परसं यस्य प्रसादाज्जगत
वृत्त मुक्ति ⏑ – ⏑ – निजधिया ससारविच्छित्तये ॥

श्रीनिंबादित्यस्वामिन ॥ स्वगुरुपर्यंतं पारपर्यक्रम स्मृत्यादेव ज्ञातव्य । °

I इति नृसिंहाराधनरत्नमालायां भूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठा नाम प्रथमपटल । fol 7*a*

II इति कलामातृकान्यास 10*b*, इति केशवादिमातृकान्यास 12*a*, इति कठादिमातृकान्यास 18*a*, इति ° अंगमंत्राराधननामद्वितीय पटल 19*a*

III इति द्विसप्तानुष्टुप्नामविधि 21*a*, इति° तृतीय पटल 31*b*

IV इति शेषभगवत्कृतं ध्यानं । अथ शतश्लोकीध्यान 33*a*, इति ° श्रौतश्रीमच्चराजपद्धत्यां ध्यानं नाम चतुर्थ पटल 37*a*

V इति ° अन्तर्यागो नाम पंचम° पटल ॥

VI अथ बहिर्यागप्रकार 47*a*, इति ° बहिर्यागो नाम षष्ठ पटल ॥

VII अथ पुरश्चरणं 65*b*, इति ° पुरश्चरणं नाम सप्तम पटल ॥

VIII अथ प्रतिमासकृत्य ° 69*a*, इति बोधनीयोत्सवविधि 79*a*, इति स्कांदे त्रिपुरोत्सव ib, इति कार्तिके कृत्य 79*b*, इति बौधायनीये भविष्योत्तरे च श्रीभगवदुक्तो वसंतोत्सव 80*b*, ° इति द्वादशीसंकल्प 81*a*, इति ° अष्टमं पटलं ॥ 81*a*

IX इति सहस्राभिषेकविधि 82*b*, इति गृहपूजाविधि 81*b*, इति नृसिंहविभूतिस्नानविधि 86*a*

It ends

किं मां समाराधनरत्नमाला
भक्त्या च युक्ताधिकमाविधाय ।
समर्पयन् श्रीगुरवे पदाब्जे
श्रीरामचंद्रात्मजमंगनाथ ॥
या श्रौतमार्गानुगता समस्ता
सिंहाननाराधनरत्नमाला ।
तस्यामशेषागमसारमय्याम्
सर्वं समाप्तं पटलोऽष्टमोऽग ॥
ऊर्ध्वपुंड्रं मृदा पूर्वं कुर्यात्तस्योपरि स्फुटं ।
त्रिपुंड्रं भस्मना भाले पापघ्नं पुण्यवर्धनं ॥
इति विद्या तपोयोनिरयोनिर्विष्णुरीडित ।
वाग्यज्ञेनार्चितो देव प्रीयतां मे जनार्दन ॥

इति श्रीनृसिंहाराधनरत्नमालायां श्रौतपद्धत्यां नवम पटल ॥ पूर्णो ऽयं ग्रन्थ ॥ ° ॥ संवत् १८२९ आषाढवद्यचतुर्दशी इदुवारे ॥

[MACK COLL.]

2611.

896 Foll 134, size 15 in by 5¼ in, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

Hayaśirsha pañcaratra, a *Vaishnava* work on the erection of temples and images

It begins मार्कण्डेय उवाच ॥

कथं हयशिरा विष्णु प्रादुर्भूत पुरा विभु ।
किन्निमित्तं च देवेशो दधार रुचिरं वपु ॥
हयशीर्षं जगत्स्वामी पुरा नारायण प्रभु ।
श्रुतमासीच्च भवता यदुक्तं परमेष्ठिना ॥
आद्यं यत्पञ्चरात्राणां तन्ममाचक्ष्व पृच्छत ।
भृगुरुवाच ॥
शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि पञ्चरात्रं पुरातन ॥
पुरा किल विरूपाक्ष सार्धं गौर्या महेश्वर ।
चतुर्मुखं स पप्रच्छ कैलासभवने स्थितं ॥

महेश्वर उवाच ॥

पञ्चरात्र पुरा पृष्टस्त्वया हयशिरा विभु ।
मधुकैटभयाहँतो(r °हता) मैकार्णवजले विभु ॥ ०

The matter is treated in a series of short (unnumbered) chapters (*patala*), of which 74 have been counted These seem to be divided into two sections (*kanda*), the first of which, the *Devapratishthapancalakanda*, ends with ch 40, fol 56*b* इति हयशीर्षपञ्चरात्रे द्वादशसाहस्रिके प्रथमपादे देवप्रतिष्ठापञ्चकं नाम काण्डं समाप्तं ॥ whilst the subsequent chapters make up the *Samkarshakanda* From the above colophon, as well as from the final *sloka* which apparently introduces a *Lingakanda*, this would seem to be only a portion of a larger work

For an account of the contents, see Raj Mitra, Notices, vi, p 61

It ends

यत्या संयोगतस्त्वान्न पूर्वोक्ति लभते फल ।
इति सद्येपत काण्डसंकर्ष परिकीर्तित ॥

तुभ्य सुरवरश्रेष्ठ श्रुतिमन्त्रैरलंकृत ।
श्रुतिदृष्टदेशिकेन ज्ञेयो यत्नरता सदा ॥

इमं ज्ञात्वा देशिकत्वं सर्वज्ञत्वमवाप्नुयात् ।
यस्मादत प्रयत्नेन ज्ञेयो देशिकसत्तमै ॥

अत ऊर्ध्वं निरोध त्व लिङ्गकाण्ड चतुर्मुख ।
सर्वसाधारण चैतत दृष्टादृष्टफलप्रद ॥

इति हयशीर्षमहापञ्चरात्रे सकर्षकाण्डे गौरीविवाहपटल ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थ ॥ [H T COLEBROOKE]

2612

791b Foll 48 size 9¾ in by 3¼ in, large, plain, modern Devanagari hand, seven lines in a page

Upadesadikshavidhi, or *Purnabhishekapaddhati* a manual of initiation into Tantric rites by *Caitanyagiri Avadhuta* It begins

अथाभिषेक वक्ष्ये ऽहं शिष्ये भवति योगिना ।
सुमुहूर्ते शुभे लग्ने गुरु देव प्रणम्य च ॥

नमस्कृत्य यथान्याय प्रार्थयेदात्मनो हितं ।
येन विज्ञानमात्रेण नित्यकर्मरतो ऽस्म्यह ॥
नित्यानुष्ठानयुक्तो ऽपि दीक्षायोग्यो भवाम्यह ।
दिव्य ज्ञान यतो प्राप्य पापस्यास्य क्षय(r क्षया) भवेत ॥
सा दीक्षा दीक्षयेत्राथ येन पूर्णमनोरथा ।
नित्य नैमित्तिक काम्य सिध्यते यत्प्रसादत ॥ ०

Itibodhanam, fol 3*b*, *pujavidhih*, fol 9*a* *vastupujavidhih*, fol 10*b*, *pithasthapanavidhih*, fol 20*b*, *Kriyamayi diksha sampurna*, fol 46*b*

It ends

योगिनां योगसिद्धिस्तु मुनीनां मोक्षसिद्धये ।
ज्ञानिनां ज्ञानसिद्धिस्तु सिध्यंतु भजनादपि ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यचैतन्यगिरिपवधूतेन गुरुमुखाद् ज्ञाततंत्रानुसारेण उपदेशदीक्षाविधि समाप्त ॥ after which, by another hand, पूर्णाभिषकपद्धति ॥

[H T COLEBROOKE]

2613.

1368c Foll 6, size 10 in by 4¼ in, very indifferent Bengali handwriting, eleven lines in a page

Tattvacintamani a Tantric work composed by *Purnananda Yati*, in 1577 A D

The 6th chapter, here called *yogavivarana*, whilst in the three Calcutta editions (1856 1860, 1869) it is called *shatcakranirupana*

It begins

अथ तन्त्रानुसारेण षट्चक्रादिक्रमो ऽद्भुत ।
उच्यते परमानन्दनिस्पृहप्रथमाङ्कुर ॥ ०

Colophon इति पूर्णानन्दपरमहंसविरचिते श्रीतत्त्वचिन्तामणौ योगविवरण नाम षष्ठप्रकाश ॥ संवत १७६२ निति माघशुदिप्रतिपदा वृहस्पतिवारे लिखितं माधवरामेण पुस्तकमिदं ॥

For ch 1 (giving the date) see Raj Mitra Notices, iii, p 62 [H T COLEBROOKE]

2614

2743F Foll 23, size 7 in by 2½ in the leaves forming a continuous folding sheet of

69½ in by 7 in, Nepal handwriting of 1703 A D, six lines in a page, ten of the leaflets having one page left blank

Pushpamâhâtmya, directions (in barbarous Sanskrit mixed with vernacular forms) regarding oblations of flowers to the goddess at her festivals, and rules for selecting them according to the season and the magic effect desired

It begins श्रीगणपत्यादिदेवेभ्यो नम ॥ अथ पुष्पमाहात्म्यं लिख्यते ॥ पश्चिमासायक्रम ॥

जाती च पाटली यूथी चम्पके श्वेतउत्पलें (!)।
केतकी हेमजातो च मुंदरे शतपत्रके ॥
बंधूकपद्मकुशास्मे शालपुष्पेच पाटले ।
कुसुम्भे किंशुके पुष्पे पुन्नागनागकेशरे ॥
बकुलैलगरेयाद्यैर्बकुन्दास्यसंभवे ।
काशशदाभवेदवीचिसन्ध्ये कर्णिकारके ॥
रक्तोत्पलैर्महापुष्पैर्यं चान्ये चाहगन्धवान् (!)।
मुक्तिमुक्तिप्रदा जातिवालावलविवर्धनी ॥
श्वेतपाटलिका(? श्चे°) देवी ददन्ति (!) च महद्यश ।
शान्तिपुष्टिकर पद्म शतपत्र सुपत्रक ॥
बधूक पस्यद् (!) मोक्ष तथा रक्ताश्च मारकं ।
सौभाग्य शालपुष्पैश्च मुदरं सुखदायक ॥
कर्णव च कुल कुसुम वचकुशायनामत (!)।
कुसुमभर्किंसुकैर्देवीवश्यमाकृष्टि[का]रके ॥
महालक्ष्मीप्रदौ पुष्पौ पुन्नागनागकेशरौ (!)।
रक्तमुत्पलके वश्ये नीलकृष्णं च मारणे ॥
त्रिसन्ध्यासभवे पुष्पे शत्रूणां च भयापह ।
दमन तुलसीभद्रे सर्वपापक्षयंकरं ॥
सिन्दूरी वश्यकृत्प्रोक्ता सदाकर्षणमारका ।
त्रिसन्ध्यासभवे पुष्पे क्रमज्ञात्वार्चयेत्सदा ॥
तस्य निघ्नो न जायेत सत्यमेतन्न संशय ।

अथ इतरपुष्पकरणजनितपुण्यशतगुणवृद्धिकाम एभिर्नीतोपुष्पे कुब्जिकादेवीमिह पूजयिष्ये ॥ जोलस्नातया ॥ वाला पुष्पस्य बलवर्धनकाम ॥ वद्याचोलरु ॥ श्वेतपाटलिकापुष्पस्य ॥ अथ महाजसप्राप्तिकाम ॥ घादुलस्नानतोपुव ॥°

अथ निषिद्धानि p 23 अथ पुष्परहस्यं रहस्यकल्लोलिन्यां p 40 इति रहस्यकल्लोलिन्यां पुष्परहस्यं ॥ p 44

It ends नीलोत्पलस्य ॥ अथ सर्वकामफलप्राप्तिकाम ॥ उत्पलं नीलोपि योग्य ॥ कुमुदस्यापि सर्वकामफलं ॥ इति रहस्यकल्लोलिन्यां ॥ इति पुष्पमाहात्म्यं शुभाशुभफलं सपूर्णं ॥ स्वस्ति सम्वत् ८२३ फाल्गुणशुक्लप्रतिपद्यायां तिथौ शशिशुक्रवाले लिखितं°

The goddess is worshipped under the following names *Kubjikâ*, *Guhyakâlî*, *Jagadambâ*, *Dakshinakâlî*, *Mahâtripurasundarî* or *Srîtripurâ*, and *Siddhilakshmî*

Quotations have been met with from the following authorities *Kâlîtantra*, p 24, *Kulacûdâmani*, p 27, *Kaulâvalîya*, p 38, *Tantrasârasvata*, p 38, *Târabhaktasudhârnava*, p 39, *Nîlatantra*, p 26, *Bhairacûdamani*, p 19, *Matsyasûkta*, p 26, *Mahâkâlasamhitâ*, p 23, *Mundamâlâtantra*, p 24, *Vâmakeśvaratantra*, p 28, *Vârâhîtantra*, p 37, *Saktiyâmala*, p 25, *Haravatantra*, pp 8, 11, 20

[B H HODGSON]

2615

2582 Foll 100, size 11 in by 5 in, large, sprawling Devanagari hand, nine lines in a page

Satacandîvidhâna(*samkshepa*) an exposition of 'the previous and concluding ceremonial to be observed, and prayers and *mantras* to be read, when the *Candîmâhâtmya* or exploits of *Durgâ* (of the *Mârkandeyapurâna*) is read a hundred times over, as an act of piety and adoration' (Wilson, Mack Coll, p 173)

It begins

शतचण्डिविधानेन यथावत्कथयामि ते ।
सुघोरायामनावृष्ट्यां भूकंपे च सदारुणे ॥ १ ॥
परचक्रभये तीव्रे क्षयरोग उपस्थिते ।
राजवश्यादिसवपु आयुष्मत्सुतजन्मनि ॥ २ ॥
मोहोत्पातविनाशाय पचविंशतियोजने ।
देशे सर्वत्र शांत्यर्थे शतचंडिमिमं जपेत ॥ ३ ॥
यदैव जायते चित्तं चित्तं यहाममन्वितं ।
तदैव पुण्यकालेषु गतो नित्यं हि जीवित ॥ ४ ॥

मन्मासे सत्यपक्षे (? सत्पक्षे) सद्विषौ सद्वारे सद्योगे शोभने चंद्रे विशेषेधृतव्यतिपातकुयोग समावास्यादितिथी रहितदेव शोदिते (?°तिथिरहित°) चारंभः कार्यः ॥ तत्र भूवं समां कृत्वा मार्गोमापनानंतरं षोडशस्तंभयुक्तं द्वारशालातोरणद्वारध्वजप ताकादिसंयुक्तो मध्यविभागेन वेद्यायुपेतो मंडपः कार्यः ॥ मंड परहितपक्षे चतुरस्रे देव्यागारे देव्याः पीठं कार्यं ।

दुर्गागृहं प्रकर्तव्यं चतुरस्रं सुशोभनं ।
रहस्यस्वस्तिकाद्यैश्च चर्चितं वस्त्रशोभितं ॥ १ ॥

गौरमृत्तोमयाभ्यां च लिप्तं स्वस्तिकसमन्वितं(!) ।
तन्मध्ये वेदिका कार्या: चतुर्हस्ताः समा. शुभा ॥ २ ॥°

Iti candikatarpanam, fol 4a, *suryargham*, fol 5a, *tarunam*, fol 11a, *kalaśapūjanam*, fol 11b; *prānapratishtha*, fol 17a, *antarmātrika*, fol 19b, *bahirmatrika*, fol 20b, *ekalaśanyasah*, fol 25a, *ganapatipithe sthapanapūjanam*, fol 29a, *kalaśasthāpanavidhi*, fol 36b, *balidanam*, fol 40a, *grihapūjanam*, fol 49b, *yoginipūjanam*, fol 56b, *khatapūjanam*, fol 62a, *lunda pūjanam*, fol 63a, *yonipūjanam*, fol 65a, *nalhi pūjanam*, ib, *yoginibhyo balih samaptah*, fol 79a It ends

इति सर्वेतत्रानुसारेण शतचंडिविधानसंक्षेप समाप्त श्रीसंवत् १९६९ भाद्रपदे मासे शुक्ले पक्षे २ भृगुवासरे लिखित name obliterated

For an (apparently different) *Satacandividhana*, purporting to belong to the *Rudrayamala*, see Weber, Berl Cat, no 1311

[Mack Coll]

2616.

769 Foll 98, size 10½ in by 4¾ in, good large Devanagari handwriting, eight lines in a page

Kakshaputa, or *Siddha camunda*, a treatise, in verse, on charms, incantations, treasure lifting, and other *Tantric* rites, by *Siddha Nagarjuna*, in twenty *patalas* Rather incorrect

It begins अथ नागार्जुनो सिद्धचामुडार्यको लिख्यते ॥ य शीव (शम्भु R M) परमान्वय परशिव कका [ल्कालांतक (क कालाकालान्तलो R M)
ध्यानातीतमनादिनित्यनिचय संकल्पसंकोचक ।
स्वाभासांतरभासकः समरस सर्वात्मना बोधक
सोऽयं सर्वमयो ददातु जगतां विद्यादिसिद्धाष्टक(सिद्ध
[एकं R M) ॥ १ ॥

या नित्या कुलकेलिशोभितवपुर्योधोदिता जंभते
पूर्णाभामृतकुंडली परपरा मंत्रात्मिका सिद्धिदा ।
मालापुस्तकधारिणी त्रिनयना कुंदेंदुवर्णान्विता
[(?° न्विता)
नित्यानंदकुलप्रकाशजननी वाग्देवतामाश्रये ॥ २ ॥°४॥

यत्पूर्वं देवगणैः सर्वमुनिदेशिकसाधकैः ।
यनाद्दृ(?) हि शास्त्रेषु तत्सर्वमवलोकितं ॥ ५ ॥

शांभवे यामले शास्त्रे मौले(?) कौले ड्य डामरे ।
सत्तंदे लापले(?) शैवे राजतंत्रामृतेश्वरे ॥ ६ ॥

चडीशे वातुले तंत्रे त्रिष्टे(?) सिद्धे च शारदे ।
किंकणीसिद्धतंत्रे च कालचंडेश्वरीमते ॥ ७ ॥

शाकिनीडाकिनीतंत्रे रौद्रे निग्रहनिग्रहे(?) ।
कौले केशलतंत्रे(?कैवल्य°) च क्रमाकालगुणोत्तरे(r [क्रिया°) ॥ ८ ॥

हरमेखलके ग्रंथे इंद्रजाले रसार्णवे ।
सपर्यैषे महावेदे चार्वाके गारुडे ऽपि च ॥ ९ ॥

इत्येवमागमोक्तं च वक्त्रावक्त्रेण यच्छ्रुतं ।
तत्तत्सर्वं समुद्धृत्य दमो धृतमिवादरात् ॥ १० ॥

साधकानां हितार्थाय मंत्रखंडमिहोच्यते ।
वश्यमाकर्षणं चैव स्तंभमोहमुच्चाटमारण (r स्तंभमुच्चाट°) [॥ ११ ॥

विद्वेषं व्याधिकरणं पशुसस्यार्थनाशनं ।
कौतुकं चंद्रजालं च यक्षिणीमंत्रसाधनं ॥ १२ ॥

चेटकं चांजनं दिव्यमदृश्यं(?°श्य)पादुकागतिः ।
गुटिका खेचरत्वं च मृतसंजीवनादिकं ॥ १३ ॥

तथा कक्षपुटी सिद्धा सांगोपांगमनेकधा ।
सुसाध्य नियमोपेतं साधकानां हितं प्रिये ॥ १४ ॥

For the exact names of the chapters (*mantrasadhanam*, *sarvavaśyam*, etc), see Weber's Cat of Berlin MSS, no 904 Cf also R J Mitra, Notices, 1, p 137, where the treatise is called *Siddhanagarjuniya*

The 20th *paṭala* begins

सत्याहारमनाहारं प्रवदामि समासत ।
येन नि.शेषलोकस्य जायते कौतुकं महत् ॥

It ends

दूरस्थं खेचरत्वं स्याद्योजनानां शतान्यपि ।
एते सर्वमहायोगाश्चवोक्षयेण सिद्धिदा ॥

इति श्रीसिद्धनागार्जुनविरचिते कक्षपुटे विंशतितम पटल ॥

[H T COLEBROOKE]

2617.

1875b Foll 30, size 11¾ in by 5 in, legible, modern Devanagari writing, 13 16 lines in a page

Rasahṛdaya, a treatise in *Āryā* verses, on certain *Tantric* practices by means of mineral drugs (esp mercury), composed, for *Madana*, lord of Kirata, by *Bhikshu Govinda*, with a commentary (*ṭīkā*) by *Caturbhuja Miśra*, son of *Miśra Maheśa*, of the *Kurala vaṃśa*

The treatise consists of 19 sections (*avabodha*) dealing with the following subjects —

1 *Rasaprasaṃsa*, 2 *Rasaśodhana*, 3 *Nirmukhavasan intarbhutasamukhajatrabhrakacarana* 4 *Sattvabhrakajarana*, 5 *Garbhadruti* 6 *Bijajara* 7 *Bida (vida)*, 8 *Rasarañjana*, 9 *Bijanirdhana*, 10 *Siddharasa sattvajatana* 11 *Bijanirvahana*, 12 *Dvandvadhikāra (sattva melana, etc)*, 13 *Saṃkarabija*, 14 *Saṃkara bijajarana* 15 *Bijadruti*, 16 *Sarana* 17 *Kramana*, 18 *Vedha*, 19 *Bhakshana rasa prasamsa*

The MS is in some disorder owing to the scribe having (on fol 8a seq) omitted sections 3 5 and supplied the omission on foll 11–20a The first section (which according to a list at the end ought to consist of 34 *ślokas*) is wanting

The MS begins अथाष्टादश संस्कारा ॥

स्वेद१मर्दनरमूर्छा३स्थापन४पातन५निरोध६नियमाश्च७ ।
दीपन८गगनग्रास९प्रमाण१०मथ चारण९विधानं ११ च ॥१॥

गर्भद्रुति१२र्बाह्यद्रुति१३जारण१४रसरागसारणं १५ चैव ।
क्रामण१६वेधौ १७ भक्षण१८मष्टादशमिति रसे कर्म ॥ २ ॥

सामुद्रि[ह] पटुकटुत्रयचित्रार्द्रकमूलकैः कलांशश्च ।
सूतस्य काञ्जिकेन त्रिदिनं मृदुवह्निना स्वेद॰ ॥ ३ ॥

Comm स्वेदनमिति ॥

यस्योपजीव्यते कीर्तिं मंगमे वसुधाभुजा ।
स श्रीमान् कारयामास वृत्तिं मुग्धावबोधिनीं ॥ १ ॥

आर्याद्वयेन रसाष्टादशसंस्कारोद्देश कृत । अधुना संस्कारासां साधने लक्षणमाह ॥ अथ स्वेदन । प्रथमोद्दिष्टस्य स्वेदनसंस्कारस्य साधन स्पष्टयत्राह । सूतस्य सम्युदयस्य पारदस्य त्रिदिनं दिन त्रयपरिमाणं यथा स्यात्तथा मृदुवह्निना स्वल्पवह्निना स्वेद स्वेदन कार्यं । ०

It ends अथ ग्रथकारयितुर्वंशवर्णनमाह ।

शीतांशुर्वंशसंभवहैहयकुलजन्मजनितगुणमहिमा ।
स जयति श्रीमदनाख्य किरातनाथो रसाचार्य ॥ ७९ ॥

अथ चास्य कारयितुर्गुणवर्णनमाह ।

यस्य स्वयमवतीर्णा रसविद्या सकलमंगलाधारा ।
परमश्रेयमहेतु श्रेयसि परमेष्ठिनं पूर्वं ॥ ८० ॥

कर्ता स्वनामसहस्र सूचयन्नाह ।

तस्मात्किरातनृपतेर्बहुमानमवाप्य रसकर्मेरत ।
रसहृदयाख्य तंत्रं विरचितवान् भिक्षुगोविन्द ॥ ८१ ॥

इति श्रीमत्कुरलवंशपयोधिसुधाकरमिश्रमहेशात्मजचतुर्भुज विरचितायां खडेलवालान्वयरसहृदयटीकायां रसप्रशंसानामको एकोनविंशो ऽवबोध ॥

Although there is no reason to doubt that this is the *Rasahṛdaya* referred to in the *Raseśvara* section of the *Sarvadarsanasaṃgraha* (ed Bibl Ind pp 68 100, 101), the *Āryā* verses there quoted have not been found in the present MS, being probably taken from the first section (*rasapraśaṃsā*) For the first couplet of the second section given above, see *Sarvadarsanasaṃgraha*, p 100

[DR JOHN TAYLOR]

2618.

1568b Foll 34, size 10 in by 4½ in, legibly written in Devanāgarī, 8-10 lines in a page

Ratnaparīksha and *Maṇiparīksha*, two (*paurāṇik*) tracts on precious stones, their origin, value and magical effect, for good or evil, in the possessor's hands (A)

I *Ratnaparīkshā* begins ऋषय ऊचु (om B)।

पृच्छन्ति मुनय सर्वे कृताञ्जलिपुटा स्थिता ।
मुनीनां त्व मुनिश्रेष्ठ अगस्त्याय* नमो ऽस्तु ते ॥ १ ॥

देवदानवदैत्येन्द्रविद्याधरमहोरगै ।
किरीटकटिसूत्राणां (°सूत्रेषु corr A) कण्ठाद्याभरणेषु [च ॥ २ ॥

संयोजितानां रत्नानां कथयोत्पत्तिकारण ।
त्वमस्तिहाच ।
मुनीनां वचनं श्रुत्वा मुनिश्रेष्ठो ऽब्रवीदिदं† ॥ ३ ॥

उत्पत्तिमाकरान्वर्णान् जातिदोषगुणांस्तथा ।
मूल्यं मण्डलकं चैव ग्राहकं हस्तसञ्ज्ञया ।
वदामि सर्वमेवैतच्छृणुध्व सावधानत ‡ ॥ ४ ॥

अवध्य सर्वदेवानां बलो नाम महासुर ।
त्रिदिवेशोपकाराय त्रिदशै प्रार्थितो मुखे ॥ ५ ॥

ततस्तेनात्मनो कायो देवानां समुखे (सम्मुखे A) स्थित ।
देहे समर्पिते शक्रस्तद्वज्रेण हत शिर ॥ ६ ॥

स्थितानि रत्नकूटानि वज्रेण हतमस्तके ।
वज्रसञ्ज्ञा कृता देवै सर्वरत्नोत्तमोत्तमे ॥ ७ ॥

शौर्यं वज्राद्भवो जातो भुजयो क्षत्रिय स्मृत ।
वैश्यो नाभिप्रदेशे तु पद्भ्यां शूद्र उदाहृत ॥ ८ ॥ °

Iti *vajraparīksha* (79 *ślokas*), fol 8a, *mauktikaparīkshā* (88 *śl*), fol 15a, *padmarāgaparīksha* (68 *śl*), fol 20a *indranīlaparīksha* (43 *śl*), fol 23b, *marakataparīksha* (40 *sl*), fol 26b

This is followed by a section of 20 *ślokas*, beginning

स्फुरति दाडिमीरागमशोकमधुवर्तिक ।
कांत्यातिरक्त गधाढ्यं न च रंगस्तिरंगयो ॥ १ ॥

and ending, fol 28a

कथ भरथवृत्तौ च रत्नशास्त्रविशारद ।
पंचभिश्च महारत्नै कनकै खचितानि च§ ॥ २० ॥

Then follows another section, beginning

सदोषमल्पमूल्यत्वात् बहुमूल्यगुणान्वित ।
परीक्षितं च तद्रत्न कार्यं श्रीसुखदायकं ॥ १ ॥

भानवे पद्मराग च मौक्तिकं सोम उच्यते ।
प्रवालोगारकश्चैव बुधे मरकत तथा ॥ २ ॥

In this section the same five classes of precious stones are treated once more in a few verses each, and in addition to them the *lasuna*, *pushparāga*, *gomeda*, and *sphaṭika*, with one *śloka* on each of them, this section ending after four additional *ślokas* इति समस्तरत्नपरीक्षा समाप्ता ॥

II *Maṇiparīkshā*, consisting of 60 *ślokas*, begins

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगत्पतिं ।
पप्रच्छ पार्वती देवी तस्य पादमदुर्लभं ॥ १ ॥

मणीनां लक्षण देव कथयस्व प्रसादत ।
येन सिध्यति लभ्यते (r सिद्धि लभंते ऽत्र) साधका [गतकल्मषा ॥ २ ॥

महादेव महाघोर कुर्वन्ति रिपुमर्दनं ।
कश्चित्व दीर्घजीवित्व कुरुते ऽत्र यथा प्रभो ॥ ३ ॥

सर्वे गुणा फलं यत्र त्वत्प्रसादान्महेश्वर ।
ज्ञानमार्गे च मोक्षं च शूलरोगं च दारुणं ॥ ४ ॥

चक्षूरोगे शिरोरोगे विषोपरि तथैव च ।
स्फुट वद यथा प्रभो प्रसादात्ते महेश्वर ॥ ५ ॥

* मुनीनां तु मुनिश्रेष्ठायागस्त्याय B

† B omits this line

‡ A omits this line

§ MS B differs considerably at this point

It ends

दाडिमीपुष्पसकाश कृष्णबिंदुविभूषित ।
सौभाग्यजनन श्रीमान्भ्रमरेखायुत प्रिये ॥ ५७ ॥
कुदपुष्पप्रतीकाशस्तुलास्ते वर्तुला प्रिये ।
एवरूपेण सयुक्त समस्तविषमर्दक ॥ ५८ ॥
गजनेत्राकृतिर्यस्तु विडालाक्षिसमप्रभ ।
तार्क्ष्यतुल्यमहातेजा पूजनीयो यथार्चित ॥ ५९ ॥
तोयाकारस्तु (?०र. सु)तेजाश्च द्युतिमानिह दृश्यते ।
समस्तविषहो ज्ञेय स मणिर्नीपते(?गीयते) ध्रुव ॥ ६० ॥

इति श्रीमणिपरीक्षा समाप्ता ॥ ० लिखित चंदनीवैश्यय संवत् १७९८ समये फाल्गुणवदि ६ सोमवासरे ॥

For another MS of these tracts see Aufrecht, Florentine Sanskrit MSS, p 148

[H T COLEBROOKE]

2619.

1153b Foll 27, size 9¼ in by 4 in, careless, modern Devanagari writing, eight lines in a page

The same treatises (B)

This MS ends

दाडिमीपुष्पसकाश कृष्णबिंदु सुभाग्यदं ।
भ्रमरेखायुतं चाथ कुंदाभं वर्तुलं विपान ॥
इति गजाक्षिभं विडालाक्षप्रभं(?) ।
तार्क्ष्यतुल्यं महातेज पूजनीयं प्रमाणत ॥
तोयाकारस्तु तेजाश्च(!) द्युतिमानिह दृश्यते ।
समस्तविषहा ज्ञेय स मणिर्गीरहकोविदे ॥

इति रत्नादिपरीक्षाशास्त्रे ऽष्टमो ऽध्याय ॥

[H T COLEBROOKE]

2620.

1568c Foll 19, size 7¾ in by 4½ in, clear Devanagari writing of 1585 A D, 10 or 11 lines in a page

Ratnaparīksha, another treatise on precious stones, accompanied by a Gujarati commentary

It begins

रत्नानि भारतेजातो ... ।
... ॥ १ ॥

पौंड्रके च सुराष्ट्रे च द्वापरे परिसतति(!) ।
वैरागरे(?) च सौपारे कलौ हीरक उच्यते ॥ २ ॥

टीका ॥ कृतयुगे कलिंगदेशे कौशलदेशे०

Its *vajraparīksha* (21 *ślokas*), fol 4b, *mauktikaparīksha* (34 *śl*), fol 9b, *padmarāgaparīksha* (19 *śl*), fol 13b, *indranīlaparīkshā* (15 *śl*), fol 15a, *maratakaparīksha* (11 *śl*), fol 16b, *sphaṭikaparīksha* (7 *śl*), fol 17a, *pushparāgaparīkshā* (3 *śl*), fol 17b, *gomedaparīksha* (2 *śl*), ib

Then follow 8 more *ślokas*, ending

एव विचार्य रत्नानि कोशे संचिनुते नृप ।
आयुर्लक्ष्मीं जयं कीर्तिं प्रयच्छति मनीषिण ॥ ८ ॥

टीका । एवं प्रकारे ० । रत्नसुपरीक्षो ॥

इति रत्नपरीक्षा समाप्ता ॥ धर्मपुरीग्रामे रेवाकुब्जासंगमे विश्वकेश्वरनागेश्वरसंनिधौ लिखितं संवत् १६४२ वर्षे श्रावणे कृष्णपक्षे एकादशी शनौ ग्रंथसमाप्ति ॥ ०

[H T COLEBROOKE]

2621.

581b Foll 50, size 12½ in by 4½ in, careless Devanagari writing of 1799 A D, ten lines in a page

Saundaryalaharī (or *Anandalaharī*), a mystic poem, of (101–103) *ślokas*, in praise of *Sakti*, ascribed to *Sankarācārya*, with a commentary (*ṭīkā*), called *Saubhagyavardhinī*, by *Kaivalyāśrama Yati*

The text of the poem has been frequently printed

The commentary begins भूदन्यमान(r उन्नद्यमान)तिमिरापलिप्यमान० see Aufrecht, Cat Bodl, no 103

Colophon इति गोविंदाश्रमपादपूज्यश्रीशंकराचार्यकृतायां कैवल्याश्रमयतिविरचिता सौंदर्यलहरीटीका सौभाग्यवर्धिनी(!)नाम समाप्ता ॥

There seems to be a confusion here between *Sankara's* teacher, *Govindācārya*, and *Kaivalyāśrama's* teacher, *Govindāśrama* Cf Bodl MS, Raj Mitra, Bikaner Cat, p 215

[H T COLEBROOKE]

2622.

988 Foll 52, the first two of which are wanting, size 14½ in by 10 in, large, modern Devanagari writing, thirteen lines in a page

Anandalahari, with a commentary, beginning in the second hemistich of v 1

The comment on v 2, begins इदानीं शङ्के त्रिगुणजनितानां देव्याः पादपद्मपरागोत्पन्नेषु विश्वसृष्ट्यादिषु कर्माणि कथयन् भगुप्तिमप्याह । तनीयांसमित्यादि । तव पादपद्मपराग तनीयांसमपि चसरेणुस्वरूपमपि॰

This commentary omits v 97 (of Hæberlin's text), and ends with the comment on H 102 (here numbered 100) as follows प्रदीपेति हे जननि त्वदीयाभिर्वाग्भिस्तवेयं स्तुतिः प्रदीपज्वालाभिः दिवसकरनीराजनविधिः सुधां सूते यः स चंद्रः तस्य चंद्रोपलजललवैरर्घ्यरचना स्वकीयैरंभोभिः सलिलनिधिसौहित्यकरण । त्वं सर्वमयी पूज्येत्यर्थः । त्व पूजक: पूजासामग्री त्वमसीति ॥ १०० ॥ आनन्दलहरीटीका समाप्ता ॥

This is followed by the text of H 101 नियं॰, and the colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीशंकराचार्यविरचिता आनन्दलहरी समाप्ता ॥

That the author is not identical with that of Bodl Cat, no 169 (*Gaurikantasarvabhauma*) is evident from his quotations, from which we glean the following *Kaularnava*, fol 10a, l 5, *Gita* (i e *Bhagavadg*), fol 14a, l 1, *Gorakshasamhita*, fol 3a, 3 inf, *Jnanarnava*, fol 18a, 3 inf, *Pūjapatala*, foll. 3b, 4 inf, 5b, 5 inf, *Yamala* (see *Rudray*), foll 3b, l 6, 7b, 3 inf, 10b, 4 inf, 15b, 2 inf, *Yogaśastra*, fol. 30a, l 2, *Yoginihridaya*, fol 11a, l 6, *Rudrayamala*, fol 14a, 2 inf, *Vameśvaratantra*, fol 24b, ll 6, 12, *Saxl aramalika*, fol 14b, 4, *Stavaraja*, fol 17a, 5 Various readings in the text are mentioned foll 30b, l 2, 32a, 3 inf

[H T COLEBROOKE]

2623.

659 Foll 58, size 13½ in by 6 in, fairly good Bengali handwriting of 1806 A D, ten lines in a page

Anandalaharivyakhya, by *Jagadisa Tarkalamkara*, without the text

It begins श्री—

शङ्करचरणसरोजं श्रीजगदीशद्विजो नत्वा ।

शङ्करविवरणसूक्तौ स रहस्य [स]मप्रकाशयति ॥

श्रीशङ्कराचार्यः शक्तिप्राधान्यं ख्यापयन् श्रीमत्त्रिपुरसुन्दरीस्तवमारभते शिवः शक्त्या इत्यादिना ।

The author is not much in the habit of quoting authorities, except in general terms such as *ity ahuh*, *ity eke*, *iti kecit* (*kaścit*), *iti prañcah*, etc Those mentioned by name are *Amara*, fol 5a, l 2, *Kalikapurana*, fol 3a, l 8, *Kavyasastra*, fol 12b, l 1, *Markandeyapurana*, fol 16b, l 9, *Yoginihridaya* fol 8a, l 8, *Rudrayamala*, foll 8a, l 9, 54a, l 7, *Sarada*, fol 7a, l 7

Sometimes it seems as if he had had a knowledge of the preceding commentary

It ends स प्रकाशो यस्य ईश्वरो ऽप्येतेन प्रकाश्यते इति वाक्यार्थः ॥ इति श्रीजगदीशतर्कालंकारविरचितानन्दलहरीव्याख्या समाप्ता ॥ वशपाटीनिवासिश्रीरामहरिरुद्रदासस्य स्वाक्षरपुस्तकमिदं ॥ १७२८ ॥

[H T COLEBROOKE]

2624

219b Foll 61, size 15 in by 5 in, clear, modern Bengali handwriting, eight lines in a page

[*Anandalahari*—] *Tattvabodhini*, composed, in Śaka 1527 (A D 1605), by *Mahadeva Vidyavagiśa Bhattacarya*, son of *Yadava Cakravartin*, grandson of *Vidyasagara*, and great grandson of *Subuddhimiśra*

It begins

इन्द्रादिवृन्दारकवृन्दवन्द्य-

मन्दारमालाकलिते भवन्त्या (r °कलितां भवान्याः) ।

पादारविन्दमकरन्दरुचौ

नित्यं ममैतास्तु मनः द्विरेफः ॥ १ ॥

वेदाङ्गवेदवेदान्तागमन्यायादिपारगे ।
शङ्करे शङ्कराचार्ये नतिर्मतिकरी मम ॥ २ ॥
यदनं प्रसादसदनं निरवधिमूर्तं चिदास्यपीयूषं ।
यस्य कृपामकरन्द चरणद्वन्द्वं गुरु वन्दे ॥ ३ ॥
क्वानन्दलहरीभावा क्वाहमप्यल्पमन्दधी ।
तथापि मम तद्व्याख्यौ मतौ रामे मतो मति(!)॥ ४ ॥
श्रीमद्यादवचक्रवर्तितनय श्रीमन्महादेवनि-
द्यावागीश इह प्रसादसुमुखश्रीमद्गुरोराननात् ।
भूतोड्डामरुद्रजा(? या)मलकुलोड्डीशादिनानागम
ग्रन्थार्थानधिगत्य शक्तिशिवविष्णूनां रहस्यं व्यधात्॥५॥
इदानीमागमग्रन्थसदर्भफलदायिनीं ।
आनन्दलहरीटीकां कुरुते तत्त्वबोधिनीं ॥ ६ ॥

The order of the stanzas (103) is the same as in Hæberlin's Anthology, p 246 seq, except that vv 75 and 76 are here transposed While numerous various readings are given in almost every verse, no previous commentator or commentary is referred to by name The following authorities are quoted *Kamaśastra*, fol 56b (v 92), [*Vatsyayana sastra*, fol 53b (v 58)] *Kumarasambhava* [जगन्मातु कुचयोर्नैविड्यं मृणालसूत्रान्तरमप्यलभ्यमित्यनेन कविकुलगुरुणा श्रीकालिदासेन कुमारसंभवे वर्णितम] fol 19b (v 78), *Kulatantra*, fol 13a (v 12), *Kramastotra*, fol 5b (v 4), *Gitı*, fol 30b (v 30), *Ju ınarnava*, foll 2b (v 1), 21a (v 24), *Tantracu lamanı*, fol 12a (v 11), *Pa cam stavar ja*, fol 15b (v 17), *Bhutodda ınara*, fol 17a (v 19), *Mınasollısa*, fol 2b (v 1) *Ratnamılı* (*Abhıdhanar* II 410), 25b (v 30), *Yogısıstra* (*Dattıtreyah*), fol 3b (v 2), *Yoginıtantra*, fol 11a (v 9), 35a (v 41), *Tulray malı*, fol 27b (v 33, *Yamala*, fol 14a, v 14), *Vımalesvaratantra*, fol 2a (v 1), 23b (v 27) 27b (v 33), *Vishnupur na*, fol 32a (v 38), *Sırıl tılıla*, fol 2b (v 1)

It ends ॥ १०३ ॥

टीका तत्कृतामितगति नास्ति केवल कुत्रचित् ।
सुगमा इति मन्तव्यो शेषो मार्गो प्रकाशिताः ॥

इति संक्षेप ॥

नानाशास्त्रविवेचनार्जितयश शीतांशुसंकोचित
प्रेक्षावत्परिपन्थिवधुकमलैर्विद्वद्भिरत्युद्भटैः ।
निर्बन्ध्या कति नाम नैव रचिता स्तोत्रे विचित्रे जगन्-
मातु किन्तु रहस्यमस्ति यदि तत्तत्र प्रमाणं शिव ॥
मात श्रीत्रिपुरे पुरारिगृहिणि ब्रह्मस्वरूपे परे
श्रीमत्वत्[पद]पङ्कजे परिमितं किंचिद्दरं प्रार्थये ।
त्वन्माहात्म्यमनु प्रकाशकुशलस्तोत्रार्थबोधक्षमा
टीका मत्परिकल्पितेति विबुधैरादृत्य संगृह्यतां ॥
सुबुद्धिमिश्रनामासीत् शाण्डिल्यवंशविश्रुत.(!) ।
बहवस्तत्सुता आसन् बहुविद्या बहुप्रजा ॥
तज्ज्येष्ठो रामपादाब्जषट्पद शास्त्रवित्तम ।
विद्यासागरनामासीत् परिव्राट् पूर्वमाश्रये ॥
तत्सुता बहवश्चासन् सार्वभौमादयो बुधा ।
तन्मध्ये यादवानन्दचक्रवर्तीति विश्रुत ॥
न्यायादिशास्त्रसिद्धान्ते वागीश इव यो ऽपरः ।
तत्सुत[ ] श्रीमहादेवनामाहं यो मृदुर्मतौ ॥
विद्यावागीशपदवीमाप्तवान् कृपया गुरो ।
मन्दारण्ये (?) विष्णुपुरग्रामे श्रीरामसंनिधौ ॥
आनन्दलहरीतत्त्वबोधिनी नाम विश्रुता ।
टीका तेन मयाकारि यथामति शिवार्चनात् ॥
दोषानर्थान्तरैर्भिन्ना गुणीकृत्य विपश्चिता ।
कृपया सुधियस्त्वेनां स्वीकुर्वन्तु विमत्सरा ॥
शाके शैलभुजेषुचन्द्रकलिते भाद्रस्य त्रिंशांशके
वारे दैत्यगुरो स्मितस्मरतिथौ योगे तथा शोभने ।
नक्षत्रे हरिदैवते शुभधनुर्लग्ने गता पूर्णतां
टीकेयं मणिमालिकेव विदुषां कण्ठे सदा शोभतां ॥

इति श्रीभगवत्पादारविन्दस्य सूक्ष्मार्थकमलालिकस्य (!) । श्रीमहादेवविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीशङ्कराचार्यविरचितानन्दलहरीतत्त्वबोधिनी(!)नाम टीका समाप्ता ॥

[H T COLEBROOKE]

2625.

2538a. Foll 5, size 10¼ in by 4¼ in good, small Devanāgarī writing (of the Jaina type) of the earlier part of the 16th century, fifteen lines in a page

Caṇḍīśataka (or *Caṇḍīśataka*), by *Bāṇabhaṭṭa*, being a century of prayers addressed to *Pārvatī*, eulogizing her particularly for having delivered the world from the presence of the demon *Mahisha*

It begins

मा भांक्षीर्विभ्रमं भ्रूपरविधुरता कोपमस्यास्यराग
मापे प्राण्येन नायं कलयसि कलहं श्रद्धया किं त्रिशूल।
इत्युद्यत्कोपकेतून् प्रकृतिमयपयान् प्रापयन्तेव देव्या
न्यस्तो यो मूर्ध्नि मुष्यान्महदसुहृदसून् संहरत्वंहिरंह ॥१॥

Colophon इति महाकविश्रीबाणभट्टकृतं चंडिकाशतकं समाप्तं ॥

Round the text of stanzas 1–84 marginal glosses have been added, reading, in the Jaina fashion, from the top along the right margin, and thence to the left margin and the bottom

The work has been printed in the *Kāvya mālā*, iv 1 [GAIKAWAR]

2626.

2079a Foll 14, size 8¾ in by 4 in, good Devanagari writing of 1435 A D, nine lines in a page

Rasavatīśata, a hymn of 119 verses, addressed to *Rasavatī*, a form of *Śakti*, or some female representing her in the consummation of the licentious rites practised at the *madanotsava* (v 115), by *Dharaṇīdhara*

The language of this composition is for the most part obscure, especially in its allusions to certain rites, and to the apparatus of vessels and stools used in them, but no mistake as to the general tendency of the whole is possible in interpreting such verses as 22, 29, 53–57, 107–114 Amongst the many drugs, strung together in these verses as *elixira amoris* and restoratives, the radish plays a conspicuous part (64 70) In v 35 *Suśruta* is referred to as an authority for the use of *ghṛta*

It begins

येषां सुवर्णहरिचकंचुकितानि मूनाम्
उद्भासमानि ददृहचकुचास्तकस्य ।
ते नाकवैद्यसमरूपतयै[व] भेजु
श्चोभेति तानि युगपद हृदयाणि यासां ॥ १ ॥
कल्याणभाजनमपि स्वयमादरेण
कल्याणभाजनमसावपि जनः कयापि ।
एकत्र सा रसवती मदनेन भोज्या
मुग्धामसौ रसवतीमपरत्र भोक्ता ॥ २ ॥

It ends

लभ्यानि पुण्यविभवेन रसोत्तराणि
कर्णामृतानि धरणीधरसूनृतानि ।
दूरावधूनितमधूनि पिबन्समूनि
देव स्वयं कमलिनीहृदयेश्वरोऽपि ॥

इति रसवतीशतं समाप्तं ॥ संवत् १४९२ वर्षे पौषवदि १२ रवौ मेदपाटज्ञातीय व्या० हरिहरसुत व्या० वामदेवपठनार्थं लिखितमिदं ॥

The MS noticed in Weber's Berl Cat, no 596, contains the same work with, however some additional verses at the beginning counting 124 verses in all [GAIKAWAR]

2627.

1547D Foll 12, size 10 in by 4¼ in, clear, modern Devanagari writing, nine lines in a page

Bhagavatstuti, a five fold commentary, by *Satyajñānānandatīrtha Yati* (pupil of *Rāmakṛshṇānandatīrtha*), on a mystic formula (*Bhagavatapadya*) ascribed to (*Bālakavi*, inspired by) *Bāla Gopāla*, and supposed to disclose the knowledge of the Supreme Being (*Bhagavat*)

The commentary begins with a *śloka* followed by the mystic text

प्रणम्य श्रीगुरुं भक्त्या गुरूणां गुरुमीश्वरं ।
सत्यज्ञानानंदतीर्थयतिस्त स्तौति सादरं ॥ १ ॥
यो योगी शिवको ऽस्कंदे मणिवने कंकोसमे लालयन
धाचों क नृसते ऽसते ऽकसुदयन् साकेतगोपो ऽपति ।
जाताज्ञाभ्यहिगोकदे कशरणे स्वर्गं स्वकायोत्थकै
क्रीडयस्ति न नास्ति कानरमल विंते तमज्ञानना ॥१॥

त्यत्वार्थे । स प्रसिद्ध तत्तु समन्वयादित्यादिन्यायेन सर्वे वेदांततात्पर्यार्थो ऽखंडः परमात्मा नेह नानास्ति किं चन एकमेवाद्वितीय ब्रह्मसीत्यादिश्रुतिभ्यो मायातत्कार्यशून्यत्वा दयोग्ये च सर्वसंबंधरहित इत्यर्थ । तथाप्यचिंत्यानंतशक्तिकया स्वोपाधिभूतया अनिर्वचनीयया मायया योगी सर्वज्ञत्वादिगुण युक्त सत् स्वस्मिन्नेवेदं सर्वं प्रलये उपसंहृत्य संस्थापितं पुन - सर्गादौ स्वेच्छया लीलयैवाधिदैवादिभेदेन प्रकटीकृत्य तदनु प्रविष्टोहमनुभवे(!) प्रकाशमान सन्नेकधा त्रिधा पंचधैकादशधा बहुधा भूत्वा स्वप्रयोजनाभावेऽपि स्वसृष्टानां स्वानां कामसुखाय तदुपलक्षितचतुर्विधपुरुषार्थप्राप्तये तत्र तत्र तदा तदा उच्चके क्रीडन उत्कृष्टानि रामकृष्णादिरूपाणि गृहीत्वा परमपावनानि सुमंगलानि च क्रीडारूपाणि कर्माणि कुर्वन्नेवास्ति सर्वत्र कुत्रापि नास्तीति न किंतु अस्तीत्येवोपलब्धव्य इत्यभिप्राय । एवं यथोक्त सगुणं निर्गुणं च तं औपनिषदं च वासुदेवं कात् आनंदमयात् पर निर्विशेष सर्वाधार सत्यं परिपूर्ण॰ विन्दे विचारयति॰ । यद्वा । नास्तिकात् अन्नोति नास्तिकात् वेदपुरुष स एव परम भजनीयत्वेन श्रेष्ठो येषां ते नास्तिकात्परमा मन्वादयो वैदिका तान् लाति इति नास्तिकात्परमलं तं॰ । here follow yet two different interpretations of the same words, as also several of those that follow, viz either as तमवाननां = यत्नेन आन (जीवन) म च ना मनुष्य , or as तम नानना = तं नं (पर ब्रह्म) ना (तत्स्वरूपो नारायणस्तन्नामसंकीर्तनपरं) आनन यस्या सा (विराट, स्तोत्यक्ति, श्रुति) । शिवको॰ शिवे कं विन्दं॰ मरियनं मणिमिश्रितं जल मणिकर्णिकाख्य तीर्थं॰ अकानि मर्देद्चानि॰ घ्नंति खडयति । etc

Having thus explained the verse first *in extenso*, and then again summarily, the author in three further comments substitutes *Rama*, *Krishna*, and *Siva* each in his turn for the divine being, for the benefit of sectarian worshippers (रामभक्तानां मुदे etc)

It ends

> बालेनेदं कृत पद्य बालगोपालसंमतं ।
> बालगो सत्कविर्वाति यदि स्यात्सदबाल्ग ॥॰

ग्रन्थशास्त्रतत्त्वज्ञानजन्य सामर्थ्यं बल तस्याभं तद्वान् बाल॰ तेन कर्पोनेनेद (r कविनेदं) पद्यं श्रीभगवत्स्वावतारपरत्वेन व्याख्यातं ॥ अन्यैश्च बहुभि सुबुद्धि' कविभि श्रीभगवत्परत्वेनैव संक्षेपेण विस्तरेण च व्याख्यातं ॥ तस्मात्सर्वगुणमयं निर्दोषं वेदं भागवतं पद्यं जयतु जयतु ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामकृष्णानंदतीर्थपादशिष्यश्रीसत्यज्ञानानंदतीर्थयतिविरचिता श्रीभगवत्स्तुतिर्भगवतो भागवतानां च मुदे भूयात् ॥

[H T COLEBROOKE]

2628.

2706 Foll 108 (paged 1-216), size 4to, 9 in by 7¾ in , rough country paper, Telugu character, 14-19 lines in a page

Vratavalli, a manual of devotional observances, chiefly in connection with *Sakta* worship

It begins श्रीगणाधिपतये नम । श्रीवेदव्यासाय नम । श्रीशारदायै नम । अथ अथ व्रतवल्ली ॥ वरलक्ष्मीव्रतं ॥

> चतुर्भुजां महालक्ष्मीं गजयुग्मगतिं तथा ।
> दंताक्षसूत्रवरदां(!) तथैवाभयपाणिनीं ॥
>
> पद्मासने पद्मकरे सर्वलोकैकपूजिते ।
> नारायणप्रिये देवि सुप्रीता भव सर्वदा ॥

श्रीमहालक्ष्म्यै नम । ध्यानं ।

> पद्मासनेति मवेश अर्चिता देवतामरे ।
> आगच्छतु महाशेन (r सेनो) नित्यं संनिहिता भवा ॥

आवाहन ।

> हेमरत्नासनाश्रीनो (॰श्रीनां) नवरत्नोपशोभितो ।
> मया दत्त गृहाणेदं तुभ्य दास्य नमाम्यह ॥॰

इति वरलक्ष्मीव्रतकल्प p 8, इति स्कंदपुराणे अनंतव्रतोद्यापनकल्पं p 62, इति गरुडपंचमीव्रतं p 65, इति स्कंदपुराणे स्वर्णगौरीव्रतकल्पं p. 71, इति लघुविल्वमोद्यापनविधि p 74, etc

The work is apparently incomplete, breaking off, as it does, abruptly at the end of a leaf, the two last complete sections being the *mahalakshmivratakalpa* (p 207) and *amuktabharana saptamivratakalpa* of the *Bhavishyottarapurana* (p 216)

Wilson, Mackenzie Collection second ed , p 172, calls the tract '*Vratavali Kalpa*, directions for holding religious observances at

particular seasons in honour of *Varalakshmi*, *Gauri*, and other objects of *Sakta* devotion', but see Burnell, Tanjore MSS, p 138, no lxxiv

[MACK COLL]

2629.

1459a *Foll 12, size 8½ in by 4¼ in*, clear Devanagari writing, ten lines in a page

Vedantamantraviśrama, a collection of mystic prayers and formulas to be used, and rules to be observed at the daily ceremonies, ascribed to *Sankaracarya* Perhaps, however, both the title and *Sankara's* authorship apply only to the concluding portion of the work, consisting of 11 *ślokas* Rather incorrect

It begins अथ तर्पणविधि. ॥ आचमनं ओं विष्णु स्मरण सध्यावदन कृत्वा तत सव्येन ॥ ओं

यज्ञोपवीत परम पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् ।
आयुष्यमग्र्य प्रतिम(!) च शुभ्र यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेज ॥

ओं तीर्थदेवताये नम वरुणाय नम ॥ ओं ब्रह्मा तृप्यतु ॥ ओं विष्णुस्तृप्यतु ओं रुद्रास्तृप्यतु ओं देवास्तृप्यतु ॥ °

इति दर्भपिंडासनं fol 2*a*, अष्टश्राद्ध fol 3*a*, विर्यो होम (?ends विर्यो विपाप्मा भूयाँ स्वाहा ॥) fol 4*a*, इति निर्वाणयोगपट fol 5*b*, सिंहासनयोगपट fol 7*a*, अथात परमहंसाना समाधिविधिं व्याख्यास्याम fol 7*b*, °इति मानसपूजापंचोपचारविधि ॥ fol 11*b*

Then follow the 11 *ślokas* above referred to

पूर्वदले श्वेतवर्णे यदा विश्राम्यते मन ।
तदा धैर्यमुदारं च धर्मकीर्तिमतिर्भवेत् ॥ १ ॥

अग्निर्दले रक्तवर्णे यदा विश्राम्यते मन ।
तदा निद्रा आलस्यं च मंदबुद्धिर्मतिर्भवेत् ॥ २ ॥

दक्षिणदले रक्तवर्णे यदा विश्राम्यते मन ।
तदा क्रोध च मत्सरो भवते[त्तो]मतिर्भवेत ॥ ३ ॥ °

मध्यदले श्यामवर्णे यदा विश्राम्यते मन ।
तदा सर्वगुणज्ञानं चैतन्यं च मतिर्भवेत् ॥ १० ॥

अत्रमाचे नरा सर्वे(!) सर्वपापै प्रमुच्यते ।
ये पठंति तु कर्तव्यं स मान्यं पदवी भवेत् (!) ॥ ११ ॥

इति श्रीशंकराचार्यविरचितं वेदांतमंत्रविश्रामतोपनिषत्स पूर्ण ॥ ° संवत १७३० परवर्तमाने भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे द्वितीया भौमवासरे संपूर्ण ॥

The same title, as given in this colophon is assigned to the treatise in Peterson's Rep iii, p 392, and in Buhler's Cat of Gujarat etc MSS, iv, p 94

[H T COLEBROOKE]

2630

581a Foll 20, size 12¼ in by 4½ in, careless Devanagari writing, fifteen lines in a page

A treatise on the acquisition of supernatural powers by means of mystic formulas and magic practices, extracted from several *Tantric* works Extremely incorrect

It begins (somewhat corrected)

उड्डीशेन समाकीर्णे योगवृन्दसमाकुले ।
प्रणम्य शिरसा देवी गौरी पृच्छति शङ्करम् ॥ १ ॥

ईश्वर श्रोतुमिच्छामि लोकनाथ जगत्पते ।
प्रसादं कुरु देवेश ब्रूहि कर्मार्थसाधनम् ॥ २ ॥

वशीकरणमुच्चाटन(?°नं सेना)स्तंभनं तथा ।
शान्तिकं पौष्टिकं चापि रणानि विविधानि च ॥ ३ ॥

चक्षुर्हानि मनोहानि श्रुतिहानि तथैव च ।
ज्ञानहानि क्रियाहानि कीलकं च तथा परम् ॥ ४ ॥

कार्यस्तंभं सुरेशान शोषणीपूरणं तथा ।
मंत्रध्यानं विशेषेण तत्सर्वं वद मे प्रभो ॥ ५ ॥

अन्यच्च विधियत्नाश्च प्रसादाद्ब्रूहि भैरव ।
येन विज्ञानमात्रेण मनुजो भुवि दुर्लभ ॥ ६ ॥

ईश्वर उवाच ॥

शृणु त्वं हि वरारोहे सिद्धार्थं यदि पृच्छसि ।
तं वदिष्यामि देवेशि सर्वं तत्समुदाहृतम् ॥ ७ ॥

औषधैर्मन्त्रैश्च सर्वे रिपुं हन्यात्र संशय ।
उड्डीशात्सारमाकृष्य मयोक्तं तव भक्तित ॥ ८ ॥

श्रोपार्वत्युवाच ॥

उड्डीशं च नमस्कृत्य हरं चैव सुदुर्लभम ।
कपर्दिनं विरूपाक्षं सर्वभूतभयापहम् ॥ ९ ॥

वह्ने रुद्रोद्भवान्योगान् सर्वशत्रुविनाशकान् ।
तेस्तु वियोजित. सद्यः प्राणान् हन्तु न संशय॑ ॥१०॥०

After *śloka* 15 (from the beginning of fol 2) the text becomes quite hopeless, the verses being no longer marked, and no signs of punctuation whatever being used

The following colophons are met with

इस्युड्डामरे महातंत्रे प्रथमपटल. १ [॥] पार्वत्युवाच [।] अत. पर प्रवक्ष्यामि जलस्तंभनमुत्तमम् ० fol 3b, इति उड्डामहे(r रे)श्वरमहातंत्रे अञ्जनाधिकारे द्वादश १२, fol 6a, ० १३ and १४, fol 6b, इत्युड्डीशे मंत्रपटल: fol 7a, इत्युड्डीशे चाराडालीपटल:(!) fol 8b, इति श्रीभूतभैरवतंत्रे यक्षिणीसाधनं fol 13a, इति श्रीवीरभद्रे महातंत्रे कोपो नाम प्रथमः पटलः fol 15b, ० द्वितीय. fol 17a, ० तृतीय. पटल. fol 18b

It ends अनन्तरसिभुद्गप्रकरतानमृधितलालकेव नात: वैदग्धेन तेषां तल:(!) इति वड्डीश. समाप्त. शुभमस्तु सम्वत् १९०६ ०

Fol 1 is marked उ० श, foll 2–13 उ०

Cf Rāj Mitra, Notices, 11, p 364

[H T COLEBROOKE]

2631.

1525a Foll 25, size 10 in by 4½ in, fair Devanagari writing of 1799 A D, eight lines in a page

Saradanavaratrividhi, a description of certain rites and offerings culminating in the blessing of arms and standards of warriors preparing for battle Rather incorrect

It begins अथ शारदनवरात्रिविधि ॥ स्वस्ति न इंद्रो वृद्धश्रवा (*Rils* 1 89, 6, 7) । भद्रं कर्णेभि शृणुयाम देवा भद्र पश्ये(!)० स्वस्ति न इंद्रेति शांतिं पठित्वा गुरुमर्चेति गणेशं प्रणम्य । ०

It ends

करिष्यमाणयात्राया यथाकालं शुभं मया ।
तत्र निर्विघ्नकर्त्री त्वं भव श्रीरामपूजिते ॥

इति तन्मूलस्थां मृदमानीय ग्रहे(r गृहे) स्थापयित्वा यथासुखं विहरेत् ॥

इति शारदनवरात्रिविधिः समाप्तः ॥

[H. T COLEBROOKE]

2632.

2298. Foll 26 (paged 1–53), size 13 in by 9¾ in, well written in Devanagari character, in the European fashion, about the beginning of this century; 28 lines in a page

Grahayamala, a *Tantric* work on planet worship, fortune-telling and similar subjects, in 18 chapters (*patala*). Rather incorrect

It begins·

श्रों पर विषयो ऋकौद्यास्ते परं विष्णवो नव ।
परमाः शक्करा सूर्ये श्यों ब्रह्मयस्तु यो मम ॥

नत्वार्कादिग्रहान्देवि लोकानां हितकाम्यया ।
वागीश्वरीं वंदमानस्तनोमि ग्रहयामलं ॥

अथ तंत्रतया श्रीसावित्रीविद्यादिसंध्या ॥

श्रों शन्न आपो धन्वन्याः(? r धन्वन्या) शमन.(!) [संतु नूप्य (!) ।

शन्न. समुद्रिया आपः शमनः संतु कूप्याः ॥

श्रों द्रुपदादिव मुमु[मु]चान. स्विन्न· स्नातो मलादिव ।
पूतं पवित्रेण वाज्यमापः शुधंतु मैनसः ॥ ०

1 *śrisavitrividyaditantravaidikasandhyāvidhi*, p 4, 2 *abhishekavidhi*, p 7, 3 ib, 4 p 8, 5 (mainly tables) p 14, 6 p 15, 7 p 18, 8 p 20, 9 *Ishetradishadvargadrishṭiphalam*, p 23, 10 p 29, 11 *rasiśiladi*, p 32, 12 *ashṭādaśavidhāsanadipathyapathyaviveka*, p 35, 13 *pranayamaviveka*, p 39, 14 *mahāmudradidaśaviveka*, p 43, 15 *samadhividhiviveka*, p 45, 16 *vāstugrahadivyaprakaranaviveka*, p 49, 17 *gralacaritādinirnaya*, p 53, 18 ends

इति ते कथितं देवि कवचं देवदुर्लभं ।
नित्यं संपूजयेद्यस्तु सो ग्रहैः फलमाप्नुयात् ॥
वंध्या वा काकवंध्या वा मृतवत्सा च यांगना ।
सर्वोस्तं कंठमध्ये वा वामवाहौ सुधारयेत्(!) ॥

ग्रहयत्रान्वितं कृत्वाभीष्टमग्रमवाप्नुयात् ।
सर्वकामार्थसंसिद्धौ विनियोगो मयोदितः ॥

इति ग्रहयामले श्रीहरपार्वतीसंवादे सगहुलेभाग्यपकवर्ष समाप्तमष्टादश पटल ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथ ॥

The MS was probably copied from the same Bengali MS as the next one

[CALCUTTA]

2633

981b Foll 57, size 14½ in by 4¾ in, excellent Bengali handwriting, of 1807 A D, eight lines in a page

The same work [H T COLEBROOKE]

2634.

79 Foll 83, size 9½ in by 4 in, fairly good (Nepalese) Devanagari writing of 1819 A D, nine lines in a page

Kumaratna (tantra), a treatise, in 16 chapters (*upadeśa*), on magic practices and various subjects of prognostication, by *Srinatha* [A]

The author's science consists in prescribing certain drugs, and the recitation of certain *mantras* while swallowing them, whereby people are supposed to acquire supernatural power for the fulfilment of their wishes By these means he ensures success in battle, keeps off wild beasts, destroys vermin, prevents baldness, detects thieves and stolen property, makes himself invisible, and counteracts the poison of snake and scorpion bites He also touches on stimulants for increasing desire and reviving flagging power

The first leaf is somewhat injured

It begins

परमेश्वरस्य विमलं परतापविंदं
समेध्यते विपुलसिद्धमधुव्रतेन ।
निर्वाणमूषककुलाष्टकरंगपूर्ण(गुणाष्टमरेदपूर्णं B)
न शंकरं सकलदुःखहरं नमामि ॥ १ ॥

कामरत्नमिदं चित्र नानार्थोतरम्यया (नानारत्नार्थैं [मया B) ।
वश्यादि [पञ्चिण्णी]मंत्रसाधनार्थं समुद्धृत ॥ २ ॥

वश्याकर्षणकर्माणि वसते योजयेत्प्रिये । [॥ ३ ॥
ग्रीष्मे विद्वेषण [कुर्यात] प्रावृषि स्तम्भन मत (यथा B)

शिशिरे मारण चैव शान्तिक शरदि (शिशिरे A) स्मृत ।
हेमते पुष्टिकं कुर्यादुक्तकर्मविशारद ॥ ४ ॥ ० ११ ॥

इति तिथिनिर्णय ॥ ० १२ ॥ इति माहेन्द्रादिनिर्णय ॥ ० १९ ॥
इत्यगुलीनिर्णय ॥

Then follows a quotation of 4½ *ślokas* from the *Sivagiti* (सव्यपार्ष्णि गुदे स्थाप्य दक्षिणं च तथापरं ।०) omitted by B Then अथ मूलिकाग्रहण ।० *sl* 24–38 ओं ह्रीं चडे हूं फट स्वाहा । अनेन मत्रेणादित्यवारे पुष्यनक्षत्रे वा पुष्यार्कयोगे वा सर्वां नीचयोत्पाटयेत् ॥ ओं ह्री फट् स्वाहा । अनेन मत्रेण मूलिका छेदयेत् ॥ इति मूलिकाग्रहण विधि ॥ ० इति वटाग्रहणविधि ॥

इत्येव सर्वविद्यानां सिद्धये ऋतुनिर्णय ।
कथितायत्र यत्नेन मूलकाग्रहणादिका ॥ ४० ॥

अथ वशीकरणं ॥ ०

1 *vaśikarana* (fol 12b), 2 *akarshana* (fol 14a), 3 *gaja lingi gl ranmarana* (fol 18a), 4 *stambhana* (fol 23b), 5 *mol anakeśadira jana* (fol 30b), 6 *bijavardhana* (fol 35b), 7 *gudli laranadi lomaśatanantam* (fol 40a), 8 °*Kama ratnatantre kalahadikaranopadesah* (fol 50b), 9 *arishtanasanam gomal ishy didugdhavardhanam* (fol 53b), 10 (fol 60a) 11 *nana kautuka* (fol 61b), 12 *kamasiddhyadi anavrishti karanam* (fol 67a) 13 *nidl idarsananjan i limritasamjivani* (fol 71a), 14 *vishanivarana* (fol 77a), 15 *yakshini sadhana* (fol 79b), 16 *rasadisodl ana marana*

It ends

वाल्मीक (वल्मीक B) मृत्तिकाभागं नराखिगुपभस्मतो
[(नरास्थिमुपभस्मतो B) ।
भागं भागं समादाय पंचमूत्रा समुच्यते (पंचमूत्रि [कम्पते B) ॥

इति वचमूला(०घा B)॥ इति श्रीनाथविरचिते कामरत्ने रसादिशोधनमारणं नाम षोडशोपदेश.॥ इति कामरत्नाभिधं नाम रसायनशास्त्रं समाप्तं ।

रसाद्रीभेन्दुयुग्वर्षे(वैक्रमे)मासे शुक्रे सितेतरे ।
दशम्याममृतानंदो ऽलिखद्घ्राकेंद्रशासनः ॥

The only authorities that have been met with are *Cakradatta*, fol 38*b*, l 7, *Purasadana*(?), fol 50*b*, 7, (and *Sivagitā*, fol 2*b*, 8)

Cf Raj Mitra, Notices, ii, p 366

[B H HODGSON]

2635.

1192a Foll 81, size 12½ in by 4½ in, careless, modern Devanagari writing, nine lines in a page

The same work [B] This copy contains a number of illustrative diagrams, and shows numerous various readings

[H T COLEBROOKE]

2636.

1985 Foll 63 (one of which, fol 60, is wanting), size 8½ in by 3¾ in, clear, modern Devanagari writing, nine lines in a page

Gayatrirahasya, a compilation of rules and directions regarding the use and import of ordinary forms of prayer, and of the *Gayatri* in particular in ten chapters (*anubhava*), ascribed to *Vyasa Paraśurama*

It begins

ओंकारमनृतं ब्रह्म शिवमक्षरमद्वयं ।
यमामनंति वेदेषु तं प्रपद्ये धिनायक ॥ १ ॥
श्रीमये श्रीनिवासाय श्रीकंठ. श्रीगणेशाद ।
परमात्मा गुरुर्हंस सो ऽहमित्याश्रये धिया ॥ २ ॥
ओंकारं पृथसंयुक्ता त्रिलोकी वेदयत्सला ।
गायत्री कामगीः सेव्या धर्मकामार्थमोक्षदा ॥ ३ ॥
यो नो ऽस्माकं तु भौमानां स्वल्मित् बुद्धीः प्रचोदयात्।
तस्य देवस्य सवितुर्भर्गो नित्यमुपास्महे ॥ ४ ॥
संध्योपासनया तुष्येत्परात्मा परमेश्वरः ।
यथैते मा च गायत्री रहस्यं पारमार्थिकं ॥ ५ ॥

प्रणवव्याहृतिगायत्र्यादिकैर्मंत्रैः संध्योपासनं कु... ॥ तत्र याज्ञवल्क्य (!)॥

ओंकारो व्याहृती सप्त गायत्री(!)शिरसा तथा ।
आपो हि ष्ठा ऋचो ऽग्निश्च सूर्यश्चापः पुनंत्विति ॥
ऋतं चेति चतसृभिर्द्रुपदा(? त्रिपदा)घाघमर्षण ।
उदु त्यं चित्रं तच्चक्षुस्तेजो ऽसीति यथाक्रम ॥
गायत्र्याश्च तुरीयं च संध्यामेतैः समाचरेत् ।
अन्यैश्च विविधैर्मंत्रैः स्वशाखोक्तैर्यथाक्रमं ॥

ओमिति प्रणवस्य परं ब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । देवी गायत्री छंदः । अमिति बीज । उमिति शक्तिः । मं कीलकं । विद्युद्वर्णः उदात्तस्वर. सांख्य गोत्र०

1 प्राणायामाभ्यासानंद. fol 10*a*, 2 सकलसंध्यार्थध्यानानंदोदय· fol 13*a*, 3 इति श्रीमद्व्यासपरशुरामविरचिते गायत्रीरहस्ये मार्जनाचमनाघमर्षणार्घ्यदानशुद्धर्थं विचारणानंदोदयो० fol 22*b*, 4 (*asanam, angamantravyākhyā, digbandha, aksharaśaktayah, brahmakalpa, padanyasa*), fol 29*b*, 5 इति श्रीमद्व्यासपराशरराम(!) ० गायत्र्युपासनानंदोदयो० fol 34*a*, 6 इति श्रीमद्व्यासपराशररामविरचिते(!)० गायत्र्यर्थानुसंधानानंदोदयो ० fol 40*a*, 7 चतुर्विंशतिसमुद्राविचारानंदोदयो ० ॥ इति संध्याविधिः ॥ fol 45*b*, 8 (*abhivadanavidhi*), fol 47*b*, 9 (*sūryopasthanam*), इति श्रीनारायणाचार्यविरचिते(!) माधवीये वेदार्थप्रकाशे ऋक्संहितायाः प्रथममंडले नवमोनुभवः॥ *Rigv* I 50, with *Sayana's* comment thereon, 10 (*madhyahnasandhyāvidhi*, *sayamsandhya*) ends ओं भूर्भुवः स्वः पुरुषं त० १६ इति तर्पणं कृत्वा गुर्वादीन्नमेत्॥ इति गायत्रीरहस्ये संध्योपासनानंदो नाम दशमोनुभवः ॥

Of the authorities cited may be mentioned *Kshirasvamin*, fol 35*a*, *Gayatrihridaya*, fol 5*a*, *Gayatryupanishad*, foll 3*a b*, 7*b*, *Prapañcasāra*, foll 5*b*, 8*a*, *Mantradevaprakaśika*, foll 5*b*, 33*a*, *Smriticandrika*, foll 12*b*, 35*a*, *Smritisamgraha*, fol 47*b*, *Smritisara*, foll 9*b*, 13*b*

[H T. COLEBROOKE]
